GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2024

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 6 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2021/26594 18.04.2024
VEYSEL ARIK

002 2022/30554 18.04.2024
MEHMET KAVİ

003 2022/58064 18.04.2024
HASAN ÇİNİ VE MAHMUT KOLTAŞ

004 2022/58456 18.04.2024
MEHMET EKİZLER

005 2022/74387 18.04.2024
KENAN FİŞ

006 2022/78020 18.04.2024
MUHTEREM TURAN

007 2019/8184 30.04.2024
AHMET TANGU (2)

008 2019/30560 30.04.2024
ERCAN YAVUZ

009 2019/37927 30.04.2024
ORHAN ALTINIŞIK VE EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI

010 2019/42142 30.04.2024
ALİ BASMACI VE DİĞERLERİ

011 2020/2899 30.04.2024
KEMAL YİĞİT VE DİĞERLERİ

012 2020/6153 30.04.2024
YUSUF KAYA

013 2020/10899 30.04.2024
MEHMET KOMUTAN

014 2020/11671 30.04.2024
ABDURREZZAK AYKAÇ

015 2020/17661 30.04.2024
KEMAL ÇERÇİ

016 2020/19315 30.04.2024
MUSTAFA BAŞKIR

017 2020/20215 30.04.2024
ENES BATUHAN ODABAŞI

İçindekiler - devam

018 2020/22835 30.04.2024
MAHSUN ÇAKAS

019 2020/31677 30.04.2024
BEKİR KARATAŞ (2)

020 2020/32945 30.04.2024
VEDAT ÇETİN

021 2020/36166 30.04.2024
HATİCE AKSUYEK

022 2020/38492 30.04.2024
ERCÜMENT TOKUÇOĞLU

023 2020/38588 30.04.2024
SEHER RENKLİ ÇETİN

024 2021/10189 30.04.2024
ZAHİR AKTAŞ

025 2021/13137 30.04.2024
ADNAN GÖRGÜLÜ

026 2021/18325 30.04.2024
FETHİYE SEMA NEFTCİ VE DİĞERLERİ

027 2021/21825 30.04.2024
RAMAZAN HIZLI

028 2021/25935 30.04.2024
MEMET NURİ KORKMAZ

029 2021/35907 30.04.2024
ENGİN KARGA

030 2021/36696 30.04.2024
BATUHAN KARTAL

031 2021/37983 30.04.2024
AYNUR CAN

032 2021/41318 30.04.2024
MUSTAFA SATAN

033 2021/60068 30.04.2024
HAVA AKIN

034 2022/31535 30.04.2024
TUGÇE SEHER SULAKSU

İçindekiler - devam

035 2022/57445 30.04.2024
RAZİYE DAĞ

036 2022/60016 30.04.2024
PERVİN HAZAN YAĞCI

037 2022/71568 30.04.2024
NEŞE AÇIKSÖZ

038 2018/9763 02.05.2024
SELMA IRMAK (3)

039 2019/17811 02.05.2024
CELAL KURNAZ

040 2019/25687 02.05.2024
BEDRETİN ÇİÇEK

041 2020/2282 02.05.2024
HASAN UMUT ÖZER (4)

042 2020/2782 02.05.2024
Ş.H.

043 2020/3884 02.05.2024
BEKİR KARA

044 2020/4438 02.05.2024
FERİT ŞİMŞEK

045 2020/5116 02.05.2024
ATABERK MEST VE DİĞERLERİ (2)

046 2020/12216 02.05.2024
ÇİĞDEM YILMAZOK

047 2020/12364 02.05.2024
AYLA UZAN ASHABOĞLU

048 2020/13187 02.05.2024
EKREM ECE

049 2020/14764 02.05.2024
MÜSLÜM DOĞAN

050 2020/16624 02.05.2024
RAFET BATMAN

051 2020/21660 02.05.2024
BARIŞ BAYRI

İçindekiler - devam

052 2020/27724 02.05.2024
MUSTAFA ERDOĞAN

053 2020/35838 02.05.2024
MEHMET DAĞ VE DAĞ İNŞAAT TURİZM MOBİLYA DEKORASYON DAYANIKLI TÜKETİM MALLARI GIDA SANAYİ VE TİCARET L...

054 2020/36892 02.05.2024
REFİK BULUT

055 2020/38733 02.05.2024
SERAP ASLAN ACET

056 2021/518 02.05.2024
ABDULKADİR İDE

057 2021/1034 02.05.2024
BETA MARİNA LİMAN YAT VE ÇEKEK İŞLETMECİLİĞİ A.Ş. GÖCEK ŞUBESİ

058 2021/1094 02.05.2024
AMİRE BAYKAL ARSLAN VE DİĞERLERİ

059 2021/2240 02.05.2024
S.A.

060 2021/16550 02.05.2024
İMAM TINIĞ

061 2021/16794 02.05.2024
NECİP POLAT

062 2021/61363 02.05.2024
SİBEL BÜYÜKPATIR YAVUZ

063 2022/10475 02.05.2024
TASFİYE HALİNDE GARAJ DOĞA SPORLARI SAVUNMA SANAYİİ GÜVENLİK SİS. TRZM. TEKS. GIDA SAN. VE DIŞ TİC. LTD. ŞTİ.

064 2022/13051 02.05.2024
ÖZLEM ÖCAL

065 2019/4191 15.05.2024
AYŞE FERİDE ACAR VE AYBAR CAN ACAR

066 2019/5853 15.05.2024
M.T.

067 2019/16202 15.05.2024
AHMET YEŞİL (2)

068 2019/21165 15.05.2024
GENCER DEMİRKAYA

İçindekiler - devam

069 2019/38209 15.05.2024
ALİ TEPE

070 2019/42038 15.05.2024
BARKIN TİMTİK

071 2019/42704 15.05.2024
ÖZKAN KART (4)

072 2020/2750 15.05.2024
TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLET DEMİR YOLLARI ÇALIŞANLARI VE EMEKLİLERİ SOSYAL YARDIMLAŞMA VAKFI İKTİSADİ İŞLE...

073 2020/6966 15.05.2024
NAİF BAL (3)

074 2020/10141 15.05.2024
ŞEMS YAPI DENETİM LTD. ŞTİ.

075 2020/13733 15.05.2024
OKTAY ÇETİNKAYA (2)

076 2020/19403 15.05.2024
SELAHATTİN BEDİR

077 2020/20288 15.05.2024
HÜRİYET FİDAN VE MEDENİ FİDAN

078 2020/20681 15.05.2024
EBUTALİP POLAT

079 2020/20856 15.05.2024
AYSEL TUNCEL VE YUSUF AYAZ

080 2020/26624 15.05.2024
SARP ULAŞTIRMA ORGANİZASYON TURİZM TİCARET LTD. ŞTİ.

081 2020/27349 15.05.2024
AYDIN KANTAR

082 2020/33629 15.05.2024
AKIN ÜLKÜNER VE DİĞERLERİ

083 2020/36425 15.05.2024
HALİL İBRAHİM ŞEN

084 2020/38559 15.05.2024
H.U.Y.

085 2021/4 15.05.2024
HASAN HÜSEYİN AVŞAR

İçindekiler - devam

086 2021/2045 15.05.2024
HATİP OYMAN VE DİĞERLERİ

087 2021/5923 15.05.2024
PEMBE BOZDEMİR

088 2021/11186 15.05.2024
BÜLENT ECEVİT UÇAN (2)

089 2021/11288 15.05.2024
MEHMET ZEKİ ÇELEBİ

090 2021/12687 15.05.2024
HASAN DEMİRTAŞ

091 2021/17870 15.05.2024
YILMAZ ŞENOL

092 2022/36355 15.05.2024
AHMET SİNAN KARAKURT

093 2022/37570 15.05.2024
AHMET KAĞAN COŞKUN

094 2022/38674 15.05.2024
RAMAZAN ŞAFAK VE RÜSTEM ŞAFAK

095 2019/5210 16.05.2024
MURAT YILDIRIR

096 2019/8076 16.05.2024
UĞUR SEVİMLİ İNŞAAT ELEKTRİK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

097 2019/21264 16.05.2024
LEYLA UĞURLU

098 2020/833 16.05.2024
VEHBİ ŞİMŞEK

099 2020/1881 16.05.2024
SEDEF OFLAS UYAR

100 2020/3455 16.05.2024
AHU DOĞAN VE DİĞERLERİ

VEYSEL ARIK

B. No: 2021/26594 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/26594

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEYSEL ARIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/26594)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Veysel ARIK

Vekili : Av. Eyyup AKINCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; haksız yakalama ve gözaltı tedbiri nedeniyle açılan tazminat davasında yetersiz maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, kişi hakkında haksız yere dava açılıp yargılama yapıldığı iddiasına dayanan tazminat talebi hakkında karar verilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının, lehe hükmedilen vekâlet ücretinin az olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, nitelikli yağma suçunu işlediği iddiasıyla hakkında Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) yürütülen soruşturma kapsamında 2/10/2015 tarihinde polis karakoluna götürülmüştür. Yaşının küçüklüğü nedeniyle hakkında kimlik tespiti işlemi yapılan başvurucu ertesi gün, ifadesinin alınması için polis nezaretinden Başsavcılığa götürülmüştür. Başsavcılık başvurucu hakkında kamu davası açsa da yargılamayı yapan Bakırköy 14. Ağır Ceza Mahkemesi, isnat edilen suçu işlemediğinin sabit olduğu gerekçesiyle başvurucunun beraatine karar vermiş ve başvurucu lehine 4.360 TL vekâlet ücretine hükmetmiştir. Bu karar, aleyhine kanun yoluna başvurulmaması nedeniyle 1/12/2018 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Başvurucu, hakkında uygulanan haksız koruma tedbiri nedeniyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141 vd. maddeleri kapsamında tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, uygulanan koruma tedbirinin haksız olduğunu ve üç yılı aşkın bir süre devam eden yargılama nedeniyle ceza tehdidi altında yaşadığını belirterek 1.000 TL maddi tazminat ile 10.000 TL manevi tazminat talep edilmiştir.

4. Yargılamayı yapan Bakırköy 16. Ağır Ceza Mahkemesi (Ceza Mahkemesi), uygulanan koruma tedbiri nedeniyle uğradığı maddi zararı bilirkişiye hesaplatmıştır. Bilirkişi tarafından hazırlanan rapora göre başvurucu, asgari ücret miktarı dikkate alındığında bir gün için 33,35 TL maddi zarara uğramıştır. Başvurucu, Bakırköy 14. Ağır Ceza Mahkemesince lehine hükmedilen vekâlet ücretinin müdafiine ait olduğunu ve bu sebeple maddi zarar hesabında vekâlet ücretinin de dikkate alınması gerektiğini belirterek bilirkişi raporuna itiraz etmiştir.

5. Ceza Mahkemesi yargılama sonunda davayı kısmen kabul ederek başvurucuya 33,35 TL maddi tazminat ile 400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verip başvurucu lehine 1.320 TL vekâlet ücretine hükmetmiştir. Başvurucu, haksız yargılama nedenine dayalı tazminat talebiyle ilgili karar verilmediğini ve hükmedilen manevi tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer ihlaller nedeniyle hükmettiği tazminatlara nazaran oldukça yetersiz ve kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının özünü ihlal edici nitelikte olduğunu belirterek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Davalı Hazine de Ceza Mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusu yapmıştır. Başvurucu, davalı Hazinenin istemine karşı beyanında Ceza Mahkemesince verilen kararın davalı Hazine yönünden kesin olduğunu ileri sürmüştür.

6. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) istinaf başvurularını 19/3/2021 tarihinde kesin olarak esastan reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 22/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 21/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu öncelikle yakalanıp gözaltına alınmasının hukuka aykırılığından ve Ceza Mahkemesince hükmedilen maddi tazminat ile manevi tazminatın hakkın özünü ihlal edecek ölçüde yetersiz olmasından şikâyet ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuya göre manevi tazminat miktarı belirlenirken olay tarihinde henüz çocuk olduğu, maddi tazminat belirlenirken de hakkında yürütülen ceza yargılamasında kendi seçtiği müdafii ile temsil edildiği dikkate alınmalıydı. Başvurucu ayrıca istinaf istemine ilişkin dilekçesinde yazılı olan hususların dikkate alınmadığını ve Ceza Dairesinin matbu gerekçeyle karar verdiğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu son olarak hükmedilen miktar itibarıyla Hazinenin istinaf yoluna başvurma hakkı bulunmamasına rağmen Hazinenin istinaf isteminin incelendiğini ve bu nedenle tazminatın geç ödendiğini ifade ederek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini öne sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması

gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında ihlal iddialarını tekrar etmesinin yanı sıra beraat etmesiyle sonuçlanan yargılamada lehine hükmedilen vekâlet ücretinin müdafiine ait olduğunu, bu nedenle yargılama sürecinde yaşadığı maddi kayıpların en azından manevi zarar hesabında dikkate alınması gerektiğini öne sürmüştür.

11. Başvurucunun ihlal iddialarını dile getirme şekli ve Hazinenin hükmedilen miktar itibarıyla istinaf yoluna başvurma hakkı bulunmamasına rağmen istinaf isteminin incelenmesi nedeniyle tazminatın geç ödendiğine ilişkin iddia hakkında yeterli açıklama yapılmaması dikkate alındığında başvurucu tarafından dile getirilen bütün iddialar, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine yöneliktir. Bu nedenle inceleme, yalnızca anılan hak kapsamında yapılacaktır.

1. Kovuşturma Nedeniyle Müdafiye Ödenen Vekâlet Ücretinin Maddi Zarar Hesabında Dikkate Alınmadığına İlişkin İddia

12. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

13. Başvurucu, başvuruya konu edilen yargılamada hazırlanan bilirkişi raporuna karşı itirazında maddi zarar hesabında vekâlet ücretinin dikkate alınması gerektiğini ileri sürse de dava dilekçesinde müdafiine ödediği vekâlet ücretine ilişkin bir talepte bulunmamış, istinaf başvurusunda da maddi tazminat yönünden bir iddia ileri sürmemiştir. Dolayısıyla başvurucu, başvuru yollarını usulüne uygun tüketmemiştir.

14. Açıklanan gerekçelerle kovuşturma sebebiyle müdafiye ödenen vekâlet ücretinin maddi zarar hesabında dikkate alınmamasından dolayı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Manevi Tazminatın Yetersizliğine İlişkin İddia

15. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla içtihat değişikliğine gitmiş, haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiği, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-39).

16. Somut olayda Ceza Mahkemesi, hakkında yürütülen yargılama sonunda beraat kararı verilmesi nedeniyle başvurucu lehine bir miktar manevi tazminata hükmetmiştir. Bu durumda ihlal iddiası Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak aynı maddenin dokuzuncu fıkrası kapsamında değerlendirilmelidir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ihlal iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Haksız gözaltı veya tutma nedeniyle açılan tazminat davasını inceleyen yargı mercileri, sözü edilen koruma tedbirlerinin uygulandığı soruşturmaların kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla veya davacılar hakkındaki kovuşturmaların beraat kararıyla sonuçlandığını tespit ederse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına uygun olarak, uğranılan zararların devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmesine karar vermelidir. Hükmedilen tazminat ihlalle orantılı olmayacak ölçüde önemsizse ya da Anayasa Mahkemesinin benzer ihlaller nedeniyle hükmettiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşükse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası ihlal edilmiş olur. Bununla birlikte tazminat miktarının Anayasa Mahkemesinin benzer ihlaller nedeniyle ödenmesine karar verdiği tazminattan düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasını ihlal etmez zira tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığı somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (benzer değerlendirmeler için bkz. M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 48).

19. Derece mahkemesince hükmedilen manevi tazminatın yeterliliği konusunda yapılacak karşılaştırmada nazara alınacak tazminat miktarı, derece mahkemesinin karar verdiği tarihte Anayasa Mahkemesince benzer başvurularda ödenmesine karar verilen veya verilmesi gereken miktardır. Anayasa Mahkemesi tarafından yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın cereyan tarzı, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (bkz. Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

20. Ceza Mahkemesince ödenmesine karar verilen 400 TL manevi tazminat, somut olayın koşullarında ve manevi tazminatın belirlenmesine ilişkin yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde değerlendirildiğinde; -tazminata karar veren ilk derece mahkemesinin karar tarihi itibarıyla- Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesine karar verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre oldukça düşüktür (Anayasa Mahkemesinin gözaltının hukukiliği ile ilgili iddialarda bir günlük gözaltı süresi için ödenmesine karar verdiği tazminat miktarı derece mahkemesinin karar tarihi olan 2020 yılı için asgari 600 TL, 2024 yılı için ise 2.970 TL'dir). Ceza Mahkemesince hükmedilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte somut olayın şartlarında ödenmesine hükmedilen miktarın tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu anlaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak aynı maddenin dokuzuncu fıkrası yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu; hakkında kamu davası açılmaması gerektiği hâlde dava açıldığını, bu davanın haksızlığı ve yargılama sürecinin üzerinde yarattığı etki nedeniyle de tazminat talep etmesine rağmen bu talebi hakkında karar verilmediğini belirterek kişi hürriyeti ve

güvenliği hakkı ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

23. İhlal iddiası, adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden gerekçeli karar hakkı yönünden değerlendirilmiştir.

24. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı suç isnadına bağlı yargılamaların yanında medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların karara bağlanmasıyla ilgili yargılamalarda da uygulanır.

25. Anayasa'nın 36. maddesinin (1) numaralı fıkrasının medeni meselelerde uygulanabilmesi için ortada hukuk düzeni tarafından kişiye tanınmış veya en azından savunulabilir temeli bulunan bir hakkın bulunması gerekir. Bu hakkın Anayasa'da doğrudan veya dolaylı olarak tanımlanan ve güvence altına alınan bir hakka ilişkin olması zorunlu değildir. Bu bakımdan kanunla kişilere tanınan ve savunulabilir bir temeli bulunan hak ve ayrıcalıklar da -mahkemelerde ileri sürülebilmesi koşuluyla- Anayasa'nın 36. maddesi bağlamında hak kavramına dâhildir. Hakkın bulunup bulunmadığının tespitinde hakkın tanınması hususunda yetkili otoritelere takdir yetkisi verilip verilmediği de büyük önem taşımaktadır. Bir hakkın kişiye tanınıp tanınmaması hususunda yetkili otoritelere mutlak takdir yetkisi tanınmış ise Anayasa'nın 36. maddesi bağlamında adil yargılanma hakkının kapsamına giren bir hakkın varlığından söz edilemez. Ayrıca söz konusu hakka ilişkin olarak ilgili kişinin menfaatini etkileyen bir uyuşmazlık mevcut olmalıdır. Bu uyuşmazlık ihtilaf konusu hakkın tespiti ve bu haktan yararlanılması bakımından belirleyici bir nitelik arz etmelidir. Son olarak söz konusu hakkın medeni karakterli olması gerekir. Devletin egemenlik yetkisinin çekirdek alanına ilişkin haklar adil yargılanma hakkının kapsamına girmez (Yahya Çevik, B. No: 2018/15454, 17/11/2021, §§ 32, 33).

26. Ceza Mahkemesi önüne getirilen uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülükler kapsamında görülüp görülemeyeceğinin tespiti için öncelikle ortada kanunlar veya içtihat tarafından tanınan bir hakkın var olup olmadığının ortaya konulması gerekir. Bu bakımdan Türk hukukunda kişiler hakkında haksız yere kamu davası açılıp yargılama yapılması nedenine dayalı tazminat hakkının kanunlar veya içtihat tarafından tanınıp tanınmadığı açıklığa kavuşturulmalıdır.

27. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kimlerin hangi şartlar altında tazminat talep edebileceği açıkça ve sınırlı olarak sayılmıştır. Sözü edilen madde, beraat eden kişilerin haklarında haksız yere kamu davası açılıp yargılama yapılması nedeniyle tazminat talep edebileceklerine dair açık bir düzenleme içermemektedir. Ayrıca başvurucu, beraat edenlerin haklarında haksız yere kamu davası açılıp yargılama yapıldığı iddiasıyla tazminat talep edebileceklerine ilişkin herhangi bir Yargıtay kararı ibraz etmemiş; böyle bir tazminat talebine imkân veren yerleşik Yargıtay içtihadının varlığı da tespit edilmemiştir. Bu sebeple başvurucunun tazminat isteme yolunda hukuk sistemimizde savunulabilir temeli olan bir hakkının bulunmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla hukuk düzeninde savunulabilir bir temeli bulunmayan tazminat hakkı iddiasıyla ilgili olarak yapılan yargılamada adil yargılanma hakkına ait güvencelerin uygulanabilir olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucu, haksız koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davasında davanın reddi hâlinde ağır ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için belirlenen maktu ücret kadar

vekâlet ücretine hükmedildiğini; somut olayda ise dava ağır ceza mahkemesinde görülmesine rağmen sulh ceza hâkimliklerinde takip edilen işler için belirlenen ücret kadar vekâlet ücretine hükmedildiğini belirterek silahların eşitliği ilkesi ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini öne sürmüştür.

30. İhlal iddiası mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

31. Lehine hükmedilen taraf yönünden vekâlet ücreti, daha çok bu kişinin yargılama sebebiyle yaptığı bir masraf kaleminin kısmen de olsa tazmini amacı gütmektedir. Bu nedenle lehe vekâlet ücretine hükmedilmemesi veya lehe maktu ya da nispi vekâlet ücreti ödenmesine karar verilmesi mahkemeye erişim hakkına bir müdahale olarak nitelenmesi mümkün değildir (lehe vekâlet ücretine hükmedilmemesi yönünden yapılan aynı değerlendirme için bkz. Aksaray Tır Nakliyat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2017/36736, 19/9/2018, § 84). Bununla birlikte lehe vekâlet ücretine hükmedilmemesinin somut olayın tüm şartları çerçevesinde adil yargılanma hakkının diğer güvencelerinden birini etkilediğinin ortaya konulduğu hâllerde etkilenen güvence kapsamında incelenmesi mümkündür (Aksaray Tır Nakliyat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., § 85).

32. Somut olayda başvurucu lehine sulh ceza hâkimlikleri için belirlenen maktu vekâlet ücretine hükmedilmesinin nedeni, tazminat miktarlarına göre hesaplanan nispi vekâlet ücretinin o yıl için sulh ceza hâkimliklerinde takip edilen işler için belirlenen vekâlet ücretinden az olmasıdır ve 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinin (9) numaralı fıkrasına dayanmaktadır. Ayrıca başvurucu, lehine ağır ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için belirlenen maktu ücret kadar vekâlet ücretine hükmedilmemesinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelere tesir ettiğini ortaya koyamamıştır. Bu sebeple mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunmadığı açık olduğundan ihlal iddiası açıkça dayanaktan yoksundur. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesine göre Anayasa Mahkemesi açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verebilir.

33. Açıklanan gerekçelerle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

34. Başvurucu, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmesi nedeniyle ihlalin tespitini ve lehine 20.000 TL manevi tazminat ile 5.000 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

35. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda hukuka aykırılığı kanunla tespit edilmiş yakalama ve gözaltı tedbiri nedeniyle hükmedilen manevi tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak aynı maddenin dokuzuncu fıkrası yönünden ihlal edildiğine karar verilmiştir. Tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı merciince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

36. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zararın dayanağını açıklamaması ve başvuru dosyasındaki bilgi ve belgelere göre tespit edilen ihlalden kaynaklı maddi zarar bulunmaması nedeniyle maddi tazminat talebinin de reddine karar verilmelidir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kovuşturma sebebiyle müdafiye ödenen vekâlet ücretinin maddi zarar hesabında dikkate alınmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yetersiz manevi tazminata hükmedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak aynı maddenin dokuzuncu fıkrası yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bakırköy 16. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/112, K.2020/219) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden ibaret yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesine (E.2020/4032, K.2021/910) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET KAVİ

B. No: 2022/30554 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/30554

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET KAVİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/30554)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Mehmet KAVİ

Vekili : Av. Başar KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın gerekçesi açıklanmadığı ve kanun yolu süresinin gerekçeli kararın tebliğinden başlayacağı açıkça belirtildiği hâlde tefhimden başlatılan süre gözetilerek istinaf talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucunun açtığı davada kanun yolu başvurusu, kanun yolu süresinin ilk derece mahkemesinin kararının tefhim tarihinden başlatılarak hesaplanması nedeniyle süresinde olmadığı gerekçesiyle kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu, nihai hükmü 4/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 3/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Rüstem Gül (B. No: 2021/26038, 22/11/2023) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi; gerekçesi açıklanmamış bir hükmün tefhim edilmiş bir

hüküm olarak sayılmayacağını, gerekçeli karar tebliğ ya da tefhim edilmeden kanun yoluna başvurma süresinin başlamayacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi; başvurucunun kısa kararla birlikte kararın gerekçesini öğrenemediği, dolayısıyla karar gerekçesini bilmeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf kanun yoluna başvurmasını beklemenin başvurucuya ağır bir külfet yüklediği bu durumda kanun yolu merciinin somut olayın şartlarında istinaf süresini, ilk derece mahkemesi kararının gerekçesi açıklanmadan tefhim tarihinden itibaren başlatmasına ilişkin yorumunun öngörülemez nitelikte olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 41, 42). Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu itibarla başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 35. Hukuk Dairesine (E.2021/3101, K.2022/139) iletilmek üzere İstanbul 28. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2020/285, K.2020/563) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN ÇİNİ VE MAHMUT KOLTAŞ

B. No: 2022/58064 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/58064

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN ÇİNİ VE MAHMUT KOLTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/58064)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Hasan ÇİNİ

2. Mahmut KOLTAŞ

Başvurucular Vekili : Av. Bahadır DİLEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. 2022/81135 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyasının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2022/58064 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilerek incelenmesine, incelemenin 2022/58064 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç

(B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucuların iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Ne var ki Anayasa Mahkemesi yapılan kanun değişikliğini iptal etmiştir. Bu itibarla başvurucuların iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 1. Asliye Ticaret Mahkemesi (E.2018/853, K.2020/417) ile Konya 2. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/528, K.2019/916) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 1.328,20 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 20.128,20 TL yargılama giderlerinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET EKİZLER

B. No: 2022/58456 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/58456

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET EKİZLER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/58456)

Karar Tarihi: 18/4/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 31/7/2024-32618

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Mehmet EKİZLER

Vekili : Av. Fatma Süreyya ÖLMEZTOPRAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir iş kazasına ilişkin düzenlenen rapora itiraz dilekçesinde sarf edilen sözlerden dolayı iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 1964 doğumlu olup 2018 yılından iş sözleşmesinin feshedildiği tarihe kadar Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığında (asıl işveren/TPAO) hizmet alım sözleşmesi kapsamında iş gören özel bir şirkette belirsiz süreli iş sözleşmesiyle çalışmıştır. Başvurucu, iş sözleşmesinin feshedildiği sırada Trakya Bölge Müdürlüğünde A sınıfı iş güvenliği uzmanı olarak çalışmaktadır.

3. 27/2/2019 tarihinde başvurucu, işyerindeki bir kısım eksikliğe dair ilgili birimlere bildirimde bulunmuştur. Akabinde de 17/4/2019 tarihinde işyerinde bir kaza meydana gelmiş ve bir işçi yaşamını yitirmiştir. Söz konusu kaza sonrası TPAO tarafından başvurucunun çalıştığı işyerine müfettiş gönderilmiş ve müfettiş kazaya yönelik bir teftiş

raporu hazırlamıştır. Anılan raporda söz konusu kaza nedeniyle başvurucu ve bir ustabaşı sorumlu tutulmuştur. Başvurucunun iddiasına göre rapor hazırlanmadan önce bilgisine başvurulmamıştır.

4. Başvurucu, söz konusu rapora bir dilekçe ile itiraz etmiştir. Başvurucunun itirazı üzerine yeniden bir müfettiş görevlendirilmiş ve ikinci bir rapor hazırlanmıştır. Bu esnada başvurucunun bilgisine de başvurulmuştur. İkinci raporda başvurucuya herhangi bir kusur izafe edilmemiştir.

5. Başvurucunun ilk rapora yönelik yazdığı itiraz dilekçesinde geçen "yandaşlık, aklayıcı, tetikçi, ciddiyetsiz, yalancı, iftiracı" şeklindeki ifadeler nedeniyle başvurucunun iş sözleşmesi 8/7/2020 tarihinde ahlak ve iyiniyet kurallarına aykırılık kapsamında haklı sebeple feshedilmiştir. Başvurucu, fesih işleminin haksız ve geçersiz olduğunu belirterek işveren aleyhine işe iade talebiyle tespit davası açmıştır.

6. Davanın görüldüğü Lüleburgaz İş Mahkemesi (İş Mahkemesi) 29/3/2021 tarihinde davanın kabulüyle başvurucunun işe iadesine karar vermiştir. Gerekçeli kararında Mahkeme; işyerinde meydana gelen ölümlü iş kazası sonrası yürütülen soruşturma kapsamında düzenlenen teftiş raporuna itiraz dilekçesinde yer alan sözlerin (bkz. § 5) ağır eleştiri ve kaba hitap olarak kabul edebileceğini ve hakaret niteliği taşımadığını belirtmiştir. Devamında Mahkeme; davacının iş güvenliği uzmanı olması nedeniyle ölümlü bir iş kazasından dolayı ağır eleştiride bulunmasının hayatın olağan akışına uygun olduğunu belirterek feshin geçersiz olduğu kanaatine varmıştır. Ayrıca TPAO tarafından alt işverene gönderilen bildirimde başvurucunun iş sözleşmesinin feshinin talep edilmediğini, başka bir işçinin görevlendirilmesinin istendiğini ancak alt işverenin başvurucunun işyerini değiştirebilecek olmasına karşın bunu yapmayıp iş sözleşmesini feshetmesinin son çare prensibine de uygun olmadığını belirtmiştir.

7. İşveren tarafından karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine dosyayı inceleyen İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 47. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi/Daire) 9/3/2022 tarihinde İş Mahkemesi tarafından verilen kararın ortadan kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Gerekçeli kararında Daire; başvurucunun iş kazasına yönelik hazırlanan ilk rapora itiraz dilekçesinde "yandaşlık, aklayıcı, tetikçi, ciddiyetsiz, yalancı, iftiracı" gibi sözler kullandığını belirtmiştir. Devamında Daire; başvurucunun tespit edilen tavır ve davranışlarının işveren ile güven ilişkisini zedelediğini, bu tür olumsuz davranışlarının işyerinde uyumu olumsuz yönde etkilediğini, iş akışını ve çalışma düzenini bozduğunu ve işveren tarafından artık iş ilişkisinin devam ettirilmesinin mümkün olmadığını belirterek feshin geçerli olduğu kanaatine varmıştır.

8. Başvurucu, nihai kararı 8/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 27/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; ölümlü bir iş kazasına yönelik hazırlanan rapora itiraz ettikten 176 gün sonra iş sözleşmesinin feshedildiğini, bu hâliyle haklı fesihteki altı günlük süreye uyulmadığını ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Ayrıca ölümlü bir iş kazasından sorumlu tutulması nedeniyle yaşadığı ruh hâli içinde yazdığı sözlerin eleştiri sınırını aşmadığını, kimseye yönelik hakaret içeren bir söz kullanmadığını, teftiş raporunda

yer alan tespit ve değerlendirmelere karşı yazdığı sözlerin ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını iddia etmiştir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun ifade özgürlüğü ile işverenin yönetim yetkisi arasında adil bir denge sağlanıp sağlanmadığı hususlarının incelenmesi esnasında Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında önceki iddialarını tekrarla Bakanlık görüşünde yer alan hususları kabul etmediğini belirtmiştir.

12. Başvurucunun iddialarının teftiş raporuna karşı itiraz dilekçesindeki ifadeleri nedeniyle iş sözleşmesinin feshedilmesine ve açtığı işe iade davasının reddedilmesine ilişkin işlemler bütününe yönelik olduğu görülmüştür. Bu kapsamda iş sözleşmesinin feshinin temeli ifade özgürlüğüne dayanmaktadır. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme, bu konuda başkalarını ikna etme çabaları ve bu çabaların hoşgörüyle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindendir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38). Bu kapsamda devletten -ifade özgürlüğünün korunmasına yönelik yükümlülükleri kapsamında- ifade özgürlüğünü kullanmak isteyenlerin yalnızca üçüncü kişiler tarafından herhangi bir saldırıya uğrama endişesi taşımadan bu hakkı kullanmalarını temin etmesi değil aynı zamanda -iş sözleşmelerinin feshi gibi- yapılabilecek her türlü müdahaleye karşı da önlem alması beklenir. Anayasa Mahkemesinin yapması gereken inceleme de devletin ifade özgürlüğüne yönelik söz konusu yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğine yönelik olacaktır. Bu kapsamda başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Temel hak ve özgürlüklere yönelik negatif ve pozitif yükümlülükler arasındaki sınırların kesin biçimde tanımlanması ve birbirinden ayrılması her durumda mümkün değildir. Devlet için öngörülen negatif yükümlülükler, her durumda temel hak ve özgürlüklere keyfî surette müdahaleden kaçınmayı gerekli kılar. Pozitif yükümlülükler de temel hak ve özgürlüklerinin korunmasını, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da temel hak ve özgürlüklerin güvencelerini sağlamaya yönelik olaya özgü tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32; Ömür Kara ve Onursal Özbek, B. No: 2013/4825, 24/3/2016, § 46; Ayhan Deniz ve diğerleri [GK], B. No: 2019/10975, 14/6/2023, § 35).

15. Devletin ifade özgürlüğünün korunmasına yönelik yükümlülükleri çerçevesinde uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin yasal altyapının oluşturulması, uyuşmazlıkların adil yargılama gereklerine uygun ve usul yönünden güvenceleri haiz bir yargılama kapsamında

incelenmesi ve bu yargılamalarda temel haklara ilişkin anayasal güvencelerin gözetilip gözetilmediğinin denetlenmesi sorumluluğu bulunmaktadır. Yine bireylerin temel hak ve özgürlüklerine, üçüncü kişilerin müdahalesinin önlenmesi için gerekli önlemlerin alınması ve mahkemelerce korunma sağlanması da söz konusu yükümlülükler kapsamındadır. Kamusal makamlarca gerekli yapısal önlemler alınmış olsa da uyuşmazlık konusu davayı yürüten mahkemelerce verilen kararlarda üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı bireylere korunma imkânı sağlanmadığı durumlarda bu yükümlülükler gereği gibi yerine getirilmemiş olacaktır. Bu, kamusal makam olan mahkemeler aracılığıyla bireylerin hak ve özgürlüklerinin korunmasız bırakıldığı anlamına gelecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ömür Kara ve Onursal Özbek, §§ 47-49; Ayhan Deniz ve diğerleri, § 36).

16. Bu doğrultuda iş sözleşmesi kapsamında çalışan bireylerin Anayasa ile güvence altına alınan haklarına yönelik işverence gerçekleştirilen müdahaleye ilişkin iddiasını içeren uyuşmazlıkların karara bağlandığı davalarda derece mahkemelerince söz konusu güvenceler gözardı edilmemeli, işveren ve çalışanlar arasındaki çatışan çıkarlar adil biçimde dengelenmeli, ulaşılan sonuç hakkında hüküm kurulurken ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmalıdır (Ömür Kara ve Onursal Özbek, § 50; Kasım Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2019/33243, 4/7/2022, § 32; Ayhan Deniz ve diğerleri, § 37).

17. Derece mahkemeleri tarafından tarafların çıkarları dengelenirken iş sözleşmelerinde kısıtlayıcı ve zorlayıcı düzenlemelerin ne şekilde belirlendiği, çalışanların temel haklarına yönelik müdahalede bulunulmasına neden olan çıkarın üstün olup olmadığı, sözleşmenin feshinin çalışanların eylem ya da eylemsizlikleri karşısında makul ve orantılı bir işlem olup olmadığı somut olayın şartlarına göre ele alınmalıdır. Ayrıca yargılamalar sırasında gerçekleştirilen işlemlerin ve neticede verilen kararın gerekçesinin bizatihi ifade hürriyetine ilişkin bir müdahale oluşturmaması için derece mahkemelerince gereken özen gösterilmelidir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Ömür Kara ve Onursal Özbek, § 51; Kasım Çiftçi ve diğerleri, § 33; Ayhan Deniz ve diğerleri, § 38).

18. Somut olayda başvurucunun ölümlü bir iş kazasına ilişkin düzenlenen rapora itiraz dilekçesinde sarf ettiği sözler nedeniyle iş sözleşmesi feshedilmiştir. Daire gerekçesi de (bkz. § 7) gözönüne alındığında neticeten başvurucunun iş sözleşmesi işçinin davranışlarından kaynaklanan geçerli fesih kapsamında feshedilmiştir.

19. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 18. maddesinde belirsiz süreli iş sözleşmelerinin işveren tarafından sona erdirilmesinde geçerli bir sebep bildirme zorunluluğu getirilmiştir. Söz konusu hükümde geçerli sebeplerin neler olabileceği madde metninde sayılmıştır. İşveren tarafından iş sözleşmesinin feshi için ya işçinin yeterliliği ve davranışlarından kaynaklanan ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebin işveren tarafından gösterilmesi gerekir. Hükmün gerekçesinde de işbu hüküm gereği iş sözleşmesinin feshi için işçinin davranışlarının iş görme borcunu ciddi biçimde olumsuz etkilemesi, iş görme borcunu gerektiği biçimde yerine getirmesine olanak vermemesi, iş ilişkisinin sürdürülmesinin işveren açısından makul ölçülerde beklenememesi gerektiği ifade edilmiştir. Hükme göre bir davranış ancak işyerinde olumsuzluklara yol açması hâlinde geçerli sebep sayılabilir. İşçinin davranışlarının işyerindeki üretim ve iş ilişkisi sürecine olumsuz bir etkisi yoksa bu davranışların iş sözleşmesinin feshinde geçerli bir sebep olarak gösterilmesi mümkün değildir (Ayhan Deniz ve diğerleri, § 42).

20. Somut olayda başvurucu, ölümlü bir iş kazası sonucu -soruşturma aşamasında kendi bilgisine başvurulmadan- hazırlanan teftiş raporunda iş kazasından sorumlu tutulması üzerine bir itiraz dilekçesi yazmıştır. Anılan dilekçede başvurucu; raporun gerçeği yansıtmadığını, raporda yer alan hususlarda sorumluluğunun olmadığı gibi tespitlerde bulunmuştur. Dilekçe özü itibarıyla teftiş raporunda yer alan tespitlere sırasıyla cevap verir nitelikte hazırlanmış ve dilekçenin bazı yerlerinde başvurucu; işvereni sorumluluktan kurtarmak için müfettişin yanlı rapor hazırladığı, işverenin talimatlarıyla hareket ettiği hususlarını belirten bir kısım ifadeler kullanmıştır. Başvurucunun söz konusu ifadeleri itiraz dilekçesinin bütünlüğü içinde ve kendisinin sorumlu tutulması nedeniyle eleştiri amacıyla yazdığı anlaşılmaktadır.

21. Anayasa Mahkemesi mevcut başvuruya benzer başvurularda, başvurucunun müdahale edilen ifade özgürlüğü ile başvurucunun ifadeleri nedeniyle karşı tarafın müdahale edilen şeref ve itibar hakkının korunması arasında adil bir dengenin gözetilip gözetilmediğini değerlendirmiştir (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 49; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, §§ 27, 41, 52; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015 § 49; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, §§ 56-58; Hacı Boğatekin, B. No: 2014/18101, 26/10/2017, § 43). Bu, soyut bir değerlendirme değildir. Çatışan bu haklar arasında dengeleme yapılırken başvurunun şartlarına göre "ifadelerin kim tarafından dile getirildiği, hedef alınan kişinin kim olduğu ile ilgili kişinin önceki davranışları, kullanılan ifadelerin türü, içeriği, şekli ve sonuçları, ifadelerin kullanıldıkları bağlamdan koparılıp koparılmadığı" gibi kriterlerin gerektiği gibi değerlendirilip değerlendirilmediğini denetler (Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 65, 66; Kemal Kılıçdaroğlu, § 59; Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Güneş Basım Yayım Organizasyon ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2018/24677, 28/1/2021, § 36; Kayseri Yeni Haber Radyo Televizyon Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2019/21340, 22/2/2022, § 39).

22. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi, ifade özgürlüğüne ilişkin bireysel başvurularda ifadelerin bağlamlarından kopartılarak incelenmesinin Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ilkelerin uygulanmasında ve elde edilen bulguların kabul edilebilir bir değerlendirmesinin yapılmasında hatalı sonuçlara ulaşılmasına neden olabileceğini belirtmiştir (Nilgün Halloran, § 52; Fatih Taş [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, § 99; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36). Söz gelimi bir düşünce açıklamasının ifade edildiği bağlamdan koparıldığında başkalarının şöhret ve haklarına yönelik sataşma ve hakaret mahiyetinde bir saldırı oluşturması, bu ifadeye yönelik bir müdahaleyi tek başına haklı çıkarmamaktadır. Bu nedenle ifadelerin bir bütün olarak ele alınması gerekir (iş sözleşmesinin feshine ilişkin olarak benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. İlter Nur, B. No: 2013/6829, 14/4/2016, § 37). Bu açıklamalara karşın itiraz dilekçesinin bütünü gözönüne alındığında feshe konu ifadelerin yalnızca birkaç bölümde geçtiği ve yukarıda anılan bağlamda söylendiği görülmüş ancak itiraz dilekçesinin bütünü gözönüne alınmadan yalnızca belirli ifadelerin bağlamından koparılarak feshe konu edildiği anlaşılmıştır. Nitekim somut olayda işverenin ve Dairenin yalnızca belirli ifadeleri bağlamlarından koparark değerlendirme yaptığı ve söz konusu ifadeleri hakaret ve sataşma niteliğinde kabul ettiği görülmektedir.

23. Bununla birlikte başvurucunun yazdığı itiraz dilekçesi hakaret ve sataşmadan ziyade temel olarak kendisinin işyerindeki durumu ile işverenin ölümlü iş kazasına yönelik aldığı/almadığı önlemleri dile getirerek kendisinin sorumlu olmadığını ispatlama amacı

taşımaktadır. Başvurucu özellikle söz konusu kazadan önce işyerindeki eksikliklere ilişkin olarak işverene bildirimde bulunduğunu ancak dikkate alınmadığını, üstelik kaza nedeniyle savunması alınmadan rapor hazırlanarak kazadan sorumlu tutulduğunu belirtmiş ve raporun bu hâliyle hatalı olduğunu ifade etmeye çalışmıştır. Üstelik başvurucunun yazdığı dilekçe, sadece ilgili işverene yönelik olup işverenin itibarını sarsacak nitelikte yani kamuya açıklama gibi bir nitelikte değildir. Bu hâliyle itiraz dilekçesi sınırlı bir kesim tarafından öğrenilmiştir (benzer yöndeki karar için bkz. İlter Nur, § 35).

24. Somut olayda Dairenin karar gerekçesinde benzer davalara ilişkin gözetilmesi gereken ilkeler sıralanmış, soyut olarak açıkça ifade edildiği hâlde başvurucunun söz konusu ifadelerinin somut olarak işyerinde işin görülmesini önemli ölçüde olumsuz olarak etkilediğine ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmemiş; işverenin zarar gören işletme menfaatlerinin neler olduğu açıklanmamıştır. Başvurucunun yazdığı ifadeler ile işvereni olan şirketin şahsına, mülkiyetine ve hukuken korunan diğer varlıklarına verdiği zararlar gösterilmediği gibi ifadelerin hangi surette "[iş] sözleşme[si] ile güdülen amacı tehlikeye sokacak" özellikleri olduğu da ortaya konulamamıştır. İtiraz dilekçesinin bütünlüğü içinde hakaret ve sataşma içerdiği iddia edilen sözlerin başvurucunun itiraz dilekçesinin ciddiyetle incelenmesine yönelik çabası olup olmadığı karar gerekçesinde belirtilmemiştir. Ayrıca anılan ifadelerin işverene yönelik olmayıp müfettişin rapor hazırlarken görevini gereği gibi yerine getirip getirmediğine yönelik olup olmadığı da değerlendirilmemiştir (benzer yöndeki karar için bkz. İlter Nur, §§ 38, 39).

25. Kaldı ki başvurucunun yazdığı itiraz dilekçesi üzerine asıl işveren tarafından alt işverene gönderilen bildirimde başvurucunun yerinin değiştirilmesi ve yeni bir iş güvenliği uzmanının görevlendirilmesi istenmiştir. Buna karşın alt işveren tarafından başvurucu hakkında uygulanan işten çıkarma yaptırımının başvuru konusu olay dikkate alındığında amaçlanan hedeflere ulaşmak için son derece ağır ve feshin son çare olma prensibine aykırı olduğu hususunda şüphe yoktur (iş sözleşmesinin feshinin ifade özgürlüğü üzerindeki ağırlığına ilişkin değerlendirmeler için bkz. Volkan Çakır, B. No: 2017/35488, 7/4/2021, § 39).

26. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde Anayasa Mahkemesi başvurucunun söz konusu ifadelerinin 4857 sayılı Kanun'un 18. maddesinde yer alan işçinin davranışlarından kaynaklanan geçerli sebepler kapsamında değerlendirilmesine yönelik olarak söz konusu Dairenin ihtilafa konu içeriklerin niteliğini ve kullandığı bağlamı, aynı zamanda ifadelerin muhtemel etkilerini yeterli derecede ve detaylı bir şekilde incelemediğini tespit etmiştir. Başvurucunun itiraz hakkı kapsamında sarf ettiği sözlerin iş sözleşmesinin feshine gerekçe yapılması karşısında Daire, başvurucu ile işveren arasındaki güven ilişkisinin koptuğu ve ifadelerin iş yerinde olumsuzluğa yol açtığı kabulüne dair ilgili ve yeterli gerekçeler sunamamıştır. Başvurucunun ifadelerinin işveren ile aralarındaki güven ilişkisinin kopmasına neden olduğu yönündeki kabulün işverenin tek taraflı beyanına dayandığı ancak ifadelerin sonuçları itibarıyla iş sözleşmesinin sürdürülmesinin işverenden beklenemeyeceği hususunun işveren ve Daire tarafından ortaya konulamadığı, bu hâliyle Daire tarafından ifade özgürlüğüne ilişkin Anayasa'da belirtilen güvencelerin gözetildiği özenli bir yargılama yapılmadığı anlaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle anayasal güvencelerin korunması açısından devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği anlaşıldığından başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi ile 7.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlallerinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya talebiyle bağlı kalınarak net 7.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 47. Hukuk Dairesine (E.2021/2203, K.2022/503) iletilmek üzere Lüleburgaz İş Mahkemesine (E.2020/237, K.2021/121) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 7.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KENAN FİŞ

B. No: 2022/74387 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/74387

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KENAN FİŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/74387

Karar Tarihi:18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Kenan FİŞ

Vekili : Av. Cafer AKPINAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 20/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 8/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Ne var ki Anayasa Mahkemesi yapılan kanun değişikliğini iptal etmiştir. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 3. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/620, K.2020/526) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderlerinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHTEREM TURAN

B. No: 2022/78020 | Karar tarihi: 18.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/78020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHTEREM TURAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/78020)

Karar Tarihi: 18/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Muhterem TURAN

Vekili : Av. Ali GÖZEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 11/8/2022 tarihinde öğrendikten sonra 12/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Ne var ki Anayasa Mahkemesi yapılan kanun değişikliğini iptal etmiştir. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 4. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2018/109, K.2020/417) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET TANGU (2)

B. No: 2019/8184 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/8184

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET TANGU BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2019/8184)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kübra KAYA

Başvurucu : Ahmet TANGU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, naklen atama işlemi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 1998 yılında Polis Akademisinden mezun olmuş ve Emniyet Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Daire Başkanlığında komiser yardımcısı olarak göreve başlamıştır. 2011-2013 yılları arasında Erzurum'da ikinci bölge hizmetini yaptıktan sonra Emniyet Genel Müdürlüğü Bilgi Teknolojileri Daire Başkanlığına şube müdürü olarak atanmıştır. Başvurucu 28/2/2014 tarihinde Ankara Emniyet Müdürlüğüne geçici olarak görevlendirilmiş, 14/4/2014 tarihinde Elmadağ Polis Meslek Yüksekokulu (PMYO) Müdürlüğüne öğretim görevlisi olarak atanmıştır. Başvurucu son olarak 3/11/2014 tarihli işlemle Trabzon PMYO Müdürlüğüne öğretim görevlisi olarak atanmıştır.

3. Başvurucu 28/2/2014 tarihli Ankara Emniyet Müdürlüğüne geçici olarak görevlendirilmesine ilişkin işlemin iptali talebiyle 22/1/2015 tarihinde Ankara 10. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde; idarenin memurların naklen atanmasına ilişkin takdir yetkisinin mutlak ve sınırsız olmadığını ileri

sürmüştür. Bilgi ve tecrübesini aktaramayacağı bir alanda görevlendirilmesinin salt bireysel menfaatini ihlal etmekle kalmayıp kamu yararına da hizmet etmeyeceğini ifade etmiştir.

4. Mahkemece 30/12/2014 tarihinde davanın kabulüne ve dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; idarenin kamu hizmetlerinin görülmesinde sürekliliği sağlamak için naklen atama yetkisinin bulunduğu ancak bu yetkinin kamu görevlisinin fiilen işgal ettiği kadrodan uzaklaştırılması şeklinde anlaşılamayacağı ifade edilmiştir. Bununla birlikte geçici görevlendirmeye dair işlemlerin belirli bir süre öngörülerek yapılması gerektiği ancak dava konusu idari işlem yapılırken herhangi bir süre sınırının getirilmediğine dikkat çekilmiştir.

5. İdarenin temyiz başvurusu sonrası Danıştay 6/4/2017 tarihinde, 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 96. maddesi uyarınca idarenin atama işlemlerine ilişkin takdir yetkisinin bulunduğuna ve anılan yetkinin kamu yararı ve hizmet gerekleri gözardı edilerek kullanıldığına dair bir bilgi ve belge bulunmadığına işaret etmek suretiyle anılan kararın bozulmasına oyçokluğuyla karar vermiştir. Karşıoy gerekçesinde; Mahkeme kararının usule ve hukuka uygun bulunması nedeniyle onanması gerektiğine işaret edilmiş başkaca bir gerekçeye yer verilmemiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi 12/11/2018 tarihinde Danıştayca reddedilmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 1/2/2019 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 4/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Bireysel başvuru sonrası bozma kararına uyan Mahkeme, 11/3/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar Danıştayca 11/12/2019 tarihinde onanmış, başvurucunun karar düzeltme talebi 9/9/2020 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu 17/8/2016 tarihli ve 29804 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (670 sayılı KHK) kapsamında ihraç edilmiştir. Başvurucunun ihraç işlemine karşı açtığı iptal davası reddedilmiş ve ilgili karar Danıştay incelemesinden geçerek 10/1/2023 tarihinde kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden

incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu Ankara Emniyet Müdürlüğünde geçici görevlendirildiği 28/2/2014-14/4/2014 tarihleri arasında kendisine hiçbir görev verilmediğini, kendisinden yalnızca günde iki defa 9.00 ve 16.00 saatlerinde imza atmasının istendiğini ifade etmiştir. Başvurucu, bilgi ve tecrübesine uygun olmayan atama işleminin mesleki itibarına zarar verdiğini, kurum içinde ve özel yaşantısında kendisini küçük düşürdüğünü ileri sürmüştür. Başvurucu iş ortamından uzak tutularak emeği ve bilgisinin pasifize edildiğini ifade etmiştir. Bilgi teknolojileri konusunda on beş yıllık iş deneyimi varken kendisine gün içerisinde sabah ve akşam olmak üzere iki kez işyerine gitme yükümlülüğü getirildiğini, imza saatlerine uymaması hâlinde soruşturma geçireceğinin söylendiğini belirtmiştir. Her iki imza saati arasında ise herhangi bir iş verilmediğini ve 9.00-16.00 saatleri arasında vakit geçirebileceği bir ofis ya da mekân da sağlanmadığından Ankara gibi bir şehirde günde iki defa işe gidip gelmek zorunda bırakıldığından, bu durumun angarya yasağına aykırı olduğundan yakınmıştır. Bununla birlikte geçici görevlendirme işlemine karşı açtığı iptal davası Mahkemece kabul edilmesine rağmen Danıştayca haksız olarak bozma kararı verildiğini, hakkaniyete uygun bir yargılama yapılmadığını ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde kabul edilebilirlik yönünden başvurucunun olağan kanun yoluna ilişkin dava süreci derdest iken bireysel başvuruda bulunduğu hususunun gözetilmesi gerektiği, esas yönünden Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ileri sürülmüştür. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, geçici görevlendirme işleminin haksız olduğundan yakınmaktadır. Mesleki hayata ilişkin şikâyetler özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamaktadır. Öte yandan kişinin özel hayatıyla ilgili hususların mesleki hayatıyla ilgili tasarruflara esas alınması veyahut özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ancak kişilerin özel hayatı üzerinde ciddi etki doğuran müdahalelerin söz konusu olması hâlinde özel hayata saygı hakkı kapsamında inceleme yapılabilir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Tamer Mahmutoğlu, [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 85-89).

14. Somut olayda, başvurucunun özel hayatıyla ilgili hususların mesleki hayatıyla ilgili bir tasarrufa esas alındığına dair iddiası bulunmamaktadır. Bu bağlamda başvurucunun mesleki hayatına yönelik tedbirin sonucu itibarıyla özel hayata saygı hakkı kapsamında uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi, mesleki hayatla ilgili tasarrufların sonucu itibarıyla özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilmesi için öncelikle iddia olunan etkinin asgari ağırlık düzeyini aşmış olması gerektiğini kabul etmektedir. Bu kapsamda muhatap kişilerde meydana gelen veya gelebilecek olan üzüntü, endişe, gelecek kaygısı ya da korku gibi duyguların özel hayatlarına olan somut etkileri ve yansımaları dikkate alınacağından bu konularda yeterli ve ikna edici açıklamalarda bulunulması ve iddiaların delillendirilmesi gerekmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Tamer Mahmutoğlu, §§ 88, 89). Somut olayda ise idarenin yaklaşık bir buçuk ay süren geçici görevlendirme işleminin başvurucunun özel hayatını ciddi şekilde

etkilediğinden ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığından söz edilemez. Bu bağlamda başvurucunun idari işlemin haksız olduğu ve akademik ününe zarar verdiği, bununla birlikte yargılama sürecinin hakkaniyete uygun yürütülmediğine ilişkin şikâyetlerinin de olduğu gözetilmekle başvurunun bir bütün hâlinde adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

15. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme, bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesine göre "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı metne dahil" edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesine "herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu" ibaresinin eklenmesinin amacının Avrupa İnsan Hakları Sözleşme'sinde düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 54).

16. Adil yargılanma hakkı uyuşmazlıkların çözümlenmesinde hukuk devleti ilkesinin gözetilmesini gerektirmektedir. Anayasa'nın 2. maddesinde Cumhuriyet'in nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti, Anayasa'nın tüm maddelerinin yorumlanmasında ve uygulanmasında gözönünde bulundurulması zorunlu bir ilkedir (Hakan Altıncan [GK], B. No: 2016/13021, 17/5/2018, § 44).

17. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği derece mahkemelerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması veya derece mahkemelerinin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (Mehmet Arif Madenci, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81). Bu bağlamda, bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

18. Kişinin kamu görevlisi olması, kendisine sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında birtakım külfet ve sorumluluklara katlanmayı, diğer kişilerin tabi olmadığı birtakım sınırlamalara bağlı olmayı gerektirmektedir. Kişi kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayılmakta ve kamu hizmetinin kendine has özellikleri, bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kılmaktadır (İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38). İdarenin atama işlemleri konusunda belirli bir takdir alanı bulunduğu kabul edilmelidir. Kamu hizmetinin sağlıklı ve kesintisiz bir şekilde yerine getirilmesi için gerekli tedbirleri almak, ilgili idarenin öncelikli görevi ve sorumluluğudur (İhsan Asutay, § 39; Ahmet Tangu, B. No: 2019/42605, 19/10/2023, § 18).

19. Somut olayda, Danıştayın bozma kararında, 3201 sayılı Kanun'un 96. maddesi uyarınca idarenin kamu hizmetinin gerekleri doğrultusunda personelin görev yerini değiştirme

konusunda sahip olduğu takdir yetkisine işaret edilmiştir. Bu kapsamda idarenin emniyet teşkilatında görev yapan personelini hizmetinden en etkin ve verimli şekilde yararlanılması amacına yönelik olarak başka bir birimde görevlendirme konusunda geniş takdir marjı bulunduğuna işaret edilmiştir. Bununla birlikte somut olayda anılan takdir yetkisinin kamu yararı ve hizmet gereklerine aykırı kullanıldığına dair bir bilgi veya belgenin bulunmadığına dikkat çekilmiştir.

20. Danıştayın bozma kararı sonrası Mahkemece verilen kararda ilgili mevzuata yer verildikten sonra emniyet hizmetlerinin önemine dikkat çekilmiştir. Buna göre iç güvenliği sağlayan emniyet teşkilatının hayati bir öneme sahip olduğuna, emniyet hizmetlerindeki bir aksamanın kamu düzeni açısından telafisi güç veyahut imkânsız zararlara yol açabileceğine işaret edilmiştir. Bu kapsamda emniyet hizmetlerinin aksamadan yürütülmesi gerektiği ve bu amacın sağlanabilmesi için de idareye personelin görev yerini değiştirme konusunda geniş bir takdir yetkisinin tanındığı ifade edilmiştir. Somut olayda ise idarenin takdir yetkisini emniyet hizmetlerinin önemine ve özelliğine uygun olarak kullandığı, bu takdir yetkisini öznel nedenlerle kullandığına dair herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte başvurucunun geçici görevlendirmesinin kadro derecesi ve unvanı değiştirilmeksizin eşdeğer bir pozisyona yapıldığına da dikkat çekilmiştir.

21. Yukarıda yapılan tespitler ışığında derece mahkemelerinin yaklaşık bir buçuk ay süren geçici görevlendirme işleminin hukuka aykırılık içermediğine ilişkin kararlarını somut, ikna edici gerekçelerle açıkladıkları görülmektedir. Dolayısıyla somut olayda bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren bir yorum veyahut uygulamadan söz edilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERCAN YAVUZ

B. No: 2019/30560 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/30560

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERCAN YAVUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/30560)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : Ercan YAVUZ

Vekili : Av. Adem UZAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör örgütü üyesi olduğu şüphesiyle hakkında soruşturma yapılan ve yargılanarak aynı suçtan mahkûm edilen başvurucunun çeşitli anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması FETÖ/PDY üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir. İddianamenin kabulü ile açılan dava, İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır.

4. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

5. Başvurucu hakkındaki hüküm, istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek 18/7/2019

tarihinde kesinleşmiştir.

6. Mahkemece 5/8/2019 tarihinde kesinleşme şerhi düzenlenmiştir.

7. Başvurucu müdafii Mahkemece düzenlenen kesinleşme şerhini Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden 6/8/2019 tarihinde görüntülemesiyle birlikte nihai kararı öğrendiğini belirterek 5/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebi kabul edilerek, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kesinleşen Mahkûmiyet Kararı Kapsamında Bazı Anayasal Hakların İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

9. Başvurucu; FETÖ/PDY üyesi olma suçundan yürütülen soruşturma ve kovuşturma sonucunda hakkında verilen mahkûmiyet kararı nedeniyle özel hayat ve aile hayatına saygı, hakkaniyete uygun yargılanma, gerekçeli karar, müdafi yardımından yararlanma, savunma, duruşmada hazır bulunma, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde yargılanma hakları ile masumiyet karinesi, suçta ve cezada kanunilik, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda UYAP'ta kullanıcıların kendilerini ilgilendiren bilgi ve belgelere ulaşabildikleri, her türlü bilgi ve belge alışverişini gerçekleştirilebildikleri vurgulanmıştır. Ayrıca tüm bu işlemlerin veri tabanında saklandığı ve belgeler/evrak üzerinde yapılan işlemlerin UYAP evrak işlem kütüğünde kayıt altına alındığı açıklanmıştır. Bu çerçevede UYAP evrak işlem kütüğü üzerinden yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğunun tespit edildiği tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

11. Somut olayda nihai karar olan Yargıtay ilamının Mahkemeye ulaşması neticesinde düzenlenen kesinleşme şerhine ilişkin UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede ilgili kesinleşme şerhinin başvurucu müdafii tarafından 5/8/2019 tarihinde okunduğu tespit edilmiştir. Her ne kadar başvurucu müdafii bireysel başvuru formunda kesinleşme şerhini 6/8/2019 tarihinde okuduğunu belirtmişse de başvurucuya ait kesinleşme şerhine UYAP üzerinden 5/8/2019 tarihinde erişim sağlandığı açıktır. Dolayısıyla bu işlemi yapan ilgiliden nihai kararın sonucunu öğrenmiş olması beklenir. Böyle bir durumda işlem yapılırken nihai kararın sonucunun öğrenildiği kabul edileceğinden bireysel başvuru süresinin bu tarihten itibaren başlatılması gerekir. Bu kapsamda başvurucunun 5/8/2019 tarihinde bireysel başvuruya ilişkin nihai karardan haberdar olduğunun ve bu doğrultuda bireysel başvuru süresinin 5/8/2019 tarihinden itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir.

12. Sonuç olarak bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 5/8/2019 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun otuz günlük bireysel başvurusu süresinden sonra, 5/9/2019 tarihinde gerçekleştirdiği bireysel başvurusunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

13. Başvurucunun, tutuklama tedbirlerinin hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Fırat İşgören (B. No: 2014/6425, 17/11/2016, § 34) kararı doğrultusunda, işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu (B. No: 2014/15732, 24/1/2018) kararı doğrultusunda süre aşımı; gözaltının hukuki olmadığına ilişkin iddiasının Hikmet Kopar ve diğerleri ([GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72) kararı doğrultusunda, tutuklu iken cenaze törenine katılması için izin verilmemesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının ise Bayram Gök (B. No: 2012/946, 26/3/2013) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Ceza infaz kurumunda sınavlara girememesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 12/1/2021) ve Mesut Gerez (B. No: 2014/3998, 21/6/2017) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kesinleşen mahkûmiyet kararı kapsamında ileri sürülen iddiaların süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN ALTINIŞIK VE EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI

B. No: 2019/37927 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/37927

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN ALTINIŞIK VE EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/37927)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucular : 1. Orhan ALTINIŞIK

2. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası

Başvurucular Vekili : Av. Bedia BORAN BULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisi olan başvurucunun sosyal medya paylaşımları nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Mardin'in Midyat ilçesinde bir lisede öğretmen olarak görev yapmaktadır. Başvurucu ayrıca Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonuna (KESK) bağlı Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN) üyesidir.

3. Somut olaya konu sosyal medya (Facebook) paylaşımları, 2015 ve 2016 yıllarında Türkiye'nin doğusunda ve güneydoğusunda terör örgütü PKK tarafından gerçekleştirilen ve hendek olayları olarak da bilinen terör eylemlerine karşı yürütülen operasyonlar sırasında yapılmıştır. Anayasa Mahkemesi, Ayşe Çelik (B. No: 2017/36722, 9/5/2019, §§ 10-13)

kararında hendek olaylarına ilişkin arka plan bilgisini şu şekilde vermiştir:

"10. Türkiye'de uzun süredir devam eden, PKK'nın neden olduğu şiddetin ve terör olaylarının sona erdirilmesi amacıyla Hükûmet tarafından 2012 yılının sonlarından itibaren demokratik açılım adı verilen bir süreç başlatılmıştır. Çözüm süreci olarak da isimlendirilen ve yaklaşık üç yıl devam eden süreçte şiddet ve terör olayları önemli ölçüde azalmıştır. Güvenlik güçlerinin daha sonra yayımlanan raporlarına bakılırsa bu dönemde PKK terör örgütü bazı şehirlerde silah ve mühimmat yığınağı yapmış, 2015 yılının ortalarından itibaren terör ve şiddet bu kez şehirlerde baş göstermiştir.

11. Şırnak'ın Cizre, İdil, Silopi ilçeleri; Hakkâri'nin Yüksekova ilçesi; Diyarbakır'ın Silvan, Sur ve Bağlar ilçeleri; Mardin'in Dargeçit, Nusaybin ve Derik ilçeleri ile Muş'un Varto ilçesinde PKK terör örgütü tarafından cadde ve sokaklara hendekler kazılarak barikatlar kurulmuş ve buralara patlayıcılar yerleştirilerek bu yerleşim yerlerinin bir kısmında öz yönetim adı altında hâkimiyet kurulmaya çalışılmıştır. Yaklaşık on ay süren şiddet olayları daha sonra hendek olayları olarak isimlendirilmiştir. Hendek operasyonları, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Genel Müdürlüğünce PKK mensuplarına karşı ortak olarak gerçekleştirilen, başta Sur, Cizre ve Nusaybin olmak üzere on bir şehirde yürütülen askerî operasyonlardır.

12. Güvenlik güçleri, anılan yerlere halkın giriş ve çıkışını engellemek isteyen terör örgütü mensuplarına operasyon düzenlemiş ve çatışmaya girmiştir. Bu operasyonların gerçekleştirildiği bölgelerin bazılarında sokağa çıkma yasakları uygulanmış ve bazıları geçici süreyle askerî güvenlik bölgesi ilan edilmiştir. Bu kapsamda terör örgütü üyelerinin yakalanarak halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması amacıyla anılan il ve ilçelerin bir kısmında sokağa çıkma yasakları ilan edilmiş fakat güvenlik güçlerince yürütülen operasyonların sona ermesinin ardından söz konusu yasaklar kaldırılmıştır.

13. Aylarca devam eden bu operasyon ve çatışmalar sırasında yaşanan kayıpların büyüklüğü konusunda 2016 yılının Mayıs ayında bazı resmî görevlilerin açıklamalarına göre en az 2.500 terörist öldürülmüş, 480 güvenlik görevlisi de şehit olmuş, ayrıca 4.000'in üzerinde güvenlik görevlisi de yaralanmıştır. Açık kaynaklarda yer alan, resmî olmayan ve doğrulanmamış bazı açıklamalara göre 100'ün üzerinde sivil hayatını kaybetmiş, 1.000'in üzerinde sivil ise yaralanmıştır. Buna ilave olarak en az 400 bin kişinin çatışma bölgelerinden başka bölgelere göç etmek zorunda kaldığı ileri sürülmüştür. Kesin rakamların yer aldığı resmî bir açıklama bulunmadığı gibi bu konuda güvenilir ve bağımsız herhangi bir rapor da Anayasa Mahkemesinin bilgisine sunulmamıştır."

4. Başvurucunun somut olaya konu Facebook paylaşımları şöyledir:

"-2/2/2016 tarihinde: 'Davutoğlu'nun Sur'a örneklediği Toledo kenti Franco faşizmine direnen Toledo halkı 1936' başlıklı habere yaptığı 'Ahh vatan diye Kanlı Tapınakta yaşayanlar' yorumlu paylaşımı,

-22/12/2015 tarihinde: 'DHKP-C üyesi olan bir şahsın fotoğrafının altına 'Bu kızı annesi, babası, abisi ile yaşadığı evde polis öldürdü' ibaresini de içeren 8 maddelik yazı paylaşımı,

-15/12/2015 tarihinde: 'MardinDargeçitKerboran ses ver' yazılı üzerinde sarı, kırmızı ve yeşil mumlar bulunan resimli paylaşımı,

-10/9/2015 tarihinde, 'Haksızlık karşısında susan dilsiz şeytandır. Türkiye'nin Gazzesi Cizre abluka altında. 4 Eylülden beri sokağa çıkma yasağı var. Yiyecek sıkıntısı had safhada.

Bugüne kadar en az 20 sivil katledildi. Yaşamını yitirenler toprağa verilemiyor. Kimi cenaze dondurucu buzdolaplarında bekletiliyor. Hastaneye ulaşmak büyük bir nimet. Cizre Türkiye'de ama Türkiye nerede' paylaşımı,

-10/9/2015 tarihinde: 'Burası Filistin değil, burası Cizre! Saray terörü bu bebeği yaralayıp annesini ve babasını katletti!! Lütfen bu zulmü herkese duyuralım' paylaşımı (M.A.A isimli HDP milletvekilinin paylaşımı)

-8/9/2015 tarihinde: 'Ya çatışmadan saatler sonra haberi olacak kadar aciz ya da maç bitimine kadar haberi gizleyecek kadar rezil bir hükumetle yönetiliyoruz!' paylaşımı"

5. Anılan paylaşımlar nedeniyle terör örgütü propagandası yapma suçundan savcılıkça iddianame düzenlenmesi ve bu durumun idareye bildirmesi üzerine başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucu; ifadesinde paylaşımları kendisinin yaptığını kabul ederek Dilek Doğan paylaşımını o kişinin evinde öldürüldüğü için, Dargeçit, Cizre ve Roboski'ye ilişkin paylaşımlarını ise toplumsal ve insani duyarlılık için yaptığını belirtmiştir. Bunun yanında yirmi kişinin katledildiği ifadesini kimin katlettiğini bilmeksizin haberde gördüğü şekliyle paylaştığını ifade etmiştir. Son olarak geçmişte yine insani nedenlerle Rabia olayları ve Gazze'ye ilişkin paylaşımlarda bulunduğunu, soruşturmaya konu edilen paylaşımlarıyla herhangi bir örgütün veya siyasi yapının propagandasını yapmadığını beyan etmiştir.

6. Soruşturma sonucunda başvurucunun kamu güvenliğini sağlamak ve terörle mücadele etmek amacıyla görev yapan güvenlik kuvvetlerini yerdiğine, terörü ve teröristleri övdüğüne, sosyal medyada fotoğraf, yazı ve haberleri paylaşarak terör faaliyetlerini desteklediğine, terörle mücadele eden güvenlik kuvvetlerinin ve devletin karşısında tavır sergilediğine kanaat getirilmiştir. Buna göre başvurucu hakkında 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "Disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hallere nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzer eylemlerde bulunanlara da aynı neviden disiplin cezaları verilir." hükmü kapsamında aynı maddenin birinci fıkrasının (E) bendinin (g) alt bendinde yer alan "memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak" uyarınca devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

7. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle idare mahkemesine başvurmuştur. Mahkeme, paylaşımların terör örgütünü övdüğünü, örgütün fiillerini meşrulaştırdığını, örgütle mücadele eden kamu görevlilerinin faaliyetlerini haksız ve şiddet içerikli gösterdiğini belirterek paylaşımların düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında kabul edilemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 30/10/2019 tarihinde öğrendikten sonra 20/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

10. Öte yandan adli yönden yapılan yargılama neticesinde başvurucunun terör örgütü propagandası yapma suçunu işlediği gerekçesiyle hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını karar verildiği görülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerçek Kişi Başvurucu Yönünden

11. Başvurucu; paylaşımlarında geçen Dilek Doğan'ın DHKP-C üyesi olduğuna ilişkin kesin bir bilgi olmadığını, bu nedenle paylaşımının suç teşkil etmediğini, diğer paylaşımlarının ise diğer ilçelerde yaşananlara gösterdiği duyarlılıktan ibaret olduğunu, paylaşımlarının hiçbirinde örgüt adı geçmediği gibi örgütün şiddet yöntemlerini övme, teşvik etme veya meşru gösterme türünden bir fiil bulunmadığını belirterek paylaşımları nedeniyle devlet memurluğundan çıkarılmasının ifade özgürlüğünü ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda bir müdahalenin bulunup bulunmadığı, bulunduğu düşünüldüğü takdirde müdahalenin meşru bir amacı haiz olup olmadığı, şikâyete konu edilen işlemin belirtilen meşru amaç ile orantılı olup olmadığı, bu anlamda idare ve mahkeme kararlarının ilgili ve yeterli gerekçeler içerip içermediği hususları değerlendirilirken ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri ile yargı içtihatlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

12. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 657 sayılı Kanun’un 125. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendinin (g) alt bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin devlet memurunun itibar ve güveninin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu, Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

15. Somut olaya başvurucu; sosyal medya paylaşımlarıyla terörü ve teröristleri övdüğü, terör faaliyetlerini desteklediği ve terörle mücadele eden güvenlik kuvvetlerinin ve devletin karşısında yer aldığı gerekçeleriyle disiplin cezası ile cezalandırılmıştır (bkz. §§ 5, 6). Yargılama sürecinde Mahkeme, soruşturma raporunda yapılan belirlemelere ve ulaşılan sonuca atıfta bulunarak paylaşımların ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf ve temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir (bkz. § 7).

16. Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında altını çizdiği gibi kamu görevlisi olmak -sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında- bazı külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı sınırlamalara tabi olmayı gerektirmektedir. Kişi kamu görevine kendi isteği ile girerek bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayılır. Kamu hizmetinin kendine has özellikleri bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kılmaktadır (İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38; Elif Güneysu, B. No: 2017/31733, 7/10/2021, § 42; Cem Özaydın, B. No: 2017/26800, 13/1/2022, § 36).

17. Bununla birlikte kamu görevlileri yalnızca çalışma yaşamında değil çalışma düzeninin dışındaki özel yaşam alanlarında da bazı sınırlamalara tabidir (Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, § 63). Bu sınırlamaların temelini ise kamu görevlileri açısından geçerli olan Anayasa'ya sadakat ile devlete bağlılık ve tarafsızlık ödevleri oluşturur. Bu kapsamda Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında memurların ve kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüklerinin olduğu belirtilmiştir. Söz konusu hükmün arkasında devletin kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme hususunda sahip olduğu meşru bir çıkarı bulunduğu düşüncesi yer almaktadır (Şah İsmail Harmancı, B. No: 2018/15359, 17/11/2021, § 39).

18. Anayasal ve ilgili yasal çerçeve göstermektedir ki gerek anayasa koyucu gerekse yasa koyucu kamu hizmetlerinin Anayasa'ya sadakat ödevi ile tarafsızlık yükümlülüğüne aykırı davranan ya da aykırı davranabileceği yolunda haklı ve objektif bir kanaat uyandıran kamu görevlileriyle yürütülmesini arzu etmemektedir. Bunun yanında somut olayda olduğu gibi kamu görevlisinin herhangi bir sendika üyesi veya yöneticisi olması da birer kamu görevlisi olarak Anayasa ve kanunlarca kendisine yüklenen sorumluluklarını azaltmaz yani sendikal bağlarının varlığı da Anayasa'ya sadakat ödevlerini sona erdirmez (Şah İsmail Harmancı, § 40). Ayrıca anılan ilişkinin bu kimselere tabi oldukları statü hukukunun getirdiği sorumluluk ve sınırlamaların dışında bağımsız, alternatif veya ikame bir kimlik kazandırmayacağı da hatırlanmalıdır (İdris Gürkan, B. No: 2018/24432, 7/6/2023, §§ 17-24). Bu anlamda başvurucunun bir kamu görevlisi olarak mevzuat tarafından kendisine verilen görevlerin dışındaki söz, fiil ve davranışları bakımından da Anayasa'ya sadakat ile devlete bağlılık ve tarafsızlık ödevlerinin devam ettiği açık olup sendika üyesi olması anılan ödevler üzerinde herhangi bir azaltıcı etki göstermez.

19. Somut olaya konu paylaşımların hendek olaylarının yaşandığı yerlerden olan Dargeçit ve Cizre ilçelerine yöneldiği, bilhassa Cizre'de yapılan terör operasyonlarını hedef aldığı görülmüştür. Bu anlamda yapılan düşünce açıklamalarının ilkesel olarak toplumun dikkatini çeken bir meseleye ilişkin olduğunu ve ülke sorunlarıyla ilgilenme kapsamında kaldığını kabul etmek gerekir. Ancak devlet memurları söz konusu olduğunda görüşlerin dengeli ve siyaseten yansız olarak açıklanıp açıklanmadığı, kişisel tavırlar sergilenip sergilenmediği, tarafsızlıklarının güvence altında olup olmadığı hususlarının ifade özgürlüğü incelemesinde değerlendirileceği de hatırlanmalıdır (Hasan Güngör, B. No: 2013/6152, 24/2/2016, § 49; Zeki Çınar, B. No: 2016/3585, 12/6/2019, § 34; Ömer Yalçın, B. No: 2017/30798, 29/9/2020, § 26). Bu bağlamda bir kamu görevlisi olan başvurucudan devletin terörle mücadele politikalarını eleştirirken daha dikkatli bir dil kullanması ve titiz davranması beklenir (Elif Güneysu, § 57; Gülhan Şimşek [GK], B. No: 2019/655, 28/3/2024, § 30).

20. Somut olayda başvurucu, devletin ve Sarayın (Cumhurbaşkanlığı) terörünün operasyonlarda sivil halkı katlettiğine, bir bebeği yaralayarak anne ve babasını öldürdüğüne, operasyonların açlığa sebebiyet verdiği gibi sağlık ve defin hizmetlerini de sekteye uğrattığına ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Buna göre başvurucunun on aya yakın bir süre ülkenin on bir şehrinde özerklik adı altında güvenlik güçlerine yönelik ateşli silahların ve patlayıcıların kullanıldığı, terör örgütünün binlerce silahlı üyesinin etkisiz hâle getirildiği, yüzlerce güvenlik görevlisinin şehit olduğu, yüzü aşkın sivilin öldüğü, çok sayıda kişinin yaralandığı ve yüz binlerce insanın yaşadığı bölgeleri uzun süre terk etmek zorunda kaldığı terör eylemlerine karşı yürütülen güvenlik operasyonlarını devlet eliyle ve kasıtlı olarak operasyon bölgelerindeki sivillerin öldürülmesi olarak nitelendirdiği ve

operasyonların terör örgütü yerine bölge halkına karşı yapılmış gibi göstermeye çalışarak herhangi bir temeli olmayan kendi vehim ve varsayımlarından ibaret görüşlerini toplumda yayma gayesinde olduğu anlaşılmıştır (bkz. §§ 3,4; benzer değerlendirmeler için bkz. Hatice Deniz Aktaş ve Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası, B. No: 2019/18481, 23/11/2022, § 35; Gülhan Şimşek, § 31).

21. Başvurucunun bir öğretmen olarak yürüttüğü hizmetin yöneldiği kesim olan çocuklar üzerinde gerek geleceklerinin şekillendirilmesi gerekse sağlıklı bir kişilik edinmeleri noktasında önemli bir rolü olduğu kuşkusuzdur. Diğer taraftan ülkemizde öğretmenlik mesleği toplum nezdinde diğer kamu görevlerinden farklı bir konumdadır. Bu bağlamda öğretmen yalnızca okul içinde çalışan bir kamu görevlisi olmanın ötesinde toplumu iyiye ve doğruya ulaştırma yolunda eylem ve söylemleri ile emsal teşkil eden ideal bireyi sembolize etmektedir. Bundan dolayı öğretmenler tarafından toplumsal meselelere ilişkin olarak yapılan ifade açıklamalarının herhangi bir vatandaş veya kamu görevlisine kıyasla toplumda daha fazla karşılık bulduğu unutulmamalıdır (Elif Güneysu, § 54; Cem Özaydın, § 42). Bununla birlikte öğretmenin tabi olduğu ödev ve yükümlülüklerin okulla sınırlı olmadığı, öğretmenin bir otorite figürü olmasından hareketle meslek hayatında tabi olduğu ödev ve yükümlülükleri belirli bir dereceye kadar okul dışında da devam ettirmesinin gerekli olduğu değerlendirilmiştir (Cem Özaydın, § 43; Mahi/Belçika, B. No: 57462/19, 3/9/2020, § 32).

22. Elbette bir kamu görevlisi olarak öğretmenlerin de herkes gibi bir olaya ilişkin herhangi bir düşünceye sahip olması ve onu paylaşması ifade özgürlüğü kapsamında mümkündür. Ancak somut olayda görevi gereği eğitim ve öğretime ilişkin kamu hizmetinden sorumlu olan başvurucu, ülkenin belirli bir bölgesinde uzun süre devam eden vahim şiddet olaylarını yalnızca tek bir perspektiften, tereddüt barındırmayan, katı ve kesinlikle suçlayıcı bir dil kullanmak suretiyle açıklamalarını takipçileri ile paylaşmıştır. İdare ise yürütülen güvenlik operasyonlarını devlet eliyle ve kasıtlı olarak operasyon bölgelerindeki sivillerin öldürülmesi olarak nitelendiren, devlet yöneticilerini ve siyasetçileri suçlayan görüşleri yayan başvurucunun paylaşımlarını, bir kamu görevlisi olarak kendisinden beklenen özel bir güven ve tarafsızlık yükümlülüğüne aykırı bulmuştur. Gerçekten de başvurucunun herkesin erişimine açık bir hesaptan yaptığı paylaşımlarının sıklığı dikkate alındığında paylaşımların spontane bir tepkinin sonucu olmadığı ve beraberinde birtakım riskleri getirdiği söylenebilir. Dolayısıyla başvurucunun paylaşımlarıyla -öğretmenlik mesleğinin etki alanı değerlendirildiğinde- başta öğrencileri olmak üzere ondan nesnel davranması beklentisi olan diğer kişiler üzerinde tek yanlı, uygunsuz ve şiddetli etkiler yaratmaya elverişli fikirlerin aşılanması tehlikesi yarattığı kabul edilmelidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Hatice Deniz Aktaş ve Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası, § 42; Gülhan Şimşek, § 33).

23. Öte yandan Anayasa Mahkemesi, Mehmet Alanç ve diğerleri ([GK], B. No: 2017/15462, 29/9/2021) kararında kamu görevlilerinin terör propagandası karşısındaki yükümlülüklerini detaylı olarak değerlendirmiştir. Anılan kararda terör örgütünün övülmesi, desteklenmesi ya da yüceltilmesi ile cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlere başvurmanın teşvik edilmesi arasında bir mesafe bulunmadığını, terörizm söz konusu olduğunda en alt kademedeki devlet memurundan işgal ettiği görevin ağırlığına ve Anayasa’ya sadakat ödevine uygun biçimde hareket etmesinin bekleneceğini, aksi takdirde oluşacak izlenimin ise devlet yetkililerini söz konusu devlet memurunun Anayasa'ya sadakatle bağlı kalıp kalmadığı, ulusal güvenliği tehdit edip etmediği ve demokratik hukuk devletine ileride tehdit oluşturup oluşturmayacağı yönlerinden endişeye sevk edeceğini vurgulamıştır (Mehmet Alanç ve diğerleri, §§ 59-69).

24. Buna göre terör örgütünü hedef alan operasyonların aslında bölge halkına karşı yapıldığını ve operasyonlarda sivil halkın katledildiğini ileri süren başvurucunun olayların meydana geldiği tarihte hâlihazırda gergin ve kutuplaşmış olan toplumda infial yaratılmasına ve şartların daha da ağırlaşmasına sebep olma ihtimali bulunduğundan şu hâlde bir kamu görevlisi olarak ulusal güvenlik yönünden yukarıda detaylı olarak açıklanan terör karşısındaki yükümlülüklerine uygun davrandığı da söylenemez.

25. Nihayetinde yukarıda yer verilen tespitler ışığında başvurucunun bir kamu görevlisi olarak kendisine yüklenen Anayasa'ya sadakat ile devlete bağlılık ve tarafsızlık ödevleri ile terör karşısındaki yükümlülüklerine aykırı davrandığı, yorumlarının öğrencileri üzerindeki potansiyel etkisi de (bkz. § 22) gözetildiğinde başvurucunun ifade özgürlüğüne devlet memurluğundan çıkarma cezası üzerinden yapılan müdahalenin zorunlu olması nedeniyle orantısız olarak nitelendirilemeyeceği ve bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvuruya konu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olması nedeniyle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünü ihlal etmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Tüzel Kişi Başvurucu Yönünden

27. Başvuru, münhasıran gerçek kişi başvurucuya uygulanan disiplin cezasına ilişkindir. Somut olayda başvurucu sendikaya herhangi bir yaptırım uygulanmamıştır. Bununla birlikte başvurucu, sendika tüzel kişiliğinin haklarını doğrudan etkileyen somut bir olgu ileri sürmemiştir. Dolayısıyla tüzel kişi başvurucunun ihlale konu edilen işlem nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilendiği söylenemez. Buna göre başvurunun tüzel kişi başvurucu yönünden kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 39-47).

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerçek kişi başvurucu yönünden ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Tüzel kişi başvurucu yönünden ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ BASMACI VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/42142 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/42142

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ BASMACI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/42142)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : Ali BASMACI ve diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve yasaya uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı, HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2019/42142 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2019/42142 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıklarını dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvencelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruların kabul edilebilirlik şartlarını karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerektiğini, Anayasa Mahkemesi tarafından da belirtildiği üzere başvurucuların iddialarıyla ilgili olarak öncelikle adil yargılanma hakkının bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verdiğini, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucuların ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri iddiaları hakkında eksiklik, ihmal ya da açık keyfîliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucuların bir kısmı, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında HAGB kararının verilmesini kabul etmenin beraat kararı verilmesinden de feragat edildiği veya suçlu sayılmayı kabul etmek anlamına gelmeyeceğini belirterek genel olarak başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

8. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvurucuların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak

somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

10. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında; sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

11. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu nedenle de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

12. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

13. Akabinde Anayasa Mahkemesi HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesine 5560 sayılı Kanun’un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

14. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. Başvurucuların adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Diğer İhlal İddiaları

17. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların suç isnadına bağlı tutmanın hukuka uygun olmadığından bahisle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek (B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir. Ayrıca başvuruculardan Asmin Örteş'in, hakkında HAGB kararı verilip kesinleşinceye kadar "yurtdışına çıkamamak" şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması sonucunda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Sebahat Tuncel (B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-54) kararı doğrultusunda Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğü kapsamında incelenmesine ve başvurucunun ihlal iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

19. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvuruculara Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmemiş ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranılması nedeniyle düşme kararı verilmeyecekse yapılması gerekenler Atilla Yazar ve diğerleri kararında şu şekilde sayılmıştır (aynı kararda bkz. § 198):

i. Başta gerekçeli karar hakkı olmak üzere adil yargılama hakkının tüm güvencelerinin sağlandığı bir yargılama yapılmalıdır (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

ii. Sanığa HAGB'yi kabul edip etmediği sorulmadan önce hüküm kurulmalı ve sanık kurulan hükmün sonucundan tefhim veya tebliğ yoluyla haberdar edilmelidir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 159-164). Huzurda bulunmayan sanığa, aynı tebligat evrakıyla kurulan hükmün sonucunun bildirilmesi ve HAGB'yi kabul edip etmediğinin sorulması mümkündür.

iii. 7445 sayılı Kanun'un 21. maddesi ile 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yapılan değişiklik ve madde gerekçesi de dikkate alınarak hem hukuka uygunluk hem de maddi vakalara uygunluk denetiminin yapılması, usul ve esasa ilişkin tüm hukuka aykırılık iddialarının incelemesi, bunlara yeterli bir gerekçe ile cevap vermesi gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 143-158).

21. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak açıklanması geri bırakılan hükmün açıklanması hâlinde başvurucuların istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvurucuların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL YİĞİT VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/2899 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/2899

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL YİĞİT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/2899)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucular : Kemal YİĞİT ve diğerleri (bkz. ekli listenin (C) sütunu)

Vekilleri : bkz. ekli listenin (F) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumlarında bulunan başvuruculara gönderilmek istediği ya da başvuruculara gelen mektupların sakıncalı bulunarak alıkonulması nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/2899 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş, diğer başvuru dosyaları kapatılmış ve inceleme 2020/2899 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

3. Başvuruculara gönderilmek istediği, bazıları ailelerine ve arkadaşlarına hitaplı ya da bu kişiler tarafından kendilerine gönderilen, bir kısmı derneklere veya tanınmış kişilere hitaplı olan ve gündelik hayata ve ceza infaz kurumlarındaki uygulamalara ilişkin ifadeler içeren mektuplar ceza infaz kurumu disiplin kurulu tarafından sakıncalı olduğu gerekçesiyle alıkonulmuştur. Kararların gerekçesinde mevzuat hükümlerine yer verilmiş, ek bir gerekçe sunulmamıştır.

4. Başvurucular, söz konusu mektupların alıkonulmasının hukuka aykırı olduğunu belirterek bahse konu kararları infaz hâkimliğine şikâyet etmişlerdir. Şikâyetleri reddedilen başvurucular ağır ceza mahkemesine itiraz başvurusunda bulunmuştur. Başvurucuların şikâyet ve itirazlarının reddine ilişkin kararlarda ilgili mevzuat hükümlerine yer verilmiştir.

5. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

6. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucuların bir kısmı mektupların ailelerine ve arkadaşlarına hitaplı olduğunu ya da bu kişiler tarafından kendilerine gönderildiğini, bir kısmı derneklere ve tanınmış kişilere hitaplı olduğunu belirterek gündelik hayata ve ceza infaz kurumlarındaki uygulamalara ilişkin ifadeler içerdiğini belirtmiştir. Bahse konu mektuplarda sakıncalı ifadeler olmadığını vurgulayan başvurucular, yeterli gerekçe ortaya konulmadan mektuplara el konulduğundan yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) söz konusu mektupların sakıncalı olabilecek ifadeler içerdiği gerekçesiyle alıkonulduğu, inceleme yapılırken somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunan başvurucular, önceki iddialarını yinelemiştir.

8. Başvuru haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (bkz. Ahmet Temiz B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3), B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk, B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57).

11. Somut olayda, göndermek istedikleri ya da kendilerine gönderilen mektupların alıkonulması nedeniyle başvurucuların haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47). Öte yandan mektupların alıkonulmasına dair disiplin kurullarının ve derece mahkemelerinin kararlarında mektupların içeriğiyle ilişkili, somut bilgilere dayalı ve yeterli gerekçenin bulunmadığı, mektupların sakıncalı görülen kısımlarının çizilerek gönderilmesi ya da başvuruculara verilmesinin mümkün olup olmadığı yönünde bir değerlendirmenin yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

13. Başvurucular; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve tazminat ödenmesine

karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

14. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

15. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alındığında yeniden yargılamanın yeterli giderimi sağlayacağı anlaşıldığından başvurucuların tazminat taleplerinin reddedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların ekli listede gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF KAYA

B. No: 2020/6153 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/6153

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/6153)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Yusuf KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mektubun sakıncalı bulunarak alıkonulması nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Hükümözlü olarak Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) bulunan başvurucunun kitap talebini de içeren Yeni Asya Neşriyata yazdığı mektup alıkonulmuştur. İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığının 22/11/2019 tarihli kararında anılan mektupta yer alan ifadelerin devletin terörle mücadelesini zalimlik ve cadı avcılığı, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ve mensuplarını mazlum olarak nitelendirerek, bu yolla terör örgütünün propagandasını yaptığı ve tamamının gönderilmeyerek kurumda muhafaza edilmesi kanaatine varıldığı belirtilmiştir.

3. Başvurucu; mektubun içeriğinde herhangi bir kişi ya da kurumu hedef göstermediğini, kararın tamamen soyut ifade ve değerlendirmeler içerdiğini belirterek Eskişehir 1. İnfaz Hâkimliğine itirazda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 17/12/2019 tarihli kararıyla başvurucunun şikâyetinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucuya ait iki sayfadan ibaret mektubun içeriğinde Yeni Asya Neşriyattan Risale-i Nur adlı kitabı istenildiği belirtilmiş, İnfaz Kurumunda bulunan aynı suçtan hükümlü ve tutukluların

sistematik bir şekilde aynı yayınevine mektup yazdıkları ve süreklilik arz edecek şekilde iletişim kurmaya çalıştıkları bu durumun da şüphe uyandırdığı belirtilmiştir.

4. Bu karara karşı yapılan itiraz, Eskişehir 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 27/12/2019 tarihinde İnfaz Hâkimliği kararının usule ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 3/1/2020 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 31/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucu, mektubun içeriğinde yasal olarak faaliyet gösteren bir yayın evinden kitap talebinde bulunduğunu, kimseye hakaret etmediğini, kimseyi hedef göstermediğini, mektuptaki hangi ifadelerin sakıncalı olduğunun ortaya konulmadığını belirterek haberleşme hürriyetinin ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı görüşünde haberleşme hürriyetinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

8. Başvuru haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (bkz. Ahmet Temiz B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3), B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk, B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57).

11. Somut olayda, göndermek istediği mektubun alıkonulması nedeniyle başvurucunun haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47).

12. Somut olayda başvurucunun dini içerikli kimi kitapların kendisine gönderilmesi talebinin de yer aldığı iki sayfalık bir mektup alıkonulmuştur. Bununla beraber disiplin kurulunun ve derece mahkemelerinin kararlarında mektubun gönderilmemesine dair mektubun içeriğiyle ilişkili, somut bilgilere dayalı ve yeterli gerekçenin bulunmadığı, mektubun sakıncalı görülen kısımlarının çizilerek gönderilmesinin mümkün olup olmadığı yönünde bir değerlendirmenin yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

15. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

16. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alındığında yeniden yargılamanın yeterli giderimi sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Eskişehir 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2019/2807, K.2019/2933) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Eskişehir 1. Ağır Ceza Mahkemesi (2019/2590 D.İş) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET KOMUTAN

B. No: 2020/10899 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/10899

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET KOMUTAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/10899)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucu : Mehmet KOMUTAN

Vekili : Av. Faik DEMEZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesi, kamulaştırma bedeli olarak fazladan ödenen bedelin tahsilinin talep edilmesi ve aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedenleriyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucuya ait Malatya'nın Merkez ilçesi Karagöz Mahallesi'nde bulunan 375 m² yüz ölçümüne sahip taşınmaz Malatya Büyükşehir Belediye Meclisinin 10/9/2007 tarihli kararıyla kentsel dönüşüm alanına dâhil edilmiştir. Bakanlar Kurulunun 9/4/2011 tarihli kararıyla anılan taşınmazın Malatya Büyükşehir Belediyesi (İdare) tarafından acele kamulaştırılmasına karar verilmiştir. İdarenin talebi üzerine Malatya 4. Asliye Hukuk Mahkemesince (Asliye Hukuk Mahkemesi) 18/5/2012 tarihinde taşınmazın kamulaştırma bedeli 159.963,77 TL olarak tespit edilmiştir. Asliye Hukuk Mahkemesinin hükme esas aldığı bilirkişi raporunda kamulaştırma bedeli belirlenirken %40 oranında düzenleme ortaklık payı kesintisi uygulanmış ve taşınmazın yüz ölçümü 225 m² olarak kabul edilmiştir.

3. İdare 20/9/2013 tarihinde Malatya 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) başvurucuya karşı kamulaştırma bedel ve tescil davası açmıştır. Mahkemece 15/1/2014 tarihinde yapılan keşif sonucunda alınan bilirkişi raporunda kamulaştırma bedeli 241.911 TL olarak tespit edilmiştir. Bilirkişi raporunda dava konusu taşınmazın imar planına dâhil olduğu ancak herhangi bir düzenleme yapılmaması nedeniyle taşınmazın kadastral parsel ve arsa vasfında olduğu kabul edilmiştir. Taşınmazın üzerindeki yapının yıkılması sebebiyle Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen davada alınan bilirkişi raporu gözetilerek yapının değeri 126.186 TL olarak tespit edilmiştir. Emsal alınan taşınmaza göre dava konusu taşınmazın daha değerli olduğu açıklanarak arsa değeri 115.725 TL olarak belirlenmiştir.

4. Tarafların itirazı üzerine Mahkemece ek bilirkişi raporu alınmıştır. Ek bilirkişi raporunda kök raporda emsal olarak alınan taşınmazın imar parseli olması sebebiyle emsal kabul edilemeyeceği açıklanmıştır. Bilirkişi heyeti tarafından resen tespit edilen emsal taşınmazların dava konusu taşınmazdan %65 oranında daha değerli olduğu belirlenmiş, toplam kamulaştırma bedeli 236.515 TL olarak kabul edilmiştir.

5. Mahkeme, bilirkişi raporları arasında çelişki bulunması sebebiyle 12/6/2014 tarihinde keşif yaparak yeniden bilirkişi raporu almıştır. Bilirkişi raporunda dava konusu taşınmazın emsal alınan taşınmaza göre %40 oranında daha değerli olduğu kabul edilerek kamulaştırma bedeli 245.113,50 TL olarak tespit edilmiştir.

6. Mahkeme 21/10/2014 tarihinde kamulaştırma bedelini 245.113,50 TL kabul ederek davanın kabulüne karar vermiştir. Kararda taşınmazın tapu kaydının iptaliyle İdare adına tesciline ve Asliye Hukuk Mahkemesi dosyasında belirlenen bedel dikkate alındığında 85.149,73 TL'nin başvurucuya ödenmesine hükmedilmiştir. Devam eden süreçte Mahkeme 24/10/2014 tarihli yazıyla İdarece depo edilen kamulaştırma bedelinin başvuruya ödenmesi gerektiğini ilgili bankaya bildirmiştir.

7. Taraflarca temyiz edilen Mahkeme kararı, Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 18/5/2016 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma kararında hükme esas alınan bilirkişi raporunda yer alan emsal taşınmaza ilişkin satış işleminin hissedarlar arasında yapıldığı izleniminin oluştuğu, bu sebeple tekrar emsal araştırması yapılarak ek rapor alınması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca taşınmaz üzerindeki ağaçların değerinin Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğünden getirilen bilgi ve belgelere göre belirlenen rayiç değerler üzerinden hesaplanması gerektiği açıklanmıştır. Kararda 2014 yılına ait Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca yayımlanan yapı birim fiyat listesine göre taşınmaz üzerindeki 35 m²lik kömürlüğün 1. sınıf A grubu yapılara dâhil edilerek değerinin tespiti gerekirken hatalı olarak 3. sınıf A grubu yapı olarak değerlendirildiği ve fazla bedele hükmedildiği tespit edilmiştir. Son olarak dava tarihinden itibaren dört aylık sürenin bitim tarihinden karar tarihine kadar faize hükmedilmesi gerekirken hükümde faizin bitiş tarihinin gösterilmemesinin doğru olmadığı açıklanmıştır.

8. Mahkemece bozma kararına uyularak ek bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiştir. 7/4/2017 tarihli ek bilirkişi raporunda kamulaştırma bedeli 241.063 TL olarak belirlenmiştir. Bilirkişi raporunda açıklanan hususlar özetle şöyledir:

i. Dava konusu taşınmaz imar planı dâhilinde olmasına rağmen düzenleme yapılmaması sebebiyle kadastral parsel niteliğinde ve arsa vasfındadır. Kamulaştırılan taşınmazın ve emsal olarak tespit edilen taşınmazların kadastral parsel olması sebebiyle düzenleme ortaklık payı düşülmemiştir.

ii. Emsal taşınmazın Malatya-Elâzığ kara yolu çıkış yönüne, dava konusu taşınmazın ise ara sokağa cephesinin bulunması nedeniyle emsal taşınmazın dava konusu taşınmaza göre %20 oranında daha değerli olduğu anlaşılmıştır. Emsal taşınmazın etrafında 8 katlı dava konusu taşınmazın etrafında ise 4 katlı binalar bulunmaktadır. Bu sebeple emsal taşınmazın kamulaştırılan taşınmazdan %20 oranında daha değerli olduğu tespit edilmiştir. Her iki taşınmazın 2014 yılı emlak vergisi rayiç bedelleri değer artışına sebebiyet vermemektedir.

iii. Emsal taşınmazın 12/5/2011 tarihinde yapılan satış işlemiyle belirlenen m² birim değerinin dava tarihi itibarıyla karşılığı 510,56 TL'dir. Bu taşınmazın dava konusu taşınmaza nazaran %40 oranında daha değerli olduğu anlaşıldığından dava konusu taşınmazın dava tarihi itibarıyla m² birim değerinin 306,34 TL olduğu anlaşılmıştır. Bu hesaplamaya göre taşınmazın arsa değeri 114.817 TL, önceki bilirkişi raporlarında belirtildiği üzere taşınmaz üzerindeki ağaçların ve yapının değeri 126.186 TL'dir. Asliye Hukuk Mahkemesi kararıyla başvurucuya ödenen bedel düşüldüğünde başvurucuya 81.099,23 TL ödeme yapılması gerekmektedir.

9. Mahkeme 1/6/2017 tarihinde tarafların itirazlarının karşılanması amacıyla ikinci kez ek bilirkişi raporu alınmasına karar vermiştir. Alınan ek bilirkişi raporunda 7/4/2017 tarihli bilirkişi raporundaki tespitlere yer verilmiştir.

10. Mahkeme 4/7/2017 tarihinde kamulaştırma bedelini 241.063 TL olarak tespit ederek davanın kabulü ile dava konusu taşınmazın başvurucu adına olan tapu kaydının iptaline ve taşınmazın İdare adına tesciline karar vermiştir. Hükümde ayrıca yargılama sırasında tespit edilen bedel ile Asliye Hukuk Mahkemesince tespit edilen bedel arasındaki fark olan 85.149,73 TL'nin başvurucuya ödendiği anlaşıldığından fazladan ödenen 4.050,05 TL'nin İdareye iadesine karar verilmiş, başvurucu aleyhine 1.980 TL vekâlet ücretine hükmedilmiştir.

11. Taraflarca temyiz edilen Mahkeme kararı, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin (Daire) 7/3/2019 tarihli kararıyla düzeltilerek onanmıştır. Kararda arsa niteliğinde olduğu anlaşılan taşınmaz ile emsal taşınmazın üstün ve eksik yönlerinin belirlenip kıyaslama yapılmasının, resmî birim fiyatları esas alınarak taşınmaz üzerindeki yapı ile yaş, cins ve verim durumu dikkate alınmak suretiyle ağaçlara değer biçilmesinin doğru olduğu belirtilmiştir. Ayrıca tespit edilen bedelin bloke ettirilerek hükmün kesinleşmesi beklenmeden başvurucuya ödenmesinden bir isabetsizlik olmadığı vurgulanmıştır. Diğer yandan kamulaştırma bedeli ile acele elkoyma bedeli arasındaki fark olarak ortaya çıkan bedele 20/01/2014 tarihinden ilk karar tarihine kadar geçen süre için yasal faiz yürütülmesine karar verilmesi gerekirken bedelin tamamına faiz işletilmesinin ve faiz bitiş tarihinin gösterilmemesinin hatalı olduğuna işaret edilerek açıklandığı doğrultuda hükmün düzeltilmesine karar verildiği belirtilmiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi, Dairenin 16/1/2020 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

12. Başvurucu, nihai kararı 5/2/2020 tarihinde öğrendikten sonra 2/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu; Mahkemenin hükme esas aldığı bilirkişi raporunda yer alan tespitin aksine

dava konusu taşınmazın şehir merkezine daha yakın olması sebebiyle emsal alınan taşınmazdan daha değerli olduğunu açıklamıştır. İmar planlarında kentsel dönüşüme dâhil edilen taşınmazların üzerinde dört katlı olacak şekilde yapı inşa edileceği belirtilmiş ise de gerçekte bu binaların on altı katlı olarak inşa edildiğini iddia etmiştir. Emsal olarak alınan taşınmazların araştırılmasında ve incelenmesinde hata yapılması sebebiyle kamulaştırma bedelinin düşük belirlendiğini ifade etmiştir. Başvurucu, dava konusu taşınmaz üzerinde on altı katlı bina yapılabileceği ve olası bir arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi sonucu kendisine inşa edilecek konutların %40'ının devredileceği olgusunun dikkate alınmadığını açıklamıştır. Asliye Hukuk Mahkemesinde yapılan yargılamada taşınmazın değeri belirlenirken %40 oranında düzenleme ortaklık payı kesintisi yapılmasının hatalı olduğunu ifade etmiştir. Öte yandan başvurucu; kamulaştırma bedel ve tescil davasında bozma kararından önce kendisine fazla ödendiği tespit edilen bedelin iadesinin talep edilmesiyle mülkiyet hakkının ihlâl edildiğini açıklamış, bozma kararından önce kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen miktarın bilirkişi incelemesiyle belirlendiğini, fazladan bir ödeme yapılmış ise bu durumun kendi kusurundan kaynaklanmadığını ifade etmiştir. Ayrıca başvurucu iadesi talep edilen bedele geriye dönük olarak faiz işletilmesinin mağduriyet yaratacağını ve aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesinin mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucuya kamulaştırma bedel ve tescil davası sonucunda tespit edilen kamulaştırma bedelinden daha fazla ödeme yapılması sebebiyle mağdur sıfatının devam edip etmediğinin değerlendirilmesi gerektiği açıklanmıştır. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayların kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

1. Kamulaştırma Bedelinin Düşük Belirlendiğine İlişkin İddia Yönünden

16. Kamulaştırılan taşınmaz, başvurucunun mülkiyetinde bulunduğundan mülkün varlığı noktasında tartışma bulunmamaktadır. Ayrıca başvurucunun taşınmazının kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur. Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32).

17. Mülkiyet hakkından yoksun bırakma biçimindeki müdahalelerde, hedeflenen kamu yararı ile malikin bireysel yararı arasında gözetilmesi gereken adil denge ancak malike tazminat ödenmek suretiyle sağlanabilir. Diğer bir ifadeyle mülkten yoksun bırakmalarda malike tazminat ödenmesi, müdahaleyle malike yüklenen aşırı külfetin telafi edilmesini temin eden temel bir araçtır. Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca kamulaştırma yoluyla malikin mülkiyet hakkının sona erdirildiği hâllerde malike ödenmesi gereken tazminat taşınmazın gerçek bedelidir. Bu itibarla taşınmazın gerçek bedelinin ödenmediği durumlarda somut olayın şartları da gözetilerek müdahalenin orantılı olmadığı sonucuna ulaşılabilir (Cevat Aydın, B. No: 2014/13886, 4/10/2017, § 48).

18. Vurgulanmalıdır ki taşınmaz bedelinin tespiti teknik ve uzmanlık gerektiren bir konudur. Bu nedenle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespiti uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevindedir. Anayasa Mahkemesi bu konuda uzmanlaşmış bir mahkeme olmadığı gibi Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkı kapsamında

yapılan bireysel başvurularda bedel veya değer düşüklüğü karşılığını hesaplamak gibi bir görevi de bulunmamaktadır (Mukadder Sağlam ve diğerleri, B. No: 2013/2511, 22/1/2015, § 49; Abdülkerim Çakmak ve diğerleri, B. No: 2014/1964, 23/2/2017, § 52). Anayasa Mahkemesinin görevi, kamulaştırma bedelinin tespiti yönteminin gerçek bedelin ödenmesini temin edip etmediğini incelemekten ibarettir.

19. Somut olayda başvurucu, dava konusu taşınmaza ilişkin emsal araştırılmasının doğru şekilde yapılmadığını ileri sürmüş ancak emsal olarak belirttiği taşınmazların kamulaştırma bedelinin tespitinde dikkate alınmasını gerekli kılan niteliklerini gösterme yolunda bir çabaya girişmemiştir. Ayrıca başvurucunun kamulaştırılan taşınmazın şehir merkezine yakın olması sebebiyle emsal taşınmazdan daha değerli olduğunu iddiasına yönelik olarak daha öte bir inceleme yapılmasına yetecek verileri temin etmediği tespit edilmiştir. Öte yandan başvurucunun, etrafından 16 katlı yapılar bulunmasına rağmen taşınmazın 4 katlı yapılaşmaya uygun olduğu kabul edilerek kamulaştırma bedelinin düşük belirlendiğini iddia ettiği görülmüş ancak bu iddiasını somutlaştırma yolunda herhangi bir dayanak veri sunmadığı anlaşılmıştır.

20. Başvurucu, son olarak acele kamulaştırma kararına dayalı olarak Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada %40 oranında düzenleme ortaklık payı düşülerek hesaplama yapıldığından yakınmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen davada alınan bilirkişi raporunda düzenleme ortaklık payı düşülerek taşınmazın değerinin tespit edildiği görülmüştür (bkz. § 2). Ancak başvuru konusu kamulaştırma bedel ve tescil davasında taşınmazın imar uygulamasına tabi tutulmaması sebebiyle düzenleme ortaklık payı düşülmeden taşınmazın mevcut yüz ölçümü dikkate alınarak kamulaştırma bedelinin hesaplandığı anlaşılmıştır. Diğer bir anlatımla başvurucuya ait taşınmazın nihai olarak kamulaştırma bedelinin tespit edildiği başvuruya konu davada kamulaştırma bedeli düzenleme ortaklık payı düşülmeksizin hesaplanmıştır. Bu durumda kamulaştırma bedelinin hesaplanmasında düzenleme ortaklık payı kesintisi yapıldığı iddiası yerinde görülmemiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Kamulaştırma Bedeli Olarak Fazladan Ödenen Bedelin İade Edilmesi Talebine İlişkin İddia Yönünden

22. Mahkeme önce 245.113,50 TL olarak tespit edilen kamulaştırma bedeli ile acele kamulaştırma davasında tespit edilen bedel arasındaki fark olan 85.149,73 TL'nin başvurucuya ödenmesine karar vermiş, bozma kararından sonra yapılan yargılama sonucunda kamulaştırma bedelini nihai olarak 241.063 TL olarak tespit ederek başvuruya fazladan ödendiği anlaşılan 4.050,05 TL'nin İdareye iadesine hükmetmiştir. Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca kamulaştırma yoluyla malikin mülkiyet hakkının sona erdirildiği hâllerde malike ödenmesi gereken tazminat taşınmazın gerçek bedelidir. (bazı farklarla birlikte bkz. Cevat Aydın, B. No: 2014/13886, 4/10/2017, § 48). Ancak malike, mahkemelerce taşınmazın gerçek değerine tekabül ettiği tespit edilen kamulaştırma bedelinden fazla ödeme yapılmasının kamu zararına sebebiyet vereceği açıktır. Somut olayda kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen bedelin üzerinde ödeme yapılmasında başvurucunun kusurunun olmadığı anlaşılmakla birlikte fazla ödenen bedelin iadesi sonucu kamu zararının önlenmesiyle gerçekleşen kamu yararı, başvurucunun iadesiyle sorumlu tutulduğu miktarın kamulaştırma bedeline oranı vebaşvurucunun iadesi istenen bedelin faizinden sorumlu

tutulmadığı gözetildiğinde fazladan ödenen bedelin tahsiline karar verilmesinin başvurucuya aşırı külfet yüklemediği sonucuna ulaşmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Aleyhe Vekâlet Ücretine Hükmedilmesine İlişkin İddia Yönünden

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davalarında mülk sahibi aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesi şikâyetini Musa Tarhan/Türkiye (B. No: 12055/17, 23/10/2018) kararında incelemiştir. AİHM, öncelikle başvurucunun kamulaştırma bedelini kısmen azaltan, masraf olarak ödenen para tutarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında mülk teşkil ettiğini vurgulamıştır (Musa Tarhan/Türkiye, § 72). Kamulaştırma bedeline ilişkin davalar ile böyle bir yükümlülük içermeyen davalar arasındaki farka dikkat çekilmiştir. AHİM, başvurucuya ödenecek kamulaştırma bedelinin belirlendiği davalarda devletin bir elle verdiğini yargılama giderlerinin tahsili yoluyla diğer bir elle almasının aslında bir paradoks olarak göründüğünü açıklanmıştır (Musa Tarhan/Türkiye, § 78). AİHM'e göre davalı tarafın yargılama masraflarını ödemesinin meşru bir amacı olsa da somut olayda başvurucunun kaybeden taraf olarak nitelendirilmesi zor gözükmektedir (Musa Tarhan/Türkiye, § 80). AHİM tarafından yapılan açıklamalar ışığında başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilirken (Musa Tarhan/Türkiye, §§ 88-89) giderim olarak aleyhe hükmedilen vekâlet ücretinin güncellenen bedel tutarındaki maddi tazminatın başvurucuya ödenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (Musa Tarhan/Türkiye, § 94).

25. Anayasa Mahkemesi ise Sadettin Ekiz (B. No: 2016/9364, 9/5/2019) kararında kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasında başvurucu taşınmaz maliki aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesinin kamulaştırma bedelinde önemli ölçüde azalmaya yol açması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

26. Daire kamulaştırma bedel ve tescil davalarının kabul ile sonuçlanması hâlinde taşınmaz sahibi malik aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği yönündeki yerleşik içtihadını (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, E.2017/30560, K.2019/11254, 30/5/2019) değiştirmiştir. Anılan içtihat değişikliğine ilişkin ilk gelişme Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK/Kurul) kararıyla gerçekleşmiştir. Kurulun 14/5/2019 tarihli kararında öncelikle Musa Tarhan/Türkiye kararında yer alan tespitlere yer verilmiş, kamulaştırma işlemi sonrasında açılan davada taşınmaz malikinin davalı sıfatını kanuni düzenleme sonucu doğrudan kazandığı açıklanmıştır. Kararda kamulaştırma bedel ve tescil davasının kabul kararıyla sonuçlanması durumunda malike idare lehine vekâlet ücreti ödeme yükümlülüğü getirilmesinin vekâlet ücreti miktarı kadar eksik kamulaştırma bedeli ödenmesi sonucunu doğuracağı ifade edilmiştir. Son olarak belirtilen uygulama sonucunda kamulaştırma bedelinin eksik ödenmesiyle Anayasa'nın 46. maddesinde düzenlenen gerçek karşılığın ödenmesi ilkesinin ihlal edileceği açıklanmıştır. Devam eden süreçte Dairenin, AİHM'in Musa Tarhan/Türkiye ve Anayasa Mahkemesinin Sadettin Ekiz kararına atıf yaparak yerleşik içtihadını değiştirerek kamulaştırma bedel ve tescil davasında malik lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiği sonucuna vardığı görülmüştür. (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, E.2018/3310, K.2019/11688, 18/6/2019). Öte yandan Daire kamulaştırma bedel ve tescil davalarının kabulüne karar verilmesi hâlinde kamulaştırma bedelinden bağımsız olarak malik aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiği

içtihat edilmiştir. Diğer bir anlatımla yeni içtihadıyla birlikte Dairenin bedel ve tescil davalarında vekâlet ücretinin kamulaştırma bedeline oranını dikkate almaksızın malik aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiğine karar verdiği anlaşılmıştır.

27. Kamu makamları kamulaştırma yoluyla, Anayasa'nın 35. ve 46. maddelerine dayalı olarak kamu yararı gereği ihtiyaç duyulan bir taşınmazı zorla edinmektedir. Bu çerçevede yine aynı hükümler uyarınca taşınmazın gerçek bedeli mülkten yoksun bırakılan başvurucuya ödenmek durumundadır. Kamulaştırılan taşınmazın değerinin belirlenmesi ise ilke olarak kamu makamlarının yükümlülüğündedir. Bu yükümlülük çerçevesinde yürütülen idari ve yargısal süreçlerdeki masrafların ise ancak haklı gösterilebilecek belirli şartların varlığı hâlinde mülk sahibine yükletilmesi mümkün görülebilir. Aksi hâlde yani bu masrafların her durumda taşınmazı kamulaştırıldığı hâlde mülk sahibine yükletilmesi başvurucuya aşırı bir külfet yüklenmesine yol açabileceği gibi kamulaştırma bedelinin gerçek değeri üzerinden ödenmesini de engellemiş olur. Anayasa Mahkemesi, haksız yere davanın açılmasına sebebiyet veren veya dava sırasında karşı tarafın gereksiz yere masraf yapmasına yol açan ilgili tarafın yargılama giderlerini ödemekle sorumlu tutulmasının müdahaleyi orantılı kılabileceğini kabul etmektedir (bazı farklarla birlikte bkz. Sadettin Ekiz, §§ 63-64).

28. Somut olayda İdare tarafından, acele elkoyma kararı sonrasında Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından tespit edilen kamulaştırma bedelinin yüksek olduğu ve başvurucuyla uzlaşma sağlanamadığını ileri sürerek kamulaştırma bedel ve tescil davası açılmıştır. Mahkeme tarafından yapılan yargılama neticesinde acele el koyma kararına dayalı olarak yapılan yargılamada 159.963,77 TL olarak belirlenen kamulaştırma bedelinin 241.063 TL olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla Mahkemece belirlenen kamulaştırma bedelinin İdarenin daha düşük olduğunu iddia ettiği tutardan fazla olduğunun anlaşılması sebebiyle başvurucunun davanın açılmasına sebebiyet verdiği söylenemez. Böylece başvurucunun İdarenin teklif ettiği bedeli reddederek idareyi dava açmaya zorladığı, kamulaştırma bedelinin taşınmazın gerçek değeri üzerinden tespit edilmesini sağladığı anlaşılmıştır.

29. Sonuç olarak taşınmazı kamulaştırılan başvurucunun satın alma usulündeki bedeli kabul etmediği olayda, Mahkemece kamulaştırma bedeli olarak acele elkoyma davasında belirlenen miktardan daha yüksek bir bedelin tespit edilmesi başvurucunun İdarenin teklifini kabul etmemekte haksız olmadığını göstermektedir. Açıklanan tespite rağmen başvurucu aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesi kamulaştırma bedelinin gerçek değerin altında ödenmesine sebebiyet vermiştir. Bu bilgiler çerçevesinde kamulaştırma bedeli olarak Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen gerçek karşılığının ödendiği hususu tespit edilemediğinden başvurucunun taşınmazına yönelik müdahalenin Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleri ile 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymadığı ve mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği kanaatine ulaşmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi yönünden Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

31. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın değerlendirilmesinde başvurucunun tutumunun, davanın karmaşıklığının ve sürecin koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu

Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

32. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

33. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

34. Başvurucu; ihlalin tespitine ve 6.030,05 TL maddi tazminat ile miktar belirtmeksizin manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

35. Başvuru konusu olayda aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi sebebiyle mülkiyet hakkı yönünden ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya maddi zararının karşılığında net 1.980 TL maddi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kamulaştırma bedelinin düşük belirlendiği yönünden açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kamulaştırma bedeli olarak fazladan ödenen bedelin iade edilmesi talebi yönünden açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 1.980 TL maddi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama

giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURREZZAK AYKAÇ

B. No: 2020/11671 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/11671

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURREZZAK AYKAÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/11671)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Osman KODAL

Başvurucu : Abdurrezzak AYKAÇ

Vekili : Av. Yavuz ÇELEPKOLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 1/2/2012 tarihinde davalı alt işveren P.Ö.G. Limited Şirketi nezdinde temizlik işçisi olarak çalışmaya başlamış; iş akdinin 31/12/2017 tarihinde feshedilmesi üzerine işe iade davası açmıştır. Mahkeme, işe iade davasının görülebilmesi için fesih tarihi itibarıyla işyerinde çalışan işçi sayısının en az 30 olması gerektiği, davalı şirkette çalışan toplam işçi sayısının 16 kişi olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

3. Başvurucu 13/4/2019 tarihinde kararı istinaf etmiş, istinaf başvuru dilekçesinde bir işverenin aynı iş kolunda birden fazla işyeri varsa işyerinde çalışan işçi sayısının tespitinde bu yerlerdeki toplam işçi sayısının dikkate alınmasının gerektiğini, ayrıca asıl işveren ve alt işverene bağlı işyerlerinin tespitiyle bu işyerlerindeki toplam işçi sayısının gözetilmesi gerektiğini bu nedenle kararın hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Bunun yanı sıra başvurucu, 7/9/2019 tarihli istinaf ek beyan dilekçesiyle daha önce kendisiyle aynı işyerinde

çalışan ve iş akdi feshedilen S.İ.nin aynı işverene karşı açtığı işe iade davasında Siirt Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğünün 20/5/2019 tarihli yazısında davalı işverenin işyerinde 120 işçinin çalıştığının belirtildiğini ifade etmiş ve buna ilişkin belgeyi sunmuştur.

4. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesi (İstinaf Mahkemesi) başvurucunun istinaf talebini; asıl işverene bağlı olarak çalışanların otuz işçi sayısının tespitinde hesaba katılmadığını, dosya kapsamındaki belgelere göre davacının iş güvencesi kapsamında bulunmadığını kabul etmiş; kurulan hükümde bir isabetsizlik bulunmadığını belirterek 27/1/2010 tarihinden esastan kesin olarak reddetmiştir. Nihai kararın tebliği üzerine süresi içerisinde bireysel başvuruda bulunulmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu; açtığı işe iade davasının reddine karar verildiğini, davalı işverene bağlı olarak aynı dönemde çalışan ve iş akdi feshedilen S.İ.nin açtığı işe iade davasında Siirt Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğünün davalı işyerinde 120 işçinin çalıştığının bildirdiğini, İstinaf Mahkemesinin söz konusu bu belgeyi değerlendirmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. Adalet Bakanlığı; ilk derece mahkemesi tarafından Sosyal Güvenlik Kurumu Siirt İl Müdürlüğü'nün davalı Şirkette çalışan toplam işçi sayısının 16 kişi olduğunu bildiren 3/8/2018 tarihli yazısı dikkate alınarak hüküm kurulduğunu başvurucunun istinaf dilekçesine gerek muvazaa iddiasından gerekse davalı işverenin toplam işçi sayısının 16'dan fazla olduğuna ilişkin bir beyan yahut belgeden bahsedilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucunun şikâyetlerinin niteliği gözetildiğinde ihlal iddialarının adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

8. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

10. Somut olayda Mahkeme, işe iade davasının görülebilmesi için fesih tarihi itibarıyla işyerinde çalışan işçi sayısının en az 30 olması gerektiği, davalı şirkette çalışan toplam işçi sayısının 16 kişi olduğu gerekçesiyle başvurucunun açtığı davayı reddetmiştir. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 18. maddesinin birinci fıkrasında otuz veya daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde en az altı aylık kıdemi olan işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesini

fesheden işveren, işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir nedene dayanmak zorunda olduğu belirtilmiştir. Anılan maddenin üçüncü fıkrasında da işverenin aynı iş kolunda birden fazla işyerinin bulunması hâlinde, işyerinde çalışan işçi sayısının, bu işyerlerinde çalışan toplam işçi sayısına göre belirleneceği hükme bağlanmıştır.

11. Mahkeme, başvurucunun çalıştığı işyerinde fesih işleminin yapıldığı esnada 30 işçiden az işçinin olduğunu belirtmişse de başvurucu kendisiyle aynı işyerinde çalışan ve aynı dönemde iş akdi feshedilen başka bir işçinin açtığı işe iade davasında aynı işyerinde 120 işçinin çalıştığını bildiren Siirt Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğünün yazısını sunmuş ve toplam işçi sayısına itiraz etmiştir. Başvurucuya göre, davalı işverene ait işyerinde fesih tarihi itibarıyla çalışan toplam işçi sayısının 30'un üzerinde olması hâlinde Mahkeme işe iade davasının esasını inceleyecek bu bağlamda iş akdinin haklı nedenle feshedilip edilmediğini araştıracak ve bunun sonucuna göre karar verecektir. Dolayısıyla başvurucunun ileri sürdüğü bu husus uyuşmazlığın esasına etkileyecek nitelikte bir iddiadır.

12. Bu bağlamda her ne kadar Bakanlık tarafından istinaf aşamasında sunulmadığı belirtilmiş ise de başvurucu tarafından İstinaf Mahkemesine sunulduğu anlaşılan davalı işverene ait işyerinde fesih tarihi itibarıyla çalışan toplam işçi sayısının 120 olduğuna ilişkin Siirt Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğünün 20/5/2019 tarihli yazısını İstinaf Mahkemesi değerlendirmemiş, buna ilişkin bir gerekçe oluşturmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddialarının gerekçede karşılanmadığı sonucuna varılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucu ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

15. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

16. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesine (E.2019/1207, K.2020/53) iletilmek üzere Siirt 1. Asliye (İş) Hukuk Mahkemesine (E.2018/218, K.2019/207) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL ÇERÇİ

B. No: 2020/17661 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/17661

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL ÇERÇİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/17661)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Kemal ÇERÇİ

Vekili : Av. Ahmed Emir BİNİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kanun hükmünde kararname gereğince son verilen göreve iade edilme ve açıkta geçen döneme ilişkin parasal hakların ödenmesi talebiyle yapılan başvurunun reddi üzerine açılan iptal davasının reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bünyesinde güvenlik şefi olarak görev yapan başvurucunun 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (667 sayılı KHK) gereğince 3/8/2016 tarihli Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (İdare) işlemi ile kamu görevinden çıkarılmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu, 20/12/2017 tarihinde İdareye yaptığı başvuru ile görevine son verilmesine ilişkin işlemin kaldırılarak görevine iade edilmesini ve çalışmadığı döneme ilişkin tüm parasal hakların ödemesini talep etmiş ancak bir cevap alamamıştır.

4. Başvurucunun İdareye yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine bu işlemin iptali

talebiyle açtığı dava Ankara 3. İdare Mahkemesinin (Mahkeme) 24/12/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili bölümleri şöyledir:

"Bir kamu görevine açıktan veya yeniden atama yapmak konusunda idarelere takdir yetkisinin tanınmış bulunduğu, idarenin bu konuda yargı kararı ile zorlanamayacağı, diğer bir ifadeyle idari işlem niteliğinde yargı kararı verilemeyeceği, ancak bu takdir yetkisinin de mutlak olmayıp, kamu yararı ve hizmet gerekleriyle sınırlı olduğu, takdire dayanan işlemlerin sebep ve maksat bakımından yargı denetimine tabi bulunduğu hususu idare hukukunun bilinen ilkelerindendir.

Bir başka ifadeyle bu takdir yetkisi açıktan atamaya ilişkin bir işlemde kullanılmış ise, bunun kadro, ihtiyaç, hizmet gerekleri ve atama isteminde bulunan kişinin kişisel konumu gibi durumlar dikkate alınarak kullanılıp kullanılmadığının yargı merciince incelenmesinin, idari eylem ve işlem niteliğinde karar vermek olarak değil, idari işlemin sebep ve maksat yönünden yargı denetimi işlevini sağlamak olarak kabulü gerekir.

Bu açıdan bakıldığında daha önce Devlet memurluğu görevinde bulunmakta iken herhangi bir nedenle bu görevinden ayrılan veya ilişiği kesilen ilgililer açısından kendilerine hak sağlayan hukuki kazanımları sonucu tekrar açıktan atanmaları ile ilgili başvurularının değerlendirilmesi aşamasında başvuranın hizmetine ihtiyaç duyulması, boş kadronun bulunması ve görevin önem ve niteliği gibi kriterlerin göz önünde bulundurularak bir karar verilmesi gerekmektedir.

Uyuşmazlık konusu olayda; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bünyesinde kadrolu güvenlik görevlisi olarak görev yapmakta iken 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 4. maddesinin (g) bendi kapsamında kamu görevinden çıkarılmasına karar verilen davacının 03/08/2016 tarih ve 31889 sayılı davalı idare işleminin kaldırılarak görevine iade edilmesi ve çalışmadığı döneme ilişkin tüm parasal hakların ödemesi istemiyle yaptığı 20/12/2017 tarihli başvurusunun yeniden atanma talebi şeklinde değerlendirilmesi gerektiği açıktır.

Bu durumda, boş bulunan bir kadroya atama yapma konusunda geniş bir takdir yetkisine sahip olan idarenin; 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 4. maddesinin ikinci fıkrasında, birinci fıkra uyarınca görevine son verilenlerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceği, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyeceklerin hükme bağlanması karşısında yargı kararıyla zorlanmasının imkan dahilinde bulunmadığı açık olduğundan, davacının görevine iade edilmesi istemiyle yaptığı başvurusunun reddine ilişkin işlemde hukuki isabetsizlik görülmemiştir."

5. Başvurucu istinaf talebinde bulunmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi 5/2/2020 tarihli kararı ile derece mahkemesi kararının usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek istinaf başvurusunun kesin olarak reddine hükmetmiştir.

6. Nihai karar 5/6/2020 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu 10/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon, yapılan inceleme sonucunda başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile masumiyet karinesinin, özel hayat ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkı ile mülkiyet hakkının ihlali iddiaları hakkında kabul edilemezlik kararı vermiştir. Başvuru, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması için Bölüme gönderilmiştir.

8. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

9. Öte yandan, başvurucunun kamu görevinden çıkarılması işleminin iptali talebiyle 29/8/2016 tarihinde açtığı dava Ankara 12. İdare Mahkemesinin 2/3/2017 tarihli kararıyla süre yönünden reddedilmiştir. Anılan Mahkeme kararına karşı yapılan istinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesinin 1/11/2017 tarihli kararıyla reddedilmiş, hükmün temyiz edilmesi üzerine anılan karar Danıştay Beşinci Dairesinin 8/12/2021 tarihli kararı ile onanmış ve yargısal süreç tamamlanmıştır. Başvurucu bu kararı Anayasa Mahkemesinin 2022/50883 başvuru numarasında bireysel başvuruya taşımıştır. Anayasa Mahkemesi 8/3/2024 tarihli kararıyla başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

10. Başvurucu, tarafına yönelik somut bir tespit bulunmaksızın işten çıkarıldığını, Mahkemenin uyuşmazlığı nitelendirmede hataya düştüğünü, salt 667 sayılı KHK hükmü gereği görevine son verildiğinden bahisle iddialarının dikkate alınmadığını belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Bakanlık görüşünde; başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların mahkemelerce delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, buna göre mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan hususun da bulunmadığı ve ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Somut olayda başvurucunun temel iddiası tarafına yönelik somut bir tespit bulunmaksızın son verilen göreve iade edilme ve açıkta geçen döneme ilişkin parasal hakların ödenmesi talebiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin idari işlemin tesis edilmesinin, bu kapsamda derece mahkemeleri tarafından hiçbir inceleme yapılmadan davanın reddedilmesinin adil yargılanma hakkına aykırı olduğu hususuna ilişkindir. Sonuç olarak başvurucu; bütün idari ve yargısal süreç boyunca göreve iade edilme ve açıkta geçen döneme ilişkin parasal hakların ödenmesi talebiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin olarak tarafına yönelik somut bir tespitin yapılamadığını, buna rağmen iptal davasının adil yargılanma hakkına aykırı bir şekilde reddedildiğini ileri sürmüştür. Tüm bu açıklamalar ışığında başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

14. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

15. Bireysel başvuruya konu kararda Mahkeme, başvurucunun görevine son verilmesine ilişkin idari işlemin OHAL kapsamında alınan tedbirler gereği tesis edildiğini, 667 sayılı KHK hükmü gereği görevine son verilenlerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceğini belirterek başvurucunun talebinin yeniden atanma istemi şeklinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme ayrıca İdarenin boş bulunan bir kadroya atama yapma konusunda geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunun da altını çizmiştir. Anılan kararla Mahkeme KHK hükmü sebebiyle işin esasının değerlendirmesinden kaçınmış değildir. Mahkeme başvurucunun eski kurumuna yeniden atanma talebine konu hukuki statüsünün çerçevesini çizerek mevcut duruma göre İdarenin bu konuda takdir yetkisinin olduğunu belirtmiştir.

16. Yukarıdaki tespitler ışığında somut olay değerlendirildiğinde, Mahkeme işin esasını gerekçesini de ortaya koyarak incelemiş ve davayı esastan reddetmiştir. Buna göre başvuruda mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı açıktır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA BAŞKIR

B. No: 2020/19315 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/19315

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA BAŞKIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/19315)

Karar Tarihi: 30/4/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 17/12/2024-32755

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Başvurucu : Mustafa BAŞKIR

Vekili : Av. Tevhide Sıla POLAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kolluk görevlilerince gerçekleştirilen fiziksel şiddet ve olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 13/9/2019 tarihinde Beypazarı Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) S.E. isimli kişinin kaybolması veya kaçırılması olayı hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında Şehit Ertuğrul Dönmez Polis Merkezinde (Polis Merkezi) şüpheli sıfatıyla ifadesinin alınmasının ardından aynı gün serbest bırakılmıştır.

3. İddiasına göre başvurucu, 13/9/2019 tarihinde saat 10.00 sıralarında bir suç soruşturması kapsamında şüpheli sıfatıyla soruşturma işlemleri için götürüldüğü Beypazarı İlçe Emniyet Müdürlüğünde (Emniyet Müdürlüğü) fiziksel şiddete uğramıştır. Polis memurları başvurucunun kafasını duvara dayayıp cop ve kemerle kalçasına defalarca vurmuş, başvurucunun bacağını bir cihaz ile yakmıştır. Başvurucuya yumruk atan, gözlerine biber

gazı sıkarak hakaret ve tehdit eden memurlar başvurucuyu ifade vermeye zorlamıştır. Başvurucu, dört saat sonra adli muayenesinin yapılması için Emniyet Müdürlüğünden Beypazarı Devlet Hastanesine götürülmüştür. Adli muayenesinin ardından başvurucu, S.E.nin kaybolması nedeniyle yürütülen soruşturma kapsamında Polis Merkezinde şüpheli sıfatıyla ifade vermiştir.

4. S.E.ye yakınlarının 24/8/2019 tarihinden itibaren ulaşamaması nedeniyle Başsavcılıkça başlatılan soruşturma kapsamında polis memurları S.Y. ve E.G. tarafından düzenlenen 13/9/2019 tarihli tutanakta, S.E.nin 23/8/2019 tarihinde başvurucuyla telefon görüşmeleri yaptığının ve başvurucunun aynı gün aracına yakıt aldıktan sonra S.E.yi aradığının tespit edilmesi nedeniyle başvurucunun ifadesine başvurulmak üzere işyerinden alınarak Emniyet Müdürlüğüne getirildiği, başvurucunun sözlü ifadesinde tanık beyanları ile çelişki bulunduğunun anlaşılması üzerine Cumhuriyet savcısının talimatı doğrultusunda adli muayene raporu alınarak ifade işlemi için Polis Merkezine sevk edildiği belirtilmiştir.

5. Başvurucu hakkında 13/9/2019 tarihinde saat 14.27'de düzenlenen adli vaka ibareli raporda sağ ve sol kalçada 4x2 cm yaygın ekimoz olduğu, kati raporun ortopedi uzmanı tarafından verileceği belirtilmiştir. Aynı tarihte saat 17.28'de düzenlenen nezarethane çıkış muayenesi ibareli raporda ise sağ ve sol kalçada 4x2 cm yaygın ekimoz olduğu, kati raporun adli hekim tarafından verileceği ifade edilmiştir.

6. Başvurucu, Polis Merkezi Amirliğinde 13/9/2019 saat 16.50'de şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde S.E.nin nerede olduğunu bilmediğini, kalçasındaki kızarıklıkların sabah saatlerinde hayvanlarla uğraşırken yere düşmesi sonucu meydana geldiğini belirtmiştir.

7. Başvurucunun salıverilmesi sonrasında;

i. 13/9/2019 tarihinde saat 20.29'da düzenlenen adli raporda sağ ve sol kalçada 4x2 cm yaygın ekimoz olduğu, kati raporun ortopedi uzmanı tarafından verileceği,

ii. Aynı tarihte saat 21.58'de düzenlenen adli raporda kulak kepçesinde küçük boyutta ekimoz bulunduğu, her iki gluteal bölgenin ekimotik olduğu, sağ uyluk ön bölgede 1x2 cm ekimotik alan bulunduğu, kati raporun uzman hekim tarafından verileceği,

iii. 16/9/2019 tarihinde düzenlenen adli raporda her iki kalçada 20x20 cm'lik ekimoz olduğu ve yaralamanın kişi üzerindeki etkisinin basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olduğu belirtilmiştir.

8. Başvurucu 13/9/2019 tarihinde akşam saatlerinde Beypazarı İlçe Jandarma Komutanlığına müracaat ederek şikâyetçi olmuştur. Kolluk görevlileri tarafından alınan ifadesinde başvurucu, S.E.nin kaybolmasıyla ilgili olarak aynı gün sabah saatlerinde götürüldüğü Emniyet Müdürlüğünde sorulan sorulara bilmediğini söyleyerek cevap vermesi üzerine copla dövüldüğünü, bir cihazla bacağının yakıldığını, pantolon kemeri ile kalçasına vurulduğunu, kulağına yumruk atıldığını, gözüne biber gazı sıkıldığını, tehditlere ve hakaretlere maruz kaldığını, buradan hastaneye götürüldüğünü, ortopedi bölümüne sevk edildiği hâlde götürülmediğini belirtmiştir. Başvurucu; adli muayene sonrasında bindirildiği araçta polislerin kendisini kayıp şahıs olayından kurtardıklarını, dövüldüğünü kimseye anlatmamasını söyleyerek hayvanlara bakarken düştüğünü söylemesini istediklerini, Polis Merkezine götürüldüğünde kendisini döven polislerin orada olduğunu gördüğünü, bir polisin ifadesini almak üzere bilgisayar başında bulunduğunu, müdafi huzurunda S.E.nin kaybolmasına ilişkin olarak verdiği ifadesinin ardından tekrar hastaneye götürülüp çıkış raporu alındığını, sonrasında da serbest bırakıldığını, kalçasındaki ağrıdan dolayı

oturamadığını, Alo 155'i aradığını, rapor almasının söylenmesi üzerine kendi imkânları ile muayene olduğunu belirtmiştir. Başvurucunun 24/12/2019 tarihinde Ayaş İlçe Emniyet Müdürlüğünde müşteki sıfatıyla alınan beyanları da bu yöndedir. Başvurucu, anılan beyanlarında ek olarak olaydan sonra çekilen fotoğraflarını ibraz ettiğini ifade etmiştir.

9. Başsavcılığın başvurucunun şikâyeti üzerine başlattığı soruşturmada İlçe Jandarma Komutanlığı görevlilerince yapılan fotoğraftan teşhis işlemi sırasında başvurucu; kendisine fiziksel şiddet uygulayan kişilerin A.İ.T., E.G., A.Ç. ve K.D. olduğunu beyan etmiştir.

10. Başsavcılık başvurucunun Polis Merkezinde bulunduğu süre içinde kaydedilen güvenlik kamera görüntüleri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. İlçe Jandarma Komutanlığı personeli olan bilirkişiler tarafından hazırlanan raporda, izlenen görüntülerde fiziksel şiddete ilişkin kayıt bulunmadığı belirtilmiştir.

11. Başsavcılık yürüttüğü soruşturma kapsamında şüpheli polis memurlarının ve tanık N.T.nin İlçe Jandarma Komutanlığı personeli tarafından ifadeleri alınmıştır. Şüpheli memurlar başvurucuya kötü muamelede bulunmadıklarını, başvurucunun kayıp kişi ile cinsel birliktelik yaşadığının duyulmaması için iftirada bulunduğunu belirtmiştir. Tanık N.T. ise Emniyet Müdürlüğünde hizmetli olarak çalıştığını, başvurucunun darp, hakaret ve tehdide maruz kaldığını görmediği gibi duymadığını da ifade etmiştir.

12. Başvurucunun yakınlarının olay akabinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) Doğrudan Başkanlık Sistemi uygulaması vasıtayla yaptığı şikâyetler ve sundukları fotoğraflar soruşturma dosyası kapsamına alınmıştır. Fotoğrafların siyah beyaz olması ve net olmaması nedeniyle incelemeye elverişli olmadığı görülmüştür.

13. Başsavcılık tarafından şüpheli polis memurları hakkında kötü muamele suçundan yürütülen soruşturmada kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Kararda, söz konusu suçun işlendiğine dair delil elde edilemediği, başvurucunun S.E.nin kaybolması nedeniyle yürütülen soruşturma kapsamında şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde kalçasındaki kızarıklıkların hayvanlar ile uğraşırken düştüğü için meydana geldiğine işaret ettiği, adli muayene raporunda gözlerinde gaz sıkılmasına bağlı herhangi bir hassasiyet olduğunun belirtilmediği gerekçesi açıklanmıştır.

14. Başvurucunun karara yaptığı itiraz, Ankara Batı 1. Sulh Ceza Hâkimliğince itiraz nedenlerinin yerinde görülmediği belirtilerek reddedilmiştir.

15. Başvurucu, nihai kararı 29/5/2020 tarihinde öğrendikten sonra 22/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Başvurucu, bireysel başvuru formu ekinde Ayaş Emniyet Müdürlüğünde verdiği ifade sırasında ibraz ettiğini belirttiği fotoğrafları sunmuştur. Fotoğrafların incelenmesi neticesinde her iki kalçada yaygın morluk bulunduğu görülmüştür.

17. Başvurucu hakkında S.E.nin kaybolması nedeniyle yürütülen soruşturmada 28/12/2020 tarihinde ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

18. Başvurucu, bir suç soruşturması kapsamında götürüldüğü Emniyet Müdürlüğünde polis memurlarının fiziksel ve sözlü şiddetine maruz kaldığını belirterek maddi ve manevi varlığın korunması hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin,

Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

19. Başvurucunun iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103; S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

22. Somut olayda başvuruya konu soruşturma sürecinde adli raporların alındığı, ilgili kişilerin tespit edilerek dinlendiği ve bir kısım görüntü kayıtlarının çözümü yapılarak bilirkişiye inceletildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca başvurucunun soruşturma sürecine etkili bir şekilde katılabilmesi ve soruşturmanın makul bir süratle yürütülmesi konusunda soruşturmada eksiklik saptanmamıştır. Bununla birlikte olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek delillerin toplanması konusunda bazı eksiklikler göze çarpmaktadır:

i. Başvurucu; Polis Merkezinde şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde kalçasındaki kızarıklıkların sebebini sabah saatlerinde hayvanlar ile uğraşırken yere düşmesi olarak açıklasa da Polis Merkezinden salıverilmesinin ardından Beypazarı İlçe Jandarma Komutanlığında verdiği ifadesinde -başka iddialar yanında- copla dövüldüğünü, bir cihazla bacağının yakıldığını ve pantolon kemeri ile kalçasına vurulduğunu ileri sürmüştür. Buna rağmen Başsavcılık; başvurucu hakkında düzenlenen adli raporlardaki tespitlerin başvurucunun, kendisine uygulandığını iddia ettiği eylemlerin sonucu olup olmadığı ve 16/9/2019 tarihinde düzenlenen adli raporda yer alan her iki kalçadaki 20x20 cm'lik ekimozun 13/9/2019 tarihinde düzenlenen adli raporlarda geçen 4x2 cm'lik yaygın ekimozla ilgili olup olmadığı konusunda adli rapor almamıştır.

ii. Başsavcılık olay tarihinde saat 21.58'de düzenlenen adli raporda yer alan kulak kepçesinde küçük boyutlu ekimoz ve sağ uyluk ön bölgede 1x2 cm'lik ekimotik alan bulunduğuyla ilgili tespit hakkında hiçbir değerlendirme yapmamıştır.

iii. Başvurucu, kötü muameleye Emniyet Müdürlüğünde uğradığını iddia etmesine rağmen bilirkişiye Polis Merkezindeki kamera kayıtları inceletilmiştir. Ayrıca başvurucunun şüpheli

sıfatıyla ifadesi Polis Merkezinde alındığı hâlde Emniyet Müdürlüğüne hangi işlem için götürüldüğü ve burada ne kadar süreyle tutulduğu hususunda bir araştırma yapılmamıştır.

iv. Başvurucunun olaydan sonra aradığını belirttiği Alo 155'in kayıtları istenmemiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu hakkında devletin gözetim ve denetimi altında tutulduğu süre zarfında alınan iki adli rapor ile başvurucunun salıverilmesinin ardından aldığı ilk adli rapor birbiriyle uyumludur ve sadece başvurucunun sağ ve sol kalçasında 4x2 cm yaygın ekimoz bulunduğuna ilişkindir. Başvurucu; copla dövüldüğüne, bir cihazla bacağının yakıldığına ve pantolon kemeri ile kalçasına vurulduğuna ilişkin iddialarda bulunsa da müdafi refakatinde şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde yaralanmanın sebebini sabah saatlerinde hayvanlar ile uğraşırken yere düşmesi olarak açıklamıştır. Ayrıca başvurucu hakkında olay günü saat 21.58'de düzenlenen adli raporda yer alan kulak kepçesinde küçük boyutlu ekimoz ve sağ uyluk ön bölgede 1x2 cm'lik ekimotik alan bulunduğuna ilişkin tespitler başvurucunun salıverilmesinin ardından aldığı ilk adli raporda yer almamaktadır. Bu çelişkili delil unsurları nedeniyle kötü muamele yasağının maddi boyutu konusunda bu aşamada inceleme yapılması mümkün görülmemiştir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden soruşturma talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma mercilerince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin benzer yöndeki kararlar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE YER OLMADIĞINA Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının

ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Beypazarı Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/2023) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İşkence, eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağına karşı devletin negatif yükümlülüğü yasağa mutlak riayet iken pozitif yükümlülükleri ise koruma ve etkili soruşturma yapılması yönündedir. Etkili soruşturma yükümlülüğü usul yükümlülüğü kapsamına girmektedir. Mahkememiz çoğunluğunca usul yükümlülüğünün ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu yöndeki değerlendirmeye ve karara katılmaktayım. Kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddiası yönünden ise usul boyutunun ihlaline karar verildiği için bu aşamada iddianın incelenmesine yer olmadığı biçimindeki çoğunluk kararına katılmamaktayım.

2. Devletin hakkı ihlal etmeme ve koruma yükümlülükleri hakkın maddi boyutuyla ilgilidir. Koruma yükümlülüğünün kapsamına hakkın ihlal edilmesini önleyici idari ve yargısal düzeni oluşturmak, gereken tedbirleri almak gibi hususlar girmektedir. Yine koruma yükümlülüğü kapsamına yasağın ihlali halinde etkili soruşturma yapılıp sorumlunun tespiti halinde hakkı koruyucu nitelikte cezalandırmayı sağlayabilecek adli sistemin teşkil edilmesi de girmektedir. Öte yandan teşkil edilen adli hukuk düzeninin somut olayda soruşturma ve cezalandırma (etkin soruşturma) boyutuyla hakkı koruma yeteneğini yitirdiği durumda da hakkın maddi boyutuyla ihlal edildiği sonucuna ulaşılması gerekebilir. Eylemin devletin koruma ve gözetimi altında meydana geldiği öne sürüldüğünde ise negatif yükümlülüğün yerine getirilmediği iddiası söz konusudur. Bu iddialarda kamu makamlarının mağduriyete neden olan vakaya ilişkin makul bir gerekçeyi ortaya koyamamaları halinde kötü muameleye maruz kalmama hakkının maddi boyutuyla ihlal edildiği sonucuna ulaşmak gerekmektedir.

3. İncelenen olayda başvuranın ifadesi 13.9.2019 tarihinde saat 10.00 sıralarında şüpheli sıfatıyla ilçe emniyet müdürlüğünde alınmak istenmiştir. Bu noktada ifade öncesi mevzuata aykırı şekilde başvurucunun adli raporunun alınmaması dikkat çekicidir. İfade sonrasında devlet hastanesinden saat 14.27'de düzenlenen adli raporda sağ ve sol kalçada 4x2 cm yaygın ekimoz olduğu belirtilmiş olup, üç saat sonra 17.28'de nezarethane çıkış muayenesi ibaresiyle düzenlenen ikinci rapor da aynı bulguları içermektedir. Başvuran salıverildikten hemen sonra Jandarma komutanlığına gidip şikayetçi olmuş ve bu nedenle aynı gün saat 21.58'de alınan raporda, önceki rapor bulgularına ek olarak kulak kepçesinde ve sağ uyluk ön bölgede de küçük boyutta ekimozlar bulunduğu belirtilmiştir. Başvuran tarafından devlet hastanesinden alınan 16.9.2019 tarihli raporda ise her iki kalçadaki yaygın ekimozun 20x20 cm boyutlarında olduğu tespit edilmiştir.

4. Başvuran şikayeti sırasında, polislerin kendisine hayvanlara bakarken düştüğünü söylemesini, böylece kendisine yöneltilen suçlamadan onu kurtaracaklarını belirterek baskı yaptıkları için daha önce o yönde beyanda bulunduğunu, ancak gerçeğin böyle olmayıp ön

görüşme (ifade) için götürüldüğü emniyet merkezinde itiraf elde etmek amacıyla copla ve kemerle dövüldüğünü, bacağının bir cihazla yakıldığını, kulağına yumruk atıldığını, gözlerine biber gazı sıkıldığını, tehdit ve hakaretlere maruz kaldığını ileri sürmüş ve kendisine fiziksel şiddet uyguladığını öne sürdüğü dört polis memurunu fotoğraflarından teşhis etmiştir. Rapor bulguları ve salıverildikten hemen sonra yaptığı şikayet süreci dikkate alındığında iddialarının ciddi ve savunulabilir olduğu anlaşılmaktadır.

5. Cumhuriyet başsavcılığı yürüttüğü soruşturma sonunda, kamera kayıtlarında bir bulgunun olmaması ve kendi beyanında aynı gün hayvanlarla uğraşırken düştüğü için kalça bölgesinde ekimoz oluştuğunu söylemesi, yine raporlarda gözlerine gaz sıkıldığına ilişkin bir bulgu bulunmaması nedenleriyle yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvuranın yaptığı itiraz ise merci tarafından reddedilmiştir.

6. Bununla birlikte Savcılık kararında adli raporlarda tespit edilen bulguların düşme ile mi yoksa şiddet uygulanması sonucu mu meydana gelmiş olabileceğine dair tıbbi bir inceleme yapılması yoluna gidilmemiştir. Kolluktaki kamera kayıtları bizzat ve gerektiği gibi incelenmemiş, şüpheli olarak ifadesinin alındığı dosya incelenip başvuranla ilgili olarak sonrasında hukuki bir sonuç çıkartılıp çıkartılmadığı araştırılmamış, başvuranın olmayan bir şiddet iddiasında bulunması için bir nedenin olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapılmamıştır. Başvuranın olaydan sonra aradığını belirttiği 155 numaralı telefon kayıtları getirtilmemiştir. Ayrıca Başvuranın, ifadesinin karakolda değil polis merkezinde alındığına ve burada kendisine karşı söz konusu eylemlerin gerçekleştirildiğini iddiası karşısında, emniyet müdürlüğüne götürülüp götürülmediği incelenmemiş, bu konuda tanık ve kamera bulgularının olup olmadığı araştırılmamıştır.

7. Yaşama hakkı bakımından kamu gücü kullanılarak meydana geldiği ileri sürülen ölümlerde veya şüpheli ölüm olgusuna karşı devletin maddi olayı açıklama ve ölümü gerekçelendirme yükümlülüğü olduğu gibi kötü muamele iddialarında da benzer bir yükümlülük söz konusudur. Nitekim bu tür durumda etkin soruşturma yükümlülüğü, devletin koruma yükümlülüğüyle ve dolayısıyla hakkın maddi boyutuyla da bağlantılıdır. Başka deyişle olayın gerçekliği etkin bir soruşturmayla ortaya konulamadığında, devletin gerekçelendirme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi hakkın maddi boyutuyla da ihlal edilmesine yol açabilecektir (Yaşam hakkında gerekçelendirme yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin hakkın maddi boyutuyla da ihlaline yol açtığı yönünde bkz. AİHM Cangöz ve diğ. Türkiye, par. 115, 138-139; Taydaş v. Türkiye, par. 44-45; Gülfidan, O. Serkan, Yaşam Hakkı Bakımından Devletin Pozitif Yükümlülükleri, Ankara 2021, s. 641).

8. İncelenen olayda başvuranın olay günü akşam saatlerinde serbest kaldıktan hemen sonra şikayetçi olarak rapor alınmasını ve soruşturma başlatılmasını sağladığı, serbest kalmadan önce kolluk gözetiminde iken düşerek yaralandığına ilişkin ifadesini baskı altında verdiğini ileri sürdüğü, iddialarının ciddi ve savunulabilir olması karşısında yukarıda sözü edilen biçimde devletin bu iddianın gerçekleşme koşullarını aydınlatması ve gerekçelendirmesi yükümlülüğü bulunmaktadır. Başsavcılığın kovuşturmama kararındaki yukarıda belirtilen önemli eksikliklerin varlığı ise söz konusu yükümlülüğün yerine getirilemediği, dolayısıyla kötü muamele yasağından yararlanma hakkının usul boyutu yanında maddi boyutuyla da ihlal edildiğini ortaya koymaktadır.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Kolluk görevlilerinin fiziksel şiddeti ve olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkeme çoğunluğunca başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine dair iddianın incelenmesine yer olmadığı şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Karardaki olay ve olgular kısmında bireysel başvuru ile ilgili yapılan açıklamalarda da görüleceği üzere başvurucunun Cumhuriyet Savcısının talimatı ile ifade işlemi alınmak üzere Polis Merkezine sevk edilmesi sonrası süreçte başvurucu hakkında hastanede düzenlenen beş ayrı adli muayene raporu mevcuttur. Bu raporların ikisi polis eşliğinde devlet hastanesinden, üç rapor ise başvurucunun kendisi tarafından hastanelerden alınmıştır.

3. Somut başvuruda başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği şeklindeki çoğunluk kararına katılmaktayım.

4. Ancak burada başvurucunun ileri sürdüğü ve raporlarda da yer alan kalçadaki (gluteal bölge) ekimozlar, kulak kepçesindeki ekimoz ve sağ uyluk bölgedeki ekimoz ile ilgili olarak Savcılık kararındaki açıklamalarda bazı sorunlar mevcuttur.

5. Gluteal bölgedeki kızarıklıkların nasıl meydana geldiği bağlamında Savcılık tarafından maddi olayın ortaya çıkarılması hususunda tıbbi bir görüş alınmamıştır. Kaldı ki alınan raporlar içerisinde başvurucunun savcılığın talimatıyla ifade almaya giriş aşamasında alındığı anlamına gelen bir "giriş raporu" da görülememektedir. Dolayısıyla bu süreçte Savcılıkça başvurucunun gluteal bölgedeki yaralanmasının nasıl meydana geldiğini açıklama yükümlülüğü yerine getirilebilmiş değildir.

6. Ek olarak yine savcılık kararında kulaktaki zedelenme ve sağ uyluk bölgesindeki yaralanmanın ne şekilde meydana geldiği ile ilgili de bir araştırma ve açıklama bulunmadığı görülmektedir. Oysa Anayasa'nın 17. maddesi bağlamında somut olaya ilişkin yapılan savcılık incelemesinde bu hususlarla ilgili açıklama yükümlülüğü bulunduğu aşikardır.

7. Yukarıda sıralanan gerekçeyle başvurucunun aynı zamanda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun da ihlal edildiği gerekçesiyle kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelenmesine yer olmadığı şeklindeki çoğunluk kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

ENES BATUHAN ODABAŞI

B. No: 2020/20215 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20215

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ENES BATUHAN ODABAŞI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20215)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Enes Batuhan ODABAŞI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, delil tespiti talebi hakkında verilen karara karşı yapılan itirazın incelenmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, karıştığı bir trafik kazasından dolayı alanında uzman trafik bilirkişisi veya bilirkişilerinden keşif ve tanık dinlenmesi sonucu alınacak rapor uyarınca 34 ... plakalı aracın kaza anında sürücüsü olduğunun tespiti ile cep telefonu Historical Traffic Search (HTS) kayıtlarının ve Büyükdere Caddesi üzerinde bulunan mevcut kamera/MOBESE kayıtlarının incelenmek üzere celbine ilişkin olarak İstanbul 10. Sulh Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) delil tespiti talebinde bulunmuştur.

3. Mahkeme 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 400. maddesi uyarınca araçta kaza anında başvurucunun olduğuna dair tespit talebinin delil tespiti niteliğinde olmadığı, söz konusu talebin mahkemelerinin görev alanında bulunmadığı ve yargılamayı gerektirdiği gerekçesiyle itiraz yolu açık olmak üzere delil tespiti talebinin reddine karar vermiştir.

4. Başvurucunun istinaf talebi üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 40. Hukuk Dairesi

(Bölge Adliye Mahkemesi) istinaf başvuru dilekçesinin reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; yokluğunda tespit yapılan tarafın delil tespiti kararına karşı itiraz dışında başvurabileceği başka bir kanun yolunun bulunmadığı, itiraz başvurusunun da delil tespiti talebinde bulunulan mahkeme tarafından değerlendirilebileceği, delil tespitinin kabulüne veya reddine ilişkin kararların istinaf kanun yoluna başvurulabilen kararlar arasında sayılmadığı belirtilmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 19/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 16/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, delil tespiti talebinin itiraz yolu açık olarak reddedildiği hâlde istinaf mahkemesince dilekçe ret kararı verilerek itirazının incelenmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular, bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

9. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Maddede geçen “adil yargılanma” ifadesi 3/10/2001 tarih ve 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun ile Anayasa'ya eklenmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme'nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (Onurhan Solmaz, § 22).

10. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin "medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıklar"ın ve bir "suç isnadı"nın esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için ya başvurucunun medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadının esası hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz (Onurhan Solmaz, § 23).

11. Somut olayda suç isnadına bağlı bir yargılamanın mevcut olmadığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Diğer taraftan bir kimsenin "medeni hak ve yükümlülükleri"nin karara bağlanmasıyla ilgili bir yargılama usulünde Sözleşme'nin 6. maddesi uygulanabilir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının

"medeni" meselelerde uygulanabilmesi için ilk olarak ortada bir "uyuşmazlığın" bulunması şartını aramakta; uyuşmazlığın iç hukukta tanındığı söylenebilecek "haklar ve yükümlülükler" ile ilgili olması, bu haklar ve yükümlülüklerin de Sözleşme'deki anlamıyla "medeni" olması gerektiğini vurgulamaktadır (Mehmet Akyol, B. No: 2015/8066, 25/1/2018, § 23).

12. Delil tespiti talebi bir dava olmadığı gibi mahkemece verilen ret veya kabul kararları da nihai karar değildir. Bu kararlara karşı kanun yoluna başvurulamaz. Ancak kararı veren mahkemeye itiraz edilebilir (İrfan Yün, B. No: 2014/12879, 9/11/2017, § 23). Delil tespitine ilişkin yargısal süreçte sadece sonradan açılacak muhtemel bir davaya sunulacak delillerin yargısal bir makam gözetiminde tespit edilmesi sağlanmaktadır. Bu yargılamada yapılan tespitlerin sonradan uyuşmazlığın esasıyla ilgili olarak açılacak davaya bakan yargı mercii yönünden mutlak bir bağlayıcılığı da söz konusu değildir. Bu nedenle delil tespiti süreci Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalmaktadır (bazı değişikliklerle birlikte Ali Rıza Doğanata ve diğerleri (2), B. No: 2017/40457, 16/12/2020, § 31).

13. Sonuç olarak delil tespitine yönelik somut başvuruda adil yargılanma hakkının konusu olabilecek medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili bir "uyuşmazlığın" mevcut olmadığı anlaşıldığından, başvurucunun delil tespiti talebinde kanun yolunun yanlış gösterilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı sonucuna varılmıştır (bazı değişikliklerle birlikte Süleyman Koç, B. No: 2014/14482, 19/12/2017, § 34; Mehmet Akyol, § 25). Kaldı ki başvurucunun talebine ilişkin olarak 6100 sayılı Kanun'un 106. maddesi uyarınca tespit davası açmasının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHSUN ÇAKAS

B. No: 2020/22835 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22835

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHSUN ÇAKAS BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22835)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Zehra GAYRETLİ

Başvurucu : Mahsun ÇAKAS

Vekili : Av. Hayrettin KÜÇÜKSOY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, delillerin hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1997 doğumlu olan başvurucu, bireysel başvuru konusu olayın meydana geldiği tarihte Kars'ın Susuz ilçesinde ikamet etmekte ve yakın akrabaları ile birlikte otel işletmeciliği yapmaktadır. Başvurucunun işletmeciliğini yaptığı O. Otelinde silahla yaralama olayının meydana geldiği yönünde kolluk görevlilerine ihbarda bulunulmuştur. İhbar üzerine Kars Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) olayla ilgili soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma kapsamında kolluk görevlilerince olay yerinde yapılan ilk inceleme sonucunda düzenlenen Olay Yeri Tespit Tutanağı'nda olayın meydana geldiği otelin 305 numaralı odasında A.B. isimli, Azerbaycan vatandaşı bir kadının ölü bulunduğu belirtilmiştir. Tutanakta odanın penceresi önündeki koltuk üzerinde oturur vaziyette bulunan maktul A.B.nin sol şakağında ateşli silahla vurulma nedeniyle meydana gelmiş olabileceği

değerlendirilen yara izi, oda girişine yakın bir yerde ateşli silahtan çıktığı değerlendirilen bir kovan görüldüğü ifade edilmiştir.

4. Şüpheli sıfatıyla kollukta ifadesi alınan Azerbaycan vatandaşı S.A., olay tarihinde doğum gününü kutlamak için maktul A.B. ve başvurucu ile birlikte 305 numaralı odada alkol alarak eğlendiklerini, bir ara odadan çıktığını, odada başvurucu ve maktul A.B.nin kaldığını, koridorda yürüdüğü sırada silah sesi duyduğunu, silah sesinden sonra başvurucunun telaşlı şekilde odadan çıkarark "A. kendini vurdu." diye bağırdığını belirtmiştir. S.A. ifadesinin devamında silah sesi üzerine kendisinin de odaya geri dönüp baktığını, maktulün sol elinde tabanca tuttuğunu gördüğünü ancak olay anını görmediğini, olaydan sonra başvurucunun kaçıp gittiğini ifade etmiştir.

5. Şüpheli S.A. savcılıkta verdiği ifadede ise olayın meydana geliş şekliyle ilgili farklı bir anlatımda bulunmuştur. Bu bağlamda şüpheli S.A. savcılık ifadesinde kendisinin de odada bulunduğu sırada olayın meydana geldiğini ve olay anını gördüğünü beyan etmiştir. Şüpheli S.A. ifadesinde özetle maktul A.B.nin çok fazla alkol aldığını, bu sırada Rus ruleti oynamak için başvurucunun belindeki silahı almak istediğini, başvurucunun bunu ilk başta kabul etmediğini ancak daha sonra silahın şarjörünü çıkararak şarjördeki mermileri masanın üzerine koyduğunu, sadece bir mermiyi şarjöre takarak silahı hazırladığını, maktul A.B.nin de silahı alarak oyuna başladığını ve kendini vurduğunu belirtmiştir.

6. Şüpheli olarak aranmakta olan başvurucu, olayın meydana gelmesinden yaklaşık on üç saat sonra kolluğa gelerek ifade vermiştir. Başvurucu ifadesinde özetle olayın meydana geldiği otelde diğer şüpheli S.A. ve maktul ile birlikte doğum günü kutladıklarını, belinde takılı bulunan tabancasını rahat oturamadığı için çıkararak masaya koyduğunu, bu esnada şüpheli S.A.nın odadan çıktığını belirtmiştir. Başvurucu daha sonra kendisinin de odadaki lavaboya girdiğini, lavabodayken silah sesi duyduğunu, panikle lavabodan çıktığında maktul A.B.nin elinde az önce masaya koyduğu tabancasının tutulu vaziyette ve A.B.nin sol şakağından yaralandığını gördüğünü ifade etmiştir. Başvurucu, kasten öldürme ve suç delillerini gizleme suçlarından tutuklanmıştır.

7. Soruşturma kapsamında Erzurum Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünce maktul ve şüphelilerden alınan svap örneklerinin incelenmesi sonucu düzenlenen uzmanlık raporunda başvurucunun da aralarında olduğu şüphelilerden alınan svap örneklerinde atış artığına rastlanmadığı ancak maktule ait sol el içi svabında atış artığının tespit edildiği ifade edilmiştir. Bahsi geçen raporun açıklama ve değerlendirme bölümünde ise "el üstünde atış artıklarının tespitinin o elin ateş ettiği, avuç içinde atış artıklarının tespitinin ise o elin silahı tuttuğu, ateş etmediği hâlde atış artıklarının bulunduğu yerlere temas ettiği veya atış sırasında silaha yakın mesafede olduğu anlamına geldiği" belirtilmiştir. Otopsi işlemi sonrası maktulün annesi olan müşteki K.B.nin beyanı alınmıştır. Müşteki K.B. kızı olan maktulün sağ eliyle yazı yazdığını net olarak bildiğini, dolayısıyla kızının solak olmadığını ifade etmiştir.

8. Soruşturmanın tamamlanmasının ardından Başsavcılık, aralarında başvurucunun da olduğu bir kısım şüpheli hakkında kasten öldürme suçundan kamu davası açmıştır. Kars 1. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davanın duruşması altı celsede tamamlanmıştır. Başvurucu, müdafiinin de hazır bulunduğu duruşmanın birinci celsesinde savunma yaparak olayın meydana geliş şekline ilişkin olarak savcılık ifadesindeki anlatımını tekrarlamış ve suçlamayı reddetmiştir.

9. Mahkeme, başvurucunun kasten öldürme suçundan 25 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararda, maktulün annesi olan müşteki

K.B.nin beyanına atıf yapılarak maktulün sağ elini kullandığının anlaşıldığına dikkat çekilmiş; olayda kullanılan silahın maktulün sol elinde tutulu vaziyette bulunması ve svap raporuna göre ateş edildikten sonra silahın maktulün eline yerleştirildiğinin açıkça anlaşılması karşısında maktulün kendini vurmadığı sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun olaydan sonra kaçmasına, yargılama aşamalarında başvurucunun ve diğer şüphelilerin verdiği beyanlara ve dosyadaki diğer delillere dayanılarak başvurucunun atılı suçu işlediği kanaatine varıldığı ifade edilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Kasten öldürme suçu açısından her ne kadar sanık Mahsun Çakas [başvurucu] alınan ifadesinde üzerine atılı suçlamayı kabul etmemiş ise de, Maktulenin annesi olan müştekinin maktulenin sağ elini kullandığına dair beyanına rağmen maktulenin sol elinde ve üstelik el içi svabında atış artıklarına rastlanması, el içi svabında atış artıklarına rastlanmasının ise maktulenin ateş etmediği halde ateş eden silahı tuttuğu anlamına geldiğinin belirtilmesi, böylelikle ateş edildikten sonra silahın maktulenin eline yerleştirildiğinin açıkça anlaşılması, her ne kadar cesetten mermi çekirdeği elde edilememiş ise de, ölenin başına almış olduğu ateşli silah mermisi üzerine başının diğer tarafından çıkıp oda içerisindeki perdeye ve cama isabet eden mermi çekirdeği isabet izlerinin ölenin bulunduğu koltuğa 105 cm mesafede bulunması, aynı zamanda olayda kullanılan silahtan atılan boş kovanın ölenin oturduğu koltuğa 170 cm mesafede bulunması, Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünün düzenlemiş olduğu DNA anazlerini içeren 3 adet uzmanlık raporu, maktulün ateşli silahla vurulmasından sonra sanık Mahsun'un olay yerinden kaçarak uzaklaşması, Mahsun'un olaydan 13 saat sonra teslim olması (bu süre zarfında ellerin yıkanması veya silinmesi sebebiyle alınan svap numunelerinde atış artıklarının yok edildiği değerlendirilmiştir), ayrıca olaydan bir gün önce Mahsun'un [A.yı], kıskanarak atmış olduğu mesaj içeriği, nihayetinde olayın akabinde kamera kayıt cihazının sökülmesi ve suçta kullanılan silahın havluyla silindikten sonra otel binasına 30 metre uzaklıkta olan bahçe duvarının önüne gömülmesi karşısında sanığın savunmasının atılı suçtan kurtulmaya yönelik olduğu kanaatine varılmakla, mahkememizce sanığın savunmasına itibar edilmemiştir."

10. Başvurucunun istinaf talebi Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesince esastan reddedilmiştir.

11. İstinaf talebinin esastan reddine ilişkin karar Yargıtay 1. Ceza Dairesince onanmıştır. Onama kararında başvurucu hakkında verilen "mahkûmiyet hükmünün doğru olmadığı" gerekçesiyle onama kararında başkan üye, çoğunluk kararına muhalif kalmıştır. Karşıoy gerekçesinde özetle hükme esas alınan bazı delillerdeki çelişkili hususlara dikkat çekilerek başvurucunun atılı suçu işlediğinde şüphe bulunduğuna vurgu yapılmıştır. Karşıoy gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu durumda; öldürme eyleminin kasten veya taksirle sanık Mahsun tarafından gerçekleştirilme ihtimali olduğu gibi, aşırı derecede alkollü olan [A.nın] masa üzerine bırakılan tabancayı alıp alkolün etkisiyle Rus Ruleti oynamak gibi bir düşünceyle başına dayayarak ateş edip gerçekleştirilmesi de mümkündür.

Mahsun'un eylemi gerçekleştirdiğine dair hiçbir ikrarı olmadığı gibi onun ateş ettiğini söyleyen tanık da yoktur. Buna karşılık [A.nın], kendi kendini vurduğu söylenmiştir. Bunu söyleyen arkadaşı ve kendi vatandaşıdır.

Şu hale göre sübut konusunda şüphe olduğu kesindir. Yani eylemin nasıl ve kim tarafından gerçekleştirildiği şüphelidir. Şüpheden de sanık yararlanacaktır.

Bu nedenle sanık Mahsun'un beraatine karar vermek gerektiği görüşünde olduğumdan sayın çoğunluğun mahkumiyetin onanmasına ilişkin düşüncesine katılmıyorum."

12. Başvurucu, nihai hükmü 17/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 13/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyon, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ile tanık sorgulama ve aleni yargılanma haklarına ilişkin ihlal iddialarının kabul edilemez olduğuna, hakkaniyete uygun yargılanma ve gerekçeli karar haklarına ilişkin ihlal iddialarının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; maktulün olaydan kısa bir süre önce sağ elini yaraladığı için kullanamadığını, bu nedenle silahın sol elinde tutulu vaziyette bulunduğunu, bundan başka maktulün kendini vurduğuna dair somut deliller olduğu hâlde dosyadaki delillerin hatalı değerlendirilmesi suretiyle kasten öldürme suçundan mahkûm edildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

16. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

17. Somut olayda Mahkeme, diğer sanıkların ve başvurucunun olayın meydana geliş şekline ilişkin olarak yargılama aşamalarındaki anlatımları, teknik incelemeleri, otopsi sonucu düzenlenen raporlar ile diğer delilleri birlikte değerlendirmek suretiyle karar vermiştir (bkz. § 9). Başvurucu, yargılamanın tüm aşamalarında delillere ilişkin iddia ve itirazlarını ileri sürme imkânı bulmuştur. Dahası başvurucunun davanın sonucuna ilişkin esaslı iddialarının karşılanmadığı yönünde herhangi bir şikâyeti de bulunmamaktadır. Başvurucunun ileri sürdüğü iddialar, derece mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durum bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

18. Başvurucunun ileri sürdüğü ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna varıldığından başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/4/2024 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEKİR KARATAŞ (2)

B. No: 2020/31677 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/31677

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEKİR KARATAŞ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/31677)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Bekir KARATAŞ

Vekili : Av. Ayşe Süeda ÜNAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucuya avukatı tarafından gönderilen mektubun eklerinin verilmemesi nedeniyle haberleşme hürriyetiyle bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde Sincan 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) hükümözlü olarak bulunmaktadır. Başvurucu; avukatının 19/6/2020 tarihinde tarafına göndermiş olduğu mektubun ekindeki "bazı kanunların uygulanmasına ilişkin hukuki makalelerin, Türkçe ve Arapça ile ilgili temel kuralları anlatan internet çıktılarının ve kızının adının içinde geçtiği şiirlerin internet çıktılarının" tarafına teslim edilmemesi nedeniyle 6/7/2020 tarihinde Kuruma başvurmuştur. Kurum tarafından verilen cevapta 27/6/2019 tarihinde Kurum Müdürlüğü Eğitim Kurulu Başkanlığı (Kurul) tarafından alınan karar doğrultusunda başvurucuya gönderilen bilgisayar çıktılarının teslim edilmediği belirtilmiştir.

3. Bunun üzerine başvurucu 17/7/2020 tarihinde Ankara Batı 2. İnfaz Hâkimliğine

(Hâkimlik) yaptığı şikâyet başvurusunda avukatı tarafından gönderilen hukuki makalelerin, dil öğrenimine ilişkin ve kızının adının geçtiği şiirlerin bulunduğu internet çıktılarının tarafına verilmesini ve belgelerde sakıncalı bir durum varsa tespit edilmesini talep etmiştir.

4. Ceza İnfaz Kurumu müdürü Hâkimliğe hitaben 17/7/2020 tarihli üst yazısında Kurulun "Hükümlü ve tutuklulara yakınlarının getirdiği savunmalarına dair olan bilgisayar çıktısı şeklinde veya fotokopi şeklinde olan dokümanlar haricinde hiçbir dokümanın kuruma kabul edilmemesine" ilişkin 27/6/2019 tarihli kararı gereğince başvurucuya posta yolu ile gönderilen mektup içeriğinde bulunan dokümanlar ile ilgili uygulama yapıldığını belirtmiştir.

5. Hâkimlik 29/7/2020 tarihli kararıyla, şikâyet başvurusunu içeren dilekçenin esasına girmeden reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun öncelikle kurumdan talepte bulunması gerektiği ve kurumun talebi kabul etmemesi durumunda şikâyet yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir.

6. Söz konusu karara karşı başvurucu tarafından yapılan itiraz, Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesinin (Ağır Ceza Mahkemesi) 17/8/2020 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Kararda, Hâkimlik tarafından verilen kararda usul ve yasaya aykırı bir yönün bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 9/9/2020 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 21/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca başvurucunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

10. Başvurucu; avukatı tarafından gönderilen hukuki makalelerin verilmemesi nedeniyle avukat-müvekkil ilişkisine ve savunma hakkına müdahale edildiğini, avukat ile yapılan yazışmaların gizli tutulması gerektiğine dair Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin tavsiye kararı bulunduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bunun yanında yine avukatı tarafından gönderilen dil öğrenimine ilişkin internet çıktılarının Kurum tarafından verilmemesiyle eğitim hakkının ve kızının adının geçtiği şiirlerin bulunduğu internet çıktılarının verilmemesiyle haberleşme hürriyeti ile aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ifade etmiştir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarına yer verilmiş ve olayın somut koşulları dikkate alınarak anılan içtihatlar ışığında inceleme yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddialarını yinelemekle birlikte Kuruma başvurduktan sonra Hâkimliğe şikâyetini ilettiğini vurgulamıştır.

12. Başvurucunun şikâyetinin özü, idare ve derece mahkemelerinin kararlarında ilgili ve yeterli gerekçe ortaya konmaksızın ceza infaz kurumunda haberleşmesinin engellenmesine ilişkin olduğundan iddianın Anayasa’nın 22. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetiyle bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Tutuklu ve hükümlülerin mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Ahmet Temiz, B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3), B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk, B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57).

15. Ayrıca Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumlarındaki birtakım uygulamaların temel hak ve hürriyetlere müdahale teşkil ettiği ve kaldırılması gerektiği konusunda ileri sürülecek iddiaların esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olmasının ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanması bakımından bir gereklilik olduğunu Meral Danış Beştaş (3) kararında kabul etmiştir (Meral Danış Beştaş (3), B. No: 2017/34087, 13/10/2020, § 40). Dolayısıyla başvurucuya gönderilen belgelerin teslim edilmemesi konusunda ileri sürülen iddiaların da bu kapsamda ele alınması ve bir yargı merciince incelenmesi başvurucuya etkili bir başvuru yolunun sağlanması açısından önemlidir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Meral Danış Beştaş (3), § 44).

16. Tüm bu ilkelerin yanında mahpusun avukatıyla haberleşmesinde savunma hakkı kapsamında gizliliğin esas olduğu, bu bağlamda mahpusun avukatına gönderdiği ve avukattan mahpusa gelen mektup, faks ve telgrafın savunmaya ilişkin olmadığı, kurum güvenliğini tehlikeye düşürdüğü, suç içerdiği, terör örgütlerinin haberleşmesi için kullanıldığı gibi somut delillere dayalı makul gerekçelerin varlığı hâlinde denetlenmesinin mümkün olduğu vurgulanmalıdır. Ancak mahpusların avukatlarıyla yazışmaları savunma hakkıyla ve avukat müvekkil ilişkisinin gizliliği ilkesiyle bağlantılı olması nedeniyle anılan hak ve ilkeyi koruyacak güvenceleri içerir özel denetleme yöntemlerine tabi olması gerekmektedir. Bu bağlamda mevzuatta mahpusun savunmaya ilişkin avukata gönderdiği mektubun ve faksın denetlenemeyeceği düzenlenerek bu yönde özel güvence sağlandığı, belirli suçlardan hükümlü ve tutuklu olanlar yönünden ise ancak infaz hâkimliği tarafından bir denetleme yapılabileceği belirlenerek ayrıcalıklı bir denetleme usulü öngörüldüğü anlaşılmaktadır (Mehmet Fatih Göksan (2), B. No: 2017/38886, 8/9/2020, § 59).

17. Ancak mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde avukat tarafından mahpusa gönderilen mektup ve faks yönünden yukarıda belirtildiği şekilde ayrıcalıklı bir düzenleme ve denetleme usulünün açıkça düzenlenmediği görülmüştür. Öte yandan savunma hakkının korunması ve avukat müvekkil iletişiminin gizliliği ilkesi gözetildiğinde mahpusa avukatı tarafından gönderilen iletilerin, gönderinin içeriğinin suç teşkil ettiği ve hakkın kötüye kullanıldığına ilişkin makul gerekçelerin varlığı hâlinde genel denetleme yönteminden farklı ve ayrıcalıklı bir denetime tabi tutulmasının demokratik toplum gereklerine uygun olduğu söylenebilir. Ancak ayrıcalıklı bir denetleme uygulanabilmesi için adi posta ile yollanan gönderinin öncelikle mektubu gönderen kişinin mahpusun avukatı olduğunun sabit olması, en azından basit bir araştırmayla da olsa belirlenebilir olması gerekir (Mehmet Fatih Göksan (2), § 60).

18. Somut olayda başvurucuya avukatı tarafından gönderilen mektubun ekindeki belgelerin alıkonulması nedeniyle başvurucunun haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47). Her ne kadar kontrolü idareye bir külfet yükleyecek (Mehmet Fatih Göksan (2), § 63) ise de başvuruya konu olayda başvurucuya posta yolu ile avukatı tarafından gönderilen internet çıktılarının 121 sayfadan ibaret olduğu görülmektedir.

19. Bununla birlikte hükümözlü olarak Kurumda bulunan başvurucuya avukatı tarafından gönderilen mektubun ekindeki belgelerin teslim edilmemesine yönelik şikâyet, başvurucunun Kuruma başvuruda bulunmadığı gerekçesiyle esasa girilmeden reddedilmiştir. Bu şekilde Hâkimliğin gerekçesinde yer alan, başvurucunun talebinin öncelikle Kurumca karara bağlanması gerektiğine ilişkin tespitin hukuki dayanağının tartışılmadığı anlaşılmaktadır.

20. Bunun yanında başvurucunun Hâkimliğe sunduğu dilekçenin ekinde Kurula yönelik yazdığı ve başvuru konusu olaya ilişkin talebini içeren dilekçeyle birlikte Kurumun cevabını eklediği görülmüştür. Ayrıca başvurucunun şikâyet dilekçesinin Hâkimliğe gönderildiği 17/7/2020 tarihli üst yazıda da (bkz. 4) başvurucunun talebine ilişkin Kurum uygulamasının dayanağı olan karar ve Kurum müdürünün görüşü belirtilmiştir. Böylelikle başvurucunun üzerine düşen tüm yükümlülükleri yerine getirerek Kuruma yazılı talebini ilettiği sabittir. Mahkemece bu durum ile birlikte başvurucunun avukatı tarafından kendisine gönderilen mektubun Kurum tarafından açılıp denetlendiği ve savunmasına ilişkin belgelerin de tarafına teslim edilmediğine ilişkin iddiaları gözetilmemiştir. Ayrıca başvurucuya verilmesinde sakınca görülen bu belgelerin neden sakıncalı olduğuna dair idare ve derece mahkemeleri tarafından bir değerlendirme yapılmadığı, belgelerin nasıl bir şifreleme ve örgütsel haberleşmeye vücut vereceği konusunda somut bilgilere dayalı ilgili ve yeterli bir gerekçenin ortaya konulamadığı anlaşılmaktadır (Ali Onaylı, B. No: 2019/26373, 13/4/2023, § 17).

21. Bu itibarla somut olayın koşullarında yargısal fonksiyonun esasını oluşturan uyuşmazlığın içinde yer alan maddi ve hukuki sorunların bütünüyle ele alınması ve karara bağlanması işlevinin ilgili mahkemelerce yerine getirilmediği, başvurucunun şikâyet konusu ettiği hususların kabulüne ya da reddine ilişkin esasa yönelik herhangi bir karar verilmediği görülmektedir. Böylece başvurucunun Hâkimliğe yaptığı şikâyet başvurusunda verilen kararın bu yönüyle ilgili ve yeterli gerekçe içermediği, başvurucunun iddialarının incelenmesine ve uygun bir telafi şansı sunmaya elverişli olmadığı anlaşılmaktadır. İtirazın yapıldığı Ağır Ceza Mahkemesi de bu eksikliği gidermeye yönelik bir gerekçeye yer vermemiştir. Neticede başvurucuya, haberleşme hürriyeti kapsamında olduğunu ileri sürdüğü müdahalenin ortadan kaldırılması talebiyle başvurabileceği ve asgari güvenceleri içeren, pratikte de işleyen etkili bir hukuk yolunun sunulmadığı sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Ankara Batı 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2020/1755, K.2020/1822) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesi (2020/1413 D.İş) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VEDAT ÇETİN

B. No: 2020/32945 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/32945

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEDAT ÇETİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/32945)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Osman KODAL

Başvurucu : Vedat ÇETİN

Vekili : Av. Tolga Kerem DÖNMEZER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, icra takibine itiraz davasında dava açma süresinin hatalı tespit edilmesi üzerine davanın reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/10/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu aleyhine kambiyo senetlerine mahsus takip yoluyla icra takibi yapılmıştır. Ödeme emri başvurucuya 6/8/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Çerkezköy İcra Hukuk Mahkemesine iletilmek üzere Çorlu İcra Hukuk Mahkemesine sunduğu ve bu Mahkeme aracılığıyla gönderdiği 10/8/2018 havale tarihli dava dilekçesiyle Çerkezköy İcra Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) icra takibine itiraz davası açmıştır. Mahkeme süre aşımı gerekçesiyle istinaf yolu açık olmak üzere davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Davalı tarafından davacı aleyhine düzenleyeni [V.Ç.], lehtarı [A.K.], ödeme tarihi 01/02/2018 olan 11.500,00.TL bedelli senede istinaden Çerkezköy İcra Müdürlüğünün 2018/5058 Esas sayılı dosyası ile kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla icra takibi başlatıldığı, ödeme emrinin 06/08/2018 tarihinde davacı borçluya tebliğ edildiği, davacı borçlu vekilinin 10/10/2018 tarihinde mahkememize açtığı dava ile Çerkezköy İcra Müdürlüğünün 2018/5058 Esas sayılı dosyasındaki borca itirazlarının kabulüne, takibin durdurulmasına ve iptaline, %9 faiz uygulanmak kaydıyla borcun 10.000,00.TL'lik kısmının iptaline, 1.500,00.TL üzerinden devamına, kötü niyetli alacaklının takip alacağının %20'sinden aşağı olmamak üzere tazminata mahkum edilmesine karar verilmesini talep ettiği, davacı borçlu vekilinin yasal 10 günlük itiraz süresinden sonra 10/10/2018 tarihinde icra mahkemesine başvurarak Çerkezköy İcra Müdürlüğünün 2018/5058 Esas sayılı dosyasındaki borca itirazlarının kabulüne, takibin durdurulmasına ve iptaline, %9 faiz uygulanmak kaydıyla borcun 10.000,00.TL'lik kısmının iptaline, 1.500,00.TL üzerinden devamına, kötü niyetli alacaklının takip alacağının %20'sinden aşağı olmamak üzere tazminata mahkum edilmesini talep ettiği anlaşılmakla süresinde açılmayan davanın reddine karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur. ..."

8. Başvurucu anılan kararı istinaf etmiş, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 20. Hukuk Dairesi istinafa konu uyuşmazlığın miktar itibariyle kesin olması nedeniyle başvurucunun istinaf talebini reddetmiştir.

9. Nihai karar başvurucuya 9/10/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 16/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

10. 9/6/1932 ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun "Ödeme emri" kenar başlıklı 168. maddesi şöyledir:

"İcra memuru senedin kambiyo senedi olduğunu ve vadesinin geldiğini görürse, borçluya senet sureti ile birlikte hemen bir ödeme emri gönderir. Bu ödeme emrine şunlar yazılır:

1. (Değişik: 2/7/2012-6352/33 md.) Alacaklının veya vekilinin banka hesap numarası hariç olmak üzere, takip talebine yazılması lazım gelen kayıtlar,

2. (Değişik: 2/7/2012-6352/33 md.) Borcun ve takip masraflarının on gün içinde ödeme emrinde yazılı olan icra dairesine ait banka hesabına ödenmesi ihtarı,

3. Takibin müstenidi olan senet kambiyo senedi vasfını haiz değilse, beş gün içinde icra mahkemesine şikayet etmesi lüzumu,

4. (Değişik: 9/11/1988-3494/31 md.) Takip müstenidi kambiyo senedindeki imza kendisine

ait olmadığı iddiasında ise bunu beş gün içinde açıkça bir dilekçe ile icra mahkemesine bildirmesi; aksi takdirde kambiyo senedindeki imzanın bu fasıl gereğince yapılacak icra takibinde kendisinden sadır sayılacağı ve imzasını haksız yere inkar ederse sözü edilen senede dayanan takip konusu alacağın yüzde onu oranında para cezasına mahkûm edileceği ve icra mahkemesin den itirazının kabulüne dair bir karar getirmediği takdirde cebri icraya devam olunacağı ihtarı.

5. (Değişik: 6/6/1985-3222/21 md.) Borçlu olmadığı veya borcun itfa edildiği veya mehil verildiği veya alacağın zaman aşımına uğradığı veya yetki itirazını sebepleri ile birlikte beş gün içinde icra mahkemesine bir dilekçe ile bildirerek icra mahkemesinden itirazın kabulüne dair bir karar getirmediği takdirde cebri icraya devam olunacağı ihtarı.

6. (Değişik: 17/7/2003-4949/45 md.) İtiraz edilmediği ve borç ödenmediği takdirde on gün içinde 74 üncü maddeye, itiraz edilip de reddedildiği takdirde ise üç gün içinde 75 inci maddeye göre mal beyanında bulunması ve bulunmazsa hapisle tazyik edileceği, mal beyanında bulunmaz veya hakikate aykırı beyanda bulunursa ayrıca hapisle cezalandırılacağı ihtarı.

60 ıncı maddenin son iki fıkrası burada da tatbik olunur."

11. 2004 sayılı Kanun'un "Borca itiraz" kenar başlıklı 169. maddesi şöyledir:

"Borçlu, 168 inci maddenin 5 numaralı bendine göre borca karşı yapacağı itirazını bir dilekçe ile icra mahkemesine bildirir. Bu itiraz satıştan başka icra takip muamelelerini durdurmaz."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

12. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından ... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

13. Sözleşme'de açıkça yer almasa da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), mahkemeye erişim hakkını adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olarak nitelendirmektedir (Roche/Birleşik Krallık [BD], B. No: 32555/96, 19/10/2005, § 117; Stanev/Bulgaristan [BD], B. No: 36760/06, 17/1/2012, § 229). AİHM, mahkemeye ulaşmayı aşırı derecede zorlaştıran ya da imkânsız hâle getiren uygulamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini vurgulamaktadır (Golder/Birleşik Krallık [GK], B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36).

14. Bununla birlikte AİHM; dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesini, bu süreler dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça hukuki belirlilik ilkesinin bir gereği olarak kabul etmekte ve mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmayacağını belirtmektedir (Perez de Rada Cavanilles/İspanya, B. No: 28090/95, 28/10/1998, § 45). Ne var ki öngörülen süre koşullarının hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması ya da yanlış hesaplanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru hakkını kullanamamaları söz konusu olduğunda mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir (Osu/İtalya, B. No: 36534/97,

11/7/2002, § 35).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 30/4/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun iddiaları

16. Başvurucu, bonoya dayalı olarak aleyhine yapılan icra takibine ilişkin ödeme emrinin kendisine 6/8/2018 tarihinde tebliğ edildiğini, 10/8/2018 tarihinde süresi içinde borca itiraz davası açtığını ancak mahkemenin davanın açılış tarihini hatalı tespit ederek davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verdiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

17. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özünün ödeme emrine karşı süresi içinde borca itiraz davası açtığı hâlde mahkemenin süre aşımı nedeniyle davanın reddine karar vermek suretiyle uyuşmazlığın esasını incelememesine yönelik olduğundan başvuru, adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

21. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı ve uyuşmazlık kapsamında bir talebi mahkeme önüne taşıyabilmek ve bunların etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (AYM, E.2013/40, K.2013/139, 28/11/2013).

22. Somut olayda davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu kuşkusuzdur.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

23. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

24. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu nedenle öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

25. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

26. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

27. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken derece mahkemelerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak derece mahkemelerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıkları ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

28. 2004 sayılı Kanun'un 168. maddesinde kambiyo senetlerine mahsus icra yoluyla takip usulünde icra memuru tarafından düzenlenecek ödeme emrinde bulunması gereken unsurlar gösterilmiş olup bunlardan birisi de (5) numaralı bentte düzenlenen "borçlu olmadığı veya borcun itfa edildiği veya mehil verildiği veya alacağın zaman aşımına uğradığı veya yetki itirazını sebepleri ile birlikte beş gün içinde icra mahkemesine bir dilekçe ile bildirerek icra mahkemesinden itirazın kabulüne dair bir karar getirmediği takdirde cebri

icraya devam olunacağı ihtarı"dır. Aynı Kanun'un 169. maddesinde de borçlunun 168. maddenin (5) numaralı bendine göre borca karşı yapacağı itirazını bir dilekçe ile icra mahkemesine bildireceği hükme bağlanmıştır. Söz konusu bu düzenlemeler birlikte gözetildiğinde kambiyo senetlerine mahsus icra yoluyla takip usulünde borçlu ödeme emrinin kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren 5 gün içinde icra mahkemesine başvurarak borca itiraz etme hakkı bulunmaktadır.

29. Somut olayda başvurucu aleyhine kambiyo senetlerine mahsus takip yoluyla icra takibi yapılmış, ödeme emri başvurucuya 6/8/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu,Çerkezköy İcra Hukuk Mahkemesine iletilmek üzere Çorlu İcra Hukuk Mahkemesine sunduğu ve bu Mahkeme aracılığıyla gönderdiği 10/8/2018 havale tarihli dava dilekçesiyle Çerkezköy İcra Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) icra takibine itiraz davası açmıştır. Bu bağlamda başvurucunun ödeme emrinin tebliğinden itibaren 5 günlük yasal süre içinde itiraz davasını açtığı görülmektedir. Ancak Mahkeme bu hususları gözetmeden davanın açılış tarihini 10/10/2018 olarak hatalı tespit etmiş ve bu tarihi dikkate alarak davanın yasal süre içinde açılmadığını belirterek süre aşımından davanın reddine karar vermiştir. Bu itibarla başvurucunun açmış olduğu borca itiraz davasının süre aşımından reddedilmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

31. Başvurucu yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Çerkezköy İcra Hukuk Mahkemesine (E.2018/271, K.2020/64) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL başvuru harcı ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin

sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HATİCE AKSUYEK

B. No: 2020/36166 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36166

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HATİCE AKSUYEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36166)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucu : Hatice AKSUYEK

Vekili : Av. Mehmet UĞUR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza yargılamasında beraat kararı verilmesi nedeniyle lehe vekâlet ücretine hükmedilmesi istemiyle yapılan istinaf talebinin değerlendirilmemesi sonucu mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Özel bir eğitim kurumunda sorumlu müdür olarak görev yapan başvurucu hakkında, Fethiye Cumhuriyet Başsavcılığının 19/1/2018 tarihli iddianamesiyle kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık ve resmî belgede sahtecilik suçundan dava açılmıştır. Başvurucu davada vekil aracılığıyla temsil edilmiştir. Yargılama neticesinde Fethiye Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 17/12/2019 tarihinde başvurucunun beraatine karar vermiştir. Kararda başvurucunun kamu kurumunu dolandırma ve resmî belgede sahtecilik yapma kastıyla hareket etmediğinin anlaşıldığı açıklanmıştır. Yargılama giderleri, Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmış ancak vekâlet ücretine ilişkin bir değerlendirme yapılmamıştır.

3. Karara karşı Cumhuriyet savcısı, katılan sıfatıyla yargılamaya dâhil olan Millî Eğitim Bakanlığı (İdare) ve başvurucu istinaf talebinde bulunmuştur. Başvurucu, istinaf

dilekçesinde hakkında beraat kararı verilmesine rağmen lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesi nedeniyle kararın düzeltilerek onanmasını talep etmiştir.

4. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 13. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 29/9/2020 tarihinde Cumhuriyet savcısı ve İdarenin istinaf başvurularının kesin olarak esastan reddine karar vermiştir. Kararda yargılama sürecindeki işlemlerin kanuna uygun olarak yapıldığı, iddia ve savunmalarda dile getirilen ve resen dikkate alınan esasa etkili tüm delillerin hukuka uygun yöntemlerle toplandığı ve iddia ile savunmanın yanı sıra toplanan delillerin gerekçeli kararda tartışıldığı belirtilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesine göre oluşan vicdani kanaat dosyadaki bilgi ve belgelere uyumlu olup yüklenen suçlar açısından başvurucunun kast veya taksirinin bulunmadığı anlaşıldığından Cumhuriyet savcısı ve İdarenin istinaf gerekçeleri yerinde değildir.

5. Başvurucu, nihai kararı 30/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 16/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; vekili aracılığıyla temsil edildiği ceza davasında hakkında beraat kararı verilmesine rağmen kanuna aykırı olarak lehine vekâlet ücretine hükmedilmediğini açıklamıştır. Vekâlet ücreti yönünden hükmün düzeltilmesi talebiyle yapılan istinaf başvurusunun Bölge Adliye Mahkemesi tarafından dikkate alınmadığını, yalnızca Cumhuriyet savcısı ve İdarenin istinaf talebiyle ilgili değerlendirme yapıldığını belirtmiştir. Başvurucu sonuç olarak beraat kararına rağmen lehine vekâlet ücretine hükmedilmeyip istinaf başvurusunun sonuçsuz bırakılmasıyla mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma beklentisi -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, §§ 52-54; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53). Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; Mehmet Şentürk, § 42).

11. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 324. maddesinde, tarifesine göre ödenmesi gereken avukatlık ücretlerinin yargılama giderlerine dahil olduğunun, hüküm ve kararda yargılama giderlerinin kimlere yükletileceğinin gösterilmesi gerektiğinin ve giderlerin miktarı ile iki taraftan birinin diğerine ödemesi gereken paranın miktarının hâkim tarafından belirleneceğinin düzenlendiği görülmüştür. Mahkeme karar tarihinde yürürlükte olan 2/1/2019 tarihli ve 30643 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin 14. maddesinin (4) numaralı fıkrasında ise beraat eden ve kendisini vekil ile temsil ettiren sanık yararına Maliye Hazinesi aleyhine maktu avukatlık ücretine hükmedileceği belirtilmiştir. Belirtilen mevzuat hükümleri ve uygulama uyarınca başvurucunun sanık sıfatıyla yargılandığı ve vekil aracılığıyla temsil edildiği ceza davasında verilen beraat kararı dikkate alınarak başvurucu lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi talebinin meşru bir beklentiye dönüştüğü sonucuna varılmıştır. Bu durumda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri elde etme yönünde meşru beklentisinin bulunduğu değerlendirilmiştir.

12. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

13. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır (Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71). Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36).

14. Somut olayda başvurucu hakkında yargılandığı ceza davasında beraat kararı verilmiştir. Başvurucu, ilk derece mahkemesinin kararının vekâlet ücreti yönünden düzeltilmesi amacıyla istinaf yoluna başvurduğunu ancak talebiyle ilgili olumlu ya da olumsuz bir karar verilmediğini öne sürmüştür. Başvurucunun hakkında beraat kararı verilen ceza davasında lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesi nedeniyle başvurabileceği olağan kanun yolunun istinaf olduğu anlaşılmıştır. Nitekim başvurucunun da 17/1/2020 tarihli dilekçesiyle istinaf talebinde bulunduğu görülmüştür.

15. Bölge Adliye Mahkemesinin 29/9/2020 tarihli kararında Cumhuriyet savcısı ve İdarenin istinaf başvurularının esastan reddedildiği ancak başvurucunun istinaf talebine ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmediği anlaşılmıştır. Diğer bir anlatımla Bölge Adliye Mahkemesi kararında başvurucunun lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi yönündeki talebi bakımından esastan bir inceleme yapılmadığı gibi talebin usulden reddedildiğini gösterir herhangi bir gerekçe de ortaya konulmamıştır. Böylece başvurucunun istinaf başvurusu olumlu ya da olumsuz herhangi bir karar verilmeksizin sonuçsuz bırakıldığı anlaşılmıştır.

16. Sonuç olarak başvurucunun vekille temsil edildiği ceza davasında hakkında beraat

kararı verilmesine rağmen lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesinin kanuna aykırı olduğuna dair itirazlarının sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme noktasında mülkiyet hakkının usuli güvencelerinden yararlandırılmadığı açıktır. Bu nedenle başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu ve müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespitine ve yargılamanın yenilenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

19. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 13. Ceza Dairesine (E.2020/593, K.2020/1508) iletilmek üzere Fethiye 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/247, K.2019/484) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERCÜMENT TOKUÇOĞLU

B. No: 2020/38492 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38492

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERCÜMENT TOKUÇOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38492)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kübra KAYA

Başvurucu : Ercüment TOKUÇOĞLU

Vekili : Av. Mehmet Bülent TOKUÇOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yoksulluk nafakasının kaldırılması talebinin reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Bakırköy 5. Aile Mahkemesinin 30/12/2008 tarihli kararıyla başvurucu ve İ.B.nin anlaşmalı olarak boşanmalarına, başvurucunun boşanma protokolünde kararlaştırdıkları şekilde İ.B.ye her ay 2.500 TL yoksulluk nafakası ödemesine, nafakanın her yıl %15 oranında artırılmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucunun 2010-2014 yılları arasında nafaka borcunu ödenmediği iddiasıyla Bakırköy İcra Müdürlüğünde başvurucu aleyhine icra takibi başlatılmış, 5/4/2014 tarihinde başvurucuya icra emri tebliğ edilmiştir. Akabinde Bakırköy 6. İcra Ceza Mahkemesince nafaka hükümlerine uymamak suçundan yapılan yargılama sonucunda borcun ödenmesi nedeniyle 16/10/2018 tarihinde şikâyetin düşürülmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu 27/5/2014 tarihinde İstanbul Anadolu 6. Aile Mahkemesinde (Mahkeme)

öncelikle yoksulluk nafakasının kaldırılması, mümkün olmadığı takdirde miktarının azaltılması talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde, her ne kadar anlaşmalı olarak boşanmışsalar da hayat şartlarında hükmedilen yoksulluk nafakasını ödemesini imkânsız kılan değişiklikler meydana geldiğini ileri sürmüştür. Bu kapsamda yeni bir evlilik yaptığını, bu evlilikten bir çocuğu olduğunu, eşinin yabancı olup çalışma izninin olmaması nedeniyle bir işte çalışamadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte boşanma tarihinde iyi bir işi, adına kayıtlı evi ve arabası olduğunu, mevcut durumda ise işsiz kaldığını ve herhangi bir mal varlığı bulunmadığını belirtmiştir.

5. Mahkemece 8/10/2015 tarihinde, yoksulluk nafakasının kaldırılması talebinin reddine, nafaka miktarının azaltılması talebinin kısmen kabulüne karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; tarafların anlaşmalı boşanma davası sırasında ve mevcut durumdaki ekonomik ve sosyal durumlarının karşılaştırılması sonucunda yoksulluk nafakasının kaldırılmasını gerektirir bir değişiklik tespit edilmemekle beraber nafaka miktarının azaltılması gerektiği hususuna yer verilmiştir. Bu kapsamda Mahkeme, boşanma kararından sonra her yıl yapılan %15 oranındaki artışlarla birlikte dava tarihinde 5.026 TL'ye ulaşmış olan nafaka miktarının 4.000 TL'ye düşürülmesine, ilerleyen yıllardaki artış oranının ise üretici fiyat endeksine (ÜFE) göre belirlenmesine karar verilmiştir.

6. İ.B., Yargıtay 3. Hukuk Dairesine (Daire) temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucunun biri proje ve mühendislik üzerine, diğeri İran ve Dubai bağlantılı ticari faaliyet yürüten iki ayrı şirketten genel müdür seviyesinde gelir elde ettiği; mühendislik şirketinin nafaka yükümlülüğünden kurtulmak için başvurucunun eşi adına kurulduğu ileri sürülmüştür. Başvurucu, temyize cevap dilekçesinde dava dilekçesinde ileri sürdüğü hususları tekrar etmiştir.

7. Daire 22/3/2016 tarihinde anılan hükmün bozulmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; mühendis olan başvurucu hakkında önceki işinden kendi isteğiyle ayrıldığına, eşi adına tescilli şirkette yetkili pozisyonda kaydının olduğuna, ayrıca hâlihazırda İran-Dubai bağlantılı bir firmada genel müdür olarak çalıştığına ilişkin iddiaların ileri sürüldüğüne işaret edilmiştir. Öte yandan İ.B. hakkında ise vefat eden babasından dolayı maaş aldığı iddiasının bulunduğu belirtilmiştir. Mahkemece anılan iddiaların açıklığa kavuşturulmasına yarar bir ekonomik ve sosyal durum araştırmasının yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

8. Dairenin bozma kararı sonrasında Mahkemece başvurucunun yoksulluk nafakasının kaldırılması talebinin reddine, boşanma kararından sonra her yıl yapılan %15 oranındaki artışlarla birlikte dava tarihinde 5.026 TL'ye ulaşmış olan nafaka miktarının 4.000 TL'ye düşürülmesine, ilerleyen yıllardaki artış oranının ise ÜFE'ye göre belirlenmesine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; yeniden yaptırılan ekonomik ve sosyal durum araştırmasından başvurucunun işinden istifa ettiği bunun yanında bir kısım şirket faaliyetine katılımının devam ettiği hususlarının anlaşıldığına yer verilmiş, bu kapsamda boşanma sonrası nafaka miktarının azaltılması için gerekli şartların oluştuğuna işaret edilmiştir.

9. Başvurucu ve İ.B.nin temyizi üzerine Daire 23/10/2018 tarihinde anılan kararın bozulmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; boşanma sonrasında başvurucunun ekonomik durumunun olumsuz yönde değiştiğine bu nedenle nafaka miktarında yapılan indirimin yetersiz olduğuna işaret edilmiştir. İ.B.nin karar düzeltme talebi 11/3/2019 tarihinde reddedilmiştir.

10. Anılan karar sonrası Mahkemece boşanma kararından sonra her yıl yapılan %15 oranındaki artışlarla dava tarihinde 5.026 TL'ye ulaşmış olan nafaka miktarının 3.400 TL'ye

düşürülmesine, ilerleyen yıllardaki artış oranının ise ÜFE'ye göre belirlenmesine karar verilmiştir.

11. Başvurucunun temyizi sonrası Yargıtayca 27/2/2020 tarihinde onama kararı verilmiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi 24/9/2020 tarihinde reddedilmiştir.

12. Başvurucu, nihai kararı 27/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 11/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurucu aleyhine 2018 yılına ait nafaka borcu için Bakırköy İcra Müdürlüğünde başlatılan icra takiplerinin akabinde nafaka hükümlerine uymamak suçuna ilişkin olarak Bakırköy 1. İcra Ceza Mahkemesince yürütülen yargılama sonucunda 24/12/2020 tarihinde beraat kararı verilmiştir.

14. Başvurucunun 8/8/2019 tarihinde ikinci çocuğu dünyaya gelmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, her ne kadar anlaşmalı olarak boşanmışsalar da boşanma kararından sonra ekonomik ve sosyal hayatında meydana gelen değişiklikler sonucunda aleyhine hükmedilen yoksulluk nafakasını ödeyemeyecek duruma geldiğini ileri sürmektedir. Başvurucu, bu kapsamda boşanma tarihinde iyi bir işi ve mal varlığı olduğunu ancak hâlihazırda emekli aylığından başka gelirinin olmadığını ve üzerine kayıtlı taşınır ya da taşınmaz bir malının da bulunmadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte yeni bir evlilik yaptığını, bu evlilikten iki çocuğu olduğunu, eşinin yabancı uyruklu olup çalışma izninin bulunmaması nedeniyle ekonomik desteğinin bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucu; ortaya çıkan yeni şartlar nedeniyle nafaka borcunu ödeyemediğini, bu nedenle hakkında icra takipleri başlatıldığını, bu durumun üzerinde baskı ve stres oluşturduğunu eklemiştir. Başvurucu; özellikle yoksulluk nafakasının ÜFE oranında otomatik artırıma bağlanmasının ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşullarla örtüşmediğini, emekli aylığının üzerinde nafaka yükümlülüğüne yol açan ve sürdürülebilir olmayan bu durumun derece mahkemelerince gözetilmediğini ifade etmiştir.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun şikâyeti hakkında devletin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri kapsamında bir değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda, derece mahkemelerinin takdir yetkilerinin sınırlarını aştığına dair bir bulguya rastlanmadığı belirtilmiştir.

17. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında yaşam koşullarında meydana gelen değişiklikleri açıkça ortaya koymuş olmasına rağmen derece mahkemelerince dikkate alınmadığını ifade etmiştir. Gelirinden yüksek nafaka ödemeye zorlanmasının hem aile hayatını hem de kişilik değerlerini etkilediğini belirtmiştir.

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları, hükmedilen nafaka miktarının elde ettiği gelirin de üzerinde olduğu, bu nedenle geçimini sağlayamayacağına ilişkindir. Söz konusu iddianın başvurucunun ekonomik geleceği üzerinde önemli bir etki oluşturduğu dikkate alınarak başvurucunun tüm şikâyetleri Anayasa'nın 17. maddesinin birinci

fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir.

19. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı, Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete pozitif ve negatif ödevler yükler (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51). Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da belirtilen haklara saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, §§ 36, 40).

20. Devletin söz konusu pozitif yükümlülüğü etkili mekanizmalar kurmak, bu kapsamda gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlamak, bu suretle yargısal ve idari makamların bireylerin idare ve özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermelerini temin etmek sorumluluğunu da içermektedir (Semra Özel Üner, B. No: 2014/12009, 26/10/2016, § 36).

21. Bu bağlamda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte kişinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargı makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Fındık Kılıçaslan, B. No: 2015/97, 11/10/2018, § 53).

22. Bunun yanı sıra derece mahkemelerinin özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklarda takdir yetkilerini kullanırken tarafların çatışan menfaatleri arasında adil bir denge sağlayıp sağlamadıklarının belirlenmesi gerekmektedir. Her iki tarafın menfaatlerinin mümkün olduğunca dengelenmesi ve sürecin taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir sonuca yol açmaması gerekir. Menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenmesi, pozitif yükümlülüklerin ihlali sonucunu doğurabilir. Olayın bütün koşulları ve taraflara tanınan tüm imkânlar ile tarafların tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak menfaatlerin adil bir şekilde dengelenip dengelenmediği değerlendirilmelidir. Bu adil dengenin sağlanıp sağlanmadığının denetiminde derece mahkemelerinin ortaya koyduğu gerekçeler büyük önem taşımaktadır (Marcus Frank Cerny, § 73; T.A.A., B. No: 2014/19081,1/2/2017, § 99).

23. Anayasa Mahkemesi İbrahim Acar kararında taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenip yüklenmediğinin anlaşılabilmesi için tarafların ekonomik durumlarının tam olarak ortaya konulabilmesinin önemine işaret etmiştir (İbrahim Acar, B. No: 2016/3140, 7/11/2019, § 32). Bu kapsamda, başvurucunun aylık gelirinin nafaka miktarından düşük olduğuna ilişkin iddiasının maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyet bakımından sonuca etkili bir unsur olduğunu kabul etmiştir. Derece mahkemelerinin kararlarının söz konusu iddialara cevap verecek nitelikte gerekçe içermemesi nedeniyle usule ilişkin güvencelerin yerine getirilemediği sonucuna varmıştır (İbrahim Acar, § 34).

24. Somut olayda başvurucu, boşanma kararı sonrası değişen ekonomik ve sosyal durumunu (bkz. § 4) gerekçe göstererek öncelikle yoksulluk nafakasının kaldırılmasını, mümkün olmadığı takdirde miktarının azaltılmasını talep etmiştir. Derece mahkemeleri her yıl yapılan %15 oranındaki artışlarla birlikte dava tarihinde 5.026 TL'ye ulaşmış olan nafaka miktarının 3.400 TL'ye düşürülmesine ve nafakanın her yıl ÜFE oranında artırılmasına karar

vermiştir. Böylece yoksulluk nafakasının miktarında indirim yapılmakla beraber ilerleyen yıllar için boşanma kararındaki %15'lik artışın yerine ÜFE oranının tercih edildiği görülmektedir. Başvurucu ise ülkenin içinde bulunduğu yüksek enflasyon nedeniyle ÜFE oranına bağlanan bir nafakanın kısa süre içinde fahiş rakamlara ulaşacağını bu nedenle emekli aylığından daha fazla nafaka ödemek zorunda kalacağını ileri sürmüştür. Anılan miktarda nafakayı ödemesi durumunda yeni kurduğu ailesine karşı sorumluluklarını yerine getiremeyeceğini, ödeyememesi hâlinde ise icra tehdidiyle karşılaşacağını ifade etmiştir. Başvurucunun anılan hususlarla birlikte ÜFE oranı yerine anlaşmalı boşanma protokolünde kararlaştırdıkları gibi %15'lik artış oranının hakkaniyete daha uygun olacağına ilişkin iddiasını kanun yolu aşamasında da dile getirdiği görülmektedir.

25. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkına ilişkin pozitif yükümlülükler kapsamında derece mahkemelerinin takdir yetkilerini kullanırken tarafların çatışan menfaatleri arasında adil bir denge gözetmesi ve sürecin taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir sonuca yol açmaması gerekir. Menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenmesi, pozitif yükümlülüklerin ihlali sonucunu doğurabilir. Bu adil dengenin sağlanıp sağlanmadığının denetiminde derece mahkemelerinin ortaya koyduğu gerekçeler büyük önem taşımaktadır (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81; Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 22; Marcus Frank Cerny, § 36; Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, §§ 31-34; Hüdayi Ercoşkun, B. No: 2013/6235, 10/3/2016, § 90; E.G. [GK], B. No: 2014/12428, 13/10/2016, § 68; Semra Özel Üner, B. No: 2014/12009, 26/10/2016, § 35).

26. Somut olayda, derece mahkemelerince tarafların maddi ve sosyal durumları ile ekonomik koşullar gözetilerek bir sonuca varıldığı ve iddiaların yeterli ve ilgili gerekçeyle karşılandığı görülmüştür. Bu itibarla derece mahkemelerinin kararlarında yer verilen tespit ve gerekçeler itibarıyla da maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı yönünden başvurucunun usule ilişkin güvencelerden etkili biçimde yararlandırıldığı dikkate alındığında anılan hak yönünden açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Başvurucu, davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvurular ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

30. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik kriterleri yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

A. 1. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEHER RENKLİ ÇETİN

B. No: 2020/38588 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38588

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEHER RENKLİ ÇETİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38588)

Karar Tarihi: 30/4/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 2/8/2024-32620

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Seher RENKLİ ÇETİN

Vekili : Av. Abdulkadir YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, isim değişikliği talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; Türk nüfus kayıt sisteminde adının Seher şeklinde kayıtlı olduğunu ancak eşi ile birlikte Danimarka'da yaşadığını, evlendikten sonra yurt dışında isim değişikliği yaparak Rojda adını aldığını, Türkiye ve Danimarka kayıtlarında farklı isme sahip olması nedeniyle sıkıntılar yaşadığını ve çevresinde Rojda olarak tanındığını belirterek Çorum 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) isim değişikliği davası açmıştır. Mahkeme 16/7/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; dinlenen tanık beyanlarından başvurucuya kendi isteğiyle Rojda olarak hitap ettikleri, nüfus kayıtlarında geçen isim ile sosyal hayatında kullandığı ismin farklı olması nedeniyle yaşadığı herhangi bir sorun olmadığı, yapılan kolluk araştırmasında çevresinde hangi isimle tanındığının tespit edilemediği gerekçesiyle başvurucunun talebinde haklı bir neden ve hukuki menfaat

olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

3. Başvurucu istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesi 21/10/2020 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararda, tanık beyanlarında başvurucunun nüfusta kayıtlı Seher ismi nedeniyle bir sorun yaşamadığının belirtildiğine, tanık Z.nin başvurucunun çevresinde ismen Seher olarak tanındığını beyan ettiğine işaret ederek ilk derece mahkemesinin kararında usul ve esas yönünden kanuna aykırılık bulunmadığı kanaatine ulaşıldığını ifade etmiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 28/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 26/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu; yaşadığı Danimarka'da resmî makamlara başvurarak Seher olan ismini Rojda olarak değiştirdiğini ve Rojda ismini kullandığını, Türkiye'ye gelirken ve Türkiye'den ayrılırken resmî kayıtlardaki isim farklılığından dolayı sıkıntı yaşadığını, isim değişikliği davasının reddedilmesi nedeniyle mağduriyetinin devam ettiğini belirterek özel hayata saygı hakkı ile maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun şikâyetlerinin incelenmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

7. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Aslan Faruk Toprak, B. No: 2013/2957, 24/3/2016, § 34; Hacı Ahmet Eskikanbur, B. No: 2015/2944, 9/1/2019, § 27; Kağan Osman Karamanoğlu, B. No: 2017/21063, 15/1/2020, § 20; Turgay Karaca, B. No: 2018/34343, 27/1/2021, § 29; H.K. [GK], B. No: 2019/42944, 17/6/2021, § 33).

8. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği pek çok kararda, kimliğin belirlenmesindeki en önemli unsurlardan olan ismin vazgeçilemezlik, devredilemezlik ve kişiye sıkı surette bağlı olma niteliklerinin kişinin mevcut statüsünü etkilemesinin muhakkak olduğunu, bu bağlamda kişinin isminin korunması ve kamu düzenini bozmadığı müddetçe değiştirilmesine imkân tanınması yönünde devletin pozitif yükümlülükleri bulunduğunu, söz konusu pozitif yükümlülüklerin, somut olayın özellikleri gözönünde bulundurularak idari ve yargısal karar vericiler tarafından kişilerin bu yöndeki makul taleplerinin karşılanmasını veya taleplerin reddi durumunda buna ilişkin ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmasını gerektirdiğini değerlendirmiştir (Hacı Ahmet Eskikanbur, § 32; Turgay Karaca, § 32;H.K., § 36).

10. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi Anayasa’nın 20. maddesinin kişilerin isimleri üzerinde tasarrufta bulunmasının gerekli olduğu durumlarda geniş yorumlanması gerektiği ve bu yorumun isim hakkı konusunda mevzuat oluşturulurken ve uyuşmazlıklar çözümlenirken konu ile ilgili olan ve taraf olunan uluslararası sözleşmelerde yer alan koruyucu hükümlerin asgari düzeyde hayata geçirilmesini de kapsadığını belirtmiştir (Aslan

Faruk Toprak, § 43; Hacı Ahmet Eskikanbur, § 30; Turgay Karaca, § 34; H.K., § 38).

11. Kamunun üstün yararı söz konusu olduğu istisnai durumlarda isim değişikliğine ilişkin taleplerin kabul edilmemesi makul karşılanabilir. Ancak bu gibi hâllerde kamu makamları buna ilişkin ilgili ve yeterli gerekçe sunmalıdır. İdari ve yargısal makamlar her durumda bireyin ismini değiştirebilmesindeki kişisel yarar ile kamu menfaatleri arasında adil bir denge kurmalıdır (Turgay Karaca, § 36; H.K., § 40). Öte yandan isim değişikliği hakkının tanınması başvurucuya birtakım yükümlülükler yüklenemeyeceği anlamına gelmez. Bu bağlamda başvurucunun haklı nedenlerini ortaya koyma ve buna ilişkin delillerini mahkemeye sunma yükümlülüğü olduğu kabul edilmelidir. Bu aşamadan sonra haklı nedenin bulunup bulunmadığını anayasal güvenceleri de dikkate alarak değerlendirmek derece mahkemelerinin görevidir (Turgay Karaca, § 46; H.K., § 41).

12. O hâlde yargı mercilerinin başvurucunun talebini ve gerekçelerini, ortaya konulan yasal çerçeve içinde incelemesi gerekir. Bu çerçevede yargı mercileri, değişikliği gerekli kılan başvurucuya özgü olan haklı bir nedenin var olup olmadığını değerlendirerek bu değişiklik nedeniyle başvurucunun elde edeceği yarar ile kamu düzeninin sağlanması amacı arasındaki dengeyi gözeten bir inceleme yapılmalıdır.

13. Başvuruya konu olayda Danimarka'da yaşayan başvurucunun isminin Danimarka resmî makamları tarafından değiştirildiği, böylelikle Türkiye'deki nüfus kaydı ile yaşadığı ülkede kullandığı resmî belge ve kimliklerde isminin farklı olduğu görülmektedir. Başvurucu yaşadığı zorlukları gerekçe göstererek bu çelişkinin giderilmesini ve Türk nüfus kaydındaki isminin Danimarka kayıtlarıyla uyumlu olacak şekilde Rojda olarak düzeltilmesini talep etmiştir. Başvurucunun talebi yargılama makamları tarafından tanık beyanlarına dayanılarak reddedilmiştir.

14. Nüfus kayıtlarının en temel işlevi, kişilerin resmî makamlar önünde tanınmasını sağlamaktır. Bu tanınmanın yalnızca ulusal ölçekte değil uluslararası tüm işlemlerde de sorunsuz şekilde gerçekleşmesi nüfus kaydını tutan kamusal makamların görev ve sorumluluğundadır (Aslan Faruk Toprak § 64). Somut olayda başvurucu; Seher olan isminin Danimarka resmî makamları tarafından Rojda olarak değiştirildiğini, Danimarka'da düzenlenen resmî belgelerde Rojda ismini kullandığını, Türkiye ve Danimarka kayıtlarındaki çelişki nedeniyle sorun yaşadığını haklı neden olarak ileri sürmüştür. Danimarka'da yaşayan Türk vatandaşı başvurucunun iki ülkeye ait kimlik ve belgelerindeki isminin farklı olmasının girişeceği resmî işlerde sorun yaşamasına sebep olabileceği öngörülebilir bir durumdur.

15. Anılan nedenle sorun yaşamamak için isim değişikliği talebinde bulunan başvurucu yönünden belirtilen durumun haklı bir neden oluşturup oluşturmadığının isim değişikliğinden beklenen kişisel menfaat ile kamusal menfaat gözetilerek değerlendirilmediği görülmüştür. Mahkemenin tanık ifadelerine dayanarak çevresel tanınırlık üzerine bir inceleme ve gerekçelendirme yaptığı gözönüne alındığında başvurucunun iddialarının karşılandığı söylenemez. Ayrıca Mahkeme çevresel tanınırlık konusunda kolluk görevlilerince tespit yapılamamasına rağmen başkaca bir araştırma yapmamış olup kolluk tarafından tespit yapılmasına gerek görmediği hususunda kullandığı takdir hakkını da gerekçeleriyle ortaya koymamıştır. Bu şartlarda mahkemelerin gerekçelerinin ilgili ve yeterli olmadığı anlaşılmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Turgay Karaca, § 47).

16. Neticede isim değişikliği konusunda çatışan menfaatlerin dengelenmesine yönelik somut başvuru özelinde değerlendirme yapılmaması ve ret kararının anayasal güvenceleri gözeten

ilgili ve yeterli gerekçe içermemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı yönünden devletin pozitif yükümlülüklerinin yerine getirilmediği kanaatine varılmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Turgay Karaca, §§ 48, 49).

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ile 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Öte yandan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Çorum 4. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2020/48, K.2020/191) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için YASAL FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesi (E.2020/1483, K.2020/1547) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZAHİR AKTAŞ

B. No: 2021/10189 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/10189

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZAHİR AKTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/10189)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Zahir AKTAŞ

Vekili : Av. Duygu DEMİREL BAŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisinin bir basın açıklamasına katılması nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı Muş Defterdarlığı Muhasebe Müdürlüğünde veri hazırlama ve kontrol işletmeni olarak görev yapmaktadır. Başvurucu, Büro Emekçileri Sendikası (BES) Muş il temsilcisidir.

3. Başvurucu 9/1/2016 Cumartesi günü, Fransa'da suikast sonucu öldürülen üç kadının ölüm yıl dönümlerine ilişkin olarak Muş Belediye Meydanı'nda düzenlenen basın açıklamasına katılmıştır. Söz konusu toplantıda önce Halkların Demokratik Partisi (HDP) bünyesinde faaliyet yürüten Kadın Özgürlük Meclisi Üyesi G.B. basın açıklaması metnini okumuş, ardından HDP Muş Milletvekili A.Y. bir konuşma yapmıştır. Elli kişinin katıldığı toplantı olaysız şekilde sona ermiştir.

4. Başvurucu hakkında söz konusu toplantıya katılması nedeniyle disiplin soruşturması

başlatılmıştır. Başvurucu ifadesinde, basın açıklamasının HDP veya Demokratik Bölgeler Partisi (DBP) il teşkilatları tarafından değil İnsan Hakları Derneği (İHD) Muş Şubesi Kadın Hakları Komisyonu ve Muş'ta faaliyet yürüten kadın dernekleri tarafından kadına yönelik şiddete ve kadın ölümlerine dikkat çekmek amacıyla yapıldığını bildiğini ifade etmiştir. Başvurucu, bunun yanında kendisinin İHD Muş Şube üyesi ve BES il temsilcisi olarak toplantıya katıldığını belirtmiş; son olarak bu gibi toplantılara toplumun farklı kesimlerinin kadına şiddet ve kadın hakları konularında ne düşündüklerini gözlemlemek ve bilgi almak amacıyla Sendika adına katıldığını vurgulamıştır.

5. Soruşturma neticesinde başvurucunun anılan toplantıda olumsuz bir tutumu, suç unsuru niteliğinde bir davranışı ve hakkında adli yönden başlatılan bir soruşturma bulunmasa dahi devlet memuru sıfatıyla Fransa'da öldürülen terör örgütü mensubu kişiler ile ilgili bir toplantıya katılmasının devlet memurluğu sıfatına yakışmayan davranışlardan olduğu kanaatine ulaşılmıştır. Bu itibarla başvurucunun 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin (C) bendinin (ı) alt bendi olan "hizmet içinde devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak" uyarınca aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle idare mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi, başvurucunun HDP ve DBP Muş il teşkilatlarınca organize edilen, bazı grup üyelerince anmaya konu terör örgütü mensuplarının resimlerinin taşındığını, "Direne direne kazanacağız, Kadın Yaşam Özgürlük" şeklinde sloganların atıldığını, basın açıklamasına katılmasının ve toplantı sona erene kadar grup içinde kalmasının hizmet içinde devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak davranışlardan olduğu, eylemin sendikal faaliyet kapsamında değerlendirilmesinin de mümkün olmadığı gerekçeleriyle davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 9/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 22/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; sendikal amaçlarla katıldığı basın açıklaması nedeniyle cezalandırılmasının sendika hakkını, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ve ifade özgürlüğünü; soruşturma kapsamında verdiği savunmanın dikkate alınmamasının ise adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun iddialarına ilişkin Adalet Bakanlığına bildirimde bulunulmuştur.

10. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. 657 sayılı Kanun’un toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin dayanağı olan 125. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin (ı) alt bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin kamu hizmetlerinin yeknesak, ayrımsız ve etkin sunulmasında yaşamsal olarak kabul edilen devlet

memurunun itibar ve güveninin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu, Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

13. Somut olayda başvurucu, katıldığı basın açıklamasıyla "hizmet içinde devlet memuruna duyulan itibar ve güveni sarstığı" gerekçesiyle disiplin cezası ile cezalandırılmıştır (bkz. § 5). Yargılama sürecinde ise ilk derece mahkemesince toplantının konusu, düzenleyicisi ve toplantıda atılan sloganlar ile taşınan dövizlere vurgu yapılarak eylemin sübuta erdiği sonucuyla davanın reddine karar verilmiştir. Anılan karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir (bkz. § 6).

14. Anayasa Mahkemesi Derya Yulcu (B. No: 2018/16158, 15/9/2021) kararında somut olaya konu basın açıklamasına katılan başka bir kamu görevlisine yapılan, disiplin cezası şeklinde olan müdahaleyi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelemiştir. Söz konusu kararda, ilk olarak toplantıda şiddet olaylarının yaşandığına veya terör örgütü propagandası olarak nitelendirilebilecek eylemlerde bulunulduğuna ilişkin bir iddia ileri sürülmediği belirtilmiştir. Bunun yanında başvurucuyu cezalandıran idarenin ve işlemin hukuka uygunluğunu denetleyen mahkemelerin somut olayı, öldürülen kadınların PKK terör örgütü üyesi olduğu iddialarına dayandırmanın ötesinde başvurucunun iddialarını tartışmadıkları ifade edilmiştir. Nihayetinde anılan mercilerin kararlarında terör örgütü propagandasına dönüştüğü gösterilmeyen bir toplantıya kadına şiddeti kınamak amacıyla katıldığını belirten başvurucuya -idare ve mahkemeler tarafından aksinin kabulünü ve böylece kamu görevlisi statüsünden doğan yükümlülüklere aykırı davranıldığının kabulünü mümkün kılacak olgular ortaya konulmadan- yapılan müdahalenin zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşılamadığı sonucuyla başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

15. Bu itibarla somut olayın şartlarının Derya Yulcu kararında sözü edilen şartlarla (basın açıklaması, başvurucunun eylem ve iddiaları, soruşturma raporu, idarenin ve mahkemelerin gerekçeleri) aynı olduğu anlaşıldığından bahse konu kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvuruya konu demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmayan müdahale nedeniyle Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

17. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 15.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen

ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı olarak net 15.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN ve Yılmaz AKÇİL'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Van 2. İdare Mahkemesine (E.2017/67, K.2017/3202) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 15.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, kamu görevlisinin basın açıklamasına katılması nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Çoğunluk tarafından; idare ve derece mahkemelerinin kararlarında terör örgütü propagandası haline dönüştüğü gösterilmeyen bir toplantıya kadına şiddeti kınamak amacıyla katıldığını belirten başvurucu hakkında -idare ve derece mahkemeleri tarafından aksinin kabulünü ve böylece kamu görevlisi statüsünden doğan yükümlülüklere aykırı davranıldığının kabulünü mümkün kılacak olgular ortaya konulmadan- disiplin cezasına hükmedilmesinin zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşılamadığı belirtilerek, başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, kamu görevlisi olmanın sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında bazı külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı sınırlamalara tabi olmayı da gerektirdiğini belirtmiştir. Kişinin kamu görevine

kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayıldığını, kamu hizmetinin kendine has özelliklerinin bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kıldığını ifade etmiştir (İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38).

4. Türk hukukunda kamu görevlilerinin yalnızca çalışma yaşamında değil çalışma düzeninin dışındaki özel yaşam alanlarında da bazı sınırlamalara tabi olmalarının temeli ise kamu görevlileri açısından geçerli olan Anayasa'ya sadakat ile devlete bağlılık ve tarafsızlık ödevleridir. Bu kapsamda ilk olarak Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında memurlar ve kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüklerinin olduğu belirtilmiştir (Mehmet Alanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15462, 29/9/2021, § 47).

5. Başvurucunun katıldığı basın açıklaması, Fransa'da öldürülen üç PKK/KCK terör örgütü mensubu kadının ölüm yıl dönümünde anılması amacıyla Halkların Demokratik Partisi (HDP) ve Demokratik Bölgeler Partisi Muş il teşkilatları tarafından organize edilmiş, toplantıda hem Kadın Özgürlük Meclisi Platformunun üyesi hem de HDP milletvekili tarafından da bir basın açıklaması yapılmıştır. Basın açıklaması yapıldığı sırada grup içinde bulunan şahıslar, Fransa'da öldürülen PKK/KCK terör örgütü mensubu S.C., F.D. ve L.S.nin resimlerinin olduğu dövizleri taşımış ve "Direne direne kazanacağız, Kadın Yaşam Özgürlük" şeklinde sloganlar atmıştır.

6. Kamu görevlisi olan başvurucunun böyle bir toplantıya katılmış olması nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasının demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını tespit etmek gerekmektedir.

7. Toplum ve devlet hayatı için önemli kararlar alan ve kritik görevlerde bulunan kişilerin resmî sıfatlarının gerektirdiği şekilde tarafsız kalmak ve Anayasa'ya sadakatin gerektirdiği güvene layık olmak bakımından çok daha titiz davranmak zorunda olduğu kabul edilmelidir. Fakat devlet memurlarının tamamına sağlanan anayasal ve yasal ayrıcalıklar, her kademedeki devlet memuruna görevini yerine getirmesi için sağlanan kamusal yetkiler ve devlet memurlarına toplumun geniş katmanlarınca verilen yüksek itibar birlikte değerlendirildiğinde terörizm söz konusu olduğunda en alt kademedeki devlet memurunun dahi işgal ettiği görevin ağırlığına ve Anayasa'ya sadakat ödevine uygun biçimde hareket etmesi beklenir. Nitekim terör örgütlerinin örgütlenme tarzları, etki alanları, en küçük kamusal imkânlar da dâhil olmak üzere kullandıkları yöntemlerin karmaşıklığı ve öngörülemezliği aksinin kabulünü imkânsız kılmaktadır (Mehmet Alanç ve diğerleri § 59).

8. Terör örgütünün veya örgütün silah ve şiddete bulaşmış üyelerinin övülmesi, desteklenmesi ya da yüceltilmesi ile cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlere başvurmanın teşvik edilmesi arasında bir mesafe bulunmamaktadır. Böyle bir faaliyete katılmak veya faaliyet söz konusu niteliğe büründükten sonra bu toplulukta bulunmaya devam etmek, terör örgütünün amaçları kapsamında meşru kabul edilen hedeflere ulaşmak için devlete karşı şiddete başvurulmasının gerekli ve haklı olduğu düşüncesinin desteklendiği izlenimi verilmesine sebep olur. Bu izlenimin ortaya çıkması devlet yetkililerini söz konusu devlet memurunun Anayasa'ya sadakatle bağlı kalıp kalmadığı, ulusal güvenliği tehdit edip etmediği ve demokratik hukuk devletine ileride tehdit oluşturup oluşturmayacağı yönlerinden endişeye sevk edecektir (Mehmet Alanç ve diğerleri § 69).

9. Somut olay değerlendirildiğinde başvurucunun, Fransa'da öldürülen PKK/KCK terör örgütü mensubu kadınların resimleri taşınarak örgütün silah ve şiddete bulaşmış üyelerinin

övüldüğü, “direne direne kazanacağız…” ifadesiyle şiddet içeren yöntemlere başvurmanın teşvik edildiği toplantıda kalmaya devam ederek statüsünden kaynaklanan ödev ve yükümlülüklerinin gerektirdiği özeni göstermediği, somut olayın koşullarında kendisinden beklenebilecek önlemleri almadığı kanaatine varılmıştır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun bir disiplin cezası ile cezalandırılması şeklindeki müdahalenin somut olayın koşullarında zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiği kanaatine ulaşılmıştır.

11. Sonuç olarak başvurucu hakkında tesis edilen disiplin cezasının demokratik toplum gereklerine uygun olduğu ve başvurucunun Anayasa'nın 34. maddesinde öngörülen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmediği kanaatine vardığımızdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye İrfan FİDAN Üye Yılmaz AKÇİL

ADNAN GÖRGÜLÜ

B. No: 2021/13137 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/13137

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADNAN GÖRGÜLÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/13137)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Zehra GAYRETLİ

Başvurucu : Adnan GÖRGÜLÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezasına karşı yapılan başvurunun dosya üzerinden incelenmesi nedeniyle sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bireysel başvuru konusu olayın meydana geldiği tarihte İzmir'in Konak ilçesinde alkollü içecek satışını da yaptığı bir dükkân işletmektedir.

3. Kolluk görevlileri 1/10/2020 tarihinde, saat 22.00'den sonra işyerinde içki satışı yapıldığına ilişkin tutanak düzenlemiştir. Tutanakta 1/10/2020 tarihinde saat 23.15'te sorumluluk bölgesinde devriye görevinin ifa edildiği sırada başvurucunun işlettiği dükkâna bir kişinin elleri boş olarak girdiğinin ve dükkândan elinde poşetle çıktığının görülmesi üzerine kişinin durdurulduğu, kimlik kontrolü sonucu kişinin isminin M.K. olduğunun anlaşıldığı ve poşetin içinde bir kutu bira tespit edildiği belirtilmiştir. Kolluk görevlilerinin imzaladığı tutanakta M.K.nın imzası yoktur. Tutanakta işyeri yetkilisi sıfatıyla ismi yer alan G.G.nin "İmza atmak istemiyorum." şeklinde bir beyanda bulunduğu ve tutanağı imzalamadığı belirtilmiştir.

4. Kolluk görevlilerinin aynı tarihte düzenlediği Bilgi Alma Tutanağı'nda ise bilgi sahibi

sıfatıyla M.K., başvurucuya ait dükkândan nakit para karşılığı kutu bira satın aldıktan sonra çıkışta kolluk görevlilerinin kendisini durdurduğunu, rızasıyla ifade verdiğini beyan ederek belgeyi imzalamıştır.

5. Konak İlçe Emniyet Müdürlüğü, ilgili evrakı Tarım ve Orman Bakanlığı Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığına (Başkanlık) göndermiştir. Başkanlık, başvurucuya gece vakti alkollü içecek satışı yaptığı gerekçesiyle 63.185 TL idari para cezası verilmesine karar vermiş; karar gerekçesinde kolluk görevlilerince düzenlenen tutanağı esas alarak 8/6/1942 tarihli ve 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanunu'nun 6. maddesinin beşinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi ve üçüncü fıkrası ile 3/1/2002 tarihli ve 4733 sayılı Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 8. maddesinin beşinci fıkrasının (k) bendini dayanak olarak göstermiştir.

6. Başvurucu, karara karşı İzmir 6. Sulh Ceza Hâkimliği nezdinde itirazda bulunmuştur. İtiraz dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra cezaya esas alınan tutanağın matbu bir formun doldurulması suretiyle hazırlandığını, somut olayı yansıtmadığını, ayrıca tutanakta işyeri temsilcisi olarak belirtilen G.G.nin içki satışı yapılmadığı, bilgi sahibi olarak gösterilen kişinin içki istediği fakat kendisine satış yapılmadığı, bunun üzerine kızarak işyerinden ayrıldığı şeklindeki beyanının tutanağa yazılmadığını ileri sürmüştür. Sadece M.K.nın soyut beyanına göre ceza uygulanmasının hakkaniyete aykırı olduğunu belirtmiş; bu beyana karşı ifadeleri tutanağa geçirilmeyen G.G.nin tanık olarak dinlenilmesini, bu nedenle incelemenin duruşmalı yapılmasını talep etmiştir.

7. Hâkimlik 25/12/2020 tarihinde itirazın reddine karar vermiş; karar gerekçesinde idari yaptırım kararına dayanak tutanağa ve diğer belgelere göre muterizin alkol satışının yasak olduğu saat 23.15'te alkollü içecek satışı yaptığının tespit edildiğini belirterek idari yaptırım kararında usulsüzlük olmadığı sonucuna varmıştır. Kararda başvurucunun duruşma yapılması ve tanık G.G.nin dinlenilmesi yönündeki talebi hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

8. Öte yandan M.K. 5/1/2021 tarihinde dosyaya bir dilekçe sunmuştur. M.K. dilekçesinde özetle başvurucuya ait dükkândan içki satın almadığını, olay tarihinde elindeki poşette başka bir dükkândan satın aldığı bira bulunduğu hâlde kolluk görevlilerinin aniden önüne çıkması nedeniyle panikleyerek etrafındaki en yakın dükkân olduğu için başvurucuya ait dükkânın ismini vermek zorunda kaldığını ifade etmiştir.

9. Başvurucu, İzmir 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararına karşı itirazda bulunmuştur. İtiraz dilekçesinde; duruşma talebi hakkında bir karar verilmeden dosya üzerinden inceleme yapıldığını, savunma tanığı dinlenmeden karar verildiğini, sadece M.K.nın soyut beyanına dayanılarak idari para cezası uygulandığını vurgulamıştır. Ayrıca bilgi sahibi M.K.nın 5/1/2021 tarihinde dosyaya sunduğu dilekçeye de atıf yapmıştır.

10. Başvurucunun itirazı, itiraza konu kararda usule ve kanuna aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle İzmir 7. Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiştir.

11. Başvurucu 15/2/2021 tarihinde nihai kararı öğrendikten sonra 12/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Sözlü Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, tanık dinlenmesi için duruşma yapılması yönündeki talebi hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunulmadan dosya üzerinden inceleme yapılması nedeniyle aleni (sözlü) yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yargılamaya konu uyuşmazlığın ceza hukukunun geleneksel kategorilerinden biri olmayan bir idari para cezasına yönelik olduğunun altı çizilmiş; uyuşmazlık konusunun başvurucunun kişisel özellikleri, davranışları gibi sözlü yargılamayı zorunlu kılan bir olguya dayandığına dair bir iddianın da bulunmadığı ifade edilmiştir.

15. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda belirttiği hususları yinelemiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının temel unsurlarından biri de yargılamanın kamuya açık olarak duruşmalı yapılması ilkesidir. Bunun yanında Anayasa’nın 141. maddesinde de yargılamanın kamuya açık olarak duruşmalı yapılması ilkesi açık olarak belirtilmiştir. Buna göre başvurucu; yargı mercileri önünde davanın dinlenmesi hakkına, bu bağlamda diğer hususların yanı sıra savunma yapma, aleyhindeki ifadeleri dinleme, tanıkları sorgulama veya sorgulatma imkânlarına sahip olmalıdır (Muhsin Hükümdar, B. No: 2016/15853, 7/11/2019, § 37).

18. Bununla birlikte duruşma yapma yükümlülüğü mutlak bir yükümlülük değildir. Anayasa'nın 36. maddesinin suç isnadına ilişkin uyuşmazlıklara dair boyutu geleneksel ceza hukuku kategorilerine dâhil olmayan idari yaptırıma veya vergi cezalarına ilişkin davaları da kapsayacak şekilde, otonom bir biçimde yorumlanmaktadır. Bu sebeple ağırlıkları bakımından farklı nitelikte olan suç isnadına ilişkin uyuşmazlık kategorileri mevcuttur. Adil yargılanma hakkının güvenceleri, ceza hukukunun çekirdeğini oluşturan konularda daha katı bir biçimde uygulanması gerekmekte iken bu kategoriye girmeyen, gerek koruduğu hukuki menfaat gerekse de öngördüğü yaptırım itibarıyla daha hafif nitelikteki dava kategorilerine mutlak surette en katı hâliyle uygulanmaz. Bu sebeple ceza alanındaki her davada duruşma yapılmasının gerekli olmayabileceği kabul edilmelidir (Muhsin Hükümdar, § 38).

19. Gerek hukuk gerekse ceza yargılamalarında duruşma yapılmamasını haklı kılabilecek koşullar ilgili uyuşmazlığın niteliğine ve esas itibarıyla derece mahkemelerince karara bağlanacak meselenin mahiyetine bağlıdır. Bu kapsamda yapılan incelemelerde -duruşma yapılması usul kurallarına göre zorunlu olsun ya da olmasın- davanın açıklığa kavuşturulmasında dosya kapsamındaki bilgi ve belgelerin yeterli olup olmadığı önemlidir. Bunun yanında davada başvurucunun kişisel özellikleri, davranışları gibi sözlü yargılamayı zorunlu kılan olguların bulunup bulunmadığı veya şeklî, sınırlı ve teknik nitelikte bir incelemenin çözüm için yeterli olup olmadığı hususları da değerlendirilmelidir. Bu çerçevede delil ve ifadelerin sözlü olarak sunulmasını, tanıkları sorgulamayı veya sorgulatmayı gerektirecek inandırıcılıkla ilgili sorunların ya da ihtilaflı olayların var olmadığı ve suç isnadında bulunulan kişiye savunmasını yazılı olarak sunma ve aleyhindeki delillere itiraz etme imkânının tanındığı hâllerde duruşma yapılması gerekli görülmeyebilir

(Muhsin Hükümdar, § 39).

20. Anayasa Mahkemesi sözlü yargılanma hakkının ilkelerini belirlediği Talet Şanlı ([GK], B. No: 2017/20526, 17/1/2023) kararında adil yargılama hakkının diğer güvencelerine uyulmak kaydıyla usul ekonomisi ve iş yükünün azaltılması gibi amaçlarla bazı yargılamaların duruşmadan istisna tutulmasının ve duruşma yapılmaksızın karara bağlanmasının tek başına ihlale yol açmayacağının altını çizmiştir. Bu bağlamda nihai olarak duruşma yapılmamasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediğinin değerlendirileceği vurgulanmıştır (Talet Şanlı, § 52). Anılan kararda Anayasa Mahkemesi hangi durumlarda sözlü yargılamanın gerekli ve zorunlu olabileceğini, hangi durumlarda ise bu yönde bir gereklilik bulunmayabileceğini liste hâlinde belirlemiştir (aynı kararda bkz. §§ 53, 54). Bu çerçevede sözlü yargılama duruşma yapılmasını gerektirecek güvenirlilik (delillerin güvenirliliği, inandırıcılığı, çelişkili tanık ifadesi) sorununun veya tartışmalı olgunun bulunmadığı, önemli bir hukuki veya olgusal mesele içermeyen konularda mahkemelerin adil ve makul bir şekilde dosya üzerinden, tarafların beyanlarına ve diğer yazılı belgelere istinaden davaya ilişkin karar verebileceği durumlarda gerekli görülmeyebilir (Talet Şanlı, § 53).

21. Eldeki başvuruda yargılamaya konu uyuşmazlığın ilgili yargı birimlerince 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu uyarınca değerlendirildiği vurgulanmalıdır. 5326 sayılı Kanun'un "Başvurunun incelenmesi" kenar başlıklı 28. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, başvuruda bulunan kişilere cevap dilekçesinin bir örneğini tebliğ eder; talep üzerine veya re'sen tarafları çağırarak belli bir gün ve saatte dinleyebilir. Dinleme için belirlenen günle tebligatın yapılacağı gün arasında en az bir haftalık zaman olmasına dikkat edilir. Dinleme sırasında taraflar veya avukatları hazır bulunur. Mazeretsiz olarak hazır bulunmama, yokluklarında karar verilmesine engel değildir. Bu husus, tebligat yazısında açıkça belirtilir."

22. Somut olayda başvurucunun idari para cezasına ilişkin iddialarını Hâkimlik önünde sözlü olarak dile getirme ve tanık dinletme imkânından yoksun bırakılması nedeniyle sözlü yargılanma hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmüştür. Hâkimlik, 5326 sayılı Kanun'un 28. maddesinin (4) numaralı fıkrasındaki düzenleme kapsamında kendisine tanınan takdir yetkisini kullanarak başvuruyu duruşma yapmadan incelemiştir. Bu bağlamda müdahalenin kanuni bir dayanağı bulunduğu açıktır.

23. Başvuru konusu para cezalarına ilişkin uyuşmazlıklarda öngörülen duruşma sınırlamasının hafif kabul edilebilecek kabahat olarak nitelendirilen eylemlere ilişkin yargılama süreçlerini hızlandırmayı ve yargının iş yükünü azaltmayı amaçladığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu düzenlemenin meşru bir amaç taşıdığı ve makul sürede yargılanma hakkının sağlanması bakımından gerekli olduğu da kabul edilmelidir (benzer yöndeki bir değerlendirme için bkz. Muhsin Hükümdar, § 44). Bununla birlikte ilgili davanın koşullarında duruşma yapılmamasının haklı olup olmadığı, başvurucunun menfaatlerinin yargılama sürecinde gerçekten gözönüne alınıp alınmadığı ve korunup korunmadığı dikkate alınmalıdır.

24. Somut olayda Hâkimlik, idari yaptırım kararına dayanak tutanağı esas alarak idari yaptırım kararının usul ve kanuna uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ancak başvurucu; tutanağın matbu bir formun doldurulması suretiyle hazırlandığını, bu anlamda maddi olayın tutanakta belirtilen şekilde gerçekleşmediğini, nitekim tutanakta işyeri temsilcisi unvanıyla

ismi yer alan G.G.nin olayın nasıl meydana geldiğine ilişkin beyanlarının kolluk görevlilerince tutanağa geçirilmediğini ileri sürerek tutanağın içeriğinin gerçekliğini dava konusu yapmıştır. Başvurucu, bu iddiasını temellendirmek üzere G.G.nin tanık olarak dinlenilmesi yönündeki talebini Hâkimliğe iletmiş ancak Hâkimlik başvurucunun talebi hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Bu noktada G.G.nin tutanağı imzalamadığına da dikkat çekilmelidir. Hâkimlik ayrıca M.K.nın bilgi sahibi sıfatıyla yazılı olarak kolluk görevlilerince alınan beyanına ilişkin tutanağı da dayanak belge olarak kabul etmiştir. Ancak M.K.nın yargılamanın devam eden aşamalarında bu beyanının doğru olmadığı yönünde dava dosyasına bir dilekçe sunduğu vurgulanmalıdır.

25. Hâkimlikçe başvurucuya iddia ve itirazlarını sözlü olarak dile getirme imkânı tanınmadan idare tarafından tanzim edilen bir tutanak ile M.K.nın daha sonra geri aldığı beyanlarına dayanılmak suretiyle karar verildiği anlaşılmıştır. Başvurucu, idari para cezasına karşı sözlü beyanda bulunma ve bu bağlamda tanık dinletme talebini açık ve net şekilde yargılama sürecinde dile getirmiştir. Buna göre delillerin güvenilirliğine yönelik itirazlarını sözlü olarak dile getirme imkânından yoksun bırakılan başvurucunun iddialarını ileri sürme ve savunma yapma noktasında dezavantajlı duruma düşürüldüğü, bu durumun -somut olayın özel koşullarında- bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetinin zedelenmesine neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

27. Başvurucu; iddia ve itirazlarının karar gerekçesinde karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, tanık dinletme talebi hakkında da herhangi bir değerlendirmede bulunulmaması nedeniyle tanık dinletme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Başvuruda sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden -yukarıdaki açıklamalar ışığında- başvurucunun diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki

sözlü yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin sözlü yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 6. Sulh Ceza Hâkimliğine (2020/5241 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FETHİYE SEMA NEFTCİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/18325 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18325

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FETHİYE SEMA NEFTCİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/18325)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucular : 1. Fethiye Sema NEFTCİ

2. Hande NEFTCİ

3. Yıldırım NEFTCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ölümle neticelendiği iddia edilen yaralama olayına ilişkin yapılan yargılamada etkili soruşturma yapma yükümlülüğüne uyulmaması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Fethiye Sema Neftci'nin eşi ve diğer başvuruculaların babası olan S.N. 1/9/2017 tarihinde trafikte seyir hâlinde iken başka bir aracın şoförü olan S.B. ile tartışmaya başlamıştır. Yaşanan tartışma sırasında S.B. tarafından itilen S.N. yere düşerek kalçasından ve başından yaralanmıştır.

3. Bodrum Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) yaralama olayına ilişkin olarak resen ceza soruşturmasına başlamıştır. Soruşturma sürecinde müşteki sıfatıyla S.N.nin, şüpheli sıfatıyla S.B.nin ifadeleri alınmış; olaya tanık olan şahısların beyanlarına başvurulmuş ve S.N.nin tedavi sürecine ilişkin belgeler getirtilerek dosyaya alınmıştır.

4. S.N.nin tedavisine ilk olarak Bodrum Acıbadem Hastanesinde başlanmıştır. Hastanede yapılan tetkiklerde sağ femur başında fraktür (sağ uyluk kemiği başında kırık) ve sağ frontalde 1 cm eritem (alnın sağ tarafında 1 cm çapında kızarıklık) tespit edilmiştir. Vücudunun kalça kısmında oluşan uyluk kemiği kırığına ilişkin ameliyat tedavisi önerilen S.N.ye ameliyatın yüksek riskli olduğu da bildirilmiştir. S.N.nin ameliyata rıza göstermesi üzerine 4/9/2017 tarihinde Maltepe Üniversitesi Hastanesine sevk edilmiş ve burada ameliyat olmuştur. 18/9/2017 tarihinde tedavisi sona ererek taburcu edilen S.N., 19/9/2017 tarihinde evinde vefat etmiştir. S.N. adına düzenlenen ölüm belgesinde ölüm nedeni, herhangi bir hastalık veya durum belirtilmeyerek doğal ölüm olarak gösterilmiş ve otopsi yapılmaksızın S.N.nin defin işlemleri yapılmıştır.

5. Yaralama olayına ilişkin başlatılan soruşturma devam ederken S.N.nin vefat etmesi ile soruşturmanın seyri değişerek yapılan işlemler S.N.nin ölümü ile yaralama olayı arasında illiyet bağı bulunup bulunmadığı noktasında yoğunlaşmıştır. Bu kapsamda Muğla Adli Tıp Şube Müdürlüğünden (Muğla ATK) kati rapor tanzim edilmesi istenmişse de Kurum 2/5/2018 tarihli cevabi yazısında fethi kabir yapılarak ceset üzerinde yapılacak otopsiden sonra düzenlenecek otopsi raporu ile birlikte tekrar değerlendirmenin uygun olacağını belirtmiştir.

6. Başsavcılığın istinabe talebi üzerine İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığınca 30/5/2018 tarihinde yapılan fethi kabir işlemi sonunda çıkarılan ceset, otopsi işlemi yapılmak üzere Adli Tıp Kurumuna gönderilmiştir. Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesi tarafından düzenlenen 20/11/2018 tarihli otopsi raporunun sonuç bölümünde, adli soruşturma dosyasının gönderilerek Adli Tıp Kurumu 1. Adli Tıp İhtisas Kurulundan (ATK İhtisas Kurulu) görüş alınmasının uygun olduğu kanaati bildirilmiştir.

7. ATK İhtisas Kurulunca düzenlenen 28/11/2019 tarihli raporun ilgili bölümü şöyledir:

"...Kişinin ölümünün künt kalça travmasına bağlı femur kırığı ve gelişen komplikasyonları sonucu meydana gelmiş olabileceği ancak kişinin ölüm anına ait ölüm sebebi ve mekanizmasını açıklayacak muayene bulgusu, laboratuar tetkiki, radyografik tetkik, EKG bulgusu gibi herhangi bir tıbbi belge bulunmadığı, zamanında otopsi yapılarak dokularda makroskobik, mikroskobik incelemeler ile toksikolojik analizler de yapılmamış olduğu, fethi kabir suretiyle yapılan otopsisinde ileri derecede çürüme nedeniyle yumuşak dokularda ayrıntılı travmatik değişim analizi yapılamadığı, iç organlarda ayrıntılı makroskopik değerlendirme yapılamadığı, iç organların histopatolojik incelemelerinin yapılamadığı dikkate alındığında;

Mevcut bulgular ile kişinin ölüm sebebi ve mekanizmasının tespit edilemediği,

3. Kişinin ölüm sebebi ve mekanizması tespit edilemediğinden 01/09/2017 tarihinde maruz kaldığı yaralanmayla ölümü arasında illiyet bağı olup olmadığı hususunda değerlendirme yapılamadığı oy birliği ile mütalaa olunur."

8. Başsavcılık 13/1/2020 tarihinde S.B. hakkında ölüme sebebiyet verecek şekilde kasten yaralama suçundan iddianame düzenlemiştir.

9. Bodrum Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılamada sanık savunması ile müşteki ve tanık beyanları alınmış, yaralanmanın niteliğine ilişkin olarak Muğla ATK'dan rapor alınmıştır. Kurumdan alınan 30/9/2020 tarihli raporda yaralama eylemi sonucu oluşan kemik kırığının hayat fonksiyonlarına etkisinin 5. derecede olduğu ancak S.N.nin yaşamını tehlikeye sokan bir durum oluşturmadığı kanaati bildirilmiştir.

10. Mahkemece yapılan yargılama üç celsede tamamlanarak 4/2/2021 tarihinde karar verilmiştir. Mahkeme, sanık S.B.nin fiili ile S.N.nin ölümü arasında illiyet bağının kesin olarak tespit edilememesini gerekçe göstererek S.B.nin olası kasıtla nitelikli kasten yaralama suçundan 7 ay 2 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve anılan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar vermiştir.

11. Mahkeme tarafından 9/2/2021 tarihinde yazılan gerekçeli karar henüz taraflara tebliğ edilmemişken 10/2/2021 tarihinde sanık müdafii, verilen karara itiraz etmiştir. Katılanlar vekili ise 11/2/2021 tarihinde karara karşı itiraz edilmek üzere süre tutum dilekçesi vermiş, gerekçeli kararın kendilerine tebliğ edilmesini talep etmiştir. Mahkeme, müdafi itirazı ile katılanlar vekilinin süre tutum dilekçesini itiraz merciine göndermiştir.

12. HAGB kararına karşı yapılan itirazlar Muğla 1. Ağır Ceza Mahkemesince 16/2/2021 tarihinde reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararda esas olarak HAGB kararının usul ve kanuna uygun olduğu, kararda herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığı, HAGB şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

13. Başvurucular, nihai kararı 22/2/2021 tarihinde öğrenmelerinin ardından 24/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucular özetle Mahkemece verilen kararda ATK İhtisas Kurulu raporuyla çelişkili olan Muğla ATK raporunun esas alındığını, yeniden rapor alınarak raporlar arasındaki çelişkinin giderilmesi yönündeki itirazlarının reddedildiğini, gerekçeli kararın kendilerine tebliğ edilmediğini, verilen HAGB kararına karşı sundukları süre tutum dilekçesinin itiraz mahkemesine gönderilmesi nedeniyle gerekçeli itiraz haklarını kullanamadıklarını, itiraz merciince yapılan incelemede de kararın içeriğinin tartışılmaksızın sadece şeklî bir denetim yapıldığını, bu şekilde adil yargılanma hakkının alt güvencelerinden olan savunma hakkı ve silahların eşitliği ilkelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde başvurucuların iddialarının incelenmesinde Anayasa Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınmasından bahsedilmiş, somut olayın şartlarına göre yeterli olabilecek tazminat yolu tüketilmeden başvuruda bulunulduğu belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir. Başvurucuları temsil eden avukat 4/8/2022 tarihinde vefat etmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculaın iddialarının özü, ölümle sonuçlandığı iddia edilen yaralama olayı hakkında yapılan ceza yargılaması sürecinde itirazlarının değerlendirilmemesine ve yargılama sonucu verilen karara karşı gerekçeli itiraz haklarını kullanamamalarına ilişkindir. Bu nedenle başvuru, yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Devletin yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin usule ilişkin bir yönü,

doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirmektedir. Yürütülecek bu soruşturmanın temel amacı yaşam hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını, kamu görevlilerinin müdahalesiyle veya onların sorumlulukları altında meydana gelen ya da diğer bireylerin fiilleriyle gerçekleşen ölümler nedeniyle ilgililerin hesap vermelerini sağlamaktır (T.A., B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 138). Usul boyutundaki yükümlülüğün yerine getirilmesindeki amaç yaşamı etkili ve caydırıcı yaptırımlarla koruma altına almak, yaşam hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanabilmesini sağlamaktır (Aziz Biter ve diğerleri, B. No: 2015/4603, 19/2/2019, § 58).

19. Ceza soruşturmasının etkili olması için soruşturma makamlarının resen ve derhâl harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmeleri gerekir. Soruşturmada ölüm olayının nedeninin veya sorumlu kişilerin belirlenmesi imkânını zayıflatan bir eksiklik, etkili soruşturma yükümlülüğüne aykırılık oluşturabilir. Ceza soruşturmasının fiilen hesap verilebilirliğini sağlamak için soruşturma sürecinin kamu denetimine açık olması ve ayrıca her olayda, ölen kişinin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için bu sürece gerekli olduğu ölçüde katılmalarının sağlanması gerekir (T.A., § 110). Son olarak belirtmek gerekir ki yürütülen soruşturmada makul bir hızda gerçekleştirilme ve özen gösterilme zorunluluğu da zımnen mevcuttur (Filiz Aka, B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 29).

20. Diğer yandan belirtmek gerekir ki devletin söz konusu pozitif yükümlülüğünün sonuç yükümlülüğü olmayıp uygun araçların kullanılması yükümlülüğü olması, başvuruculara üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı verdiği tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi yüklediği anlamına gelmemektedir (Mehmet Köktaş, B. No: 2018/35775, 10/3/2021, § 40).

21. Somut başvuru bakımından başvuruculaın yakını S.N.nin ölümünden haberdar olan Başsavcılığın derhâl soruşturma işlemlerine başladığı görülmüştür. Başsavcılık tarafından fethi kabir ve otopsi işlemleri yapılmış, Adli Tıp Kurumundan gerekli raporlar temin edilmiş, taraf ve tanık beyanları alınmıştır. Mahkeme, yeni bir adli tıp raporu almış; taraf ve tanıkları dinlemiştir. Soruşturma ve kovuşturma aşamalarında olaya ilişkin tüm deliller tespit edilmiş ve süreç 3 yıl 6 ay gibi makul sayılabilecek bir sürede sonuçlandırılmıştır.

22. Açıklanan sürece ilişkin olarak başvurucular, kovuşturma aşamasında Muğla ATK'dan alınan rapor ile soruşturma aşamasında alınan ATK İhtisas Kurulu raporu çelişkili olmasına rağmen bu raporun esas alınarak karar verildiğini, raporlar arasındaki çelişkinin giderilmesine dair itirazlarının da reddedildiğini ileri sürmüştür. ATK İhtisas Kurulu tarafından tanzim edilen 28/11/2019 tarihli raporda, kişinin ölüm sebebinin tespit edilemediğinin ve şüphelinin eylemi ile maktulün vefatı arasında illiyet bağı olup olmadığı hususunda değerlendirme yapılamadığının belirtildiği, Muğla ATK'nın 30/9/2020 tarihli raporunda ise sağ femur boynunda parçalı ayrışma gösteren kırığa neden olan yaralanmanın hayati tehlikeye neden olmadığının, hayati fonksiyonları ağır derecede etkiler nitelikte olduğunun belirtildiği görülmüştür. 28/11/2019 tarihli raporun illiyet bağına, 30/9/2020 tarihli raporun ise yaralanmanın niteliğinin tespitine ilişkin olduğu anlaşıldığından anılan raporlardaki değerlendirmelerin farklı hususlara ilişkin olması nedeniyle aralarında herhangi bir çelişki olmadığı görülmüş ve başvuruculaın bu iddiaları dayanaksız bulunmuştur.

23. Ayrıca belirtmek gerekir ki ATK İhtisas Kurulunun ölüm sebebi ve illiyet bağı

hususlarında kesin görüş bildirememesi otopsi işleminin geç yapılmasından ileri gelmişse de Muğla ATK'nın fethi kabir ve otopsi işlemi yapılması gerekliliğini ortaya koyduğu 2/5/2018 tarihli yazısından sonra Başsavcılığın istinabe talebi üzerine 30/5/2018 tarihinde fethi kabir işlemi gerçekleştirilmiştir. Otopsi işleminin yapılması gerekliliğinin anlaşılması ile yerine getirilmesi arasındaki yaklaşık bir aylık sürenin kısalığı, Başsavcılıkça yapılan işlemlerin niteliği ve soruşturmanın bütünü dikkate alındığında ATK İhtisas Kurulunun gerekli tespitlerde bulunamamasında soruşturma makamlarına yüklenebilecek bir özensizliğin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

24. Başvuru, vefat eden S.N.nin yakınlarının sürece gerekli olduğu ölçüde katılıp katılmadığı noktasında da incelenmelidir. Bu kapsamda katılan sıfatını taşıyan başvuruculların meşru menfaatlerini korumak adına yargılama sürecine gerektiği ölçüde katıldıklarından söz edilebilmesi için yargılama sürecinden haberdar edilmeleri ve yargısal süreçte esaslı iddia ve itirazlarını ileri sürebilmeleri gerekir.

25. Bireysel başvuruya konu olayda başvurucular, verilen HAGB kararına karşı itiraz etmek üzere süre tutum dilekçesi sunmuş; bu dilekçede de gerekçeli kararın kendilerine tebliğ edilmesi hâlinde karara karşı ayrıntılı itirazlarını sunacaklarını belirtmiştir. Mahkemece gerekçeli karar taraflara tebliğ edilmeden anılan süre tutum dilekçesi itiraz merciine gönderilmiş ve itiraz merciince itirazın reddine kesin olarak karar verilmiştir.

26. Mahkemece verilen karara karşı kanun yoluna başvuran başvuruculların bu aşamada argümanlarını ileri sürebilme imkânına sahip olmaları da yargılamaya gerekli olduğu ölçüde katılımlarının sağlanması açısından bir gerekliliktir. Ancak Mahkeme, katılan tarafın ayrıntılı itirazlarını öne sürmesini beklemeden sunulan süre tutum dilekçesini itiraz dilekçesi olarak değerlendirerek itiraz makamına tevdi etmiştir. İtiraz mercii olan Muğla 1. Ağır Ceza Mahkemesi de açıklanan hususları gözetmeden itirazı kesin olarak reddetmiştir. Başvurucular gerekçeli karardan ancak kesin karar verildikten sonra haberdar olabilmiş ve Mahkemenin gerekçesine karşı ayrıntılı itirazlarını öne sürememiştir.

27. Sonuç olarak başvuruculların itirazlarını dosyaya sunmasına imkân sağlanmayarak iddialarının itiraz incelemesinden yoksun bırakılması yoluyla ceza davasına katılımlarının sınırlandığı ve bu şekilde yaşam hakkının usul boyutu olan etkili soruşturma yürütme yükümlülüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

28. Başvuruculların itiraz mahkemesince HAGB itirazının dosya esasına girilmeksizin şeklen incelenerek karar verildiği yönündeki argümanları açısından Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında bu hususa ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Anılan kararda itiraz mercilerinin HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu sebeple de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilerek uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirip yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155). Kararda yapılan tespit ve değerlendirmeler mevcut başvuru için de geçerli olup yargı mercilerince gözardı edilmemelidir.

29. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucular ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve her biri için ayrı ayrı 200.000 TL olmak üzere toplam 600.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca yapılması gerekenlere hükmedilmesi gerekir. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemenin yapması gereken iş, başvuruculara gerekçeli kararı tebliğ ederek ayrıntılı itirazlarını sunabilmelerine imkân tanıdıktan sonra sunulan itirazları yeniden itiraz incelemesi yapmak üzere Muğla 1. Ağır Ceza Mahkemesine göndermektir. İtiraz mahkemesince de Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun olan yeni bir karar verilmelidir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100; Ayşe Eşlik B. No: 2014/15969, 21/6/2017, § 48).

32. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvuruculara manevi zararları karşılığında net 200.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Kendisini avukatla temsil ettiren başvuruculaların vekili Av. Attila Çelik'in ölümü ile vekâlet ilişkisi sona ermiş olsa da bireysel başvurunun avukat aracılığı ile yapılmış olması sebebiyle bakılan başvuruda başvurucular lehine vekâlet ücretine hükmedilmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için gerekli işlemler yapılarak Muğla 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2021/148 D.İş) iletilmek üzere Bodrum Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/34, K.2021/41) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara net 200.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN HIZLI

B. No: 2021/21825 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/21825

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN HIZLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/21825)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Ramazan HIZLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılama yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Siverek Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucu hakkında başlattığı soruşturma sonucunda başvurucunun resmî belgede sahtecilik ve dolandırıcılık suçlarını işlediği iddiasıyla iddianame düzenlemiştir. Siverek Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul ederek yargılamaya başlamıştır. Yargılama sonucunda Mahkeme, dolandırıcılık suçundan açılan kamu davasının zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle düşmesine, resmî belgede sahtecilik suçundan ise başvurucunun mahkûmiyetine karar vermiştir. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 11. Ceza Dairesi (Daire) düşme kararını onamış, resmî belgede sahtecilik suçundan verilen mahkumiyet kararını bozmuştur.

3. Bozma sonrası yapılan yargılama sonucunda Mahkeme, resmî belgede sahtecilik suçundan başvurucunun yeniden mahkûmiyetine karar vermiştir. Başvurucu, karara karşı temyiz yoluna başvurmuş; Daire mahkûmiyet kararını onamıştır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı onama kararına karşı başvurucu lehine itirazda bulunmuştur. Daire itiraz üzerine yaptığı inceleme sonucunda onama kararının kaldırılmasına ve hükmün bozulmasına

karar vermiştir.

4. Bozma üzerine yapılan yargılamada Mahkeme önceki kararında direnmiştir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu (Genel Kurul) 11/4/2019 tarihinde direnme kararını yerinde bulmayarak mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir.

5. Genel Kurulun bozma kararından sonra Mahkeme, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin kamu davasında dava zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle davanın düşmesine karar vermiştir. Başvurucu, bu kararı temyiz etmiş; Daire, düşme kararını kesin olarak onamıştır.

6. Başvurucu nihai kararı 28/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 9/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; disiplin soruşturmasında dinlenen tanıkların beyanlarının hükme esas alındığını, yeterli delil olmadan mahkûmiyetine karar verildiğini, yargılama sürecinde mağdur olduğunu belirtmiştir. Ayrıca temyiz incelemesinde onama ve bozma kararı veren üyelerin aynı olduğunu, yargılamanın adil yürütülmediğini, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurunun kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, mahkeme kararının yeterli gerekçe içerdiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

9. Başvurucunun yargılamaya ilişkin şikâyeti adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmıştır. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar başvurucunun kamu gücünün eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı güncel bir hakkının ihlal edildiği iddiasında bulunması, iddia ettiği ihlalden kişinin kişisel olarak ve doğrudan etkilenmesi ve bunların sonucunda başvurucunun mağdur olduğunu iddia etmesidir (Fetih Ahmet Özer, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

11. Bir başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilebilmesi için başvurucunun mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp iddia edilen ihlalden doğrudan etkilendiğini, bir başka ifadeyle mağduriyetini kanıtlaması gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi mağdurluk statüsünün kabulü için yeterli değildir (Ayşe Hülya Potur, B. No: 2013/8479, 6/6/2014, § 24).

12. Diğer yandan bir şüpheli hakkında yürütülen ceza soruşturmasının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla sonuçlanması veya açılan davanın ertelenmesi, düşürülmesi ya da sanığın beraatine hükmedilmesi hâlinde -makul sürede yargılanma hakkına ilişkin iddialara halel gelmemek şartıyla- bu kişilerin adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle mağdur olduklarının kabulü mümkün değildir. Ancak bu durum, soruşturma veya kovuşturmaların yukarıda belirtilen sonuçlarının adil yargılanma hakkı dışındaki haklara etkisinin incelenmesine engel teşkil etmez (Mustafa Kamil Uzuner ve Mustafa Kadir Gül, B. No: 2013/3371, 9/3/2016, § 52).

13. Somut olayda başvurucu hakkında kamu davası açılmış ise de öngörülen zamanaşımı sürelerinin dolması nedeniyle nihai olarak davanın düşmesine karar verilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun bahse konu iddiaları bakımından mağdur sıfatı bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEMET NURİ KORKMAZ

B. No: 2021/25935 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/25935

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEMET NURİ KORKMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/25935)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Osman KODAL

Başvurucu : Memet Nuri KORKMAZ

Vekili : Av. Fuat ÇAMLIBEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; istinaf süresinin gerekçesi açıklanmayan kararın tefhim edildiği tarihten başlatılarak istinaf talebinin, süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun açtığı icra takibine itiraz davasında verilen karara ilişkin istinaf başvurusu, kanun yolu süresinin ilk derece mahkemesinin kararının tefhim tarihinden başlatılarak hesaplanması nedeniyle süresinde olmadığı gerekçesiyle kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu bu kararı temyiz etmiş, istinaf mahkemesi ek kararla temyiz talebinin reddine karar vermiş, ek kararın temyizi üzerine de Yargıtay esas kararı da değerlendirerek ek kararı onamıştır.

3. Başvurucu vekili nihai hükmü 24/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 25/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Anayasa Mahkemesi, somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Rüstem Gül (B. No: 2021/26038, 22/11/2023) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi; gerekçesi açıklanmamış bir hükmün tefhim edilmiş bir hüküm olarak sayılmayacağını, gerekçeli karar tebliğ ya da tefhim edilmeden kanun yoluna başvurma süresinin başlamayacağını belirtmiştir. AnayasaMahkemesi; başvurucunun kısa kararla birlikte kararın gerekçesini öğrenemediği, dolayısıyla karar gerekçesini bilmeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf kanun yoluna başvurmasını beklemenin başvurucuya ağır bir külfet yüklediği bu durumda kanun yolu merciinin somut olayın şartlarında istinaf süresini, ilk derece mahkemesinin kararının gerekçesi açıklanmadan tefhim tarihinden itibaren başlatmasına ilişkin yorumunun öngörülemez nitelikte olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (anılan kararda bkz. §§ 41,42).

5. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu itibarla başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesine (E.2021/292, K.2021/224) iletilmek üzere Doğubayazıt İcra Hukuk Mahkemesine (E.2020/30, K.2020/31) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ENGİN KARGA

B. No: 2021/35907 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/35907

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ENGİN KARGA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/35907)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Engin KARGA

Vekili : Av. Alirıza DİZDAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; delillerin hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, aralarında menfaat çatışması olan sanıkların aynı müdafi tarafından temsil edilmesi nedeniyle de müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı başlattığı soruşturma sonucunda başvurucu hakkında uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan iddianame düzenlemiştir. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada başvurucu, müdafiinin de hazır bulunduğu duruşmada savunmasını yapmıştır. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucunun uyuşturucu madde ithal etme suçundan 30 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkûmiyet kararının istinaf edilmesi üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesi (Daire) yargılama sürecinde başvurucu ile arasında menfaat çatışması olan diğer sanık Ö.K.nın aynı müdafi tarafından temsil edilmesi nedeniyle hükmün bozulmasına karar vermiştir.

3. İstinaf kararından sonra Mahkeme, duruşma hazırlıkları kapsamında diğer sanık Ö.K. adına yeni bir müdafi görevlendirilmesi amacıyla ilgili baroya müzekkere yazmıştır. Başvurucu, müdafiinin de hazır bulunduğu duruşmada savunmasını yapmıştır. Mahkeme, yargılama sonucunda başvurucunun uyuşturucu madde ithal etme suçundan mahkûmiyetine yeniden karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"Sanık Engin Karga'nın, sürücülüğünü yaptığı 34 TK 8832 plakalı araç ile 09/07/2018 tarihinde saat 23.49'da sanıklar [Ö.K.] ve [E.B.] ile birlikte Edirne Kapıkule Kara Hudut Kapısından yurt dışına çıkış yaptıktan sonra Sofya'da bir ormanlık alanda sanıklar [Ö.] ve Engin Karga tarafından uyuşturucu maddelerin tıra yüklendiği, yükleme sırasında Kosovalı [F.nin] mal sahibi olarak orada bulunduğu, uyuşturucunun [E.B.] tarafından Bulgar plakalı bir tırla Türkiye sınırına getirildiği, sanık [E.nin] sınırda tırdan inerek yaya olarak sınırı geçtiği, getirme işlemi sırasında sanık [E.ye] başka bir araçla Engin Karga, Kosovalı [F.] ve sanık [Ö.K.nin] nezaret ettiği, tırın bir gün sonra Türkiye'ye girmesini müteakip Çorlu Opet Metro Turizm tesislerinde kuytu bir yerde uyuşturucu maddelerin [M.E.T.nin] aracına sanık [Ö.] de bulunmakta iken yüklendiği, 19/07/2018 tarihinde de ihbar üzerine, Sultangazi İlçesi Mescidi Selam Otoparkında duran [M.E.T.] adına kayıtlı 34 SN 4259 plakalı araçta, alınan arama kararına istinaden yapılan aramada, daralı ağırlığı 201 kilo 350 gram gelen uyuşturucu madde ele geçirildiği, ele geçen maddelerin uyuşturucu maddelerden THC ihtiva eden ve esrar elde edilmesinde kullanılan hint keneviri bitki parçaları olduğunun ve bu maddelerden yaklaşık olarak 135 kilo 835 gram esrar elde edilebileceğinin ekspertiz raporu ile tespit edildiği,

Sanık [E.B.] beyanında; [Ö.K.], Engin Karga ve kendisinin, Engin Karga'nın şahsi aracı ile Bulgaristan'a gittiklerini, Bulgaristan'da dayı lakaplı '[F.]' ile buluştuklarını, akabinde Engin Karga'nın [F.] ile Bulgaristan'da bir araba kiraladıklarını, sonrasında kendisini de bu araçla aldıklarını ve Sofya'ya gittiklerini, Sofya'nın bir ilçesinde ormanlık alanda tıra 20 tane paketin yüklendiğini, paketleri Engin ve [Ö.nün] yüklediğini, yüklenirken malın esas sahibi dayı lakaplı [F.nin] de orada olduğunu, tırın şoförlüğünü kendisinin yaptığını, Türkiye sınırına yaklaşıldığında kendisinin araçtan indiğini, yaya olarak Türkiye'ye geçtiğini, [Ö.K.], Engin Karga ile dayı lakaplı kişinin Engin'in şahsi aracı ile ülkeye giriş yaptıklarını, Edirne Kapıkule Shell benzinliğinde yanına uğradıklarını, diğerlerinin aracın geleceğini söylediğini ve geldiğinde kendisine telefon açması telkininde bulunduklarını, bir gün sonra aracın Türkiye'ye giriş yaptığını, kendisinin aracı karşıladığını, [Ö.K.ye] telefon açtığını, aracın geldiğini söylediğini, 'aracı iyi bir yere çektir biz geleceğiz' dediğini, akabinde Çorlu Opet Metro Turizm tesislerinde sote bir yere çektirdiğini, [Ö.nün] araçtaki malları yükleyecek birini bulamadığını belirttiğini, bunun üzerine arkadaşı [M.E.T.yi] aradığını, geldiğini ve aracına yüklendiğini, [Ö.nün] gelip tır şoförüne para verdiğini, [Ö.nün] [M.E.ye] arabayı otoparka çekmesini ve iki gün bekletmesini söylediğini, bir gün sonra kendisi, Engin Karga ve [M.E.nin] bir pastanede buluştuklarını, [M.E.ye] [Ö.nün] para verdiğini belirttiği, hudut kapıları giriş/çıkış kayıtlarının sorgulamasında sanıklar Engin Karga, [Ö.K.] ve [E.B.nin] 09/07/2018 tarihinde saat 23.49 sıralarında yurt dışına çıkış yaptıkları ve sanıklar Engin Karga ile [Ö.K.nin] 11/07/2018 tarihinde saat 01.44, sanık [E.B.nin] ise saat 03.49 sıralarında yurda giriş yaptıkları, sanık [E.B.nin] beyanları ile hudut kapılarındaki yurda giriş çıkış zamanlarının, HTS kayıtlarının, [M.E.T.nin] beyanının ve dijital inceleme sonucu alınan segbis bilirkişi çözüm raporunun örtüştüğü, tüm bu veriler dikkate alındığında sanıklar [Ö.K.] ve Engin Karga'nın eyleminin uyuşturucu ithal etme suçunu oluşturduğu sanık [E.B.] ve [M.E.T.nin] beyanı, hudut kapıları giriş/çıkış kayıtlarının sorgulaması, HTS kayıtları, alınan ekspertiz raporu, dijital inceleme sonucu alınan segbis bilirkişi çözüm

raporu ve tüm dosya kapsamından [anlaşılmıştır.]"

4. Başvurucu, etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak isteyen diğer sanık E.B.nin gerçeğe aykırı ve çelişkili beyanlarına dayanılarak mahkûmiyet kararı verildiğini belirterek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Daire, istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Başvurucu, benzer gerekçelerle temyiz yoluna başvurmuş; Yargıtay kararı onamıştır. Mahkûmiyet kararı 26/4/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 6/6/20121 tarihinde öğrendikten sonra 25/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

7. Başvurucu, etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak isteyen diğer sanıkların beyanlarına dayanılarak ve delillerin hatalı değerlendirilerek mahkûmiyetine karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

10. Somut olayda Mahkeme diğerlerinin yanı sıra diğer sanıklar E.B. ve M.E.T.nin başvurucunun hudut kapılarına giriş çıkışına ait kayıtlarla örtüşen beyanlarına ve HTS kayıtlarına dayanarak mahkûmiyet kararı vermiştir. Gerekçeli kararda Mahkeme, toplanan delilleri değerlendirmek suretiyle hangi gerekçeyle mahkûmiyet sonucuna ulaştığını açıklamıştır. Kararın istinaf incelemesinde usul ve esasa ilişkin bir aykırılık görülmeyerek istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiş, karar Yargıtay tarafından onanmıştır. Bu durumda başvurucunun iddiaları derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup derece mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durumun da olmadığı dikkate alındığında iddaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu görülmüştür.

11. Başvurucunun ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna varıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Müdafi Yardımından Yararlanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, menfaat çatışması olan diğer sanık ile aynı avukat tarafından temsil edilmesi nedeniyle savunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafi yardımından yararlanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yolları tüketilmiş olmalıdır. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

15. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

16. Somut olayda başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü iddiaları yargılama sürecinde dile getirmediği, bu iddialarına ilişkin bilgi veya belge sunmadığı, böylece başvuru yollarını usulüne uygun tüketmediği anlaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BATUHAN KARTAL

B. No: 2021/36696 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/36696

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BATUHAN KARTAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/36696)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Batuhan KARTAL

Vekili : Av. Halil Çağlar AKBULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca verilen tedbir kararı ile zorlama hapsine ilişkin ek karara yönelik esaslı iddiaların itiraz mercii tarafından karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, mahkemece yeterince araştırma ve inceleme yapılmadan ve savunma alınmaksızın karar verilmesi nedeniyle savunma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 6/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden olay ve olguları somut başvuru ile benzer iddiaları Salih Söylemezoğlu (B. No: 2013/3758, 6/1/2016) ve Erdal Türkmen (B. No: 2016/2100, 4/4/2019) kararlarında incelemiş ve

uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararlarda, Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı gereği itiraz merciince başvurucunun beyan ve delillerinin etkili bir şekilde incelenmesi ve karşılanması gerektiğini belirterek söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle başvuruculaın gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Savunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı gösterilmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriği, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi çerçevesinde belirlenmelidir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

4. Savunma hakkı Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenmiş olup ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması demokratik toplumun temel bir ilkesidir. Bu sebeple hakkaniyete uygun bir yargılamanın gerçekleştirilebilmesi için savunma hakkının tam ve etkili bir biçimde kullanılmasının sağlanması gerekir (Erol Aydeğer, B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32).

5. Somut olayda Mahkemenin tamamen şeklî, sınırlı ve teknik nitelikte bir inceleme yaparak itirazı değerlendirdiği, uyuşmazlığın niteliği gözönüne alındığında başvurucunun kişisel özellikleri, davranışları gibi sözlü yargılamayı zorunlu kılan olguların Mahkemenin kararını doğrudan etkileme potansiyeline sahip olmadığı, Mahkemenin yazılı belge ve beyanlara istinaden uyuşmazlığı hakkaniyete uygun bir şekilde sonuçlandırma imkânına sahip olduğu, başka bir ifadeyle davanın yazılı sunumlar temelinde hüküm vermeye elverişli bir yapıda olduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun hakkındaki iddianın temeli ve niteliği hususunda genel olarak bilgisinin bulunduğu, koruma kararına itiraz edebilmesi için gerekli süreden faydalandığı ve karşı iddialarını yargı mercii önüne taşıyabildiği tespit edildiğinden savunma hakkına yönelik bir ihlal bulunmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

6. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 30.000 TL manevi tazminat talep etmiştir. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı

anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Savunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Ereğli (Konya) 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2020/72 D.İş, K.2021/72) iletilmek üzere Ereğli (Konya) Aile Mahkemesine (E.2021/74 D.İş, K.2021/74) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYNUR CAN

B. No: 2021/37983 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/37983

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYNUR CAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/37983)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Aynur CAN

Vekili : Av. İbrahim CAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, icra müdürlüğünce yapılan ihalenin feshi için açılan dava sonunda ihale bedelinin %10'u oranındaki para cezasının Hazineye irat kaydına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir. Anayasa Mahkemesi, Mehmet Özcan (B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27) kararında tebligatın elektronik tebliğ yöntemi ile yapıldığı hâllerde elektronik tebligatın açıldığı tarihte başvurucuların bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten

başlayacağını belirtmiştir.

3. Somut olaya ilişkin nihai karar olan 18/5/2021 tarihli Yargıtay 12. Dairesinin onama kararı, Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi üzerinden elektronik olarak 8/6/2021 tarihinde başvurucu vekili tarafından açılmıştır. Başvurucunun elektronik tebligatın açılmasıyla 8/6/2021 tarihinden itibaren otuz gün içinde ve en geç 8/7/2021 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu tarihi geçirdikten sonra 13/7/2021 tarihinde yaptığı bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA SATAN

B. No: 2021/41318 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/41318

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA SATAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/41318)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Osman KODAL

Başvurucu : Mustafa SATAN

Vekili : Av. Gonca TIN NAKKAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, istinaf süresinin gerekçesi açıklanmayan kararın tefhim edildiği tarihten başlatılarak istinaf talebinin süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun açtığı davada verilen karara ilişkin istinaf başvurusu, kanun yolu süresinin ilk derece mahkemesinin kararının tefhim tarihinden başlatılarak hesaplanması nedeniyle süresinde olmadığı gerekçesiyle reddedilmiş, başvurucu bu kararı temyiz etmiş, Yargıtay temyiz talebinin reddine karar vermiştir.

3. Başvurucu nihai hükmü 17/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Rüstem

Gül (B. No: 2021/26038, 22/11/2023) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, gerekçesi açıklanmamış bir hükmün, tefhim edilmiş bir hüküm olarak sayılmayacağını, gerekçeli karar tebliğ ya da tefhim edilmeden kanun yoluna başvurma süresinin başlamayacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi başvurucunun kısa kararla birlikte kararın gerekçesini öğrenemediği, dolayısıyla karar gerekçesini bilmeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf kanun yoluna başvurmasını beklemenin başvurucuya ağır bir külfet yüklediği bu durumda kanun yolu merciinin somut olayın koşullarında istinaf süresini, ilk derece mahkemesinin kararının gerekçesi açıklanmadan tefhim tarihinden itibaren başlatmasına ilişkin yorumunun öngörülemez nitelikte olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (anılan kararda bkz. §§ 41, 42).

5. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu itibarla başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 15.000TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2021/1189, K.2021/1059) iletilmek üzere Bursa 6. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2020/561, K.2020/713) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAVA AKIN

B. No: 2021/60068 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/60068

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAVA AKIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/60068)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Hava AKIN

Vekili : Av. Egemen Bülent TÜRKMEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; birçok kişinin ölümüne, pek çok kişinin de yaralanmasına yol açan bir maden kazası hakkında yürütülen ceza yargılamasının makul süratle yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Türkiye Kömür İşletmeleri adına ruhsatlı olup S... A.Ş. tarafından işletilen Manisa'nın Soma ilçesi Eynez Mahallesi Karanlıkdere mevkiindeki yer altı maden ocağında 13/5/2014 tarihinde saat 15.00 sıralarında meydana gelen faciada 301 kişi ölmüş, çok sayıda kişi dumandan doğrudan etkilenerek yaralanmıştır.

3. Olay hakkında yürütülen soruşturma sonunda bazı şüpheliler hakkında kamu davası açılmış ve yapılan yargılama bazı sanıkların süreli hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmesiyle son bulmuştur (soruşturma süreciyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Adem Kilit ve diğerleri, B. No: 2021/44561, 21/11/2023, §§ 9-64, 67-86).

4. Başvuru, henüz yargılamanın sona ermediği 3/12/2021 tarihinde yapılmıştır.

5. Başvuruda bazı eksiklikler olduğunun tespit edilmesi üzerine başvurucu vekiline eksikliklerin tamamlanması konusunda bir yazı (eksiklik bildirim yazısı) gönderilmiştir. Bu yazıda, bildirimin tebliğinden itibaren on beş gün içinde eksikliklerin tamamlanması gerektiği ifade edilerek tespit edilen eksikliklerin geçerli bir mazeret olmaksızın süresinde tamamlanmaması durumunda başvurunun reddedileceği açıklanmıştır. Başvuruda tespit edilen eksiklikler ve bu eksikliklerin nasıl ikmal edileceği sözü edilen yazıda şöyle ifade edilmiştir:

- Başvurucunun adli yardım talebinin olup olmadığı belirtilmemiştir. Başvurucunun kendisinin ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olduğunu gösteren belgeler başvuru formuna eklenmemiştir. Bu eksiklik eksik belgelerin ikmali ya da başvuru harcının ödenmesi suretiyle yerine getirilebilir.

- Başvurucu, başvuruya konu maden kazasında vefat eden ya da yaralanan hangi kişinin yakını olduğu ve bu yakınlığın ne olduğu konusunda başvuru formunda hiçbir açıklama yapmamıştır. Bu eksiklik anılan hususları açıklayan bir dilekçe verilmesi ile giderilebilir.

6. Başvurucu vekili; eksiklik bildirim yazısına karşı verdiği 3/8/2022 havale tarihli dilekçede başvurucunun faciada ölen Y.G.nin kız kardeşi olduğunu ve yardıma ihtiyacı olduğunu, yurt dışında yaşayan başvurucunun adli yardım talebine esas belgeleri temin etmesinin mümkün olmadığını belirtip başvuru harcını ödediğini ifade etmiştir. Bununla birlikte başvurucu vekilinin verdiği dilekçenin ekinde başvuru harcının ödendiğine ilişkin makbuza rastlanmamıştır.

7. Eksiklik bildirim yazısı başvurucu vekiline elektronik tebligat yoluyla 7/8/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

8. Başvurucu vekili, başvurucu harcını 7/9/2022 tarihinde ödemiştir.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; başvuruya konu yargılamanın hem soruşturma hem kovuşturma bölümünün makul bir özen ve süratle yürütülmediğini, yargılamadaki hiçbir unsurun yargılamanın bu denli uzun sürmesini haklı kılmadığını ve Abdülkadir Yılmaz ve diğerleri (2) (B. No: 2016/13649, 29/1/2020) kararından sonra iş müfettişleri hakkında herhangi bir adli veya idari işlem yapılmadığını belirterek yaşam hakkı ile makul sürede yargılama hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

11. Somut olayda başvurucu vekili, eksiklik bildirim yazısını tebliğ almadan önce sözü edilen yazının içeriğinden haberdar olup yazıya karşı bir dilekçe vermiş ve adli yardım talebine esas belgeleri temin etmesinin mümkün olmadığını ancak başvuru harcını ödediğini bildirmiştir (bkz. § 6). Buna karşın dilekçenin ekinde başvuru harcının ödendiğine ilişkin bir makbuza rastlanmamıştır. Eksiklik bildirim yazısını elektronik tebligat yoluyla 7/8/2022 tarihinde tebliğ alan başvurucu vekili; başvuru harcını, kendisine eksikliği tamamlaması konusunda verilen on beş günlük kesin süreden sonra 7/9/2022 tarihinde ödemiştir.

12. Başvuru evrakındaki eksikliklerin tamamlanmasıyla ilgili mevzuat hükümleri şöyledir:

i. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre başvuru evrakında herhangi bir eksiklik bulunması hâlinde Anayasa Mahkemesi Yazı İşleri Birimi, eksikliğin giderilmesi için başvurucu veya varsa vekiline on beş günü geçmemek üzere bir süre verir ve geçerli bir mazeret olmaksızın bu sürede eksikliğin tamamlanmaması durumunda başvurunun reddine karar verileceğini bildirir.

ii. Anayasa Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Form ve Eklerinin Ön İncelemesi ve Eksiklikler" kenar başlıklı 66. maddesi uyarınca başvuru formunda veya eklerinde herhangi bir eksiklik tespit edilmesi hâlinde bunların tamamlattırılması için başvurucuya, varsa avukatına veya kanuni temsilcisine on beş günü geçmemek üzere kesin bir süre verilir. Eksikliklerin tamamlattırılmasına dair yazıda, başvurucuya verilen kesin sürede eksiklikleri geçerli bir mazereti olmaksızın tamamlamadığı takdirde başvurusunun reddine karar verileceği bildirilir. Tespit edilen eksikliklerin verilen kesin sürelerde tamamlanmadığı hâllerde Komisyonlar başraportörü tarafından başvurunun reddine karar verilir ve bu durum başvurucuya tebliğ edilir. Bu karara karşı tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde Komisyona itiraz edilebilir. Bu konuda Komisyonların verdiği kararlar kesindir.

13. İçtüzük'te eksikliklerin verilen kesin sürelerde tamamlanmadığı hâllerde başvurunun Komisyonlar başraportörü tarafından reddedileceği belirtilse de eksikliklerin süresinde tamamlanıp tamamlanmadığı bireysel başvurunun her aşamasında resen gözetilmesi gereken bir husustur. Bu bağlamda eksikliklerin süresinde tamamlanması başvurunun esastan incelenebilmesi için ön şarttır (Mehmet Encu ve diğerleri, B. No: 2014/11864, 24/2/2016, § 36).

14. Anılan tespit ve değerlendirmeler çerçevesinde somut başvuruya dönüldüğünde eksiklik bildirim yazısını 7/8/2022 tarihinde tebliğ alan, başvuruda tespit edilen eksiklikleri tamamlaması için kendisine on beş günlük süre verilen ve bildirilen eksikliklerin eksiklik bildirim yazısının tebliğinden itibaren 15 gün içinde mazeret olmaksızın giderilmemesi hâlinde başvurunun reddine karar verileceği hususu ihtar edilen başvurucu vekili, verilen kesin süre 23/8/2022 tarihinde dolmasına rağmen adli yardım talebine esas olabilecek belgeleri ibraz etmemiş, ödediğini iddia ettiği başvuru harcını da 7/9/2022 tarihinde ödemiştir (bkz. § 8). Başvurucu vekili başvuru harcının süresinde tamamlanmasına engel bir hususta bahsetmediği gibi herhangi bir mazeret de sunmamıştır. Oysa 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuruların Kanun'a ve İçtüzük'te belirtilen düzenlemelere uygun olarak yapılması zorunludur.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun geçerli mazeret olmaksızın eksikliğin süresinde tamamlanmaması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun eksikliğin geçerli mazeret olmaksızın süresinde tamamlanmaması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TUGÇE SEHER SULAKSU

B. No: 2022/31535 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/31535

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TUGÇE SEHER SULAKSU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/31535)

Karar Tarihi: 30/4/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 6/2/2025 - 32805

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kübra KAYA

Başvurucu : Tugçe Seher SULAKSU

Vekili : Av. Fatmagül KARAPIÇAK CENGİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müşterek çocuğun uzun süren yargılama sonucunda yurt dışında bulunan mutat meskenine iade edilmesinin aile hayatına saygı hakkının ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu ile eşi (Y.T.) 2010 yılında Türkiye'de evlenmiş ve Almanya'ya yerleşmiştir. Bu evlilikten 2013 yılında E., 2014 yılında ise çocukları Y. dünyaya gelmiştir. Başvurucu, 2018 yılında çocuklarla Türkiye'ye geldikten sonra 6/6/2018 tarihinde Gebze 3. Aile Mahkemesinde (Aile Mahkemesi) boşanma davası açmıştır.

3. Aile Mahkemesi 7/6/2018 tarihinde müşterek çocukların geçici velayetini başvurucuya bırakmış, 11/6/2018 tarihinde ise yargılama sonuçlanıncaya kadar müşterek çocukların yurt dışına çıkışının yasaklanmasına karar vermiştir.

4. 3/5/2019 tarihinde Gebze Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Gebze 2. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) çocukların mutat meskene iadesi konulu dava açmış ve Y.T. bu

davaya müdahil olmuştur. Başsavcılıkça hazırlanan davanamede; çocukların babalarının rızası ve bilgisi dışında anneleri tarafından Türkiye'ye getirildiği belirtilerek çocukların mutat meskenlerinin olduğu Almanya'ya iadesi için başvurucuya teslim edilip edilmeyeceğine karar verilmesi kamu adına dava ve talep edilmiştir.

5. Mahkemece sosyal hizmet uzmanı bilirkişiden alınan 26/6/2019 tarihli sosyal inceleme raporunda çocuklar ve yaşam koşullarıyla ilgili gözlem ve incelemelere yer verilmiştir. Bu kapsamda bilirkişinin çocuklarla birebir görüşme gerçekleştirdiği rapor içeriğinden anlaşılmaktadır. Raporun sonuç kısmında çocukların Almanya'da doğup belli bir süre Türkiye'de anneleriyle yaşadığı, babalarıyla da iletişimlerinin ve ilişkilerinin devam ettiği hususlarına yer verilmiştir. Çocukların Türkiye'ye uyumu konusunda gözle görünür bir sorun yaşadıklarına dair bir hususun tespit edilmediğine işaret edilmiştir. Çocuklarla bizzat görüşme yapılmakla beraber çocuklara yaş ve gelişimsel dönemleri itibarıyla nerede yaşamak istedikleri sorusunun doğrudan yöneltilmediği, çocuklarla ilgili gözlem ve tespitlere yer verildiği ifade edilmiştir. Sonuç olarak annenin çocukların bakım ve sorumluluğunu almasına engel bir durum olmadığı, esasa ilişkin takdirin Mahkemeye ait olduğu belirtilmiştir.

6. Mahkemece 25/10/2019 tarihinde iade talebinin reddine karar verilmiştir. Karar gerekçesinde; anılan rapor kapsamında çocukların Türkiye'ye uyum sorunu yaşadığına dair bir hususa yer yerilmediğine işaret edilmiştir. Ayrıca çocukların Türkiye'ye hukuka aykırı şekilde getirilmediği ve alıkonulmadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte boşanma davasında toplanan delillerden Y.T.nin başvurucuya fiziksel şiddet uyguladığı ve çocukları ihmal ettiği hususlarının sabit olduğu belirtilerek Y.T.nin annelerinin üzerine bıçakla yürüdüğünü gören çocukların olaydan çok korkup etkilendiğine, çocukların mutat meskene dönmelerinin fiziksel ve psikolojik şiddet riski içerdiğine yer verilmiştir.

7. Y.T. anılan karara karşı 6/12/2019 tarihinde Sakarya Bölge Adiye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesine (Daire) istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde; çocukların Türkiye'ye uyum sağlamış olmalarının mutat meskene iade davasında gözetilmesi gereken hususlardan olmadığını, fiziksel ve psikolojik şiddet hususundaki değerlendirmenin ise boşanma davasındaki soyut beyanlar üzerinden yapıldığını ileri sürmüştür.

8. Başvurucu 18/12/2019 tarihli istinafa cevap dilekçesinde boşanma davasının derdest olduğunu, çocukların geçici velayetinin kendisine bırakıldığını belirtmiş; Y.T.nin boşanma davasının velayete ilişkin hükümlerinden kaçmak için mutat meskene iade yoluna kötü niyetli olarak başvurduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu; çocukları kaçırmadığını, 2018 yılında yaz tatili için Türkiye'ye geldiklerini, Y.T.nin kendisine fiziksel şiddet uyguladığına şahit olan çocukların olaydan olumsuz etkilendiğini, bu durumun çocuklar üzerinde psikolojik şiddet yarattığını ifade etmiştir.

9. Daire tarafından 10/11/2020 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir. Karar gerekçesinde; çocukların geçici velayetinin 7/6/2018 tarihinde başvurucuya bırakıldığı, Y.T.nin ise 10/12/2018 tarihinde mutat meskene iade talebinde bulunduğu, Y.T.nin talepte bulunduğu tarih itibarıyla başvurucunun çocukların geçici velayetine tek başına sahip olduğu, bu anlamda çocukların başvurucu yanında kalmasının haklı sebebe dayandığı açıklanmıştır.

10. Y.T. anılan karara karşı 26/11/2020 tarihinde Yargıtay 2. Hukuk Dairesine (Yargıtay) temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde; somut olayda çocukların mutat mesken hukuku olarak Alman aile hukukunun uygulanması ve buna göre evlilik birliği

devam ettiğinden velayetin müştereken anne ve babaya ait olması gerektiğini, çocukların başvurucu tarafından alıkonulmasının haklı sebebe dayanmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte mutat meskene iade talebinin reddini gerektirecek fiziksel veya psikolojik şiddet tehlikesinin bulunmadığını ileri sürmüştür.

11. Yargıtay 28/6/2021 tarihinde mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir. Karar gerekçesinde şu tespitlere yer verilmiştir: "Toplanan delillerden, çocukların mutat meskeni olan Almanya'dan 2018 yılında Türkiye'ye getirildikleri, tekrar mutat meskenlerine götürülmedikleri, çocukların mutat meskeninin bulunduğu devletin kanunundan doğan babanın velayet hakkının ihlali suretiyle davalı anne tarafından Türkiye'de haksız olarak alıkonulduğu anlaşılmaktadır. 1980 tarihli "Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Lahey Sözleşmesi" hükümlerine göre; kanuna aykırılık gerçekleşmiştir. (Sözleşme m.3). Geri dönmesinin, çocuğu fiziki veya psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağı veya başka bir şekilde müsamaha edilmeyecek bir duruma düşüreceği yolunda ciddi bir risk bulunduğuna ilişkin bir delil ve olgu ortaya konulmamıştır. Davalı annenin açtığı boşanma davasında çocukların tedbiren velayetlerinin davalı anneye verilmesi çocuğun mutat meskenine iade edilmesini engelleyemez. Çocukların anne yanında bulundukları ortama alışmaları iadeden kaçınma sebebi olarak kabul edilmemiştir. Davacı babanın da çocukların iadesine engel teşkil edecek çocuklara karşı bir davranışı da ispatlanmamıştır."

12. Yargıtayın bozma kararı sonrasında Mahkeme çocukların mutat meskene iadesi hâlinde fiziksel veya psikolojik şiddete uğrayacaklarına veya müsamaha gösterilemeyecek bir durumla karşılaşacaklarına ilişkin delil veya olgu bulunmadığı gerekçesiyle 7/10/2021 tarihinde iade talebinin kabulüne karar vermiştir.

13. Başvurucu 1/12/2021 tarihinde Yargıtaya temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde; çocukların Y.T.nin rızası dâhilinde başvurucuyla Türkiye'ye geldiğini, kaçırılmalarının söz konusu olmadığını, Mahkemenin çocuklar idrak çağında olmalarına rağmen onları dinlemeden karar verdiğini, Y.T.nin çocuklarla ilgilenmediğini, mutat meskene dönmeleri hâlinde çocukların ihmal edileceğini ileri sürmüştür.

14. Y.T. 17/1/2022 tarihli temyize cevap dilekçesinde temyiz talebinin davayı uzatmaya yönelik olduğunu ileri sürmüştür. Yargıtay 24/1/2022 tarihinde usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle anılan kararın onanmasına karar vermiştir.

15. Başvurucu, nihai kararı 14/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 8/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu; çocuğun mutat meskene iade edilmemesinin istisnalarından birinin çocuğun iadesi hâlinde psikolojik ve fiziksel olarak tehlikeye maruz kalma ihtimalinin bulunması olduğunu, somut olayda da şiddet riski var olmasına rağmen derece mahkemelerinin yeterli inceleme yapmaksızın karar verdiğini vurgulamıştır. Bununla birlikte 2018 yılından itibaren anneleriyle Türkiye'de yaşayan çocukların kendileriyle ilgilenmeyen babalarına teslim edilerek Almanya'ya dönmelerinin çocuğun üstün yararı ilkesiyle bağdaşmadığını, idrak çağında olan çocukların görüşleri alınmadan karar verildiğini, yargılamanın dört yıldan fazla sürdüğünü, Lahey Sözleşmesi bakımından hızlı karar verilmesinin çok önemli olduğunu, bu durumun da aile hayatına saygı hakkının ihlali anlamına geldiğini belirtmiştir.

17. Adalet Bakanlığı görüşünde; derece mahkemelerinin sosyal inceleme raporu almak dâhil

gerekli delilleri toplamak suretiyle inceleme yaptığı bununla birlikte yargılamayla varılan sonucun ilgili ve yeterli gerekçeyle açıklandığı, başvurucuya gerek ilk derece yargılaması gerekse kanun yolları aşamasında etkili katılım imkânı sağlandığı belirtilmiştir.

18. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesi, uluslararası çocuk kaçırma vakalarına bağlı olarak mutat meskene iade konularını incelediği daha önceki kararlarında ilgili mevzuata ve benzer durumlara ilişkin uluslararası hukuka yer vermiştir (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, §§ 18-25; N.Ö., B. No: 2014/19725, 19/11/2015, §§ 19, 22; Levent Aşıklar, B. No: 2014/13936, 8/3/2018, §§ 32, 54; Angela Jane Kilkenny, B. No: 2015/10826, 17/7/2018, §§ 25, 52; Cem Ramazan Ninek, B. No: 2015/13760, 18/7/2018, §§ 38, 67).

21. Uluslararası çocuk kaçırma vakaları, uluslararası anlamda ciddi bir iş birliğini gerektirmekte olup bu iş birliği bakımından en önemli vasıtalardan biri Lahey Sözleşmesi'dir. Lahey Sözleşmesi, en basit ifadesiyle yasa dışı kaçırılan veya taraf devletlerden birinde alıkonulan çocuğun ivedi şekilde iadesini öngörerek ebeveyn tarafından gerçekleştirilen uluslararası çocuk kaçırma vakalarının çözümü hususunda hızlı bir prosedür öngörmekte olup Lahey Sözleşmesi'ne taraf bir devlette mutat olarak ikamet eden çocuğun diğer bir taraf devlete yasa dışı kaçırılması veya orada alıkonulması durumunda Sözleşme'de yer verilen sınırlı sayıdaki istisnai hâller dışında çocuğun bulunduğu ülkenin yetkili makamlarının, çocuğu mutat ikametgâhı olan ülkesine ivedi şekilde iade etmesi zorunludur (Marcus Frank Cerny, §§ 44, 46, 47; Dilek Tsakırıdıs, B. No: 2018/35068, 9/6/2020, § 35).

22. Öncelikle belirtmek gerekir ki Lahey Sözleşmesi'nin 13. maddesine göre alıkonulan çocuğun mutat meskeni tespit edildikten sonra ancak çocuğun iade edilmesinin çocuğu fiziksel veya psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağının veya başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceğinin tespiti hâlinde yargısal makamların usule ilişkin güvenceleri işleterek ve çocuğun üstün yararı gözönüne alarak iade talebini reddetme konusunda takdir yetkisine sahip oldukları şüphesizdir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Dilek Tsakırıdıs, § 37.21. Uluslararası çocuk kaçırma vakaları, uluslararası anlamda ciddi bir iş birliğini gerektirmekte olup bu iş birliği bakımından en önemli vasıtalardan biri Lahey Sözleşmesi'dir. Lahey Sözleşmesi, en basit ifadesiyle yasa dışı kaçırılan veya taraf devletlerden birinde alıkonulan çocuğun ivedi şekilde iadesini öngörerek ebeveyn tarafından gerçekleştirilen uluslararası çocuk kaçırma vakalarının çözümü hususunda hızlı bir prosedür öngörmekte olup Lahey Sözleşmesi'ne taraf bir devlette mutat olarak ikamet eden çocuğun diğer bir taraf devlete yasa dışı kaçırılması veya orada alıkonulması durumunda Sözleşme'de yer verilen sınırlı sayıdaki istisnai hâller dışında çocuğun bulunduğu ülkenin yetkili makamlarının, çocuğu mutat ikametgâhı olan ülkesine ivedi şekilde iade etmesi zorunludur (Marcus Frank Cerny, §§ 44, 46, 47; Dilek Tsakırıdıs, B. No: 2018/35068, 9/6/2020, § 35).

23. Lahey Sözleşmesi kapsamında kural ivedi iade olmakla birlikte zorunlu iade kararının bir dizi istisnası vardır. Bu istisnalar Lahey Sözleşmesi'nin 13. ve 20. maddelerinde yer almakta olup ilgili hükümlerin yargısal makamlara çocuğun iadesini reddetme yetkisi tanıdığı görülmektedir. Lahey Sözleşmesi'nin temel amacı, çocuğun mutat meskeni olan

ülkesine iade edilmesini sağlayarak koruma hakkının nasıl düzenlenmesi gerektiğinin çocuğun üstün yararı nazara alınmak suretiyle mutat meskenin yargı makamlarınca belirlenmesidir. Bununla birlikte yer değiştirmenin veya alıkoymanın geçerli sebeplerinin bulunabileceği veya iadenin çocuğa ciddi zararlar verebileceği durumların olabileceği gerçeği karşısında belirtilen istisna hükümlerine yer verilmek suretiyle Lahey Sözleşmesi'nin uygulamasında bazı güvence hükümlerine yer verilmek istendiği görülmüştür (Marcus Frank Cerny, § 58; Dilek Tsakırıdıs, § 37).

24. Öncelikle çocuğun mutat meskene iadesine ilişkin davalarda tarafların koşulları ayrıntılı bir şekilde incelenmeli, tarafların çıkarları ile çocuğun yüksek menfaati arasında bir denge kurulmalı, sonuç olarak çocuk için en iyi çözümün ne olduğu tespit edilerek karar verilmelidir. Çocuğun üstün yararına olanın ve mutat meskenin belirlenmesi sürecinde özellikle anneye bağımlılık çağındaki çocuklar yönünden çocuğun yaşı, anneyle yaşadığı yer ve süre, annenin yaşam koşullarına alışma düzeyi ile annenin çocukla birlikte çocuğun iade edileceği ülkede yaşama olanağı olup olmadığı hususları gözetilerek iadesi hâlinde çocuğun maruz kalabileceği risklerin tespit edilmesi gerektiği söylenebilir. Bu kapsamda anneye bağımlılık çağında olan ve doğumundan itibaren annesinin baktığı çocukların anne yanındayken alıştığı koşullardan ve anneden koparılarak başka bir ülkeye gönderilmesinin çocuk üzerinde olumsuz etkileri olabileceği de gözetilmelidir. (Dilek Tsakırıdıs, B. No: 2018/35068, 9/6/2020, § 46).

25. Başvurucu, iddialarının dikkate alınmadan karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş olup başvurucunun anılan iddiaları iki farklı alt başlığa ayrılarak incelenmiştir.

A. Yargılamanın Uzun Sürmesi Nedeniyle Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Lahey Sözleşmesi’ne taraf bir devlette mutat olarak ikamet eden çocuğun diğer bir taraf devlete yasa dışı kaçırılması veya orada alıkonulması durumunda sözleşmede yer verilen sınırlı sayıdaki istisnai hâller dışında çocuğun bulunduğu ülkenin yetkili makamlarının çocuğu mutat ikametgâhı olan ülkesine ivedi şekilde iade etmesi zorunludur. Görüldüğü gibi Sözleşmenin en temel ilkelerinden birisinin çocuğun mutat meskene iadesine yönelik idari ve yargısal prosedürün ivedi bir şekilde sonuçlandırılması olduğunda kuşku yoktur.

27. Lahey Sözleşmesi kapsamındaki taleplerin acil işlerden sayılarak ivedilikle sonuçlandırılması kuralının geçerli olduğu dikkate alındığında yargılamanın üç yıl gibi uzun bir sürede tamamlanması, Lahey Sözleşmesi'nin ortaya çıkış amacına aykırı olduğu gibi başvurucu ile çocuk arasındaki bağların sürdürülebilirliğine telafisi imkânsız zararların verilmesine yol açmıştır. Bu nedenle sürecin ivedilikle tamamlanması konusundaki devletin pozitif yükümlülüklerinin yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Angela Jane Kilkenny, B. No: 2015/10826, 17/7/2018, Emrah Acıdereli, B. No: 2018/34860, 12/1/2021).

28. Açıklanan gerekçelerle yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları Yönünden Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Somut olayda Almanya'da doğan ancak bir süredir Türkiye'de yaşayan çocukların Lahey Sözleşmesi hükümlerine göre mutat meskenlerine iadesi talebiyle dava açılmıştır.

Mahkemece resen atanan sosyal hizmet uzmanı bilirkişi, çocuklarla bizzat görüşerek çocukların yaşam koşullarına, anne ve babalarıyla ilişkilerine dair gözlem, inceleme ve değerlendirmelerini içeren sosyal inceleme raporu düzenlemiştir. Mahkeme ve Dairece iade talebinin reddine karar verilmiş, anılan karar Yargıtayın temyiz incelemesi sonucu bozulmuştur. Yargıtay bozma ilamında boşanma davasında velayetin Türkiye'de yaşayan anneye tedbiren bırakılmış olmasının iade talebinin reddine dayanak teşkil etmeyeceğine bu hususta yapılacak incelemenin Lahey Sözleşmesi'nin istisna hükümleriyle sınırlı olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu kapsamda çocukların mutat meskene iadesi hâlinde psikolojik veya fiziksel bir tehlikeye maruz kalacaklarına ilişkin ciddi bir riskin varlığının tespit edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Somut olayda babanın çocukların iadelerine engel olacak bir davranışının ispatlanmadığı ifade edilmiştir.

30. Mahkeme, alınan uzman raporları sonucunda çocukların ve annenin koşullarını da değerlendirerek anne yanında kalmalarının çocuklarının yararına olduğunu belirtmesine rağmen Yargıtay tarafından bu koşulların ortadan kalkması, çocukların anneden koparılmalarının olası olumsuz sonuçları, annenin yurt dışında yaşama imkânı olup olmadığı hususları çocuğun üstün yararı ilkesi de gözetilerek tartışılmadan şeklî bir inceleme yapılmıştır. Bunun yanında başvurucunun çocuklarının beyanı alınmadan karar verildiği iddiası derece mahkemeleri tarafından dikkate alınmamış, bu hususta bir değerlendirme yapılmamıştır. Sonuç olarak somut olayın koşulları, çocuğun yüksek yararı ilkesi ve Lahey Sözleşmesi birlikte gözetilmek suretiyle aile hayatına saygı hakkı kapsamında ilgili ve yeterli gerekçeyle bir değerlendirme yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Rıfat Korkut Canayakın, B.No: 2020/35621, 21/11/2023; Asiye Kovancı, B.No:2022/25700, 6/3/2024).

31. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

32. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

34. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. 1. Yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Diğer ihlal iddiaları yönünden Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN ile Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gebze 2. Aile Mahkemesine (E.2021/529, K.2021/577) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, müşterek çocuğun yurt dışında bulunan mutat meskenine iade edilmesi nedeniyle aile hayatına saygı ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş, Mahkememiz çoğunluğunca söz konusu müdahale nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın ise başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Çoğunluk kararının makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna ilişkin kısmına katılmakla birlikte aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin kısmına aşağıdaki belirttiğimiz gerekçelerle katılmıyoruz.

2. Lahey Sözleşmesi temelde, çocuğun korunmasına ilişkin meselelerde çocuğun üstün menfaati ilkesinin de gözetilerek, küçüğü uluslararası alanda, kanuna aykırı bir yer değiştirmenin zararlı etkilerinden korumayı ve çocuğun mutat ikametgâhı devletine derhal dönüşünü teminat altına almak için usuller tespit etmeyi ve ziyaret hakkının korunmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Nitekim Anayasanın 41. maddesinde de her çocuğun, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu, devletin her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alacağı ifade edilmiştir.

3. Yukarıda ifade edilen ilkeler çerçevesinde Lahey Sözleşmesi'ne göre çocuğun zorunlu iade kuralının sınırlı sayıda istisnası mevcuttur. Buna göre ilk olarak çocuğun şahsının bakımını üstlenmiş bulunan kişi ya da kurumun yer değiştirme veya alıkoyma döneminde koruma hakkını etkili şekilde yerine getirmediğinin anlaşılması veya yer değiştirmeye/alıkoymaya muvafakat etmiş olmaları, ikinci olarak küçüğün geri dönmesinin onu fiziki veya psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağı veya müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceği yolunda ciddi bir risk olduğunun tespit edilmiş olması, üçüncü olarak adlî veya idarî makam tarafından geri dönmeyi istemeyen çocuğun görüşünün göz önünde bulundurulmasının uygun olacağı bir yaşa ve olgunluğa erişmiş bulunduğu yönünde gözlemin bulunması ve son olarak da çocuğun geri dönmesinin, talepte bulunulan Devletin

insan haklarının korunması ve temel hürriyetlerine ilişkin ilkeleri ihlal ediyor olması halinde çocuğun mutat meskenine iadesinin reddedilmesi mümkündür.

4. Somut olayda başvurucunun 2018 yılında Türkiye'ye gelmesi sonrası bu tarihte dört ve beş yaşında olan iki çocuğun babaları tarafından mutat meskenlerine iadesi talep edilmiştir. Müşterek çocukların sürekli Türkiye'de barındırılmasına talepte bulunanın rızasının bulunmadığı, dolayısıyla çocukların hukuka aykırı olarak Türkiye'de tutulduğu, tarafların beyanları ve dosya kapsamı birlikte gözetildiğinde ihtilaf dışıdır. Hukuka aykırı olarak mutat meskenleri değiştirilen çocuklarla yapılan görüşmeye istinaden 2019 yılında düzenlenen raporda çocukların mutat meskene iadesinin onları fiziki veya psikolojik bir tehlikeye bırakacağı veya müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceği yolunda ciddi bir riske işaret eden bir bulgu ya da tespite yer verilmemiştir. Rapor tarihi itibariyle beş ve altı yaşında olan ve dolayısıyla adli ve idari makamlarca müşterek çocukların iadeye ilişkin görüşünün göz önünde bulundurulmasının uygun olacağı yönünde bir gözlem de yapılmamış, söz konusu makamlarca çocukların iadesinin insan haklarının korunması ve temel hürriyetlerine ilişkin ilkelere aykırılık taşıdığı da iddia edilmemiştir. Bu bilgiler doğrultusunda müşterek çocukların iadesinin Lahey Sözleşmesinin bir gereği olduğu sabittir.

5. Kaldı ki Mahkememizce verilen Mehmet Emin Balcı (B. No: 2015/10459, 8/1/2020) ve Nuray Öztürk (B. No: 2017/38142, 10/6/2020) kararlarında da yaşı küçük müşterek çocukların babaları tarafından yapılan talep sonrası mutat meskene iadesine karar verilmesine ilişkin olarak aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir. Söz konusu kararlarda özetle her çocuğun, menfaatleri aksini gerektirmedikçe ebeveyni ile doğrudan ve düzenli olarak kişisel ilişkisini sürdürme hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir. Buna göre çocuğun menfaati; bir yandan -söz konusu ailenin sağlıksız olması durumu hariç- ailesiyle bağlarını sürdürmesi gerektiğine işaret etmekte, öte yandan çocuğun sağlıklı ve güvenli bir çevrede gelişimini sürdürmesini içermektedir. Aynı düşünce Lahey Sözleşmesi için de geçerli olup çocuğun geri döndürülmesi, çocuğu ağır fiziksel veya psikolojik zarar riskine maruz bırakmadıkça veya başka bir şekilde katlanılmaz bir duruma sokmadıkça kural olarak kaçırılan çocuğun ivedi olarak iadesini gerektirmekte ve bu şekilde aile ilişkilerinin sürdürülebilirliğini amaçlamaktadır (Marcus Frank Cerny, § 75; Levent Aşıklar, § 77).

6. Mahkememizce adli yargı mercilerinin ilgili ve yeterli gerekçeleri yerine dosya kapsamında bulunmayan tespitlere ve iddialara işaret edilerek salt annenin beyanlarının esas alınmasının ülkemizin tarafı olduğu Sözleşmenin gereklerinin yerine getirilmesine mâni olacağı düşüncesiyle, Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiği kanaatinde olduğumuzdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye İrfan FİDAN Üye Yılmaz AKÇİL

RAZİYE DAĞ

B. No: 2022/57445 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/57445

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAZİYE DAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/57445)

Karar Tarihi: 30/4/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 23/12/2024 - 32761

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Raziye DAĞ

Vekili : Av. Oğuz ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müşterek çocuk ile baba arasındaki kişisel ilişkinin kaldırılması davasının reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun A.K. ile yaptığı evlilikten 2004 yılında müşterek bir kız çocuğu dünyaya gelmiştir. 2009 yılında A.K.nın açtığı boşanma davasına karşılık başvurucu, tedbir nafakası davası açmıştır. Boşanma davasında başvurucunun kusuru ispatlanamadığından davanın reddine, başvurucunun açtığı tedbir nafakası davasının ise ayrı yaşamakta haklı görülmesi nedeniyle kısmen kabulüne karar verilmiştir. Söz konusu kararlar temyiz edilmeksizin 1/7/2010 tarihinde kesinleşmiştir. 2012 yılında ise A.K. müşterek çocukla kişisel ilişki kurulması davası açmıştır. Bu davanın kabulüne karar verilerek baba ile müşterek çocuk arasında her ayın 1. ve 3. haftasının cumartesi günü ve dinî bayramların 2. günleri yatılı olmaksızın ve her yılın temmuz ayı boyunca yatılı olacak şekilde kişisel ilişki kurulmasına karar verilmiştir. Yargıtayca onama kararı verildiğinden karar 20/6/2013 tarihinde

kesinleşmiştir.

3. Anılan davalardan sonra A.K. 29/8/2013 tarihinde yeniden boşanma davası açmıştır. Başvurucu da karşı boşanma davası açmıştır. Yapılan yargılama sonucunda verilen hüküm; boşanma, velayet, kişisel ilişki ve maddi tazminat yönünden 10/2/2015 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Bu boşanma davasındaki kişisel ilişki hükmü kesinleştikten sonra başvurucu 11/7/2017 tarihinde Söğüt Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) A.K. ile müşterek çocuk arasındaki kişisel ilişkinin kaldırılması talebiyle davayı açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde zaman içinde A.K.nın müşterek çocukla görüşmek için hemen hemen hiçbir girişimde bulunmadığını, en son icra yoluyla müşterek çocuğu görmek istediğini, ancak müşterek çocuğun babasıyla görüşmek istemediğini, bu nedenle ağladığını belirterek öncelikle kişisel ilişkinin tedbiren durdurulmasını, sonuç olarak ise kişisel ilişkinin kaldırılmasını talep etmiştir. Cevap dilekçesinde ise A.K. kızını uzun süredir göremediğini, icra yoluyla görmek istediğinde başvurucunun zorluk çıkardığını belirtmiştir.

5. Aile mahkemesi sıfatıyla görülen davada Mahkeme tarafından çocuk bizzat dinlenmiştir. Çocuk, babasıyla uzun süredir görüşmediğini ve görüşmek de istemediğini ifade etmiştir. Dosya kapsamındaki sosyal inceleme raporunda ise çocuğun hatırlamadığı bir yaştayken babasının kendisinin boğazına sarıldığı şeklindeki beyanından başka babayla kişisel ilişkinin kaldırılmasını gerektirecek somutlukta bir risk unsuru tespit edilemediği belirtilmekle birlikte mevcut durumda çocuğun babasını bir yabancıdan öte kendisine zarar verebilecek birisi olarak gördüğü ifade edilmiştir. Çocuğun babasına gitmesi durumunda özellikle babaannesinde kalmaktan çekindiği ve bu duygu hâlinde babasıyla görüşmeyi kesinlikle istemediği tespit edilmiştir. Buradan hareketle çocuğun bu deneyime hazır olmaması sebebiyle babasıyla yatılı ve uzun süreli bir zaman geçirme mecburiyetinin çocuğu olumsuz yönde etkileyeceği değerlendirilmiştir. Sonuç olarak çocuğun mevcut durumunda baba ile görüşmek istemediğini beyan etmesi nedeniyle çocuğun babası ile arasındaki yatılı ve uzun süreli kişisel ilişkinin devam etmesinin uygun olmayacağı kanaati bildirilmiştir.

6. Mahkemece tüm dosya kapsamı değerlendirilerek 22/10/2019 tarihinde davanın kabulüne, müşterek çocukla babası arasındaki kişisel ilişkinin tamamen kaldırılmasına, ayrıca kişisel ilişki tesisinin hükmün kesinleştiği tarihe kadar tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir. Karar gerekçesinde; kişisel ilişkinin içeriğinin belirlenmesinde çocuğun isteği ve görüşünün de dikkate alınması gerektiği, bu nedenle ayırt etme gücüne sahip küçüğün kural olarak dinlenmesi gerektiği, dosyadaki sosyal inceleme raporlarından küçüğün babası ile görüşmek istemediğini beyan ettiğinin anlaşıldığı, küçüğün duruşmadaki beyanlarında da babası ile kişisel ilişki kurmayı, onunla bir araya gelerek görüşmeyi şiddetle ve ısrarla reddettiği vurgulanmıştır. Ayrıca tanık beyanlarından da boşanmadan sonraki süreçte babanın çocuğu ile uzun süre görüşmediği, bu konuda ciddi bir çaba ve istek göstermediği, çocuğun bakım ve gözetimi ile yeterince ilgilenmediğinin anlaşıldığı ifade edilmiştir.

7. Kararda; bu davadan önce yaşanan süreçte çocuk teslimi için A.K.nın icra yoluna başvurduğu, çocuk teslimi için gidildiğinde çocuğun babası ile görüşmek istemediği ve bu nedenle çocuğun teslim edilemediği belirtilmiştir. Bu hususun da dosyada yer alan CD içeriği, çocuk teslimine muhalefet suçuna ilişkin dava dosyaları ve çocuğun duruşmadaki beyanları ile sabit olduğu değerlendirilmiştir. Sonuç olarak babasını görmek ve babasıyla karşılaşmak istemeyen, babasına karşı yabancılık hisseden çocuk ile babası arasında zorla

kişisel ilişki kurulmasının mümkün olmadığı, bu durumun çocuğun kişilik hakkının ihlalini oluşturabileceği, çocuk ile babası arasında kişisel ilişkinin kurulması hâlinde çocuğun ve velayet hakkına sahip başvurucunun huzurunun bozulacağı, çocuğun beden ve psikolojik gelişiminin olumsuz etkileneceği kanaati açıklanmıştır. Bu kanaat doğrultusunda mahkeme kararıyla müşterek çocuk ile baba arasındaki kişisel ilişki tamamen kaldırılmış olup çocuk ile baba arasında kişisel ilişki tesisine yer olmadığına karar verilmiştir.

8. Kararın A.K. tarafından istinaf edilmesi üzerine Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 20/1/2022 tarihinde mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiştir. Kararda baba ile çocuk arasında önceden kurulan kişisel ilişkinin kaldırılmasını gerektirecek herhangi bir durum bulunmadığını, kişisel ilişkinin değiştirilmesinin de gerekmediğini vurgulamıştır. Bunun yanında çocuk ile baba arasındaki duygusal bağın tamamen kopmaması ve çocuğun yüksek yararı gereğince davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulünün doğru olmadığını belirtmiştir. Bu kararı başvurucunun temyiz etmesi üzerine Yargıtay 2. Hukuk Dairesi (Daire) 14/4/2022 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesince verilen kararın onanmasına kesin olarak karar vermiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 28/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 24/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; kişisel ilişkinin kaldırılması davasında ilk derece mahkemesinin toplanan delilleri değerlendirerek kişisel ilişkinin neden kaldırılması gerektiğini açık ve net olarak belirlediğini ve sonuçta çocuğun üstün yararı gereğince karar verdiğini, buna karşılık Bölge Adliye Mahkemesince mahkeme kararı kaldırılırken deliller ve çocuğun üstün yararı gözetilmeksizin karar verildiğini belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

12. Velayet hakkına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin uyuşmazlıklar, adil yargılanma hakkının ihlali iddialarına sıklıkla konu olmakla birlikte sürecin ivedi olarak yürütülmesi de dâhil olmak üzere -ilgili prosedürlere ilişkin işlem ve eylemlerin aile hayatına saygı hakkı bağlamında meydana getirdiği sonuçlar dikkate alındığında- söz konusu iddiaların aile hayatına saygı hakkı bağlamında ele alınması uygundur (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 82; M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 137). Bu nedenle başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasanın 41. maddesinde ifade edilen çocuğun yüksek yararı mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde gözetilmesi gereken bir ilkedir. Bu bağlamda çocuklar üzerinde etki doğuracak bir işlem yapılacağı zaman bu işlemin çocuğun yararına uygun olup olmadığı yönünde bir

değerlendirme yapılması aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi açısından oldukça önemlidir (Şükran İrge, B. No: 2016/8660, 7/11/2019, § 33).

15. Şüphesiz çocuğun üstün yararının ne olduğuna ilişkin tespit, bu tür davalarda dikkate alınması gereken en önemli unsurdur. Derece mahkemelerinin takdirlerinin gerekçelerini ebeveynin kanun yoluna müracaat imkânını da etkili şekilde kullanabilmelerini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya koymaları ve ulaştığı sonuçları yeterli açıklıktaki bilimsel görüş, rapor gibi yeterli ve objektif verilere dayandırması gerekmektedir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 45; Marcus Frank Cerny, § 84; N.Ö., B. No: 2014/19725, 19/11/2015, § 56).

16. Başvuru konusu yargısal süreçte ilk derece mahkemesi bildirilen tanıkları ve çocuğu dinlemiş olup konuyla ilgili uzman bilirkişilerden raporlar almıştır. Mahkeme, çocuğun babası ile arasındaki kişisel ilişkinin devam etmesinin çocuğun yüksek yararına uygun olmayacağı kanaatine ulaşarak kişisel ilişkinin tamamen kaldırılmasına karar vermiştir. Ancak yargılamanın aşamalarında her ne kadar çocuk babayla kesinlikle görüşmek istemediğini beyan etse de alınan raporlarda sonuç olarak mevcut durumda yatılı ve uzun olacak şekilde kişisel ilişki tesisinin çocuğun psikolojik gelişimine uygun olmayacağı kanaatine ulaşılmış, ayrıca raporlarda çocuk ile baba arasındaki kişisel ilişkinin tamamen kaldırılması yönünde görüş sunulmadığı tespit edilmiştir. Böylece somut olayda çocuğun babasıyla görüşmekten dolayı yaşadığı huzursuzluk ve rahatsızlık uzmanlarca gözetilerek yatılı ve uzun süreli kişisel ilişkinin devamının uygun olmayacağı görüşü sunulmasına rağmen ilk derece mahkemesinin gerekçesini ve gerekliliğini ortaya koymayarak kişisel ilişkiyi tamamen kaldırmıştır. Bu yönüyle ilk derece mahkemesinin baba ile çocuk arasındaki bağı tamamen koparacak nitelikte bir karar vermesinin çocuğun üstün yararına uygun bir çözüm olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak çok ciddi sebeplerin ve çocukla ilgili ciddi risklerin varlığı hâlinde kişisel ilişkinin tamamen kaldırılması gerektiği gözönüne alındığında ilk derece mahkemesi kararında çocuğun üstün yararı bakımından ciddi tehdit oluşturacak nitelikte risklerin varlığının ortaya konulmadığı anlaşılmıştır.

17. Öte yandan alınan uzman raporları, tarafların şartları, çocuğun maruz kaldığı olaylar/riskler gözetilerek çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine en uygun çözümün tercih edilmesi ve bunun çocuğun yararına olduğunun yeterli gerekçeyle açıklanması gerekir. Ancak başvuru konusu olayda istinaf incelemesinde verilen ret kararında tanıkların ve çocuğun beyanları ile bilirkişi raporlarında belirtilen kanaatler gibi davayı etkileyebilecek nitelikteki incelemelere niçin itibar edilmediği yönünde bir gerekçe sunulmadığı gibi raporlarda belirtilen kanaatlerin aleyhine karar verirken somut verilere dayanan yeterli ve ilgili gerekçeye de yer verilmediği değerlendirilmiştir. Başka bir deyişle Bölge Adliye Mahkemesinin kararında ilk derece mahkemesinin kararına dayanak teşkil eden deliller hakkında değerlendirme yapılmayarak baba ile çocuk arasında önceden kurulan kişisel ilişkinin kaldırılmasını gerektirecek herhangi bir durum bulunmadığı ve kişisel ilişkinin değiştirilmesinin de gerekmediği gerekçe olarak belirtilmiştir.

18. Bununla birlikte istinaf mercii çocuk ile baba arasındaki duygusal bağın tamamen kopmaması ve müşterek çocuğun yüksek yararının korunması için ilk derece mahkemesinin kararının kaldırılmasına ve kişisel ilişkinin kaldırılması davasının reddine karar vermiştir. Ancak anılan kararda yatılı ve uzun süreli kişisel ilişkinin devamının gerekliliğine dair yeterli bir açıklama yapılmadığı gibi ilk derece mahkemesinin tanık beyanlarını, tarafların ifadelerini ve özel şartlarını gözeterek ulaştığı sonucun neden çocuğun üstün yararına

uymadığına dair bir değerlendirme de yapılmamıştır. Bunun yanında istinaf merciinin çocuğun üstün yararına uygun olabilecek başkaca alternatif tedbirleri de değerlendirmediği anlaşılmıştır. Yapılan açıklamalar ışığında istinaf mercii tarafından çocuğun içinde bulunduğu şartların ve yaşadıklarının tam olarak ortaya konulmak suretiyle çocuğun sağlığı ve gelişimi açısından üstün yararına olanın açık şekilde tespit edildiği söylenemez.

19. Sonuç olarak yargılama süreci bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde uzman görüşleri çerçevesinde tarafların sosyal ve ekonomik şartları da gözetilmek suretiyle çocuk ile ebeveynler arasında aile birlikteliğinin devamlılığını ve tarafların hukuki menfaatleri arasında dengelemeyi sağlayacak şekilde çocuğun üstün yararına uygun olan bir çözüm bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Bu durumda kişisel ilişki konusunda yargılama makamları tarafından yeterli ve ilgili gerekçe sunularak karar verilmediğinden başvurucunun aile hayatına saygı hakkı kapsamında devlete ait pozitif yükümlülüklerin gereği gibi yerine getirildiğinden söz edilemez.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

21. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Tarafların müşterek çocuğunun 2004 doğumlu olması nedeniyle -karar tarihinde reşit olduğu dikkate alındığında- başvuruya konu davanın niteliği gereği tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

23. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN ve Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Söğüt Asliye Hukuk (Aile) Mahkemesi (E.2017/108, K.2019/106) ve Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi (E.2021/328, K.2022/64) ile

Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucunun A.K. ile yaptığı evlilikten 2004 yılında müşterek bir kız çocuğu dünyaya gelmiştir. 2009 yılında A.K. tarafından açılan (ilk) boşanma davası reddedilmiş ve anılan karar temyiz edilmeksizin 1/7/2010 tarihinde kesinleşmiştir.

2. 2012 yılında ise A.K. (baba) tarafından müşterek çocukla kişisel ilişki kurulması davası açılmıştır. Bu davanın kabulüne karar verilerek baba ile müşterek çocuk arasında her ayın 1. ve 3. haftasının cumartesi günü ve dinî bayramların 2. günleri yatılı olmaksızın ve her yılın temmuz ayı boyunca yatılı şekilde kişisel ilişki kurulmasına karar verilmiştir. Yargıtayca onama kararı verilerek karar 20/6/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Anılan davalardan sonra A.K. tarafından 29/8/2013 tarihinde (ikinci) boşanma davası açılmıştır. Başvurucu da karşı boşanma davası açmıştır. Yapılan yargılama sonucunda; (11/12/2004 doğumlu tarafların müşterek çocuğunun velayetinin başvurucu anneye bırakılmasına ve çocuk ile baba A.K. arasında aynı şekilde kişisel ilişki kurulmasına şeklinde) verilen hüküm boşanma, velayet, maddi tazminat ve kişisel ilişki yönünden Yargıtay denetiminden geçerek 10/2/2015 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Bu boşanma davasındaki kişisel ilişki hükmü kesinleştikten sonra başvurucu (anne) 11/7/2017 tarihinde Söğüt Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) A.K. ile müşterek çocuk arasındaki kişisel ilişkinin kaldırılması talepli davayı açmıştır.

5. Mahkemece 22/10/2019 tarihinde davanın kabulüne, müşterek çocukla babası arasındaki kişisel ilişkinin tamamen kaldırılmasına, ayrıca kişisel ilişki tesisinin hükmün kesinleştiği tarihe kadar tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir.

6. Mahkeme kararının gerekçesinde; küçüğün duruşmadaki beyanına göre babası ile görüşmek istemediği ve babasına karşı yabancılık hissettiğinden çocuk ile babası arasında zorla kişisel ilişki kurulmasının mümkün olmadığı; sosyal inceleme raporunda babasıyla yatılı ve uzun süreli bir zaman geçirme mecburiyetinin çocuğu olumsuz etkileyeceği görüşünde bulunulduğu ve ayrıca tanık ifadelerinden de boşanmadan sonraki süreçte babanın çocuğu ile uzun süre görüşmediği, bu konuda ciddi bir çaba ve istek göstermediği nedenleriyle müşterek çocuk ile baba arasındaki kişisel ilişkinin tamamen kaldırılmasına karar verildiği belirtilmiştir.

7. Kararın A.K. tarafından istinaf edilmesi üzerine Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 20/1/2022 tarihinde mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde "…tüm dosya kapsamı ve toplanan delillerden, baba ile çocuk arasında önceden kurulan kişisel ilişkinin kaldırılmasını gerektirecek herhangi bir durum bulunmadığı, kişisel ilişkinin değiştirilmesinin de gerekmediği, çocuk ile baba arasındaki duygusal bağın tamamen kopmaması ve müşterek çocuğun yüksek yararı gereği davanın reddine karar verilmesi gerekirken, kabulünün doğru olmadığı…" belirtilmiştir. Bu kararın başvurucu tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 2. Hukuk Dairesi (Daire) 14/4/2022 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesince verilen kararın onanmasına kesin olarak karar vermiştir.

8. Başvurucu, ilk derece mahkemesinin toplanan delilleri değerlendirerek kişisel ilişkinin neden kaldırılması gerektiğini açık ve net olarak belirlediğini ve sonuçta çocuğun üstün yararı gereğince karar verdiğini ne var ki Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay kararlarında

Mahkeme kararının aksine deliller ve çocuğun üstün yararı gözetilmeksizin yeterli gerekçe olmadan karar verildiğinden şikâyet etmektedir.

9. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun;

182. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Velayetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlak bakımından yararları esas tutulur."

323. maddesi şöyledir:

"Ana ve babadan her biri, velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahiptir."

324. maddesi şöyledir:

"Ana ve babadan her biri, diğerinin çocuk ile kişisel ilişkisini zedelemekten, çocuğun eğitilmesi ve yetiştirilmesini engellemekten kaçınmakla yükümlüdür.

Kişisel ilişki sebebiyle çocuğun huzuru tehlikeye girer veya ana ve baba bu haklarını birinci fıkrada öngörülen yükümlülüklerine aykırı olarak kullanırlar veya çocuk ile ciddî olarak ilgilenmezler ya da diğer önemli sebepler varsa, kişisel ilişki kurma hakkı reddedilebilir veya kendilerinden alınabilir.

Velayet kendisine bırakılan ana veya baba, kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerini yerine getirmezse çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayet değiştirilebilir. Bu husus kişisel ilişki kurulmasına dair kararda taraflara ihtar edilir. "

10. Somut olayda Mahkeme kararına dayanak 26/6/2018 tarihli sosyal inceleme raporunda özetle; "… Davacı annenin anlatımlarından kızına da zarar verebilecek seviyede sapkın bir baba profili anlaşılmakla birlikte yapılan değerlendirmeler sonucunda söz konusu ithamları somutlaştıracak bir gözlem edinilememiş, dosyada buna dair bir delil görülememiştir. Davalı babanın; konuşma sürecinde iletişime ve rehberliğe açık olduğu, özeleştiri yapabildiği, öyküsünün genel olarak anlam bütünlüğü içinde ve anlatımının duygulanımıyla uyumlu olduğu gözlenmiştir. … davalı babanın; kendisiyle gelmek istemeyen çocuğunu zorlamayarak ve duygularını ifade etmesine imkân tanıyarak uygun davrandığı, esasen anne ve yakınlarının isteklerle gerekliliklerin uyuşmaması durumunda gösterilecek sağlıklı davranışları göstermemiş oldukları, bu sebeple kişisel ilişki süreçlerinin olması gerekenden daha sancılı bir sürece dönüştüğü kanaati oluşmuştur. … çocukla baba arasındaki kişisel ilişkiye yönelik dayanıklı bir risk unsuru tespit edilememiş, çocuk her ne kadar babasını görmek istemediğini belirtmişse de babasının kendisine yönelik duygu ve fikirlerine ilgi ve merakla yaklaşmıştır. … Annenin sıkıntı ve kaygılarını çocuğuna yansıttığı, çocuğun bu durumdan da olumsuz etkilendiği, annenin bu tutumunun da çocuğa yönelik duygusal şiddet sınıfına girdiği düşünülmektedir. Sonuç olarak çocuğun hatırlamadığı bir yaştayken babasının kendisinin boğazına sarıldığı söyleminden öte babayla kişisel ilişkinin kaldırılmasını gerektirecek somutlukta bir risk unsuru tespit edilememişse de mevcut durumda çocuğun; babasını bir yabancıdan öte kendisine zarar verebilecek birisi olarak gördüğü, şu halde babasına gitmesi durumunda özellikle babaannesinde kalmaktan çekindiği, mevcut duygu hâlinde babasıyla görüşmeyi kesinlikle istemediği anlaşılmakta, dolayısıyla çocuğun bu deneyime hazır olmaması sebebiyle babasıyla yatılı ve uzun süreli bir zaman geçirme mecburiyetinin çocuğu olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir. …"

şeklindedir.

11. Çoğunluk görüşünde de kabul edildiği üzere; ilk derece mahkemesi gerekçesini ve gerekliliğini ortaya koymadan çocuk ile baba arasındaki kişisel ilişkiyi tamamen kaldırmıştır. Müşterek çocuk babayla kesinlikle görüşmek istemediğini beyan etse de alınan sosyal inceleme raporunda sonuç olarak çocuğun bu deneyime hazır olmaması sebebiyle babasıyla yatılı ve uzun süreli bir zaman geçirme mecburiyetinin çocuğu olumsuz yönde etkileyeceği kanaati bildirilmiştir. Bu yönüyle ilk derece mahkemesinin baba ile çocuk arasındaki bağı tamamen koparacak nitelikte bir karar vermesinin çocuğun üstün yararına uygun bir çözüm olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak çok ciddi sebeplerin ve çocukla ilgili ciddi risklerin varlığı hâlinde kişisel ilişkinin tamamen kaldırılması gerektiği gözönüne alındığında ilk derece mahkemesi kararında çocuğun üstün yararı bakımından ciddi tehdit oluşturacak nitelikte risklerin varlığının ortaya konulmadığı anlaşılmaktadır. Çoğunluğun bu görüşü tarafımızca da kabul edilmektedir.

12. Öte yandan çoğunluk görüşünde; istinaf incelemesinde verilen ret kararında tanıkların ve çocuğun beyanları ile bilirkişi raporlarında belirtilen kanaatler gibi davayı etkileyebilecek nitelikteki incelemelere niçin itibar edilmediği yönünde bir gerekçe sunulmadığı gibi raporlarda belirtilen kanaatlerin aksine karar verirken somut verilere dayanan yeterli ve ilgili gerekçeye yer verilmediği değerlendirilmiştir.

13. Çoğunluk görüşü aksine; Bölge Adliye Mahkemesinin "…tüm dosya kapsamı ve toplanan delillerden, baba ile çocuk arasında önceden kurulan kişisel ilişkinin kaldırılmasını gerektirecek herhangi bir durum bulunmadığı, kişisel ilişkinin değiştirilmesinin de gerekmediği, çocuk ile baba arasındaki duygusal bağın tamamen kopmaması ve müşterek çocuğun yüksek yararı gereği davanın reddine karar verilmesi gerekirken, kabulünün doğru olmadığı…" şeklindeki gerekçesinin; Mahkemenin 22/10/2019 tarihli kararı ile Bölge Adliye Mahkemesinin 20/1/2022 tarihli kararına kadar yaklaşık 2 yıl 3 aylık sürede baba ile çocuk arasındaki bağın tamamen koparılması, Yargıtay denetiminden geçerek 20/6/2013 ve 10/2/2015 tarihlerinde kesinleşen önceden kurulan kişisel ilişki kararları ile çocuğun üstün yararı bakımından ciddi tehdit oluşturacak nitelikte risklerin varlığının ortaya konulmadığı gözönüne alındığında Bölge Adliye Mahkemesi ve bu kararı onayan Yargıtay karar gerekçelerinin aile hayatına saygı hakkı bağlamında ilgili ve yeterli olduğu değerlendirilmiştir.

14. Bölge Adliye Mahkemesi toplanan delilleri ve özellikle sosyal inceleme raporunu da değerlendirerek karar verirken önceden kurulan kişisel ilişki kararı doğrultusunda hüküm vermiştir. Anılan kararda baba ile çocuk arasında her ayın 1. ve 3. haftasının cumartesi günü saat 09.00 – 17.00 saatleri arası ile dinî bayramların 2. günleri saat 09.00 – 17.00 saatleri arası bilirkişi raporundaki kanaate itibar edilerek çocuğun babasıyla yatılı ve uzun süreli bir zaman geçirmeksizin (yatılı olmaksızın) kişisel ilişki kurulduğu dikkatten kaçırılmamalıdır. Kaldı ki Bölge Adliye Mahkemesinin 20/1/2022 ve Yargıtayın 14/4/2022 tarihli kararları sonrasında baba ile çocuk arasında kurulan kişisel ilişkide çocuğun yüksek yararının olumsuz etkilendiğine dair başvurucu tarafından bir beyanda bulunulmamış, buna ilişkin somut bir delil de sunulmamıştır.

15. Diğer yandan 2 yılı aşkın bir süre baba ile çocuk arasındaki bağın tamamen koparılmasına neden olan Mahkeme kararı sonrasında Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay kararlarıyla -11/12/2022 tarihinde reşit olacak çocuk ile babasının sadece 1/7/2022 tarihinden itibaren temmuz ayı boyunca yatılı şekilde kişisel ilişki kurulmasına karar

verilmesinin- çocuğun, annenin, babanın ve kamu düzeninin yarışan menfaatleri arasında, olayın özel şartları ve kendisine tanınan takdir alanı içinde adil dengenin kurulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

16. Yine davada avukat tarafından temsil edilen başvurucunun, dava süreçlerinde iddia ve itirazlarını, bilirkişi raporları hakkındaki talep ve iddiaları ile delillerini yazılı ve sözlü olarak yargılama sırasında sunabildiği, Bölge Adliye Mahkemesinin kararına karşı temyiz kanun yoluna başvuru hakkını kullanabildiği ve bu suretle meşru çıkarlarının korunması için söz konusu davaya gerekli olduğu ölçüde etkili katılımının sağlandığı görülmüştür.

17. Neticede, Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki aile hayatına saygı hakkının usule ilişkin gereklerine riayet edilerek yapılan yargılamalar sonucunda Bölge Adliye Mahkemesinin ve Yargıtayın takdirleri ve karar gerekçeleri aile hayatına saygı hakkı bağlamında ilgili ve yeterli olduğundan başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediği düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye İrfan FİDAN Üye Yılmaz AKÇİL

PERVİN HAZAN YAĞCI

B. No: 2022/60016 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/60016

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

PERVİN HAZAN YAĞCI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/60016)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Pervin Hazan YAĞCI

Vekili : Av. Mustafa YUVANÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müşterek çocuğun velayetinin değiştirilmesi davasının reddi ve kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi davasının kabulü nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun U.S.A. ile yaptığı evlilikten 2011 yılında müşterek bir kız çocuğu dünyaya gelmiştir. U.S.A. tarafından açılan anlaşmalı boşanma davasında tarafların boşanmalarına, müşterek çocuğun velayetinin babaya verilmesine ve çocukla başvurucu arasında kişisel ilişki kurulmasına dair verilen karar 22/12/2014 tarihinde kesinleşmiştir. Bu kararda çocuk ile başvurucu arasında her perşembe günü saat 09.00'dan pazar günü saat 09.00'a kadar, Ramazan Bayramı'nın arefe günü saat 09.00'dan 2. günü saat 09.00'a kadar, Kurban Bayramı'nın 3. günü saat 09.00'dan son günü saat 17.00'ye kadar, sömestr tatilinin ilk haftası cuma günü saat 17.00'den bir sonraki hafta cumartesi günü saat 20.00'ye kadar, her yıl 1 Temmuz günü saat 09.00'dan 15 Temmuz günü saat 17.00'ye kadar kişisel ilişki kurulmuştur.

3. Başvurucu 18/9/2019 tarihinde Ankara 18. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) velayetin değiştirilmesi ve velayet değiştirildiği takdirde müşterek çocuk yararına iştirak nafakasına hükmedilmesi, davanın devamı süresince velayetin tedbiren başvurucuya verilmesi talepli dava açmıştır. Dava dilekçesinde; müşterek çocuğun başvurucunun bilgisi ve rızası olmaksızın velayet sahibi baba tarafından kaçırılarak Kıbrıs'a götürüldüğü, orada okula kaydedildiği belirtilmiştir. Ayrıca boşanma kararında başvurucu ile müşterek çocuk arasında kurulan kişisel ilişkiye göre haftanın dört günü çocuğun başvurucunun yanında kaldığı, çocuğun başka bir ülkeye götürülmesiyle kişisel ilişkinin fiilen kaldırılması sonucunun doğduğu ileri sürülmüştür. Bunun yanında velayet sahibi babanın hiçbir haklı sebebi yokken salt başvurucu ve müşterek çocuk arasındaki kişisel ilişkinin engellenmesi amacıyla yer değişikliği yaptığı iddia edilmiştir.

4. Davalı baba cevap ve birleşen dava dilekçesinde; çocuğun zorla kaçırılmasının söz konusu olmadığını, başvurucunun çocuğa yönelik bakım ve gözetim yükümlülüklerini yerine getirmediğini, anlaşmalı boşanma davasında kurulan kişisel ilişkinin çocuğun okul hayatına engel olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak birleşen davada müşterek çocukla başvurucu arasındaki kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi talep edilmiştir. Ankara 20. Aile Mahkemesi tarafından 18/11/2019 tarihinde kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi davası ile velayetin değiştirilmesi davasının birleştirilmesine karar verilmiştir.

5. Yargılama sürecinde uzman raporları alınmıştır. 9/12/2019 tarihli uzman raporunda çocuk, anne ve baba ile ayrı ayrı görüşme yapıldığı belirtilerek babanın sorun çözmede daha yapıcı bir davranış sergilediği bu nedenle çocuğun bakım ve gözetim sorumluluğunu üstlenebilecek yeterlilikte bir ebeveyn olduğu, çocuğun gelişimine olumlu katkı sağladığı ve sağlayacağı ifade edilmiştir. Ayrıca her iki ebeveynin aralarındaki çatışma konusunda bir uzman desteği almalarının müşterek çocuğun yüksek yararına uygun olacağı vurgulanmıştır.

6. Tek kişilik bu uzman raporundan sonra Mahkemece 3 kişilik uzman heyetinden rapor düzenlenmesi talep edilmiştir. Psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı tarafından hazırlanan 14/2/2020 tarihli raporda müşterek çocuğun gelecekte babası ile kalmak istediği, annesi ile de bağını koparmadan ilişkisini sürdürmek istediği, Kıbrıs'ta babası ile mutlu olduğu, okulunu, öğretmenlerini ve arkadaşlarını sevdiği, annesi ile şahsi ilişkisinin düzenli olarak devam ettiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak çocuğun velayetinin değiştirilmesini gerektirecek bir durum olmadığı kanaati bildirilmiştir.

7. Bunun yanında Mahkeme tarafından 9/10/2020 tarihinde küçüğün beyanı pedagog eşliğinde alınmıştır. Çocuk beyanında babasıyla birlikte yaşamaya devam etmek istediğini, Kıbrıs'ta yaşadığı süreçte daha mutlu olduğunu, orada yaşamaktan dolayı herhangi bir problemi ya da çekincesi olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca çocuk; Türkiye'den gitmesi hâlinde annesinin kedilerini başkalarına sahiplendireceğini söylediğini, ancak kedilerinin başkasına verilmesini istemediğini beyan etmiştir. Anılan beyanda çocuk, babasıyla birlikte Kıbrıs'ta yaşamak ve Kıbrıs'taki okuluna devam etmek istediğini vurgulamıştır.

8. Bu çerçevede yargılama devam ederken Mahkeme 14/7/2020 ve 16/10/2020 tarihli ara kararlarıyla dosya kapsamı ve sosyal inceleme raporlarını dikkate alarak 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 5/1-a ve 5/1-d maddeleri uyarınca çocuk hakkında danışmanlık ve sağlık tedbiri uygulanmasına karar vermiştir. Anılan kararlar doğrultusunda Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde görevli sosyal hizmet uzmanı tarafından aşamalarda çocuk hakkında raporlar düzenlenmiştir. Ankara 2. Çocuk Mahkemesinin talebi üzerine

düzenlenen 30/10/2020 tarihli sosyal inceleme raporunda da çocuk hakkındaki danışmanlık tedbir kararının devam etmesi ve sağlık tedbir kararı uygulanmasının uygun olacağı kanaati belirtildiğinden Ankara 2. Çocuk Mahkemesince de 2/11/2020 tarihli tedbir kararıyla aynı tedbirlerin uygulanmasına karar verilmiştir.

9. Son olarak Mahkemece görevlendirilen pedagog, psikolog ve sosyal hizmet uzmanından oluşan üç kişilik heyet tarafından hazırlanan 26/4/2021 tarihli sosyal inceleme raporunda; müşterek çocuğun velayet hakkının değiştirilmesini gerektirir bir hususun görülmediği, ebeveynlerin danışmanlık hizmeti almalarının çözüm yolları geliştirmeleri konusunda yararlı olacağı kanaati belirtilmiştir. Karar öncesi alınan bu raporda taraflar arasındaki sorunların okul değişimi konusunda çıkan anlaşmazlıklar sonrasında velayet hakkı sahibi babanın kızıyla beraber Kıbrıs'a gitmesiyle yaşandığı, 1 yıla yakın Kıbrıs'ta kaldıktan sonra başvurucunun talebiyle Türkiye'ye döndükleri, böylelikle ilk derece yargılamasının son aşamasında babanın Kıbrıs'a ya da başka ülkeye gitme hususunda herhangi bir planının bulunmadığı tespiti yapılmıştır. Bunun yanında tarafların müşterek çocuğun bakımını sağlayıp ihtiyaçlarını karşılayabildikleri, taraflar arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle çocuğun örselendiği, çocuğun anne ve babasıyla arasındaki bağın son derece kuvvetli olduğu, annesi ile babasının üzülmesini istemediği vurgulanmıştır. Sonuç olarak her iki tarafın da müşterek çocuğun bakım ve sorumluluğunu üstlenebilecek yeterlilikte olduğu, anne veya babanın müşterek çocuğu ihmal ettiğine dair bir izlenim edinilmediği belirtilerek velayetin değiştirilmesini gerektiren bir husus görülmediği kanaatine ulaşılmıştır.

10. Bununla beraber kişisel ilişkinin değiştirilmesi talebinin değerlendirilmesi için aynı uzmanlar tarafından 24/6/2021 tarihinde düzenlenen ek sosyal inceleme raporunda velayet gibi kişisel ilişki konusunda da mevcut durumun devamının uygun görüldüğü yönünde görüş bildirilmiştir.

11. Mahkeme anılan delilleri değerlendirerek 25/11/2021 tarihinde velayetin değiştirilmesi davasının reddine, birleşen davanın kabulü ile müşterek çocuk ve başvurucu arasındaki kişisel ilişkinin değiştirilmesine karar vermiştir. Böylelikle çocuk ile başvurucu arasında her ayın 1. ve 3. haftasının Cumartesi günü saat 10.00'dan Pazar günü saat 18.00'e kadar, dinî bayramların ikinci günü saat 10.00'dan üçüncü günü saat 17.00'ye kadar, her yıl 1 Temmuz saat 09.00'dan 30 Temmuz saat 17.00'ye kadar, eğitim dönemi sömestr tatilinin ilk haftası Cumartesi günü saat 09.00'dan takip eden Cuma günü 17.00'ye kadar, 1. ara tatili (Kasım dönemi) Cumartesi günü saat 09.00'dan takip eden Cuma günü 17.00'a kadar, her yıl anneler günü saat 10.00'dan akşam saat 20.00'ye kadar, tekli yıllardaki yılbaşılarda 31 Aralık saat 17.00'den ertesi gün saat 15.00'e kadar, tekli yıllarda müşterek çocuğun doğum gününde saat 10.00'dan ertesi gün saat 17.00'ye kadar, tekli yıllarda 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda saat 09.00'dan aynı gün akşam 17.00'ye kadar kişisel ilişki kurulmuştur. Kararın gerekçesinde velayetin değiştirilmesini gerektirecek bir durum olmadığı yönündeki uzman raporu ile çocuğun beyanı değerlendirilerek çocuğun babasıyla mutlu olduğu, yaşadığı yer ve çevreyi sevdiği, bu durumun çocuğun psikolojik gelişimi açısından çocuğun yararına uygun olduğu vurgulanmıştır. Kişisel ilişki bakımından ise yerleşik Yargıtay kararları gereğince anne ile müşterek çocuk arasında belirli gün ile saatlerde geniş ve yatılı bir şekilde kişisel ilişki tesis edildiğine işaret edilmiştir.

12. Kararın başvurucu tarafından istinaf edilmesi üzerine Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 27/4/2022 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; velayet hakkı kendisinde bulunan babanın müşterek çocukla gerek yurt dışı gerekse yurt içinde seyahat etmesinin ve

yerleşim yerini belirlemesinin annenin muvafakatına bağlı olmadığı, babanın işi ve çocuğunun eğitimi nedeniyle Kıbrıs'a yerleştiği bunun velayet hakkının kötüye kullanılması olarak kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. İdrak çağındaki çocuğun velayet hakkındaki görüşü ve tercihi, ebeveynleri ile olan ilişkileri hakkındaki anlatımları, uzman raporları birlikte değerlendirilerek babanın velayet görev ve sorumluluklarını yerine getirdiği, çocuğun velayet konusundaki tercih ve görüşüne öncelik verilmesi gerektiği vurgulanarak velayetin değiştirilmesi şartlarının gerçekleşmediği sonucuna ulaşılmıştır.

13. Anılan kararda birleşen dava bakımından ise müşterek çocuğun 2011 doğumlu ve öğrenci olduğu belirtilerek özellikle her hafta Perşembe gününden başlayan ve Pazar günü sabah sona eren kişisel ilişkinin babanın velayet hakkını gereği gibi kullanmasını ve çocuğun eğitimini engeller nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kararda ayrıca tarafların ayrı ülkelerde oturdukları gözetildiğinde; mevcut kişisel ilişkinin çocuğun menfaatine aykırı olduğu ve kişisel ilişkinin değiştirilmesi davasının kabulüne karar verilmesinin sonucu itibarıyla usule ve kanuna uygun olduğu ifade edilmiştir.

14. Bölge Adliye Mahkemesi velayetin değiştirilmesi davasının reddi kararı yönünden 27/4/2022 tarihinde kesin olarak istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir. Böylelikle başvurucunun açtığı velayetin değiştirilmesi davasının reddi kararı 27/4/2022 tarihinde kesinleşmiştir. Kişisel ilişkinin değiştirilmesinin kabulüne ilişkin birleşen davada verilen karar yönünden ise istinaf talebinin reddi kararı temyiz yolu açık olarak verilmiştir. Anılan davada başvurucu temyiz yoluna başvurduğundan başvuru tarihinde birleşen davaya ilişkin verilen karar kesinleşmemiştir. Ancak başvurudan sonraki süreçte başvurucunun kişisel ilişkinin değiştirilmesi davasında verilen kabul kararını temyiz etmesi üzerine Yargıtay 2. Hukuk Dairesi tarafından 15/9/2022 tarihinde kararın onanmasına kesin olarak karar verilmiştir.

15. Başvurucu, velayetin değiştirilmesi davası bakımından nihai hükmü 9/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 7/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Başvurucu; tarafına haber verilmeksizin çocuğun yurt dışına götürülmesi suretiyle velayet hakkının kötüye kullanıldığını, toplanan deliller ve düzenlenen raporlar doğrultusunda Mahkemece velayetin değiştirilmesine karar verilmesi gerekirken davanın reddine karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkı ve yargılamanın sonucu itibarıyla hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, ayrıca özenli bir yargılama yapılmadığından aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bunun yanında başvurucu istinaf aşamasında talep edilmesine rağmen duruşma yapılmaması nedeniyle duruşmalı yargılama hakkının da ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu çocuğu ile arasındaki kişisel ilişkinin değiştirilmesi nedeniyle de anılan ihlal iddialarına dayanmıştır.

18. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi kararları ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı

süresinde olmayan beyanında toplanan delillerin derece mahkemeleri tarafından gözardı edildiğini ve makul bir gerekçe ortaya konulmadan karar verildiğini ifade etmiştir.

19. Başvurucunun şikâyetinin, müşterek çocuğun üstün yararının gözönünde tutulmayarak velayetin değiştirilmesi talebinin reddedilmesine ve başvurucunun çocuğu ile arasında mahkeme kararıyla kurulan kişisel ilişkinin değiştirilmesine ilişkin olduğu anlaşılmakla başvurucunun iddiaları bir bütün olarak aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

20. Velayet hakkına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin uyuşmazlıklar, adil yargılanma hakkının ihlali iddialarına sıklıkla konu olmakla birlikte sürecin ivedi olarak yürütülmesi de dâhil olmak üzere ilgili prosedürlere ilişkin işlem ve eylemlerin aile hayatına saygı hakkı bağlamında meydana getirdiği sonuçlar dikkate alındığında söz konusu iddiaların aile hayatına saygı hakkı bağlamında ele alınması uygun görülmektedir (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 82; M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 137).

21. Aile hayatına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük, sadece belirtilen hakka keyfî surette müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp öncelikli olan bu negatif yükümlülüğe ek olarak aile hayatına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir. Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da aile yaşamına saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 26).

22. Ebeveyn ile çocukların birlikte yaşama istekleri, aile hayatının vazgeçilmez bir unsuru olup ebeveyn arasında ortak yaşamın kurulamaması veya hukuken ya da fiilen sona ermiş olması aile hayatını ortadan kaldırmaz. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile hayatının, anne ve babanın birlikte yaşamamaları veya ortak yaşama son vermelerinin ardından da devam edeceği açık olup anne, baba ve çocuğun aile hayatlarına saygı hakkı, belirtilen durumlarda ailenin yeniden birleştirilmesine yönelik tedbirleri de içermektedir. Söz konusu yükümlülük, ebeveyn veya diğer aile bireyleri arasındaki velayet ve kişisel ilişki tesisine ilişkin uyuşmazlıklar için de geçerlidir (Murat Atılgan, § 25).

23. Anayasanın 41. maddesinde ifade edilen çocuğun yüksek yararı mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde gözetilmesi gereken bir ilkedir. Bu bağlamda çocuklar üzerinde etki doğuracak bir işlem yapılacağı zaman bu işlemin çocuğun yararına uygun olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapılması, aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi açısından oldukça önemlidir (Şükran İrge, B. No: 2016/8660, 7/11/2019, § 33).

24. Öte yandan mevzuatın yorumlanmasıyla ilgili sorunları çözmek öncelikle derece mahkemelerinin yetkisi ve sorumluluk alanındadır. Çocuğun üstün yararı başvuru konusu dava açısından en önemli unsur olup olayın tüm tarafları ile doğrudan temas hâlinde bulunan derece mahkemelerinin olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu da tartışmasızdır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetlemekte ve özellikle mahkemelerin kişisel ilişki kurulmasına ve velayete ilişkin mevzuat hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini incelemektedir (M.M.E. ve T.E., § 135).

25. Somut olayda tarafların evlilik birliği içinde müşterek bir kız çocuğunun olduğu, anlaşmalı olarak boşandıkları, aralarındaki anlaşmaya göre çocuğun velayetinin babaya verildiği, velayet hakkı sahibi babanın çocukla birlikte Kıbrıs'a gitmesi üzerine başvurucunun velayetin değiştirilmesi davası açtığı anlaşılmaktadır. Buna karşılık mevcut kişisel ilişkinin çocuğun okul hayatına engel olduğu iddiasıyla açılan kişisel ilişkinin değiştirilmesi davası da anılan davayla birlikte görülmüştür.

26. Başvuru konusu yargısal süreç incelendiğinde; derece mahkemesince yapılan yargılamada müşterek çocuğun velayeti konusunda bir karar verebilmek amacıyla uzman raporları alındığı, uzman nezaretinde çocuğun beyanlarına başvurulduğu ve tarafların bildirdikleri tanıkların dinlendiği görülmüştür. Mahkemenin hükme esas aldığı raporlar incelendiğinde; raporların konusunda uzman kişilerce taraflarla ve çocukla bire bir görüşmeler yapılarak hazırlandığı, tarafların yaşam koşulları da değerlendirilerek bir sonuca varıldığı tespit edilmiştir. Gerekçeli kararda ise, velayetin değiştirilmesini gerektirecek bir durum bulunmadığı yönündeki uzman raporları ile çocuğun beyanlarının birlikte değerlendirildiği, çocuğun üstün yararının dikkate alınması gerektiğine yönelik kurallar gözönüne alınarak çocuğun velayetinin babada kalmasına hükmedildiği görülmektedir. Kişisel ilişki bakımından inceleme yapıldığında ise yerleşik Yargıtay kararları gereğince anne ile müşterek çocuk arasında belirli gün ile saatlerde geniş ve yatılı bir şekilde kişisel ilişki tesis edildiği anlaşılmaktadır.

27. Velayetin tespitinde uzman raporları, tarafların koşulları, çocuğun maruz kaldığı olaylar/riskler gözetilerek çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine en uygun çözümün tercih edilmesi ve bunun çocuğun yararına olduğunun yeterli gerekçeyle açıklanması gerekmektedir. Dava sürecinde ebeveynler arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle örselendiği tespit edilen çocuk hakkında danışmanlık ve sağlık tedbiri uygulayan Mahkeme tarafından alınan raporlar doğrultusunda velayetin değiştirilmesi davasının reddedilmesinin çocuğun üstün yararının korunmasına yönelik olduğu söylenebilir.

28. Bunun yanında Bölge Adliye Mahkemesi kişisel ilişkinin değiştirilmesi talebi bakımından müşterek çocuğun yaşını ve öğrenci olmasını gözönüne alarak özellikle her hafta Perşembe gününden başlayan ve Pazar günü sabah sona eren kişisel ilişkinin, babanın velayet hakkını gereği gibi kullanmasını ve çocuğun eğitimini engeller nitelikte olduğu kanaatini kararında belirtmiştir.

29. Başvuru konusu yargısal süreç bir bütün olarak değerlendirildiğinde; başvurucunun vekil ile kendisini temsil ettirdiği ve beyan ve itirazlarını sunabildiği, dolayısıyla yargılamaya katılımının sağlanmış olduğu görülmektedir. Mahkemece tarafların hukuki menfaatleri arasında bir dengeleme yapıldığı ve çocuğun üstün yararı dikkate alınmak suretiyle velayet ve kişisel ilişki konusunda yeterli ve ilgili gerekçe sunularak karar verildiği kanaatine ulaşılmıştır.

30. Bu durumda; kararlarda yer verilen tespit ve gerekçe itibarıyla aile hayatına saygı hakkı yönünden yargısal makamların takdir yetkilerinin sınırının aşılmadığı, dolayısıyla aile hayatına saygı hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NEŞE AÇIKSÖZ

B. No: 2022/71568 | Karar tarihi: 30.04.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/71568

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEŞE AÇIKSÖZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/71568)

Karar Tarihi: 30/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Neşe AÇIKSÖZ

Vekili : Av. Said Sencer AYÇİÇEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şantaj suçu kapsamında yürütülen yargılamada kanunun kapsamının genişletilmesi suretiyle yeterli delil olmadan mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle, suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Ankara'nın Çubuk ilçesindeki bir meslek lisesinde görev yapan öğretmen hakkında Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü Hava Trafik Kontrol Merkezi Başmüdürlüğünü töhmet altında bıraktığı ve kurumsal prestijini zedelediği iddiasıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından idari soruşturma açılmıştır.

3. İdari soruşturma, Millî Eğitim Bakanlığı müfettişleri tarafından yürütülmüş ve hakkında tahkikat yapılan öğretmenin ifadesi alınmıştır. Buna göre bir kısım öğrencinin staj yaptığı iş yerinde erkek temizlik görevlisinin laubali hareketlerde bulunduğu, öğrencilerin de kendine bu durumdan rahatsız olduğunu belirttiğini söylemiştir. Ayrıca öğretmenin bu ifadesinde aşçı olarak çalışan başvurucunun da öğrencileri mecburi tutarak müstehcen hediyelerle yılbaşı hediyeleşmesi yapma hususunda ısrarcı davrandığı konusu yer almaktadır.

4. Bunun üzerine Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından 19/11/2018 tarihinde suç duyurusunda bulunulmuştur.

5. Suç duyurusu üzerine Çubuk Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucu hakkında şantaj, temizlik görevlisi olan diğer kişi hakkında ise çocuğa karşı cinsel taciz suçlarından soruşturma başlatılmıştır.

6. Olay tarihinde stajyer öğrenci olan beş kız, Başsavcılık nezdindeki ifadelerini mağdur veya müşteki sıfatıyla farklı tarihlerde vermiştir. Mağdurlardan biri hariç diğerleri başvurucudan şikâyetçi olmuştur. Bu kapsamdaki ifadelerden özet olarak;

i. 2017 Aralık ayında işlerin bitmesi nedeniyle beş arkadaş olarak bir odada oturdukları,

ii. Bu sırada başvurucu ve aşçı yardımcısı olan Fatma ile birlikte toplam beş kadının daha odada olduğu,

iii. Yılbaşının yaklaşması nedeniyle başvurucunun stajyer öğrencilere "Fatma ablanıza cinsel içerikli hediyeler alın, staj puanınızı müdürler vermiyor, puanı biz vereceğiz, cinsel içerikli hediye almazsanız stajınızı yakarım." dediği,

iv. Bu sırada Fatma'nın konuşmayı kapatmaya çalıştığı, başvurucunun bunun dışında başka bir şey söylemediği, mağdurların da herhangi bir hediye almadıkları anlaşılmaktadır.

7. Başsavcılık, başvurucunun şüpheli sıfatıyla ifadesini almıştır. Başvurucu böyle bir söylemde bulunmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca, stajyer öğrencilerin puanlarını aşçıların doldurma hakkı olduğu gibi üst taraftaki birimlerin de doldurmasının mümkün olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda soruşturmada mağdur olarak geçen iki öğrencinin staj puanlarını kendisinin doldurduğunu, 100 puan verdiğini beyan etmiştir. İfadesinin devamında staj puanlarını kendisinin doldurma nedeninin bu öğrencilerin kendi taleplerinden kaynaklandığını, arzu etmeleri hâlinde puan tablosunu üst birimlere götürüp doldurtabileceklerini söylemiştir. İş yerindeki huzursuzluklar nedeniyle kendisine husumet besleyenler tarafından bu olayların ortaya sürüldüğünü, bu nedenle işten çıkartıldığını, üzerine atılı suçlamaları kabul etmediğini beyan etmiştir.

8. Diğer şüphelinin de ifadesini alan Başsavcılık, başvurucunun 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 107. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan şantaj suçundan, diğer şüphelinin ise aynı Kanun'un 103. ve 105. maddeleri kapsamında sarkıntılık yapmak suretiyle çocuğun cinsel istismarı ve çocuğa karşı cinsel taciz suçlarından cezalandırılması talebiyle 2/4/2019 tarihinde iddianame düzenlemiştir.

9. İddianamenin Çubuk 1. Asliye Ceza Mahkemesince (Mahkeme) kabulünden sonra ilk celsede sanıkların savunması müdafi huzurunda alınmıştır. Soruşturma aşamasında ifadesi alınan mağdurlar da dinlenilmiş ve benzer şekilde ifadelerini yinelemişlerdir. Mağdurlar ayrıca staj notlarının sadece aşçılar tarafından ve toplamda üç aşçının verdiği notların aritmetik ortalaması ile verildiğini bildiğini ancak daha sonra idari kadrodan puan verildiğini öğrendiğini beyan etmiştir. Bu celsede dinlenilen tanıklardan S.G.; başvurucunun stajyerlere yönelik cinsel içerikli ürünler alın şeklindeki ifadelerine kendisinin de şahit olduğunu, stajınızı yakarım dediğini ifade etmiştir. Olay anında odada yer aldığı anlaşılan diğer iki tanık ise cinsel içerikli hediye alın şeklinde başvurucunun bir söyleminin olduğunu duymadığını ve olaya tanık olmadığını beyan etmiştir. Bir sonraki celsede olayla ilgili olarak başka tanıklar da dinlenmiştir.

10. Cumhuriyet savcısı esas hakkındaki mütalaasını sunmadan önce başvurucunun Devlet

Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü Hava Trafik Kontrol Merkezi Başmüdürlüğüne staj işlemlerine ilişkin olarak 20/2/2020 tarihinde bir dilekçe verdiği anlaşılmıştır. Bu kapsamda 25/2/2020 tarihli cevabi yazıda; staj işlemlerinin 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu çerçevesinde gerçekleştirildiği, hizmet alım personelinin staj işlemleri ile ilgili görev ve sorumluluğunun (staj puanı verme, yoklama, stajı sonlandırma vb.) bulunmadığı, staj işlemleri ile ilgili görev ve sorumlulukların Başmüdürlük yetkisinde olduğu belirtilmiştir.

11. Cumhuriyet savcısı, mütalaasında şantaj suçundan başvurucunun cezalandırılmasını talep etmiştir. Başvurucu mütalaaya karşı sözlü ve yazılı olarak cevap vermiş, suçun unsurlarının oluşmadığını ileri sürmüştür. Mahkeme, başvurucunun 5237 sayılı Kanun'un 107. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında şantaj suçundan mahkûmiyetine karar vermiştir. Bu kapsamda başvurucunun müşteki ve mağdurlara hitaben iş yerinde bulundukları sırada "Fatma ablanıza cinsel içerikli hediyeler alın, staj puanınızı müdürler vermiyor, puanı biz vereceğiz, cinsel içerikli hediye almazsanız stajınızı yakarım." demek suretiyle üzerine atılı zincirleme şekilde şantaj suçunu işlediğinin aşamalarda alınan beyanlar, tanık anlatımları ile sabit olduğu gerekçesine yer verilmiştir. Mahkeme, alt sınırdan uzaklaşıp takdiri indirim uygulayarak neticeten 2 yıl 6 ay hapis cezası ve 12.500 TL adli para cezasına hükmetmiştir.

12. Başvurucunun istinaf talebi, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 27. Ceza Dairesi tarafından 27/6/2022 tarihinde kesin olarak esastan reddedilmiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 18/7/2022 tarihinde öğrendikten sonra 26/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu şantaj suçunun maddi ve manevi unsurlarının oluşmadığını iddia etmiştir. Bu kapsamda stajyer öğrencilerin stajlarını puanlandırma, başarı durumuna etki etme, stajın bitirilmesini engelleme gibi bir yetki veya görevinin söz konusu olmadığını ifade etmiştir. Yargılama esnasında bu yönde belge de sunduğunu beyan ederek yükümlü olunan şeyi yapmamak suretiyle baskı oluşturma, zorlama gerçekleşmediğinden ve gerçekleştirme imkânı da bulunmadığından şantaj suçunun oluşmadığını dile getirmiştir. Bu şekilde suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Başvurunun bu kısmı suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmiştir.

17. Anayasa’nın temel hak ve özgürlüklerle ilgili bölümlerindeki pek çok maddede kanunla düzenleme ilkesine yer verilmiştir. Bu düzenlemeler dışında Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin genel ilkelerde de sınırlamaların ancak kanunla yapılabileceği kurala bağlanmıştır. Anayasa’nın suç ve cezaları düzenleyen 38. maddesinde de suçta ve cezada kanunilik ilkesi özel olarak güvence altına alınmıştır (Karlis A.Ş., B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 31).

18. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesi, genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence

oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlam ve öneme sahiptir. Bu ilke kapsamında kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte, buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili olarak uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş., § 32).

19. Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında "Kimse, ... kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz." denilerek suçta kanunilik, üçüncü fıkrasında da "Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur." denilerek cezada kanunilik ilkeleri güvence altına alınmıştır. Anayasa'da öngörülen suçta ve cezada kanunilik ilkesi, insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir anlayışın öne çıktığı günümüzde ceza hukukunun temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Anayasa'nın 38. maddesine benzer şekilde 5237 sayılı Kanun'un 2. maddesinde düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesi; yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır (AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011).

20. Ceza hükümlerinin kanunun özünden uzaklaşacak şekilde genişletici yoruma tabi tutulması suç ve cezaların kanuniliği ilkesini ihlal edebilir. Anayasa Mahkemesince bu aşamada incelenecek mesele yargı mercilerinin yorumlarının kanunun özünden uzaklaşan genişletici bir mahiyet taşıyıp taşımadığıdır (Fuat Fettahoğlu [GK], B. No: 2019/33972, 17/5/2023, § 57).

21. Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi yönünden öncelikle incelenecek mesele başvurucunun şeklî manada bir kanuna dayalı olarak cezalandırılıp cezalandırılmadığıdır. Bu yönüyle başvurucunun 5237 sayılı Kanun'un 107. maddesi uyarınca cezalandırıldığı görülmektedir. Dolayısıyla başvurucunun şeklî manada bir kanuna dayalı olarak cezalandırıldığı anlaşılmaktadır.

22. Anayasa'nın 89. maddesine göre TBMM tarafından kabul edilen kanunlar, Cumhurbaşkanınca Resmî Gazete'de yayımlandığından başvuruya konu kuralın erişilebilirliği yönünden de bir sorun olduğu söylenemez. Son olarak anılan kuralın öngörülebilirliğinin değerlendirilmesi gerekir.

23. 5237 sayılı Kanun'un 107. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca hakkı olan veya yükümlü olduğu bir şeyi yapacağından veya yapmayacağından bahisle, bir kimseyi kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi yapmaya veya yapmamaya ya da haksız çıkar sağlamaya zorlayan kişinin cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır. Şantaj suçunun arz ettiği özellik, kişinin hak veya yükümlülüklerini kötüye kullanarak haksız bir çıkar sağlamaya çalışması ya da başkasını bir şeyi yapmaya veya yapmamaya mecbur etmesidir. Bu çerçevede şantajın yaptırıma bağlandığı, böylelikle kanun koyucu tarafından ilke ve çerçevenin belirlendiği görülmüştür.

24. Başvurucu, soruşturmadaki ifadesinin tersine bir şekilde kovuşturma evresinde yetkisi ve görevi olmadığını belirterek şantaj suçunun unsurlarının oluşmadığını ileri sürmektedir. Başvurucunun şikayetlerinde sunduğu yetki ve görev kapsamına dair belgelere karşı Mahkemenin gerekçesinde özellikle aşamalarda alınan beyanlara önem ve öncelik verdiği anlaşılmaktadır. Başvurucunun soruşturma evresinde alınan beyanındaki ifadeler kapsamında bir değerlendirme yapıldığında başvurucunun ve öğrencilerin olaylar

sırasındaki fiili konumu, doğrudan olmasa da dolaylı olarak mağdurların durumuna etki etme ihtimali, derece mahkemesince tespit edilen eylemin kapsamı ve niteliği bir bütün olarak dikkate alındığında somut olayın şartları altında şantaj suçundan verilen mahkûmiyet kararının anayasal güvenceler açısından öngörülebilir nitelikte olmadığı söylenemez. Bu yönüyle eldeki başvuruda yargı mercilerinin yorumlarının 5237 sayılı Kanun'un 107. maddesinin (1) numaralı fıkrasının özünden uzaklaşan genişletici bir mahiyet taşımadığı sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edilmediğinin açık olduğu gerekçesiyle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu, aralarında hiçbir bağlantı olmayan suç isnatları üzerinden ve ayırma işlemi yapılmadan yargılamanın sürdürüldüğünü, talebe rağmen ayırma konusunda karar verilmemiş olmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Bunun yanında başvurucu, aralarındaki husumet nedeniyle tanıklık yapamayacak ve olay yerinde olmayan kişilerin beyanlarının hükme esas alındığını iddia etmiştir. Diğer taraftan tanık beyanlarındaki çelişkiler giderilmeden karar verildiğini, mağdur ve müştekilerin iddialarının hiçbir şekilde ispat edilemediğini, çelişkili tanık beyanları ve müşteki ifadeleri dışında aleyhe delil olmadığını belirtmiştir. Bu kapsamda masumiyet karinesinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

28. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, mahkemelerce delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup mağdurların beyanları ile tanıkların anlatımlarının benzer nitelikte olması karşısında mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir hususun da bulunmadığı ve ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

29. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının da diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELMA IRMAK (3)

B. No: 2018/9763 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/9763

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELMA IRMAK BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2018/9763)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucu : Selma IRMAK

Vekili : Av. Erhan ÜRKÜT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında sanığın hazır bulunma talebinin reddedilerek ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmaya uzaktan katılımının sağlanması nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 7/6/2015 ve 1/11/2015 tarihlerinde yapılan seçimlerde Halkların Demokratik Partisinden (HDP) Hakkâri milletvekili olarak seçilmiştir. Başvurucu hakkında milletvekili olarak görev yaptığı dönemde işlediği iddia olunan bazı suçlara ilişkin olarak farklı Cumhuriyet başsavcılıklarınca soruşturmalar yürütülmüştür. Milletvekili seçilmesi nedeniyle yasama dokunulmazlığına sahip olan başvurucunun dokunulmazlığının kaldırılması istemiyle yirmi üç ayrı fezleke düzenlenmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) sunulmak üzere Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir.

3. 2014 yılının Ekim ayında yaşanan ve ülkenin büyük bir bölümünü etkileyen şiddet olayları ve sonrasında 2015 yılının Haziran ayından itibaren ülkedeterör saldırılarının artması dolayısıyla siyasi çevrelerde ve kamuda milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması

hususunda yoğun tartışmalar yaşanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda bu yönde değişiklik yapılmasını öngören kanun teklifi 12/4/2016 tarihinde TBMM Başkanlığına sunulmuştur. TBMM Genel Kurulunda 20/5/2016 tarihinde kabul edilen 6718 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle Anayasa'ya geçici 20. madde eklenmiştir.

4. Söz konusu Anayasa değişikliğine göre 20/5/2016 tarihi itibarıyla maddede sayılan mercilere intikal etmiş dosyalar hakkında Anayasa'nın 83. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan yasama dokunulmazlığına ilişkin hüküm uygulanmayacaktır. Söz konusu değişikliğe dayanılarak bu kapsamda kalan fezlekelerle ilgili olarak yasama dokunulmazlığına ilişkin hükümler uygulanmamış ve bu dosyalar gereği için ilgili mercilere iade edilmiştir.

5. Bu kapsamda başvurucu hakkındaki yirmi üç ayrı fezlekeye konu olan soruşturma dosyaları ilgili Cumhuriyet Başsavcılıklarına iade edilmiş; başvurucu hakkındaki soruşturma dosyalarının tamamı Hakkâri Cumhuriyet Başsavcılığının 2016/1535 sayılı soruşturma dosyasında birleştirilmiştir.

6. Başvurucu, yasama dokunulmazlığının kaldırılarak yargısal işlemlere tabi tutulması nedeniyle 30/9/2016 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvuru yapmıştır (56544/16 numaralı başvuru).

7. Hakkâri Cumhuriyet Başsavcılığı 4/11/2016 tarihinde başvurucuyu tutuklanması talebiyle Hakkâri Sulh Ceza Hâkimliğine sevk etmiştir. Hâkimlik 4/11/2016 tarihli kararıyla başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına, diğer suçlarla ilgili tutuklama taleplerinin ise reddine karar vermiştir. Başvurucunun bu karara yönelik itirazı, Hakkâri Sulh Ceza Hâkimliğinin 20/11/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Başvurucu bu karara karşı 1/12/2016 tarihinde 2016/32948 numaralı bireysel başvuruyu yapmıştır.

8. Devam eden süreçte Başsavcılık 16/11/2016 tarihli iddianameyle başvurucunun terör örgütü propagandası yapma, suçu ve suçluyu övme, kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleme, yönetme ve bunların hareketlerine katılma, ayrıca silahlı terör örgütüne üye olma suçlarından cezalandırılmasını talep etmiştir. Hakkâri 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/11/2016 tarihli iddianamenin kabulü kararıyla başvurucu hakkındaki yargılama başlamıştır. Mahkeme, aynı tarihte güvenlik nedeniyle davanın nakli için Bakanlığa başvurmuştur. Bakanlığın talebi üzerine Yargıtay 5. Ceza Dairesi 6/1/2017 tarihinde davanın Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesine nakline karar vermiştir.

9. Bunun üzerine yargılamaya Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinde E.2017/49 sayılı dosya üzerinden devam edilmiştir. Davanın ilk duruşması 18/4/2017 tarihinde yapılmıştır. Başvurucu savunmasına başlamadan önce SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmasının yüz yüze savunma hakkını ihlal ettiğini belirtmiştir. İlk duruşmadan sonra başvurucunun avukatları 23/6/2017 ve 30/6/2017 tarihli dilekçelerle başvurucunun ikinci duruşmada hazır bulundurulmasını talep etmişlerdir. Mahkeme bu talepleri 7/7/2017 tarihli ikinci duruşmada sanığın tutuklu bulunduğu cezaevi ile mahkeme arasında bulunan mesafeyi ve bölgede meydana gelen terör olayları nedeniyle oluşan güvenlik sorununu gerekçe göstererek reddetmiştir. Başvurucu savunmasında, yüz yüze yargılanma hakkının engellendiğini ve sanal mahkeme oluşturulduğunu belirterek bir sonraki duruşmada hazır bulundurulmasını talep etmiştir.

10. Başvurucu, 8/9/2017 tarihli üçüncü duruşmaya ve3/11/2017 tarihli dördüncü duruşmaya (hüküm duruşması) SEGBİS'le bağlanmayı reddederek katılmamıştır. Mahkeme bu

duruşmalarda da başvurucunun duruşmada hazır bulunma taleplerini reddetmiştir.

11. Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi 3/11/2017 tarihli son duruşmada başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis ve terör örgütünün propagandasını yapma suçundan 1 yıl 18 ay hapis cezaları ile cezalandırılmasına, diğer suçlardan ise beraatine karar vermiştir. Ayrıca başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümle birlikte tutukluluk hâlinin devamına da karar vermiştir.

12. Başvurucu eldeki yargılamaya ilişkin süreçle ilgili olarak 2017 yılı içinde AİHM'e başvuru yapmıştır (25463/17 numaralı başvuru).

13. Başvurucu, mahkûmiyet kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş, istinaf dilekçesinde duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğinden de yakınmıştır. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi 15/2/2018 tarihli kararıyla başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan verilen hüküm yönünden istinaf talebini reddederek hükmü onamış ve karar kesinleşmiştir. Mahkeme, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan verilen hüküm yönünden de istinaf talebinin reddine karar vermiş, başvurucu -ceza süresi itibarıyla temyiz yolu açık olan- bu hüküm yönünden kararı temyiz etmiştir. Başvurucu, kesinleşen hüküm yönünden eldeki başvuru olan 2018/9763 numaralı bireysel başvuruyu yapmıştır.

14. Anayasa Mahkemesi başvurucunun eldeki yargılama ile ilgili ilk başvurusu olan 2016/32948 numaralı bireysel başvuruyu (bkz. § 7) 7/3/2018 tarihinde karara bağlamıştır. Kararda başvurucunun tutuklanmasının hukuki olmadığı iddiasıyla ilgili olarak başvurucunun suç işlemiş olabileceğinden şüphelenilmesi için inandırıcı delillerin bulunduğu ve ayrıca olayda tutuklama nedenlerinin mevcut olduğu ve tutuklamanın ölçülü olduğunun söylenebileceği sonucuna varılmıştır (Selma Irmak, B. No: 2016/32948, 7/3/2018, §§ 62-97). Ayrıca başvurucunun, yalnızca ifade özgürlüğü ile seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları kapsamında kalan eylemleri nedeniyle soruşturmaya maruz kaldığı ve tutuklandığı iddiası yönünden farklı bir sonuca varılmasını gerekli kılan bir durum bulunmadığı belirtmiştir. (Selma Irmak, §§ 118,119).

15. Öte yandan başvurucu hakkında mahkûmiyet kararına konu suçların da aralarında olduğu bazı suçlar bakımından verilen hükümlere karşı -ceza miktarı önemli olmaksızın- temyiz yoluna başvurulmasına imkân tanıyan 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 29. maddesi ile değişik 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 286. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereği, madde metninde belirtilen suçlar bakımından bölge adliye mahkemesi ceza daireleri kararlarının temyiz edilebilmesi mümkün hâle gelmiştir. Bunun üzerine başvurucu anılan kararı temyiz etmiştir. Başvurucu temyiz dilekçesinde ayrıca duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğinden de yakınmıştır.

16. Başvurucu hakkında her iki suçtan verilen mahkûmiyet hükümleri Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 20/1/2020 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir. Başvurucu mahkûmiyet hükümlerinin onanmasına ilişkin karara karşı 2020/17622 numaralı bireysel başvuruyu yapmıştır.

17. Bu arada AİHM, başvurucunun 30/9/2016 tarihinde yaptığı 56544/16 numaralı başvuruyu (bkz. § 6) benzer şikâyetleri olan kırk milletvekilinin başvurusuyla birleştirerek verdiği Encü ve diğerleri/Türkiye (B. No: 56543/16, 1/2/2022) kararında, başvuruculların siyasi görüşleri nedeniyle milletvekili dokunulmazlıklarının 20/5/2016 tarihli Anayasa değişikliğiyle kaldırıldığı iddiası kapsamında ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü

düzenleme haklarının ihlal edildiği şikâyetlerini incelemiştir (Encü ve diğerleri/Türkiye, §§ 1-3). AİHM 20/5/2016 tarihli Anayasa değişikliğinin öngörülebilirliğine ilişkin Selahattin Demirtaş/Türkiye (No. 2) (B. No: 14305/17, 22/12/2020) ve Kerestecioğlu Demir/Türkiye (B. No: 68136/16, 4/5/2021) kararlarında vardığı sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığını belirterek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 10. maddesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Encü ve diğerleri/Türkiye, §§ 9-14).

18. Yine AİHM başvurucunun 25463/17 numaralı başvurusunu benzer şikâyetleri içeren on iki milletvekilinin başvurusuyla birleştirerek verdiği Yüksekdağ Şenoğlu ve diğerleri/Türkiye (B. No: 14332/17, 8/11/2022) kararında başvurucu hakkında verilen tutuklama tedbiri ve eldeki başvuruda şikâyete konu edilen yargılamalar nedeniyle başvurucunun ifade özgürlüğünün, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının, serbest seçim hakkının ve Sözleşme'nin 5. maddesiyle birlikte 18. maddesinin ihlal edildiği şikâyetlerini incelemiştir. AİHM genel olarak Selahattin Demirtaş/Türkiye (No. 2) kararı ile benzer şekilde yukarıda anılan hakların ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Yüksekdağ Şenoğlu ve diğerleri/Türkiye, §§ 489-640).

19. Başvurucu Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinden AİHM'in anılan kararlarını gerekçe göstererek yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Mahkeme yargılamanın yenilenmesi olarak ileri sürülen hususların, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311. maddesinde belirtilen ve sınırlı olarak öngörülen maddelerden birini içermediği gerekçesiyle talebi reddetmiştir. Başvurucunun bu karara yönelik itirazı da reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu AİHM kararlarının uygulanmadığını belirterek 31/10/2023 tarihinde 2023/98732 numaralı bireysel başvuruyu yapmıştır.

20. Söz konusu mahkûmiyet hükmünün infazıyla ilgili belgelere göre başvurucu 1/5/2020 tarihinde şartlı tahliye edilmiştir. Başvurucunun bihakkın tahliye tarihi ise 4/2/2022'dir. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 27/12/2022 tarihli yerine getirme fişinde de mahkûmiyet kararının 4/2/2022 tarihinde yerine getirildiği tespit edilmiştir.

21. Başvurular süresinde yapılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

22. Aralarında hukuki irtibat bulunan 2018/9763 numaralı başvuru ile 2020/17622 ve 2023/98732 numaralı başvuruların birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

23. Başvurucu, ilk ve son savunmanın yapıldığı ve esasa ilişkin delillerin değerlendirildiği duruşmalarda hazır bulundurulmaması, son sözü sorulmadan hüküm tesis edilmesi ve rızaya bağlı olmasına rağmen duruşmalara SEGBİS'le bağlanmasına karar verilmesi nedenleriyle savunma ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun müdafi yardımından yararlanmak suretiyle herhangi bir sınırlamaya maruz kalmadan ve teknik bir bağlantı sorunu yaşamadan etkili bir şekilde savunma yapma imkânı bulduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

24. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkı kapsamında incelenmiştir.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Anayasa Mahkemesi Şehrivan Çoban ve Emrah Yayla ([GK], B. No: 2017/38732,

6/2/2020) kararlarında duruşmada hazır bulunma hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararlarda öncelikle kişilerin talebine aykırı olarak SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. Bu müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve ölçülülük yönünden inceleneceğini ifade etmiştir. Anılan kararlarda 5271 sayılı Kanun'un 196. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı, müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (Şehrivan Çoban, §§ 72-104; Emrah Yayla, §§ 58-86).

27. Anılan kararlarda ölçülülük yönünden yapılan incelemede ise Mahkemece SEGBİS ile ilgili somut olgulara dayalı bir değerlendirme yapılmayarak başvurucunun duruşmada hazır bulunma talebinin hangi zorlayıcı nedene dayalı olarak kabul edilmediğinin ortaya konulmaması ve başvurucunun SEGBİS yoluyla katıldığı celselerde esaslı işlemlerin yapılması nedeniyle müdahalenin gerekli olmadığı değerlendirilmiştir. Bu durumda başvurucu yönünden de kanunilik ve meşru bir amaca dayanma ölçütlerini karşılayan müdahalenin ölçülülük kriterini karşılayıp karşılamadığı incelenecektir.

28. Eldeki başvuruya konu yargılamadadört duruşma yapılmıştır. Başvurucu talep etmesine rağmen hiç bir duruşmaya fiziken katılamamıştır. İkinci duruşmada savcılığın esas hakkındaki mütalaası okunmuş, başvurucu da bu mütalaaya karşı savunma yapmış ve de üçüncü duruşmada hazır bulundurulmayı talep etmiştir. Dolayısıyla ikinci duruşmada yargılamaya ilişkin esaslı işlemler yapılmıştır. Mahkeme hem ikinci ve hem de üçüncü duruşmada başvurucunun yüz yüze duruşmaya katılma taleplerini, ceza infaz kurumu ile mahkeme arasındaki mesafeyi ve genel güvenlik problemini gerekçe göstererek reddetmiştir. Mahkemenin sunmuş olduğu bu gerekçeler, genel ve soyut nitelikte olup başvurucunun duruşmaya getirilememesinin zorlayıcı bir nedenden kaynaklandığını göstermemektedir. Dolayısıyla başvurucunun ikinci ve üçüncü duruşmalarda hazır bulunmaya yönelik taleplerinin reddedilmesinin gerekli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

29. Öte yandan Mahkeme hükmün verildiği dördüncü duruşmada ise başvurucunun talebini reddederken önceki gerekçeleriyle birlikte duruşma saatinden dört saat önce şehir içerisinde silahlı terör örgütü PKK ile güvenlik kuvvetleri arasında meydana gelen çatışmada bir güvenlik görevlisinin şehit olduğunu, dokuz güvenlik görevlisinin de yaralandığını belirtmiştir. Bu gerekçe en azından son duruşma için somut bir neden olarak kabul edilse bile duruşma sabahı böyle bir olayın gerçekleşmiş olması, Mahkemenin son duruşmada başvurucuyu hazır bulundurma yönünde bir gayreti olduğunun göstergesi (başvurucunun Mahkemeye transfer edilmesi için davanın görüldüğü ildeki ceza infaz kurumuna duruşma öncesinde naklinin sağlanması ve gerekli güvenlik önlemlerinin alınması noktasında makul bir çaba) olarak kabul edilemez. Gerçekleşen bu durum elbetteki Mahkemenin güvenlik kaygısının haklı olduğunu göstermektedir. Ancak söz konusu dava, yargılamanın en başında güvenlik gerekçesiyle Hakkari'den Diyarbakır'a nakledilmiştir. Diyarbakır'da da aynı riskin devam ettiğinin düşünülmesi hâlinde benzer bir tedbir alınması mümkündür. Nitekim dönem itibarıyla doğu illerinde oluşan güvenlik probleminin ülkenin tamamı için geçerli olduğu söylenemez. Tüm bu değerlendirmelerle birlikte başvurucunun terör örgütüne üye olma suçu gibi ağır bir suçtan yargılandığı, ilk iki duruşmada ısrarla yüz yüze yargılanmayı talep ettiği ve son iki duruşmaya da sırf bu sebeple katılmadığı göz önüne alındığında başvurucuya duruşmada hazır bulunma imkânının sağlanması gerekir.

30. Netice olarak Mahkemenin zorlayıcı somut bir nedene dayanmaksızın esas hakkındaki mütalaanın okunduğu, esas hakkında mütalaaya karşı savunmaların alındığı ve başvurucu

hakkında hüküm verildiği, yani esaslı işlemlerin yapıldığı duruşmaların tamamında başvurucunun duruşmada hazır bulunma taleplerini reddettiği anlaşıldığından başvurucunun duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik müdahalenin gerekli olmadığı değerlendirilmiş ve eldeki başvuru yönünden Şehrivan Çoban ve Emrah Yayla kararlarında yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

32. Ayrıca başvurucu istinaf ve temyiz incelemelerinin duruşmasız yapılmasından, ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında kalan eylemleri nedeniyle cezalandırıldığından, bu kapsamdaki eylemleri nedeniyle ceza infaz kurumunda tutulduğundan ve AİHM'in söz konusu yargılamaya ilişkin ihlal kararlarının uygulanmadığından yakınmaktadır. Bu aşamada başvurucunun duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ve bu sebeple de yeniden yargılama yapılmasına karar verildiğinden diğer şikâyetleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

33. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama, ayrıca maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. Bu konuda önemle belirtilmelidir ki suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67). Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemelere aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede Mahkemenin mevcut belgelerle birlikte delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

36. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat

talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin duruşmada hazır bulunma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/49, K.2017/654) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 2.962,20 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 21.762,20 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CELAL KURNAZ

B. No: 2019/17811 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/17811

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CELAL KURNAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/17811)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Celal KURNAZ

Vekili : Av. Bayram KÜÇÜK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, maddi tazminat talebinin artırımına dair sunulan ıslah dilekçesi dikkate alınmadan karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu trafik kazasına bağlı yaralanmadan kaynaklanan haksız fiil nedeniyle Kuşadası 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) 403 TL işgücü kaybı ve 60 TL yol masrafı olmak üzere toplam 463 TL maddi ve 6.000 TL manevi tazminatın olay tarihi olan 5/6/2007 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalıdan tahsili talebiyle tazminat davası açmıştır.

3. Mahkemece tarafların kusur oranlarının belirlenmesi için Adli Tıp Kurumundan (ATK) rapor alındıktan sonra başvurucuya ödenecek maddi tazminat tutarının hesaplanması için aktüerya bilirkişisinden rapor istenmiştir. Bilirkişinin düzenlediği 14/6/2018 tarihli raporda tarafların kusur oranları dikkate alınarak başvurucuya 28.171,04 TL maddi tazminat ödenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 17/9/2018 tarihli ıslah dilekçesi

ile dava dilekçesindeki maddi tazminat tutarını 27.708,04 TL daha artırdığını ve bu tutar üzerinden ilgili harcı Mahkeme veznesine yatırdığını beyan ederek toplam 28.171,04 TL maddi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

4. Mahkeme ATK ve bilirkişi raporlarını hükme esas alarak tedavi için yol masrafı zararı ispatlanamadığından yol masrafı talebinin reddine, 28.171,04 TL işgücü kaybı tazminatının 403 TL'lik kısmına olay tarihinden, 27.708,04 TL'lik kısmına ise ıslah tarihinden itibaren, 3.000 TL manevi tazminatın olay tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun %11,3 oranında meslekte kazanma gücünü kaybetmiş sayılacak ve iyileşme süresi 6 aya kadar uzayabilecek şekilde yaralandığı, kazanın meydana gelmesinde başvurucu olan yayanın %20, davalı olan sürücünün ise %80 oranında kusurlu olduğunun belirlendiği vurgulanmıştır. Ayrıca bilirkişi raporunda başvurucunun işgücü kaybı karşılığında 28.171,04 TL maddi tazminat talep edebileceğinin belirlendiği ifade edilerek ıslah talebi doğrultusunda tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

5. Davalının istinaf talebi üzerine İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) kusur oranı, manevi tazminat miktarı ve vekâlet ücreti ile yargılama giderleri yönünden istinaf talebini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; ATK raporuyla belirlenen kusur oranının hükme esas alınabileceği, uyuşmazlık konusu alacağa ilişkin olduğundan dava türünün eda davası olduğu ve hükmedilen manevi tazminat tutarının hakkaniyete uygun olduğu belirtilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi maddi tazminat tutarı yönünden ise istinaf başvurusunu kabul ederek Mahkeme kararının bu kısmını kaldırmıştır. Buna göre dava dilekçesinde fazlaya ilişkin haklar saklı tutulmadığı için maddi tazminat tutarını ıslahla artırma imkânı bulunmadığından ve ıslah dilekçesi harçlandırılmadığından daimi ve geçici işgücü kaybından doğan zararın tam olarak tahsiline karar verilemeyeceği gerekçesiyle hüküm kurulmuştur. Sonuç itibarıyla Bölge Adliye Mahkemesince 403 TL maddi tazminatın olay tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte başvurucuya ödenmesine, fazlaya ilişkin haklar saklı tutulmadığı için dosyaya sunulan ıslah dilekçesiyle birlikte talep edilen bakiye geçici ve sürekli iş görmezlik tazminatı konusunda karar verilmesine yer olmadığına kesin olarak karar verilmiştir.

6. Başvurucu nihai hükmü 21/5/2019 tarihinde öğrendikten sonra aynı tarihte bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

8. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, ıslah harcını yatırdığı hâlde söz konusu harcın yatırılmadığından bahisle ıslah talebinin reddedilmesinden yakınmış, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

13. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

14. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

15. Islah harcının yatırılmadığı gerekçesiyle ıslah talebinin reddedilerek dava dilekçesinde talep edilen miktarla sınırlı olarak maddi tazminata hükmedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda ıslahın geçerlilik şartı olarak harca tabi olduğuna ilişkin açık bir kural öngörülmemişse de maddi tazminat talebi artırıldığı için 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 30. maddesi gereğince noksan harcın tamamlanmasının gerektiği anlaşılmıştır. Bu kapsamda somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik yapılan müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu görülmüştür. Öte yandan yargı harcı ödeme yükümlülüğü getirilmesiyle, bölünebilen bir kamu hizmeti olan yargı hizmetinden yararlananların bu hizmetin maliyetinin bir kısmına katlanmasının hedeflendiği, bunun yanında yargı harcının abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun taleplerin disipline edilmesi ve gereksiz başvuruların önüne geçilerek mahkemelerin meşgul edilmesinin önlenmesi amacına hizmet ettiği, dolayısıyla başvurucunun ıslah harcı ödemekle yükümlü kılınmasının anayasal açıdan meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (bazı değişikliklerle birlikte Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, B. No: 2017/21882, 10/2/2021, § 45).

16. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

17. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38; Emrah Yayla [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, § 68).

18. Mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında ilk değerlendirilmesi gereken husus elverişlilik kriteridir. Başvurucunun ıslah harcını yatırmadığı gerekçesiyle ıslah talebinin kabul edilmemesinin yukarıda belirtilen meşru amaca ulaşılması yönünden elverişli bir araç olduğu açıktır.

19. İkinci olarak müdahalenin gereklilik kriterini sağlayıp sağlamadığı incelenmelidir. Gereklilik, mahkemeye erişim hakkını en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Muhtıra ile ıslah harcının yatırılması için belli bir süre verilmeyen tarafın ıslah talebinin reddedilmek suretiyle ıslah ile elde edeceği haktan mahrum bırakılmasının mahkemeye erişim hakkına ağır bir müdahale teşkil edeceği kuşkusuzdur. Bu nedenle muhtıra ile süre verilerek ıslah harcının yatırılmasının talep edilmesinin hakka daha hafif bir müdahale teşkil etmesi sebebiyle tercih edilebilir bir yöntem olduğu söylenebilir.

20. Bireysel başvuruya konu olayda Bölge Adliye Mahkemesince, aktüerya bilirkişi raporunda hesaplanan tazminat tutarı esas alınarak yapılan ıslah başvurusu dava dilekçesinde fazlaya ilişkin haklar saklı tutulmadığı ve harç yatırılmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvuru formu esas alındığında ihtilaf ıslah harcının yatırılıp yatırılmadığından kaynaklanmaktadır.

21. Başvuru konusu olayla ilgili olarak Anayasa Mahkemesi tarafından 23/10/2023 tarihli müzekkere ile başvuru formu ekinde sunulan tahsilat fişi gereğince 473,20 TL tutarındaki ıslah harcının yatırılıp yatırılmadığı, yatırılmışsa hangi tarihte yatırıldığına ilişkin tahsilat makbuzu, dekont veya sayman mutemedi alındısının gönderilmesi Mahkemeden istenmiştir. Mahkemenin 11/1/2024 tarihli cevabi yazısında hem fiziki olarak hem de Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan inceleme sonucunda başvurucu tarafından ıslah harcının yatırıldığına dair herhangi bir tahsilat makbuzu, dekont veya sayman mutemedi alındısına dosya içeriğinde rastlanmadığı bildirilmiştir.

22. Bunun üzerine Anayasa Mahkemesi tarafından 11/1/2024 tarihli müzekkere ile başvurucu vekilinden ıslah harcının yatırıldığına dair belgeyi 15 gün içinde ibraz etmesi istenmiştir. Başvurucu vekilinin 13/1/2024 tarihinde Mahkeme dosyasına sunduğu dilekçede, yargılama sürecinde yatırılan posta gider avanslarından harcanan tutarlar düşüldüğünde kalan tutarın ıslah harcı olarak kabul edilmesi gerektiği, gider avanslarının yatırıldığı 17/8/2015-4/6/2018 tarihleri arasında UYAP uygulamasının bulunmadığı, bu nedenle dosyaya yatırdıkları tutarların gider avansı mı yoksa ıslah harcı mı olacağını belirleme imkânlarının olmadığı, dolayısıyla dosyada bulunan paranın gider avansı ya da ıslah harcı amacıyla yatırılıp yatırılmadığının önem arz etmediği belirtilmiştir.

23. Başvurucunun ıslah harcını yatırdığı iddiasına yönelik olarak sunduğu belge incelendiğinde, bu belgenin Mahkeme kaleminin 473,20 TL tutarındaki ıslah harcının Mahkeme veznesine ödenmesini temin için düzenlediği 18/9/2018 tarih ve 2664 numaralı tahsilat fişi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Mahkeme söz konusu tahsilat fişini düzenledikten

sonra ıslah harcının yatırılıp yatırılmadığına dair herhangi bir araştırma yapmamış, hatta ıslah dilekçesini dikkate alarak karar vermiştir.

24. 6100 sayılı Kanun'un 181. maddesi ile 492 sayılı Kanun'un 30. ve 32. maddelerinde ıslah harcındaki eksikliklerin ne şekilde giderileceği ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu çerçevede yargılama mercilerinin başvurucuya, eksik olan harç ile bunun hangi sürede tamamlanacağı ve verilen süre içinde tamamlanmamasının sonuçlarını içeren bir muhtıra gönderme ve bunun neticesine göre bir yol izleme imkânı bulunmasına rağmen başvurucuya bu hususta herhangi bir muhtıra göndermeden ıslah harcını yatırmadığından hareketle maddi tazminat artırım talebini dikkate almadığı görülmektir. Mahkemenin bu yaklaşımı başvurucuyu, ıslah ile artırdığı tutar kadar lehine tazminata hükmedilmesinden mahrum bırakmıştır.

25. Diğer taraftan başvurucunun ıslah talebi üzerine harcın yatırılmasını teminen Mahkeme kalemince düzenlenen tahsilat fişinin muhtıra olarak kabulünün mümkün olmadığı açıktır. Zira harç eksikliğinin tamamlatılmasına ilişkin muhtıra düzenlenmesi işlemi Mahkeme tarafından süre verilerek yapılması ve verilen süre içinde eksikliğin giderilmemesinin hukuki sonuçlarının muhatabına bildirilmesi gereken bir usul işlemidir.

26. Bu itibarla başvurucunun form ekinde sunduğu tahsilat fişinin ıslah harcının yatırılması amacıyla Mahkemece tanzim edildiği, ancak Mahkemenin harcın ödenip ödenmediği hususunda inceleme yapmadığı gibi harcın ödenmesine dair başvurucuya muhtıra yoluyla süre verme yöntemini de tercih etmediği, dolayısıyla Mahkemece daha hafif bir yöntemin tercih edilmesi imkânı varken ıslah talebinin doğrudan reddedilmesi suretiyle en ağır aracın kullanılmasının gereklilik kriterini karşılamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmiştir.

29. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan (Veysi Ado [GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 27.708,04 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden

yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kuşadası 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2007/537, K.2018/544) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEDRETİN ÇİÇEK

B. No: 2019/25687 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/25687

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEDRETİN ÇİÇEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/25687)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Bedretin ÇİÇEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, infaz hâkimliğine yapılan şikâyetin esasa girilmeden reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/7/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Şanlıurfa T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) tutuklanarak konulmuştur.

6. Başvurucu 23/11/2018 tarihinde Şanlıurfa İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hakimliği) yazdığı

dilekçede; Açık Öğretim Fakültesi Adalet Bölümüne kayıt yaptırmak için İnfaz Kurumuna başvuruda bulunduğunu belirtmiş; Ceza İnfaz Kurumunca kendisine, yoğunluk nedeniyle bu konuda ailesinden yardım alması gerektiğinin ve evrakı kuruma vermesi hâlinde sınavlara katılabileceğinin bildirildiğini ifade etmiştir. Bu durum üzerine ailesinin açık öğretim kaydını yaptırdığını ve evrakı infaz kurumuna teslim etmiş olmalarına rağmen açık öğretim sınavlarına alınmadığını belirten başvurucu, bu konuda hak kaybının oluşmaması için gerekli işlemlerin yapılmasını İnfaz Hâkimliğinden talep etmiştir.

7. İnfaz Hâkimliği 18/12/2018 tarihli ve 2018/1556 muhabere sayılı yazısı ile dilekçeye konu talepler hakkında öncelikle Ceza İnfaz Kurumunun bir karar vermesi, verilen bu karara itiraz olması hâlinde itiraz ve gerekli evrakın tam ve eksiksiz bir şekilde İnfaz Hâkimliğine gönderilmesi gerektiğini belirterek dilekçeyi işlemsiz iade etmiştir.

8. Ceza İnfaz Kurumu 21/12/2018 tarihli yazısı ile başvurucunun açık öğretime kayıt işlemlerinin ailesi tarafından yapıldığını, kayıt yapıldığına dair belgelerin Ceza İnfaz Kurumuna sunulmaması ve bu hususta bilgi verilmemesi nedeniyle başvurucunun sisteme dâhil edilemediğini, bu sebeple de 2018-2019 yılı Açık Öğretim Fakültesi güz dönemi ara sınavlarına Ceza İnfaz Kurumunda katılamadığını bildirmiştir.

9. Başvurucu; İnfaz Hâkimliğine hitaben yazdığı 30/1/2019 tarihli dilekçede, sınavlara katılamaması nedeniyle mağdur edildiğini belirtmiş ve dilekçesinin İnfaz Hâkimliğine gönderilmesini Ceza İnfaz Kurumundan talep etmiştir. Ceza İnfaz Kurumu başvurucunun söz konusu talebini İnfaz Hâkimliğine göndermiş, Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığına da bilgi amaçlı iletmiştir. Başvurucu ayrıca 20/6/2019 tarihli duruşmaya katılma isteğini içeren bir dilekçe daha yazmış ve bu dilekçesi de Ceza İnfaz Kurumunca İnfaz Hâkimliğine iletilmiştir.

10. İnfaz Hâkimliği 21/6/2019 tarihli ve 2019/518 muhabere sayılı ve "...Hükümlü B. Ç.'nin 20/6/2019 tarihli dilekçesi Hakimliğimize gönderilmiş olmakla, herhangi bir kaydı olmadığı anlaşıldığından ilgili sayılı yazınız yazımız ekinde işlemsiz iade edilmiştir." içerikli yazısı ile evrakı işlemsiz iade etmiştir.

11. Başvurucu işlemsiz iade edilen muhabere evrakını 25/6/2019 tarihinde tebliğ aldığını belirterek 11/7/2019 tarihinde adli yardım talepli olarak bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

12. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Kapalı ceza infaz kurumları" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"Kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup hâlinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesislerdir."

13. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun "İnfaz hâkimliklerinin görevleri" kenar başlıklı 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri,

yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak.

2. Hükümlülerin cezalarının infazı, müşahadeye tâbi tutulmaları, açık cezaevlerine ayrılmaları, izin, sevk, nakil ve tahliyeleri; tutukluların sevk ve tahliyeleri gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak.

...

4. Ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurullarının kendi yetki alanlarına giren ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki tespitleri ile ilgili olarak düzenleyip intikal ettirdikleri raporları inceleyerek, varsa şikâyet niteliğindeki konular hakkında karar vermek.

..."

14. 4675 sayılı Kanun'un "İnfaz hâkimliğine şikâyet ve usulü" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde hükümlü ve tutuklular hakkında yapılan işlemler veya bunlarla ilgili faaliyetlerin ya da Cumhuriyet savcısının ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin verdiği kararların kanun veya diğer mevzuat hükümlerine aykırı olduğu gerekçesiyle bu karar, işlem veya faaliyetlerin öğrenildiği tarihten itibaren onbeş gün, herhalde yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içinde şikâyet yoluyla infaz hâkimliğine başvurulabilir.

Şikâyet, dilekçe ile doğrudan doğruya infaz hâkimliğine yapılabileceği gibi; Cumhuriyet başsavcılığı veya ceza infaz kurumu ve tutukevi müdürlüğü aracılığıyla da yapılabilir. İnfaz hâkimliği dışında yapılan başvurular hemen ve en geç üç gün içinde infaz hâkimliğine gönderilir. Sözlü yapılan şikâyet, tutanağa bağlanır ve bir sureti başvurana verilir.

Şikâyet yoluna, kendisi ile ilgili olmak kaydıyla hükümlü veya tutuklu ya da eşi, anası, babası, ayırt etme gücüne sahip çocuğu veya kardeşi, müdafii, kanunî temsilcisi veya ceza infaz kurumu ve tutukevi izleme kurulu başvurabilir.

Şikâyet yoluna başvurulması, verilen kararın, yapılan işlem veya faaliyetin yerine getirilmesini durdurmaz. Ancak, infaz hâkimi giderilmesi güç veya imkansız sonuçların doğması ve karar, işlem veya faaliyetin açıkça hukuka aykırı olması koşullarının birlikte gerçekleşmesi durumunda karar, işlem veya faaliyetin ertelenmesine veya durdurulmasına karar verebilir."

B. Uluslararası Hukuk

15. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesinin ilgili kısmı söyledir:

"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz."

16. Sözleşme'nin "Etkili başvuru hakkı" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir."

17. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 13. maddesi uyarınca temel hak

ve özgürlüklerin ulusal düzeyde korunması için etkili bir başvuru yolunun var olması gerektiğini belirtmektedir. AİHM'e göre Sözleşme'nin 13. maddesi yetkili ulusal makamlar tarafından Sözleşme kapsamına giren bir şikâyetin esasının incelenmesine izin veren ve uygun bir telafi yöntemi sunan bir iç hukuk yolunun sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Ayrıca bu hukuk yolunun teoride olduğu kadar pratikte de etkili bir yol olması gerekmektedir (İlhan/Türkiye [BD], B. No: 22277/93, 27/6/2000, § 97; Kudla/Polonya [BD], B. No: 30210/96, 26/10/2000, § 157; Özpınar/Türkiye, B. No: 20999/04, 19/10/2010, § 82).

18. AİHM, etkili başvuru hakkının Sözleşme çerçevesinde savunulabilir nitelikteki bir şikâyetin etkili bir şekilde mahkemelerce incelenmesini ve öngörülen yolun uygun bir telafi imkânı sunmaya elverişli olmasını güvence altına aldığını vurgulamaktadır (Kudla/Polonya, § 157; Dimitrov-Kazakov/Bulgaristan, B. No: 11379/03, 10/2/2011, § 35). AİHM, iç hukuktaki düzenlemelerin başvuruculara bu anlamda asgari güvenceleri içerecek şekilde yeterli bir hukuk yolu sunup sunmadığını irdelemektedir (Dimitrov-Kazakov/Bulgaristan, § 36).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 2/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

20. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

21. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Eğitim Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu, dilekçelerinin işleme konulmadığını, dilekçelerinde dile getirdiği talepleri hakkında İnfaz Hâkimliğince karar verilmediğini belirterek mahkemeye erişim hakkının; sınavlara katılamaması nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

23. Bakanlık görüşünde, mevcut başvuruda başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınmasının faydalı olacağı belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

24. Anayasa'nın 42. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."

25. Anayasa’nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" kenar başlıklı 40. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir."

26. Başvurucunun şikâyetinin özü, açık öğretim fakültesi sınavlarına alınmama nedeniyle

ceza infaz kurumu idaresinin işlemlerine karşı yaptığı şikâyet hakkında İnfaz Hâkimliğince bir karar verilmemesine ilişkin olduğundan iddianın Anayasa'nın 42. maddesinde düzenlenen eğitim hakkıyla bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

28. Hükümlü ve tutuklular, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583,10/12/2014 § 65). Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların eğitim hakkı da Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 72).

29. Anayasa Mahkemesi Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri kararında; Sözleşme gibi Anayasa'nın da devlete, ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklulara eğitim-öğretim imkânı sağlanması yönünde pozitif bir yükümlülük yüklemediğini belirtmiştir. Bununla birlikte 5275 sayılı Kanun ve ilgili diğer düzenleyici işlemlerde mahpuslar için eğitsel, kültürel ve sosyal faaliyetlerin önemi vurgulanarak bu tür faaliyetlerin mahpusların topluma kazandırılmasındaki öneminin ortaya konulduğunu, yasal olarak devletin mahpuslara ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde eğitim ve öğretim sağlama yükümlülüğü altına girdiğini eklemiştir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 72). Bu kapsamda kamu otoritelerinin ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin eğitim ve öğrenim almasını keyfî olarak engellememe şeklinde negatifbir ödevi vardır.

30. Söz konusu bu ödev bireylerin eğitim hakkını etkin bir şekilde kullanmalarını garanti altına almalı ve oluşan zararların tazmin edilmesi için kamu makamlarınca gerçekleştirilen işlemler, yapılan eylemler ve ihmaller konusunda kişilere etkili bir karşı çıkma ve telafi imkânı tanımalıdır. Bu imkân ise ancak etkili bir başvuru yolu tanınması ile sağlanabilir (özel hayata saygı hakkı bağlamında bkz. Meral Danış Beştaş (3), B. No: 2017/34087, 13/10/2020, § 36; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bağlamında bkz. İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, B. No: 2016/23696, 8/6/2021, § 53).

31. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

32. Öte yandan şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması tek başına yeterli olmayıp bu yolun aynı

zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen şartlar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, şartların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (İlhan Gökhan, B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49). Bununla birlikte mahkemelerin yorum ve değerlendirmelerinin söz konusu başvuru yoluna müracaat edilmesini anlamsız kılacak, ilgililerin başarı şansını zayıflatacak derecede keyfîlik içermesi ya da açıkça makul olmayan bir muhakemeye dayanması hâlinde etkili başvuru hakkı ihlal edilebilir.

33. Bu bağlamda açık öğretim sınavlarına alınmamayla ilgili Ceza İnfaz Kurumu kararına karşı İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunma imkânının, diğer bir ifadeyle etkili başvuru hakkının sağlanması Anayasa'nın 40. maddesinin gereğidir.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

34. Başvurucu tarafından İnfaz Hâkimliğine yapılan şikâyetlerin, eğitim durumu ile ilgili olarak Ceza İnfaz Kurumuna yaptığı başvuruların reddedilmesi üzerine gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

35. 4675 sayılı Kanunda ceza infaz kurumlarınca tutuklu ve hükümlüler hakkında tesis edilen idari işlemlere ilişkin şikâyetlerin infaz hâkimliklerince sonuca bağlanması öngörülmüştür. Bu bağlamda infaz hâkimliğinin yetki ve sorumluluğu altında bulunan bir meselenin öncelikle bu hâkimlik tarafından değerlendirilmesinin tutuklu veya hükümlülerin anayasal haklarının korunması bakımından daha işlevsel niteliğe sahip olduğu açıktır.

36. Somut olayda başvurucu; Ceza İnfaz Kurumunda açık öğretim sınavlarına alınmaması nedeniyle mağdur edildiğine ilişkin şikâyetlerini içeren dilekçelerini İnfaz Hâkimliğine iletmiştir. İnfaz Hâkimliği önce İnfaz Kurumunca bu konuda karar verilmesi gerektiğine dair bir yazıyla dilekçeleri iade etmiştir. İnfaz Kurumunca talebinin reddedilmesi üzerine başvurucu tarafından tekrar İnfaz Hâkimliğine dilekçeyle başvurulmuş, buna rağmen İnfaz Hâkimliğince yine bir karar verilmeden dilekçe işlemsiz iade edilmiştir.

37. Başvurucunun şikâyet konusu taleplerine karşı Kurum tarafından ret cevabı verilmesiyle gerçekleşen işlemlerin 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında İnfaz Hâkimliği tarafından denetlenebilir nitelikte bir işlem olduğu açıktır. Başvuruya konu sürece bakıldığında İnfaz Hâkimliğince başvurucunun şikâyetlerine ilişkin bir karar verilmediği gibi ikinci kez yapılan başvurunun da işlemsiz iade edilmesine yönelik yazı yazıldığı görülmüştür. Bu durumda İnfaz Hâkimliğinin kendi görev ve yetki alanında bir işlem hakkında ileri sürülen şikâyetleri esas yönden incelemeksizin reddettiği anlaşılmaktadır. İnfaz Hâkimliğinin anılan yaklaşımı, başvurucunun savunulabilir nitelikteki iddialarının incelenmesine ve etkili bir hukuk yolunun işletilmesine engel olmuş, başvurucunun eğitim hakkı kapsamındaki şikâyetlerine yönelik başvurabileceği kanun yolunu etkisiz hâle getirmiştir.

38. Bu itibarla İnfaz Hâkimliğinin kendi görev alanında bulunan başvurucunun eğitim hakkı çerçevesindeki talebinin reddine ilişkin Ceza İnfaz Kurumu kararına yapılan şikâyeti incelememesi nedeniyle eğitim hakkı ile bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

39. Açıklanan gerekçelerle İnfaz Hâkimliğinin söz konusu değerlendirmesi nedeniyle Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkı ile bağlantılı olarak

Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

40. Anayasa Mahkemesinin yukarıda aktarılan değerlendirmesinin ve vardığı sonuç yalnızca eğitim hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin olup davanın esasına ilişkin bir unsur içermemektedir (Yusuf Kuşluk, B. No: 2015/20072, 31/10/2018, § 46).

VI. GİDERİM

41. Başvurucu, yeniden yargılama ile 1.000.000 TL manevi ve 6.000.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

42. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

43. İhlalin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Eğitim hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa’nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin eğitim hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Şanlıurfa İnfaz Hâkimliğine (Muhabere 2019/518) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN UMUT ÖZER (4)

B. No: 2020/2282 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/2282

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN UMUT ÖZER BAŞVURUSU (4)

(Başvuru Numarası: 2020/2282)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Hasan Umut ÖZER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucuya gelen mektupların alıkonulması nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 2020/3287 sayılı bireysel başvuru dosyası kişi yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/2282 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş, 2020/3287 sayılı dosya kapatılmış ve inceleme 2020/2282 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

3. Hükümlü olarak Karabük T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) bulunan başvurucuya arkadaşları tarafından gönderilen mektupların bazı kısımları sakıncalı görüldüğünden İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığınca bu kısımların çizilerek teslim edilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu anılan kararın keyfî olduğunu belirterek Karabük İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) itirazda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği başvurucunun şikâyetinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde mektupların içeriğinde kısmen sakıncalı ifadelere rastlandığı belirtilerek Disiplin Kurulu kararının usule ve yasaya uygun olduğu sonucuna

varılmıştır.

5. Akabinde Karabük Ağır Ceza Mahkemesi İnfaz Hâkimliği kararının kaldırılmasına ve mektubun tamamının sakıncalı olması nedeniyle başvurucuya verilmemesine karar vermiştir. Gerekçede anılan mektupların "terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan" nitelikte olduğu belirtilmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu, mektupların içeriğine ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmadığını, alınan kararların keyfî olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının, ifade özgürlüğünün ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde haberleşme hürriyetinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne cevabında önceki beyanlarını tekrar etmiştir.

9. Başvuru, haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (bkz. Ahmet Temiz B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3), B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk, B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57).

12. Somut olayda, başvurucuya gelen mektupların alıkonulması nedeniyle başvurucunun haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47). Öte yandan disiplin kurulunun ve derece mahkemelerinin kararlarında mektupların teslim edilmemesine dair mektupların içeriğiyle ilişkili, somut bilgilere dayalı ve yeterli gerekçenin bulunmadığı, mektupların sakıncalı görülen kısımlarının çizilerek teslim edilmesinin mümkün olup olmadığı yönünde bir değerlendirmenin yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

15. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden

yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

16. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alındığında yeniden yargılamanın yeterli giderimi sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Karabük İnfaz Hâkimliğine (E.2019/1441, K.2019/1443 ve E.2019/1646, K.2019/1642 sayılı kararlar) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Karabük Ağır Ceza Mahkemesi (2019/1242 D. İş ve 2019/1400 D. İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Ş.H.

B. No: 2020/2782 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/2782

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Ş.H. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/2782)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Ş.H.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mektubun bazı kısımlarının çizilerek gönderilmesi nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Hükümözlü olarak Ereğli (Konya) T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) bulunan başvurucunun eşine ve çocuklarına göndermek istediği mektup şifreli haberleşme olabileceği gerekçesiyle alıkonulmuştur. İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığının 27/8/2019 tarihli kararında anılan mektupta yer alan ifadelerin Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyeleri ile haberleşme niteliği taşıdığı, maddeler halinde yazılan dua, hadis, buyruk şeklindeki yazıların üyelerin motivasyonlarını yükseltme çabası içerdiği kanaatine varıldığı belirtilmiştir.

3. Başvurucu anılan kararın yasal dayanağının bulunmadığını, mektubun hangi kısmında şifreli haberleşme olduğunun belirtilmediğini ifade ederek Ereğli (Konya) İnfaz Hâkimliğine itirazda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 22/10/2019 tarihli kararıyla başvurucunun itirazını kısmen kabul etmiştir. Kararın gerekçesinde mektuptaki bazı yerlerin başladığı ve bittiği

kelimeler vurgulanarak mektubun bunlar dışındaki kısmının gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bu karara karşı yapılan itiraz Ereğli (Konya) Ağır Ceza Mahkemesi tarafından İnfaz Hâkimliği kararının usule ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

5. Başvurucu nihai hükmü 3/12/2019 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 2/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu, mektubun çizilen kısımlarının neden sakıncalı olduğuna ilişkin somut bir gerekçenin ortaya konulmadığını belirterek adil yargılanma hakkının, haberleşme hürriyetinin ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde haberleşme hürriyetinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu cevap dilekçesinde önceki beyanlarını yinelemiştir.

9. Başvuru haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (bkz. Ahmet Temiz, B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3), B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk, B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57).

12. Başvuru konusu olayda başvurucunun göndermek istediği mektubun şifreli haberleşme olabileceği gerekçesiyle alıkonulması suretiyle başvurucunun haberleşme hürriyetine müdahale edilmiştir. Bu müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47).

13. Öte yandan özellikle suç işlenmesinin önlenmesi, kamu düzeninin korunması ile ceza infaz kurumunun güvenliğini sağlama ve terör örgütleri ile mücadele amaçları doğrultusunda terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü veya tutuklu olanların yazışmaları ile ilgili daha geniş sınırlamalar getirmenin mümkün olduğu vurgulanmalıdır. Ancak bu sınırlamanın temel hak ve özgürlüğü tamamen ortadan kaldıran ya da kullanılmasını imkânsız hâle getiren nitelikte olmaması gerekir. Bu kapsamda özellikle örgüt üyelerinin yazışmalarda kullandıkları ve ilk bakışta bir anlam ifade etmeyen, sadece muhatabının anlamlandırabileceği özelliğe sahip şekillerin, kısaltmaların, çizimlerin ve

kelimelerin şifre kabul edilerek yazışmalarda kullanılmasının yasaklanmasının suç işlenmesinin önlenmesi ve terör örgütleri ile mücadele amaçları kapsamında zorunlu bir tedbir olmadığı söylenemez. Ancak hükümlü veya tutuklunun şifreli bir dil kullanarak örgütsel haberleşme sağladığına yönelik tespitin, gönderen ile muhatap ve yazışma içeriği bir bütün hâlinde değerlendirilerek yeterli bir gerekçeyle açıklanması gerekir (K.Ö., B. No: 2017/34068, 28/1/2020, § 34; (Mehmet Fatih Göksan (2), B. No: 2017/38886, 8/9/2020, § 61).

14. Somut olayda ise disiplin kurulu ve derece mahkemelerinin kararlarında başvurucunun ailesine göndermek istediği mektubun çizilen kısımlarının şifreli bir dil kullanılarak örgütsel haberleşmeyi ve örgütsel motivasyonu artırmayı sağladığı hususunun müdahalenin haklı olduğunu gösterecek düzeyde ikna edici gerekçelerle ortaya konulmadığı görülmektedir. Bu bağlamda mektubun çizilen kısımlarının gönderilmemesine dair mektuba özgü, kabul edilebilir makul gerekliliklerin somut verilere dayanılarak ortaya konulmadığı, bu kısımların gönderilmemesiyle ilişkili, yeterli bir gerekçenin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

17. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

18. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alındığında yeniden yargılamanın yeterli giderimi sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ereğli (Konya) İnfaz Hâkimliğine (E.2019/1511, K.2019/1538) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Ereğli (Konya) Ağır Ceza Mahkemesine (2019/1602 D. İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEKİR KARA

B. No: 2020/3884 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/3884

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEKİR KARA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/3884)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Bekir KARA

Vekili : Av. Erdal ERCAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beraat kararı verilen bir eylem hakkında ikinci kez yargılama yapılması nedeniyle aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, soruşturma ve kovuşturma evrelerinde gerçekleştirilen işlemler nedeniyle diğer birtakım temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri de içermektedir.

2. Elbistan Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başlattığı soruşturma sonucunda terör örgütüne üye olma ile 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizm Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun'a muhalefet suçlarından başvurucunun cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir. Başsavcılık iddianame kapsamında başvurucunun askerî operasyonları protesto etme, terör örgütü üyelerinin cenazelerine katılma gibi örgüt eylemlerini organize ettiğini iddia etmiş; bu eylemlerin çeşitlilik, süreklilik ve yoğunluk gösterdiğini kabul etmiştir.

3. Kahramanmaraş 3. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul ederek

yargılamaya başlamıştır. Yargılama sonucunda Mahkeme, terör örgütünün çağrısı üzerine anma törenlerine ve gösterilere katılma, tören sırasında örgüte ait bayrak taşıma gibi başvurucuya isnat edilen fiillerin sübut bulmadığını değerlendirmiş; başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olma suçunu işlediğine dair yeterli delil olmadığı gerekçesiyle beraatine karar vermiştir. Karara karşı istinaf başvurusunun esastan reddedilmesiyle karar kesinleşmiştir.

4. Başsavcılık başvurucu hakkında 24/10/2019 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yeni bir soruşturma başlatmış, başvurucu 3/12/2019 tarihinde tutuklanmıştır. Tutukluluk kararına itiraz 9/12/2019 tarihinde reddedilmiştir. Soruşturma sonucunda Başsavcılık 23/11/2020 tarihinde iddianame düzenlemiş; başvurucunun terör örgütünün yönlendirmesi ile ceza infaz kurumunda bulunan örgüt mensuplarına vasi olarak atandığını, örgüt mensupları ile örgüt arasında koordinasyon sağladığını, bu kişilere geliriyle orantısız miktarda para yatırdığını ifade etmiştir. Başsavcılık eylemlerin çeşitlilik ve devamlılık göstermesi nedeniyle silahlı terör örgütüne üye olma suçunu oluşturduğunu değerlendirmiştir.

5. Mahkeme, iddianameyi kabul ederek yargılamaya başlamış; 1/4/2020 tarihli yargılamanın ilk celsesinde başvurucuyu tahliye etmiş; yargılama sonucunda da suçu işlediğinin sabit olmaması nedeniyle başvurucunun beraatine karar vermiştir. Davanın mükerrer olduğuna ilişkin savunmayı kararında tartışan Mahkeme, davalara konu eylemler arasında yasal kesinti bulunduğu ve ikinci davada yeni suç iddiasının mevcut olduğu gerekçesiyle davanın reddinin gerekmediğini belirtmiş; başvurucunun bir kısım hükümlüye vasi atanması, ceza infaz kurumlarının resmî kayıtlarına yansıyan ziyaretleri ve kısıtlılar hesabına para yatırması olgularının örgütsel eylemin ispatına yeterli olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

6. Beraat kararı, kanun yoluna başvurulmaksızın 23/11/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, ikinci yargılama devam etmekte iken 22/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Aynı Fiil Nedeniyle Yeniden Yargılanmama ve Cezalandırılmama İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; hakkında kesinleşmiş beraat hükmü verilen eylemlere yönelik yeni bir soruşturma başlatılması ve sonucunda kamu davası açılması ile yeniden yargılanmama ve cezalandırılmama hakkının, masumiyet karinesi ve kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuru konusu dava ile ilk dava konusu eylemlerin farklı olduğunun, her iki yargılama sonucunda beraat kararı verildiğinin, ikinci yargılamayı yapan Mahkemenin kararında davanın mükerrer olduğuna yönelik savunmayı karşıladığının altını çizmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvurucunun şikâyetleri adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama ve cezalandırılmama ilkesi kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa'da aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama ve cezalandırılmama (ne bis in idem) ilkesi açıkça düzenlenmemiştir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi önceleri hukuk devleti ilkesinin temel ilkeleri arasında yer aldığını kabul ettiği bu ilkeyi Ünal Gökpınar

([GK], B. No: 2018/9115, 27/3/2019) kararında hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkesi konusundaki kendi içtihadından hareketle ve bazı uluslararası hukuk metinlerine referansla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak görmüştür (Ünal Gökpınar, § 50). Kişilerin haklarında yürütülen ve kesinleşen bir ceza yargılaması sürecinin ardından tekrar yargılanmamalarını veya cezalandırılmamalarını güvence altına alan aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesi ile adil yargılanma hakkı kapsamındaki cezai süreçler yönünden hukuki güvenliğin sağlanması amaçlanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek (7) No.lu Protokol'de ayrı bir hak olarak düzenlenmesine rağmen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında bu ilkenin adil yargılanma hakkı ile bağlantılı özel bir güvence olduğu vurgulanmıştır. Bazı uluslararası sözleşmelerde de aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesi açık bir biçimde adil yargılanma hakkının bir güvencesi olarak kabul edilmiştir (Ford Otomotiv Sanayi A.Ş. [GK], B. No: 2019/40991, 23/3/2023, § 146; Ünal Gökpınar, § 49).

12. Anayasa Mahkemesi 4/11/2021 tarihli ve E.2019/4, K.2021/78 sayılı kararında konuya ilişkin uluslararası belgeleri de dikkate alarak aynı fiilden dolayı yeniden yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesini, hiç kimsenin ceza yargılamasında kesin/kesinleşmiş bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat ettiği bir fiilden dolayı ceza yargılaması kapsamında yeniden yargılanamayacağı veya cezalandırılamayacağı biçiminde tarif etmiştir. Söz konusu kararda bu ilkeye aykırılık sonucuna varılabilmesi için gerçekleşmesi gereken bazı koşullar ceza ile ilgili bir yargılama sürecinin olması, bu sürecin kesin/kesinleşmiş mahkûmiyet veya beraat hükmüyle sonuçlanmış olması, ceza ile ilgili bir yargılama sürecinin yeniden işletilmesi, farklı yargılama süreçlerinin aynı fiile ilişkin olması ve ilkenin istisnalarından birinin olmaması şeklinde sıralanmıştır (AYM, E.2019/4, K.2021/78, 4/11/2021, § 27; Ford Otomotiv Sanayi A.Ş. § 147).

13. Somut olayda başvurucu hakkında terör örgütünün çağrısı üzerine cenazelere, anma etkinliklerine ve gösterilere katılma eylemleri nedeniyle silahlı terör örgütüne üye olma suçundan kamu davası açılmış, Mahkeme başvurucunun ispatlanan eylemlerinin bu suçu oluşturmayacağı gerekçesiyle anılan suçtan beraatine karar vermiştir. Daha sonra Başsavcılık, başvurucunun terör örgütünün yönlendirmesi ile ceza infaz kurumunda bulunan örgüt mensuplarına vasi olarak atandığı, örgüt mensupları ile örgüt arasında koordinasyon sağladığı gerekçesiyle aynı suçtan yeni bir iddianame düzenlemiştir. Bu iddianameye istinaden yapılan yargılamada Mahkeme; silahlı terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin eylemlerin iddianame düzenlenmesi ile hukuki kesintiye uğradığı, iddianamenin düzenlenmesinden sonra gerçekleştiği iddia olunan eylemler nedeniyle açılan kamu davasının reddinin gerekmediği sonucuna ulaşmıştır. Mahkeme bu değerlendirme ile birlikte başvurucunun isnat edilen suçtan beraatine karar vermiştir. Davalara konu edilen eylemler ve Mahkemenin davanın reddi gerekmediğine yönelik değerlendirmesi dikkate alındığında her iki dava sürecine kaynaklık eden eylemlerin aynı olmadığı anlaşılmıştır. Sonuç olarak ceza yargılaması sonucunda verilen beraat kararından sonra yeni bir yargılama süreci başlatılmış ise de ikinci davaya konu eylemin ilk davaya konu eylem ile aynı olmaması nedeniyle somut olayın şartlarında aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama veya cezalandırılmama hakkının ihlal edilmediği anlaşılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

15. Başvurucu, gizli tanık beyanlarını sorgulayamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, ayrıca aynı fiile yönelik verilen beraat kararından sonra başlatılan soruşturma kapsamında tutuklanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ifade etmiştir.

16. Başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasının Mustafa Kamil Uzuner ve Mustafa Kadir Gül (B. No: 2013/3371, 9/3/2016) kararı doğrultusunda kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasının Fatma Maden (B. No: 2016/28719, 17/7/2018, § 49), Ertuğrul Raşit Benal (B. No: 2016/25245, 17/7/2018, § 42); Kamil Erdoğan (B. No: 2017/4023, 19/4/2018, §§ 39-42), Hüseyin Hançer (B. No: 2013/8319, 7/1/2016, §§ 38-40) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

A. 1. Aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama ve cezalandırılmama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Suç isnadına bağlı tutmaya ilişkin şikâyetler yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERİT ŞİMŞEK

B. No: 2020/4438 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/4438

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERİT ŞİMŞEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/4438)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Ferit ŞİMŞEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hükümözlü olan başvurucuya gelen veya başvurucu tarafından gönderilen mektupların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) kaydedilmesi ile ailesiyle yaptığı telefon görüşmelerinin ve kapalı görüşlerin kaydedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, (Kapatılan) Bingöl M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümözlü olarak bulunmaktayken kendisine gelen veya kendisi tarafından gönderilen mektupların UYAP sistemine kaydedilmesi ile ailesiyle yaptığı telefon görüşmelerinin ve kapalı görüşlerin kaydedilmesi şeklindeki uygulamanın hukuka aykırılığı iddiasıyla İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığına (İdare ve Gözlem Kurulu) başvurmuştur. İdare ve Gözlem Kurulu tarafından kaydedilen verilerin imhası ile ilgili işlem yapılmadığını belirten başvurucu, özel hayata saygı hakkı kapsamında mektup ve telefon kayıtlarının arşivlenmemesi ve kayıt altına alınan verilerin silinmesi talebiyle 27/12/2019 tarihinde Bingöl İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvuruda bulunmuştur.

3. İnfaz Hâkimliği 6/1/2020 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; hükümlü ve tutuklulara yönelik Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünün

10/10/2016 ve 28/12/2017 tarihli Genelge niteliğinde yazılarının bulunduğu belirtilmiş, ayrıca ilgili Kanun ve Tüzük maddeleri ile Anayasa Mahkemesinin 2017/24776 başvuru No.lu ve 24/5/2018 tarihli kararı gereğince Ceza İnfaz Kurumu işleminin usul ve yasaya uygun olduğuna işaret edilmiştir.

4. Başvurucu, anılan karara karşı 13/1/2020 tarihli dilekçesi ile Bingöl 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi, anılan kararda herhangi bir isabetsizlik görülmediği gerekçesiyle 17/1/2020 tarihinde itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 22/1/2020 tarihinde öğrendikten sonra 27/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru tarihinden sonra 17/6/2021 tarihli 7328 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlünün mektup, faks ve telgrafları alma ve gönderme hakkı" kenar başlıklı 68. maddesinin (1) ve (4) numaralı fıkralarına cümleler ve beşinci fıkra eklenmiştir. Anılan değişiklikle hükümlülerin mektuplarının kaydedilme şartları, muhafazası ve imhasına ilişkin kurallar belirlenmiştir. Buna göre kayıt işlemi, terör suçları ve örgüt kapsamında işlenen suçlar ile hükümlünün kurum güvenliği açısından tehlike arz etmesi hâliyle sınırlanmıştır. Kayıtların kural olarak hiçbir kişi ve kurumla paylaşılamayacağı, soruşturma ya da kovuşturmaya konu edilmemişse azami bir yıl süreyle saklanacağı belirtilmiş, imha süreci Cumhuriyet savcısının denetimine tabi tutulmuştur. Söz konusu kanun değişikliğinin ardından Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün (Genel Müdürlük) 19/1/2021 tarihli yazısı ile yeni düzenlemenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

7. Bunun yanında Bakanlık görüşünde; Genel Müdürlüğün "Mektup ve Faksların UYAP Sistemine Kaydedilmesi ve Silinmesi" başlıklı ve 4/8/2021 tarihli genel yazısı kapsamında otomatik olarak silme işlemi yapıldığı belirtilmiştir. Öte yandan Genel Müdürlüğün 1/6/2023 tarihli yazısında da UYAP sisteminde kayıt altına alınmış ancak herhangi bir soruşturma veya kovuşturmaya konu edilmemiş ve kayıt üzerinden bir yıl geçmiş olan mektup, faks ve telgrafların suç grubu ve infaz durumuna bakılmaksızın Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü tarafından 29/3/2022 tarihinde silindiği bildirilmiştir. Bakanlık görüşünde bu kapsamda hâlihazırda UYAP kayıtlarında başvurana ait gelen/giden bir mektubun bulunmadığı ifade edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Mektupların UYAP'a Kaydedilmesi Nedeniyle Özel Hayata Saygı Hakkı ile Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; kendisine gelen ve kendisinin gönderdiği mektupların kaydedilmesine ilişkin ceza infaz kurumu uygulaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Bakanlık görüşünde; yapılan yasal değişiklikler sonrasında (bkz. §§ 6, 7) başvurucunun

gelen giden mektup ekranında kayıtlı bir mektubunun bulunmadığı hususunun mağdur sıfatı bakımından yapılacak incelemede değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında Anayasa Mahkemesi kararlarına göre ihlal iddialarında haklı olduğunu belirterek bireysel başvuru formundaki hususları tekrar etmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvurular ile benzer nitelikte olan Ümit Karaduman (B. No: 2020/20874, 2/2/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mahpusun mahrem bilgileri ile kişisel verilerinin kayıt, muhafaza ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını, uygulanmasını, idarenin takdir yetkisinin sınırlarını düzenleyen ve keyfiliğe karşı güvenceler içeren kuralların mevcut olmadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Telefon Görüşmelerinin Dinlenmesi ve Kayda Alınması Nedeniyle Özel Hayata Saygı Hakkı ile Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; ailesiyle yaptığı telefon görüşmelerinin kaydedilmesine ilişkin infaz hâkimliğine yaptığı itirazın reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; 5275 sayılı Kanun'un 66. maddesinde hükümlünün telefon ile haberleşme hakkına ilişkin usul ve esasların ayrıntılı olarak belirlendiğine, ayrıca Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 88. maddesinde de bu kanuni düzenlemeye paralel olarak düzenleme bulunduğuna işaret etmiştir. Bu itibarla; Bakanlık somut başvuru açısından belirtilen mevzuat hükümlerinin dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüsamettin Uğur (2) (B. No: 2020/14791, 15/11/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kararda mahpusun tüm telefon görüşmelerinin sistematik bir şekilde kaydedilmesinin yanında kaydedilen bu telefon görüşmelerinin ne kadar süreyle sistemde saklı tutulacağı, bunların üçüncü kişilerin erişimine ve kullanımına hangi şartlarda açılacağı, infaz kurumu tarafından hangi mercilerle paylaşılabileceği ile kişisel verilerin ve mahremiyetin nasıl korunacağı hususlarında açık bir düzenlemenin mevcut olmadığı belirlenmiştir.

14. Böylelikle mahpusun mahrem kalmasını istediği bilgileri ile kişisel verileri içerebilecek görüşme kayıtlarının muhafazasını ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını, uygulanmasını, idarenin takdir yetkisinin sınırlarını düzenleyen, bununla birlikte muhataplarının yetki aşımı ile keyfîliğe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak nitelikte kuralların mevcut olmadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Ümit Karaduman, § 71). Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Kapalı Görüşlerin Dinlenmesi ve Kayda Alınması Nedeniyle Özel Hayata Saygı Hakkı ile

Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu; kapalı görüşlerdeki konuşmalarının kaydedilmesine ilişkin infaz hâkimliğine yaptığı itirazın reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Eşref Köse (B. No: 2017/38098, 3/6/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kapalı görüşlerde yapılan konuşmaların sistematik bir şekilde teknik araçla dinlenmesi ve kaydedilmesinin şartlarının kanunla düzenlenmediği gerekçesiyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu; ihlalin tespiti, ihlalin tüm sonuçlarıyla giderilmesi, yeniden yargılama yapılması ve 250.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

18. 7328 sayılı Kanun ile getirilen düzenlemeler ve Genel Müdürlüğün 1/6/2023 tarihli yazısına istinaden UYAP'ta kayıt altına alınmış ancak herhangi bir soruşturma veya kovuşturmaya konu edilmemiş ve kayıt üzerinden bir yıl geçmiş olan mektup, faks ve telgrafların suç grubu ve infaz durumuna bakılmaksızın Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü tarafından 29/3/2022 tarihinde silindiğinin bildirildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında Bakanlık görüşünde bu kapsamda hâlihazırda UYAP kayıtlarında başvurana ait gelen/giden bir mektubun bulunmadığının ifade edildiği de gözönüne alındığında; mektupların UYAP'a kaydedilmesi iddiası yönünden yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

19. Başvurucu her ne kadar 4/10/2021 tarihinde tahliye edilmiş olsa da başvuru formunda ileri sürülen iddialar kapsamında başvurucunun mevcut ihlalin tüm sonuçlarıyla giderilmesi ve kayıt altındaki verilerin silinmesi talebi bulunduğu anlaşıldığından; telefon görüşmeleri ile kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kayda alınmasına yönelik başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ve Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin telefon görüşmeleri ile kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kayda alınmasına yönelik tespit edilen özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bingöl İnfaz Hâkimliğine (E.2019/837, K.2020/8) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Bingöl 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/72 D. İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ATABERK MEST VE DİĞERLERİ (2)

B. No: 2020/5116 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/5116

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ATABERK MEST VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/5116)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportörler : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Hasan HÜZMELİ

Başvurucular : 1. Ataberk MEST

2. Doğuş Deniz PARLAK

3. Furkan BİRCAN

4. Meziyet YILDIZ

Başvurucular Vekili : Av. Deniz ALTAYLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kolluk görevlilerince bir protesto eylemine güç kullanılarak müdahale edilmesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü nedeniyle 18/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmiştir. OHAL, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu tarafından alınan kararlarla üçer ay uzatılmış ve 19/7/2018 tarihinde sona ermiştir.

3. Valilik 21/1/2018 tarihinde, olağanüstü hâl döneminde, kamu düzeni ve güvenliğinin korunması ile suç işlenmesinin önlenmesi amaçlarıyla Zeytin Dalı Operasyonu süresince geçerli olacak şekilde, Ankara ili genelinde tüm eylem ve etkinlikleri izne bağlamıştır. Valilik 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 17. maddesi ile 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin (C) bendine istinaden 25/10/1983 tarihli ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 11. maddesinin (m) bendini, müdahale dayanak kural olarak kabul etmiştir (Ankara Valiliğinin anılan kararına yönelik ayrıntılı bilgi için bkz. Filiz Kerestecioğlu Demir (4), B. No: 2019/9346, 16/11/2022, § 6).

4. Başvurucular 20/7/2019 tarihinde katıldıkları protesto eylemi sırasında yakalanarak gözaltına alınmıştır.

5. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) 2911 sayılı Kanun'a muhalefet etmek suçundan başlatılan soruşturma kapsamında kolluk tarafından ifadeleri alınan başvurucular serbest bırakılmıştır.

6. Kolluk görevlilerince düzenlenen 20/7/2019 tarihli tutanağa göre; Suruç'ta meydana gelen patlamanın yıl dönümünde, hayatını kaybedenleri anmak amacıyla etkinlik düzenleneceği bilgisi üzerine kolluk görevlileri, Sakarya Caddesi'nde güvenlik tedbirleri almıştır. Toplananların sayısının artması üzerine saat 18.45'te polis, etkinlik için Ankara Valiliğinden izin alınmadığı gerekçesiyle dağılmalarını, aksi hâlde haklarında adli ve idari işlem yapılacağı yönünde ihtarlarda bulunmuştur. Grubun dağılmamakta ısrar etmesi üzerine polis saat 19.00'da, -orantılı güç kullanarak- uzaklaştırmak suretiyle topluluğa müdahalede bulunmuştur. Polis, zor kullanmaya rağmen dağılmamakta ısrar etmeleri nedeniyle başvurucular hakkında yakalama işlemi gerçekleştirmiştir. Başvurucular tutanağı imzalamaktan imtina etmişlerdir. Ayrıca görüntü kaydının incelenmesine ilişkin 18/8/2019 tarihli tutanakta, Valiliğin yasaklama kararına rağmen izinsiz olarak toplantı düzenlenmesi nedeniyle dağılmaları yönünde ihtarlarda bulunulduğu, grubun flama açmaları ve slogan atmaları üzerine toplantıya müdahale edildiği ve yakalama işlemi yapıldığı açıklanmıştır.

7. Başvurucu Furkan Bircan hakkında düzenlenen Ankara Gazi Mustafa Kemal Devlet Hastanesinin (Hastane) 20/7/2019 tarihli raporunda, başvurucunun 20-25 dakika kadar önce gözaltı sırasında darp edildiğini ifade ettiği, kafa sol alın bölgesinde 2,5x1 cm'lik ödem, sol parietal bölgede 4x2 cm'lik ödem ve 4 adet küçük sıyrık bulunduğu tespit edilmiştir.

8. Başvurucular olay nedeniyle ilgili kamu görevlileri hakkında 3/10/2019 tarihli dilekçeyle şikâyetçi olmuştur.

9. Başsavcılık tarafından başvurucuların şikâyeti üzerine başlatılan soruşturmada başvurucu Furkan Bircan'ın Ankara Adli Tıp Şube Müdürlüğünden alınan kati raporunda, başvurucunun 20/7/2019 tarihli adli muayene raporunda tespit edilen yaralanmalarının basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif olduğu tespit edilmiştir.

10. Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturmada alınan bilirkişi raporunda görüntülerin detaylı olarak incelenmesinde slogan atan gruba polisin yaptığı ikazdan sonra müdahale edildiği, eylemcilerden birinin yere yatırılıp kafasına bastırıldığı tespiti yapılmıştır.

11. Başsavcılık tarafından Ankara İl Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğüne yazılan yazıya verilen cevapta, 20/7/2019 günü Mamak Platformuna müzahir şahısların 20/7/2015 tarihinde Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde meydana gelen patlamanın yıl dönümü olması sebebiyle Sakarya Caddesine üzerinde flama ve ses yükseltici cihaz ile geldiklerinin görülmesi üzerine kendilerine Ankara Valiliğinin 2018/1938 sayılı yasaklama kararının

hatırlatıldığı, yapılan ikazlara rağmen grubun dağılmaması üzerine caddeyi trafiğe açmak ve grubun dağılmasını sağlamak amacıyla müdahalede bulunulduğu, kanuna aykırı eylem gerçekleştiren sekiz şahıs hakkında yakalama işlemi yapıldığı bildirilmiştir.

12. Yürütülen soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından kamu görevlileri hakkında görevi kötüye kullanma, işkence yapma, zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle yaralama suçlarından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Kararda, usulünce yapılan ihtara rağmen dağılmayarak direnen göstericilerin etkisiz hâle getirilmesi amacıyla en basit haliyle polisin zor kullanma yetkisini kullandığı, 2911 sayılı Kanun'a muhalefet eylemini sonlandırmak ve failleri yakalamak amacıyla amirlerinin ve yasanın verdiği yetkiyi kullanan kamu görevlileri yönünden atılı suçun yasal unsurları itibarıyla oluşmadığı gerekçesi açıklanmıştır.

13. Başvuruculaların karara itirazı Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğince 23/12/2019 tarihinde reddedilmiştir.

14. Başvurucular, nihai kararı 31/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 30/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Başsavcılık tarafından olay nedeniyle kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama suçundan açılan kamu davasında başvuruculaların ayrı ayrı 5 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, başvurucular Doğuş Deniz Parlak ve Meziyet Yıldız yönünden hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla başvurucular Doğuş Deniz Parlak ve Meziyet Yıldız hakkında verilen HAGB kararları kesinleşmiş olup başvurucular Ataberk Mest ve Furkan Bircan hakkında verilen mahkûmiyet hükümleri istinaf incelemesindedir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculaların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Başvurucu Furkan Bircan Yönünden Kötü (İnsan Haysiyetiyle Bağdaşmayan) Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu kolluk görevlileri tarafından güç kullanımı sebebiyle yaralanması ve yürütülen soruşturmada kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi nedenleriyle kötü muamele yasağının, etkili soruşturma yürütülmemesi nedeniyle etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde özetle ihlal iddialarının incelenmesi sırasında ilgili mevzuat hükümleri ve içtihadın dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, yapılan müdahalenin kolluğun zor kullanma yetkisi kapsamında bulunmadığını, dört kolluk görevlisi tarafından üzerine ve boğazına baskı uygulandığını ve kafasının kaldırıma vurulduğunu belirterek beyanda bulunmuştur.

19. Etkili başvuru hakkı kapsamında özel bir sorun içermeyen başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Toplantı ve gösteri sırasında kolluğun güç kullanmasının kötü muamele yasağını ihlal

ettiği iddialarında maddi yükümlülüğe ilişkin ilkeler Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], (B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 82) ve Özge Özgürengin (§§ 46-54, 70-80) kararlarında açıklanmıştır. Sadece sınırları belli bazı durumlarda güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilebilmektedir. Bu kapsamda, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde yakalamayı gerektiren durumlarda ve gösteriye katılanların kendi tutumundan dolayı fiziksel güce başvurmak mümkündür. Ancak bu durumda dahi bu tür bir güce sadece kaçınılmaz hâllerde ve orantılı olmak koşuluyla başvurulabilir (Ali Rıza Özer ve diğerleri § 82). Yakalama gerektiren durumlarda, özellikle yakalamaya karşı direnmenin olduğu hâllerde şüphesiz ki kolluk makamlarının bedensel güç uygulaması anayasal yönden sorun oluşturmamaktadır. Aynı şekilde gerekli olmadığı sonradan anlaşılan hâllerde yapılan yakalamalarda dahi yakalanmasına çalışılan kişinin direnmesi kolluk makamlarının zor kullanma yetkisini kullanmasını gerektirebilir (Nergiz Şen ve diğerleri (2), B. No: 2017/17702, 4/7/2022, § 50).

22. Başvurucu katıldığı protesto gösterisinde kolluk görevlilerinin fiziki şiddetine maruz kaldığını ileri sürmüştür.

23. Somut olayda protesto gösterisi yapmak için toplanan gruba kolluk görevlileri tarafından güç kullanılarak müdahale edilmiştir. Başvurucunun müdahale neticesinde kafa bölgesinden basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte yaralandığı adli muayene raporları ile tespit edilmiştir. Kolluk görevlilerinin fiziksel müdahalesinin varlığı, olay tutanağına yansımış olup Başsavcılık tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda da açıkça belirtildiğinden bu hususta bir tereddüt bulunmamaktadır.

24. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karardaki kabul karşısında incelenmesi gereken husus kolluk görevlilerinin müdahalesinin gerekli olup olmadığı, gerekli ise orantılı olup olmadığıdır.

25. Başvurucunun yakalama işlemine direnmesi nedeniyle güç kullanıldığı kamu makamlarınca açıklanmıştır. Olay tutanağında yer verilen bu husus başvurucu tarafından kabul edilmemiş, imtina etmesi nedeniyle imza ile doğrulanamamıştır. Diğer taraftan, kamera kayıtlarının incelenmesi neticesinde hazırlanan bilirkişi raporunda eylemciler arasında bulunan bir kişinin yere yatırılarak kafasına bastırıldığı tespiti yapılmıştır.

26. Soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda “dağılmayarak direnen göstericilerin etkisiz hale getirilmesi amacıyla en basit haliyle polisin zor kullanma yetkisini kullandığı, 2911 sayılı Kanun'a muhalefet eylemini sonlandırmak ve failleri yakalamak amacıyla amirlerinin ve yasanın verdiği yetkiyi kullanan kamu görevlileri yönünden atılı suçun yasal unsurları itibariyle oluşmadığı” belirtilmiş ise de başvurucunun tutumunun güç kullanılmasını gerekli kıldığı ve orantılı müdahalede bulunulduğu ortaya konulamamıştır.

27. Başvurucu hakkında başvuruya konu olaylar nedeniyle görevi yaptırmamak için direnme suçundan başlatılan ayrı bir ceza soruşturması bulunmadığı anlaşılmaktadır.

28. Başvuruya konu olayda, kolluk görevlilerinin müdahalesinin gerekliliği bağlamında 2911 sayılı Kanun kapsamında usulüne uygun bildirim yapılmamış olsa dahi polisin gerekli önlemleri aldığı görülmektedir. Kolluk görevlilerinin beklenmedik bir şekilde gerçekleşen bir gösteri yürüyüşünün kamu düzenini tehlikeye sokması üzerine gerekli güvenlik önlemlerinin alınması için ani bir müdahale yapmasının gerekliliğine dair bir bulguya rastlanmamıştır. Güvenlik güçlerinin muhtemel risklere karşı alınabilecek gerekli önlemleri

planlamak için yeterli zamana sahip oldukları anlaşılmaktadır (Aynı yönde bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], § 85).

29. Somut başvuruda, protesto gösterisi için toplanan grubun dağıtılması için yapılan müdahale sırasında kamu makamlarınca dağılmama eylemi dışında direnip direnmediği ortaya konulmayan başvurucunun yere yatırılarak kafasına bası uygulanması şeklinde gerçekleşen güç kullanımının gerekliliği tam olarak anlaşılamamıştır. Sonuç olarak soruşturma merciince soruşturmada başvurucunun tutumunun güç kullanılmasını gerekli kıldığı ve gerekli olan güç kullanımının da orantılı olduğu ortaya konulamamıştır. Bu tespitten sonra kolluk görevlileri tarafından gerçekleştirilen eylemin hangi boyuta ulaştığı değerlendirilmelidir. Somut olay bir bütün olarak değerlendirildiğinde eylemin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak nitelendirilmesi mümkün görülmüştür.

30. Devletin negatif yükümlülüğünün yanı sıra pozitif yükümlülüğü kapsamında her türlü kötü muamele olayının sorumlularını belirlemesi ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek yeterlilikte etkili bir soruşturma yürütmesi gerekmektedir.

31. Soruşturma makamlarının kamu görevlileri tarafından gerçekleştiği iddia edilen eylemlerle ilgili olarak ileri sürülen kötü muamele şikâyetlerini incelerken özenli davranması, bu olaylara müsamaha gösterildiği izlenimi oluşturulmaması gerekir. Bu bağlamda, soruşturmada olayın gerçekleşme koşullarının ve varsa sorumluların belirlenmesi için gerekli delilerin toplanması, deliller toplandıktan sonra yapılacak değerlendirilme ile sonuca ulaşılması gerekmektedir.

32. Açıklanan ilke çerçevesinde başvuru konusu soruşturma incelendiğinde başvurucunun şikâyeti üzerine kolluk görevlileri hakkında derhâl soruşturma başlatılmışsa da başvurucunun şikâyet ve delillerinin tespitine yönelik herhangi bir işlem yapılmadığı görülmüştür.

33. Başvurucunun şikâyeti üzerine başlatılan soruşturmada kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkilerini aşmadıkları değerlendirilmiş ve kolluk görevlileri haklarında ceza davası açılmamasına karar verilmiştir. Kararda güç kullanımının gerekliliği ve orantılılığı hususunda değerlendirme yapılmadığı dikkate alınarak soruşturma makamının maddi gerçeği öğrenme çabası içinde özenle soruşturma yürüttüğü sonucuna ulaşılması mümkün görünmemektedir.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutu yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

35. Başvurucular; başlangıç aşamasında olan barışçıl nitelikteki bir anma etkinliğinin, kolluk görevlilerince haksız ve orantısız güç kullanılarak dağıtılması, haklarında yakalama işlemi gerçekleştirilmesi ve olayla ilgili ceza soruşturmasının sonuçsuz kalması nedenleriyle etkili başvuru hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiğinden yakınmışlardır. Bakanlık, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin görüş bildirmemiştir. Bununla birlikte -kötü muamele yasağına ilişkin- Bakanlık görüşünde, Valiliğin yasaklama kararına aykırı olarak etkinlik gerçekleştirilmek istenmesi nedeniyle müdahale edildiği açıklanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı, müdahaleye dayanak hukuki gerekçe bulunmadığı yönünde beyanda bulunmuştur.

36. Başvuru toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir. Olaya ilişkin düzenlenen tutanaklara göre kolluk görevlileri, Valiliğin 21/1/2018 tarihli izne bağlama/yasaklama kararı bulunduğu gerekçesiyle, başvuruya konu anma etkinliği henüz başlamadan, toplanmanın sonlandırılması için ihtarlarda bulunmuştur. Buna göre idarenin anılan kararının, toplantıya ilk ve asıl müdahale gerekçesi olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple somut olayda "Zeytin Dalı operasyonu devam ettiği sürece" geçerli olacağı öngörülen yasaklama kararı şeklindeki müdahalenin kanunilik şartını karşılayıp karşılamadığı değerlendirilmelidir.

37. Somut olayda müdahaleye dayanak olan Valiliğin toplantıları izne bağlama kararını; 2935 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (m) bendi ve 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (C) bendi ile 2911 sayılı Kanun'un 17. maddesi uyarınca vermiştir.

38. Anayasa Mahkemesi yakın tarihte verdiği Eser Budak (B. No: 2019/5403, 31/3/2022) ile Onur Erden (B. No: 2019/5403, 31/3/2022) kararlarında; dayanak kanun maddelerine göre "Zeytin Dalı operasyonu devam ettiği sürece" geçerli olacağı öngörülen yasaklama kararı şeklindeki müdahalenin kanunilik ölçütünü sağlayıp sağlamadığını değerlendirmiştir. Zikredilen kararlarda, 2935 sayılı Kanun ve burada öngörülen tedbirlerin yalnızca olağanüstü hâlin (OHAL) devam ettiği sürece devam edeceğini belirten Anayasa Mahkemesi, OHAL'in 19/7/2018 tarihinde sona erdiğini vurgulayarak bu tarihten sonraki müdahaleler için 2935 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (m) bendinin kanunilik şartını karşılamadığı sonucuna varmıştır (Eser Budak, § 35; Onur Erden, § 38; idarenin anılan kararına ilişkin aynı yönde değerlendirmeler için bkz. Filiz Kerestecioğlu Demir (3), B. No: 2020/11218, 19/10/2022, §§ 64;65; Filiz Kerestecioğlu Demir (4), B. No: 2019/9346, 16/11/2022, §§ 47,48;)

39. Öte yandan müdahaleye dayanak diğer yasal düzenlemeleri de inceleyen Anayasa Mahkemesi, etkinlikleri izne bağlamaya yönelik ilgili kararına dayanak olan 2911 sayılı Kanun'un 17. maddesi ile 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (C) bendinin de müdahalenin kanunilik şartlarını karşılamadığını kabul etmiştir. Anayasa Mahkemesi kararında aşağıdaki gerekçeye dayanmıştır:

"38. Görüldüğü üzere kanun koyucu her iki Kanun yönünden de bir toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale edilebilmesi için belirli şartların sağlanmasını ve belirli sürelerle müdahale edilebileceğini düzenlemektedir. Söz konusu düzenlemelerle bir toplantı ve gösteri yürüyüşü ancak belirli sürelerle ertelenebilir yahut yasaklanabilir. Bu kapsamda Valiliğin söz konusu izne bağlama kararının kısıtlama süresinin on beş günle sınırlandığı 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (C) bendi veya toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin ertelenebileceği sürenin bir ayla sınırlandırıldığı 2911 sayılı Kanun'un 17. maddesi uyarınca verildiğinin kabulü de mümkün görünmemektedir. Nitekim söz konusu iki Kanun hükmü uyarınca da 'Zeytin Dalı operasyonu devam ettiği sürece' şeklinde bir yasak süresi belirlenemeyeceği açıktır. Öte yandan 2911 sayılı Kanun müdahalenin belirli bir toplantıya yönelik olarak yapılabileceği düzenlemesini içermesine karşın Valiliğin ilgili kararında her türlü toplantının yasaklandığı görülmektedir. Böyle bir düzenlemenin de ilgili Kanun gereğince yapılamayacağı açıktır.

39. Şu hâlde Valiliğin 21/1/2018 tarihli kararında belirlenen 'Zeytin Dalı operasyonu devam ettiği sürece' şeklinde bir yasak süresinin kanuni olarak öngörülüp öngörülemeyeceğinden bağımsız olarak hâlihazırda anılan karara dayanak olabilecek başka bir kanun hükmünün de bulunmadığı anlaşılmıştır." (Eser Budak, §§ 38, 39 ; aynı yöndeki değerlendirme için bkz.

Onur Erden, §§ 41, 42)

40. Somut olayda da müdahale, OHAL süreci sona erdikten sonra 20/7/2019 tarihinde gerçekleştirilmiş olup bahsedilen kararlarda varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruya konu toplantıya, Valiliğin 21/1/2018 tarihli kararına dayanılarak yapılan müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde açıkça emredilen kanunilik ölçütünü karşılamadığı değerlendirilmiştir.

41. Başvuruya konu müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

42. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

43. Başvurucular, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve ayrı ayrı 20.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

44. Başvuruda tespit edilen insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma merciince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

45. Öte yandan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutu ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği dikkate alınarak başvurucu Furkan Bircan'a -talebiyle bağlı olarak- net 20.000 TL, diğer başvuruculara ayrı ayrı net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Başvurucu Furkan Bircan yönünden kolluk görevlilerinin güç kullanımı nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Bütün başvurucular yönünden toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Başvurucu Furkan Bircan yönünden kolluk görevlilerinin güç kullanımı nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Bütün başvurucular yönünden, Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/154818) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara net 20.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

G. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÇİĞDEM YILMAZOK

B. No: 2020/12216 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/12216

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÇİĞDEM YILMAZOK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/12216)

Karar Tarihi: 2/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 18/7/2024-32605

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Çiğdem YILMAZOK

Vekili : Av. Ada Jale ORHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, önleyici tedbir kararının kaldırılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu ve eşi arasındaki 15/1/2019 tarihli boşanma davası başvuru tarihi itibarıyla devam etmektedir. Başvurucu; aleyhine tedbir istediği eşinin ve oğlunun kendisine kötü davranış, şiddet ve tehdit eylemlerinde bulundukları iddiasıyla 27/2/2019 tarihinde 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında tedbir talebinde bulunmuştur. Mahkeme, 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca üç ay süreyle geçerli olmak üzere önleyici tedbir uygulanmasına 28/2/2019 tarihinde karar vermiştir. Bu kararın süresi sona erdikten sonra 29/5/2019 tarihli kararla tedbir süresi üç ay uzatılmıştır. Anılan tedbir kararının süresi dolunca ise 29/8/2019 ve 1/11/2019 tarihlerinde tedbirlerin süresinin ikişer ay uzatılmasına karar verilmiştir.

3. Öte yandan başvurucu lehine 1/11/2019 tarihinde verilen tedbirin uzatılmasına ilişkin karar itiraz üzerine 25/11/2019 tarihinde kesin olarak kaldırılmıştır. Akabinde başvurucu 16/12/2019 tarihinde 6284 sayılı Kanun gereğince yeniden tedbir talebinde bulunmuştur. Bu talep üzerine 16/12/2019 tarihinde üç ay süreyle tedbir kararı verilmiştir. Bu karara başvurucunun eşi itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde özetle anlaşmalı boşanma teklifi kabul edilmeyince ilk tedbir talebinde bulunduğunu, başvurucunun şiddet iddiasının gerçeği yansıtmadığını, hiçbir delille desteklenmediğini, verilen tedbirlere yönelik itirazlarının gerekçesiz şekilde reddedildiğini, bu nedenle Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte eşiyle uzun süredir yüz yüze görüşmediklerini, ancak ihtiyaç duyduğunda boşanma aşamasında olduğu eşine mesajlar gönderdiğini ve onu telefonla aradığını, şiddet tehdidi altında olan bir kişinin eşinden yardım istemesinin ve onu aramasının hayatın olağan akışına aykırı olduğunu, bu iddialara ilişkin delillerini sunduğunu vurgulamıştır. Son olarak tedbir kararı bulunmadığı tarih aralığında eşiyle arasında herhangi bir şiddet olayı yaşamadığına ve kendisinin kötü niyetli olarak tedbir talep etme yoluna başvurduğuna işaret etmiştir.

4. Başvurucunun eşinin itirazı üzerine İstanbul Anadolu 23. Aile Mahkemesince (Mahkeme) tedbirlerin kaldırılmasına 9/1/2020 tarihinde karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; taraflar arasındaki diğer tedbir dosyalarının da ele alındığı belirtilerek tehlikelilik hâlinin varlığı durumunda herhangi bir belge veya bilgi aranmadan 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı verildiği ancak somut olayda tehlikelilik hâlinin devam etmediği, bu hâlin ortadan kalktığı durumlarda 6284 sayılı Kanun'la verilebilecek tedbirlerin yaşam boyu sürdürülmesinin kanunun amacına da aykırı olacağı belirtilmiştir. Bunun yanında itiraza konu talep dilekçesinde 27/2/2019 tarihli dilekçede yer alan aynı olaya dayanıldığı, başka bir olayın belirtilmediği, ileri sürülen olayın gerçekleştiği kesin olarak kabul edilse dahi eylemin üzerinden geçen süre içinde tehlikeliliğin devam ettiğinin anlaşılamadığı, buna dair iddiada bulunulmadığı vurgulanmıştır.

5. Anılan kararda ayrıca tedbirlerin ihlal edilmediği, ihlale dayalı bir iddia ileri sürülmediği, sunulan arama kaydı ve mesaj içerikleri de dikkate alınarak verilen tedbirlerin kaldırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Kararda itiraz yolu açık gösterildiğinden başvurucu karara karşı itiraz yoluna başvurmuştur. Mahkeme, verilen kararın kesin olduğunu ve sehven itiraz yolunun açık bırakıldığını belirterek itiraz hakkında karar verilmesine yer olmadığına dair kararı 31/1/2020 tarihinde kesin olarak vermiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 12/2/2020 tarihinde öğrendikten sonra 13/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu 5/10/2018 tarihinde eşinin kendisine yönelik tehdit içeren söz söyleyerek elinde bıçakla üstüne yürüdüğünü ve evden kovduğunu belirterek 27/2/2019 tarihinde tedbir uygulanmasını talep ettiğini, bir süre tedbir kararlarının uygulandığını, boşanma davalarının başvuru tarihi itibarıyla devam ettiğini ifade etmiştir. Başvurucu, şiddet tehdidi altında olduğunu ileri sürmesine rağmen önleyici tedbir kararının kaldırılmasının devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmemesi sonucunu doğurduğunu belirterek özü itibarıyla maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun şikâyetlerinin incelenmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki hususları tekrar etmiştir.

10. Başvurucunun bahse konu ihlal iddialarını münhasıran aile mahkemesi tarafından tedbir kararının kaldırılmasına dayandırdığı anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesinin benzer konulardaki daha önceki kararları da dikkate alınarak başvurucunun tüm şikâyetleri Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir (Eylem Çetin Demir, B. No: 2014/2302, 9/11/2017, § 28; A.Z.Ö., B. No: 2014/546, 19/12/2017, § 60; Ö.T., B. No: 2015/16029, 19/2/2019, § 25; K.Ş., B. No: 2016/14613, 17/7/2019, § 32).

11. 6284 sayılı Kanun'da düzenlenen tedbir kararlarının verildiği anda infaz niteliğini haiz olması nedeniyle Kanun'da amaçlanan acil müdahale olgusunun bu aşamada sağlanmış olacağı, bu amacın gerçekleşmesi adına tedbir kararında şiddetin var olduğuna yönelik kanaate nasıl ulaşıldığının açıklanmasının yani gerekçe açısından daha esnek bir yaklaşım usulünün benimsenebileceği ancak bu yaklaşıma ait sınırın olayların özelliğine göre hakkın özüne zarar vermeyecek düzeyde belirlenmesinin de gerekli olduğu açıktır. Bu kapsamda söz konusu kararlarda yer verilen gerekçelerde, ileri sürülen zarar riski ve olgulara göre, talebin ilgili mevzuat çerçevesinde kabul görmesi için temel unsurları taşıyıp taşımadığının ortaya konulması yeterli olacaktır (Salih Söylemezoğlu, B. No: 2013/3758, 6/1/2016, § 39).

12. Derece mahkemeleri, taraflarca ileri sürülen tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) başvuru konusu olayda olduğu gibi aciliyet unsurunun ortadan kalktığı ve itirazların sözlü olarak sunulamadığı itiraz aşamasında mahkemenin tek taraflı iddiaya dayanılarak verilen tedbirlerin yerindeliğini, itiraz edenin ileri sürdüğü beyan ve deliller çerçevesinde her iki taraf için öngörülen hak ve menfaat dengesini de gözeterek değerlendirmesi gerekmektedir (Salih Söylemezoğlu, § 40).

13. Somut olayda başvurucunun şiddet tehlikesinin devam ettiği iddiasıyla Mahkemelerden talepte bulunması üzerine eşi aleyhinde yaklaşık dokuz ay boyunca önleyici tedbir kararlarının verildiği görülmüştür. Son olarak 16/12/2019 tarihinde verilen tedbir kararı başvurucunun eşinin itirazı üzerine kaldırılmıştır. Başvurucu bu nedenle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddia etmiştir.

14. Öte yandan başvuru konusu olay tüm kapsamıyla değerlendirildiğinde başvurucunun eşinin 26/12/2019 tarihli itiraz dilekçesinde tedbir kararına dayanak olguların varlığını bertaraf edecek ve ayrıca değerlendirilmesini gerektirecek hususları ileri sürdüğü ve buna ilişkin delillerini sunduğu anlaşılmıştır. Diğer bir deyişle itiraz mercii tarafından tedbire dayanak iddiaların tartışılmasını gerektirecek nitelikte delilin dosyaya sunulduğu, bu açıdan itiraz merciince değerlendirme yapıldığı görülmüştür.

15. Bunun yanında yargılama süreci bir bütün hâlinde incelendiğinde başvurucunun yaşadığını ileri sürdüğü kötü davranış, şiddet ve tehdit olayına ilişkin herhangi bir delil sunmadığı gibi olaya ilişkin devam eden bir soruşturma veyahut ceza dava dosyasının bulunduğunu da ileri sürmediği gözönüne alındığında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı yönünden yargısal makamlarca kullanılan takdir yetkisinin sınırının aşılmadığı değerlendirilmiştir. Bu bağlamda itiraz eden tarafından sunulan deliller değerlendirilmek suretiyle tedbir kararını kaldıran Mahkemenin kararında konuyla ilgili ve yeterli gerekçeye yer verdiği söylenebilir.

16. Bu durumda kamu makamlarının 6284 sayılı Kanun'un amacına aykırı şekilde hareket ettikleri ve kadının korunmasına yönelik pozitif yükümlülüklerinin yerine getirilmesi konusunda acil tedbirlerin hayata geçirilmesini sağlamak adına olaya gereken özenle yaklaşmadıkları sonucuna ulaşılamaz. Kararda yer verilen tespit ve gerekçeler itibarıyla da maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı yönünden başvurucunun usule ilişkin güvencelerden etkili biçimde yararlandırıldığı dikkate alındığında anılan hak yönünden açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYLA UZAN ASHABOĞLU

B. No: 2020/12364 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/12364

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYLA UZAN ASHABOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/12364)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Ayla UZAN ASHABOĞLU

Vekili : Av. Zeki EDEBALI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mal varlığına haksız şekilde uygulanan el koyma tedbirinin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru 19/3/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

2. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

3. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvuru Tarihine Kadarki Süreç

4. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) 3/7/2003 tarihli kararıyla bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni kaldırılan Türkiye İmar Bankası Türk Anonim Şirketinin (İmar Bankası) ortaklarına menfaat temin etmek ve adlarına işlem yapmak

amacıyla kurulan bir şirket olduğunu tespit etmiştir.

5. İmar Bankasının yönetim kurulu başkan vekili, icra müdürü ve bankanın hâkim ortağı olan başvurucunun babasının da aralarında bulunduğu şüpheliler hakkında suç işlemek amacıyla örgüt kurma, zimmet ve nitelikli dolandırıcılık suçlarından başlatılan soruşturma kapsamında Kapatılan Şişli 2. Sulh Ceza Mahkemesi (Sulh Ceza Mahkemesi) tarafından 11/9/2003 tarihinde, 31/7/2003 tarihli ve 4969 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesi uyarınca başvurucuya ait mal varlığı üzerine tedbir şerhi konulmuştur.

6. Şişli Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucunun babasının da aralarında bulunduğu şüpheliler hakkında 3/12/2003 tarihinde iddianame düzenlenerek İstanbul 8. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) dava açılmış, yargılama devam etmektedir.

7. Başsavcılık tarafından başvurucu hakkında 21/1/2004 tarihinde, banka parasını zimmete geçirmek suçundan delil yetersizliği nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

8. Başvurucu 20/9/2019 tarihinde Mahkemeden mal varlığına uygulanan elkoyma tedbirinin kaldırılmasını talep etmiştir. "Dava dışı" olarak belirtilen başvurucunun talebi, Mahkemece 11/11/2019 tarihli ara kararı ile katılan Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun (TMSF) muvafakatinin olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

9. Başvurucu, anılan karara 2/1/2019 tarihli dilekçesi ile itiraz etmiş; itirazı inceleyen İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi, Mahkemenin ara kararında açıklanan gerekçelere ve tüm dosya kapsamına göre kararın usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek 4/2/2020 tarihinde itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir.

10. Başvurucu vekiline 20/2/2020 tarihinde nihai kararın tebliğ edilmesinin ardından başvurucu 19/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) Yapılan Başvuru

11. Başvurucu 24/5/2005 tarihinde hukuki sorumluluğunun bulunmamasına ve hakkında verilmiş bir mahkûmiyet kararı olmamasına rağmen mal varlığına konulan elkoyma tedbirinin kaldırılmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini belirterek AİHM'e başvuruda bulunmuştur.

12. AİHM 5/3/2019 tarihinde Uzan ve diğerleri/Türkiye (B. No: 19620/05) kararıyla başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

13. AİHM, başvurucuya "dava" dışı sıfatı verilmesinin ana davaya katılmasına engel olduğunu, söz konusu sıfatın verilmesinin dayanağının Mahkemece açıklanmadığını, başvurucunun "dava dışı" olması, ana davanın tarafı olmaması nedeniyle usuli güvencelerden yararlanamadığını belirtmiştir. AİHM, ayrıca başvurucu hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesine rağmen banka yöneticileriyle bulunan akrabalık bağı nedeniyle mal varlığına uygulanan tedbirin otomatik olarak uzun süre sürdüğü sonucuna varmış, adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğunu belirtmiştir.

C. Başvuru Tarihinden Sonraki Süreç

14. Başvurucu 21/6/2022 tarihli dilekçesiyle Mahkemeden taşınmazı üzerindeki elkoyma tedbirinin kaldırılmasını talep etmiştir. Mahkemece TMSF'ye görüş sorulmuş, TMSF tarafından başvurucu hakkında yapılan takiplerin sonlandırıldığı, tedbirin kaldırılması hususunun Mahkemenin takdirinde olduğu yönünde görüş bildirilmiştir. Mahkeme

11/10/2022 tarihinde başvuruya konu taşınmaz üzerindeki tedbirin kaldırılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş olmasına rağmen mal varlığına elkoyma tedbiri uygulandığını, banka yöneticisi olan babası hakkında açılmış davada "dava dışı" sıfatıyla yer aldığını, uzun süren tedbir kararı nedeniyle mal varlığı üzerinde tasarruf yetkisini kullanmadığını, gerekçesiz şekilde salt TMSF görüşü alınarak tedbirin kaldırılması talebinin reddedildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, AİHM'e yaptığı başvuru sonucunda mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verildiğini, bunun üzerine tedbirin kaldırılması talebiyle yaptığı başvurunun reddedildiğini; somut delil bulunmadan, suç şüphesi gösterilmeden ve kanuni şartları oluşmadan keyfî bir şekilde mal varlığı hakkında elkoyma kararları verildiğini, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Bakanlık görüşünde, başvurucunun mal varlığı hakkında uygulanan şerh koyma tedbirine ilişkin olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davası açma yolunu tüketip tüketmediğinin yapılacak kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınması gerektiğini ileri sürmüştür. Bakanlık esasa ilişkin değerlendirmesinde ise başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin kanuna dayandığı, kamu yararı amacı taşıdığı ve ölçülü olduğunu, başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken yukarıda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararları ile somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda dile getirdiği iddiaları yinelemiştir.

17. Başvurucunun mal varlığı hakkında elkoyma tedbirinin uygulanması kapsamında ileri sürdüğü şikâyetler esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirdiğinden başvurucunun tüm iddialarının mülkiyet hakkı bağlamında incelenmesi uygun görülmüştür.

18. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20).

19. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 4/7/2013 tarihli ve E.2013/8830, K.2013/18335 sayılı, 23/9/2013 tarihli ve E.2013/14435, K.2013/21106 sayılı ve 14/12/2015 tarihli ve E.2014/19906, K.2015/19237 sayılı ilamlarından da anlaşıldığı üzere 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde düzenlenen yol, bir yandan başvurucunun maruz kaldığı elkoyma işleminin hukuka aykırılığının tespitini, diğer yandan da uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Bu nedenle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolu başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı, makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır (Mehmet Ali Aslan, B. No: 2013/2429, 30/3/2016, § 28).

20. Somut olayda, başvurucunun mal varlığına uygulanan elkoyma tedbiri, Mahkemece 11/10/2022 tarihinde kaldırılmıştır. Başvurucu vekili 14/12/2022 tarihli dilekçesiyle 20 yılı aşkın bir süredir devam eden haksız tedbirlerin kaldırılarak ilgili sicillerden silindiğini beyan etmiştir.

21. Öte yandan başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yoluna başvurduğuna ilişkin bilgi ve belge sunmadığını da vurgulamak gerekir. Bu doğrultuda başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarını 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolunu tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EKREM ECE

B. No: 2020/13187 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/13187

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EKREM ECE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/13187)

Karar Tarihi: 2/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 18/7/2024-32605

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Osman KODAL

Başvurucu : Ekrem ECE

Vekili : Av. Nurullah ÖNER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işe iade davasında dava açma süresinin hatalı tespit edilmesi üzerine davanın reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/3/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikteBölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu; Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığında işçi olarak çalışırken, gözaltına alındığı ve işe devam etmediği gerekçeleriyle başvurucunun iş akdi feshedilmiştir. Başvurucu, zorunlu arabuluculuk başvurusunda bulunmuş; 10/8/2018 tarihli tutanakla başvurucu ile işveren arasındaki arabuluculuk görüşmeleri anlaşamama ile sonuçlanmıştır.

8. Başvurucu 27/8/2018 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (iş mahkemesi sıfatıyla) işe iade davası açmıştır. Mahkeme süre aşımı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacının arabulucuya başvurduğu ve arabuluıculuk son tutanağının 10.08.2018 tarihinde düzenlendiği, davanın ise 27/08/2018 tarihinde açıldığı dikkate alındığında 7036 sayılı kanunda arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılamaması hâlinde, son tutanağın düzenlendiği tarihten itibaren, iki hafta içinde iş mahkemesinde dava açılabileceğinindüzenlendiği iş bu davanın 2 haftalık süre içerisinde açılmadığı anlaşıldığından davanın reddine ilişkin aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.

..."

9. Başvurucu; dava açma süresinin son gününün resmî tatil günü olan Kurban Bayramı'na denk geldiğini, bu nedenle davayı resmî tatilin bittiği tarihten sonraki ilk iş günü olan 27/8/2018 tarihinde açtığını belirterek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi istinaf başvurusunu reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacınınarabuluculuk son tutanağının 10.08.2018 tarihinde düzenlendiği, davanın ise 27/08/2018 tarihinde açıldığı dikkate alındığında 7036 sayılı kanunda arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılamaması hâlinde, son tutanağın düzenlendiği tarihten itibaren, iki hafta içinde iş mahkemesinde dava açılabileceğinindüzenlendiği iş bu davanın 2 haftalık süre içerisinde açılmadığı anlaşıldığından davacının istinafı yerinde görülmemiştir.

..."

10. Nihai karar, başvurucuya 19/2/2020 tarihinde tebliğ edilmiş; başvurucu 16/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

11. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İş sözleşmesi feshedilen işçi, fesih bildiriminde sebep gösterilmediği veya gösterilen sebebin geçerli bir sebep olmadığı iddiası ile fesih bildiriminin tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde işe iade talebiyle, İş Mahkemeleri Kanunu hükümleri uyarınca arabulucuya başvurmak zorundadır. Arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılamaması hâlinde, son tutanağın düzenlendiği tarihten itibaren, iki hafta içinde iş mahkemesinde dava açılabilir. Taraflar anlaşırlarsa uyuşmazlık aynı sürede iş mahkemesi yerine özel hakeme de götürülebilir. Arabulucuya başvurmaksızın doğrudan dava açılması sebebiyle davanın usulden reddi hâlinde ret kararı taraflara resen tebliğ edilir. Kesinleşen ret kararının da

resen tebliğinden itibaren iki hafta içinde arabulucuya başvurulabilir.

..."

12. 30/1/1950 tarihli ve 5521 sayılı mülga İş Mahkemeleri Kanunu'nun 15. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır."

13. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 118. maddesi şöyledir:

"(1) Dava, dava dilekçesinin kaydedildiği tarihte açılmış sayılır. Dava dilekçesine davalı sayısı kadar örnek eklenir.

(2) Dava dilekçesinin kaydına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikte belirlenir."

14. 6100 sayılı Kanun'un 93. maddesi şöyledir:

"(1) Resmî tatil günleri, süreye dâhildir. Sürenin son gününün resmî tatil gününe rastlaması hâlinde, süre tatili takip eden ilk iş günü çalışma saati sonunda biter."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

15. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından ... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

16. Sözleşme'de açıkça yer almasa da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) mahkemeye erişim hakkını adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olarak nitelendirmektedir (Roche/Birleşik Krallık [BD], B. No: 32555/96, 19/10/2005, § 117; Stanev/Bulgaristan [BD], B. No: 36760/06, 17/1/2012, § 229). AİHM, mahkemeye ulaşmayı aşırı derecede zorlaştıran ya da imkânsız hâle getiren uygulamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini vurgulamaktadır (Golder/Birleşik Krallık [GK], B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36).

17. Bununla birlikte AİHM; dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesini, bu süreler dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça hukuki belirlilik ilkesinin bir gereği olarak kabul etmekte ve mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmayacağını belirtmektedir (Perez de Rada Cavanilles/İspanya, B. No: 28090/95, 28/10/1998, § 45). Ne var ki öngörülen süre koşullarının hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması ya da yanlış hesaplanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru hakkını kullanamamaları söz konusu olduğunda mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir (Osu/İtalya, B. No: 36534/97, 11/7/2002, § 35).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 2/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun iddiaları

19. Başvurucu, dava açma süresi olan iki haftalık hak düşürücü sürenin son günü olan 24/8/2018 tarihinin resmî tatil günü olan Kurban Bayramı'na denk geldiğini, 25/8/2018 ve 26/8/2018 tarihlerinin de hafta sonu olması sebebiyle davayı 27/8/2018 tarihinde açtığını belirtmiş, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

20. Anayasa’nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

1- Adli Yardım Talebi Yönünden

21. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak geliri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

23. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

24. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı ve uyuşmazlık kapsamında bir talebi mahkeme önüne taşıyabilmek ve bunların etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (AYM, E.2013/40, K.2013/139, 28/11/2013).

25. Somut olayda davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmüştür.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

26. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar,

Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

27. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu nedenle öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

28. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

29. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

30. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken derece mahkemelerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak derece mahkemelerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıkları ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

31. 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesinde, iş sözleşmesi feshedilen işçinin fesih bildiriminde sebep gösterilmediği veya gösterilen sebebin geçerli bir sebep olmadığı iddiası ile fesih bildiriminin tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde işe iade talebiyle, İş Mahkemeleri Kanunu hükümleri uyarınca arabulucuya başvurmak zorunda olduğu,arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılamaması hâlinde son tutanağın düzenlendiği tarihten itibaren iki hafta içinde iş mahkemesinde dava açılabileceği öngörülmüştür.

32. 6100 sayılı Kanun'un 92. maddesinin (2) numaralı fıkrasında; süre hafta, ay, yıl olarak belirtilmiş ise başladığı güne son hafta, ay veya yıl içinde karşılık gelen günün tatil saatinde biteceği, 93. maddesinde de sürenin son gününün resmî tatil gününe rastlaması hâlinde, sürenin tatili takip eden ilk iş günü çalışma saati sonunda biteceği düzenlenmiştir.

33. 17/3/1981 tarihli ve 2429 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun'un 2. maddesinde de resmî ve dinî bayram günleri ile yılbaşı günü, 1 Mayıs ve 15 Temmuz gününün genel tatil günleri olduğu belirtilmiş, Kurban Bayramı'nın da dinî bayram günlerinden olduğu hükme bağlanmıştır.

34. Başvurucunun işe iade talebiyle açtığı davada Mahkeme ve Bölge Adliye Mahkemesi Arabuluculuk Anlaşamama Tutanağı'nın düzenlendiği tarihten itibaren iki haftalık dava açma süresi içinde işe iade davası açılmadığından hak düşürücü süre nedeniyle davanın reddi gerektiğini belirtmiştir.

35. Somut olayda başvurucunun işe iade davasını Arabuluculuk Anlaşamama Tutanağı'nın düzenlendiği 10/8/2018 tarihinden itibaren iki haftalık süre içinde açması gerektiği hususunda ihtilaf bulunmamaktadır. Başvurucu iki haftalık sürenin son günü olan 24/8/2018 tarihinin resmî tatil olan Kurban Bayramı'nın son gününe rastlaması, 25/8/2018 ve 26/8/2018 tarihlerinin de hafta sonu olan cumartesi ve pazar günlerine denk gelmesi sebebiyle tatili takip eden ilk iş günü olan 27/8/2018 tarihinde dava açmıştır. Mahkeme ve Bölge Adliye Mahkemesinin dava açma süresini hesaplarken hak düşürücü sürenin son günü olan 24/8/2018 tarihini iş günü olarak tespit ve kabul ettiği görülmüştür. Söz konusu bu kabulün sürenin son gününün resmî tatil gününe rastlaması hâlinde sürenin tatili takip eden ilk iş günü çalışma saati sonunda biteceğini belirten düzenlemeye açıkça aykırı olduğu anlaşılmıştır. Bu itibarla başvurucunun açmış olduğu işe iade davasının süre aşımından reddedilmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

37. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

38. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

39. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzereKızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/1390, K.2018/1601) GÖNDERİLMESİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

MÜSLÜM DOĞAN

B. No: 2020/14764 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/14764

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MÜSLÜM DOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/14764)

Karar Tarihi: 2/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 18/7/2024-32605

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : Müslüm DOĞAN

Vekili : Av. Ruken BENEK BEDLEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbirine karar verilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuruya Konu Süreç

2. İsveç'te yaşayan başvurucunun 14/9/2012-16/10/2019 tarihleri arasında sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımlarla PKK/KCK terör örgütünün propagandasını yaptığı iddiasıyla Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) hakkında soruşturma başlatılmış ve 31/10/2019 tarihinde başvurucunun ifadesinin alınması ve serbest bırakılmasına yönelik yakalama emri düzenlenmiştir.

3. Başvurucu 18/2/2020 tarihinde yakalanması üzerine Başsavcılıkta alınan ifadesinde; soruşturmaya konu olan sosyal medya paylaşımlarını kendisinin yapmadığını, çocuklarının paylaşmış olabileceğini belirterek suçlamayı kabul etmemiştir. Başvurucu, ifadesinin

ardından tutuklanması talebi ile Şanlıurfa 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk edilmiştir.

4. Hâkimlik 18/2/2020 tarihinde tutuklama talebinin reddine, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentleri uyarınca başvurucunun her hafta salı günü kolluk birimine imza karşılığı başvurmasına ve yurt dışına çıkışının yasaklanmasına karar vermiş; kararda başvurucunun savunmasını, mevcut delil durumunu ve tutuklamanın istisnai nitelikte olmasını adli kontrol tedbirlerinin gerekçeleri olarak belirtmiştir. Başsavcılık 19/2/2020 tarihinde düzenlediği iddianame ile başvurucunun terör örgütünün propagandasını yapma suçundan 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca cezalandırılmasını talep etmiştir.

5. Şanlıurfa 6. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından düzenlenen 27/2/2020 tarihli Tensip Tutanağı ile başvurucu hakkındaki adli kontrol tedbirlerinin aynen devam etmesine karar verilmiştir. Başvurucu, karara 11/3/2020 tarihinde itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde ailesi ile birlikte uzun yıllardır İsveç'te yaşadığını belirten başvurucu; bu ülkede işyerinin bulunduğunu, adli kontrol tedbirleri nedeniyle maddi ve manevi olarak zarar gördüklerini ileri sürmüştür. Başvurucunun itirazı Şanlıurfa 7. Ağır Ceza Mahkemesince kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

6. Ağır Ceza Mahkemesi 4/3/2020 tarihinde başvurucunun beraatine ve hakkındaki adli kontrol tedbirlerinin kararın kesinleşmesine kadar devam etmesine karar vermiştir. Gerekçede; başvurucunun paylaşımlarında atılı suça ilişkin cebir ve şiddet unsurunun gerçekleşmediğini, bu suretle başvurucuya yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmadığını belirtmiştir. Başvurucu, anılan karara itiraz ederek 11/3/2020 tarihli dilekçesindeki beyanlarını tekrar etmiş (bkz. § 5);ayrıca beraat kararına rağmen adli kontrol tedbirlerinin kaldırılmamasının masumiyet karinesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Şanlıurfa 7. Ağır Ceza Mahkemesi, kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 7/4/2020 tarihinde öğrendikten sonra 20/5/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

8. Başsavcılık, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi 18/2/2021 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiş ve anılan karar temyiz edilmeden kesinleşmiştir. Başvurucu hakkındaki adli kontrol tedbirleri 19/2/2021 tarihinde kaldırılmıştır.

9. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; ailesi ile birlikte yıllardır İsveç'te yaşadığını ve bu ülkede işyeri olduğunu, hakkındaki yurt dışına çıkış yasağı nedeniyle maddi ve manevi olarak zarara uğradığını beyan etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesince beraat kararı verilmesine rağmen adli kontrol tedbirinin kaldırılmamasının masumiyet karinesine aykırı olduğunu belirten başvurucu, anılan karara itirazının gerekçesiz şekilde reddedildiğini ileri sürmüştür. Ailesinin ve işinin yurt dışında olması nedeniyle adli kontrol kararının tutuklama ile aynı sonuçlara yol açtığını

belirterek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, masumiyet karinesinin, seyahat özgürlüğünün ve ayrımcılık ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

11. Adalet Bakanlığı görüşünde öncelikle başvurunun kabul edilebilirlik şartlarını karşılayıp karşılamadığının belirlenmesi gerektiği ifade edilmiş ayrıca konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verilerek başvurucunun özel hayata saygı hakkı kapsamındaki şikâyetlerinin incelenmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

12. Başvuruya konu yurt dışına çıkmama şeklindeki adli kontrol tedbirinin esas olarak yerleşme ve seyahat hürriyeti kapsamında kaldığı açıktır. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek (4) No.lu Protokol'e Türkiye'nin taraf olmadığı hatırlatılarak anılan protokolde yer alan "serbest dolaşım özgürlüğü"nün ortak koruma alanına girmediği açıklanmıştır (birçok karar arasından bkz. Mehmet Takımsu, B. No: 2016/63712, 7/11/2013, §§ 78-80; Sebahat Tuncel, B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 53; Fevzi Doğaner, B. No: 2014/6453, 20/12/2017, § 14; Onur Can Taştan [GK], B. No: 2018/32475, 27/10/2021, § 48). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında olmayan bazı hakların ortak koruma alanı içinde yer alan temel haklarla esaslı şekilde ilişkili olması durumunda ilgili haklarla bağlantı kurularak inceleme yapılmasının mümkün olduğunu da açıklamıştır (ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Özgür Sevgi Göral, B. No: 2014/12112, 4/10/2017; özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı bağlamında bkz. Şengül Tükel, B. No: 2018/12456, 12/1/2022, § 40). Nitekim Anayasa Mahkemesi Yağmur Erşan [GK], B. No: 2018/36451, 27/10/2021, ve Onur Can Taştan kararlarında, esasen seyahat özgürlüğü kapsamında kalan pasaport iptalinin, Latife Akyüz B. No: 2016/50822, 7/9/2021 ve Hakkı GökB. No: 2017/33469, 3/11/2022 kararlarında ise yurt dışına çıkış yasağı öngören adli kontrol tedbirinin belirli şartların varlığı hâlinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenebileceğini kabul etmiştir (ayrıntılı açıklamalar için bkz. Yağmur Erşan §§ 39, 40, 47-51; Onur Can Taştan, §§ 39, 40, 47-51; Latife Akyüz, §§ 36-38; Hakkı Gök, §§ 31-33). Bu bağlamda söz konusu tedbirin de başvurucunun gelişimi ve sosyal, mesleki, ekonomik ve ailevi ilişkileri yönünden olumsuz etkilerinin ortaya konulması hâlinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

13. Somut olayda başvurucunun uzun süredir ailesi ile birlikte İsveç'te yaşadığı ve çalıştığı gözetildiğinde bilhassa başvurucu hakkında uygulanan yurt dışına çıkamama şeklindeki tedbirin başvurucunun kişisel, sosyal ve mesleki ilişkilerine olumsuz etkisinin olduğunu kabul etmek gerekir. Anılan müdahalenin başvurucunun özel hayatına ciddi şekilde etki etmesi ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaşması nedeniyle başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu değerlendirilmiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Latife Akyüz, § 38; Hakkı Gök, § 33; Hasan Hüseyin Güney, B. No: 2019/32372, 23/5/2023, § 14).

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Ailesiyle birlikte başka bir ülkede yerleşik olan başvurucu hakkında yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahalenin 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesine

istinaden gerçekleştirildiği görüldüğünden kanuni dayanağı bulunmaktadır. Ayrıca müdahalenin kamu düzeninin sağlanması meşru amacı ile yapıldığı görülmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Latife Akyüz, §§ 43-45; Hasan Hüseyin Güney, § 16). Bu belirlemelerin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı irdelenecektir.

16. Genel olarak adli kontrol, işlediği iddia olunan bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın, tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde belirli yükümlülükler yüklenerek adli makam ve mercilerin denetimi ve kontrolü altına sokulmasıdır. Adli kontrol koruma tedbiri, tutuklamaya göre kişi özgürlüğünü daha az kısıtladığı ve sanık tutuklanmaksızın muhakemenin yapılabilmesini sağladığı için tutuklama yerine geçmek üzere ihdas edilmiştir. Böylelikle ilgili, bütünüyle özgürlüğünden yoksun bırakılmaksızın denetim altında tutulabilmektedir. Tutuklamaya alternatif bir koruma tedbiri olan adli kontrol, bu özelliğiyle tutuklamaya ancak istisnai hâllerde başvurulması kuralının işlerlik kazanmasına katkıda bulunmakta; tutuklamanın son çare olma özelliğini ortaya koymaktadır (Hülya Kar [GK], B. No: 2015/20360, 27/2/2019, §§ 18, 50; ayrıca bkz. Latife Akyüz, § 46; Hakkı Gök, § 42). Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinde, aynı Kanun'un 100. maddesinde belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde tutuklama yerine adli kontrol kararı verilebileceği açıkça düzenlenmiştir. Bu durumda anılan mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde adli kontrol kararı verilebilmesi için kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması gerekir. Elbette uygulanan tedbirin hukuka uygun olduğunu söyleyebilmek için öncelikle suç şüphesinin ve uygulanma nedeninin denetime elverişli olacak şekilde yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Aret Demirci, B. No: 2018/30446, 8/2/2024, § 17).

17. Nitekim Anayasa Mahkemesi mahkemelerin koruma tedbiri kararlarında lehte ve aleyhte ileri sürülen bütün delilleri incelemek ve temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahaleye katlanmayı gerektirecek nitelikte kamu yararını haklı kılan gerçek bir ihtiyacın varlığını göstermek zorunda olduklarını, süregelen koruma tedbirlerinin devamına ilişkin olarak verilen kararlarda da tedbirin devamını haklı kılan gerekçelerin gösterilmesi ve çatışan menfaatler arasında adil dengenin korunması gerektiğini ifade etmiştir (Hülya Kar, §§ 29, 30, 35; Latife Akyüz, §§ 49-52, 56; Hakkı Gök, §§ 51, 52). Ayrıca Anayasa Mahkemesi Hülya Kar ve Latife Akyüz başvurularında başvuruya konu adli kontrol koruma tedbirinde olduğu gibi tüm koruma tedbirlerinin geçici olduğunu, herhangi bir tedbirin ilanihaye veya herhangi bir kriterden bağımsız olarak, süreklilik arz eder biçimde uygulanmasının mümkün olmadığını vurgulamış; devam eden bir koruma tedbirinin durumun gerektirdiğinden daha uzun sürdüğünün anlaşıldığı durumlarda tedbir nedeniyle müdahale edilen anayasal hakların ihlalinin söz konusu olabileceğini belirtmiştir. Anılan kararda, tedbirin türü ve kapsamı konusunda derece mahkemelerinin geniş takdir hakkının bulunduğu ancak yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında alınan koruma tedbiri ile hedeflenen amaca ulaşmak için hakların daha az sınırlanmasını sağlayacak alternatif yolların bulunup bulunmadığının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir (Hülya Kar, §§ 25-28, 44; Latife Akyüz, §§ 48-51, 58; Hakkı Gök, §§ 44-47, 54; Hasan Hüseyin Güney, § 17).

18. Bu bağlamda özellikle yurt dışına çıkamamak şeklindeki adli kontrol tedbirine karar verilirken kişinin yurt dışındaki ailevi, kişisel ve mesleki bağları ile kişiye isnat edilen suçun niteliği, delil durumu ve mahkûmiyet hâlinde alacağı cezanın ağırlığı birlikte değerlendirilerek adli kontrol tedbirinden beklenen kamusal menfaat ile başvurucunun menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulması ve bu durumun yeterli gerekçeyle

açıklanması gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Hasan Hüseyin Güney, § 18).

19. Somut olayda başvurucunun terör örgütünün propagandasını yapma suçundan başlatılan soruşturma kapsamında 18/2/2020 tarihinde ifadesi alınmış ve aynı tarihte kolluk biriminde imza atma ve yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbirleri altına alınmasına karar verilmiştir. Devam eden süreçte başvurucu hakkında kovuşturma yapılarak beraatine karar verilmiştir. Bununla birlikte başvurucu hakkındaki adli kontrol kararı, beraat kararının kesinleşmesini müteakip 19/2/2021 tarihine kadar devam etmiştir. Başvurucunun soruşturma ve kovuşturma sırasında müteaddit defa -İsveç'te ailesiyle beraber yaşadığını ve bu ülkede işyeri olduğunu vurgulayarak- tedbirin kaldırılmasını veya değiştirilmesini talep ettiği tespit edilmiştir.

20. Başvurucuya isnat edilen suçun sosyal medya paylaşımlarına dayandığı ve başvurucunun 18/2/2020 tarihinde ifadesinin alındığı gözetildiğinde başka hangi delillerin toplanması gerektiği, başvurucu hakkındaki adli kontrol tedbirinin soruşturma ve kovuşturmaya ne gibi bir faydası olacağı da açıklanmamıştır. Üstelik kovuşturma sonucunda başvurucu hakkında beraat kararı verilmesine rağmen kuvvetli suç şüphesinin varlığı hâlinde tutuklamaya alternatif bir tedbir olarak uygulanabileceği öngörülen adli kontrolün devamı yönünde karar verilmesinin çelişkili olduğu değerlendirilmiştir.

21. Başvurucu hakkında tatbik edilen yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki koruma tedbiri ile başvurucunun özel hayatına ve aile hayatına saygı hakkına müdahale edilmiş, başvurucu itirazlarını yargı makamlarına taşımış, buna karşın soruşturma ve kovuşturma makamları ilgili ve yeterli değerlendirmeler yapmaksızın başvurucunun taleplerini reddetmiş, ayrıca başvurucunun beraatine hükmedilmesine rağmen adli kontrolün koşullarına aykırı şekilde anılan tedbirin devamına karar verilmiştir. Tüm süreç değerlendirildiğinde yargı makamlarının başvurucunun yaşadığı ülkedeki bağları ile isnat edilen suçun vasfını, delil durumunu ve muhtemel sonuç cezasını gözeterek -muhakemenin sağlıklı yürütülmesi ve başvurucunun yargılamaya katılarak savunma hakkını kullanması amaçlarıyla uygulanan- tedbirden beklenen kamusal menfaat ile başvurucunun menfaatleri arasında adil bir denge kurduğu söylenemez. Ayrıca müdahale konusu tedbire alternatif olabilecek tedbirleri tartışmadığı, başvurucunun özel ve aile hayatına yönelen müdahalenin olumsuz etkilerini azaltacak şekilde hızlı ve özenli bir ceza soruşturması/kovuşturması yapmadığı vurgulanmalıdır. Sonuç olarak yaklaşık bir yıl süren, yurt dışı çıkış yasağı şeklinde yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olmadığı kanaatine varılmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Hasan Hüseyin Güney, B. No: 2019/32372, 23/5/2023, § 21).

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

23. Başvurucu ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Bireysel başvurudan sonra başvurucu hakkında beraat kararı verilerek yurt dışına çıkış yasağının kaldırıldığı belirlendiğinden tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

25. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi

ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA ,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Şanlıurfa 6. Ağır Ceza Mahkemesi (E.2020/116, K. 2020/138), Şanlıurfa 7. Ağır Ceza Mahkemesi (2020/222 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAFET BATMAN

B. No: 2020/16624 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/16624

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAFET BATMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/16624)

Karar Tarihi:2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Rafet BATMAN

Vekili : Av. Gözde SEVİNÇ MERAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın sonucuna etkili olabilecek nitelikteki bir iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Y.B.nin Ölümü ve Olaya İlişkin Ceza Soruşturması Süreci

2. Başvurucunun oğlu Y.B., Söğüt-Bilecik'te askerlik görevini ifa ederken askerliksüresinin bitimine dört gün kala 22/5/2012 tarihinde saat 20.40 sıralarında askerî kışla içerisindeki tuvalet kabini içerisinde yığılmış hâlde bulunmuş ve Söğüt Devlet Hastanesine kaldırılmıştır.

3. Yapılan ilk müdahalenin ardından Bilecik Devlet Hastanesine sevk edilen Y.B., Eskişehir Osmangazi Tıp Fakültesi (Tıp Fakültesi) Hastanesinin yoğun bakıma kaldırılmış ise de 23/5/20212 tarihinde vefat etmiştir.

4. Eskişehir Cumhuriyet Başsavacılığınca yürütülen soruşturma kapsamında yapılan otopsi sonucunda, Y.B.nin ölümünün peritonit (karın zarı iltihabı) sonucu husule geldiği, ölümünün doğal ölüm olduğu, müessir cebir ve şiddet izine rastlanmadığı şeklinde görüş bildirilmiştir.

Y.B. hakkında ayrıca Tıp Fakültesi de bir rapor düzenlemiştir. Bu raporda, Y.B.nin ölümünün peritonit sonucu husule geldiği, ölümünün doğal ölüm olduğu, Y.B.nin ölümüne neden olabilecek cebir ve şiddet izine rastlanılmadığı şeklinde tespit ve değerlendirmelerde bulunulduğu anlaşılmıştır.

B. Vazife Malullüğü Talebine İlişkin Dava Süreci

5. Başvurucu, askerlik görevini ifa ettiği dönemde vefat eden Y.B.nin görevinin neden ve etkisi ile vefat ettiğinden bahisle, haklarında vazife malullüğü hükümleri uygulanarak vazife malullüğü aylığı bağlanması talebi ile Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK)başvuruda bulunmuştur. SGK özetle, ölüme neden olan hastalığın oluşumunda askerlik görevinin neden ve etkisinin bulunmadığı gerekçesiyle 6/3/2013 tarihli işlemiyle talebi reddetmiştir. Başvurucunun bu ret kararına karşı bir dava açıp açmadığı, açmışsa neticesine dair bir bilgiye ulaşılamamıştır.

6. Başvurucu, aylık bağlanmaması nedeniyle süre gelen bir hukuka aykırılık bulunduğundan bahisle6/12/2017 tarihinde vazife malullüğü hükümlerinin uygulanmasını yeniden talep etmiştir. SGK 11/1/2018 tarihli işlemi ile bu talebi reddetmiştir.

7. Başvurucu bu ret işlemine karşı, Ankara 18. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde, Y.B.nin ölümünün askerliğin neden veya etkisi olup olmadığı araştırılmaksızın taleplerinin reddediliğini, Y.B.nin, sağlık muayenesinden geçirildikden sonra sağlıklı bir şekilde askerliğe alınmasına rağmen hastalığın askerlik müddetince teşhis ve tedavi edilmediğini, böylece askerliğe sağlam olarak alınan bir kişinin askerlik sırasındaki ölümünün, askerlik neden ve etkisi ile oluştuğunun kabul edilmesi gerektiğini öne sürmüştür.

8. İdare Mahkemesi 12/12/2018 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Mahkeme kararının ilgili kısmı şöyledir:

''Dosyanın incelenmesinden; davacının oğlunun Bilecik-Söğüt 2.J. Eğt. Tug. J. Ulş. Tb. Hiz. ve Mhf. Bl. K.lığı emrinde askerlik görevini jandarma er olarak yapmakta iken, 22.05.2012 tarihinde B. Blok 1. kattuvaletinde yere yığılmış durumda bulunduğu, Söğüt ve Bilecik Devlet Hastanelerinde yapılan ilk müdahalenin ardından ileri tetkik amacıyla sevkedildiği Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hastanesinde tedavi görmekte iken 26.05.2012 tarihinde vefat ettiği, ölüm olayı hakkında,Eskişehir Osmangazi ÜniversitesiTıp Fakültesince düzenelenen 26.05.2012 tarihli otopsi raporunda, kişinin ölümünün, 'peritonit sonucu husule geldiği, ölümünün doğal ölüm olduğu, ölümüne müessir cebir ve şiddet izine rastlanmdığı...' belirtildiği, söz konusu ölü muayene tutanağında ayrıca ölen adına düzenlenmiş olan 23.05.2012 günlü Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine ait 1029704 numaralı hasta müşahade evrakının tetkikinde tuvalette bayılma sonucu …. Acil servise getirilen hastanın genel durum kötü bilinç kapalı nabzı 160/dk, bağırsak sesleri hiipoaktif tespit edildiği, Pupillex fix, hipoksit beyin BBT Röntgen filminin normal tespit edildiği ve tüm tetkik ve tedavilere rağmen vefat ettiği" bilgisinin kayıtlı olduğunun belirtildiği, bu tespitleri değerlendiren SGK Başkanlığı Vazife Malullüğü TespitKurulunca 06.03.2013 tarihinde, 'Ölümüne neden olan hastalığının oluşunda görevinin neden ve etkisinin bulunmadığına karar verildiğinden, hakkında 5434 sayılı Kanunun vazife malullüğü hükümlerinin uygulanmasına imkan bulunmadığı' kararı verildiğianlaşılmaktadır.

Bu durumda; davacının oğlunun ölüm olayının, peritonit sonucu meydana geldiği ve doğal ölüm olduğu, vefat olayının askerlik görevi sırasında meydana geldiği görülmekle birlikte,

askerlik vazifesinin neden ve etkisiyle meydana gelmediği anlaşıldığından, hakkında vazife malullüğü hükümlerinin uygulanmasına olanak bulunmayacağına yönelik tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.''

9. Başvurucu söz konusu karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu istinaf dilekçesinde, dava dilekçesinde ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır. Başvurucu bu dilekçesinde ayrıca, idareye başvuru dilekçesi ile dava dilekçesinde ileri sürülen iddiaların İdare Mahkemesince araştırılmadığını, eksik inceleme ile hüküm verildiğini, sağlık kurulunun ölümün nasıl ve neden meydana geldiği hususunda yeterince araştırma ve inceleme yapmaksızın eksik inceleme ile rapor düzenlediğini, ölümün doğal olduğuna dair raporlarda askerlik neden ve etkilerine dair değerlendirmeler yapılmadığını, İdare Mahkemesince teknik bilgilere ilişkin olarak bilirkişi raporlarının alınmadığını, resen inceleme yapılmadığını öne sürmüştür.

10. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi (Dava Dairesi) 27/2/2020 tarihli kararıyla istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir

11. Kararın 23/3/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine, başvurucu pandemi nedeniyle uzatılan dava açma sürelerine göre 16/6/2020 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurucu, aynı iddia ve taleplere dayalı olarak farklı bir tarihte SGK'ya başvuruda bulunmuş ise de SGK 16/3/2018 tarihinde talebin reddine karar vermiştir. Başvurucunun aynı gerekçeler ile açtığı dava Ankara 9. İdare Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Yasal sürecin sonunda kesinleşen karara karşı Anayasa Mahkemesine 2021/52884 sayılı dosya üzerinden yapılan bireysel başvuru incelemesinde, Komisyonlar tarafından adil yargılanma hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı, gerekçeli karar hakkı, mülkiyet hakkı ve eşitlik ilkesi yönlerinden inceleme yapılarak 2/12/2022 tarihinde kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddialarının yeterli gerekçeyle karşılanmadığını ve böylelikle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu bu kapsamda, yargılamanın başından itibaren murisinin askerlik hizmetine alınırken herhangi bir rahatsızlığının bulunmadığını, ölümüne neden olan hastalığın askerlik hizmetinin başında var olduğuna dair kamu otoritelerince herhangi bir tespit yapılmadığını, buna rağmen ölümün devletin hüküm ve otoritesi altında bulunan bir yerde ve askerliğinin bitimine çok kısa bir süre öncesinde meydana geldiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca murisindeki ölümcül nitelikteki hastalığın 18 ay gibi uzun sayılabilecek askerlik hizmeti süresi içerisinde teşhis edilemediğini, askerlik hizmetinde bireylerin istedikleri gibi sağlık hizmetlerine ulaşamadıklarını, böylece ölüme neden olan hastalıkta askerlik hizmetinin bu niteliğinin de gözönünde bulundurulması gerektiğini buna rağmen bu hususların ölüme olan etkisinin irdelenmediğini, böylece gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin bu hakka ilişkin içtihatlarına yer verildikten sonra yargı mercilerinin, dava konusu maddi olay ve olgular ile delilleri değerlendirdikleri, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu ve kullandıkları takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdikleri açıklanmıştır.

15. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

18. Somut olayda, başvurucunun iddialarına bakıldığında (bkz. § 13) başvurucunun yargılama sürecinin başında sunmuş olduğu dava dilekçesi ile karara karşı başvurmuş olduğu istinaf kanun yolu aşamasında, askerlik öncesinde sağlıklı bir birey olan murisinin askerliğe alınması sırasında da herhangi bir rahatsızlığının bulunmadığını, askerlik hizmeti içerisinde murisinin rahatsızlığının tespit edilemediğini, ölüm olayının meydana gelmesinde askerliğin etkisinin araştırılmadığını, ölümüne neden olan hastalığın askerlik hizmetinin başında var olduğuna dair kamu otoritelerince herhangi bir tespit yapılmadığını iddia etmiştir. Davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı iddialar ileri sürülmesine rağmen İdare Mahkemesi, iddia edilen rahatsızlığın askerlik gibi zor bir kamu görevinin sebep ve tesiri ile meydana gelip gelmediği hususunda bir değerlendirme sunmaksızın davanın reddine karar vermiştir (bkz. § 8). Anılan karara karşı kanun yoluna başvurulmuştur. Dava Dairesi kararında da bu konuda herhangi bir gerekçe sunulmamıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Başvurucu, gerekçeli karar hakkının yanında yerleşik içtihatlara aykırı olarak karar verilmesi nedeniyle ayrıca adil yargılanma hakkının, mülkiyet hakkının ve kanun önünde eşitlik ilkesinin de ihlal edildiğini öne sürmüştür. Başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden bu iddialar hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

21. Diğer taraftan bu ihlal kararının davanın sonucuyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili

olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, yeniden yargılama yapılması ile 20.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

B. Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 18. İdare Mahkemesine (E.2018/428, K.2018/2175) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BARIŞ BAYRI

B. No: 2020/21660 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/21660

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BARIŞ BAYRI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/21660)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Barış BAYRI

Vekili : Av. Levent ÖZÇELİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, askıya alınmış olan pilot lisansının askı süresinin uzatılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/7/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu Hava Kuvvetleri Komutanlığı emrinde teğmen rütbesinde görev yapmakta iken

mecburi hizmet süresini tamamlayarak 29/1/2013 tarihinde istifa etmiştir.

6. 15 Temmuz darbe girişiminin akabinde kabul edilen 25/8/2017 tarihli ve 30165 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 694 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (694 sayılı KHK) 37. maddesiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na ek geçici 98. madde eklenmiştir. Bu madde ile Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ayrılan pilot subayların yükümlülük süreleri on sekiz yıla çıkarılmış ve bu kapsamdaki pilotlar kamu görevlerine geri çağrılmıştır. Söz konusu düzenleme 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 35. maddesiyle aynen kabul edilmiştir.

7. Başvurucu, anılan düzenleme kapsamında muvazzaf subaylığa nasbedilecekler kapsamına alınmış ancak göreve katılım sağlamamıştır. Bunun üzerine Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünün (İdare) 7/12/2018 tarihli işlemiyle yasal süre içerisinde görev yerine katılım yapmadığı gerekçesiyle başvurucunun TR-A-8774 numaralı havayolu nakliye pilot lisansı (pilot lisansı) 926 sayılı Kanun'un ek geçici 98. maddesi uyarınca 12/5/2022 tarihine kadar askıya alınmıştır.

8. Devam eden süreçte 926 sayılı Kanun'un 113. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan "Pilotaj eğitimini (pilot adaylarına verilen uçuş eğitimi) bitirenlerin yükümlülük süresi üç yıl ... daha uzatılır" hükmündeki “üç yıl” ibaresi 21/2/2019 tarihli ve 7166 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un6. maddesiyle “altı yıl” şeklinde değiştirilmiştir. Bu değişiklikle pilotaj eğitimini bitirenler için getirilen ilave üç yıllık yükümlülük üzerine İdarenin 1/4/2019 tarihli işlemiyle başvurucunun pilot lisansında bulunan askı süresi de uzatılarak, bitiş tarihi 12/5/2025 olarak belirlenmiştir.

9. Başvurucu bu işlemin iptali talebiyle Ankara 4. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, nasbedildiği muvazzaf subaylığa katılım sağlamadığını, getirilen ilave yükümlülüğün muvazzaf subay statüsünde olan pilotlara yönelik olduğunu, İdarenin ise bu düzenlemeyi yanlış yorumlayıp pilot lisansının üzerindeki askı süresini uzattığını ve bu işlemin hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte başvurucu muvazzaf subaylığa icabet etmemesinin müeyyidesi olarak zaten 12/5/2022 tarihine kadar pilot lisansının askıya alınarak işsiz kaldığını vurgulamıştır.

10. İdare Mahkemesi 9/1/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, tekrardan göreve çağrılan ve göreve katılım yapmayan başvurucunun askıya alınan pilot sertifikasının askıya alınma süresinin getirilen ek yükümlülük nedeniyle uzatılmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

11. Başvurucu bu karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu, 2018 yılında muvazzaf subaylığa geçiş yapmamasının müeyyidesi olarak İdarenin 7/12/2018 tarihli işlemiyle pilotluk lisansının 12/5/2022 tarihine kadar zaten askıya alındığını, bundan sonra istese de muvazzaf subaylığa katılım sağlayamayacağını, askı süresinin üç yıl daha uzatılmasının hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerine aykırı olduğunu belirtmiştir. İdare Mahkemesinin yanlış değerlendirmeyle davanın reddine karar verdiğini ifade eden başvurucu, kararın kaldırılarak dava konusu işlemin iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

12. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Daire) 10/6/2020 tarihli kararıyla

İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğunu ve kaldırılmasını gerektirecek bir neden bulunmadığını belirterek istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

13. Nihai karar 13/7/2020 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

14. Öte yandan Anayasa Mahkemesi, Onur Çalışkan ve diğerleri (B. No: 2019/2744, 5/9/2023) kararında pilot olarak görev yapmakta iken yükümlülük süresini tamamlayarak TSK'dan istifa eden başvurucunun, 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında görevine geri çağrılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasını incelemiştir. Anayasa Mahkemesi olağanüstü hâl şartları kapsamında TSK'nın pilot ihtiyacı ile göreve çağrılanların maddi durumlarındaki iyileştirmeleri gözeterek ülke savunması ve millî güvenliğin temin edilmesi konusunda oluşan acil ihtiyaç nedeniyle ortaya çıkan kamu yararı karşısında görevine geri çağrılan ve bir süre daha zorunlu hizmet süresine tabi tutulan başvurucunun aşırı külfet altına sokulmadığı ve tedbirin ölçülü olduğu kanaatine varmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 694 sayılı KHK'nın 37. maddesiyle 926 sayılı Kanun'a eklenen ek geçici 98. maddenin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"22/5/2012 tarihli ve 6318 sayılı Askerlik Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 112 nci maddenin birinci fıkrası ve 113 üncü maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde yapılan değişiklikten sonra Türk Silahlı Kuvvetlerinden ayrılan pilot subaylar, uçuş için gerekli şartları sağlamaları ve haklarında yaptırılacak güvenlik soruşturmalarının olumlu olması kaydıyla ihtiyaç duyulan hava aracı tiplerinde ilgili Kuvvet Komutanının teklifi ve Millî Savunma Bakanının onayı ile 18 yıllık yükümlülük süresini tamamlamaları için yeniden subay nasbedilir. ..."

16. 926 sayılı Kanun'un ek geçici 98. maddesinin 7166 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten önce tabi oldukları yükümlülük sürelerini tamamlayarak Türk Silahlı Kuvvetlerinden ayrılan pilot subaylar, uçuş için gerekli şartları sağlamaları ve haklarında yaptırılacak güvenlik soruşturmalarının olumlu olması kaydıyla ihtiyaç duyulan hava aracı tiplerinde ilgili Kuvvet Komutanının teklifi ve Milli Savunma Bakanının onayı ile halihazırda 113 üncü maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde pilotlar için belirlenen yükümlülük süresini tamamlamaları için yeniden subay nasbedilirler. ..."

17. 926 sayılı Kanun'un ek geçici 98. maddesine 7078 sayılı Kanun'un 35. maddesi ile eklenen ilgili kısım şöyledir:

"...

Seçim sürecine dahil edilerek buna ilişkin çağrı emrinin tebliğinden itibaren onbeş gün içerisinde çağrı emrine uymayanlar ile subaylığa nasıplarını müteakip nasıp kararının tebliğinden itibaren onbeş gün içerisinde atandıkları birliklere katılış yapmayanların sivil pilot sertifikaları yükümlülük süresince iptal edilir.

Subay nasbedilen pilotların çalıştıkları firmalarla yaptıkları iş sözleşmeleri Türk Silahlı Kuvvetlerinde görev yaptıkları sürece askıya alınır. Görev süreleri sona erenler, görev öncesi çalıştıkları firmalar tarafından sicil ve kıdemleri devam edecek şekilde aynı statüde

yeniden istihdam edilir. ..."

18. 926 sayılı Kanun'un ek geçici 98. maddesine 7166 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile eklenen fıkra şöyledir:

"Bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten önce bu madde hükümlerine göre yeniden subay nasbedilenler için yükümlülük süresi, 113 üncü maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde pilotlar için belirlenen süredir."

19. 926 sayılı Kanun'un 113. maddesinin 7166 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile değiştirilen birinci fıkrasının (d) bendinin ilgili kısmı şöyledir:

"Pilotaj eğitimini (pilot adaylarına verilen uçuş eğitimi) bitirenlerin yükümlülük süresi altı yıl ... daha uzatılır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 2/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu; 2018 yılında muvazzaf subaylığa nasbedildiğini ancak ailevi şartlarının elvermemesi nedeniyle katılım sağlayamadığını, bunun yaptırımı olarak da 12/5/2022 tarihine kadar pilot lisansının askıya alındığını, bu müeyyideyle askerlik hayatı sonlanmış kişi statüsüne geldiğini belirtmiştir. Bu statüye girdikten sonra istese de tekrar muvazzaf subay olma imkânına sahip olmadığını buna rağmen yükümlülük süresinin uzamasına bağlı olarak pilot lisansının askı süresinin uzatılması nedeniyle mesleğini yapamadığını, bu durumun hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerine aykırı olduğunu vurgulamıştır. Pilot lisansının askıya alınma süresinin uzatılmasına ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davada hukuk kurallarının yanlış yorumlandığını ifade eden başvurucu, anılan kararlar nedeniyle özel hayata saygı hakkının, mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde; başvurucunun şikâyetlerinin kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte idari yargı mercileri tarafından başvurucunun talebinin incelendiği, ilgili ve yeterli gerekçe gösterilerek başvurucunun davasının reddine karar verildiği, dolayısıyla yargı mercilerinin dava konusu maddi olay ve olgular ile iddiaları ve delilleri değerlendirdikleri, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu ve kullandıkları takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdikleri ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

23. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

25. Başvurucunun iddialarının, askıya alınmış olan pilot lisansının askıya alma süresinin

uzatılmasına ilişkin işleme karşı açılan iptal davasının reddedilmesine ve bu suretle sivil havacılıkta devam eden mesleki kariyerinin sona erdirmesine ilişkin olduğu görülmektedir. Kişilerin mesleki hayatlarının onların özel hayatlarıyla sıkı ilişkisinin olduğu ve meslek hayatına yönelik müdahalelerde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Bununla birlikte öncelikle bu tür müdahalelerin hangi durumlarda özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında belirlenen ölçütler dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekmektedir (Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, § 82, Erdal Erbayram, B. No: 2019/25121, 7/6/2023, § 22).

26. Anayasa Mahkemesi, önceki birçok kararında, özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için gerekli olan koşulların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur (söz konusu koşullar için bkz. Tamer Mahmutoğlu, §§ 84-90; C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110).

27. Başvurucunun askıda olan pilot lisansının askı süresinin uzatılması nedeniyle sivil havacılık alanında pilotluk mesleğini icra edemediği dikkate alındığında bu durumun mesleki hayatına ve sosyal çevresiyle olan ilişkilerine etki ettiği söylenmelidir. Başvurucu hakkında gerçekleştirilen bahse konu işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte müdahalenin başvurucunun mesleki faaliyetlerinin aksamasına, kariyer planlarının değişmesine, sosyal çevresiyle olan ilişkilerine önemli derecede etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirilmiştir.

28. Bu durumda sonuca dayalı nedenlerle başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu kanaatine varılmış ve başvurucunun iddiaları bir bütün hâlinde özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

30. Özel hayata saygı hakkına yönelik negatif ve pozitif yükümlülükler arasındaki sınırların kesin biçimde tanımlanması ve birbirinden ayrılması her zaman mümkün değildir. Devlet için öngörülen negatif yükümlülükler, her durumda özel hayata saygı hakkına keyfî surette müdahaleden kaçınmayı gerekli kılar. Pozitif yükümlülükler de özel hayata saygı hakkının korunmasını ve bireyler arası ilişkiler alanında olsa da özel hayata saygının güvencelerini sağlamaya yönelik olaya özgü tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32; Ömür Kara ve Onursal Özbek, B. No: 2013/4825, 24/3/2016, § 46; Tamer Mahmutoğlu, § 98).

31. Başvurucunun askıda olan pilot lisansının askı süresinin İdare tarafından uzatılarak sivil havacılık alanında pilotluk yapmasının engellendiği, yargısal makamların da bu işlemin iptali istemiyle açılan davayı reddettiği dikkate alındığında başvurunun devletin negatif yükümlülükleri bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

a. Müdahalenin Varlığı

32. Başvurucunun askıda olan pilot lisansının askı süresinin uzatılması şeklinde tesis edilen idari işlemin iptali talebiyle açılan davanın reddedilerek kesinleşmesi, bu suretle mesleğini yapma imkânından mahrum bırakılması nedeniyle başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahalede bulunulduğu sonucuna varılmıştır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

33. Anayasa’nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

34. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığı belirlenmesi gerekmektedir (R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82; Halil Berk, B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın, B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar, B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34). Bu bağlamda öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenmelidir.

35. Anayasa uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların öncelikle kanunla öngörülmüş olması gerekir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre, Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için müdahale şekli anlamda bir kanuna dayanmalıdır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 75; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 65). Bununla birlikte temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli değildir. Kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirmekte olup bu noktada kanunun niteliği önem kazanmaktadır. Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade etmekte; böylece uygulayıcının keyfî davranışlarının önüne geçtiği gibi kişinin hukuku bilmesine de yardımcı olmakta; bu yönüyle hukuk güvenliği teminatı sağlamaktadır (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 62; Fatih Saraman, § 66; Tamer Mahmutoğlu, § 104).

36. Ayrıca müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğunun söylenebilmesi için yargı organlarınca müdahalelere dayanak olarak gösterilen kanuni düzenlemelerin erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte olup olmadığı irdelenmeli ve ilgili kanuni düzenlemeler anılan çerçevede kalınarak genişletici bir yoruma tabi tutulmadan öngörülebilir şekilde uygulanmalıdır (Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 103-108).

37. Somut olayda başvurucu göreve geri çağrılması sonrasında bu çağrıya icabet etmemiş ve kanuni düzenleme gereğince başvurucunun pilot lisansı ilk olarak yükümlülük süresince, yani 12/5/2022 tarihine kadar askıya alınmıştır. Belirtmek gerekir ki başvurucu bu işlemle ilgili olarak herhangi bir şikâyette bulunmamakta, bilakis bu durumun muvazzaf subaylığa geri dönmemesinin müeyyidesi olduğunu vurgulamaktadır. Nitekim 694 sayılı KHK'nın 37. maddesiyle Türk Silahlı Kuvvetlerinden ayrılan pilot subaylar için getirilen yükümlülükle birlikte kanun koyucu bu yükümlülüğe uymayanlar için yükümlülük süresince ilgililerin sivil

pilot sertifikalarının iptal edileceğine ilişkin bir yaptırım düzenlemiştir. İlk etapta yükümlülük ile birlikte düzenlenen bu yaptırımın ise öngörülebilir ve kesin nitelikte olduğu söylenmelidir.

38. Başvurucunun çağrıya uyulmaması hâlinde pilot lisansının askıya alınacağını ve askı süresini bilerek, bu yaptırıma katlanmayı göze aldığı anlaşılmaktadır. Ancak bu yaptırım henüz bitmeden yaptırımın bir yorum ile uzatılması durumu öngörülebilirlik açısından değerlendirilmesi gereken esas konudur. Nitekim başvurucunun şikâyetine konu edilen husus devam eden süreçte yükümlülük süresinin üç yıl daha uzatılması nedeniyle 12/5/2022 tarihine kadar askıda olan pilot lisansının askı süresinin de ilave üç yıl uzatılmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda askı süresinin 12/5/2025 tarihine kadar uzatılmasına ilişkin İdarenin 1/4/2019 tarihli işlemi 926 sayılı Kanun'un ek geçici 98. maddesinde belirtilen pilot sertifikalarının iptal edileceğine ilişkin hükmün kapsamının aynı Kanun'un 113. maddesindeki değişikle getirilen ilave üç yıl yükümlülükle birlikte uzadığına ilişkin yoruma dayanmaktadır. Yargısal makamlar tarafından da 926 sayılı Kanun kapsamında yapılan bu yorumdan kaynaklı olarak tesis edilen işlemin hukuka uygun bulunduğu görülmektedir.

39. 926 sayılı Kanun'un 113. maddesiyle getirilen ilave üç yıl yükümlülükle birlikte Kanun koyucu daha önce göreve çağrılmış olup da bu çağrıya icabet etmeyenlerin yeniden muvazzaf subaylığa katılım sağlayabilmelerine yönelik bir düzenleme yapmamıştır. Bu bağlamda ilgililere yeni bir imkân sunulmadan ilave bir yaptırım uygulanması öngörülebilir değildir. Aksi durumun kabulü ise bir kez göreve çağrılmaya icabet etmeme şeklinde ortaya çıkan bir eylemin, yükümlülük süresinin uzatılması ile birlikte ucu açık bir yaptırımla karşı karşıya kalınması anlamına gelecektir. Kanun koyucunun ise böyle bir amaç güttüğünü kabul etmek mümkün değildir. Bu duruma rağmen genişletici ve öngörülemez bir yorumla başvurucunun askıda olan pilot lisansının askı süresinin 12/5/2025 tarihine kadar uzatılmasına karar verilmiş, yargısal makamlar tarafından da başvurucunun iddialarına rağmen aksi yönde bir değerlendirmede bulunulmamıştır.

40. Neticede yükümlülük süresinin uzatılması ile birlikte başvurucunun pilot lisansının askıda kalma süresinin de uzatılarak göreve geri çağrılmaya icabet etmemesinden kaynaklı ikinci kez yaptırıma uğraması şeklinde ortaya çıkan sonuç, kanuni düzenlemelerin genişletici ve öngörülemez bir yoruma tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı değerlendirilmektedir.

41. Yukarıda yer verilen tespitler uyarınca başvuruya konu müdahalenin kanunilik koşulunu sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

42. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesine ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis

Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 4. İdare Mahkemesine (E.2019/1081, K.2020/63) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harçtan ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ERDOĞAN

B. No: 2020/27724 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27724

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ERDOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/27724)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kübra KAYA

Başvurucu : Mustafa ERDOĞAN

Vekili : Av. Sibel BİÇKİCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, öğretim üyesi olan başvurucunun kendi isteğiyle emekli olduktan sonra üniversitedeki görevine geri dönme talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Hukuk Bilimleri Ana Bilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yapmakta iken 1/9/2010 tarihinde kendi isteğiyle emekliye ayrılmıştır.

6. Başvurucu 5/8/2019 tarihli dilekçesiyle Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğüne (Rektörlük) başvurarak 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 60. maddesinin (b) bendi uyarınca göreve geri dönme talebinde bulunmuştur.

7. Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölüm Kurulu tarafından 10/9/2019 tarihinde başvurucunun talebinin reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; Yükseköğretim Yürütme Kurulunun (Yürütme Kurulu) öğretim üyeliğine geri dönme şartlarını düzenleyen 15/4/2009 tarihli kararının 6. maddesinin (a) bendi uyarınca ilgili ana bilim dalında ihtiyaç olması hâlinde dönüş işlemlerinin başlatılabileceğine işaret edilmiştir. Bu kapsamda Üniversite bünyesinde Hukuk Fakültesinin kurulmasıyla İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesindeki hukuk derslerinin Hukuk Fakültesi öğretim üyeleri tarafından verilmeye başlandığı, dolayısıyla ilgili ana bilim dalında başvurucuya ihtiyaç bulunmadığı ifade edilmiştir.

8. Başvurucu anılan karara karşı 28/10/2019 tarihinde Ankara 5. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde; 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinde öğretim üyelerinin göreve geri dönmeleri için ihtiyaç şartının aranmadığı, görevden kendi isteğiyle ayrılan öğretim üyesinin geri dönme talebini kabul edip etmemek hususunda idareye tanınmış bir takdir yetkisinin bulunmadığı belirtilmiştir. İdarenin takdir yetkisinin öğretim üyesinin kurum içinde görevlendirileceği yerin belirlenmesiyle sınırlı olduğu ifade edilmiştir.

9. Mahkeme 3/3/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; idarenin görevden kendi isteğiyle ayrılan öğretim üyesini göreve kabul etmek konusunda bir yükümlülüğünün bulunmadığına işaret edilmiştir. Aksinin kabulü hâlinde, öğretim faaliyetlerinin ihtiyaçtan fazla kişiyle yürütülmeye çalışılacağı, bu durumun ise kamu yararına uygun olmayacağı ifade edilmiştir.

10. Başvurucu anılan karara karşı 22/5/2020 tarihinde Ankara 4. İdari Dava Dairesine (Daire) istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde; idarenin göreve geri dönme talebi hakkında ihtiyaç değerlendirmesi yapma yetkisinin bulunmadığı, bu hususta bir yetkisinin bulunduğu kabul edilse dahi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde hukuk profesörüne ihtiyaç duyulmamasının gerçeklikle bağdaşmadığı ileri sürülmüştür.

11. Daire, anılan kararın usul ve esasa uygun olduğu gerekçesiyle 30/6/2020 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

12. Nihai karar, başvurucu vekilince 13/7/2020 tarihinde tebellüğ edildikten sonra 11/8/2020 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

13. 2547 sayılı Kanun'un "Kurumlara dönüş" kenar başlıklı 60. maddesinin (b) bendi şöyledir:

"(b)Yükseköğretim kurumlarından, mahkeme veya disiplin kararları ile çıkarılanlar hariç

olmak üzere herhangi bir nedenle kendi isteği ile ayrılan öğretim üyeleri başvuruları üzerine bu Kanun hükümleri çerçevesinde kadro koşulu aranmaksızın tekrar ayrıldıkları yükseköğretim kurumlarına dönebilirler. "

14. Yürütme Kurulunun 15/4/2009 tarihli ve 13 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 60. maddesinin (b) fıkrasına göre, üniversitedeki görevinden herhangi bir nedenle ve fakat kendi isteği ile ayrılan öğretim üyesi, başvurusu üzerine, kadro şartı aranmaksızın, tekrar ayrıldığı yükseköğretim kurumuna dönebilir. Bu hükmün uygulanmasında karşılaşılan tereddütleri gidermek ve farklı uygulamaların önüne geçmek amacıyla aşağıdaki hususların kabulüne karar verildi:

(5) Öğretim üyesi, üniversiteye, ancak ayrılmadan önce görev yaptığı anabilim veya bilim dalında görev yapmak üzere dönebilir.

(6) Kişinin öğretim üyesi olarak üniversitedeki görevine geri dönebilmesi için;

(a)İlgili anabilim veya bilim dalında öğretim üyesine ihtiyaç bulunması,

(c) Yükseköğretim Kurulu tarafından, 2547 sayılı Kanunun 60. maddesinin (b) fıkrası hükmüne istinaden atama talebinde bulunulan yükseköğretim kurumunun ilgili anabilim veya bilim dalında öğretim üyesine ihtiyaç bulunup bulunmadığı değerlendirilerek, kadro kullanım izninin verilmiş olması, şarttır. "

2. İlgili Yargı Kararı

15. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 4/7/2023 tarihli E.2022/71 ve K.2023/32 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasında, yükseköğretim kurumlarından, mahkeme veya disiplin kararları ile çıkarılanlar hariç olmak üzere herhangi bir nedenle kendi isteği ile ayrılan öğretim üyelerinin başvuruları üzerine bu Kanun hükümleri çerçevesinde kadro koşulu aranmaksızın tekrar ayrıldıkları yükseköğretim kurumlarına dönebilecekleri kurala bağlanmıştır.

Yukarıda belirtilen Kanun hükmünün değerlendirilmesinden, maddede öğretim üyelerine eski görevlerine dönme olanağı tanınmışsa da, maddedeki "kadro koşulu aranmaksızın" ibaresinin, her şart ve koşulda ilgililerin mutlak suretle eski görevlerine dönme konusunda idarenin bağlı yetki içerisinde bulunduğu şeklinde yorumlanamayacağı açıktır. İdareye madde kapsamındaki her kişiyi göreve alma zorunluluğunun yüklenmesi, hizmetin gereğinden fazla kişiyle görülmesi sonucunu doğurur ki, bunun da kamu yararına ve hizmet gereklerine uygun olmayacağı kabul edilmelidir. Bununla birlikte; ilgililerin atanmak istedikleri alanda hizmetlerine ihtiyaç bulunması halinde kadro koşulu aranmayacağı şeklinde değerlendirilmesinin kamu hizmetinin etkin ve verimli yürütülmesine uygun olacağı yadsınamaz.

Nitekim, 2547 sayılı Kanun'un (a) ve (b) fıkralarında 3676 sayılı Kanun ile yapılan değişikliğe ilişkin TBMM Milli Eğitim Komisyonu raporunda, "3599 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle 2547 sayılı Kanunun 60 ıncı maddesinin (a) fıkrasına getirilen hüküm Bakanlar Kurulunda ve Yasama Organı üyeliğinde görevi sona erenlerin yükseköğretim kurumlarına dönmelerini sağlayan bir hükümdür. Bu hüküm idarenin takdirine yer bırakmamaktadır. Aynı madde ile 60 ıncı maddenin (b) fıkrasına getirilen hüküm ise idareye ihtiyacı ve dönecek elemanın daha önceki çalışmalarını değerlendirmek suretiyle bir takdir hakkı

bırakan hükümdür." denilerek maddenin gerekçesi belirtilmiştir.

Öte yandan, idare hukukunun yerleşik içtihatları gereği Kanun ile idareye tanınan takdir yetkisinin hukuka, kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olarak kullanılıp kullanılmadığının denetiminin ise idari yargı mercilerince yapılacağı açıktır..."

B. Uluslararası Hukuk

16. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde, görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

17. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sodan/Türkiye kararında (B.No: 18650/05, 2/2/2016) "özel hayat" ifadesinin kesin bir tanımı yapılamayacak kadar geniş bir kavram olduğunun altını çizmiştir. AİHM mesleki hayata getirilen sınırlamaların ancak bireyin sosyal kimliğini şekillendirmesi üzerinde etkilerini gösterdiğinde 8. madde kapsamına girebildiğini belirtmiştir (Sodan/Türkiye, § 37). AİHM, Sözleşme'nin genel bir çalışma hakkı, meslek seçme ya da kamu hizmetine alınma hakkını garanti etmediğini kabul etmektedir (Emel Boyraz/Türkiye, B. No: 61960/08, § 41; Naidin/Romanya, B. No: 38162/07, 21/10/2014,§ 31).

18. AİHM, iş ilişkisine dair uyuşmazlıklarda özel hayata ilişkin hususların iki farklı bakımdan gündeme gelebileceğini kabul etmektedir (Denisov/Ukrayna kararında (B. No: 76639/11, 25/9/2018, § 115) . Bu hususların tedbirin alınmasının altında yatan gerekçeler veya tedbirin bireyin özel hayatında yarattığı sonuçlar şeklinde tezahür edebileceği ifade edilmiştir. AİHM bu noktada, gerekçe temelli ve sonuç temelli yaklaşım teorisini geliştirmiştir (Denisov/Ukrayna, § 115). Buna göre bireyin özel hayatına ilişkin bir sebeple meslek hayatına müdahale edildiği şikâyetlerinde gerekçe temelli yaklaşım, müdahalenin bireyin özel hayatında sonuç doğurduğuna ilişkin şikâyetlerde sonuç temelli yaklaşımdan yararlanılmaktadır (Denisov/Ukrayna, §§ 115, 116)

19. Bununla birlikte ikinci yaklaşımın kullanılması hâlinde, ciddiyet eşiği çok büyük bir önem kazanır ve başvuranın kendi durumunda eşiğe ulaşıldığını ikna edici bir şekilde göstermesi gerekir. AİHM, söz konusu tedbirin sonuçlarının çok ciddi olması ve başvuranın özel hayatını önemli derecede etkilemesi hâlinde ancak Sözleşme'nin 8. maddesinin konu bakımından bağdaşması durumunda uygulanabilir olduğunu kabul etmektedir (Denisov/Ukrayna, § 116).

20. AİHM, iddia edilen ihlallerin ciddiyetini ve şiddetini değerlendirirken başvurucunun tedbirin alınmasından önceki hayatı ile sonraki hayatı arasında bir karşılaştırma yapılması gerektiğini kabul etmektedir. Bununla birlikte başvurucunun söz konusu tedbir ile açık bir nedensellik bağı olması kaydıyla mağdur olduğu zararın niteliğini ve kapsamını belirtmekle ve ispat etmekle yükümlü olduğunu ifade etmiştir (Denisov/Ukrayna, § 117).

21. AİHM, Sözleşme kapsamında korunan hak ve özgürlükleri ihlal etmedikleri sürece, ulusal mahkemelerin yaptığı iddia edilen maddi veya hukuki hataları ele almanın kendisinin görevi olmadığını kabul etmektedir (GarcíaRuiz/İspanya [BD], B. No: 30544/96, 21/1/1999, § 28, Perez/Fransa [BD],B. No: 47287/99, 12/2/2004, § 82). AİHM Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca bulgular keyfi ya da makul davranan hiçbir mahkemenin hiçbir zaman

yapamayacağı bir hata olmadığı sürece ulusal mahkemelerin bu hususstaki takdirlerini sorgulamaması gerektiğini değerlendirmektedir (Dulaurans/Fransa, B.No: 34553/97, 21/3/2000 §§ 33, 34 ve 38; Khamidov/Rusya, B. No: 72118/01, 15/11/2007, § 170; Anđelković/Sırbistan, B. No:1401/08, 9/4/2013, § 24; Bochan/Ukrayna (No. 2) [BD], B.No: 22251/08, 5/2/2015, §§ 64, 65).

22. Ballıktaş Bingöllü/Türkiye kararına konu olayda başvurucunun bir devlet üniversitesinde araştırma görevlisi kadrosuna atanma talebi, hakkındaki terör suçundan mahkûmiyetin ilgili mevzuat uyarınca kamu hizmetinden yasaklanması sonucunu doğurduğu gerekçesiyle reddedilmiştir (Ballıktaş Bingöllü/Türkiye, B. No: 76730/12, 22/6/2021). Başvurucu yerel mahkeme kararının mesleki hayatını ve topluma yeniden kazandırılma imkânını önemli ölçüde etkilediğini ileri sürmüştür. AİHM, yerel mahkemelerin davaya konu olan kararının sonucunun konuyu otomatik olarak Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamına sokmadığının altını çizmiştir. AİHM başvurucunun özel sektörde de iş bulamadığına, haklarının geri verilmemesi nedeniyle herhangi bir zorluk veya önyargıyla karşılaştığına dair bilgi ve belge sunmadığına dikkat çekmiştir. Bununla birlikte, başvurucunun belirli bir mesleği icra etmesinin engellenmediğini kaydetmiştir. Bu kapsamda yerel mahkemelerin kararının, başvuranın mesleki hayatını kurma ve sürdürme olanaklarını sonuç temelli yaklaşım kapsamında gerekli görüldüğü ölçüde etkilemediği, başvurucunun şikâyetinin Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında çeşitli hususlara yol açacak gerekli ciddiyet eşiğine ulaşmadığı ifade edilmiştir (Ballıktaş Bingöllü/Türkiye,§ 60). AİHM Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında yaptığı inceleme sonucunda yargılamanın esas yönünden adil olup olmadığını belirleme yetkisinin çok kısıtlı olduğuna, bu konuda dördüncü derece bir mahkeme gibi hareket etmemesi gerektiğine dikkate çekerek başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir (Ballıktaş Bingöllü/Türkiye,§ 78).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 2/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu; kendisinin bir akademisyen olduğunu, bilimsel araştırma ve öğretim faaliyeti yoluyla akademik hayata katılabilecekken 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) bendinde yer alan açık hükme rağmen öğretim üyeliğine geri dönme talebinin reddedilmiş olmasının mesleki itibarına zarar verdiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, idarenin red kararına dayanak olarak gösterilen "ihtiyaç bulunmaması" gerekçesinin akademik ününü ve saygınlığını zedelediğini ifade etmiştir. Başvurucu ayrıldığı ana bilim dalında ihtiyaç bulunmasa dahi farklı bilim dalında veyahut fakültede değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

25. Bakanlık görüşünde kabul edilebilirlik yönünden; mesleki hayata her müdahalenin otomatik olarak özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilemeyeceği ifade edilmiştir. Bu kapsamda, başvurucunun göreve geri dönme talebinin reddedilmesinin özel hayatına ilişkin bir sebebe dayanmadığı, başvurunun bu yönüyle konu bakımından yetki alanında kalıp kalmadığı hususunun değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisinin esasen Mahkemelere ait olduğu, başvurunun bu kapsamda kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Esas yönünden; idarenin kararında basmakalıp ifadelerin kullanılmadığı, ihtiyaç analizinin yapıldığı ve ana bilim dalında yeni bir öğretim üyesine neden ihtiyaç bulunmadığına dair

detaylı açıklamalara yer verildiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte gösterilen sebeplerin başvurucunun kişiliğine ya da mesleki yeterliliğine ilişkin olmadığına işaret edilmiştir. Bu kapsamda başvurucu hakkında tesis edilen işlemin kamu yararı hizmet gerekleri açısından gerekli olmadığının söylenemeyeceği, kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini sağlama, eğitim hizmetinin verimli, süratli ve yararlı bir biçimde çalışmasını sağlama amacını taşıdığı, bunun dameşru bir amaç olduğu, ayrıca gerekli ve ölçülü olduğu ifade edilmiştir.

26. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında; mesleki hayatına ilişkin sınırlamanın özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, 2010 yılında kendi isteğiyle emekli olarak Hacettepe Üniversitesinden ayrıldığını, bir vakıf üniversitesinde çalışmaya başladığını belirtmiştir. Söz konusu vakıf üniversitesinin 2016 yılında darbe teşebbüsü sonrası sözleşmesini sona erdirdiğini ve sonrasında farklı vakıf üniversitelerine yaptığı başvuruların da reddedildiğini ifade etmiştir. Başvurucu emekli aylığı alıyor olmasının akademik hayatının sona erdirilmesini meşru hâle getirmeyeceğine, herhangi bir ulusal ve uluslararası kurumla ilişkisi olmadan ulusal ve uluslararası fonlara başvuramayacağına işaret etmiştir.

B. Değerlendirme

27. Başvurucu, kendi isteğiyle emekliye ayrıldığı görevine geri dönme talebinin kabul edilmemesinin mesleki itibarına zarar verdiğinden yakınmaktadır. Mesleki hayata ilişkin şikâyetler özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamaktadır. Öte yandan kişinin özel hayatıyla ilgili hususların mesleki hayatıyla ilgili tasarruflara esas alınması veyahut özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ancak kişilerin özel hayatı üzerinde ciddi etki doğuran müdahalelerin söz konusu olması hâlinde özel hayata saygı hakkı kapsamında inceleme yapılabilir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz.(Tamer Mahmutoğlu, [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§85-89). Somut olayda, başvurucunun özel hayatıyla ilgili hususların mesleki hayatıyla ilgili bir tasarrufa esas alındığına dair iddiası bulunmamaktadır. Bu bağlamda başvurucunun mesleki hayatına yönelik tedbirin sonucu itibarıyla özel hayata saygı hakkı kapsamında uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi, mesleki hayatla ilgili tasarrufların sonucu itibarıyla özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilmesi için öncelikle iddia olunan etkinin asgari ağırlık düzeyini aşmış olması gerektiğini kabul etmektedir. Bu kapsamda muhatap kişilerde meydana gelen veya gelebilecek olan üzüntü, endişe, gelecek kaygısı ya da korku gibi duyguların özel hayatlarına olan somut etkileri ve yansımaları dikkate alınacağından bu konularda yeterli ve ikna edici açıklamalarda bulunulması ve iddiaların delillendirilmesi gerekmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Tamer Mahmutoğlu, §§ 88, 89). Somut olayda ise idarenin başvurucunun öğretim üyeliğine geri dönme talebinin reddine ilişkin işleminin başvurucunun özel hayatını ciddi şekilde etkilediğinden ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığından söz edilemez. Bu bağlamda başvurucunun idari işlemin haksız olduğu ve akademik ününe zarar verdiği, bununla birlikte yargılama sürecinin hakkaniyete uygun yürütülmediğine ilişkin şikâyetlerinin de olduğu gözetilmekle başvurunun bir bütün hâlinde adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir

28. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme, bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine

ilişkin 14. maddesinin gerekçesine göre "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı metne dahil" edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesine "herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu" ibaresinin eklenmesinin amacının Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 54).

29. Adil yargılanma hakkı uyuşmazlıkların çözümlenmesinde hukuk devleti ilkesinin gözetilmesini gerektirmektedir. Anayasa'nın 2. maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti, Anayasa'nın tüm maddelerinin yorumlanmasında ve uygulanmasında gözönünde bulundurulması zorunlu bir ilkedir (Hakan Altıncan [GK], B. No: 2016/13021, 17/5/2018, § 44).

30. Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin ön şartlarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; AYM, E.2014/183, K.2015/122, 30/12/2015, § 5). Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; AYM, E.2010/80, K.2011/178, 29/12/2011).

31. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği mahkemelerin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda mahkemelerce benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması veya mahkemelerin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (Mehmet Arif Madenci, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81). Bu bağlamda, bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

32. Somut olayda emekliye ayrılmadan önce İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Hukuk Bilimleri Ana Bilim Dalında görev yaptığı anlaşılan başvurucunun talebi idarece mevcut durumda üniversite bünyesinde hukuk fakültesi kurulmuş olması nedeniyle hukuk derslerini okutacak yeterli sayıda öğretim üyesinin bulunduğu ve hukuk alanında yeni bir öğretim üyesine ihtiyaç bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Mahkeme ve Daire 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) bendi uyarınca öğretim üyeliğinden kendi isteğiyle ayrılanlara göreve geri dönme imkânı tanındığını bununla birlikte idareye öğretim üyesinin geri dönme talebini kabul edip etmeme hususunda bir takdir marjı bırakıldığına dikkat çekmiştir. Nitekim anılan hükmün uygulama esaslarının düzenlendiği Yürütme Kurulunun 15/4/2009 tarihli kararında öğretim üyesinin "ancak ayrılmadan önceki ana bilim dalına" ve "ihtiyaç olması" hâlinde kabul edilebileceği öngörülmüştür. Dolayısıyla somut olayda idarenin bağlı yetkisinin değil, aksine geniş bir takdir yetkisinin varlığına dikkat çeken kararların temelsiz olduğu söylenemez.

33. Bunun yanında, mahkemelerin değerlendirmelerinin Danıştayın konuyla ilgili yerleşmiş içtihadıyla (bkz. § 15) uyumlu olduğu görülmektedir. Bu kapsamda yargılama süresince hukuki belirlilik ilkesinin gözetilmediğinden de söz edilemez. Sonuç olarak somut olayda Mahkeme ve Dairenin kararlarında bariz bir takdir hatası veya açık bir keyfîlik bulunmadığından bir ihlalin bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR'ın karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/5/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Hukuk Bilimleri Ana Bilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yaparken 1/9/2010 tarihinde kendi isteğiyle emekli olmuş, 5/8/2019 tarihli dilekçesiyle 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun 60. maddesinin (b) bendi gereğince göreve geri dönmek istemiştir.

2. İlgili Bölüm Kurulu 10/9/2019 tarihli kararında Yükseköğretim Yürütme Kurulunun 15/4/2009 tarihli öğretim üyeliğine geri dönme şartlarını düzenleyen kararının 6. maddesinin (a) bendi uyarınca ilgili anabilim dalında ihtiyaç duyulması halinde geri dönüşün mümkün olabileceği belirtilmiştir. Buna göre Üniversite'de Hukuk Fakültesi kurulmasıyla Fakültedeki hukuk derslerinin Hukuk Fakültesi öğretim üyeleri tarafından verilmeye başlanmasıyla ilgili ana bilim dalında başvurucuya ihtiyaç olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucu vakıf üniversitelerine yaptığı iş başvurularının da reddedildiğini, bu durumun da mesleki hayatının olumsuz etkilediğinin altını çizmiştir.

3. Başvurucunun bu karara karşı açtığı iptal davasında mahkeme kendi isteğiyle görevden ayrılan öğretim üyesinin göreve kabul edilmesinde idarenin bir yükümlülüğü olmadığını vurgulayarak, öğretim faaliyetlerinin ihtiyaçtan fazla kişiyle yürütülmesinin kamu yararı ile bağdaşmayacağı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

4. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğu değerlendirilmektedir.

5. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (DİDDK) konuyla ilgili değerlendirmesinde 2547 sayılı Kanun'un 60/b maddesinde geçen "kadro koşulu aranmaksızın" ibaresinin yükseköğretim kurumuna başvuran herkesin göreve geri alma zorunluluğunun yüklenmesi anlamına gelmediği görüşü savunulmuştur. DİDDK'ya göre aksi takdirde hizmetin gereğinden fazla kişiyle yürütülmesi gerekecektir ki, bu da kamu yararıyla bağdaşmamaktadır (DİDDK, E 2023/71, K 2023/32, 04.07.2023).

6. Mahkememize göre mesleki hayata yönelik gerçekleştirilen müdahalelerin ya da alınan tedbirlerin kişilerin sosyal yaşamlarına ve çevreleriyle kuracakları iletişime, dolayısıyla özel hayatlarına dolaylı da olsa bir etkisinin olacağı öngörülebilir olsa da bu kapsamda gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesi muhtemel etkinin meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında ele alınmasını gerekli kılacak ölçüde ciddi ve asgari bir ağırlık düzeyinde olduğunun ortaya konulması gerekir.

7. Bu çerçevede özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin ya da tedbirlerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için muhataplarının özel hayatları üzerine ciddi etkide bulunması veya bu düzeyde bir etkinin doğmasının muhtemel olması gerekir. Bu türden bir meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesini gerekli kılan asgari ağırlık düzeyinde olup olmadığının değerlendirilmesinde şu hususlar dikkate alınmalıdır:

i. Kişinin iç dünyasında meydana gelen etkinin derecesi

ii. Kişinin sosyal çevresinde ve itibarında meydana gelen etkinin derecesi

iii. Kişinin mesleğine ilişkin nesnel nitelikleri dikkate alındığında muhatap olduğu müdahalenin ya da tedbirin neden olacağı etkinin veya zararın derecesi

iv. Etkinin ya da zararın ne derecede ikna edici açıklamalarla ortaya konulduğu ve delillendirildiği

v. Mesleki hayata yönelik müdahalelerin ya da tedbirlerin nedenleri

Söz konusu ağırlık düzeyi belirlenirken muhatap kişilerde meydana gelen veya gelebilecek olan üzüntü, endişe, gelecek kaygısı ya da korku gibi duyguların özel hayatlarına olan somut etkileri ve yansımaları dikkate alınacağından bu konularda yeterli ve ikna edici açıklamalarda bulunulması ve iddiaların delillendirilmesi gerektiği hususu önemi dolayısıyla yeniden vurgulanmalıdır (Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 88-89).

8. Somut olayımızda idarenin kararının temelini ilgili üniversite bünyesinde Hukuk Fakültesi bulunmasından dolayı başvurucunun dönmek istediği Fakültedeki hukuk derslerinin Hukuk Fakültesi öğretim üyeleri tarafından verilmeye başlanması oluşturmaktadır.

9. 2547 sayılı yasanın 60. maddesinin (b) fıkrasındaki "…dönebilirler" ibaresi ilk bakışta idareye bir takdir hakkının bırakıldığı şeklinde yorumlanmaya müsait görünse de görevden kendi isteğiyle ayrılan öğretim üyelerinin göreve geri dönmeleri için anılan fıkrada ihtiyaç şartı aranmadığını dikkate alırsak göreve tekrar kabul etme hususunda idareye bir takdir yetkisi tanınmadığının kabulü gerekir. "Dönebilirler" ibaresi ilgili kişinin kendi isteğiyle dönme imkanına sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Fıkradaki "kadro koşulu aranmaksızın" düzenlemesi de ilgilinin göreve dönme talebini kolaylaştırma amacı taşımaktadır, zira öğretim üyelerinin tabi olduğu göreve alınma ve başlatma süreciyle ilgili düzenlemeler kuralda öngörülmemektedir. Aksi takdirde, kanun koyucunun muradının aksine göreve dönme hakkının kanunda öngörülmeyen bir işlemle sınırlanması sonucu ortaya çıkacaktır.

10. Kaldı ki idarenin takdir hakkı olduğunu kabul etsek bile bunun keyfi kullanılmaması, makul ve nesnel gerekçelere dayanması gerekmektedir. İdare takdir yetkisini kamu yararı ve kamu hizmetinin gerekleri doğrultusunda kullanmalıdır. Takdir yetkisinin, kamu yararı amacı dışında kullanılması durumunda gerçekleştirilen idari işlem amaç unsuru yönünde

hukuka uygunluk taşımayacaktır. Kamu yararı amacı tespit edilirken ilgilinin göreve geri dönmesinde çalışacağı birimdeki alana ilişkin öğretim üyesi sayısı, lisansüstü program sayısı gibi bazı somut nicel veriler kullanılabilir. Buna ek olarak göreve dönmek isteyen öğretim üyesinin bilimsel bilgi birikimi, tecrübesi, alanına yaptığı katkılar ve akademik itibarı gibi nitel ölçütler de kamu yararının somutlaştırılmasında dikkate alınabilir.

11. Başvurucu anayasa hukuku, siyaset bilimi ve insan hakları alanında ülkemizin önde gelen akademisyenlerinden biri olup, yayınlanmış çok sayıda kitap, makale, yazı ve bildirisiyle akademik yetkinliğe sahip olduğunu göstermiş bir öğretim üyesidir. Nitekim başvurucu 2012 yılında Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Asli Üyeliğine de seçilmiştir.1 Bilindiği üzere TÜBA asli üyeliğine alanında belli bir düzeyin ötesinde üstün başarı gösteren bilim insanları kabul edilmektedir.

12. Derece mahkemelerinin idari kararı denetlerken hizmetin gereği konusunda yeterli araştırmayı yapmadığı, idarenin gerekçesiyle yetindikleri görülmektedir. Yukarıda göstermeye çalıştığımız gibi alanında yetkinliğinden şüphe duyulmayan, TÜBA üyesi bir akademisyenin eski görevine dönerek öğrencilere, kurumuna ve Türk akademik hayatına bilgi, birikim ve deneyimini aktarma imkânının tanınıp tanınmaması kamu yararı ve hizmetin gerekleri açısından yetkili mercilerce değerlendirilmeliydi.

13. Başvurucunun göreve dönme talebinin reddedilmesinin, sahip olduğu mesleki ve akademik özellikler gözetildiğinde sosyal çevresi ve itibarı üzerinde olumsuz etkilere yol açmadığı söylenemez. Zira akademik hayatına devam etmek istemesine rağmen başvurucu vakıf üniversitelerinde çalışma imkânı bulamadığı gibi devlet üniversitesindeki eski görevine de dönememiştir. Bu durumun başvurucunun mesleki hayatı üzerine ciddi olumsuz etkileri olduğu açıktır.

14. Belirtilen gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvenceye alınan özel hayata saygı hakkıyla 36.maddesinde korunan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmadık.

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

MEHMET DAĞ VE DAĞ İNŞAAT TURİZM MOBİLYA DEKORASYON DAYANIKLI TÜKETİM MALLARI GIDA SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2020/35838 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35838

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET DAĞ VE DAĞ İNŞAAT TURİZM MOBİLYA DEKORASYON DAYANIKLI TÜKETİM MALLARI GIDA SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35838)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucular : 1. Mehmet DAĞ

2. Dağ İnşaat Turizm Mobilya Dekorasyon Dayanıklı Tüketim Malları Gıda Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.

Vekili : Av. Orkun GÜLAÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, icra müdürlüğünce yapılan ihalenin feshi için açılan dava sonunda ihale bedelinin %10'u oranındaki para cezasının Hazineye irat kaydına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının, yürütülen yargılama süreci ve sonucu nedeniyle de hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucular vekili, nihai hükmü 28/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 16/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, Yıldız Eker ([GK], B. No: 2015/18872, 22/11/2018) kararında mahkemeye erişim hakkı yönünden inceleme yapmış ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda, mahkemelerin somut durumun özelliklerini gözönünde tutmasına izin vermeyen ve hâkime herhangi bir takdir yetkisi de tanımayan kanun hükmüne dayalı olarak uygulanan para cezasının miktarının başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği ve bu durumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kıldığı sonucuna varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Başvurucular, somut olayda dava konusu edilen ihalenin usule uygun yapılmadığını, bu kapsamda mahkemeye sunulan delillerle ilgili yeterli inceleme ve araştırma yapılmadan karar verildiğini belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

4. Başvuruculların yargılama sürecine ve sonucuna ilişkin iddialarının hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

5. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

6. Başvuruculların belirtilen iddialarının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu ve derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılanma ile maddi ve manevi tazminat ile harç tahsil müzekkeresinin iptal edilmesi taleplerinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bununla birlikte eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculların maddi zararlarının giderilmesi gerekir. Olayda başvurucular aleyhine verilen ihale bedelinin %10'u olan 37.530 TL para cezasının hükmün kesinleşmesinden sonra tahsili amacıyla ilgili vergi dairesine gönderilmek üzere harç tahsil müzekkeresi düzenlenmiştir. Dosyada para cezasının tahsil edildiğine ilişkin bir bilgi ve belge olmadığı gibi başvurucular tarafından bu hususta yapılan bir bildirim de bulunmamaktadır. Bu itibarla Mahkemece düzenlenen 23/10/2020 tarihli harç tahsil müzekkeresinin ilgili vergi dairesince gereğinin yerine getirilmesini önleyecek şekilde iptali

ve ilgili mahkemesine iadesi yeterli bir giderim sağlayacaktır. Mahkemece düzenlenen harç tahsil müzekkeresinin ilgili vergi dairesince yerine getirilmesini önleyecek şekilde iptalinin ve mahkemesine iadesinin yeterli bir giderim imkânı sağladığı değerlendirilerek başvurucuların maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla harç tahsil müzekkeresinin iptali ve ilgili kurumdan geri çekilmesi için Karşıyaka 2. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2019/276, K.2019/473) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

REFİK BULUT

B. No: 2020/36892 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36892

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

REFİK BULUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36892)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Refik BULUT

Vekili : Av. Mehmet AZAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, görevinden uzaklaştırılıp sonra görevine iade edilen kamu görevlisinin sonradan ödenen aylıkları için faiz tahakkuk ettirilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 2/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 1/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hami Çetiner (B. No: 2019/7982, 23/11/2021) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede sonradan verilen aylıkların faizsiz ödenmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği ve başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile müdahalenin kamu yararı amacı arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir

durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 2. İdare Mahkemesine (E.2019/452, K.2019/625) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERAP ASLAN ACET

B. No: 2020/38733 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38733

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERAP ASLAN ACET BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38733)

Karar Tarihi: 2/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 16/9/2024-32664

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Serap ASLAN ACET

Vekili : Av. Burak ÇEVİKER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; elektronik postada sarf edilen söz sebebiyle iş akdinin feshedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, iş akdinin haksız feshedildiğinden bahisle fesih tarihinden itibaren bankalarca mevduata uygulanan en yüksek faiz ile birlikte kıdem ve ihbar tazminatı ödenmesine karar verilmesi talebiyle işveren aleyhine Çatalca 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (iş mahkemesi sıfatıyla) (Mahkeme) işçi ile işveren ilişkisinden kaynaklanan alacak davası açmıştır.

3. Mahkeme, davanın reddine karar vermiş; karar gerekçesinde başvurucunun kendisine yapılan yıllık %5,3 oranındaki ücret artışını benimsemeyerek işyerindeki yönetici ve işçilerin hesabına "Merhabalar, bana verilen zam oranını zarf içinde insan kaynaklarına iade ediyorum. Bu oranı kim ya da kimler belirlediyse aralarında paylaşsınlar, bilgilerinize." şeklinde elektronik posta attığına değinmiştir. Söz konusu elektronik postanın 22/5/2003

tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 25. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendi gereğince işverenin veya onu temsile yetkili olan ve zam oranını belirleyen işveren vekillerinin onur ve saygınlığına zarar verebilecek örtülü hakaret niteliği taşıdığını, işveren tarafından yapılan feshin haklı olduğunu belirterek başvurucunun kıdem ve ihbar tazminatı talebini reddetmiştir.

4. Başvurucunun temyiz talebi üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesince (Daire) anılan karar onanarak kesinleşmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 4/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 23/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon başvurunun kabul edilemez olduğu hususunda oybirliği sağlanamaması nedeniyle kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; elektronik posta içeriğinde kullandığı ifadenin işverene hakaret niteliğinde olmadığından haklı fesih nedeni teşkil etmediğini, söz konusu ifade nedeniyle olsa olsa geçerli fesih yolunun kullanılabileceğini, somut olayın haklı fesih sebebi teşkil etmediğine dair Yargıtay kararlarının olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özü elektronik posta içeriğinin işverenin saygınlığını zedelemediğine ve hakaret niteliği taşımadığına yönelik olduğundan ihlal iddialarının ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesinin daha önce pek çok kararında işaret ettiği gibi Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden biridir ve toplumun ilerlemesi, her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardandır (Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36). Tam da bu önemi sebebiyle Anayasa, ifade özgürlüğü alanında devlete pozitif yükümlülükler yüklemiştir (Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 32; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 48).İfade özgürlüğünün önemi gözönüne alındığında devletin bu özgürlüğe en yüksek güvenceyi sağlaması gerekir. Nitekim söz konusu gerekliliğin bir ifadesi olarak Anayasa'nın 5. maddesinde demokrasiyi korumak ve kişinin temel hak ve hürriyetlerini sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak devletin temel amaç ve görevleri olarak sayılmıştır (Bizim Fm Radyo Yayıncılığı ve Reklamcılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/11028, 18/10/2017, § 56).

12. Pozitif yükümlülükler, özel hukuk kişilerinin birbirleri ile olan uyuşmazlıklarının

çözümüne ilişkin yasal altyapının oluşturulmasını, söz konusu uyuşmazlıkların adil yargılama gereklerine uygun ve usul yönünden güvenceleri haiz bir yargılama kapsamında incelenmesini, bu yargılamalarda temel haklara ilişkin anayasal güvencelerin gözetilip gözetilmediğinin denetlenmesini de gerektirir. Kamu gücünü kullanan aktörler dışında kalan kişiler arasındaki özel hukuk ilişkilerinde kamusal makamların yükümlülükleri bireylerin temel hak ve özgürlüklerine üçüncü kişilerin müdahalesinin önlenmesi için gerekli önlemleri almak ve bireylerin mahkemelerce de korunmasını sağlamaktır. Kamusal makamlarca gerekli yapısal önlemler alınmış olsa da uyuşmazlık konusu davayı yürüten mahkemelerce verilen kararlarda üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı bireylere korunma imkânı sağlanmadığı durumlarda bu yükümlülükler gereği gibi yerine getirilmemiş olacaktır. Bu, kamusal makam olan mahkemeler aracılığıyla bireylerin hak ve özgürlüklerinin korunmasız bırakıldığı anlamına gelecektir (Ömür Kara ve Onursal Özbek, B. No: 2013/4825, 24/3/2016, §§ 47-49).

13. Bu doğrultuda özel hukuk iş ilişkisi kapsamında çalışan bireylerin Anayasa ile güvence altına alınan haklarına yönelik müdahale iddiası içeren uyuşmazlıklarının karara bağlandığı davalarda yargı mercilerince söz konusu güvenceler gözardı edilmemeli, işveren ve çalışanlar arasındaki çatışan çıkarlar adil biçimde dengelenmeli, ulaşılan sonuç hakkında hüküm kurulurken ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmalıdır (Ömür Kara ve Onursal Özbek, § 50).

14. Yargı mercileri tarafından tarafların çıkarları dengelenirken iş sözleşmelerinde kısıtlayıcı ve zorlayıcı düzenlemelerin ne şekilde belirlendiği, çalışanların temel haklarına yönelik müdahalede bulunulmasına neden olan çıkarın üstün olup olmadığı, sözleşmenin feshinin çalışanların eylem ya da eylemsizlikleri karşısında makul ve orantılı bir işlem olup olmadığı somut olayın koşullarına göre ele alınmalıdır. Ayrıca yargılamalar sırasında gerçekleştirilen işlemlerin ve neticede verilen kararın gerekçesinin bizatihi ifade özgürlüğüne ilişkin bir müdahale oluşturmaması için yargı mercilerince gereken özen gösterilmelidir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Ömür Kara ve Onursal Özbek, § 51).

15. Somut olayda başvurucu, maaş zam oranına ilişkin olarak duyduğu memnuniyetsizliği elektronik posta yoluyla işveren ve/veya işveren adına yetkili temsilcilerine bildirmiştir. Mahkeme başvurucunun kendisine uygun görülen zam oranını beğenmemesinin olağan bir durum olduğunu belirtmiş, bu memnuniyetsizliğini uygun bir uslupla ifade etmesi gerektiğine işaret etmiştir. Dolayısıyla başvurucunun elektronik postasında işveren veya vekillerine örtülü hakaret olarak değerlendirilecek ifadeler kullanması haklı fesih sebebi olarak görülerek kıdem ve ihbar tazminatı talebi reddedilmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi Gülbiz Alkan (B. No: 2018/33476, 7/10/2021) kararında, işçinin ifade özgürlüğü ile işverenin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında kurulması gereken adil dengeye ilişkin dikkate alınması gereken birtakım ölçütler belirlemiştir. Buna göre dile getirilen düşünce açıklamalarının nerede, kimlerle ve hangi şartlarda paylaşıldığı, kişinin amacı, iyi niyetli olup olmadığı, ifade özgürlüğünü sırf üçüncü kişilere zarar vermek amacıyla kullanıp kullanmadığı, yürütülen kamusal tartışmanın önemi, yapılan açıklama veya kullanılan sözlerin bu kamusal tartışmaya yaptığı katkının ağırlığı, ayrıca kullanılan ifadeler ve bunların hedef alınan kişinin yaşamına etkileri (Gülbiz Alkan, § 37) şeklindeki kriterler somut olay bağlamında da uygun düştüğü ölçüde dikkate alınacaktır.

17. Başvuru konusu olaydaki elektronik posta içeriği şöyledir: "Merhabalar, bana verilen zam oranını zarf içinde insan kaynaklarına iade ediyorum. Bu oranı kim ya da kimler

belirlediyse aralarında paylaşsınlar, bilgilerinize." Elektronik posta içeriğinde herhangi bir somutlaştırma yapılmadan ve isnatta bulunulmadan başvurucunun maaş zammını düşük bulduğu ve bu durumdan duyduğu rahatsızlığı ilgililerin dikkatine sunmaya çalıştığı anlaşılmıştır. Mahkeme, gerekçesinde ise başvurucunun bu memnuniyetsizliği dile getirdiği yöntem ile işveren ve/veya vekillerinin onur ve saygınlığına zarar verebilecek şekilde örtülü hakarette bulunduğu vurgulayarak iş akdinin haklı sebep ile feshedildiğini kabul etmiş, başvurucunun haksız fesih nedenine dayalı kıdem ve ihbar tazminatı talebini reddetmiştir. Ancak başvurucunun elektronik postada kullandığı eleştirel üslubun işyeri disiplinini, düzenini ve çalışma barışını nasıl olumsuz etkilediğine dair bir değerlendirmede bulunmamıştır.

18. Öte yandan Mahkeme 4857 sayılı Kanun'un 25. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan işçinin işveren yahut bunların aile üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak sözler sarf etmesi veya davranışlarda bulunması şeklindeki haklı fesih sebebinin değerlendirilmesine yönelik olarak ihtilafa konu içeriğin niteliğini, kullanıldığı bağlamı ve muhtemel etkilerini kapsamlı ve detaylı bir şekilde incelememiştir. Salt işveren vekillerinin ve diğer işçilerin de elektronik postayı görebilmelerini hakaret olarak değerlendirmiş ve bu durumu iş akdinin haklı sebeple feshedilmesi için yeterli görmüştür.

19. Bu durumda başvurucunun iş akdinin haksız olarak feshedildiğinden hareketle açtığı alacak davasını reddeden Mahkemenin başvurucunun ifade özgürlüğü ile işveren ve/veya işveren vekillerinin şeref ve itibar hakları arasında adil bir denge kurabildiğinden bahsetmek mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla Mahkemenin başvurucunun ifade özgürlüğü ile işyerinin disiplini, düzeni ve çalışma barışının sağlanması amacı arasında adil bir denge kurulmasına yönelik ilgili ve yeterli bir gerekçe sunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, yargılamanın makul sürede neticelendirilmediğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 30.000 TL maddi ve 30.000 TL manevi tazminat talebinde

bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğü ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Çatalca 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E. 2015/119, K.2016/341) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY

Başvurucu, nihai hükme karşı yaptığı başvuruda e mail içeriğinin işverene hakaret niteliği taşımadığı, mahkemenin bariz takdir hatasına dayalı karar verdiğini, iş akdinin ancak geçerli bir nedenle feshedilebileceği, Yargıtay’ın bu konuda kararları olduğu, eşitlik ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bölüm tarafından, Başvurucunun dilekçesi incelendiğinde ifade özgürlüğünden de bahsedildiği bu kapsamda incelemenin Başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği bağlamında da değerlendirilmesi gerektiği belirtilerek, Başvurucunun Anayasanın 26.maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Başvuru, Anayasanın adil yargılanma hakkının bir güvencesi olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelendiğinde, Mahkemenin tarafların delillerini topladığı,

tanıkları dinlediği ve bunun sonucunda Başvurucu tarafından işveren ve işçilere gönderilen e maildeki ifadelerin örtülü hakaret içerdiği sonucuna vardığı görülmektedir. Buna göre, Başvurucunun talebi delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olmaktadır. Oysa Anayasa Mahkemesinin görevi, derece mahkemesinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığının incelemek olup, somut olayda Mahkemenin bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik oluşturan bir durum mevcut değildir. Yine Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de 7499 sayılı Kanun ile Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılmadan önce doğrudan Tazminat Komisyonuna başvuru imkanı getirildiğinden Başvurucunun bu talebinin de başvuru yolu tüketilmediğinden kabul edilemez olduğuna karar verilmesi yerindedir.

Başvuru, Anayasa'nın 26. Maddesinde düzenlenen ifade hürriyeti kapsamında incelendiğinde, söz konusu maddenin “başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması” gerekçeleri ile hakkın sınırlanabileceği belirtildiğinden 4857 sayılı İş Kanununun 25. maddesinin ikinci fıkrasının b bendinde “İşçinin, işveren yahut bunların aile üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak sözler sarfetmesi veya davranışlarda bulunması, yahut işveren hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ihbar ve isnatlarda bulunması” haklı nedenle fesih sebebi olarak düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm 2013/6829 E. Sayılı başvuruya ilişkin verdiği 14.4.2016 tarihli kararında söz konusu düzenlemenin "ulaşılabilirlik" ve "öngörülebilirlik" şartları da gözetilerek "kanunilik" ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. (Anayasa Mahkemesi'nin "kanunilik" değerlendirmesi için birçok karar arasından bkz. Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 80-101).

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından onanarak kesinleşen yerel mahkeme kararının gerekçesinde işçi tarafından kendisine yapılan yıllık zam oranının benimsenmeyerek işyerindeki yöneticilerin ve işçilerin e mail hesabına “Merhabalar, bana verilen zam oranını zarf içinde insan kaynaklarına iade ediyorum. Bu oranı kim ya da kimler belirlediyse aralarında paylaşsınlar, bilgilerinize” şeklinde e mail attığı, söz konusu e mailin, 4857 sayılı İş Kanunu’nun 25. maddesinin 2. fıkrasının (b) bendi gereğince zam oranını belirleyen işveren veya onun vekillerinin saygınlığına zarar verebilecek örtülü hakaret niteliği taşıdığı, işveren tarafından yapılan feshin haklı fesih niteliğini haiz olduğu belirtilmiştir. Başvurucunun söz konusu mailinin “Merhabalar, bana verilen zam oranını zarf içinde insan kaynaklarına iade ediyorum” kısmı ifade özgürlüğü kapsamında kalmakla birlikte “Bu oranı kim ya da kimler belirlediyse aralarında paylaşsınlar” cümlesi e-mailin hem işveren hem de işçilere gönderildiği nazara alındığında işçiler nezdinde işveren veya vekillerinin küçük düşürüldüğü, işverenin şeref ve itibarının zedelendiği ve bu hususun İş Kanunu m.25/f.2-b bendi kapsamında haklı nedenle fesih sebebi olduğu açıktır. Bu nedenlerle, Başvurucunun Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği şeklindeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

ABDULKADİR İDE

B. No: 2021/518 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/518

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULKADİR İDE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/518)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Abdulkadir İDE

Vekili : Av. Sefer Sani GÜLCÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; başvurucunun sosyal güvenlik kayıtlarında yer alan işten çıkış kodu nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; müzik öğretmeni olarak özel kurslarda ve eğitim kurumlarında çalıştığını, 2016 yılında çalıştığı özel eğitim kurumunun Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamesi (OHAL KHK'sı) ile kapatıldığını, akabinde hem kamu kurumlarında hem de özel kurumlarda işe alınmadığını belirtmiştir. Başvurucu en son 2020 yılının Aralık ayında iş başvurusu yaptığını, işyeri yetkilisinin sigorta işlemleri sırasında başvurucunun OHAL KHK'sı ile kapatılan kurumda çalıştığını ve 36 No.lu kod ile işten çıkışının yapıldığını tespit etmesi üzerine işe alınmayacağının tarafına bildirildiğini belirtmiştir. Bunun yanında başvurucu 8/12/2020 tarihinde Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğüne (İş-Kur) başvurduğunu, iş başvurusunda OHAL KHK'sı ilekapatılan okulda sigortalı olarak çalıştığı ve hakkında 36 No.lu sigorta kodunun kayıtlara işlendiğinin kendisine sözlü olarak bildirildiğinde bu durumu öğrendiğini ifade etmiştir.

3. Bunun yanında başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan yapılan bir soruşturma veyahut kovuşturma olup olmadığının bildirilmesi talebiyle Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığına başvuruda bulunduğunu, başvurusunun reddedildiğini belirtmiştir.

4. Başvurucu anılan kodun varlığını 8/12/2020 tarihinde öğrendiğini belirterek 6/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bireysel başvuru tarihinden sonraki süreçte başvurucunun anılan kaydın silinmesine yönelik başvurusunun reddi üzerine idari yargıda açtığı iptal davasının görevsizlik kararıyla sonuçlandığı tespit edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kayıtlarında yer alan kodlama nedeniyle terör örgütü üyesi olarak algılandığını, bu nedenle iş bulamadığını, bu durumun ayrıca sosyal hayatını olumsuz etkilediğini belirterek çalışma ve sosyal güvenlik hakkının, kamu hizmetine girme hakkının, lekelenmeme hakkının, kanunilik ilkesinin, gençliğin korunması hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Bakanlık görüşünde, başvurucunun şikâyetlerinin incelenmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki hususları tekrar etmiş olup konuya ilişkin idari yargıda dava açtıklarını bildirmiştir.

9. Mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler Tamer Mahmutoğlu kararında açıklanmıştır (Tamer Mahmutoğlu, [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-96).Başvuru dosyası incelendiğinde başvurucunun hakkındaki kod nedeniyle mesleki hayatını devam ettiremediğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Böylelikle ortaya çıkan durumun kişinin sosyal ve kişisel ilişkileri ile mesleğini yapmasına engel teşkil etme niteliği olduğundan kişinin özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı görülmüştür. Bu durum dikkate alındığında somut olayda anılan kararda belirtilen ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmadığı ve başvurucunun iddialarının bir bütün hâlinde, sonuca dayalı nedenlerle özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu değerlendirilmiştir.

10. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

11. Somut olayda başvurucunun şikâyetinin özü SGK kaydına işten ayrılış nedeni olarak eklenen kod yüzünden özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu bireysel başvuru formunda şikâyet konusuna ilişkin herhangi bir dava açtığından bahsetmemektedir. Bunun yanında süreç incelendiğinde bireysel başvurudan sonra kaydın

silinmesine dair başlattığı idari ve hukuksal sürecin de iş mahkemelerinin görevli olduğuna dair kesin hükümle sonuçlandığı tespit edilmiştir.

12. Sonuç olarak başvurucunun bireysel başvuruya konu ettiği şikâyetlerini hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin ve iddialarını kesinleşmiş kararla görevli olduğu belirtilen yargısal makam önünde ileri sürmeksizin doğrudan bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

13. Açıklanan gerekçeyle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BETA MARİNA LİMAN YAT VE ÇEKEK İŞLETMECİLİĞİ A.Ş. GÖCEK ŞUBESİ

B. No: 2021/1034 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/1034

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BETA MARİNA LİMAN YAT VE ÇEKEK İŞLETMECİLİĞİ A.Ş. GÖCEK ŞUBESİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/1034)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Beta Marina Liman Yat ve Çekek İşletmeciliği A.Ş. Göcek Şubesi

Vekili : Av. Erol ERTAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, istinaf başvurusunun süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Şirket tarafından taşınır rehininin paraya çevrilmesi yolu ile icra takibi başlatılmış, borçlunun borca itirazı üzerine itirazın iptali davası açılmıştır. Mahkeme kararıyla davanın kabulü ile takibin devamına karar verilmiş, akabinde başvurucu vekili tarafından yasal süre içinde satış talebinde bulunulmadığı ve satış avansının yatırılmadığı gerekçesiyle takibin düşmesine karar verilmiştir.

3. Başvurucu, takibin düşmesine ilişkin karara karşı dava açmıştır.

4. İstanbul Anadolu 12. İcra Hukuk Mahkemesi 18/1/2018 tarihli kararıyla şikâyetin reddine kesin olmak üzere karar vermiştir. Gerekçeli karar başvurucu vekiline 22/2/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

5. Tefhim edilen karara karşı başvurucu, istinaf istemli dilekçesini 25/2/2019 tarihinde Mahkemeye sunmuştur.

6. Başvurucunun istinaf talebi Mahkemenin 14/3/2019 tarihli ek kararıyla kesin hüküm nedeniyle reddedilmiştir.

7. Başvurucu, anılan ek karara ve asıl karara karşı istinaf isteminde bulunmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 22. Hukuk Dairesinin 23/1/2020 tarihli kararıyla Mahkeme hükmünün istinafa tabi olduğu gerekçesiyle ek karara yönelik istinaf isteminin kabulüne karar verilmiştir. Asıl karara yönelik yapılan değerlendirmede ise başvuru süresinin tefhim tarihinden itibaren on gün olduğu, somut olayda on günlük sürenin tefhim tarihi olan 18/1/2018 tarihinden itibaren başladığı, bu nedenle başvurucunun 21/2/2019 tarihli istinaf isteminin süresinde olmadığı gerekçesiyle istinaf dilekçesinin reddine karar verilmiştir.

8. Başvurucunun temyiz istemi üzerine Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 27/10/2020 tarihli kararıyla hüküm onanarak kesinleşmiştir.

9. Nihai kararın 16/11/2020 tarihinde başvurucu vekili tarafından Avukat Portal üzerinden açılarak okunduğu tespit edilmiş, başvurucu 21/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(5)Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler... "

11. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1)Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

12. Bireysel başvuruda sürenin başlangıcı tebligatla değil başvuru yolları tüketildikten sonra veya başvuru yolu öngörülmemişse ne şekilde olduğu gözetilmeksizin ihlalin öğrenilmesiyle başlamaktadır. Vekille takip edilen işlerde de öğrenmenin asıl veya vekil tarafından gerçekleştirilmesinde sürenin başlangıcı açısından herhangi bir fark söz konusu değildir. Bu bağlamda başvuru süresinin başlangıcı, hak ihlaline maruz kaldığını iddia eden kişinin bu durumu bizzat veya vekili tarafından öğrenme tarihi kabul edilmektedir. Başka bir ifadeyle bireysel başvuruda başvuru süresinin başlangıcı, ihlalin başvurucu ve/veya vekili olması fark etmeksizin hangisi tarafından öğrenilirse öğrenilsin ilk öğrenilme tarihinden itibaren başlamaktadır (Kadir Turgut, B. No: 2014/4985, 6/7/2017, § 25).

13. Ayrıntıları Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında açıklandığı üzere nihai kararın öğrenilmesinin Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP)aracığıyla da olabileceği kabul edilmektedir. UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde bu işlemi yapan ilgililerden işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrenmeleri beklenir. Böyle bir durumda

işlem yapılırken nihai kararın sonucunun öğrenildiği kabul edileceğinden bireysel başvuru süresinin bu tarihlerden itibaren başlatılması gerekir. Nitekim ilgili usul kuralları uyarınca sürenin münhasıran tebliğden itibaren işlemeye başlayacağının kabul edildiği uygulamaların aksine bireysel başvuru yolunda başvuru süresi, ihlalin öğrenilmesi esasına bağlanmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Mehmet Özcan, B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27).

14. Somut olayda UYAP evrak işlem kütüğü üzerinden yapılan incelemede, 27/10/2020 tarihli nihai kararın başvurucu vekili tarafından 16/11/2020 tarihinde Avukat Portal üzerinden açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Bu itibarla bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 16/11/2020 tarihinde haberdar olduğunun kabulü gereken başvurucunun bu tarihten itibaren otuz günlük bireysel başvuru süresi içinde ve en geç 16/12/2020 tarihine kadar başvuruda bulunması gerekirken bu süre geçtikten sonra 21/12/2020 tarihinde gerçekleştirdiği bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AMİRE BAYKAL ARSLAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/1094 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/1094

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AMİRE BAYKAL ARSLAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/1094)

Karar Tarihi: 2/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 6/8/2024-32624

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucular : 1. Amire BAYKAL ARSLAN

2. Bayram BAYKAL

3. Elif BAYKAL

4. Emel ADAK

5. Emine BAYKAL

Vekili : Av. Eda MUKANNASGİL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu meydana gelen ölüm olayı hakkında yapılan hukuk yargılamasının makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Emine Baykal'ın oğlu ve diğer başvurucuların kardeşi M.B., burunda şekil bozukluğu ve deviasyona yönelik septorinoplasti ameliyatı olmak için Özel A... Sağlık Hizmetleri A.Ş.ye ait Samsun Özel S. Hastanesine (Hastane) başvurmuştur. 1/6/2004

tarihinde ameliyata alınan M.B., anestezi uygulanır uygulanmaz kötüleşmiş ve yapılan müdahalelere rağmen malign hipetermiye bağlı solunum ve dolaşım durması sonucu vefat etmiştir.

3. Başvurucular, yakınlarının ölümünde kusurları olduğu iddiasıyla Hastane ile doktorlar Ş.K. ve O.Y. aleyhine 24/11/2005 tarihinde İstanbul Anadolu 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) maddi ve manevi zararlarının tazmin edilmesi talebiyle dava açmıştır.

4. Mahkeme, ölümle sonuçlanan tıbbi sürece ilişkin Adli Tıp Kurumu Adli Tıp Üçüncü İhtisas Kurulundan (Adli Tıp Kurumu) rapor almıştır. Adli Tıp Kurumu 20/1/2010 tarihli raporunda; anestezi uygulamasında olayın gelişimine göre kişinin ölümünün anestezik ve analjezik maddelere karşı çok nadir gelişebilen ve aşırı vücut ısısı yükselmesiyle seyreden malign hipertermiye bağlı solunum ve dolaşım durmasından ileri geldiği, ameliyat hazırlığının yeterli ve yerinde olduğu, malign hipertermi erkeklerde daha yaygın olup hastanın hem aile hikâyesi hem de daha önceden anestezik ajanlara maruz kalma hikâyesinin hekime güvenli bilgi verdiği, malign hipertermi oluşan hastaların yaklaşık yarısında daha önceden aldıkları anestezide bir sorun yaşanmadığı, hastada ameliyat öncesi muayenede malign hipertermiyi düşündürecek bir risk faktörünün mevcut olmadığı, tanı konulur konulmaz tüm anestezik ajanların kesilip yüzde yüz oksijen ve soğutma işlemi yapılmasının yerinde olduğu, acil basamak tedavisinin uygulandığı, geç sevkin söz konusu olmadığı, uygulanan işlemlerin tıp kurallarına uygun olduğu mütalaa edilmiştir.

5. Başvurucu, Adli Tıp Kurumu raporuna itiraz etmiş; Mahkeme 29/12/2010 tarihinde Adli Tıp Kurumu Genel Kurulundan yeniden rapor alınmasına karar vermiştir.

6. Adli Tıp Kurumu Genel Kurulunun 3/5/2012 tarihli raporunun sonuç kısmında Adli Tıp Kurumunun 20/1/2010 tarihli raporuna benzer şekilde mütalaa bildirilmiştir.

7. Mahkeme 14/5/2013 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararında; Sultanbeyli Cumhuriyet Başsavcılığının olayla ilgili soruşturma dosyasının incelendiğini, Hastanenin İstanbul Valiliği İl Sağlık Müdürlüğünce yapılan denetiminde ameliyathanenin mevzuata uygun, ekipman olarak yeterli ve bu tür bir ameliyat yapabilmek için elverişli olduğunun değerlendirildiğini belirterek Adli Tıp Kurumu raporları doğrultusunda davanın reddine karar verildiğini belirtmiştir.

8. Başvurucular, dava dilekçesindeki iddialarını tekrar ederek anılan kararı temyiz etmiş; Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin temyiz incelemesi sonucunda bozma kararı verilmiştir. 22/1/2015 tarihli bozma kararı gerekçesinde alınan Adli Tıp Kurumu raporlarının yetersiz oldukları belirtilerek üniversitelerin ana bilim dallarından seçilecek uzmanlardan oluşacak bir bilirkişi kurulundan denetime elverişli bir raporun yeniden alınıp karar verilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bozma kararına karşı davalıların yaptığı karar düzeltme talebi 17/11/2015 tarihinde reddedilmiştir.

9. Ulusal Yargı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede M.B.nin babası Yusuf Baykal'ın 17/8/2017 tarihinde bir başka bireysel başvuruda aynı tazminat davasının makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı ile yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasında bulunduğu görülmüştür (Yusuf Baykal, B. No: 2017/32663, 16/9/2020).

10. Yusuf Baykal'ın yaptığı bireysel başvurunun incelemesi devam ederken bozma kararına uyup Yargıtay ilamı doğrultusunda yargılama yapan Mahkeme; 6/12/2019 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar vererek davacılara 25.000 TL maddi, 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Mahkeme karar gerekçesinde, İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp

Fakültesinden alınan 22/11/2018 tarihli rapora dayanarak bu rapordaki davalı idarenin malign hipertermiden şüphelendikten sonraki süreci yönetmede eksik ve uygun olmayan yaklaşımı ile ameliyathane ve yoğun bakım donanımındaki eksiklikler nedeniyle sorumluluğunun olduğu tespitlerine işaret etmiş ve hareket ile netice arasında sebep sonuç ilişkisi olması dolayısıyla tazminat taleplerinin kabul edildiğini belirtmiştir. Karara karşı davacılar ve davalılar vekilleri kanun yoluna başvurmuştur.

11. Anayasa Mahkemesi 16/9/2020 tarihinde Yusuf Baykal'ın yaptığı bireysel başvuruyu kabul ederek yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğini tespit etmiş ve başvurucu Yusuf Baykal'a 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

12. Dosyanın temyiz incelemesi sonuçlanmadan başvurucular 29/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. UYAP'tan yapılan kontrolde bireysel başvuru incelemesi devam ederken temyiz sürecinin tamamlandığı, Mahkemenin verdiği kararın onanarak 28/12/2021 tarihinde kesinleştiği görülmüştür.

13. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucular özetle Hastanenin uyguladığı hatalı tedavi sonucunda yakınlarının hayatını kaybettiğini, ölüm olayının üzerinden on altı buçuk yıl geçmesine rağmen bu olayda kusuru olan Hastane ve doktorlar aleyhine açtıkları tazminat davasının sonuçlandırılmayarak ölüme neden olan eylemin niteliğinin açıklığa kavuşturulmadığını, görülen davada Anayasa'nın 17. maddesi ile öngörülen dikkatli ve özenli inceleme şartının yerine getirilmediğini, makul olmayan gecikme nedeniyle yaşam hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

15. Başvuru, yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Mevcut başvuruda başvuruya konu edilen yargılama sürecinde yapılan işlemler ve başvurucuların iddiaları birlikte değerlendirildiğinde başvuruda incelenmesi gereken mesele, tıbbi ihmal iddiası hakkında yapılan yargılamanın makul bir sürat ve özenle yürütülüp yürütülmediğidir.

18. Yaşam hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarında makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi, dolayısıyla yargılama mercilerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda, Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede bir inceleme yapıp yapmadıklarının Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi şarttır. Zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Perihan Uçar, B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52). Bununla birlikte söz konusu özen şartı, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine bir sonuca varılmasını garanti altına almaz (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş, B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

19. Ölümün tıbbi ihmal sonucu meydana geldiğine ilişkin iddiaların söz konusu olduğu hâllerde olayın ve yapılmış olması muhtemel hataları öğrenmek, sağlık kuruluşları ile çalışanlarının olası kusurlarını gidermeleri ve benzer hataların önlenmesi açısından son derece önemlidir. Bu nedenle bu tür davaların ivedilikle incelenmesi sağlık hizmetlerinden faydalanan kişilerin güvenliği açısından şarttır (benzer değerlendirme için bkz. Ayşe Terzi ve Mustafa Terzi, B. No: 2020/3325, 13/2/2024, § 12). Yargılamanın makul bir özen ve süratle yapılıp yapılmadığına ilişkin tespit başvuruya konu olayın kendi koşullarına, taraf sayısına, olayın karmaşıklık derecesine ve yargılamanın ilerlemesine engel olan unsurlar ya da güçlüklerin bulunup bulunmadığına göre farklılık gösterebilecektir (Fahriye Erkek ve diğerleri, B. No: 2013/4668, 16/9/2015, § 91).

20. Anayasa Mahkemesi daha önce M.B.nin babası Yusuf Baykal tarafından yapılan bireysel başvuruda aynı tazminat davasının makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğini tespit etmiştir (bkz. §§ 9, 11). Aynı olaya ilişkin olarak aynı hak ihlali iddialarında bulunulması nedeniyle yapılan bu başvuru üzerinde durma gereği hasıl olmuştur.

21. Yusuf Baykal; başvurusunda 24/11/2005 tarihinde açılan davada otuz üç celse sonunda 14/5/2013 günü ret kararı verildiğini, ölüm olayının gerçekleşmesinden itibaren on üç yıl geçtiğini, ölüme neden olan eylemin niteliğinin açıklığa kavuşturulmadığını, makul olmayan gecikme nedeniyle yaşam hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi 2017/32663 No.lu bu bireysel başvuruda Yusuf Baykal'ın şikâyetlerini kabul etmiş, 16/9/2020 tarihli kararında "24/11/2005 tarihinde açılan davanın makul kabul edilemeyecek derecede uzun bir süre devam etmesi ve hâlen de sonuçlandırılmaması" gerekçesiyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğini tespit ederek başvurucuya manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

22. İhlal kararı verilmesinden üç ay kadar sonra aynı tazminat davasının diğer davacıları olan eldeki başvurunun başvurucuları 29/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucuların bireysel başvuruda bulunduğu tarih itibarıyla tazminat davası temyiz incelemesinin tamamlanmadığı görülmüştür.

23. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde, başvurucular tarafından 24/11/2005 tarihinde zararlarının tazmini talebiyle açılan dava Mahkemenin 14/5/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Başvurucuların ret kararına karşı temyiz yoluna başvurması üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince temyiz incelemesi yapılmış, 22/1/2015 tarihinde mahkeme kararının bozulmasına karar verilmiştir. Mahkeme, bozma kararına uyulmasına karar verip Yargıtay ilamı doğrultusunda yargılama yaptıktan sonra 6/12/2019 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Karara karşı davacılar ve davalılar vekilleri kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 18/5/2021 tarihinde mahkeme kararını onamıştır. Akabinde davalılar vekilinin karar düzeltme talebi 28/12/2021 tarihinde reddedilerek yargılama 16 yıl 1 aylık sürede tamamlanmıştır.

24. Başvuruya konu davanın karmaşık nitelikte olmaması ve başvurucunun davanın uzamasına yol açmaması gibi hususlar dikkate alındığında on altı yılı aşkın bir sürede sonlandırılan yargılamanın -yakınlarını kaybeden başvurucuların davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği dikkate alındığında- başlı başına özelde başvurucuların, genel olarak da toplumdaki diğer bireylerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığını sürdürmesi ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü gösterildiği ya da kayıtsız kalındığı görünümü verilmesinin engellenmesi açısından makul bir özen ve süratle

yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim aynı tazminat davasına ilişkin makul süratle yargılama yapılmaması şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunan Yusuf Baykal'ın başvurusunda da aynı tespitlerde bulunularak yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Eldeki başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır (Yusuf Baykal, §§ 33-37).

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucular; başvuruculardan Emine Baykal için 200.000 TL, diğer başvuruculaların her biri için ayrı ayrı 150.000 TL manevi tazminat ödenmesi ve ihlalin tespit edilmesi talebinde bulunmuşlardır.

27. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvuruculara müştereken net 200.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 200.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İstanbul Anadolu 5. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2015/408, K.2019/604) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.A.

B. No: 2021/2240 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2240

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2240)

Karar Tarihi: 2/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 16/9/2024-32664

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Başvurucu : S.A.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kolluk görevlilerinin şiddetine maruz kalınması ve olay hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının, haksız yakalama nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yakalama sırasında kişisel eşyanın zarar görmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

i. Başvurucu 31/12/2019 tarihinde aracıyla seyir hâlindeyken kontrol noktası olmayan bir yerde trafik polislerince durdurulmuştur.

ii. Başvurucuya kimlik soran trafik polisleri, avukat kimlik kartını ibraz eden başvurucudan Türkiye Cumhuriyeti kimlik kartını saygısız bir tutumla istemiştir.

iii. Başvurucunun başkaca kimlik ibraz etmesine gerek olmadığını söylemesi üzerine polis memurları alkolmetre ile ölçüm yapmak istemiş, cihazın ölçüm yapmaması üzerine polis

memuru T.Y. başvurucunun yakasından tutarak tekrar üflemesini söylemiş, başvurucu tekrar üflemeyeceğini ve ceza yazmalarını ifade ettiğinde polis memurları takviye ekip çağırmıştır.

iv. Takviye ekip geldikten sonra da polis memurları alkolmetreye üflemesi konusunda başvurucuya ısrar etmiş, başvurucu olayın uzamaması için alkolmetreye üflemiştir. Bunun sonucunda başvurucunun yasal sınırın altındaki ölçüde alkollü olduğu tespit edilmiştir.

v. Ölçümden sonra gitmek isteyen başvurucuyu polis memurları gözaltına alacaklarını söyleyerek yere yatırmış ve tekmelemiştir. Bileği kıvrılarak kelepçelenen başvurucuyu polisler ekip aracına almıştır.

vi. Hastaneye götürülürken polis memurlarının hakaretine maruz kalan başvurucu, olay nedeniyle yaralandığına ilişkin raporun alınmasından sonra polis merkezine getirildiğinde nöbetçi Cumhuriyet savcısının gözaltı talimatı bulunmadığını öğrenmiş ve ilgili kamu görevlilerinden şikâyetçi olmuştur.

3. Emniyet Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre olay günü saat 19.58'de alkolmetre ile yapılan ölçümün sonucu 0,22 promildir.

4. Denizli Devlet Hastanesinin 31/12/2019 tarihli adli muayene raporunda başvurucunun diz, boyun ve göğsünde abrazyon bulunduğu, yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilebileceği tespit edilmiştir. Hastanece polis memuru E.M. hakkında aynı gün düzenlenen raporda, sol el 5. parmakta ve sağ el 2. parmakta abrazyon (sıyrık) bulunduğu, yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilebileceği tespit edilmiştir. Olay sırasında başvurucu ile birlikte aynı araçta bulunan şikâyetçi B.N.S. Hakkında hastanede aynı gün düzenlenen raporda; sol kolda kızarıklık, sol ön kolda dermaabrazyon, sol elde abrazyon, boyun sol tarafında kızarıklık bulunduğu, 0,68 promil alkol ölçümü yapıldığı belirlenmiştir.

5. Olay günü polis memurları T.Ş. ve T.Y. tarafından düzenlenen tutanağa göre devriye görevi sırasında kırmızı ışık ihlali yaptığı görülen aracın caddede durması üzerine araç sürücüsü başvurucudan kontrol amacıyla sürücü belgesi istenmiştir. Sürücü belgesi yerine avukat kimliğini ibraz eden başvurucuya kırmızı ışık ihlali yaptığı söylendiğinde başvurucu "Bunu da görmeyiverin, ne olacak?" demiştir. Ceza uygulanmak istendiğinde "Sizi arayacaklar, bekleyin!" diyen başvurucuya alkolmetre uzatılmıştır. Alkolmetre uzatıldığında alkolmetreye asılarak çeken başvurucudan ölçüm aleti geri alınmıştır. Bağırmaya başlayan başvurucu, çağrılan takviye kuvvetle kontrol altına alınmıştır. Olay sırasında el telsizi yere düşmüş ancak zarar görmemiştir. Yasal alkol sınırının altında olan 0,22 promil alkollü olduğu tespit edilen başvurucu, polis merkezine götürülmüştür.

6. Kolluk görevlilerince olay günü düzenlenen tutanağa göre saat 20.00 sıralarında trafik ekibinin takviye ekip istemesi üzerine olay yerine gidildiğinde görevli polis memuruyla başvurucunun tartıştığı görülmüştür. Bağıran başvurucu, uzaklaştırılmış; sakin olması, aksi hâlde zor kullanılacağı konusunda uyarılmıştır. Başvurucu olay yerinden ayrılmak isteyince kademeli olarak zor kullanılmış ve ekip aracının nezarethane bölümüne alınmıştır. Başvurucu, hastaneye götürülürken araç içinde tekme atmış ve kafasını sağa sola vurarak hakaret etmiş; tehdit etmiştir. Başvurucu rapor alındıktan sonra polis merkezine getirilmiştir.

7. Denizli Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından olay nedeniyle başvurucu hakkında görevi yaptırmamak için direnme, trafik güvenliğini tehlikeye sokma, hakaret, alkol veya uyuşturucu maddenin etkisi altındayken araç kullanma suçlarından, müşteki

şüpheli polis memuru E.M. hakkında başvurucuya yönelik hakaret ve tehdit ile B.N.S.ye yönelik hakaret, basit yaralama, tehdit suçlarından, müşteki şüpheli polis memuru N.Ö. hakkında B.N.S.ye yönelik hakaret, basit yaralama suçlarından resen başlatılan ceza soruşturması kapsamında kolluk tarafından yapılan araştırmada olay yeri görüntülerini kaydeden işyeri kamerası bulunmadığı tespit edilmiştir.

8. Polis memurları T.Ş. ve T.Y. olay günü polis merkezinde alınan ifadelerinde tutanak içeriğiyle aynı yönde beyanda bulunmuş; başvurucunun yanında bir kadın olduğunu, sürücü belgesini yanında bulundurmama ve kırmızı ışık kuralına uymama eyleminden dolayı başvurucu hakkında cezai işlem yapıldığını belirtmiştir. Polis memuru N.Ö. aynı gün polis merkezinde alınan ifadesinde takviye ekip olarak E.M. ile olay yerine gittiklerini, başvurucunun kendilerini itmesi üzerine kademeli olarak zor kullandıklarını, başvurucunun araç içinde kendisini sağa sola vurarak tekme attığını belirtmiştir. Polis memuru E.M. aynı gün polis merkezinde alınan ifadesinde takviye ekip olarak N.Ö. ile olay yerine gittiklerini belirterek N.Ö. ile aynı yönde beyanda bulunmuştur.

9. Başvurucu, olay günü polis merkezinde alınan ifadesinde özetle uygulama yaptıklarını söyleyen trafik polislerinin kimlik olarak avukat kimlik belgesini kabul etmediklerini ve alkol kontrolü yapmak istediklerini, çıkan tartışma üzerine takviye polis ekibi çağırdıklarını, kendisini yere yatırıp tekmelediklerini belirtmiştir.

10. Şikâyetçi B.N.S. olay günü polis merkezinde alınan ifadesinde; sürücüsü olduğu araçla seyir hâlindeyken aracı durdurması üzerine yanlarına gelen polis memurlarının uygulama yaptıklarını söyleyip başvurucudan kimlik istediklerini ve başvurucunun ibraz ettiği avukat kimliğini kabul etmediklerini, olaylar sırasında cep telefonu ile görüntü kaydı aldığını, polis memurlarının kolunu arkaya kıvırarak göğsüne yumruk atması nedeniyle yaralandığını, sonrasında polislerin başvurucuyu yere yatırıp tekmelediklerini ifade etmiştir.

11. Olayın görgü tanığı M.B. 2/1/2020 tarihinde polis merkezinde alınan ifadesinde; olayı evinin balkonundan gördüğünü, polislere 10 dakika süresince bağıran kişi ile yanındaki kişiyi polisin sakince uyarıp kimseye vurmadığını belirtmiştir.

12. Başsavcılık tarafından 3/3/2020 tarihinde dinlenen tanık A.Ö. beyanlarında özetle başvurucu ve B.N.S. ile yılbaşı eğlencesi için gittikleri lokantadan çıktıktan sonra aracıyla başvurucuyu takip ettiğini, markete girmek için duran başvurucunun aracının hemen arkasında durduğunu, başvurucunun aracının önüne gelen trafik ekibinin başvurucudan kimlik istediğini, avukat kimliğini kabul etmeyen polislerin başvurucuya alkolmetre üfletmek istediğini, çıkan tartışma üzerine polislerin takviye kuvvet istediğini, gelen polislerin başvurucuya kelepçe takıp onu ekip arabasına bindirdiğini ifade etmiştir.

13. Soruşturma kapsamında polis memurlarınca yapılan görüntü incelemesi neticesinde hazırlanan 2/1/2020 ve 3/1/2020 tarihli tutanaklarda başvurucunun alkolmetreyi almak istediği, polislere bağırdığı, kelepçelendiği ve polis merkezinde bulunduğu anlara ilişkin olarak görüntü tespiti ve konuşma dökümü yapılmıştır. Başsavcılık tarafından yaptırılan bilirkişi incelemesi neticesinde alınan iki ayrı bilirkişi raporunda olaya ilişkin görüntü tespiti ve konuşma dökümü verilmiştir. Çözümleme tutanaklarında başvurucunun polis memurlarınca çelme takılarak yere yatırıldığı, polis memurunun başvurucuya kelepçe taktıktan sonra “Nasıl vurdum kelepçeyi?” dediği, başvurucunun “Tamam, görüşeceğiz!” dediği, polis merkezindeki görüntülerde konuşma dökümünün bulunmadığı görülmüştür.

14. Soruşturma neticesinde Başsavcılık şüpheli polis memurları hakkında hakaret, basit

yaralama, tehdit, başvurucu hakkında görevi yaptırmamak için direnme, trafik güvenliğini tehlikeye sokma, hakaret, alkol veya uyuşturucu maddenin etkisi altındayken araç kullanma eylemlerinden kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiş; kararda, hakaret suçuna ilişkin olarak başvurucunun soyut iddiası dışında herhangi bir delil bulunmadığı, başvurucunun basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek şekilde yaralanmasının kasti vurma neticesinde olmadığı, çıkan arbede esnasında polis arabasına bindirilmek istenirken yere yatıp pasif direnmesinden ve arabaya binmek istememesinden dolayı polisin zor kullanma yetkisini aşmayacak şekilde yaptığı müdahaleler sonucu kızarıklık oluştuğu gerekçesini açıklamıştır. Ayrıca başvurucunun yerde yatar vaziyette pasif olarak direndiği ve polis memuru müşteki şüpheli E.M.nin parmağında oluşan hafif lezyonun müdahale esnasında meydana geldiğine kanaat getirdiğini, bu sebeple direnme suçunun oluşmadığını belirtmiştir. Başvurucunun karara itirazı Denizli 2. Sulh Ceza Hâkimliğince 15/10/2020 tarihinde reddedilmiştir.

15. Başvurucu nihai kararı 10/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 23/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kötü (İnsan Haysiyetiyle Bağdaşmayan) Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, polis memurlarının şiddeti ile olay hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının itirazmercii kararının gerekçesiz olması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

17. Başvuru kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan şiddete maruz kalınması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları ilke olarak Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

20. Gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada bir yaralanma meydana gelmiş ise bu olaya ilişkin olarak tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlara aittir (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Bunun sebebi bu tür olaylarda gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgilerin çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

21. Başvuruya konu edilen olay hakkında yürütülen soruşturmada kamu görevlileri tarafından kullanılan gücün zor kullanma yetkisini aşmayacak nitelikte olduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Bu durumda kötü muamele yasağının maddi boyutu kapsamında incelenmesi gereken husus, kullanılan gücün kesin olarak gerekli olup olmadığı, gerekli ise gücün aşırıya kaçmadan, başvurucunun tutumuyla da orantılı olarak kullanılıp kullanılmadığıdır.

22. Somut olayda soruşturma kapsamında başvurucunun yere yatıp pasif olarak direndiği ve

polis memuru E.M.nin parmağında oluşan hafif lezyonun müdahale esnasında oluştuğuna kanaat getirildiği, bu sebeple direnme suçunun da oluşmadığı gerekçesi açıklanarak başvurucu hakkında görevi yaptırmamak için direnme suçundan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği görülmüştür. Başvurucunun hangi amaçla (suç isnadı nedeniyle verilen bir gözaltı kararının yerine getirilmesi, idari yaptırım karar tutanağı düzenleme vb.) polis aracına bindirilmeye çalışıldığı kararda açıklanmamıştır. Başvurucu hakkında gözaltı kararı bulunmadığı kolluk tarafından düzenlenen belgelerden anlaşılmaktadır. İdari para cezası uygulanması için başvurucunun zorla bir araca bindirilerek polis karakoluna götürülmesine ise gerek yoktur. Açıklanan gerekçelerle soruşturma neticesinde verilen kararda başvurucuya yönelik güç kullanımının gerekliliği noktasındaki soruların cevapsız kaldığı, olayda güç kullanımının kesin olarak gerekli olduğunun ortaya konulamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

23. Diğer taraftan soruşturma kapsamında alınan bilirkişi raporunda polis memurunun başvurucuyu yere yatırmaya çalıştığı ve başvurucuya çelme takarak onu yere düşürdüğü, bir polis memurunun “Nasıl vurdum kelepçeyi?” dediği belirtilmiştir. Soruşturma mercii tarafından verilen kararda bu hususta hiçbir değerlendirme yapılmadığı görülmüş olup başvurucuya karşı kullanılan gücün kesin olarak gerekli olduğu yanında orantılı olduğunun da ortaya konulamadığı açıktır.

24. Anayasa Mahkemesinin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurucunun yaralanmasına neden olan muamele, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. S.D., § 84-88; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, §§ 90-94). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

25. Anayasa’nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D., §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

26. Olayın gerçekleşme koşullarının tespitine ve varsa sorumluların belirlenerek mümkünse cezalandırılmalarına engel olmadığı sürece Anayasa’nın 17. maddesi gereğince yürütülecek soruşturmalarda soruşturma makamlarının olayın gelişimine ve delillerin elde edilmesine ilişkin olarak mağdurun her türlü iddiasını ve talebini karşılama zorunluluğu vardır (Mehmet Bayram, B. No: 2013/5963, 13/4/2016, § 50).

27. Somut olayda başvuruya konu soruşturma sürecinde adli raporlar alınmış, konuyla ilgili kişiler dinlenmiş, görüntü kayıtlarının çözümü yapılarak bilirkişiye inceletilmiştir.

Başvurucu soruşturma sürecine etkili bir şekilde katılabilmiş, soruşturma makul bir süratte yürütülmüştür. Ne var ki soruşturmayı neticelendiren kararda başvurucuya karşı güç kullanılmasının neden gerekli olduğu, başvurucunun hangi meşru amaçla polis aracına bindirildiği hususları tartışılmamıştır. Güç kullanımının kesin gerekli olduğu kabul edilse bile kullanılan gücün orantılı olup olmadığına ilişkin değerlendirme yapılmamıştır. Kararda başvurucunun çelme takılarak yere düşürülmesi ile bir polis memurunun "Nasıl vurdum kelepçeyi?" biçimindeki ifadesi birlikte değerlendirilmemiş, yaralanmanın bu olaydan kaynaklanıp kaynaklanmadığı araştırılmamıştır. Bunun yanında Cumhuriyet savcısı tarafından bizzat ve öncelikle yürütülmesi gereken soruşturmada olaya karışan kolluk görevlilerinin karara esas alınan ifadelerinin bağlı oldukları birim tarafından alınıp alınmadığı da belirsizdir. Bu nedenlerle kötü muamele oluşturduğu iddia edilen eylemlerin ve olayın aydınlatılması amacıyla etkili bir ceza soruşturması yürütülmediği, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmama ve temelden yoksun sonuçlara dayanmama gerekliliklerine uyma konusunda özen gösterilmediği kanaatine varılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

29. Başvurucunun gözaltının hukuki olmadığına ilişkin iddiasının Veli Saçılık (3) (B. No: 2018/27473, 29/3/2023) kararı doğrultusunda, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının Bayram Gök (B. No: 2012/946, 26/3/2013) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden soruşturma talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma mercilerince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) , B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin

sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Denizli Cumhuriyet Başsavcılığına GÖNDERİLMESİNE (Sor. No: 2020/3631),

E. 446,9 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İMAM TINIĞ

B. No: 2021/16550 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/16550

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İMAM TINIĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/16550)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : İmam TINIĞ

Vekili : Av. Mahmut ÇİFTÇİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, imza incelemesi konusunda bilirkişi raporu alınması talebinin reddedilmesi ile usule ilişkin imkânlar noktasına dezavantajlı konuma düşürülme nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Müşteki firmanın vekili, İstanbul İcra Ceza Mahkemesine hitaben verdiği 8/11/2019 tarihli şikâyet dilekçesiyle başvurucunun keşide ettiği çekin karşılığını bankada bulundurmadığından ve "Karşılıksızdır." işlemi yapılmasına sebebiyet verdiğinden bahisle 14/12/2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince başcurucunun cezalandırılmasını talep etmiştir.

3. Gebze 1. İcra Ceza Mahkemesi (Mahkeme) yargılama sonucunda başvurucunun 97.970 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Başvurucu, istinaf kanun yoluna başvurmuş; Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesi 26/1/2021 tarihinde istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık müdafiinin istinaf dilekçesi ile çekteki imzanın sanığa ait olmadığını belirtmiş ise de;

5941 sayılı yasanın 5/1. maddesinde düzenlenen suçun karşılıksız çek keşide etmek suçu olmayıp çekin karşılığını bulundurmama suçu olması bakımından şayet çekteki imza sanığa ait olmasa dahi çekin rıza dışı elden çıktığı ispatlı olmadıkça sorumluluktan kurtulmasının mümkün olmaması birlikte değerlendirildiğinde imza inkarının yargılamayı uzatma amaçlı olduğu kanaat ve takdirine varılarak yapılan incelemede;

Yerel mahkemenin kararında usule ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığı, duruşma tutanakları, savunma ve diğer delillere göre hukuka aykırılığın bulunmadığı bu yönüyle delillerde veya işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığı, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olduğu, eylemin doğru olarak nitelendirilip kanunda öngörülen ceza tipine uyduğu ve cezanın doğru olarak uygulandığı anlaşılmakla,..."

4. Mahkeme 26/2/2021 tarihinde, 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun'un 49. maddesi ile 5941 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5. madde gereğince, anılan ilamın infazının durdurulmasına ve Kanun'da öngörülen ihtarın başvurucuya yapılmasına ilişkin ek karar vermiştir.

5. Başvurucu, mahkûmiyete ilişkin nihai kararı 3/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 1/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Müşteki firma 2/7/2021 tarihinde şikâyetten vazgeçtiğine ilişkin dilekçeyi Mahkemeye sunmuştur. Mahkeme aynı tarihli ek kararı ile hükmün tüm sonuçları ile birlikte ortadan kaldırılmasına karar vermiştir.

7. Komisyon; silahların eşitliği ilkesi ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, dava konusu çek üzerindeki imzanın kendisine ait olmadığını beyan etmesine ve bunun yargılamanın esasını etkileyecek nitelikte olmasına rağmen Mahkemenin bilirkişi incelemesi talebini reddetmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

9. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

10. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve

sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

11. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir.

12. Somut olayda mahkûmiyet kararı kesinleştikten sonra müştekinin şikâyetinden vazgeçmesiyle Mahkeme, hükmün tüm sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldırılmasına karar vermiştir. Bu karar 7/7/2021 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir. Bu olgular başvurucunun ihlal iddialarına yönelik kabul edilebilirlik ve esas incelemesi bakımından oldukça önemlidir. Buna karşılık başvurucu, İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda ifade edilen olgulara ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

13. Başvurucunun başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermeyerek, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmeyerek başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NECİP POLAT

B. No: 2021/16794 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/16794

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECİP POLAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/16794)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Necip POLAT

Vekili : Av. Mehmet POLAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, mahkûmiyet kararının bozulması sonrasında aleyhe değiştirme yasağına aykırı olarak daha fazla cezaya hükmedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun işyerinde hizmet veya mal satışı olmadığı hâlde yapılmış gibi gösterip kredi kartlarından çekim yaparak ve POS cihazından para çekip faiz karşılığı ödünç para vererek tefecilik suçunu işlediği iddiasıyla başvurucu hakkında iddianame düzenlemiştir. Gaziantep 13. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul ederek yargılamaya başlamıştır.

3. Nizip Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucu hakkında başlattığı soruşturma sonucunda 2009, 2010, 2011 ve 2012 yıllarında zincirleme şekilde tefecilik, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile 23/2/2006 tarihli ve 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'na muhalefet suçlarını işlediği iddiasıyla iddianame düzenlemiştir. Nizip Asliye Ceza Mahkemesi iddianamenin kabulüne karar vererek yargılamaya başlamış, dosyanın

Mahkemede tefecilik suçundan açılan kamu davası ile birleştirilmesine karar vermiştir.

4. Birleştirme kararından sonra Mahkeme, sekiz celse daha duruşma yapmış; yargılama sonucunda yalnızca tefecilik suçundan 3 yıl 1 ay 15 gün hapis cezası ve 19.320 TL adli para cezası ile başvurucunun cezalandırılmasına karar vermiştir. Başvurucu, mahkûmiyet kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Kanun yolu incelemesinde Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 10. Ceza Dairesi (Daire) başvurucu hakkında birden fazla suçtan kamu davası açılmasına rağmen yalnızca tefecilik suçundan hüküm kurulduğunu belirlemiştir. Daire, diğer suçlara yönelik verilecek kararın tefecilik suçundan kurulan kararı doğrudan etkileyeceğini belirterek eylemlerin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle mahkûmiyet kararını bozmuştur.

5. Bozma kararından sonra yapılan yargılama sonucunda Mahkeme; başvurucunun2009, 2010, 2011, 2012 takvim yıllarında zincirleme şekilde sahte fatura düzenleme suçlarından mahkumiyetine, tefecilik suçundan başvurucunun kazanılmış hakkını gözeterek önceki hükümden ağır olmayacak şekilde 3 yıl 1 ay 15 gün hapis cezası ve 19.320,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu, diğer nedenlerle birlikte bozma öncesi verilen kararda yalnızca tefecilik suçundan hüküm kurulması ve aleyhine istinaf başvurusu bulunmamasına rağmen bozma sonrası yargılama sonucunda tefecilik ve 213 sayılı Kanun'a muhalefet suçlarından hüküm kurulması nedeniyle istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiş ve mahkûmiyet kararı 11/3/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 24/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 9/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon; aleyhe bozma yasağı yönünden hakkaniyete uygun yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, tefecilik suçundan verilen mahkûmiyet kararına karşı aleyhine kanun yoluna başvurulmamasına rağmen bozma sonrası yapılan yargılama sonucunda tefecilik suçu ile birlikte birden fazla suçtan mahkûmiyetine karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı görüşünde ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, kararda açık bir keyfîlik bulunmadığı bildirilmiştir.

10. Başvuru, aleyhe değiştirme yasağı yönünden adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. İlke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

12. Kanun yoluna sadece sanık lehine başvurulması hâlinde yeniden verilecek hükmün önceki hükümle tespit edilen cezadan daha ağır olmamasını ifade eden aleyhe değiştirme

yasağının amacı sanıkların haklarında verilen cezanın artacağı endişesi yaşamadan kanun yoluna başvurabilmeleridir. Aleyhe değiştirme yasağı, sanığın aleyhine ya da hem lehine hem aleyhine kanun yoluna başvurulması durumunda uygulanamamaktadır. Yine ilk derece mahkemesince verilen ilk kararda suçun tespiti yapıldığı hâlde cezaya hükmedilmesi unutulmuş ise aleyhe değiştirme yasağı geçerli değildir. Nitekim Yargıtay da birçok kararında kamu davası açılan bir suçtan ilk derece mahkemelerince hüküm kurulmasının unutulması durumunda zamanaşımı süresi içinde hüküm kurulmasının mümkün olduğunu belirtmiştir (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 19/6/2023 tarihli ve E.2021/5823, K.2023/4378; Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 21/12/2022 tarihli ve E.2022/1808, K.2022/10278; Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 18/10/2022 tarihli ve E.2021/18852, K.2022/14013 sayılı kararları). Yargıtay ayrıca sanık hakkında hüküm kurulmasının unutulduğu bu gibi hâllerde unutulan kamu davası yönünden mahkûmiyet hükmü verilmesinin sanık hakkında kazanılmış hak oluşturmayacağına karar vermiştir (Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 27/3/2023 tarihli ve E.2022/12187, K.2023/1311 sayılı kararı).

13. Somut olayda Mahkeme ilk olarak başvurucu hakkında yalnızca tefecilik suçundan karar vermiş; başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Daire, başvurucu hakkında 213 sayılı Kanun'a ve 5464 sayılı Kanun'a muhalefet suçlarından açılan kamu davalarına yönelik karar verilmemesi, anılan suçlardan verilecek kararın tefecilik suçundan verilen kararı etkileyecek nitelikte olması nedeniyle kararı bozmuştur. Bozma kararı üzerine Mahkeme, daha önce hüküm kurduğu tefecilik suçundan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 283. maddesinin birinci fıkrası gereğince sanık aleyhine istinaf kanun yoluna başvurulmaması nedeniyle, aleyhe bozma yasağını dikkate alarak bozma öncesi verilen ceza ile aynı cezaya hükmetmiştir (bkz. § 5). Bunun yanında Mahkeme, başvurucu hakkında açılan ancak daha önce karar verilmeyen 213 sayılı Kanun'a muhalefet suçu yönünden de mahkûmiyet kararı vermiştir. Bu hâliyle Mahkemenin bozma kararı öncesinde 213 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan bir karar verilmemesini dikkate alarak bu suçtan verilen mahkûmiyetin aleyhe değiştirme yasağı kapsamında olmadığı ve başvurucu lehine kazanılmış hak doğurmayacağı şeklindeki kabulünde bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan husus bulunmadığı anlaşılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SİBEL BÜYÜKPATIR YAVUZ

B. No: 2021/61363 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/61363

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SİBEL BÜYÜKPATIR YAVUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/61363)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Sibel BÜYÜKPATIR YAVUZ

Vekili : Av. Naz Ege EGE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, istinaf süresinin gerekçesi açıklanmayan kararın tefhim edildiği tarihten başlatılarak istinaf talebinin süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, hakkında açılan ihalenin feshine ilişkin davada verilen karara karşı istinaf talebinde bulunmuştur. İstinaf süresinin ilk derece mahkemesi kararının tefhimi tarihinden başlatılarak hesaplanması nedeniyle başvurucunun istinaf talebi süre yönünden reddedilmiştir. Başvurucu, bu kararı temyiz etmiş; Yargıtay kararı onamıştır. Başvurucu nihai kararın 24/11/2021 tarihinde tebliği üzerine 17/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Rüstem Gül (B. No: 2021/26038, 22/11/2023) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir.

Anılan kararda Anayasa Mahkemesi; gerekçesi açıklanmamış bir hükmün tefhim edilmiş bir hüküm olarak sayılmayacağını, gerekçeli karar tebliğ ya da tefhim edilmeden kanun yoluna başvurma süresinin başlamayacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi; başvurucunun kısa kararla birlikte kararın gerekçesini öğrenemediği, dolayısıyla karar gerekçesini bilmeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf kanun yoluna başvurmasını beklemenin başvurucuya ağır bir külfet yüklediği bu durumda kanun yolu merciinin somut olayın şartlarında istinaf süresini, ilk derece mahkemesi kararının gerekçesi açıklanmadan tefhim tarihinden itibaren başlatmasına ilişkin yorumunun öngörülemez nitelikte olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 41,42). Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu itibarla başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2021/1656, K.2021/1517) iletilmek üzere Burhaniye İcra Hukuk Mahkemesine (E.2020/120, K.2021/8) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TASFİYE HALİNDE GARAJ DOĞA SPORLARI SAVUNMA SANAYİİ GÜVENLİK SİS. TRZM. TEKS. GIDA SAN. VE DIŞ TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2022/10475 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/10475

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TASFİYE HALİNDE GARAJ DOĞA SPORLARI SAVUNMA SANAYİİ GÜVENLİK SİS. TRZM. TEKS. GIDA SAN. VE DIŞ TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/10475)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Tasfiye Halinde Garaj Doğa Sporları

Savunma Sanayii Güvenlik

Sis. Trzm. Teks. Gıda San. ve Dış Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Fatih AVŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; başvurucu şirketin 2010 ve 2011 yılları defter ve belgelerini incelemeye ibraz etmemesi üzerine indirim konusu katma değer vergileri reddedilmek suretiyle 2010/2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 ve 2011/1, 2, 3, 4, 6, 8. dönemlerine ilişkin olarak resen tarh olunan üç kat vergi ziyaı cezalı katma değer vergisi ve özel usulsüzlük cezasının, yapılan tarhiyatın ve kesilen cezanın yasaya aykırı olduğunun tespiti ile şirketin tarh dosyasının ilgili vergi dairesinden celp edilerek incelendiğinde veya bilirkişiler marifetiyle incelettirildiğinde gerçeğin ortaya çıkacağı ileri sürülerek terkini istemiyle açılan davada içtihadı birleştirme

kararına aykırı karar verilerek içtihat birliğinin bozulması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının; defter ve belgelerin dosyaya sunulabileceği yolundaki iddianın mahkeme aşamasında ileri sürülmesi ile temyiz aşamasında ileri sürülmesi arasında ayrım yapılmasını gerektirecek bir neden bulunup bulunmadığı hususunun gerekçede tartışılmamış olması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ayrıca kanun önünde eşitlik ilkesi ile çalışma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İstanbul 10. Vergi Mahkemesi, başvurucunun 2010 ve 2011 yıllarına ait defter ve belgelerini mücbir neden olmaksızın incelemeye ibraz etmediği sabit olduğundan 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 359. maddesine ve 341. maddesinin 2. fıkrasına göre ziyaına uğratılan verginin üç katı tutarında kesilen vergi ziyaı cezasının bir katından fazlaya ilişkin kısmında hukuka aykırılık görmemiş 27/9/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Başvurucu, temyiz aşamasında defter ve belgeleri ibraz edebileceğini belirtmiştir. Danıştay Dördüncü Dairesi 10/3/2020 tarihinde kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görmediğinden temyiz talebini 8/12/2021 tarihinde ise kanunda belirtilen hâllerden hiçbirine uymadığından karar düzeltme talebini reddetmiş ve karar kesinleşmiştir.

3. Başvurucu, nihai hükmü 5/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 2/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Başvurucu; defter ve belgelerin dosyaya sunulabileceği yolundaki iddianın mahkeme aşamasında ileri sürülmesi ile temyiz aşamasında ileri sürülmesi arasında ayrım yapılmasını gerektirecek bir neden bulunup bulunmadığı hususunun gerekçede tartışılmamış olması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının, ayrıca kanun önünde eşitlik ilkesi ile çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de başvuru adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden incelenmiştir.

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikteki iddiaları Tasfiye Halinde Dis Reklam Elek. Bilg. Turz. San. ve Tic. Ltd. Şti. (B. No: 2016/55435, 8/9/2020) kararında incelemiş ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda, başvuru konusuna ilişkin olarak Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun (İBK) 25/7/2019 tarihli ve 30842 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 8/2/2019 tarihli ve E.2013/3, K.2019/1 sayılı kararının bir çözüm getirdiği saptanmıştır. Buna göre İBK; defter ve belgelerini incelemeye yetkili olan inceleme elemanlarına bunları ibraz etmeyen katma değer vergisi mükellefleri adına yapılan cezalı tarhiyatlara karşı açılan davalarda -davacılar tarafından vergilendirme dönemine ilişkin yasal defterler ve belgelerin mahkemeye sunulabileceğinin ileri sürülmesi hâlinde- bu defter ve belgelerin davacıdan istenerek, defterlerdeki kayıtların incelenip bu kayıt ve belgeler hakkında davanın diğer tarafı olan vergi idaresinin görüşü ve saptamaları da alınarak yapılacak hukuki değerlendirmeye göre karar verilmesi gerektiği yönünde içtihatları birleştirmiştir.

6. Anayasa Mahkemesinin anılan kararında; Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı gereği defter ve belgelerin incelenip incelenemeyeceği hususuna ilişkin içtihadın yerleşmesi ve yeknesaklık kazanması bakımından geçen otuz yılı aşkın süre zarfında kanunun yorumunda yeknesaklığın sağlanamamış olmasının Dairelerin görev sahasına bağlı olarak farklı kararların verilmesi sonucunu doğurduğuna, içtihadın birleştirildiği tarihten önceki

dönemde kişilerin bu kadar uzun bir süre belirsiz bir hukuka maruz bırakılmalarının yargılamanın hakkaniyetini zedelediğine ve bu nedenle başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamıştır. Bu doğrultuda başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 10. Vergi Mahkemesine (E.2018/1258, K.2018/2698) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZLEM ÖCAL

B. No: 2022/13051 | Karar tarihi: 02.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/13051

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZLEM ÖCAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/13051)

Karar Tarihi: 2/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Özlem ÖCAL

Vekili : Av. Selahattin KARAHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın gerekçesi açıklanmadığı ve kanun yolu süresinin gerekçeli kararın tebliğinden başlayacağı açıkça belirtildiği hâlde tefhimden başlatılan süre gözetilerek istinaf talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucunun açtığı davada kanun yolu başvurusu, kanun yolu süresinin ilk derece mahkemesinin kararının tefhim tarihinden başlatılarak hesaplanması nedeniyle süresinde olmadığı gerekçesiyle kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu nihai hükmü 6/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 27/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Rüstem Gül (B. No: 2021/26038, 22/11/2023) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi; gerekçesi açıklanmamış bir hükmün tefhim edilmiş bir

hüküm olarak sayılmayacağını, gerekçeli karar tebliğ ya da tefhim edilmeden kanun yoluna başvurma süresinin başlamayacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi; başvurucunun kısa kararla birlikte kararın gerekçesini öğrenemediği, dolayısıyla karar gerekçesini bilmeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf kanun yoluna başvurmasını beklemenin başvurucuya ağır bir külfet yüklediği bu durumda kanun yolu merciinin somut olayın şartlarında istinaf süresini, ilk derece mahkemesi kararının gerekçesi açıklanmadan tefhim tarihinden itibaren başlatmasına ilişkin yorumunun öngörülemez nitelikte olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (anılan kararda bkz. §§ 41,42). Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu itibarla başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 21. Hukuk Dairesine (E.2021/3633, K.2021/3178) iletilmek üzere İstanbul Anadolu 6. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2020/187, K.2021/392) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/5/2024 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE FERİDE ACAR VE AYBAR CAN ACAR

B. No: 2019/4191 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/4191

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE FERİDE ACAR VE AYBAR CAN ACARBAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/4191)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucular : 1. Ayşe Feride ACAR

2. Aybar Can ACAR

Vekili : Av. Havva Denge AKAL ARDIÇOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, rektör olarak görev yapan başvurucunun üniversite yerleşkesinde çıkan olaylarda gereği gibi bir disiplin soruşturması yürütmemesi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Ahmet Acar başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) rektörü olarak görev yapmaktadır. Başvurucu 27/12/2020 tarihinde vefat etmiş, başvurucunun mirasçıları avukatları aracılığıyla 14/1/2021 tarihinde verdikleri dilekçeyle başvuruya devam etmek istediklerini beyan etmiştir. Bu nedenle başvurucu sıfatı, Ahmet Acar'ın ölümünden sonra başvuruyu devam ettiren kişilere aittir ancak karar yazımına ilişkin kolaylık adına işbu kararda geçen başvurucu ifadesi yalnızca Ahmet Acar için kullanılmıştır.

3. Başvuru konusu olay, iki farklı tarihte ODTÜ Kampüsü'nde meydana gelen öğrenci olayları etrafında şekillenmiştir. Anılan olayların ilki, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından

sabah namazı etkinliği kapsamında gönderilen servis aracına binmek isteyen öğrencilere başka bir öğrenci grubunun müdahalesi, ikincisi ise kütüphane mescidi etrafında ODTÜ Gençlik Muhalefeti Grubu ve ODTÜ Mescit Grubu arasında çıkan arbede nedeniyle yaşanmıştır. İdare, bahse konu olaylar nedeniyle soruşturma başlatarak bazı öğrenciler hakkında disiplin cezaları tesis etmiştir. Başvurucunun söz konusu olayların önlenmesinde ve yürütülen soruşturmada gerekli özeni göstermediği gerekçesiyle hakkında şikâyette bulunulması üzerinde disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Soruşturma neticesinde başvurucunun rektör olarak anılan olaylara ilişkin disiplin soruşturmasını gereği gibi yapmadığı, olayların kampüsteki güvenlik tedbiri eksikliği, güvenliği sağlama, öğrenci darp ve saldırı olaylarını engelleme konusundaki ciddi yönetim anlayışı farklılığı ile idari zaafiyetten kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Nihayetinde başvurucunun 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinin (a) alt bendi olan "verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasında, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçlerin korunması, kullanılması ve bakımından kusurlu davranmak" hükmü uyarınca kınama cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

5. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle idare mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi, başvurucunun olaylara yönelik önleyici tedbirler alma, sükûneti sağlama, olayların tekrarlanmasının önüne geçmeye ilişkin tedbirler alma ve güvenlik güçlerinin olaya müdahalesi için gereken koordinasyonu sağlama konularında kusurlu olduğunu belirterek davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

6. Başvurucu nihai kararı 9/1/2019 tarihinde öğrendikten sonra 8/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, müdahalenin ciddi yönetim anlayışı farklılığı gerekçe gösterilerek yapılmasının akademik özerklik kapsamında ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Bunun yanında başvurucu; disiplin soruşturması sırasında fezlekeye üstünlük tanındığı ancak o aşamada bazı usuli eksiklikler olduğunu, Danıştay Birinci Dairesi tarafından verilen men-i muhakeme kararının dikkate alınmadığını, bilirkişi incelemesi yaptırılmadığını, disiplin cezasının kanuni dayanağı bulunmadığını ve mahkeme kararlarının bariz takdir hatası içerdiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun yakınmasına konu disiplin cezasının kişisel görüşleri nedeniyle değil idarecilik görevinin yerine getirilmesinde kusurlu davrandığı gerekçesiyle verildiği, bu çerçevede de başvurucunun ifade özgürlüğüne herhangi bir müdahalede bulunulup bulunulmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

9. Somut olaya konu müdahale; başvurucunun olaylara (bkz. § 3) ilişkin disiplin soruşturmasını bir rektör olarak gereği gibi yapmadığı, olayların kampüsteki güvenlik tedbiri eksikliği, güvenliği sağlama, öğrenci darp ve saldırı olaylarını engelleme

konusundaki ciddi yönetim anlayışı farklılığı ile idari zaafiyet gösterdiği gerekçesiyle yapılmıştır. Dolayısıyla başvurucu, her ne kadar müdahalenin ideolojik duruş bağlamında farklı bir yönetim anlayışına sahip olmasından kaynaklandığını ve bu durumun ifade özgürlüğünü ilgilendirdiğini ileri sürmüşse de müdahalenin doğrudan bir düşünce açıklamasının veya bu anlama gelebilecek herhangi bir eylemin sonucunda yapıldığı ortaya konulamadığı ve konunun özü itibarıyla da ifade özgürlüğü kapsamında olmadığı değerlendirilerek başvuru, adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında incelenmiştir.

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; yargı mercilerinin fezlekedeki ifadeleri doğrudan karara almanın ötesinde herhangi bir araştırma ve inceleme yapmaksızın genel ve soyut ifadelerle eylemin sübuta erdiğine karar verdiğini, bu nedenle oluşan açık ve bariz takdir hatasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Bu bağlamda başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma güvencesi yönünden incelenmiştir.

11. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

12. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda mahkemelerin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

13. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin mahkemelerin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi mahkemelerin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 83).

14. Somut olayda ilk derece mahkemesi, uyuşmazlığa ilişkin tespitlerin başvurucunun önleyici tedbirleri alma, olayları durdurma ve sükûneti sağlama, tekrarlanmamasını temin etme ve emniyet teşkilatı ile gereken koordinasyonu sağlama konularında kusurlu olduğunu

açıkça gösterdiği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

15. Başvuru konusu eylemleri değerlendirmek ve disiplin cezası şeklindeki müdahale için gereken şartların sağlanıp sağlanmadığını tespit etmek hukuk kurallarını öncelikle yorumlama yetkisini haiz olan mahkemelerin takdirindedir. Anayasa Mahkemesinin görevi mahkemelerin yorumlarının açıkça keyfî veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemekten ibarettir. Buna göre dava dosyasına yansıyan tespitlerin son derece detaylı olarak ilk derece mahkemesi kararına işlendiği, bu tespitlerin değerlendirilerek dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığına karar verildiği anlaşıldığından yapılan yargısal değerlendirmelerin hukuk kurallarının somut olaya uygulanmasına yönelik olduğu ve bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir unsur içermediği kabul edilmelidir.

16. Bu itibarla somut olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddiasının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu; soruşturma aşamasında keşif yapılmadığını, kamera kayıtlarının incelendiğine ilişkin bir bilgi bulunmadığını, tanık ifadelerinin alınmadığını, uzman görüşüne başvurulmadığını ve olaylar öncesinde kolluk güçleri tarafından verildiği iddia edilen istihbarı bilginin gerçekten paylaşılıp paylaşılmadığının bilinmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bu bağlamda başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesi yönünden incelenmiştir.

19. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri de silahların eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir. Ceza davalarının yanı sıra medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin hukuk davaları ve idari davalarda da bu ilkeye uyulması gerekir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi gereğince uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 18).

20. Delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisinin esasen mahkemelere ait olduğu, mahkemelerin dava konusuna, elde edilen delilerin ağırlığına ve ileri sürülen iddialara göre tanık beyanı, kamera kayıtlarının incelenmesi ve bilirkişi incelemesi gibi delilleri toplamama veya incelememe konusunda takdir yetkisine sahip olduğu dikkatten kaçmamalıdır. Somut olayda tam yetkili mahkemece inceleme yapıldığı ve bu bağlamda başvurucunun iddialarını ileri sürebildiği görülmektedir. Bunun yanında başvurucunun iddiasının haklılığını ortaya koyabilmek için tanık dinlenmesine, kamera kayıtlarının incelenmesine ve bilirkişi raporu alınmasına neden ihtiyaç olduğunun yönelik ikna edici bir açıklama yapmaması karşısında başvurucunun söz

konusu taleplerinin karşılanmaması nedeniyle yargılamada dezavantajlı bir duruma düştüğünü de kabul etmek mümkün olmamıştır. Bu itibarla yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde işlemin tesisi sürecinde adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların yargılamanın adil bir şekilde yapılmasını engelleyecek nitelikte olmadığı anlaşıldığından silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu, uygulanan disiplin cezasının yasal bir dayanağının bulunmadığını belirterek suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa Mahkemesi Selçuk Özbölük (B. No: 2015/7206, 14/11/2018) kararında, uygulanan disiplin cezasına ilişkin benzer bir iddiayı suçta ve cezada kanunilik yönünden incelemiş, cezanın Anayasa'nın 38. maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 7. maddesinin ortak koruma alanı kapsamında kalmadığına karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu yaptırımın 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda ya da ceza hukuku mevzuatında suç olarak düzenlenmediğini, başvurucunun mesleğini yerine getirmesine dair edimlere ilişkin olduğunu, isnat edilen eylemlerin yalnızca belirli bir meslek grubu tarafından gerçekleştirilmesinin mümkün olduğunu, bu meslek grubunda yer almayan kişileri ise ilgilendirmediğini ve disiplin yaptırımlarının hürriyeti bağlayıcı ceza sonucu doğurmadığını dikkate almıştır. Anılan gerekçelerle başvurucuya yöneltilen isnadın disiplin hukuku alanında kaldığını ve başvurunun bir suç isnadının karara bağlanmasına ilişkin bir uyuşmazlığı konu edinmediğinin açık olduğunu ifade eden Anayasa Mahkemesi, başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna varmıştır (Selçuk Özbölük, §§ 41-43).

24. Somut olayın şartlarının da inceleme konusu yönünden anılan karardan farklı olmadığı değerlendirilmiştir. Nitekim yukarıda da ifade edildiği üzere başvurucunun görevini gereği gibi yerine getirmediği gerekçesiyle hakkında disiplin cezası tesis edilmiştir. Nihayetinde başvuru konusu müdahalenin disiplin hukuku alanında kalması nedeniyle somut olayda Selçuk Özbölük kararında varılan sonuçtan ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmadığına, başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, aynı eylemlere ilişkin olarak Danıştay Birinci Dairesince adli yönden men-i muhakeme (son soruşturma açılmamasına) kararı verilmesine rağmen bu hususun mahkemelerce dikkate alınmamasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun anılan iddiası adil yargılanma hakkı kapsamındaki masumiyet karinesi yönünden incelenmiştir.

26. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." şeklinde düzenlenmiştir.

27. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133,

K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

28. Anayasa Mahkemesi çok sayıda kararında kişilerin cezai sorumluluğunun bulunmadığı tespit edilmiş veya ceza sorumluluğu ortadan kalkmış olsa dahi aynı olaylar nedeniyle -daha hafif bir ispat külfeti temelinde- başka tür bir sorumluluğun tesis edilmesinin önünde bir engel bulunmadığını belirtmiştir. Bu bağlamda ceza yargılamasına konu maddi olay ve olguların disiplin hukuku esasları çerçevesinde diğer kamu makamlarınca (idari/adli) ayrıca değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonucunda ulaşılacak kanaate göre işlem/karar tesis edilmesi mümkündür (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kürşat Eyol, § 30; Özcan Pektaş, B. No: 2013/6879, 2/12/2015, § 25; Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 48).

29. Bu itibarla yapılacak değerlendirmede, öncelikle istinaf kanun yolunda kesinleşen mahkeme kararının Danıştay Birinci Dairesinin verdiği men-i muhakeme kararını tartışmaya açacak mahiyette olup olmadığının ortaya konulması gerekmektedir. İlk derece mahkemesi kararında, başvurucunun adli yönden suçlu olduğuna yönelik bir ithamın bulunmadığı, yalnızca somut olayın disiplin mevzuatı yönünden değerlendirildiği ve tesis edilen işlemin hukuka uygun olduğu yönünde hüküm kurulduğu görülmektedir. Dolayısıyla somut olayda ilk derece mahkemesinin men-i muhakeme kararından bağımsız şekilde, disiplin sürecindeki bilgi ve belgelere dayanarak bir karar verdiği kabul edilmelidir. Buna göre bireysel başvuruya konu edilen kararda masumiyet karinesinin ilkesinin ihlal edilmediği sonucuna varılmaktadır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.T.

B. No: 2019/5853 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/5853

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

M. T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/5853)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ömer MENCİK

Başvurucu : M.T.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan ve çok sayıda dilekçe yazarak suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yaptığı gerekçesiyle disiplin cezasıyla cezalandırılan başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/2/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ve Bakanlık görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Trabzon E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan hükümlü olarak bulunmaktadır.

6. Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında Ceza İnfaz Kurumuna bir yazı yazmıştır. Başsavcılık yazıda, FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlardan tutuklu veya hükümlü olarak Ceza İnfaz Kurumunda bulunan bazı kişilerin Ceza İnfaz Kurumuna ve Başsavcılığa aynı veya benzer konularda sürekli dilekçeler yazdıklarını, aynı eylemin başka ceza infaz kurumlarında da gerçekleştirildiğinin tespit edildiğini belirtmiştir. Başsavcılık ayrıca, anılan örgütle bağlantılı olarak ceza infaz kurumunda bulunanların bu şekilde davranmalarının bir örgütsel faaliyet çerçevesinde yapılıp yapılmadığının araştırıldığını ifade etmiştir.

7. Başsavcılık araştırma faaliyetinin Trabzon İl Emniyet Müdürlüğünce yapıldığını belirtmiştir. İl Emniyet Müdürlüğünün yazı içeriği incelendiğinde, FETÖ/PDY'nin, bu örgütle bağlantılı suçlardan tutuklu veya hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunanlara;

i. Ülkedeki tüm ceza infaz kurumlarındaki şartların mahkûmlar açısından elverişsiz olduğunu ve kurumlarda birçok hukuksuzluk yaşandığını belirten dilekçeler yazılması, bu dilekçelerle infaz hâkimliklerine ve Cumhuriyet başsavcılıklarına doğrudan veya kurum aracılığıyla başvurulması,

ii. Ceza infaz kurumlarındaki olumsuzlukları içeren dilekçelerle Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesine başvurulması,

iii. Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Komitesine posta veya online form ile şikâyette bulunarak inceleme heyeti talep edilmesi,

iv. Uzun tutukluluk ile ilgili olarak şahsen veya avukatlar aracılığıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurular yapılması, bu yola başvuru öncesinde iddianame kabulüne kadar sırasıyla sulh ceza hâkimliklerine ve Anayasa Mahkemesine, iddianamenin kabulü sonrasında ise ağır ceza mahkemelerine ve Anayasa Mahkemesine başvuru yapılması,

v. Yargılamalar sırasında öne sürülen taleplerin kabul edilmemesi durumunda ilgili hâkimler hakkında Hâkimler ve Savcılar Kuruluna şikâyette bulunulması, bunun yanında Türkiye Büyük Millet Meclisi, Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER) ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) gibi resmî kurumlara da şikâyetlerin iletilmesi,

vi. Sürekli olarak ceza infaz kurumu personellerini şikâyet etmeleri, bu hususta dilekçeler yazmaları talimatları verdiği yönünde istihbari bilgilere ulaşıldığını açıklamaktadır.

8. Başsavcılık gelen yazı içeriğini dikkate alarak FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan Ceza İnfaz Kurumunda bulunan M.T. nın (başvurucu) örgütün istek ve talepleri doğrultusunda sürekli bir şekilde dilekçe yazdığını, bu kişi hakkında Ceza İnfaz Kurumunda örgüt faaliyeti yürütmek eyleminden dolayı gerekli işlemlerin yapılması gerektiğini belirtmiştir.

9. Başsavcılık yazısı üzerine başvurucu hakkında bir disiplin soruşturması başlatılmıştır. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu (Disiplin Kurulu) yaptığı soruşturma sonucunda suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma veya yaptırma eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvurucu hakkında 11 gün hücreye koyma cezası verilmesine 5/12/2018 tarihinde karar vermiştir.

10. Disiplin Kurulu, başvurucunun benzer ve aynı konulara ilişkin olarak Ceza İnfaz

Kurumuna geldiği 31/7/2016 tarihinden disiplin cezasının verildiği 5/12/2018 tarihine kadar 446 adet dilekçe yazdığını, dilekçelerde özellikle Ceza İnfaz Kurumu personelini ve işleyişini sürekli aynı nedenlerden ötürü şikâyet ettiğini ve böylece sürekli bir şekilde taleplerde bulunduğunu belirtmiştir. Disiplin Kurulu bu tespit sonrasında, Başsavcılık ve Trabzon İl Emniyet Müdürlüğü yazılarını da dikkate alarak, başvurucunun bu dilekçeleri FETÖ/PDY'nin sürekli bir şekilde kamu görevlilerinin şikâyet edilmesi talimatı doğrultusunda ve örgütsel bir faaliyetin icrası kapsamında yazdığını ifade etmiş ve anılan disiplin suçunun somut olayda oluştuğunu kabul etmiştir.

11. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Trabzon İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği/Hâkimlik) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun itirazını 4/1/2019 tarihinde reddetmiştir. Hâkimlik, başvurucunun yazdığı dilekçelerin sayısı ve içeriği ile Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğu süre birlikte değerlendirildiğinde, dilekçelerin şahsi ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olmaktan ziyade, kamu kuruluşlarını ve çalışanlarını iş yoğunluğu ile yıldırma amacı taşıdığını belirtmiştir. Daha sonra İnfaz Hâkimliği, başvurucunun eylemi ile mensubu bulunduğu örgütün organizasyonuna hizmet etme ve örgüt üyelerinin motivasyonunu sağlama amacı taşıdığını ifade etmiştir. Bu değerlendirmeler sonrasında İnfaz Hâkimliği, başvurucunun suç örgütlerinin propagandası faaliyetini yerine getirdiğini kabul etmiştir.

12. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı itiraz yoluna başvurmuştur. Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) İnfaz Hâkimliği kararının usul ve yasaya uygun olduğundan bahisle anılan itirazı 11/2/2019 tarihinde reddetmiştir.

13. Başvurucu, nihai kararı 15/2/2019 tarihinde öğrendikten sonra 19/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 37. maddesinin (1) numaralı fıkrasının olay tarihindeki hâli şöyledir:

"Hükümlü hakkında kurumda, düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlâl ettiğinde, eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre Kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanır."

15. 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(3) Onbir günden yirmi güne kadar hücreye koyma cezasını gerektiren eylemler şunlardır:

...

l) Suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 15/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu; dilekçelerini Ceza İnfaz Kurumunda yaşadığı mağduriyetlerini ilgili yerlere iletme amacıyla yazdığını, herhangi bir örgüt üyesi olmadığı için talimatla iş yapmasının

mümkün olmadığını, hakkını aradığı için disiplin yaptırımına tabi tutulduğunu belirtmiştir. Başvurucu ayrıca hakkında talimatla soruşturma yapıldığını, kendisinin mobbing uygulamasının mümkün olmadığını çünkü kurum personelinin üstü konumunda bulunmadığını, gerçeği yansıtmayan gerekçelerle hakkında disiplin yaptırımı uygulandığını belirterek hak arama özgürlüğünün, masumiyet karinesinin ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde, 30/7/2016 tarihinde tutuklanan başvurucunun 31/7/2016 tarihinde Trabzon E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna alındığı, 18/11/2018 tarihinde Trabzon E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Beşikdüzü T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledildiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca başvurucunun Beşikdüzü T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kaldığı 18/11/2018 tarihi ile 25/4/2022 tarihi arasında 2018 yılı içerisinde 91 adet, 2019 yılı içerisinde 140 adet, 2020 yılı içerisinde 58 adet ve 2021 yılı içerisinde Ocak ayında 2, Şubat ayında 1, Mart ayında 2, Mayıs ayında 1 adet olmak üzere toplam 6 adet dilekçelerini ilgili kurum ve kuruluşlara iletilmek üzere anılan Kurum müdürlüğüne teslim ettiği ve dilekçelerin UYAP sistemi üzerinden ilgili kurum ve kuruluşlara gönderildiği ifade edilmiştir. Bu açıklamalar sonrasında Bakanlık, ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede değinilen bu açıklamaların, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.

19. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel hatlarıyla başvuru formunda belirttiği iddialarını tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

20. Anayasa'nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar "söz, yazı, resim veya başka yollar" olarak belirtilmiş ve "başka yollar" ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir (Emin Aydın, B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 43). Somut olayda başvurucu, iç dünyasında sahip olduğu düşüncelerini yazı ile açıklamış; söz konusu dilekçeleri düşünceyi açıklama özgürlüğünün bir aracı olarak kullanmıştır. Bu nedenle mevcut koşullar altında başvurucunun bu başlık altındaki şikâyetlerinin ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Ceza infaz kurumunda çok sayıda dilekçe yazdığı gerekçesiyle başvurucu hakkında bir disiplin cezası uygulanması başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahale oluşturur. Anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

23. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amaçları kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

a. Hükümlü ve Tutukluların İfade Özgürlüğü

24. Hükümlü ve tutuklular, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65). Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüğünün de Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altında olduğu konusunda hiçbir şüphe bulunmamaktadır (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Bununla birlikte ifade özgürlüğü mutlak bir hak değildir ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlanabilir. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

b. Hükümlü ve Tutuklular Hakkında Disiplin Cezası Uygulanmasına İlişkin İlkeler

25. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber, B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

26. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun yazdığı mektupta yer alan sözlerin kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

c. Somut Olayın Değerlendirilmesi

27. Başvurucu hakkında yazmış olduğu dilekçelerin çokluğu nedeniyle bir disiplin

soruşturması yapılmış, örgüt talimatı çerçevesinde ve örgütsel dayanışmayı canlı tutmak amacıyla söz konusu dilekçe yazmayı örgütsel bir eylem şekli olarak benimsediği değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonrasında suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma veya yaptırma eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvurucu hakkında disiplin cezası uygulanmıştır.

28. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararında 5275 sayılı Kanun'da yer alan suç örgütlerinin propaganda faaliyetlerini yapma disiplin suçunun, sadece terör örgütlerinin propagandasının yapılmasını değil her tür suç örgütünün ceza infaz kurumunda propagandasının yapılmasını düzenlediğini, söz konusu suç örgütünün silahlı bir örgüt olmasının mümkün olduğu gibi silahsız bir örgüt olmasının da mümkün olduğunu belirtmiştir. Bu değerlendirme sonrasında Anayasa Mahkemesi, suç örgütlerinin propaganda faaliyetlerini yapma disiplin suçunun sadece bir terör örgütün şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gösterme veya övme ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik etmeyle sınırlandırılmasının mümkün olmadığını, örgütsel motivasyonu güçlendirmek, örgüte bağlılığı canlı tutmak, örgütün amaçlarını gerçekleştireceği ümidini aşılamak, örgütün korkutuculuk gücünü yaymak, örgütsel eylemleri yüceltmek, örgütün kurucu, yönetici veya üyelerini övmek amacıyla yapılan, ceza infaz kurumlarının güvenliği ve disiplini tehdit eden, mahkûmların ıslahı amacı ile çatışan faaliyetlerin tamamının bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (Abdulkadir Yurcu [GK], B. No: 2018/35713, 26/1/2023, § 25; Şeyhmus Ablak, B. No: 2019/14529, 30/3/2023, § 31; Çetin Sağır ve Diğerleri, B. No: 2021/8864, 24/5/2023, § 37).

29. Bu açıklamalardan çıkan sonuca göre terör örgütlerinin çağrısı üzerine yapıldığı ya da örgütsel bağlılığı canlı tutma amacına yöneldiği konusunda makul gerekçeler bulunan ve ceza infaz kurumlarının güvenliği ve disiplini tehdit eden, mahkûmların ıslahı amacı ile çatışan faaliyetlerin suç örgütlerinin propaganda faaliyetlerini yapma disiplin eylemi kapsamında değerlendirilmesi mümkün olacaktır. Ancak yapılan eylemin terör örgütlerinin çağrısı üzerine yapıldığı ya da örgütsel bağlılığı canlı tutma amacına yöneldiği konusunda makul gerekçenin var olduğu somut verilere dayalı olarak gösterilmek zorundadır.

30. Somut olayda başvurucunun örgütsel bir talimatın gereği olarak sürekli bir şekilde dilekçe yazarak örgütsel dayanışmayı canlı tutmayı amaçladığı kabul edilmiştir. Söz konusu eylemin örgütsel bir talimatla icra edildiği Başsavcılığın bir yazısına dayandırılmıştır. Başsavcılık ise Trabzon İl Emniyet Müdürlüğünün bir araştırma yazısını bu hususta gerekçe yapmıştır.

31. Trabzon İl Emniyet Müdürlüğünün yazısında bir takım tespitlerin olduğu görülmektedir. Ancak söz konusu tespitlerin tamamen soyut değerlendirmelerden oluştuğu, somut bir bilgi içermediği yazının içeriğinden anlaşılmaktadır. Buradan çıkan sonuca göre varsayıma dayanan ve soyut değerlendirmeler içeren bir yazıya dayanılarak başvurucunun eyleminin terör örgütlerinin çağrısı üzerine yapıldığının ya da örgütsel bağlılığı canlı tutma amacına yöneldiğinin kabul edilmesi mümkün değildir.

32. Öte yandan ilgili idare ve mahkemelerin kararlarında dilekçelerin bir örgütün çağrısı üzerine yazıldığı ya da örgütsel bağlılığı canlı tutma amacına yöneldiği konusunu ortaya koyacak şekilde dilekçelerin sayısı, yazılma sıklığı ve içeriğinde ne tür bilgilerin bulunduğu hususlarında bir değerlendirme yapmadığı anlaşılmaktadır. Bundan başka ilgili kararlarda örgütün genel bir eylem biçimi olarak bu yola başvurduğunu ortaya koyacak şekilde ceza infaz kurumlarında aynı örgüt kapsamında bulunan kişilerin benzer eylemlerine dair de

somut bir değerlendirmenin yapılmadığı görülmektedir. Son olarak kararlarda başvurucunun anılan eylemi yapmasının Kurum düzeni ve güvenliği üzerindeki etkisi yönünden de hiçbir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır.

33. Sonuç olarak hükümlü olan başvurucunun yoğun bir şekilde dilekçe yazarak suç örgütlerinin propaganda faaliyetlerini yaptığının ve bu şekilde Kurum düzeni ve güvenliğini tehlikeye düşürdüğünün ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulamadığı anlaşıldığından söz konusu eylem nedeniyle başvurucu hakkında disiplin cezası uygulanmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak görülemeyeceği değerlendirilmiştir.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucu; disiplin soruşturması aşamasında ve İnfaz Hâkimliğince yargılama yapılırken dosyalardaki belgelerin kendisinden gizlendiğini, sözlü savunması alınmadan karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Somut başvuruda, ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından bu şikâyetlerin ayrıca değerlendirilmesine gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

37. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

38. Başvurucu, tahliye edildiğinden yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bununla birlikte yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Trabzon İnfaz Hâkimliğine (E.2018/1830, 2019/24 sayılı karar) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET YEŞİL (2)

B. No: 2019/16202 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/16202

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET YEŞİL BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2019/16202)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Ahmet YEŞİL

Vekili : Av. Türkan ASLAN AĞAÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumu disiplin kurulu kararına karşı yapılan şikâyetin infaz hâkimliği tarafından kabul edilerek cezanın kaldırılmasının ardından Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan itiraz üzerine yeterli gerekçe gösterilmeden kararın kaldırılması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, şikâyetin Cumhuriyet savcısının itirazı üzerine hukuka aykırı biçimde reddedilmiş olması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Manisa T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olan başvurucu hakkında 5-9 Kasım 2018 tarihlerindeki sayımlara karşı çıkması sebebiyle tutulan tutanağa dayanılarak Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Disiplin Kurulunun (Kurul) 9/11/2018 tarihli kararıyla 3 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası verilmiştir. Kurul 12/11/2018 tarihinde verdiği yeni bir kararla bu kez 5-9 Kasım 2018 tarihlerindeki sayımlara karşı çıkma eylemleri sırasında slogan attığına ilişkin olarak tutulan tutanağı gerekçe göstererek başvurucuya 3 ay haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama disiplin cezası vermiştir.

3. Başvurucunun şikâyeti üzerine yapılan inceleme sonucunda Manisa İnfaz Hâkimliği (Hâkimlik) 27/3/2019 tarihinde, 9/11/2018 tarihli 3 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezasının kaldırılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

''... cezalandırılmalarına karar verilmiş ise de; Manisa T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Disiplin Kurulu Başkanlığı'nın 12/11/2018 tarih ve 2018/629 Karar sayılı kararı ile olay tarihine ilişkin olarak aynı eylemden itiraz edenlere disiplin cezası verildiği, ancak aynı eylemden iki farklı ceza verilemeyeceği anlaşıldığından itiraz edenlerin itirazlarının ayrı ayrı kabulüne...''

4. Cumhuriyet savcısı Hâkimlik kararına itiraz etmiştir. İtiraza ilişkin olarak Manisa 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından Cumhuriyet savcısından mütalaa istenmiştir. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen mütalaa başvurucuya tebliğ edilmemiştir. Ayrıca mütalaa içeriğinde Hâkimliğin, disiplin cezasının kaldırılmasına yönelik kararının gerekçesinin esasına dair herhangi bir itiraz sebebine de yer verilmemiştir. Mütalaanın ilgili kısmı şöyledir:

''... Hükümlü/tutukluların söz konusu tarihlerde Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 07/08/2018 tarih, [...] sayılı ve Ceza İnfaz Kurumlarında Sayımlar konulu yazısı gereği sayımların belli bir nizamda ve ayakta görülecek şekilde alınmasına yönelik görüşe aykırı bir şekilde oturarak sayım vermek istedikleri, Kurumun her defasında aynı eylem ile karşılaştığı ve Genel Müdürlüğünün yazısına istinaden ayağa kaldırma işlemlerinin yapıldığı, Söz konusu eylemin aktif bir şekilde görevi yaptırmamak için direnme suçunu oluşturmadığı, herhangi bir eylemin Ceza Hukuku anlamında suç teşkil etmese bile İdare Hukuku anlamında disiplin cezasına yönelik bir eylem teşkil edebileceği, bu haliyle eylemin idari tedbirlere açıkça aykırı olduğu ve disiplin cezasını gerektirdiğine kuşku bulunmadığı anlaşıldığından,[...] Usul ve esas yönünden Kanun'a aykırı bulunduğundan kararın itirazen kaldırılması arz olunur."

5. Cumhuriyet savcısının itirazı üzerine Ağır Ceza Mahkemesi 9/4/2019 tarihinde Hâkimlik kararının kaldırılmasına kesin olarak karar vermiştir. Anılan kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

''İncelenen dosya içeriğine göre, itiraz eden Manisa C. Savcısının itiraz dilekçesinde belirtmiş olduğu hususlar yerinde olmakla, usul ve yasaya uygun bulunmayan Manisa İnfaz Hakimliğinin 27/03/2019 tarih ve 2019/68 esas 2019/683 Karar sayılı ilamının kaldırılmasına, vaki itirazın kabulüne ...''

6. Başvurucu, nihai hükmü 10/4/2019 tarihinde öğrendikten sonra 9/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca resen tavsif edilen başvuru, kötü muamele yasağının ve adil yargılanma hakkının ihlali iddiaları yönünden incelenmiştir. Bölüme sevk işlemi 5/9/2022 tarihli kısmi kabul edilmezlik kararı ile yapılmıştır. Söz konusu kararla, kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiası başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulunmuş, başvurunun adil yargılanma hakkı yönünden kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, Hâkimlik kararının Ağır Ceza Mahkemesi tarafından gerekçe gösterilmeksizin kaldırılması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ve şikâyetinin hukuka aykırı biçimde

reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), görüşünde konuya ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verdikten sonra söz konusu içtihatların değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

10. Başvurucunun şikâyetleri adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi, İnan Gök (B. No: 2018/1936, 28/1/2021) kararında gerekçeli karar hakkı yönünden inceleme yapmış ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Söz konusu kararda; disiplin cezasının kaldırılmasına ilişkin infaz hâkimliği kararını inceleyen itiraz merciinin Cumhuriyet savcısının itirazını kabul ederek başvurucunun şikâyetini kesin olarak reddederken gerekçe gösterme yükümlülüğünden muaf olmadığı vurgulanmıştır. Kararda, itiraz mercii kararında şikâyetin kabul edilmesine ilişkin infaz hâkimliği kararında yer alan gerekçelerin neden hukuka uygun olmadığının açıklanmadığı, dolayısıyla infaz hâkimliği kararı karşısında hükme ulaşmayı sağlayan sebepler ve sonuca götüren nedensellik kurgusu değerlendirmelerinin yeterli açıklıkta yapılmadığı ifade edilmiştir. Sonuç olarak kararda, gerek hükmün dayanağını oluşturan gerekçeli kararın, gerekse dosyanın incelenmesinde anılan kabul gerekçesinin adalet gereksinimini giderecek ölçü ve nitelikte, yeterli ve ilgili olduğunun söylenemeyeceği belirtilerek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (İnan Gök, §§ 64-66).

12. Bu bağlamda Ağır Ceza Mahkemesi kararının, Hâkimlik kararında yer verilen aynı eylemden dolayı iki farklı ceza verilmesinin hukuka aykırı olduğuna ilişkin gerekçenin neden hukuka uygun olmadığına dair herhangi bir değerlendirme içermediği gözetildiğinde somut başvuruda İnan Gök kararında belirtilen ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı sonucuna varılmıştır.

13. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama ve 100.000 TL, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

15. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

16. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için Manisa 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2019/591 D. İş) iletilmek üzere Manisa İnfaz Hâkimliğine (E.2019/68, K.2019/683) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GENCER DEMİRKAYA

B. No: 2019/21165 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/21165

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GENCER DEMİRKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/21165)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Gencer DEMİRKAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, konutta arama gerçekleştirildiği esnada kolluk görevlilerinin güç kullanması neticesinde yaralanma meydana gelmesi ve bu olayla ilgili olarak yürütülen soruşturmanın etkili olmaması nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru formu ve şikâyet dilekçesine göre 18/3/2019 tarihi saat 05.00 sıralarında başvurucunun yerleşim yerine ellerinde bulunan arama kararı ile gelen polis memurları, başvurucunun avukat olduğunu belirtmesi, arama kararının kimin için ve hangi nedenle verildiğini öğrenmek istemesi üzerine dış kapıyı kırarak konuta girmiş; başvurucu ile evdeki diğer kişilere hakaret ederek arama yapmaya başlamıştır. Başvurucunun aramanın hukuka uygun olarak yapılması gerektiği şeklindeki uyarısı üzerine polis memurlarından biri onu darbetmiş, buna başvurucunun itiraz etmesi üzerine ise aynı polis memuru başvurucuyu duvara dayayıp boğazından sıkmış, sırtına ve ayağına tekme atmıştır.

3. Olaya ilişkin tutulan ve olay günü tutulduğu iddia edilen, el yazısıyla yazılan fakat üzerinde tarih bulunmayan Gözaltına Alma ve Elkoyma Tutanağı'na göre, devam eden bir soruşturma kapsamında alınan arama kararının gereğinin yerine getirilmesi için olay yerine

gidilmiş, kapının evde bulunanlar tarafından açılmaması üzerine kapı kırılarak içeri girilmiş, şüpheli M.S.D. yakalanarak gözaltına alınmış, arama sonrasında birtakım eşyaya el konulmuştur. Kolluk görevlileri, muhtar, yakalanan ve ismi S.D. olan, başvurucuyla aynı soy ismini taşıyan bir kişi tarafından hazırun sıfatıyla imzalanan tutanakta; evde bulunanlarca kapının açılması noktasında gösterilen direnç dışında direnç gösterildiğine ilişkin bir açıklama bulunmamakla birlikte yapılan aramadan dolayı ev sahiplerinin kapı dışında başkaca bir zararları olmadığını beyan eden bir ibare yer almaktadır.

4. Başvurucu hakkında 18/3/2019 tarihinde saat 10.36'da devlet hastanesinde düzenlenen adli muayene raporunda sol kruris (diz ve ayak bileği arasındaki vücut kısmı) dış yüzeyde 0,5x0,5 cm eritemli (derinin kılcal damarlarda kan toplanması sonucu kızarması) ağrılı alan, sol omuz ve boyun sol tarafta eritemli alan olduğu belirtilmiştir.

5. Başvurucu 21/3/2019 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık)verdiği dilekçe ile kötü muameleye maruz kaldığını ileri sürüp şikâyetçi olmuştur. Başvurucu, dilekçesinin ekinde adli muayene raporunu da Başsavcılığa sunmuş; delil olarak tanık beyanına dayanmış ancak herhangi bir tanık ismi vermemiştir.

6. Başsavcılık soruşturma başlatmış, bu kapsamda kolluğa yazdığı 26/3/2019 tarihli müzekkereyle, varsa başvurucuya ilişkin işlem örneklerinin, gerçekleştirilen ev arama işlemine dair kamera kayıtlarının, aramaya katılan görevli personelin bilgi ve fotoğraflarının, bu aramaya tanıklık eden kişilerin beyanlarının gönderilmesini istemiştir.

7. Kolluk müzekkere cevabı olarak 8/4/2019 tarihli tutanağı Başsavcılığa göndermiştir. Tutanakta aramanın gerçekleştirildiği evde arama sırasında PKK/KCK terör örgütüne ait birçok bayrak ve propaganda materyalinin ele geçirildiği, evdeki altı kişinin gözaltına alındığı, başvurucunun kardeşi olan M.S.D.nin tutuklandığı, başvurucunun avukat olduğunu söylemesi üzerine arama uygulamasından muaf tutulduğu ancak uygulanmak istenen arama/gözaltı kararına direnmesi nedeniyle kontrol altına alındığı belirtilmiştir.

8. Yine bu tutanakta, arama yapılan eve Özel Harekât personeli girdiği için güvenlik riski gereği kamera görüntüsü imkânı olmadığı, aramayı gerçekleştiren Özel Harekât personelinin operasyon sırasında maskeli olması nedeniyle personeli teşhis etmenin mümkün olmadığı, başvurucunun aile üyelerinden bazılarının örgütle bağlantısı olması ve başvurucunun avukat olması nedeniyle adli belgelere ulaşma imkânı bulunduğu, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu çerçevesinde operasyonda görev alan personelin kimlik bilgisinin deşifre edilmesi sakıncalı görüldüğünden bunun talimat kapsamında bildirilmediği, adresteki apartmanın aile binası olması, etrafta oturanların da bu kişilerle akrabalık ilişkisi bulunması nedeniyle tanıklık konusunda şeffaf ve aydınlatıcı bir sonuç alınamayacağı müzekkere cevabı olarak bildirilmiştir.

9. Başsavcılık gerçekleştirdiği soruşturma neticesinde -8/4/2019 tarihli tutanağa kararda yer vermek suretiyle- adli rapora konu edilen emarelerin arama sırasında başvurucuyla operasyon güçleri arasında meydana gelen direnme/engelleme ve ikna süreciyle uyumlu olduğu, görevin gerektirdiği zor kullanma yetkisi uyarınca orantılı güç kullanıldığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

10. Başvurucu, bu karara karşı sulh ceza hâkimliği nezdinde itirazda bulunmuştur. Başvurucu, itiraz dilekçesinde olayın tanıkları olarak dört kişinin ismini vermiş; gerçekleştirilen operasyona ilişkin video kaydına internet ortamında ulaşmanın mümkün olduğunu ileri sürerek arama olayına ilişkin bir görüntü çıktısını delil olarak göstermiştir.

Başvurucunun itirazı sulh ceza hâkimliğince reddedilmiştir. Söz konusu karar 22/5/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 21/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucu; evinde yapılan arama sırasında güvenlik güçlerinin fiziksel ve sözlü şiddetine maruz kaldığını ve bu olaya ilişkin yapmış olduğu şikâyet üzerine başlatılan soruşturmanın etkili bir şekilde yürütülmediğini belirterek kötü muamele yasağı, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, doktor raporlarında tespit edilen yaralanmaların basit nitelikte ve polise direnme durumuyla uyumlu olduğu, Başsavcılığın başvurucunun iddiaları hakkında titizlikle ve süratle hareket ederek elde ettiği delil ve bilgilerin kapsamlı ve nesnel bir analizi ile neticeye ulaştığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiştir.

13. Başvurucunun kötü muamele yasağı, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerinin kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutu ile ilgili olduğu görüldüğünden bu haklar yönünden ayrı bir değerlendirme yapılmamıştır.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Kötü muamele yasağına ilişkin şikâyetlerin incelenmesinin -devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri dikkate alınarak- maddi ve usul boyutları bakımından ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir. Devletin negatif yükümlülüğü, bireyleri işkence ya da insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu içerirken pozitif yükümlülüğü hem bireyleri bu tür muamelelerden korumayı (önleyici yükümlülük) hem de etkili bir soruşturma yoluyla sorumluların tespiti ve cezalandırılmasını (soruşturma yükümlülüğü) içermektedir. Kötü muamele yasağının maddi boyutu, negatif yükümlülük ile önleyici yükümlülüğü kapsamakta; pozitif yükümlülüğün iki unsurundan biri olan soruşturma yükümlülüğü ise usul boyutunu oluşturmaktadır.

16. Anayasa’nın 17. maddesinin maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddia bakımından genel ilkeler için bkz. Güven Boğa, B. No: 2014/17222, 3/7/2019, §§ 44-57; Anayasa’nın 17. maddesinin usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddia bakımından genel ilkeler için bkz. Güven Boğa,§§ 68-75.

17. Yürütülen bir soruşturma kapsamında alınan arama kararının gereğinin yerine getirmek için kolluk görevlileri başvurucunun da yerleşik olduğu evde saat 05.00 civarında arama yapmak istemiştir. Olay Tutanağı'na göre evdekilerin kapıyı açmaması üzerine kolluk görevlileri kapıyı kırarak içeri girmiş, şüpheli M.S.D.yi gözaltına almış, arama sonrasında birtakım eşyaya el koymuştur. Olay Tutanağı'nda evde bulunanların kapıyı açma noktasında gösterdiği direnç dışında direnç gösterdiğine ilişkin bir açıklama bulunmamaktayken aynı olaya ilişkin 8/4/2019 tarihli belgede kapının kırılarak konuta girilmesinden sonra başvurucunun aramaya tepki ve direnç gösterdiği ifade edilmiştir. Başvurucu, aramayı yapan polislere karşı direndiğini kabul etmemekle birlikte sırf avukat olduğunu söylediği ve

aramanın hukuka uygun yapılması gerektiğini beyan ettiği için polis memurlarından birinin fiziki şiddetine uğradığını ileri sürmüştür.

18. Bu durumda olayın nasıl gerçekleştiği hususunda başvurucunun anlatımları ile kolluk tutanağı arasında farklılık olsa da arama yapılan evin kapısının açılması konusunda ve gerçekleştirilmek istenen aramanın icrası öncesinde başvurucu ile kolluk görevlileri arasında tartışma yaşandığında tereddüt bulunmamaktadır.

19. Başvurucu, tartışma esnasında kolluk görevlilerinden birinin kendisine fiziksel şiddet uyguladığını iddia etmiştir. Gerçekleştirilen soruşturma kapsamında kolluk görevlilerinin şüpheli ya da başka bir sıfatla ifadeleri alınmamakla birlikte olay nedeniyle kolluk tutanağına göre başvurucunun tepki ve direnç göstermesinden dolayı başvurucuya güç kullanılmıştır. Başvurucunun olay günü yaralandığına ilişkin olarak hakkında adli muayene raporu düzenlenmiştir. Başsavcılık tarafından yapılan soruşturmanın sonunda başvurucunun kolluk görevlilerinin güç kullanması neticesinde yaralandığı ve kullanılan gücün başvurucuyla operasyon güçleri arasında gerçekleşen direnme/engelleme ve ikna süreciyle uyumlu olduğu, görevin gerektirdiği zor kullanma yetkisi uyarınca orantılı güç kullanıldığı kabul edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun yaralanmasının kolluk görevlileri tarafından kullanılan güç neticesinde meydana geldiği açıktır.

20. Öncelikle vurgulanması gerekir ki başvurucu, arama kararının verildiği soruşturmada şüpheli değildir. Diğer bir ifadeyle gece arama yapılan evde soruşturmayla ilgisi olmayan başvurucuya güç uygulanmasının başvurucunun yakalanmasına yönelik olmadığı görülmüştür. Kolluk görevlilerinin arama yapmasına engel olmaya çalıştığı gerekçesiyle başvurucuya güç kullanıldığı anlaşılmıştır. Başvurucu hakkında görevi yaptırmamak için direnme suçuna ilişkin bir soruşturma başlatıldığına ilişkin dosya kapsamında herhangi bir bilgi de mevcut değildir.

21. Elbette bireylerin kolluk görevlilerinin görevlerini yapmalarını engeller biçimde davranışlarının olması hâlinde görevlilerin bunu ortadan kaldırmak amacıyla ve bu amaçla orantılı olacak ölçüdezor kullanma yetkilerinin olduğu kabul edilmektedir. Buna rağmen zor kullanma yetkisi, yalnızca başkaca tedbir alınmasının yetersiz kaldığı hâllerde ve direnişi kırmak amacıyla orantılı kullanıldığı takdirde kötü muamele olarak nitelendirilmeyecektir. Kullanılan gücün zorunlu ve orantılı olduğu hususundaki ispat yükümlülüğü ise kamu makamlarına aittir.

22. Başvurucunun arama yapılmasını engeller şekilde davranış gösterdiği için güç kullanımının gerekli olduğu kolluk tarafından olay günü tutulduğu iddia edilen, el yazılı ve tarihsiz olan Gözaltına Alma ve Elkoyma Tutanağı'na yansıtılmamıştır. Tutanakta evde bulunanlarca kapının açılması noktasında gösterilen direnç dışında direnç gösterildiğine ilişkin bir açıklama bulunmamaktadır. Bunun yanında başvurucu hakkında görevi yaptırmamak için direnme suçunu işlediği isnadıyla başlatılan bir soruşturmanın da bulunmadığı dikkate alındığında başvurucunun arama yapılmasına engel olduğu yönündeki iddia bakımından Başsavcılıkça ulaşılan kanaate katılmak mümkün görülmemiştir.

23. Kaldı ki somut olay şartlarında kolluk tarafından güç kullanılmasının gerekli olduğu kabul edilse dahi orantılılığı hususunda ciddi sorunlar bulunduğu gözlemlenmiştir. Kolluk makamının orantılı güç kullanıldığı iddiası soruşturma makamınca kabul edilerek Başsavcılık kararına esas alınmıştır. Ancak kararda başvurucunun direnç göstermediği iddiası tartışılmadığı gibi Başsavcılığın kararına esas aldığı, kolluğun olaydan sonra tuttuğu 8/4/2019 tarihli belgede de başvuru konusu olay bir sonuca varmayı mümkün kılamayacak

kadar muğlak ifadelerle anlatılmıştır. Yine soruşturma makamınca başvurucunun yaralanmalarının niteliği ve oluş şekli irdelenmeden, uygulanan gücün orantılı olduğu tespitiyle yetinildiği görülmüştür.

24. Bu tespitlerden sonra kolluk görevlisi tarafından gerçekleştirilen eylemin hangi boyuta ulaştığı değerlendirilmelidir. Somut olay bir bütün olarak ele alındığında eylemin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak nitelendirilmesi mümkün görülmüştür.

25. Başvurucu, arama için yerleşim yerine giren kolluk görevlilerinin uygulamalarına itiraz etmesi üzerine polis memurlarından biri tarafından darbedildiğini iddia ederek Başsavcılığa şikâyette bulunmuştur. Başvurucu hakkında olay günü düzenlenen adli raporda başvurucunun bacak, omuz ve boyun bölgelerinde kızarıklık tespit edildiği bildirilmiştir. Başvurucunun mevcut yaralanmasının kolluk görevlisinin müdahalesiyle meydana geldiği Başsavcılık kararında kabul edilmiştir.

26. Başsavcılıkça başvurucunun şikâyeti üzerine derhâl soruşturma başlatılmışsa da soruşturma makamınca yapılan tek araştırma, olaya ilişkin olarak İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünden bilgi ve belge talep etmekten ibaret olup şüpheli veya olaya tanık olabilecek herhangi bir kişinin ifade ve tanıklığına başvurulmamış, olaya ilişkin kamera görüntüleri olup olmadığı hususunda sadece idarenin gönderdiği tutanağa bağlı kalınmıştır. Dahası başvurucu tarafından kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz dilekçesinde olayın yaşandığı operasyona ilişkin görüntülerin yerel bir basın organınca yayınlandığını iddia etmesi ve dilekçesi ekinde sulh ceza hâkimliğine bu görüntülerden olduğunu öne sürdüğü bir çıktıyı delil olarak sunması karşısında nesnel delil vasfında olabilecek bu görüntülerin tarafsız ve uzman kişilerce çözümünün yapılarak gerçekte neler yaşandığının tespit edilebileceği ve tarafların iddialarının somut şekilde denetlenebileceği de düşünülmemiştir.

27. Başvurucunun yaralanmasından sorumlu kişilerin kimliklerinin belirlenmesi bakımından hareketsiz kalan Başsavcılık, kolluk görevlilerin başvurucuya müdahale etme sebebini ve şeklini açığa kavuşturmamış; müdahalenin gerekliliğini de ortaya koyamamıştır. Diğer taraftan başvurucuya yapılan müdahaleyle ilgili tutanak, görüntü veya başkaca delil de bulunmadığından başvurucunun kolluk müdahalesini gerektiren davranışları Başsavcılıkça somutlaştırılmamıştır.

28. Başsavcılık kovuşturmaya yer olmadığı kararı verirken kolluğun bilgilendirme yazısı ve içeriği üzerinden bir değerlendirmeye gitmiş; herhangi bir soruşturma işlemi yapmamıştır. Başsavcılık tarafından başvurucuyla ilgili işlem yapan polislerin isim listesi ve olaylarla ilgili kamera kayıtları başvurucunun kendisine şiddet uyguladığını iddia ettiği görevlilerin çalıştığı birimden talep edilmiştir. Önemli bazı delillerin toplanmasının talep edildiği birim ile muhtemel kötü muamele eyleminin faillerinin çalıştığı birim aynıdır. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karara temel alınan 8/4/2019tarihli tutanak yine aynı birimde çalışan kolluk görevlileri tarafından düzenlenmiştir. Bir başka deyişle operasyonu yapan kolluğun beyanı dışında olayın anlaşılmasını/açığa çıkmasını sağlamaya yönelik herhangi bir soruşturma işlemi yapılmamıştır. Bu durum tek başına bir kısım delilin karartıldığı veya gizlendiği anlamına gelmemekle birlikte kolluk görevlilerinin güç kullanımının haklılığının tartışıldığı bir olayda soruşturmanın bağımsızlığı konusunda ciddi tereddütler oluşmasına neden olabileceği aşikârdır. Belirtilen bu tespitler ışığında Başsavcılıkça yapılan soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının gerektirdiği ekinlikte olmadığı değerlendirilmiştir.

29. Açıklanan gerekçe ile Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 150.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma mercilerince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya talebi dikkate alınarak net 150.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığına (Soruşturma No: 2019/8629) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net150.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ TEPE

B. No: 2019/38209 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/38209

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ TEPE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/38209)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tahir Hami TOPAÇ

Başvurucu : Ali TEPE

Vekili : Av. Adil AKTAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında taşınmazın kamulaştırma dışında bırakılan kısmının da idare adına tesciline karar verilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Karayolları Genel Müdürlüğü (idare) tarafından Mersin ili Tarsus ilçesi Köselerli Mahallesi ifrazen 1.832 parsel sayılı taşınmazın 5.643,80 m²lik kısmı hakkında kamulaştırma kararı alınmıştır. Kamulaştırma sürecinde idarece kamulaştırılacak kısmın 3.813,08 m²ye düşürülmesine ve 1.830,72 m²lik kısmın kamulaştırma dışında bırakılmasına karar verilmiştir. İdare tarafından açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasında ise ilk derece mahkemesince sonradan belirlenen 3.813,08 m²lik kısım bakımından değerlendirme yapılmasına karşın gerekçeli kararın hüküm bölümünde dava konusu taşınmazın tamamının idare adına tesciline karar verilmiştir.

3. Hükmün istinaf edilmesi üzerine istinaf mercii tarafından ilk derece mahkemesinin kararı kaldırılmış, bununla birlikte dava konusu taşınmazın tamamının idare adına tesciline dair

yeniden hüküm kurulmuştur. Bu hüküm temyiz incelemesinde onanmak suretiyle kesinleşmiştir.

4. Öte yandan kararın kesinleşmesine karşın ilgili tapu müdürlüğü, çelişki nedeniyle kararı icra etmemiş ve durumu idareye bildirmiştir. Bunun üzerine idare vekilince ilk derece mahkemesinden tavzih kararı talep edilmiş, ilk derece mahkemesi de talebi kabul ederek 18/10/2022 tarihli kararı ile hükmün "Dava konusu, Mersin İli, Tarsus İlçesi, Köselerli Mahallesi/Köyü, 1832 parsel sayılı taşınmazın davalı adına olan tapu kaydının İPTALİ ile davacı Karayolları Genel Müdürlüğü adına tescili ile tapuda yol olarak terkinine" şeklindeki kısmını "Dava konusu, Mersin İli, Tarsus İlçesi, Köselerli Mahallesi/Köyü, 1832 parsel sayılı taşınmazın 3.813,08 m2'lik kısmının davalı adına olan tapu kaydının İPTALİ ile davacı Karayolları Genel Müdürlüğü adına tescili ile tapuda yol olarak terkinine" şeklinde düzelterek hükmü tavzih etmiştir.

5. Tavzih kararı, temyizi kabil olmak üzere verilmiş olup henüz kesinleşmemiştir.

6. Başvurucu; hükmün temyiz incelemesinde onanmasının ardından ve tavzih kararından önce süresinde bireysel başvuru yoluna müracaat ederek kamulaştırma bedelinin taşınmazın 3.813,08 m²lik kısmı için belirlendiğini ancakyargılama sonucunda taşınmazın tamamının kamulaştırılmasına karar verildiğini, bu nedenle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucunun şikâyetleri mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

9. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir.

10. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

11. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden söz edilebilmesi için öncelikle hukuk sisteminde, hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği idari veya yargısal bir hukuki yolun öngörülmüş olması gerekmektedir. Ayrıca bu hukuki yolun iddia edilen ihlalin sonuçlarını giderici, etkili ve başvurucu açısından makul bir çabayla ulaşılabilir nitelikte olması ve sadece kâğıt üzerinde kalmayıp fiilen de işlerliğe sahip bulunması gerekmektedir. Olmayan bir hukuki yolun tüketilmesi başvurucudan beklenemeyeceği gibi hukuken veya fiilen etkili bulunmayan, ihlalin sonuçlarını düzeltici bir vasıf taşımayan veya aşırı ve olağan olmayan birtakım şeklî koşulların öngörülmesi nedeniyle fiilen erişilebilir ve kullanılabilir olmaktan uzaklaşan başvuru yollarının tüketilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır (Fatma Yıldırım, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39).

12. Başvurucu, kamulaştırma bedelinin taşınmazın 3.813,08 m²lik kısmı için belirlenmesine

karşın yargılama sonucunda taşınmazın tamamının kamulaştırılmasına karar verilmesinden şikâyetçidir. Bu şikâyetin temelini hükümdeki çelişki oluşturmaktadır. Öte yandan bu çelişki nedeniyle kararın icra edilmediği, çelişkinin giderilmesi amacıyla da talep üzerine ilk derece mahkemesince kararın tavzih edildiği anlaşılmaktadır. Ancak temyizi kabil olmak üzere verilen tavzih kararı henüz kesinleşmemiştir.

13. Bu durumda özellikle başvurucunun mülkiyet hakkının ihlaline yönelik iddiasının niteliği ve kapsamı dikkate alındığında uğranılan zararların giderilmesi talebi yönünden başvuru yollarının usulünce tüketildiği söylenemez. Dolayısıyla başvuruya özgü koşullarda tavzih kararının akıbeti netleşmeden yapılan başvurunun incelenmesi, bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün değildir.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BARKIN TİMTİK

B. No: 2019/42038 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/42038

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BARKIN TİMTİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/42038)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucu : Barkın TİMTİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucunun kâğıtlara yazdığı yazılardan dolayı disiplin cezasıyla cezalandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, terör örgütüne üye olma suçundan tutuklu olarak Silivri Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucunun da barındığı Ceza İnfaz Kurumunun odasına sabah sayımının gerçekleştirilmesi için görevli memurlar girmiştir. Başvurucunun da aralarında bulunduğu bir grup mahpusun odanın üst kat penceresinden oda havalandırma bahçesinde bulunan görevli memurların üzerine "özür dile Gülşah, işkencede zamanaşımı yoktur, yere düşen eli kolu bağlıya vurmak insanlık mı? ahlak mı? görev mi?, işkence affa uğramaz zamanaşımına girmez" yazılı çeşitli büyüklükteki kâğıtları attıkları tespit edilmiştir. Bu kapsamda başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturması sonucunda başvurucunun kurumda korku, kaygı veya panik yaratacak şekilde söz söylemek veya

davranışta bulunmak eylemini gerçekleştirdiği kanaatine vararak başvurucuya 2 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası vermiştir.

5. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği başvurucunun eylemi gerçekleştirme şekli, eylemin sübutuna ilişkin kabulü ve cezanın uygulanış şeklinde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle 28/8/2019 tarihinde şikâyetin reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı itiraz yoluna başvurmuştur. Silivri Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) İnfaz Hâkimliği kararında usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığından bahisle anılan itirazı 24/10/2019 tarihinde reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı13/11/2019 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 12/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; Disiplin Kurulunun cezayı verirken savunmasını almadığını, bu durumun İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesince değerlendirilmediğini, Hâkimlik ve mahkeme kararlarının gerekçesiz olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca kâğıtlara yazılan sözlerin ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını, kurumda korku ve panik yaratacak nitelikte olmadığını, protestodan ibaret olduğunu belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara ve Disiplin Kurulunun ve derece mahkemelerinin gerekçelerine yer verilmiştir. Daha sonra Bakanlık, somut olayın sabah sayımının yapıldığı sırada toplu olarak gerçekleştirildiğini bu nedenle eylemin kurumun düzeni ve güvenliği için bir tehdit oluşturabileceğini belirtmiştir. Ayrıca verilen disiplin cezasının orantısız olarak da değerlendirilemeyeceğini ifade etmiştir. Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvurucu, genel olarak başvuru formunda belirtiği hususları tekrar etmiştir.

12. Ceza İnfaz Kurumundaki odasında yapılan sayım sırasında görevli memurların üzerine attığı kâğıtlarda yer alan ifadeler nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki bir karar için bkz. Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2), B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Ceza İnfaz Kurumunda yapılan sayım sırasında görevli memurların üzerine attığı kâğıtlarda yer alan ifadeler nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur.

15. Müdahaleye dayanak olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa’nın 26. maddesinin ikinci

fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacı kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

16. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

17. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun’un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun’un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber, B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

18. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun’un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin üzerine attığı kağıtların kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

19. Ceza infaz kurumlarının idaresinde, mutlak surette varlığını sürdürmesi gereken görevler bulunmaktadır. Bu görevlerin başında kurumda disiplin ve düzenin sağlanması gelmektedir. Bu görevin yerine getirilmesinde ceza infaz kurumu çalışanları zorluklarla karşılaşmaktadır. Öte yandan çağdaş bir infaz kurumu idaresinde daima gözönünde tutulması gereken görevlerden biri de kurumda tutulan kişiler hakkında uygulanacak yaptırımlar bakımından adalet ve nefaset esaslarının egemen kılınmasıdır (Sinan Bozkurt, B. No: 2019/31782, 13/4/2023, § 27).

20. Somut olayda Ceza İnfaz Kumunda tutuklu olarak bulunan başvurucunun odasında

sayım yapmak için bulunan görevli memurların üzerine içerisinde "özür dile Gülşah, işkencede zamanaşımı yoktur, yere düşen eli kolu bağlıya vurmak insanlık mı? ahlak mı? görev mi?, işkence affa uğramaz zamanaşımına girmez" yazılı kâğıtları atması nedeniyle başlatılan disiplin soruşturmasında başvurucunun kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunma eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle 5275 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca iki ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

21. Bir ceza infaz kurumunda tutulan kişinin kurum görevlilerinin işlemlerine karşı diğer mahpusları etkileyecek ya da galeyana getirecek söz sarf etmesi ya da davranışta bulunması durumunda kurum güvenliği ve disiplininin zafiyete uğrayacağında hiçbir şüphe bulunmamaktadır. Somut olayda sayım için başvurucunun da barındığı odaya giren infaz memurlarının üzerine disiplin cezasına konu kâğıtlar atılmıştır. Söz konusu eylemin gerçekleşme biçimi diğer mahpusların etkilenmesine imkân tanıyacak niteliktedir. Diğer taraftan sayım yapma işleminin gerçekleştiği sırada birden fazla mahpusun disiplin cezasına konu eylemi gerçekleştirmesinin İnfaz Kurumunun disiplini üzerindeki olumsuz etkisi de yadsınamaz.

22. Bununla birlikte başvurucunun disiplin cezasına yönelik şikâyetinin incelendiği İnfaz Hâkimliği duruşmasında alınan beyanlardan Ceza İnfaz Kurumunda görevli olduğu anlaşılan Gülşah isimli bir infaz koruma başmemurunun Emel isimli bir başka mahpusun Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) üzerinden görüşmesini gerçekleştirmek için yaptığı fiiline yönelik olarak söz konusu kâğıtların hazırlandığı ve disiplin cezasına konu eylemin gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

23. Mahkemelerce verilmiş hürriyeti bağlayıcı cezaların infaz edildiği yerler olan ceza infaz kurumları sıkı güvenlik koşullarına tabi olan, düzenli bir yaşamın sürdürülmesinin, güvenliğin ve disiplinin sağlanmasının son derece önem taşıdığı yerlerdir. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumundaki uygulamanın hukuka aykırı olduğuna ilişkin idari veya -Cumhuriyet başsavcılığı başta olmak üzere- yargısal mercilere başvurma hakkına sahipken tepkisini başvuruya konu ifadeleri içeren sözlerin yazılı olduğu kâğıtları görevli memurların üzerine atmak suretiyle gösterme yoluna gitmesinde haklı olduğunu Anayasa Mahkemesi önünde ispat edebilmiş değildir.

24. Öte yandan söz konusu yazının olay tarihinde İnfaz Kurumunda başgardiyan olan görevliye hitaben yazıldığı ve eylemi birden fazla mahpusun birlikte gerçekleştirmesi de dikkate alındığında söz konusu yazıların muhatabında korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söyleme veya davranışta bulunma niteliğinde olmadığı da söylenemez.

25. Dolayısıyla başvurucunun ceza infaz kurumunda bulunmanın gerektirdiği sorumluluğa uygun davranmaması nedeniyle verilen cezanın zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı, başvurulan yöntemden beklenen fayda ile ceza infaz kurumundaki disiplinin sağlanması arasındaki dengenin sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan Ceza İnfaz Kurumu idaresinin takdir payı ile birlikte değerlendirildiğinde başvurucuya eylemi nedeniyle 5275 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca verilen iki ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezasının orantılı olduğu da değerlendirilmiştir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 15/5/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY GEREKÇESİ

1. Başvurucunun da barındığı Ceza İnfaz Kurumunda başvurucunun da aralarında bulunduğu bir grup mahpusun odanın üst kat penceresinden oda havalandırma bahçesinde bulunan görevli memurların üzerine "özür dile Gülşah, işkencede zamanaşımı yoktur, yere düşen eli kolu bağlıya vurmak insanlık mı? ahlak mı? görev mi?, işkence affa uğramaz zamanaşımına girmez" yazılı çeşitli büyüklükteki kağıtları attıkları tespit edilmiştir. Bu kapsamda başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılarak Ceza İnfaz Kurumunda korku, kaygı veya panik yaratacak şekilde söz söylemek veya davranışta bulunmak eylemini gerçekleştirdiği kanaatine vararak başvurucuya 2 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası verilmiştir.

2. Başvurucunun, Disiplin Kurulunun kararına karşı İnfaz Hâkimliğine yaptığı şikâyet reddedilmiş ve İnfaz Hâkimliği kararına karşı yapılan itiraz da Ağır Ceza Mahkemesi’nce reddedilmiştir.

3. Başvurucunun, kağıtlara yazılan sözlerin ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını, kurumda korku ve panik yaratacak nitelikte olmadığını, protestodan ibaret olduğunu, Hâkimlik ve Mahkeme kararlarının gerekçesiz olduğunu bu suretle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürerek yaptığı bireysel başvuru bölüm tarafından incelenerek kabul edilebilir olduğuna oybirliği ile ihlal olmadığına oy çokluğu ile karar verilmiştir.

4. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

5. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27).

6. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun’un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık

olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22).

7. Ceza infaz kurumlarının idaresinde, mutlak surette varlığını sürdürmesi gereken görevler bulunmaktadır. Bu görevlerin başında kurumda disiplin ve düzenin sağlanması gelmektedir. Bu görevin yerine getirilmesinde ceza infaz kurumu çalışanları zorluklarla karşılaşmaktadır. Öte yandan çağdaş bir infaz kurumu idaresinde daima göz önünde tutulması gereken görevlerden biri de kurumda tutulan kişiler hakkında uygulanacak yaptırımlar bakımından adalet ve nesafet esaslarının egemen kılınmasıdır (Sinan Bozkurt, B. No: 2019/31782, 13/4/2023, § 27).

8. İlgili idare ve derece mahkemeleri kararları incelendiğinde, başvurucunun disiplin cezası ile cezalandırılmasına neden olan sözlerinin kurum güvenliği ve disiplini üzerindeki etkileri yönünden hiçbir değerlendirme yapılmaksızın korku, kaygı veya panik yaratabilecek söz veya davranış niteliğinde olduğunun kabul edildiği anlaşılmaktadır. Bir ceza infaz kurumunda tutulan kişinin kurum görevlilerinin işlemlerine karşı diğer mahpusları etkileyecek ya da galeyana getirecek söz sarf etmesi ya da davranışta bulunması durumunda kurum güvenliği ve disiplininin zafiyete uğrayacağında hiçbir şüphe bulunmamaktadır. Ancak somut olayda başvuru formundan hukukçu olduğu anlaşılan başvurucunun kağıtlar üzerine yazdığı ifadeler genel olarak işkenceye ilişkin mevzuatta yer alan düzenlemeleri içermekte olup bir özür dileme isteğine ilişkin ifadelerden ibarettir. Yine yazılan ibareler kurum içerisinde gerçekleştiği iddia edilen olaya ilişkin ahlaki bir değerlendirme olup eleştiri sınırları kapsamında kaldığı anlaşılmaktadır.

9. Bununla birlikte başvurucunun disiplin cezasına yönelik şikayetinin incelendiği İnfaz Hâkimliği duruşmasında alınan beyanlardan Gülşah isimli bir başgardiyanın Ceza İnfaz Kurumunda görevli olduğu ve Emel isimli bir başka mahpusun SEGBİS görüşmesini gerçekleştirmek için yaptığı fiilin işkence olarak anlatıldığı anlaşılmaktadır. Buna karşın derece mahkemeleri başvurucunun gerçekleştirdiği ve disiplin cezasına konu olan eyleminin nedeni olarak ileri sürdüğü bu olaya ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır. Ayrıca adı geçen görevli hakkında adli ya da idari bir soruşturmanın bulunup bulunmadığı veya nasıl sonuçlandığı hususunda bir araştırma yapılmamıştır.

10. Terör örgütüne üyelik suçlamasıyla ceza infaz kurumunda bulunanların dile getirdiği kimi ifadelerin korku, kaygı veya panik yaratabilme ihtimalinin yüksek olduğunun kabul edilmesi gerekir. Ancak bu durum korku, kaygı veya panik yaratan ifadenin objektif olarak ortaya konulması zorunluluğun ortadan kaldırdığı söylenemez. Mevzuatta bir suç olarak düzenlenmiş eyleme ilişkin soruşturma ve kovuşturma süreçlerine ilişkin beyanlardan oluşan yazılı kağıtların Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin üzerine atılması ve bu şekilde görevli memurların görevlerini ifa ediş biçimlerinin eleştirilmesi eylemini kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunma şeklindeki disiplin suçu kapsamında kabul eden derece mahkemelerinin kararları, düzenlemenin makul olmayacak biçimde genişletici ve öngörülemez bir yoruma tabi tutulması anlamında olduğu da değerlendirilmektedir.

11. Sonuç olarak somut olayda başvurucunun görevli memurların üzerine attığı kağıtlarda yer alan ifadelerin kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek

veya davranışta bulunma eylemini oluşturduğu somut olgulara dayalı olarak ortaya konulamamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3), B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37).

13. Somut olayda idare ve derece mahkemeleri, başvurucunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir. Bu nedenle başvurucunun ifade özgürlüğüne 2 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği kanaati ile çoğunluğun görüşüne katılmıyorum.

Üye Kenan YAŞAR

ÖZKAN KART (4)

B. No: 2019/42704 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/42704

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZKAN KART BAŞVURUSU (4)

(Başvuru Numarası: 2019/42704)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Özkan KART

Vekili : Av. Sinem COŞKUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve denetimli serbestlik tedbirinden yararlanma taleplerinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütü üyeliği suçundan 18 yıl 9 ay hapis cezasına mahkûm edilmiş ve cezasının infazına 13/3/2017 tarihinde başlanmıştır.

3. Kahramanmaraş Türkoğlu 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/Kurum) cezası infaz edilen başvurucu, koşullu salıverilme tarihine bir yıl kala 21/10/2019 tarihinde açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve kalan cezasının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infaz edilmesi talebinde bulunmuştur.

4. Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı 21/10/2019 tarihli kararı ile başvurucunun talebini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun terör örgütüyle organik bağının devam ettiğine kanaat edildiği, bu itibarla örgütten ayrıldığına yönelik yeterli ve kesin kanaat oluşmadığından açık ceza infaz kurumuna ayrılamayacak

hükümlülerden olduğu belirtilmiştir.

5. Başvurucunun söz konusu karara ilişkin itirazı Kahramanmaraş İnfaz Hâkimliğinin 25/10/2019 tarihli kararı ile reddedilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...hükümlünün halen Türkoğlu 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğu, 5275 sayılı yasanın 105/A maddesinin denetimli serbestlik tedbirinden yararlanmak isteyen hükümlülerin diğer şartların yanında açık ceza infaz kurumunda olmaları gerektiği, kurum idare ve gözlem kurulunun 21/10/2019 tarih 2019/5151 sayılı kararı ile hükümlünün açık ceza infaz kurumuna ayrılamayacak hükümlülerden olduğunun tespit edildiği, silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan mahkum olan hükümlünün denetimli serbestlik tedbirinden yararlanma talebine yönelik yasal şartların oluşmadığı kanaatine varılmakla talebin bu aşamada reddine karar vermek gerekmiş..."

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı 4/11/2019 tarihli dilekçeyle itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde başvurucu; Kurum idaresinin uygun gördüğü koğuşta kaldığını, kaldığı koğuştan dolayı örgütle bağlantılı olduğu ileri sürülerek talebinin reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu, Ceza İnfaz Kurumu ile İnfaz Hâkimliğince bu yöndeki taleplerinin soyut gerekçelerle reddedildiğini ileri sürmüştür.

7. Başvurucunun itirazı, Kahramanmaraş 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/11/2019 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

8. Anılan kararın 3/12/2019 tarihinde kendisine tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 10/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuş olup 23/8/2020 tarihinde de koşullu salıvermeyle tahliye edilmiştir.

9. Komisyon tarafından yapılan inceleme sonucunda 17/9/2020tarihinde; başvurucunun yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olması nedeniyle adli yardım talebi kabul edilmiş, adil yargılanma hakkı dışındaki -kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği- iddialarıyla ilgili olarak açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin ise Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; denetimli serbestlikten yararlanma koşulları gerçekleştiği hâlde terör örgütünden ayrılmadığı gerekçesiyle açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve denetimli serbestlik tedbirinden faydalanma talebinin mahkemece reddedildiğini ancak terör örgütüyle ilgisinin bulunmadığını, kararın nesnel ve objektif gerekçeler içermediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Bakanlık görüşünde özetle ilgili mevzuat hükmü uyarınca İdare ve Gözlem Kurulu tarafından mensup oldukları örgütten ayrıldıkları tespit edilerek iyi hâlli olanların açık ceza infaz kurumuna ayrılabilecekleri, bu kapsamda Kurum uygulamalarının mevzuat çerçevesinde yerine getirildiği, herhangi bir keyfî uygulamanın veya usulsüzlüğün bulunmadığı belirtilmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, benzer iddialarla yapılan bir başvuruyu Mustafa Takyan ([GK], B. No: 2020/27974, 15/12/2021) kararında değerlendirmiştir. Söz konusu kararda; kişilerin suç isnadı altında bulunmadığı bir döneme ilişkin olarak açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve denetimli serbestlikten yararlanma talebiyle ilgili ileri sürdüğü ihlal iddialarının cezai anlamda suç isnadı niteliği taşımadığı, bu yönüyle başvuru konusu uyuşmazlığın adil

yargılanma hakkının cezai boyutunun kapsamı dışında kaldığı belirtilerek iddiaların Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanında bulunmadığı ve bireysel başvuruya konu yapılamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

13. Somut başvuruda anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması dolayısıyla başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLET DEMİR YOLLARI ÇALIŞANLARI VE EMEKLİLERİ SOSYAL YARDIMLAŞMA VAKFI İKTİSADİ İŞLETMESİ

B. No: 2020/2750 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/2750

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLET DEMİR YOLLARI ÇALIŞANLARI VE EMEKLİLERİ SOSYAL YARDIMLAŞMA VAKFI İKTİSADİ İŞLETMESİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/2750)

Karar Tarihi: 15/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 25/10/2024-32703

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : T.C.D.D. Çalışanları ve Emeklileri Sosyal

Yardımlaşma Vakfı İktisadi İşletmesi

Vekili : Av. Murat CEYLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, 2012 ve 2014 yıllarına ilişkin ihtirazi kayıtla verilen beyannameler üzerine tahakkuk ettirilen kurumlar vergisinin kaldırılması ve ödenen vergilerin iadesi talebiyle açılan davalarda önceki içtihat ile çelişkili karar verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/1/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. 2020/2750 numaralı bireysel başvuru ile 2021/9498 numaralı bireysel başvurunun kişi ve konu yönünden hukuki irtibatı olması nedeniyle 2020/2750 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin bu dosya üzerinden yürütülmesine ve diğer başvuru dosyasının kapatılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. 2011 Yılına İlişkin Tahakkuk Ettirilen Kurumlar Vergisinin İptaline Yönelik Yargısal Süreç

10. Başvurucu, vakıf senedinde Vakfın amacı olarak düzenlenen üyelere borç verme işlemi sonucu elde edilen faiz gelirinin kurumlar vergisine tabi olup olmadığı konusunda 12/5/2011 tarihinde Gelir İdaresi Başkanlığından (İdare) özelge talebinde bulunmuştur. İdarece 5/9/2011 tarihinde verilen cevabi yazıda, üyelere vakıf senedinde belirtilen amaçlar doğrultusunda da olsa verilen borç para nedeniyle üyelerden faiz adı altında bir bedel alınması devamlı olarak yapılan ticari faaliyet kapsamında değerlendirileceğinden bu faaliyet nedeniyle Vakıf bünyesinde oluşturulan iktisadi işletme hakkında faiz karşılığı borç para verilmeye başlandığı tarihten itibaren kurumlar vergisi mükellefiyeti tesis edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

11. Akabinde başvurucu Vakfın üyelerine verdiği borç paralar nedeniyle faiz geliri elde ettiğinden bahisle, ihtirazi kayıtla elektronik ortamda verdiği 2011 takvim yılına ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi üzerine 25/4/2012 tarihinde 133.203,10 TL kurumlar vergisi tahakkuk ettirilmiştir.

12. Başvurucu 25/5/2012 tarihinde 2011 yılına ilişkin ihtirazi kayıtla verdiği beyanname üzerine tahakkuk ettirilen kurumlar vergisinin iadesi ve Vakıf adına tesis edilen kurumlar vergisi ile katma değer vergisi mükellefiyetinin kaldırılması talebiyle Ankara 6. Vergi Mahkemesinde (6. Vergi Mahkemesi) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; sadece üyelerin kendi birikimleri olan vakıf nakit varlığını vakıf senedinde belirtilen şartlarda kredi olarak kullanmasının iktisadi işletme oluşturmayacağını, aldıkları borç paralar nedeniyle üyelerden faiz adı altında bir bedel alınmasının ticari faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceğini ileri sürmüştür.

13. 6. Vergi Mahkemesince 28/12/2012 tarihli kararla davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucu Vakıf tarafından üyelerine borç para verilmesi işleminin kazanç elde etme amacıyla gerçekleştirilmediği, bu işlemin Vakfın amaçlarından biri olduğu, Vakıfça yapılan yardımların emeklilik yardımı, ölüm yardımı, idareden ve Vakıftan ayrılıştaki ödemeler ile borç para vermek olarak düzenlendiği, üyelere

verilen borç paraların üyelerin kendi paralarından oluştuğu, dolayısıyla ortada iktisadi nitelik taşıyan bir hususun olmadığı ifade edilmiştir. Vakfın kurumlar vergisi ve katma değer vergisi mükellefiyetinin kaldırılması talebine yönelik olarak ise yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak idari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldıracak nitelikte, vergi mahkemesince de vergi dairesi yerine geçilerek idari işlem niteliğinde bir yargı kararı verilemeyeceğinden talebin reddine karar verilmiştir.

14. Temyiz edilen karar, Danıştay Dördüncü Dairesinin (Daire) 17/10/2017 tarihli ilamıyla bozulmuştur. Bozma kararında; Vakfın amaçları arasında üyelerine borç para verme faaliyeti sayılmakla birlikte Vakfın bundan faiz geliri elde ettiği, bunun devamlı, organizasyon gerektiren, Vakfa bağlı ve ticari bir faaliyet olduğu tespitinde bulunulmuştur. Bu saptamadan hareketle Vakfın kendisi tüzel kişilik itibarıyla kurumlar vergisi mükellefi olmamakla birlikte iktisadi işletme oluşturacak şekilde ticari faaliyette bulunduğundan ve kurumlar vergisi mükellefi olduğunun kabulü gerektiğinden Vakfın faiz geliri elde etmesinin iktisadi bir faaliyet olarak değerlendirilmesinin lüzumlu olduğu belirtilmiştir. Başvurucunun bozma ilamına karşı karar düzeltme talebi aynı Dairenin 26/8/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

15. Bozma kararı sonrası 6. Vergi Mahkemesi 26/9/2018 tarihinde ısrar kararı vermiştir. Israr kararında Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunun (VDDK) 3/5/2018 tarihli kararında uyuşmazlığın aynı doğrultuda çözümlendiğine vurgu yapılmıştır.

16. Israr kararının temyiz ve karar düzeltme incelemeleri VDDK tarafından yapılmıştır. VDDK 23/10/2019 tarihli ilamıyla temyiz talebinin reddine ve davanın kabulüne yönelik ilk derece mahkemesi kararının onanmasına karar vermiştir.

B. 2012 Yılına İlişkin Tahakkuk Ettirilen Kurumlar Vergisinin İptaline Yönelik Yargısal Süreç

17. Başvurucu Vakfın üyelerine verdiği borç paralar nedeniyle faiz geliri elde ettiğinden bahisle, ihtirazi kayıtla elektronik ortamda verdiği 2012 takvim yılına ilişkin kurumlar vergisi beyannameleri üzerine toplam 82.707,62 TL kurumlar vergisi tahakkuk ettirilmiştir.

18. Başvurucu 2012 yılına ilişkin ihtirazi kayıtla verdiği beyanname üzerine tahakkuk ettirilen kurumlar vergisinin kaldırılması ve ödediği verginin iadesi talebiyle Ankara4. Vergi Mahkemesinde (4. Vergi Mahkemesi) dava açmıştır.

19. 4. Vergi Mahkemesi 17/6/2014 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Kararda, Vakıf tarafından üyelerine borç para verilmesi işleminin kazanç elde etme amacıyla gerçekleştirilmediğini, bu işlemin Vakfın amaçlarından biri olduğunu, Vakıfça yapılan yardımların emeklilik yardımı, ölüm yardımı, idareden ve Vakıftan ayrılıştaki ödemeler ile borç para vermek olarak düzenlendiğini, üyelere verilen borç paraların üyelerin kendi paralarından oluştuğunu, dolayısıyla ortada iktisadi nitelik taşıyan bir hususun bulunmadığını açıklamıştır.

20. Temyiz edilen karar Dairenin 17/10/2017 tarihli ilamıyla bozulmuştur. Bozma kararına karşı başvurulan karar düzeltme talebi 28/6/2018 tarihinde reddedilmiştir. Bozma kararına uyan 4. Vergi Mahkemesi 25/10/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir.

21. Karar, başvurucu tarafından temyiz edilmiştir. Temyiz dilekçesinde 2011 yılı kurumlar vergisine ilişkin olarak görülen davada VDDK tarafından verilen 3/5/2018 tarihli karar emsal gösterilmiştir.

22. Daire 4/2/2020 tarihinde kararın onanmasına karar vermiştir. Karara muhalif kalan iki üye özetle aynı veya benzer maddi olaylara ilişkin ihtilafların çözümlenmesinde yorum farklılıklarından oluşan çelişkili kararlardan dolayı Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkının ihlal edildiğine dair kararlar verdiğini, somut olayda davacı tarafından ihtilaflı 2012 yılına ilişkin tarhiyattan önce 2011 takvim yılına dair cezalı tarhiyata karşı açılan davanın kabulü yönündeki Mahkemenin ısrar kararının VDDK kararıyla onanarak kesinleştiğini, vergilendirme dönemleri farklı olsa da aynı maddi olaya istinaden yapılan tarhiyatlara karşı açılan davaların sonuçlarının davacı açısından hak ihlaline neden olup olmayacağının öncelikle müzakere edilmesi gerektiğini açıklamıştır. Muhalefet şerhinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihat farklılığına dayalı adil yargılanma hakkı şikâyetlerinin incelendiği Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye ([BD], B. No: 13279/05) ve Anayasa Mahkemesinin Türkan Bal ([GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015) kararlarına atıf yapılmıştır.

23. Daire, karar düzeltme talebini 19/11/2020 tarihli ilamıyla reddetmiştir.

C. 2014 Yılına İlişkin Tahakkuk Ettirilen Kurumlar Vergisinin İptaline Yönelik Yargısal Süreç

24. Başvurucu Vakfın üyelerine verdiği borç paralar nedeniyle faiz geliri elde ettiğinden bahisle, ihtirazi kayıtla elektronik ortamda verdiği 2014 takvim yılına ilişkin kurumlar vergisi beyannameleri üzerine toplam 234.027,80 TL kurumlar vergisi tahakkuk ettirilmiştir.

25. Başvurucu 2014 yılına ilişkin ihtirazı kayıtla verdiği beyanname üzerine tahakkuk ettirilen kurumlar vergisinin kaldırılması ve ödediği verginin iadesi talebiyle Ankara3. Vergi Mahkemesinde (3. Vergi Mahkemesi) dava açmıştır.

26. 3. Vergi Mahkemesince 20/10/2015 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir. Kararda, Vakıf tarafından üyelerine borç para verme işleminin kazanç elde etme amacıyla gerçekleştirilmediği, bu işlemin Vakfın amaçlarından biri olduğu ve Vakıfça yapılan yardımların emeklilik yardımı, ölüm yardımı, idareden ve Vakıftan ayrılıştaki ödemeler ile borç para vermek olarak düzenlendiği, üyelere verilen borç paraların üyelerin kendi paralarından oluştuğu, dolayısıyla ortada iktisadi nitelik taşıyan bir hususun olmadığı açıklanmıştır.

27. Temyiz edilen karar, Dairenin 17/10/2017 tarihli ilamıyla bozulmuştur. Bozma ilamına karşı başvurulan karar düzeltme talebinin reddine karar verilmiştir. Bozma kararlarına uyan 3. Vergi Mahkemesi 25/9/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir.

28. Başvurucu, kararı temyiz etmiştir. Temyiz dilekçesinde 2011 yılı kurumlar vergisine ilişkin olarak görülen davada VDDK tarafından verilen3/5/2018 tarihli kararı emsal göstermiştir.

29. Daire 24/12/2018 tarihinde mahkeme kararının onanmasına karar vermiş, karar düzeltme talebini 31/10/2019 tarihli ilamıyla reddetmiştir.

30. Nihai karar 30/12/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 21/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

31. 13/6/2016 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun "Verginin Konusu" başlıklı 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aşağıda sayılan kurumların kazançları, kurumlar vergisine tâbidir:

...

ç) Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler.

..."

32. 5520 sayılı Kanun'un "Mükellefler" başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

(5) Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler: Dernek veya vakıflara ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan ve bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları dışında kalan ticarî, sınaî ve ziraî işletmeler ile benzer nitelikteki yabancı işletmeler, dernek veya vakıfların iktisadî işletmeleridir. Bu Kanunun uygulanmasında sendikalar dernek; cemaatler ise vakıf sayılır.

(6) İktisadî kamu kuruluşları ile dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmelerin kazanç amacı gütmemeleri, faaliyetlerinin kanunla verilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliklerinin olmaması, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine ayrılmış sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmaması mükellefiyetlerini etkilemez. Mal veya hizmet bedelinin sadece maliyeti karşılayacak kadar olması, kâr edilmemesi veya kârın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesi bunların iktisadî niteliğini değiştirmez.

..."

33. Türkiye Cumhuriyeti Devleti Demiryolları Çalışanları ve Emeklileri Sosyal Yardımlaşma Vakfı Senedi'nin "Vakfın Amacı" başlıklı 4. maddesi şöyledir:

"Vakıf, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı gerçekleştirmek amacıyla:

a) Üyelerden emekli olanlara, çalışırken daimi malul olanlara veya çalışırken veya emekli iken ölenlerin menfaattarlarına, bu vakıf senedinde yazılı hükümler gereğince yardımda bulunmak,

b) Vakıf imkânları ölçüsünde öncelikle üyelerin mesken ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, üyelerine uygun şartlarda mesken kredisi açmak,

c) Üyelerin her türlü ihtiyaçlarını karşılamak için süper market açmak,

d) Üyelerin ve çocuklarının evlenme ve tahsili için uygun şartlarda kredi açmak ve burs vermek, sosyal amaçlı çeşitli etkinliklerde bulunmak,

e) Üyelerin ve çocuklarının istifadesini amaçlayan huzurevi, kreş, orta ve yüksek öğrenim erkek ve kız yurdu ve dershane açmak,

f) Dinlenme tesisleri ve misafirhaneler kurmak,

g) Üyelerin tabii afetlerden ileri gelen zararlarını karşılamak için kredi açmak,

h) Vakfın mevcutlarını nemalandırmak için, ziraat, sanayi ve ticaret sahalarında işletmeler kurmak ve bunları çalıştırmak,

ı) Hastane, klinik, laboratuar ve görüntüleme merkezi açmak,

i) Üyelerin sigortası ve sosyal güvenliğine yönelik faaliyetlerde bulunmak."

2. Danıştay İçtihadı

34. VDDK'nın 3/5/2018 tarihli ve E.2018/281, K.2018/310 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacı Demiryolu Sevenler ve Gönüllüleri Yardımlaşma Derneği- Sandığı tarafından üyelerine faiz karşılığında borç para verme faaliyetinin iktisadi işletme oluşturduğu ve bu nedenle elde ettiği tüm gelir unsurlarının beyana tabi olduğu yolunda düzenlenen vergi inceleme raporu uyarınca, borç para verme karşılığı elde ettiği bu faiz gelirleri, vade farkı gelirleri ve sigorta şirketi ile sandık üyeleri arasındaki aracılık hizmeti karşılığında elde ettiği gelirler dikkate alınarak takdir edilen matrah üzerinden 2007 yılının Aralık dönemi için re'sen salınan katma değer vergisi ile bir kat tutarında kesilen vergi ziyaı cezasının kaldırılması yolunda verilen Ankara 5. Vergi Mahkemesinin, 6.7.2017 gün ve E:2017/853, K:2017/1072 sayılı ısrar kararına yönelik temyiz istemini reddeden Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunun, 17.1.2018 gün ve E:2017/505, K:2018/17 sayılı kararının; üyelerine devamlı surette faiz karşılığı kredi kullandırılmasının iktisadi işletme oluşturduğu, elde edilen gelirlerin ticari kazanç hükümlerine göre vergilendirilmesinin hukuka uygun olduğu ileri sürülerek düzeltilmesi istenmiştir.

...

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun, 6545 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılan ve aynı Kanunun 27'nci maddesiyle eklenen geçici 8'inci maddesi uyarınca uygulanmaya devam olunan (mülga) 54'üncü maddesinde, Danıştay Dava Daireleri ve İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar hakkında, bu maddede yazılı sebeplerle kararın düzeltilmesinin istenebileceği kurala bağlandığından ve dilekçede ileri sürülen sebepler bunlardan hiçbirine uymadığından, karar düzeltme isteminin reddine, 3.5.2018 gününde oyçokluğuyla karar verildi..."

35. VDDK'nın 14/4/2021 tarihli ve E.2020/1317, K.2021/451 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacı Esbank Eskişehir Bankası T.A.Ş. Mensupları Emekli Sandığı Vakfı tarafından, vakıf mensuplarına kullandırılan kredilerden elde edilen faiz gelirleri nedeniyle vakfa ait iktisadi işletme teşekkül ettiğinden ve bu durumun vergi mükellefiyetini gerektirdiğinden bahisle düzenlen vergi tekniği raporuna istinaden vakfın iktisadi işletmesi adına 01/01/2006 tarihinden itibaren kurumlar vergisi ve gerçek usulde katma değer vergisi mükellefiyeti tesis edilmesi yolundaki işlemin iptali ile mükellefiyet kaydının terkin edilmesi istemiyle dava açılmıştır.

İstanbul 6. Vergi Mahkemesinin 31/01/2014 tarih ve E:2013/798, K:2014/186 sayılı kararı:

Uyuşmazlığın çözüme kavuşturulabilmesi için üyelerine faiz karşılığında borç para verme faaliyeti dolayısıyla vakfa ait iktisadi işletme teşekkül edip etmediğinin tespit edilmesi gerekmektedir.

Somut olayda, Ticaret Kanunu'nun ticari işletme tanımına uygun nitelikleri taşıyan bir organizasyonun bulunduğundan söz edilemeyecek olup sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı

sağlamak amacıyla kurulan vakfın, üyeleri ile sınırlı kalacak şekilde ve sosyal amaçlarla verdiği borçlardan elde ettiği faiz gelirinin, sırf bu işlemlerin bir organizasyon olmaksızın yürütülmesinin mümkün olamayacağı varsayımıyla, vakfa ait ticari bir işletme kurularak elde edilmiş bir kazanç olarak nitelendirilmesinde ve bu suretle tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uygunluk görülmemiştir.

Davalının temyiz istemini inceleyen Danıştay Dördüncü Dairesinin 25/01/2018 tarih ve E:2014/4924, K:2018/740 sayılı kararı:

Uyuşmazlıkta, davacı vakfın amaçları arasında üyelerine borç para verme faaliyeti sayılmakla birlikte bundan faiz geliri elde ettiği, bu faaliyetinin devamlı, organizasyonu gerektiren, vakfa bağlı ve ticari bir faaliyet olduğu sonucuna ulaşıldığından, vakfın kendisi kurumlar vergisi mükellefi olmamakla birlikte dava konusu faaliyetin iktisadi işletme oluşturacak şekilde icra edilmesi nedeniyle kurumlar vergisi mükellefiyeti için gerekli koşulların var olduğunun kabulü gerekmektedir.

Bu durumda, davacı vakfın üyelerine faiz karşılığı borç para verme faaliyetini iktisadi faaliyet olarak kabul etmeyerek dava konusu işlemi iptal eden Vergi Mahkemesi kararında hukuka uygunluk bulunmamaktadır.

İstanbul 6. Vergi Mahkemesinin 24/12/2019 tarih ve E:2019/848, K:2019/2315 sayılı ısrar kararı; Vergi mahkemesi, aynı hukuksal nedenler ve gerekçeyle ilk kararında ısrar etmiştir.

1- Davalının temyiz isteminin reddine,

2- İstanbul 6. vergi mahkemesinin 24/12/2019 tarih ve e:2019/848, k:2019/2315 sayılı ısrar kararının onanmasına" karar verildi.

36. Dairenin17/10/2017 tarihli ve E.2015/5906, K.2017/6892 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacı TCDD Çalışanları ve Emeklileri Sosyal Yardımlaşma Vakfı İktisadi İşletmesi adına 2013 yılına ilişkin ihtirazı kayıtla verilen beyanname üzerine tahakkuk eden kurumlar vergisinin kaldırılması ve ödenen verginin iadesi istemiyle dava açılmıştır.

Ankara 2. Vergi Mahkemesinin18/03/2015 gün ve E:2014/1125, K:2015/571 sayılı kararıyla; davacı vakfın üyelerine faizle borç para vererek faiz geliri elde ettiği, dolayısıyla vakfa ait ticari bir organizasyonun oluştuğu, faaliyetlerin devamlı olduğu hususu göz önüne alındığında vakfın bu faaliyetlerinin iktisadi işletme sayılması ve bunun sonucunda kurumlar vergisi beyannamesini vermesi gerektiği, davacı vakıfça verilen kurumlar vergisi beyannamesi üzerine yapılan tahakkuk işleminde ve ödenen kurumlar vergisinde hukuka aykırılık görülmediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Davacı tarafından, temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddialar, bozulması istenilen kararın dayandığı gerekçeler karşısında yerinde ve kararın bozulmasını sağlayacak durumda görülmemiştir.

37. Dairenin 10/2/2022 tarihli ve E.2018/4407, K.2022/688 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacı TCDD Çalışanları ve Emeklileri Sosyal Yardımlaşma Vakfı İktisadi İşletmesi

tarafından üyelerine verilen borç paralar nedeniyle faiz geliri elde ettiğinden bahisle ihtirazi kayıtla elektronik ortamda verilen 2016 hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi üzerine tahakkuk eden 244.068,19TL kurumlar vergisinin kaldırılması ve ödeme tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte iadesi istenilmiştir.

Ankara 4. Vergi Mahkemesince verilen 13/10/2017 tarih ve E:2017/649, K:2017/1509 sayılı kararda; davacı Vakıf tarafından üyelerine borç para vermesi işleminin kazanç elde etme amacıyla gerçekleştirilmediği, bu işlemin vakfın amaçlarından biri olduğu ve vakıfça yapılan yardımların emeklilik yardımı, ölüm yardımı, idareden ve vakıftan ayrılıştaki ödemeler ile borç para vermek olarak düzenlendiği, üyelere verilen borç paraların üyelerin kendi paralarından oluştuğu dolayısıyla ortada iktisadi nitelik taşıyan bir hususun olmadığı anlaşıldığından ihtirazi kayıtla verilen kurumlar vergisi beyannamesi üzerine tahakkuk eden kurumlar vergisinde hukuka uyarlık bulunmadığı, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine ilişkin Kanun'da öngörülen oranda faiz uygulanarak davacıya ödenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Belirtilen gerekçelerle davanın kabulüne karar verilmiştir.

Bölge İdare Mahkemesince istinaf başvurusunun reddine karar verilmiştir.

Temyizen incelenen karar usul ve hukuka uygun olup, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir. Açıklanan nedenlerle; temyize konu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesinin 07/03/2018 tarih ve E:2017/2050, K:2018/416 sayılı kararının onanmasına karar verildi..."

38. Dairenin 10/2/2022 tarihli ve E.2020/2413, K.2022/691 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacı TCDD Çalışanları ve Emeklileri Sosyal Yardımlaşma Vakfı İktisadi İşletmesi tarafından üyelerine verilen borç paralar nedeniyle faiz geliri elde ettiğinden bahisle ihtirazi kayıtla elektronik ortamda verilen 2017 hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi üzerine tahakkuk eden kurumlar vergisi ile geçici verginin kaldırılması ve ödeme tarihinden itibaren işleyecek faiziyle birlikte iadesi istenilmiştir.

Ankara 1. Vergi Mahkemesince verilen 25/10/2018 tarih ve E:2018/710, K:2018/1392 sayılı kararda; ihtirazi kayıtla verilen kurumlar vergisi beyannamesi üzerine tahakkuk ettirilen kurumlar vergisi tahakkuku yönünden, davacı vakfın amaçları arasında üyelerine borç para verme faaliyeti sayılmakla birlikte bundan faiz geliri elde ettiği bu faaliyetinin devamlı organizasyonu gerektiren vakfa bağlı ve ticari bir faaliyet olduğu, vakfın kendisinin tüzel kişilik itibariyle kurumlar vergisi mükellefi olmamakla birlikte iktisadi işletme oluşturacak şekilde ticari faaliyette bulunduğundan ve kurumlar vergisi mükellefi olduğunun kabulü gerektiğinden, dava konusu tahakkuk işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

...

Bölge İdare Mahkemesince; davacı Vakıf tarafından üyelerine borç para vermesi işleminin kazanç elde etme amacıyla gerçekleştirilmediği, bu işlemin vakfın amaçlarından biri olduğu ve vakıfça yapılan yardımların emeklilik yardımı, ölüm yardımı, idareden ve vakıftan ayrılıştaki ödemeler ile borç para vermek olarak düzenlendiği, üyelere verilen borç paraların üyelerin kendi paralarından oluştuğu, dolayısıyla ortada iktisadi nitelik taşıyan bir hususun olmadığı anlaşıldığından ihtirazi kayıtla verilen kurumlar vergisi beyannamesi

üzerine tahakkuk eden kurumlar vergisinde hukuka uygunluk bulunmadığı...

Belirtilen gerekçelerle davacı istinaf başvurusunun kabulüne, davanın kabulüne davacı adına kurumlar vergisi beyannamesi üzerine tahakkuk ettirilen kurumlar vergisinin iptali ile 2017 yılı için ödenen kurum geçici vergilerinin ödeme tarihlerinden itibaren işleyecek tecil faiziyle birlikte iadesine karar verilmiştir.

Temyizen incelenen karar usul ve hukuka uygun olup, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir. Açıklanan nedenlerle; temyize konu Temyize konu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesinin 04/03/2020 tarih ve E:2019/692, K:2020/221 sayılı kararının onanmasına karar verildi.".

39. Dairenin 10/2/2022 tarihli ve E.2020/2414, K.2022/690 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacı TCDD Çalışanları ve Emeklileri Sosyal Yardımlaşma Vakfı İktisadi İşletmesi tarafından üyelerine verilen borç paralar nedeniyle faiz geliri elde ettiğinden bahisle ihtirazi kayıtla elektronik ortamda verilen 2018 hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi üzerine tahakkuk eden kurumlar vergisinin kaldırılması ve ödeme tarihinden itibaren işleyecek tecil faiziyle birlikte iadesi istenilmiştir.

...

Ankara 2. Vergi Mahkemesince verilen 30/09/2019 tarih ve E:2019/513, K:2019/921 sayılı kararda; davacı Vakıf tarafından üyelerine borç para vermesi işleminin kazanç elde etme amacıyla gerçekleştirilmediği, bu işlemin vakfın amaçlarından biri olduğu ve vakıfça yapılan yardımların emeklilik yardımı, ölüm yardımı, idareden ve vakıftan ayrılıştaki ödemeler ile borç para vermek olarak düzenlendiği, üyelere verilen borç paraların üyelerin kendi paralarından oluştuğu dolayısıyla ortada iktisadi nitelik taşıyan bir hususun olmadığı anlaşıldığından ihtirazi kayıtla verilen kurumlar vergisi beyannamesi üzerine tahakkuk eden kurumlar vergisinde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Belirtilen gerekçelerle davanın kabulüne, tahsil tarihinden itibaren işleyecek tecil faiziyle iadesine karar verilmiştir.

...

Bölge İdare Mahkemesince; istinaf başvurusunun reddine karar verilmiştir.

...

Temyizen incelenen karar usul ve hukuka uygun olup, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir. Açıklanan nedenlerle; temyize konu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesinin 04/03/2020 tarih ve E:2020/99, K:2020/231 sayılı kararının onanmasına karar verildi...".

B. Uluslararası Hukuk

40. Konuya ilişkin uluslararası hukuk için bkz. Ford Motor Company, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, §§ 30-36.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

41. Anayasa Mahkemesinin 15/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

42. Başvurucu Vakıf, üyelerine verdiği borç paralar nedeniyle faiz geliri elde ettiğinden bahisle, ihtirazi kayıtla elektronik ortamda verdiği 2012 ve 2014 takvim yıllarına ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi üzerine tahakkuk ettirilen kurumlar vergisinin terkini ve iadesi talebiyle açtığı davaların daha önce aynı konuda VDDK kararlarına uyulmaksızın reddedilmesinden yakınmıştır. Başvurucu, 2011 yılına ait kurumlar vergisi tahakkukunun kaldırılması ve ödediği verginin iadesi yönündeki VDDK ilamını dava dosyalarına sunmuş olmasına rağmen bu ilamın dikkate alınmadığını ve Dairenin VDDK ilamıyla çelişkili karar tesis ettiğini ifade etmiştir.

43. Bakanlık görüşünde, mevcut başvuruda başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede ilgili mevzuat hükümlerinin ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

44. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

45. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

46. Anayasa'nın "Vergi ödevi" kenar başlıklı 73. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır."

47. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruya konu şikâyetin özü, vergilendirme suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin belirlilik ve öngörülebilirlik kriterlerine dayanmasıdır. Bu nedenle içtihat farklılığına ilişkin olarak adil yargılanma hakkıyla ilişkilendirilen tüm iddiaların mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

48. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

49. Somut olayda başvurucu adına kurumlar vergisi tahakkuk ettirilmiştir. Vergilendirme işleminin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği hususunda tereddüt bulunmamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. [GK], B. No: 2015/941, 25/10/2018, § 45; Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, §

48). Vergisel yükümlülükler mal varlığında azalmaya yol açtığından somut başvuruda mülkün varlığı tartışmasızdır.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

50. Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş, ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin kontrolü mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir. Mülkten yoksun bırakma şeklindeki müdahalede mülkiyetin kaybı söz konusudur. Mülkiyetin kullanımının kontrolünde ise mülkiyet kaybedilmemekte ancak mülkiyet hakkının malike tanıdığı yetkilerin kullanım biçimi toplum yararı gözetilerek belirlenmekte veya sınırlandırılmaktadır. Mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale ise genel nitelikte olup mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin kullanımının kontrolü mahiyetinde olmayan her türlü müdahalenin mülkten barışçıl yararlanma hakkı yönünden ele alınması gerekir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, §§ 55-58).

51. Vergi ve benzeri yükümlülükler ile sosyal güvenlik prim ve katkılarını belirlemeye, değiştirmeye, prim ve katkıların ödenmesini güvence altına almaya yönelik düzenlemeler Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metninde ayrıca ifade edilmekle ve Anayasa'da ayrı hükümlerle düzenlenmiş olmakla birlikte bu düzenlemeler de -genel itibarıyla mülkiyetin kullanımını düzenleme ve kontrol etme amacı taşıdığından- ayrı bir başlık yerine devletin mülklerin kullanımını düzenleme veya mülkiyetin kamu yararına kullanımını kontrol yetkisi kapsamında incelenmelidir (Arif Sarıgül, B. No: 2013/8324, 23/2/2016, § 50).

52. Olayda başvurucu hakkında 2012 ve 2014 yıllarına ait kurumlar vergisi tahakkuk ettirilmesi mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Vergi ve benzeri yükümlülükler, devletin mülklerin kullanımını düzenleme veya mülkiyetin kamu yararına kullanımını kontrol yetkisi kapsamında ele alınmalıdır (Arif Sarıgül, B. No: 2013/8324, 23/2/2016, § 50).

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

53. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

54. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

i. Kanunilik

55. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken, kanuna dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna

dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44; Ford Motor Company, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49; Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55).

56. VDDK ilamları (bkz. §§ 34, 35) ile Daire kararlarının (bkz. §§ 14, 36) incelenmesi neticesinde başvurucu Vakfın iktisadi işletme oluşturacak şekilde ticari faaliyette bulunup bulunmadığına ve kurumlar vergisi mükellefi olduğunun kabulü hâlinde Vakfın faiz geliri elde etmesinin iktisadi faaliyet olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğine ilişkin yorum farklılığı olduğu anlaşılmıştır. VDDK; davanın kabulüne karar veren Mahkemenin başvurucu Vakfın üyelerine borç para vermesi işlemini kazanç elde etme amacıyla gerçekleştirmediği, bu işlemin Vakfın amaçlarından biri olduğu ve Vakıfça yapılan yardımların emeklilik yardımı, ölüm yardımı, idareden ve Vakıftan ayrılıştaki ödemeler ile borç para vermek olarak düzenlendiği, üyelere verilen borç paraların üyelerin kendi paralarından oluştuğu, dolayısıyla ortada iktisadi nitelik taşıyan bir hususun olmadığı şeklindeki değerlendirmesini haklı bulmuştur. Daire; Vakfın kendisi, tüzel kişilik itibarıyla kurumlar vergisi mükellefi olmamakla birlikte iktisadi işletme oluşturacak şekilde ticari faaliyette bulunduğundan ve Vakfın kurumlar vergisi mükellefi olduğunun kabulü gerektiğinden Vakfın faiz geliri elde etmesinin iktisadi faaliyet olarak değerlendirilmesinin uygun olacağı sonucuna varmıştır.

57. Somut olayda vergilendirmenin 5520 sayılı Kanun'un 1. ve 2. maddelerine göre gerçekleştirildiği görülmektedir. Başvurucu, VDDK ve Dairenin 5520 sayılı Kanun'un aynı kanun hükmüne yüklediği farklı anlamlar nedeniyle anılan kanun hükümlerinin öngörülebilir olmadığını iddia etmektedir. Öngörülebilirlik derecesinin tespitinde söz konusu kanunun içeriği, düzenlediği alanın mahiyeti ve temas ettiği kişilerin sayısı ve statüsü büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda öngörülebilirlik yönünden değerlendirmenin "Ölçülülük" başlığı altında yapılması uygun görülmüştür.

ii. Meşru Amaç

58. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle, bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır. Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir kavram olup objektif bir tanıma elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir (Nusrat Külah,B. No: 2013/6151, 21/4/2016, §§ 53, 56; Yunis Ağlar, B. No: 2013/1239, 20/3/2014, §§ 28, 29).

59. Anayasa'nın 73. maddesinde herkesin -kamu giderlerini karşılamak üzere- mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlü olduğu, vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımının maliye politikasının sosyal amacı olduğu, vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin kanunla konulması, değiştirilmesi veya kaldırılması gerektiği belirtilerek hem yükümlüler hem de devlet yönünden vergi ödevinin temel ilkeleri gösterilmiştir. Herkesin yerine getirmesi gereken bir yükümlülük olarak kabul edilen ve devletin kamusal gereksinimlerini karşılaması için egemenlik gücüne dayanarak tek taraflı iradesiyle kişilere yüklediği bir kamu alacağı şeklinde tanımlanan verginin anayasal sınırlar içinde salınıp toplanması zorunluluğu açıktır. Vergilendirmede genel kural, kanunla belirlenmiş konularda kişilerden vergi, resim ve harç alınmasıdır. Kanun koyucu, Anayasa'ya aykırı olmamak koşuluyla

vergilendirilecek alanların seçiminde yetkili olduğu gibi bu vergilerin matrahlarına dâhil olan unsurları da belirleme yetkisine sahiptir (AYM, E.2013/48, K.2014/198, 25/12/2014).

60. Somut olay bağlamında başvurucu Vakfın faaliyetlerinin iktisadi teşekkül kapsamında görülerek kurumlar vergisi tahakkuk ettirilmesi ve vergi tahsil edilmesinin kamu yararına dayalı meşru bir amacı olduğu kuşkusuzdur.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

61. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

62. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasının yanında gerekli olması da gerekir. Gereklilik yukarıda da belirtildiği üzere hakka müdahale teşkil eden birden fazla araç arasından hakkı en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Hak ve özgürlüğü sınırlayan tedbirlerden hangisi diğerlerine nazaran hakkın norm alanına daha az müdahale edilmesi sonucunu doğuruyorsa o tedbir tercih edilmelidir. Bununla birlikte hakka müdahale oluşturacak aracın seçiminde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir payının bulunduğu da kabul edilmelidir. Zira yetkili kamu makamları, öngörülen amaca ulaşılması bakımından hangi aracın etkili ve verimli sonuçlar doğuracağına ilişkin olarak isabetli karar verme noktasında daha iyi bir konumdadır. Özellikle alternatif aracın bulunmadığı veya mevcut alternatiflerin öngörülen meşru amaca ulaşılması bakımından etkili olmadığı ya da daha az etkili olduğu durumlarda kamu makamlarının araç seçimi hususundaki tercih yetkisinin gereklilik kriterini sağlamadığının söylenebilmesi için çok güçlü nedenlerin bulunması gerekir (D.C., B. No: 2018/13863, 16/6/2021, § 48).

63. Öte yandan mülkiyet hakkına yönelik müdahaleler orantılı olmalıdır. Orantılılık, sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Buna göre mülkiyet hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurucunun mülkiyet hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır(D.C., § 49).

64. Usule ilişkin güvencelerin varlığı orantılılık değerlendirmesinde önemli bir rol oynayabilir. Bu bakımdan kişinin hukuka aykırılık iddialarının bir mahkeme tarafından etkili bir biçimde incelenmesi müdahalenin orantılılığı bakımından ehemmiyet arz etmektedir (D.C., § 52). Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme imkânının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin

bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

65. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazlar yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanmalıdır (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53). Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri, demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

66. Başvurucunun 2011 yılına ait tahakkuk ettirilen kurumlar vergisinin iadesiiçin açtığı davada VDDK, 6. Vergi Mahkemesinin davanın kabulüne yönelik ısrar kararını onamıştır (bkz. § 16). Buna karşılık başvurucunun aynı olaya yönelik 2012 ve 2014 yılları için tahakkuk ettirilen kurumlar vergisinin kaldırılması ve ödediği verginin iadesi talebiyle açtığı davalar Dairenin bozma kararları sonrası Mahkemelerce reddedilmiştir (bkz. §§ 20, 27). Buna göre aynı konuda Mahkemelerce ısrar edilen kararlar VDDK kararıyla davanın kabulü yönünde, ısrar edilmeyen kararlar Daire kararıyla davanın reddi yönünde kesinleşmiştir.

67. VDDK ile Daire kararının incelenmesi neticesinde yorum farklılığının başvurucunun iktisadi işletme oluşturacak şekilde ticari faaliyette bulunup bulunmadığı ve kurumlar vergisi mükellefi olduğunun kabulü hâlinde faiz geliri elde etmesinin iktisadi faaliyet olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceği hususunda olduğu görülmüştür. VDDK davanın kabulüne karar veren Mahkemenin başvurucu Vakfın üyelerine borç para vermesi işlemini kazanç elde etme amacıyla gerçekleştirmediği, bu işlemin Vakfın amaçlarından biri olduğu ve Vakıfça yapılan yardımların emeklilik yardımı, ölüm yardımı, idareden ve Vakıftan ayrılıştaki ödemeler ile borç para vermek olarak düzenlendiği, üyelere verilen borç paraların üyelerin kendi paralarından oluştuğu, dolayısıyla ortada iktisadi nitelik taşıyan bir hususun olmadığı şeklindeki değerlendirmesini haklı bulmuştur. VDDK'nın aynı konudaki uyuşmazlıklarda içtihatlarının yerleşik olduğunun altı çizilmelidir (bkz. §§ 34, 35). Daire, VDDK'nın konuya ilişkin kararından ayrışarak uyuşmazlığın çözümünde farklı bir yaklaşım benimsemiştir. Daire, Vakfın kendisi tüzel kişilik itibarıyla kurumlar vergisi mükellefi olmamakla birlikte iktisadi işletme oluşturacak şekilde ticari faaliyette bulunduğundan ve kurumlar vergisi mükellefi olduğunun kabulü gerektiğinden Vakfın faiz geliri elde etmesinin iktisadi faaliyet olarak değerlendirilmesinin uygun olacağı sonucuna varmıştır. Bu noktada başvurucu Vakfın faiz geliri elde etmesinin iktisadi faaliyet olup olmadığı ve kurumlar vergisi ödeyip ödemeyeceği noktasında VDDK ile Daire arasında görüş ayrılığının ortaya çıktığı saptanmıştır.

68. Anayasa Mahkemesi, Dairenin ya da VDDK'nın görüşlerden hangisinin daha isabetli olduğu hususunda bir yorum yapmayacaktır. Esasen Anayasa Mahkemesinin böyle bir görevi bulunmadığı gibi bu yöndeki bir saptama Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru

kapsamındaki yetkisinin dışındadır. Ancak Anayasa Mahkemesi, bu yorum farklılığının hukuk sistemi üzerinde meydana getirdiği sonuçların etkilerini görmezden gelemez. Anayasa Mahkemesi, Danıştayın iki farklı karar organının aynı kanun hükmüne ilişkin farklı yorumlarının hukuk kuralının belirliliğini ve öngörülebilirliğini etkileyip etkilemediğini inceler. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin bu yöndeki denetimi sırasında belirlilik ve öngörülebilirlik ilkeleri bakımından değerlendirme yapması bu yorumlardan birini benimsediği veya bunlardan birine üstünlük tanıdığı biçiminde anlaşılmamalıdır.

69. Aynı kanun hükmüne ilişkin iki farklı yorumun yürürlükte bulunması ve bu yorumlardan birine geçerlilik sağlayacak şekilde içtihadın birleştirilememesi hukuk kurallarının, muhataplarının davranışlarına yön verme kapasitesini, dolayısıyla öngörülebilirliğini zayıflatmaktadır. Bu durum hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşeceği gibi bireylerin yargı sistemine ve mahkeme kararlarına güvenini de sarsabilir.

70. Öte yandan hukuk kurallarının belirli olması bunlara ilişkin yorumların değiştirilemeyeceği anlamına gelmez. Aksine bazı durumlarda içtihat değişikliği hukukun gelişmesi ve güncel gelişmelere uyarlanması bakımından gerekli bir hâl alabilmektedir. Nitekim Dairenin aynı olaya ilişkin içtihat değişikliğine gittiği anlaşılmaktadır. Daire başvurucunun 2012, 2013 ve 2014 yıllarına ait tahakkuklar yönünden davanın reddi yönündeki içtihadını 2016, 2017 ve 2018 yıllarına ait tahakkuklar yönünden davanın kabulü yönünde değiştirmiştir. Daire kararlarında önceki içtihattan neden ayrıldığına ilişkin herhangi bir açıklama bulunmamaktadır (bkz. §§ 37-39).

71. Somut olayda başvurucu içtihat farklılığı nedeniyle VDDK kararıyla 2011 yılına ilişkin tahakkuk ettirilen kurumlar vergisi için talebi doğrultusunda karar elde etmişken başvurucunun 2012 ve 2014 yıllarına ilişkin tahakkuk ettirilen kurumlar vergisiyle ilgili talepleri Daire kararıyla aksi yönde sonuçlanmıştır.

72. Dolayısıyla yargısal sürecin bütününe bakıldığında kurumlar vergisi tahakkuklarının iptali ve ödenen vergilerin iadesine ilişkin davalarda içtihadını 2016 yılı ve sonraki tahakkuklar yönünden -VDDK kararına uygun olarak- davanın kabulü yönünde değiştirdiği anlaşılan Dairenin başvuruya konu kararda -VDDK kararındaki içtihattan- hangi sebeplerle ayrıldığına ilişkin gerekçe belirtmeksizin karar vermesinin mülkiyet hakkının korunmasında usule ilişkin güvencelere aykırılık teşkil ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

73. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

74. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini ve yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesini talep etmiştir.

75. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60,

66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 3. Vergi Mahkemesine (E.2018/1020, K.2018/1233) ve Ankara 4. Vergi Mahkemesine (E.2018/1001, K.2018/1479) GÖNDERİLMESİNE,

D. 934,50 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.734,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NAİF BAL (3)

B. No: 2020/6966 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/6966

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAİF BAL BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2020/6966)

Karar Tarihi: 15/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 16/9/2024-32664

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucu : Naif BAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine ilişkin Anayasa Mahkemesi kararı üzerine yeniden yapılan yargılamada sanıklara fiilleriyle orantılı ceza verilmemesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/2/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

4. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ile eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, Bolu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak tutulmakta iken 17/1/2008 tarihinde infaz ve koruma memurları ile tartışmıştır.

7. 17/1/2008 tarihinde saat 19.00'da Ceza İnfaz Kurumu Tabipliği tarafından düzenlenen adli muayene raporuna göre başvurucunun sağ kaş dış yüzünde 3-4 cm'lik ekimotik (kılcal damarlarda oluşan bir hasar sonucu cilt altında görülen bir kanama türü) sıyrık tespit edilmiştir. Raporda yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilebilir ölçüde hafif olduğu belirtilmiştir.

A. Kamu Görevlileri Hakkında Yürütülen Disiplin Soruşturması Süreci

8. Meydana gelen olaya ilişkin olarak F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Amirliği tarafından ceza ve infaz koruma memuru E.A ile F.B. hakkında disiplin soruşturması yürütülmüştür. 22/10/2008 tarihinde, hükümlüler M.A., M.D.G. ve başvurucunun kalabalık bir grup personel tarafından fiilî müdahale ve işkenceye maruz kaldığı iddiası yönünden hükümlülerin iddiaları dışında bir delil bulunmadığı gerekçesiyle disiplin cezası verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

B. Ceza Soruşturması Süreci

9. Başvuruya konu olay nedeniyle başvurucu hakkında hakaret, infaz ve koruma memurları hakkında ise zor kullanma yetkisinde sınırı aşmak suretiyle basit yaralama suçu isnadıyla kamu davası açılmıştır.

10. Bolu Sulh Ceza Mahkemesi 3/5/2011 tarihinde başvurucunun kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret etme suçundan 1 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına, ceza ve infaz koruma memurları E.Ö., F.B., E.A., İ.C.nin başvurucuya karşı eylemlerinden dolayı zor kullanma yetkisinde sınırı aşmak suretiyle basit yaralama suçundan 100 gün adli para cezası ile mahkûmiyetlerine ve mahkûmiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar vermiştir. Karar gerekçesi şöyledir:

"... [T]artışmanın büyümesi ile infaz koruma memurları [E., A., F. ve E.nin] hükümlüler Naif, [M.D. ve M.yi] BTM ile iyileşecek şekilde dövdükleri kanaatine varılmıştır. Yine bu olay sırasında sanık [İ.nin] Naif'e, Sanık [A.nın da M.D.G.ye] vurarak basit şekilde yaraladıkları sanıkların savunmaları, müştekilerin beyanları, yeminli tanıkların beyanları, doktor raporları içeriği ve tüm dosya içeriğinden anlaşılmıştır. Her ne kadar katılan sanıklar Naif, [M.D.G. ve M.] ayrıntılı dilekçelerinde olayın basit bir yaralama olmayıp önceye dayalı sistemli bir hareket olduğu, işkence ve eziyet kapsamında sayılması gerektiği söylemiş iseler de, olayın gelişimi dikkate alındığında anlık bir hadise olduğu tartışmanın büyümesi ile gelişmiş basit bir yaralama hadisesi olduğu kanaatine varıldığından işkence veya eziyet boyutu bulunmadığı anlaşıldığından basit yaralama ve zor kullanmada sınır aşımı niteliğinde kabul... [edilmiştir.]"

11. Başvurucu ve diğer hükümlü sanıklar tarafından temyiz edilen mahkûmiyet ve ceza verilmesine yer olmadığına dair karar Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 4/11/2014 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir. Başvurucu ve diğer hükümlüler tarafından HAGB kararlarına karşı yapılan itiraz da Bolu Ağır Ceza Mahkemesince 31/12/2014 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

C. Anayasa Mahkemesine Yapılan Bireysel Başvuruyla İlgili Süreç

12. Başvurucu, anılan soruşturma konusunda 3/2/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümü 11/9/2019 tarihinde insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine oybirliğiyle karar vermiştir (Naif Bal (2), B. No: 2015/2465, 11/9/2019, §§ 56-74), bununla birlikte kamera kayıtlarının toplanması yönünden etkili soruşturma ilkelerini zedeleyen bir hususun saptanmadığını belirtmiştir. Ayrıca tanık beyanlarının taraflı olduğu yönündeki iddianın soruşturmanın etkililiği üzerinde bir tesiri bulunmadığını kabul etmiştir. İhlal kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

70. Somut olayda infaz ve koruma memuru E.Ö., F.B., E.A.,, İ.C., ve A.K.nın zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suretiyle basit yaralama eyleminden adli para cezası ile cezalandırılmalarına ve HAGB'ye karar verildiği, haklarında bir disiplin cezasına da hükmedilmediği anlaşılmaktadır.

71. Soruşturma yükümlülüğü bir sonuç yükümlülüğü olmayıp uygun araçların kullanılması yükümlülüğünü oluşturduğundan yargılamanın nihai olarak mutlaka belli bir ceza türüyle sonuçlanması gerektiği söylenemeyecek olmakla birlikte mahkemelerin hukuku, sanıkların fiilen cezasız kalmalarını sağlayacak şekilde uyguladıklarının tespiti hâlinde soruşturmanın etkinliğinin sağlanamadığı sonucuna varılabilecektir.

72. Somut olayda yürütülen yargılamada infaz ve koruma memurlarının kuvvet kullanımı konusunda sahip oldukları yetkileri aştıkları tespit edilmiş ancak sorumluların fiilleriyle ve meydana gelen yaralanmayla orantılı bir yaptırıma hükmedilmemiş, soruşturmanın etkinliğinin sağlanmasının koşullarından biri olan sorumluların fiilleriyle orantılı ceza almaları koşulu yerine getirilmemiştir. Bu durumda somut olayda Mahkemenin HAGB kurumunu cezasızlık sonucu doğuracak ve sorumluların fiilleriyle orantılı ceza almaları koşulunun yerine getirilmesine engel olacak şekilde uyguladığı anlaşıldığından insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı kapsamında etkili soruşturma usul yükümlülüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

73. Yargılama sonucunda başvurucu açısından yeterli giderim sağlanamadığı dikkate alındığında başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalktığından bahsedilmesine olanak bulunmamaktadır. Bu nedenle her ne kadar derece mahkemelerinin kararlarıyla devletin negatif yükümlülüğüne aykırı olacak şekilde başvurucunun yaralandığı tespit edilmiş ise de başvurucunun mağdur statüsünün devam ettiği anlaşıldığından insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun da ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

..."

D. Yeniden Yargılama Süreci

13. Anayasa Mahkemesinin anılan ihlal kararı 10/10/2019 tarihinde Bolu 1. Asliye Ceza Mahkemesine bildirilmiştir. Buna bağlı olarak Bolu 3. Asliye Ceza Mahkemesince (Ceza Mahkemesi) 25/11/2019 tarihinde düzenlenen tensip zaptıyla birlikte yeniden yargılama yapılmasına başlanmıştır. Yargılama sonunda 7/1/2020 tarihinde infaz ve koruma memurları E.Ö., F.B., E.A. ve İ.C.nin zor kullanma yetkisinde sınırı aşmak suretiyle basit yaralama eyleminden 100 gün karşılığı 2.000 TL adli para cezasına mahkûmiyetlerine kesin olarak karar verilmiştir. Karar gerekçesi şöyledir:

"... [T]artışmanın büyümesi ile infaz koruma memurları [E., A., F. ve E.nin] hükümlüler Naif,

[M.D. ve M.yi] BTM ile iyileşecek şekilde dövdükleri kanaatine varılmıştır. Yine bu olay sırasında sanık [İ.nin] Naif'e, Sanık [A.nın da M.D.G.ye] vurarak basit şekilde yaraladıkları sanıkların savunmaları, müştekilerin beyanları, yeminli tanıkların beyanları, doktor raporları içeriği ve tüm dosya içeriğinden anlaşılmıştır. Her ne kadar katılan sanıklar Naif, [M.D.G. ve M.] ayrıntılı dilekçelerinde olayın basit bir yaralama olmayıp önceye dayalı sistemli bir hareket olduğu, işkence ve eziyet kapsamında sayılması gerektiği söylemiş iseler de, olayın gelişimi dikkate alındığında anlık bir hadise olduğu tartışmanın büyümesi ile gelişmiş basit bir yaralama hadisesi olduğu kanaatine varıldığından işkence veya eziyet boyutu bulunmadığı anlaşıldığından basit yaralama ve zor kullanmada sınır aşımı niteliğinde kabul edilmiştir.

Sanıklar hakkında daha evvel hükmün açıklanmasının geri bırakılması karar verilmişse de İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlaline sebebiyet verilmemesi için Anayasa Mahkemesinin başvuru numarası 2015/2465 nolu başvuru üzerine verdiği 11/09/2019 tarihli kararı göz önüne alınarak sanıklar hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yer olmadığına karar verilmiştir."

14. Anılan kararı 7/1/2020 tarihli duruşmada öğrenen başvurucu 3/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Kasten yaralama" kenar başlıklı 86. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) (Ek fıkra: 31/3/2005 – 5328/4 md.) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur. (Ek cümle:12/5/2022-7406/3 md.) Suçun kadına karşı işlenmesi hâlinde cezanın alt sınırı altı aydan az olamaz.

(3) Kasten yaralama suçunun;

...

c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

...

İşlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında, ... artırılır."

16. 5237 sayılı Kanun'un "Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması " kenar başlıklı 256. maddesi şöyledir:

"Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması halinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır."

17. Ayrıca ilgili hukuk için bkz. Memduh Yılmaz ve Naciye Yılmaz, B. No: 2018/36717, 7/10/2021, §§ 16-28; Edip Elma ve diğerleri, B. No: 2015/14826, 18/4/2019, §§ 27-31.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 15/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu; infaz ve koruma memurlarıyla yaşadığı olay sebebiyle ağır şekilde yaralanmasına karşılık kamu görevlilerinin adli para cezasıyla cezalandırıldığını, fiziksel şiddet uygulayan bazı kamu görevlileri hakkında soruşturma yürütülmediğini, kamera kayıtlarının yeterince incelenmediğini, yargılamanın genişletilmesine dair taleplerinin reddedildiğini, yazılı şekilde ifade vermek için süre talebinde bulunduğunu ancak talebinin dikkate alınmadığını, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı kapsamında yalnızca kendisiyle ilgili olarak yeniden yargılama yapıldığını, yargılamanın aynı durumdaki mağdurlara dair yenilenmediğini, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle kamu görevlilerinin suç tarihinden ancak on iki yıl sonra cezalandırıldığını açıklayarak eşitlik ilkesinin, adil yargılanma hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde; başvurucunun şikâyetçi olduğu infaz koruma memurlarının cezalandırılmalarının etkili bir giderim sağlayıp sağlamadığının başvurucunun mağdur sıfatının devam edip etmediği yönünden yapılacak kabul edilebilirlik değerlendirmesinde dikkate alınması gerektiği, Anayasa Mahkemesinin kötü muamele yasağının ihlal edildiği yönündeki kararına istinaden yeniden yapılan yargılama kapsamında sorumlular hakkında adli para cezasına hükmedildiği belirtilmiştir.

21. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki beyanlarına ek olarak özetle sanık infaz ve koruma memurlarının suç oluşturduğu kabul edilen fiilleriyle orantılı şekilde cezalandırılmadığını ve haklarında disiplin cezasına hükmedilmediğini ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

1. İddiaların Nitelendirilmesi ve İncelemenin Kapsamı Yönünden

22. Anayasa’nın 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, … maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

23. Anayasa’nın 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri … kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.

25. Başvuru, Anayasa Mahkemesinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine ilişkin kararı üzerine yeniden yapılan yargılamada verilen kesin karar üzerine yapılmıştır. Bu sebeple insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine ve daha önce verilen ihlal kararına konu yargılama sürecinde birtakım eksiklikler bulunduğuna ilişkin iddiaların

yeniden incelenmesinde hukuki yarar bulunmadığı değerlendirilmiştir. Ayrıca başvurucu diğer mağdurlar yönünden yeniden yargılama yapılmamasından şikâyet etse de sözü edilen durum nedeniyle başvurucunun güncel bir hakkının ihlal edildiği ya da kişisel olarak ve doğrudan etkilendiği söylenemez.Bu sebeple anılan iddia bakımından başvurucunun mağdur sıfatı bulunmadığı kabul edilerek bu hususta ayrıca bir inceleme yapılmamıştır.

26. Sonuç olarak başvurucunun bütün iddiaları, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutu kapsamında ve yeniden yapılan yargılamanın uzunluğu ve ihlal kararında işaret edilen eksiklikler bağlamında incelenmiştir.

27. Başvurucu, infaz ve koruma memurlarının eylem tarihinden ancak on iki yıl sonra cezalandırıldıklarını açıklayarak yargılamanın uzun sürdüğünü ifade etse de işbu başvuru daha önce de ifade edildiği gibi ihlal kararı üzerine yeniden yapılan yargılama sonrasında yapıldığından bahsi geçen şikâyet sadece yeniden yapılan yargılamanın uzunluğu gözetilerek değerlendirilmiştir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

29. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin kasıtlı kötü muamele fiilleri hakkında yürütülmesi gereken ceza soruşturmasının etkili sayılabilmesi için -başka gereklikler yanında- soruşturmanın makul bir sürat ve özenle de yürütülmesi gerekir (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 102).

30. Olası cezai sorumluluğun tespiti adına soruşturma sonrasında kovuşturma aşamasına geçilmiş ise bu aşama da Anayasa'nın 17. maddesinin gereklerine cevap verebilmelidir. Bütün kovuşturmaların mahkûmiyet veya belirli bir cezayla sonuçlanmasına yönelik kesin bir zorunluluk bulunmamaktadır ancak hiçbir koşul altında fiziksel ve ruhsal bütünlüğe yapılan ağır saldırıların cezasız kalmasına, affedilmesine ya da zamanaşımına uğramasına izin verilmemeli; sorumlulara yaptırım uygulamakta kararlı olunmalı ve suçun ağırlık derecesi ile hükmedilen ceza arasında açık bir orantısızlığın bulunmamasına dikkat edilmelidir. Aksi hâlde devlet, kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini idari ve yasal mevzuat aracılığıyla koruma konusundaki pozitif yükümlülüğünü yerine getirmemiş olur (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Şenol Gürkan, B. No: 2013/2438, 9/9/2015, §§ 84, 105).

31. Mahkemelerin takdir haklarını bu tür eylemlere müsamaha edilmeyeceğini göstermek için kullanmaları ve suçun sonuçlarını hafifletmek için kullanmayı tercih ettikleri izlenimini vermemeleri gerekir. Bu husus; kamu güveninin sürdürülmesi, hukukun üstünlüğünün sağlanması ve bu tür eylemlere hoşgörü gösterildiği görünümünün engellenmesi açısından hayati önemdedir (Narin Kurt [GK], B. No: 2018/2540, 1/12/2022, § 109 ve bu paragrafta yapılan atıflar).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

32. Başvurucu yargılama süresinin uzunluğundan yakınsa da yeniden yapılan yargılamanın

yaklaşık iki buçuk ay gibi makul bir sürede tamamlandığı görülmüştür.

33. Naif Bal (2) kararında sorumlular hakkında fiilleriyle ve meydana gelen yaralanmayla orantılı bir yaptırıma hükmedilmediği, soruşturmanın etkinliğinin sağlanmasının koşullarından biri olan sorumluların fiilleriyle orantılı ceza almaları ölçütünün yerine getirilmediği ve HAGB kurumunun cezasızlık sonucu doğurup sorumluların fiilleriyle orantılı ceza almaları koşulunun yerine getirilmesine engel olacak şekilde uygulandığı ifade edilmiştir (bkz. § 12).

34. Yeniden yapılan yargılama sonunda sanıkların 100 gün karşılığı 2.000 TL adli para cezasıyla cezalandırılmalarına Ceza Mahkemesince kesin olarak karar verilmiştir (bkz. § 13).

35. 5237 sayılı Kanun'da kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde failin hapis ya da adli para cezası ile cezalandırılacağı öngörülmüştür (bkz. § 15). Hapis ve adli para cezasının seçenek yaptırım olarak kabul edildiği hâllerde hâkimler elbette yaptırımın türünü seçmekte takdir hakkına sahiptir ancak güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder nitelikteki kasıtlı fiilleri söz konusu olduğunda hâkimler, söz konusu takdir haklarını bu tür eylemlere müsamaha edilmeyeceğini göstermek için kullanmalı ve takdir hakkının suçun sonuçlarını hafifletmek için kullanıldığı yönünde bir izlenime sebebiyet vermemelidir.

36. Anayasa Mahkemesine göre HAGB'ye karar verilmesi veya sonuç ceza olarak adli para cezasına hükmedilmesi, hem benzer kötü muamele fiillerinin önlenmesinde caydırıcı bir etki doğurmamaktadır hem kamu görevlilerinin karıştığı bu tür eylemlere müsamaha gösterildiği veya kayıtsız kalındığı izlenimi oluşmasına sebebiyet verebilmektedir (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 101, 103; Edip Elma ve diğerleri, § 56).

37. Başvuruya konu yargılamada Ceza Mahkemesi, başvurucunun dört infaz koruma memurunun kasıtlı eylemi nedeniyle basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif şekilde yaralandığını tespit etmiş ancak benzer ihlallerin önlenmesinde oynaması gereken role uygun olmayacak şekilde sanıkları sadece adli para cezasına mahkûm etmiş ve takdir hakkını suçun sonuçlarını hafifletmek için kullandığı yönünde bir izlenime sebebiyet vermiştir. Dolayısıyla ihlal üzerine yeniden yapılan yargılamada verilen karar da cezasızlık sonucunu doğurmuştur. Bu sebeple insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

39. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 25.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı merciince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019,§§ 53-60, 66; Kadri Enis

Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için talebine bağlı olarak başvurucuya manevi zararları karşılığında net 25.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kasten yaralama suçunu işlediği kabul edilen kamu görevlilerinin orantılı bir müeyyide ile cezalandırılmamaları nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Bolu 3. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2019/667, K.2020/3) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net25.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 664,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞEMS YAPI DENETİM LTD. ŞTİ.

B. No: 2020/10141 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/10141

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEMS YAPI DENETİM LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/10141)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Şems Yapı Denetim Ltd. Şti.

Vekili : Av. Mesut DENİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ilk derece mahkemesi kararına karşı kanun yoluna başvurma imkânının tanınmaması nedeniyle hükmün denetlenmesini talep etme hakkının, istinaf harçlarını ödenmesi ile maddi zarara uğranılması nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, yapı denetim alanında faaliyet gösteren bir tüzel kişidir. İstanbul Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, denetlediği yapıda üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmediği gerekçesi ile başvurucuya 59.348,58 TL idari para cezası uygulamıştır.

3. Başvurucu, idari para cezasına itiraz etmiştir. İstanbul 6. İdare Mahkemesi (Mahkeme) binanın taşıyıcı sistemini etkileyecek nitelikteki projeye aykırılıkların süresinde ilgili idareye bildirilmediğini tespit etmiş ve itirazı istinaf kanun yolu açık olmak üzere reddetmiştir.

4. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi 29/6/2001 tarihli ve 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'un 8. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan "İdari para cezasına karşı on beş

gün içinde yetkili idare mahkemesine itiraz edilebilir. Bu süre içinde itiraz yoluna başvurulmaması hâlinde idari para cezası kesinleşir. İtirazlar, zaruret olmayan hâllerde evrak üzerinde incelenerek en kısa süre içinde karara bağlanır. İtiraz üzerine verilen mahkeme kararları kesindir. " hükmüne atıf yaparak kanun yolunun kapalı olduğu gerekçesiyle istinaf başvurusunu incelemeksizin reddetmiştir.

5. Başvurucu 28/2/2020 tarihinde istinaf başvurusunun reddine ilişkin nihai kararı öğrendikten sonra 6/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hükmün Denetlenmesini Talep Etme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu, ilk derece mahkemesinin istinaf yolu açık olarak karar vermesine rağmen istinaf başvurusunun incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

8. Başvuru hükmün denetlenmesini talep etme hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında “Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.” hükmüne yer verilmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi, somut norm denetiminde verdiği 27/12/2018 tarihli ve E.2018/71, K.2018/118 sayılı kararıyla hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama hürriyeti ile güvence altına alındığına hükmetmiştir.

12. Hükmün denetlenmesini talep etme hakkının mahiyeti dikkate alındığında bu hakkın mutlak bir hak olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla bu hak kanun koyucu tarafından bazı sınırlamalara tabi tutulabilir. Ancak bu sınırlandırmalar Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ölçütlere uygun olarak yapılmalıdır (Mahir Şahap Bostan, B. No: 2017/19906, 2/6/2020, § 32).

13. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, özlerine dokunulmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Ancak bu sınırlamalar ölçülülük ilkesine aykırı olamaz. Bu kapsamda hükmün denetlenmesini talep etme hakkına ilişkin sınırlandırmaların da kanuna dayanması, meşru bir amaç izlemesi ve ölçülü olması gerekir (Mahir Şahap Bostan, § 33).

14. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Bu nedenle öncelikle başvurucunun hükmün denetlenmesini talep etme hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının olup olmadığının incelenmesi gerekir.

15. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

16. Kanunun varlığı kadar kanun metni ve uygulaması da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşımalıdır. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken derece mahkemelerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak derece mahkemelerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıkları ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

17. Somut olayda başvurucunun istinaf başvurusu 4708 sayılı Kanun'un 8. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "İtiraz üzerine verilen mahkeme kararları kesindir." hükmüne dayanılarak reddedilmiştir. Buna göre istinaf başvurusunun belirli ve öngörülebilir bir kanun hükmüne istinaden reddedildiği ve hakka yönelik müdahalenin kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılmıştır.

18. Ancak başvuru tarihinden sonra Anayasa Mahkemesi, hükmün denetlenmesini talep etme hakkına sınırlama getiren ve 4708 sayılı Kanun uyarınca verilen idari para cezasına itiraz üzerine verilen kararların kesin olduğunu öngören anılan kuralın iptaline yönelik başvuruyu incelemiştir. Anayasa Mahkemesi kuralın amacının yargılamanın makul süre içinde tamamlanması ve usul ekonomisinin sağlanması olduğunu belirterek hakka getirilen sınırlamanın meşru bir amacı bulunduğu sonucuna ulaşmıştır (AYM, E.2020/21, K.2020/53, 1/10/2020, §§ 26, 30).

19. Anılan kararda, söz konusu kuralla hükmün denetlenmesini talep etme hakkına getirilen sınırlamanın ölçülülük ilkesine uygunluğu denetlenmiş; 4708 sayılı Kanun'a göre verilen cezaların yapı yaklaşık maliyetine göre değişiklik gösteren yapı denetimi hizmet sözleşmesi bedeli esas alınarak nispi oranlarla hesaplanması nedeniyle yüksek meblağlara ulaşabildiği vurgulanmıştır. Yaptırımın kişinin mali yönden oldukça ağır bir ceza ile karşı karşıya kalması sonucunu doğurabilecek nitelikte olduğunun altı çizilmiş, yargılamanın makul bir sürede sonuçlandırılması amacıyla da olsa bu denli yüksek meblağlara ulaşabilen idari para cezalarını konu alan hükümlerin denetime tabi kılınmamasının kişiye aşırı bir külfet yükleyeceği değerlendirilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu gerekçelerle iptal başvurusuna konu kuralın hükmün denetlenmesini talep etme hakkına yönelik orantısız bir sınırlama getirdiği kanaatine ulaşmış ve kuralın iptaline karar vermiştir (AYM, E.2020/21, K.2020/53, 1/10/2020, §§ 36-38).

20. Eldeki başvuruda başvurucunun idari para cezasına itirazının reddine karar verilmiştir. Bu karara karşı istinaf kararının verildiği tarihte yürürlükte bulunan kanun hükümlerine göre istinaf başvurusunun incelenmeksizin reddedilmesi ile karar kesinleşmiştir. Başvurucuya uygulanan 59.348,58 TL idari para cezasına karşı hukuka aykırılık iddialarının denetlenmesi için uyuşmazlık tarihinde herhangi bir mekanizma bulunmadığı görülmüştür. Somut olayın koşullarında Anayasa Mahkemesince norm denetiminde verilen kararda ortaya konulan ilkeler ve başvurucuya uygulanan cezanın miktarı dikkate alındığında idari para cezasına itiraza yönelik hükmün denetlenmesini talep etme hakkına getirilen kısıtlamanın ölçülü olduğunun kabulü mümkün gözükmemektedir. Böylelikle hakka getirilen sınırlama ile başvurucuya aşırı bir külfet yüklendiği sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu, ilk derece mahkemesinin kanun yolu açık olarak karar vermesi ile yanıltıldığını, istinaf harçlarını ödemesi ile maddi zarara uğraması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Bakanlığa gönderilmiştir.

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, anayasal açıdan önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvuruların esastan incelenmeksizin reddedilebileceği hüküm altına alınmıştır.

24. Anılan hükümle anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların esastan incelenmemesine imkân tanıyan ek bir kabul edilebilirlik kriteri getirilmiştir. Dolayısıyla diğer tüm kabul edilebilirlik kriterlerini taşısa hatta esas hakkında incelemeye geçildiğinde ihlal kararı verilebilecek nitelikte olsa bile kanunda belirtilen nitelikteki bir başvuru kabul edilemez bulunabilecektir (K.V. [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, § 55).

25. 6216 sayılı Kanun'da anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların kabul edilemez bulunabilmesi için iki koşul öngörülmüştür: Anayasal önem olarak adlandırılabilecek olan birinci koşul başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımaması, kişisel önem olarak adlandırılabilecek olan ikinci koşul ise başvurucunun önemli bir zarara uğramamasıdır (K.V., § 57).

26. Anayasa hükümlerinin yorumlanması açısından önem taşıma unsurunun başta Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru yoluyla daha önce yorumlamadığı meseleleri kapsadığında kuşku bulunmamaktadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, bir meseleyle ilgili olarak daha önce Anayasa'nın ilgili hükümlerini yorumlamış olsa bile değişen durumları dikkate alarak yeniden yorumlama ihtiyacı duyabilir. Bu durumda da o meseleye ilişkin başvurunun anayasal öneminin bulunduğunu kabul etmek gerekir (K.V., § 63). Anayasa'nın uygulanması açısından önem taşıma unsurunda ise başvurunun Anayasa hükümlerinin uygulanması açısından önem taşıdığının söylenebilmesi için kamu makamları ve derece mahkemelerinin belli bir meseleye ilişkin uygulamalarının Anayasa Mahkemesi yorumlarından farklı olması ve bu farklılığın da önemli olması gerekir (K.V., § 64).

27. Kişisel önemin bulunmaması koşulu ise -başvurucunun içinde bulunduğu koşullar da dâhil olmak üzere- her olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak ve objektif verilerden

hareket edilerek Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilir (K.V., §§ 66, 67).

28. Somut olayda başvurucu ilk derece mahkemesinin yanıltması ile 240,90 TL istinaf başvuru harcı yatırması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir. Başvurucu, içinde bulunduğu kişisel koşullara göre söz konusu tutarın kendisine ciddi anlamda zarar verdiği ve kendisi için ne denli önemli olduğu hususunda herhangi bir açıklama yapmamıştır. Bu tutarın nispeten düşük olduğu gözetildiğinde önemli bir zarara yol açtığı kanaatine ulaşılamamıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın yorumlanması ve uygulanması açısından önem taşımadığı gibi başvurucunun da önemli bir zarara uğramadığı sonucuna varıldığından anayasal ve kişisel önemden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucu ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi ile 61.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

31. İhlalin kaynağı olan normun başvuru tarihinden sonra iptal edildiği de gözetildiğinde tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK] B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. Öte yandan ihlalin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hükmün denetlenmesini talep etme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 6. İdare Mahkemesine (2019/1322 E. 2019/2219 K.) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin

sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OKTAY ÇETİNKAYA (2)

B. No: 2020/13733 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/13733

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OKTAY ÇETİNKAYA BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/13733)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Oktay ÇETİNKAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu başçavuş olarak görev yapmaktayken disiplinsizlik ve ahlaki durum nedeniyle hakkında Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ayırma işlemi tesis edilmiş, başvurucunun bu işlemin iptali talebiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) açtığı dava 29/11/2012 tarihli kararla reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; İstanbul Özel Yetkili Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından bir fuhuş çetesine yönelik olarak yürütülen soruşturma kapsamında elde edilen dijital bilgi, belge ve dokümanlardan söz konusu çeteyle irtibatlı kişiler arasında Hava Kuvvetleri Komutanlığına mensup bazı personelin de bulunduğunun anlaşılması üzerine aralarında başvurucunun da olduğu bu kişilerle ilgili soruşturma başlatıldığı, anılan soruşturma kapsamında alınan ifadesinden başvurucunun hizmetin gerektirdiği şekilde tavır ve hareketlerini düzenleyemediğinin, iddia edilen eylemlerinin ahlak dışı hareket niteliğinde olduğunun anlaşıldığı belirtilmiştir. Disiplin ve ahlaki yaşantı durumu itibarıyla başvurucunun TSK'da göreve devam etmesinin uygun olmadığı yönünde kanaate ulaşılmasını haklı kılacak objektif nitelikli yeterli derecede veri bulunduğuna dikkat çekilen

kararda başvurucunun TSK'dan ayırma işlemine tabi tutulmasında idarenin takdir yetkisini ölçülü ve objektif olarak kullandığı işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varıldığı ifade edilmiştir. Anılan karar kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

3. Başvurucunun anılan karar üzerine söz konusu davada adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine yaptığı 2013/758 sayılı başvuru hakkında 21/1/2015 tarihinde kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

4. Başvurucu, TSK personelinden bazılarının kanun hükmünde kararname ile görevlerine son verilmesi üzerine yargılamanın yenilenmesi talebiyle Ankara 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme; başvurucunun disiplinsizlik ve ahlaki durum nedeniyle hakkında TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesine ilişkin işleme karşı açtığı davada Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 1. Dairesinin 29/11/2012 tarihli kararı ile davanın reddine karar verildiğini belirtmiştir. Ayrıca başvurucunun dayandığı gerekçe olan TSK personelinden bazılarının kanun hükmünde kararname ile görevlerine son verilmesinin yargılamanın yenilenmesi şartları olarak belirtilen durumlarla örtüşmediğinin anlaşıldığı, başvurucu tarafından kanunda tahdidi olarak belirtilen yargılamanın yenilenmesi nedenlerinden hiçbirinin gerekçe olarak gösterilmediği vurgulanmıştır.

5. Başvurucunun anılan karara yönelik istinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesinin 27/6/2019 tarihli kararıyla; temyiz talebi de Danıştay Onikinci Dairesinin 15/1/2020 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 29/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra 29/4/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, hakkında işlem tesis eden TSK'daki kişilerin ve hakkında karar veren hâkimlerin 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe teşebbüsü sonrasında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu gerekçesiyle meslekten çıkarılmaları nedeniyle yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunduğunu, mahkemenin gerekçeli karar vermediğini, yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesi gerektiğini belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin niteliği gözetildiğinde ihlal iddialarının adil yargılanma hakkına ilişkin olduğu değerlendirilmiştir.

9. Yeniden yargılama talebine konu asıl dava yönünden daha önce Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulduğu ve söz konusu başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verildiği de gözetilerek somut başvurudaki inceleme yalnız yargılamanın yenilenmesi talebine yönelik dava bakımından yapılmıştır.

10. Anayasa Mahkemesi yargılamanın iadesi/yenilenmesi talebi çerçevesinde ileri sürülen ihlal iddiaları ile ilgili Metin Gümüş (B. No: 2016/14563, 28/11/2019) başvurusunda değerlendirmeler yapmıştır. Anayasa Mahkemesi anılan kararda, yargılamanın yenilenmesi talebinin değerlendirildiği ilk evrede uyuşmazlığın esasını çözümleyecek nitelikte bir karar verilmediğini vurgulayarak bu aşamada medeni hak ve yükümlülüklere dair bir değerlendirme yapılmadığını, uyuşmazlık konusu hakka ilişkin doğrudan belirleyici bir hüküm verilmediğini ifade etmiştir (Metin Gümüş § 30).

11. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun bu aşamaya yönelik ihlal iddiasının medeni hak ve yükümlülüklerin değerlendirildiği bir yargısal sürece ilişkin olmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında incelenemeyeceğini ancak Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararlarının ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yönelik yeniden yargılama taleplerine ilişkin başvuruların bundan istisna tutulması gerektiğini ifade ederek başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (Metin Gümüş §§ 31-34).

12. Somut olayda yukarıda anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Başvurucu, AYİM kararından sonra yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurmuş; Mahkeme bu talebi şartları oluşmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Bu itibarla başvurucunun dile getirdiği ihlal iddiaları medeni hak ve yükümlülüklerin değerlendirildiği bir yargısal sürece ilişkin olmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamı dışında kalmaktadır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELAHATTİN BEDİR

B. No: 2020/19403 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/19403

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELAHATTİN BEDİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/19403)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Selahattin BEDİR

Vekili : Av. Buse Naz DEDE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, aynı durumda bulunan profesörler 6400 ek gösterge rakamına tabi olurken askerî üniversite kurumlarından devredilen profesör için 5800 ek gösterge rakamının uygulanmasının mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 19/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 10/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Mehmet Fatih Bulucu ([G.K.] B. No: 2019/26274, 27/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Sağlık Bilimleri Üniversitesinde görev yapan askerî üniversite kurumlarından devredilen profesörlerle diğer profesörler arasında uygulanacak ek gösterge rakamı yönünden oluşturulan farklı muameleyle başvurucuya yüklenen külfetin orantılı olduğunun derece mahkemelerince yeterince ortaya konulamadığı ve derece

mahkemelerinin Anayasa'nın 10. maddesine uygun bir inceleme yapmadıkları değerlendirilmiştir. Bunun yanında başvuruculaların 11/10/1983 tarihli ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu kapsamındaki ek gösterge rakamına tabi olmalarını engelleyen açık bir düzenleme bulunmadığı da vurgulanarak başvurucunun asker kökenli olmayan öğretim üyelerinden farklı olarak 6400 yerine 5800 ek gösterge rakamına tabi tutulması sebebiyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence alınan ayrımcılık yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. İdare Mahkemesi'ne (E.2019/289, K.2019/2601) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜRİYET FİDAN VE MEDENİ FİDAN

B. No: 2020/20288 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20288

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜRİYET FİDAN VE MEDENİ FİDAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20288)

Karar Tarihi: 15/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 10/7/2024-32598

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucular : 1. Hüriyet FİDAN

2. Medeni FİDAN

Vekilleri : Av. Abdullah ZEYTUN

Av. Ercan YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; terör örgütü mensuplarının defni sırasında yaşanan silahlı çatışma sonucu meydana gelen ölüm nedeniyle yaşam hakkının, bu olay temelinde açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruculaların müşterek çocuğu olan E.F. terör örgütü mensuplarının Diyarbakır'da defnedilmesi sırasında gelişen, 28/3/2006 tarihinde başlayıp birkaç gün devam eden protesto gösterileri esnasında yaşanan silahlı çatışmada yaralanmış; kaldırıldığı sağlık kurumunda hayatını kaybetmiştir. Olay tarihinde 17 yaşında olan E.F.nin otopsi raporuna göre ölümü kafasına isabet eden ateşli silah ürünü yaralanmasına bağlı olarak gerçekleşmiştir. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) ölümün

gerçekleşmesini takiben yürüttüğü soruşturma kapsamında 2014 yılına değin olayın aydınlatılması adına aktif olarak girişimlerde bulunduğu (tanık, kamu görevlisi, müşteki ifadelerini alma, olay yeri incelemesi, emniyet birimleri ve diğer idari birimlerle yazışma yapma, haber ajanslarından görüntü ve bilgi talep etme, kamera, MOBESE kayıtlarını isteme vb.) görülmüştür. Başsavcılık, olayın nasıl gerçekleştiğinin, şüphelilerin kim olduğunun anlaşılamaması üzerine 1/12/2009 tarihinde vakadaki şüphelilerin tespit edilebilmesi için zamanaşımı tarihine kadar arama kararı vermiş ve ilgili emniyet birimlerine müzekkere göndermiştir. Başsavcılık soruşturma sürecindeki son edimini 2014 yılında, olay yeri çevresindeki iki işyerinin sahibinin ifadesine başvurarak gerçekleştirmiştir. Takip eden yıllarda (2015, 2016) daimî arama kararına dair emniyetle rutin yazışmalar yapılmıştır. En son 27/11/2023 tarihinde emniyet birimleri tarafından düzenlenen tutanaktan şüpheli şahıs aramasına yönelik çalışmaların devam ettiği ancak bir sonuca ulaşılamadığı anlaşılmaktadır.

3. Bu süreçte başvurucular beyanlarına göre 2012 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde bireysel başvuruda bulunmuş olup başvurucuların başvuruları derdesttir.

4. Başvurucular 2007 yılında, oğullarının kolluk kuvvetinin açtığı ateş sonucu ölmesi nedeniyle hizmet kusuru temelinde tam yargı davası açmıştır.Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) davanın reddine karar vermiş, karar gerekçesinde öncelikle hizmet kusuru ve tazmin sorumluluğuna ilişkin ilkeleri detaylı olarak aktarmış, Başsavcılık soruşturmasındaki bilgiler dâhil olaya ilişkin sürece yer vermiştir. 28/3/2006 tarihinde başlayan olaylarda genel güvenliğin ve asayişin sağlanmasından sorumlu olan idarenin bozulan asayişi beş gün boyunca yeniden tesis edememesi, genel güvenliği de sağlayamaması nedeniyle hizmet kusuru olduğunu tespit eden Mahkeme, bununla birlikte tazmin sorumluluğunun doğabilmesi için E.F.nin ölümünün kolluğun ya da göstericilerin müdahalesi ile gerçekleşmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu kapsam içinde vakayı irdeleyen Mahkeme, Başsavcılığın elde ettiği veriler çerçevesine E.F.nin kamu görevlilerinin ya da göstericilerin eylemi sonucu hayatını kaybettiğine dair bir bulguya rastlanmadığını belirtmiştir. Sonuç olarak zarar ile idari eylem/eylemsizlik arasında bir illiyet bağı bulunmadığını ifade eden Mahkeme, ölümün faili tespit edilemeyen münferit bir olaydan kaynaklandığı kanaatine ulaşarak zararın idarece tazminine olanak bulunmadığını belirtmek suretiyle ret hükmünü gerekçelendirmiştir. Kararın esasa ilişkin kısmı (Karar, vekâlet ücretine ilişkin kısım yönünden bozulmuştur.) temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

5. Başvurucular tazminat talebine ilişkin kesin hükmü 3/3/2020 tarihinde öğrenmelerinin ardından 22/6/2020 tarihinde (COVID-19 pandemisi nedeniyle 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi uyarınca bireysel başvuru dâhil yargı makamlarına başvuru sürelerinin 13/3/2020 tarihinde durdurulup 15/6/2020 tarihinde başlatıldığı dönem) bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucular; kolluğun müdahalesi ve orantısız güç kullanımı nedeniyle oğullarının hayatını kaybettiğini, kamu makamlarının can güvenliğini sağlayamadığını belirterek yaşam

hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, olaya dair süreç ve konuya ilişkin mevzuat ile içtihat ayrıntılarıyla aktarılmış; somut olayda Başsavcılığın ve idari yargı mercilerinin gerekli inceleme ve araştırmayı yaparak süreci yürüttüğü ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

8. Anayasa Mahkemesi kolluk görevlilerinin güç kullanımı sonucunda gerçekleştiği ileri sürülen, Anayasa'nın 17. maddesine yönelik olan ihlal iddialarını incelediği birçok başvuruda tüketilmesi gereken etkili hukuk yolunun ceza soruşturması olduğunu, tazminat davasının sürece etkisinin bulunmadığını açıkça belirtmiştir (birçok karar arasından bkz. Onur Cingil, B. No: 2013/7836, 16/4/2015, § 52; Zeki Güngör, B. No: 2013/8491, 31/3/2016, § 39; Seyfullah Turan ve diğerleri, B. No: 2014/1982, 9/11/2017, § 140; N.T.U. ve N.T., B. No: 2014/4372, 19/12/2017, § 28). Başvuru yollarının tüketilmesi kuralı, bir soruşturmanın etkili olup olmadığı yönünde inceleme yapılabilmesi için mutlak surette gerekli olmasa da yürütülen soruşturmanın -makul bir süreyi aşmaması şartıyla- ilgili kamu makamları tarafından nasıl sonlandırılacağının beklenmesi, bireysel başvuru ile getirilen koruma mekanizmasının ikincil niteliğine uygun olacaktır. Buna rağmen başvurucuların bir soruşturmanın açılmayacağının veya açılmış soruşturmada ilerleme olmadığının, etkili bir ceza soruşturması yapılmadığının, ileride de böyle bir soruşturmanın yürütüleceği konusunda gerçekçi bir şans olmadığının farkına vardığı veya varması gerektiği andan itibaren yaptıkları bireysel başvurular kabul edilebilmelidir. Böyle bir durumda başvurucular, gerekli özeni göstermeli ve şikâyetlerini çok uzun süre geçirmeden Anayasa Mahkemesine sunmalıdır. Zira böyle bir soruşturmanın etkililiğini sağlayacak bir başvuru yolu bulunmamaktadır. O hâlde anılan ihlal iddiaları yönünden başvuru yollarının tüketilmesi gerekmemektedir. Böyle bir durumda başvurucular, etkili bir soruşturma yürütülmediğinin farkına vardıkları veya varmaları gerektiği andan itibaren süresi içinde bireysel başvuruda bulunmalıdır. Doğal olarak başvurucuların etkili bir soruşturma yürütülmediğinin ne zaman farkına varmaları gerektiği her başvurunun şartlarına bağlı olarak değerlendirilecektir (aktarılan ilkeler için bkz. Rahil Dink ve diğerleri, B. No: 2012/848, 17/7/2014; Yasin Ağca, B. No: 2014/13163, 11/5/2017; Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu, B. No: 2014/15732, 24/1/2018; Sultani Acar, B. No: 2014/16344, 22/3/2018).

9. Başvuruya konu sürece bakıldığında 28/3/2006tarihinde meydana gelen olayla ilgili olarak Başsavcılık hemen soruşturma işlemlerine başlamış, olayı aydınlatmak için girişimlerde bulunmasına karşın failin/şüphelinin tespit edilememesi nedeniyle 1/12/2009 tarihinde şüphelilerin tespit edilebilmesi için zamanaşımı tarihine kadar arama kararı vermiş ve ilgili emniyet birimlerine müzekkere göndermiştir. Başsavcılık soruşturma sürecindeki son edimini 2014 yılında, olay yeri çevresindeki iki işyeri sahibinin ifadesine başvurarak gerçekleştirmiştir. Takip eden yıllarda (2015-2016) daimî arama kararına dair emniyetle rutin yazışmalar yapılmıştır.

10. Somut sürece bakıldığında vakanın ortaya çıkarılmasına yönelik son edimin 2014 yılında yapılan tanık dinlemesi olduğu açıktır. Bu bağlamda soruşturma sürecinin 2014 yılından sonra artık yeni bir şey üretmediği yorumunu getirmek mümkündür.

11. Buna göre 2014 yılından sonra olayın ortaya çıkarılmasına yönelik hiçbir edimde bulunulmayan soruşturma sürecinde bir ilerleme kaydedilmediğinin bilinebilir bir durum olduğunun kabulü gerekir. Sonuç olarak 2014 yılında soruşturmaya ilişkin son aktif edimin yapılmasının ardından altı yıl sonra bireysel başvuruda bulunulması dikkate alındığında başvurunun süresinde yapılmadığı değerlendirilmiştir.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucular; benzer vakalarda davacılar lehine tazminata hükmedildiği hâlde kendi davalarının reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, olaya dair süreci ve konuya ilişkin mevzuat ile içtihadı ayrıntılarıyla aktarılmış; somut olayda Başsavcılığın ve idari yargı mercilerinin gerekli inceleme ve araştırmayı yaparak süreci yürüttüğü ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

14. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

15. Başvuruculara iddiaları, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup kararda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Başvurucular her ne kadar aynı olay temelinde benzer durumda olanlar için lehe tazminata hükmedildiğini ileri sürmüş ise de söz konusu kararların farklı somut durumlara (gaz fişeği isabeti vs.) ilişkin olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, tazminat isteminin incelenmesinde mahkemenin başvuruculara iddia ettiğinin aksine kusur sorumluluğu ilkelerini de gözeterek inceleme yapmak suretiyle sonuca ulaştığı anlaşılmaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir..

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EBUTALİP POLAT

B. No: 2020/20681 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20681

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EBUTALİP POLAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20681)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Ebutalip POLAT

Vekili : Av. Zehra POLAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, iptal davasının süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Cumhuriyet savcısı adaylığı eğitimi sonunda katıldığı yazılı ve sözlü olarak iki aşamalı olarak gerçekleştirilen mesleki yeterlik sınavının 16/8/2016 tarihinde yapılan sözlü sınavında başarısız sayılmıştır. Başvurucunun 31/8/2016 tarihinde Türkiye Adalet Akademisi Başkanlığına hitaben yazdığı dilekçeyle sözlü sınava yaptığı itiraz 14/2/2017 tarihinde reddedilmiştir.

3. Başvurucunun sözlü sınavdan başarısız olduğu gerekçesiyle Adalet Bakanlığının (Bakanlık) 29/3/2017 tarihli işlemi ile adaylık görevine son verilmiş, söz konusu işlem 14/4/2017 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

4. Başvurucu, Bakanlığa sunduğu 29/3/2017 tarihli dilekçe ile sınav sonucunun tekrar değerlendirilmesi talebiyle sonuca itiraz etmiştir. Belirtilen başvuru, Bakanlıkça ilgisi nedeniyle Türkiye Adalet Akademisi Başkanlığına (Akademi) gönderilmiştir. Akademi

13/4/2017 tarihli yazıyla sözlü sınav sonucuna yönelik itirazın daha önce reddedildiğini ve tekrar bir işlem yapılamayacağını belirtmiştir.

5. Başvurucu, adaylık görevine son verilmesine ilişkin 29/3/2017 tarihli Bakanlık işleminin iptali talebiyle 29/7/2017 tarihinde Tokat İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

6. Başvurucu 8/8/2017 tarihli dilekçeyle Bakanlığa adaylık görevine son verilmesine ilişkin işlemin kaldırılması talebiyle yeniden başvurmuştur. Yapılan başvuru 2/10/2017 tarihli Bakanlık işlemiyle, başvurucunun sözlü sınavda başarısız olup sınav sonucu kesinleşerek adaylığına son verildiğinden talep hakkında Bakanlıkça yapılacak herhangi bir işlem bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

7. Mahkeme 14/2/2018 tarihinde davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun adaylık görevine son verilmesine ilişkin 29/3/2017 tarihli Bakanlık olurunun 14/4/2017 tarihinde başvurucuya tebliğ edildiği vurgulanmıştır. Mahkeme, başvurucunun 14/4/2017 tarihinden itibaren ya doğrudan altmış gün içinde göreve son verme işlemine karşı dava açması yahut da 14/4/2017 tarihinden itibaren altmış gün içinde göreve son verme işlemine davalı idare nezdinde itiraz etmesi, itiraz ile duran sürede itirazdan itibaren altmış gün içinde bir cevap verilmesi durumunda kalan dava açma süresi içinde, itiraz ile duran sürede altmış gün içinde bir cevap verilmezse duran dava açma süresinden itiraz tarihine kadar geçen altmış günlük dava açma süresinden düşülerek geriye kalan dava açma süresi içinde davanın açılması gerektiğinin altını çizmiştir. Mahkeme bu kabulle, anılan hak düşürücü süreler geçtikten sonra 8/8/2017 tarihinde dava konusu işleme yapılan itirazın dava açma süresini ihya etmeyeceğini belirtmiştir.

8. Başvurucu, Mahkeme kararına karşı istinaf talebinde bulunmuştur. Başvurucu; istinaf dilekçesinde 29/3/2017 tarihinde Bakanlığa hitaben yaptığı başvuru ile sözlü sınav sonucuna değil memuriyete son verme işlemine karşı itiraz ettiğini, dava konusu işlemi tebliğ tarihinden evvel şifahen öğrendiğini 29/3/2017 tarihli dilekçenin 14/4/2017 tarihinde tebliğ edilen memuriyete son verme işleminin iptali, geri alınması, değiştirilmesi talebinden ibaret olduğunu iddia etmiştir. Dosyayı inceleyen Samsun Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi 12/6/2018 tarihli karar ile istinaf talebinin reddine karar vermiştir.

9. Başvurucu, istinaf dilekçesindeki iddialarını yineleyerek temyiz talebinde bulunmuştur. Yapılan başvuru Danıştay Beşinci Dairesi (Daire) tarafından 13/1/2020 tarihli karar ile reddedilerek hüküm onanmıştır.

10. Nihai kararın 9/6/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 2/7/2020 tarihinde başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu 29/3/2017 tarihinde Bakanlığa hitaben yaptığı başvuru ile sözlü sınav sonucuna değil, memuriyete son verme işlemine karşı itiraz ettiğini vurgulamıştır. Başvurucu, dava konusu işlemi tebliğ tarihinden önce şifahen öğrendiğini ve 29/3/2017 günlü dilekçeyle 14/4/2017 tarihinde tebliğ edilen memuriyete son verme işleminin iptali, geri alınması, değiştirilmesi talebinde bulunduğunu belirtmiştir. Başvurucu son olarak Mahkemenin süre aşımı kararı ile dava açmasının engellendiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

15. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

16. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

17. Dava açma süresinin işlemeye başladığı an da mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen mahkemelere aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

18. Somut yargılama sürecinde Mahkeme ret gerekçesini, başvurucunun adaylık görevine son verilmesine ilişkin 29/3/2017 tarihli işlemin 14/4/2017 tarihinde kendisine tebliğ edilmesine karşın bu tarihten itibaren doğrudan altmış gün içinde ya da göreve son verme işlemine davalı idare nezdinde itiraz ederek kalan dava açma süresi içinde dava açmadığı üzerine kurmuştur. Mahkeme, ayrıca başvurucu tarafından 29/3/2017 tarihli dilekçe ile Bakanlığa yapılan başvurunun dava konusu işleme -göreve son verme işlemine- itiraz mahiyetinde olmadığını, belirtilen dilekçenin sözlü sınav sonucunun tekrar değerlendirilmesi talebine ilişkin olduğunu da belirterek söz konusu durumun dava açma süresini ihya etmediğini belirtmiştir.

19. Adaylık görevine son verilmesine yönelik dava konusu 29/3/2017 tarihli Bakanlık işleminin başvurucuya 14/4/2017 tarihinde tebliğ edildiği gözetildiğinde; diğer yandan başvurucunun idari işlemin iptali, geri alınması, değiştirilmesi talebiyle Bakanlığa sunduğunu belirttiği 29/3/2017 tarihli dilekçede sadece sözlü sınav sonucuna yapılan itiraz ve tekrar inceleme talebinin bulunduğu, memuriyetine son verilmesine yönelik herhangi bir

iddia veya itirazının yer almadığı dikkate alındığında, Mahkemenin söz konusu yorum ve değerlendirmesinin öngörülemez olmadığı kaldı ki bu değerlendirme kapsamında da başvurucunun ilgili işleme yönelik dava yoluna başvuru için yeterli süreye ve imkâna sahip olduğu görülmektedir.

20. Bu durumda derece mahkemesinin gerek uyuşmazlık konusu olguyu gerekse bu olgudan hareketle dava açma süresinin hesaplanma usulünü, sürenin başlatılacağı tarihi belirlemesiyle ilgili yorumunun ve mevzuata dair değerlendirmesinin öngörülemez nitelikte olmadığı ve başvurucunun dava açmasını aşırı derecede zorlaştıracak ya da imkânsız kılacak nitelikte katı bir yaklaşım içermediği anlaşılmıştır.

21. Bu itibarla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYSEL TUNCEL VE YUSUF AYAZ

B. No: 2020/20856 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20856

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYSEL TUNCEL VE YUSUF AYAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20856)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucular : 1. Aysel TUNCEL

2. Yusuf AYAZ

Vekili : Av. Aydın Hasan BİLGEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda meydana gelen intihar vakası nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculaların oğlu Ö.A., nitelikli cinsel saldırı suçu isnadıyla Antalya 3. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde yapılan yargılama sonucu hapis cezası ile cezalandırılmış ve hükmün kesinleşmesi ile birlikte 23/3/2016 tarihinde Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna yerleştirilmiştir. Ö.A.nın koşullu salıverilme tarihi 19/10/2018 olarak tespit edilmiştir. Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna yerleşmesini takiben yapılan kurum kabul görüşmesine ilişkin 24/3/2016 tarihli formda Ö.A.nın dengesiz veya şaşkın bir hâli olmadığı, bedensel özrünün veya tedavi gerektiren kronik hastalığı bulunmadığı tespit edilmiş; ayrıca kendisine zarar verme ihtimali olmadığı belirtilmiştir. Aynı tarihli Oda Yerleşimi Acil Risk İhtiyaç Formu'nda Ö.A.nın genel sağlık durumunun iyi olduğu değerlendirmesinde bulunulmuştur. Ö.A.nın herhangi bir psikolojik rahatsızlığının ya da kendisine/başkasına

zarar verme eğiliminin olmadığı, kendisini kederli hüzünlü hissetmediği, uyuşturucu kullanmadığı, kontrol edemediği öfkesinin bulunmadığı, ruhsal durumunda inişler ve çıkışlar yaşamadığı 24/3/2016 tarihli Psikososyal Memur Görüşme Formu ile tespit edilmiş; spor, sinema ve kitap okumaya ilgisinin olduğu, kendi mesleğinden (şoförlük) başka yeni meslekler öğrenmek istediği belirlenmiştir. Aynı tarihli Psikososyal Uzman Görüşme Formu'nda Ö.A.nın daha önce psikolojik yardım aldığı, arada sırada alkol kullandığı, hüzünlü, karamsar veya huzursuz, tedirgin hissetmediği, garip, negatif davranışlar göstermediği, daha önce kendisine zarar vermediği tespit edilerek kendini kötü hissetme ve kendine zarar verme riskinin çok düşük olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca 24/3/2016 tarihli Tutuklu/hükümlü Genel Risk ve İhtiyaç Formu'nda Ö.A.nın kendine zarar verme ihtimalinin düşük olduğu belirlenmiştir. 1/4/2016 tarihli psikososyal servis raporu ile de Ö.A.nın kurum içinde çalışması uygun görülmüştür. Bununla birlikte 14/7/2016 tarihli Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı kararı uyarınca Ö.A. olumlu davranışları nedeniyle haftalık telefon görüşme sayısı ve süresinin artırılmasıyla ödüllendirilmiştir. Ayrıca adli rapor alınması için sevk edildiği Antalya Eğitim Araştırma Hastanesi de Ö.A. için aktif psikolojik rahatsızlık bulunmadığı yönünde 24/10/2016 tarihli rapor düzenlemiştir.

3. Ö.A. takip eden süreçte iyi hâlin tespiti sonucu 24/8/2016 tarihi itibarıyla açık ceza infaz kurumuna nakledilmiş ve 16/10/2017 tarihinde de denetimli serbestlikten yararlanarak tahliye edilmiştir. Ö.A. 19/4/2018 tarihinde verdiği dilekçeyle kendi rızası ile kalan cezasının infazını ceza infaz kurumunda tamamlamak istemiş ve 25/5/2018 tarihinde Burdur E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Kurum) yerleştirilmiştir. Diğer taraftan farklı bir hususta (Kuruma geç teslim olması) alınan (13/6/2018 tarihli) ifadesinde Ö.A. denetimli serbestlik süresince yaşadığı çevrede psikolojik baskı gördüğünü, bu nedenle ceza infaz kurumuna döndüğünü beyan etmiştir. 28/5/2018 tarihli kurum kabul görüşme raporuna göre Ö.A.nın dengesiz veya şaşkın bir hâli olmadığı, bedensel özrünün veya tedavi gerektiren kronik hastalığı bulunmadığı tespit edilmiş ve kendisine zarar verme ihtimali olmadığı değerlendirilmiştir. Aynı tarihli Oda Yerleşim Acil Risk İhtiyaç Formu'nda da kendisine zarar verme riskinin düşük olduğu tespit edilen Ö.A. önce M2-2 ardından D2-8 numaralı odaya yerleştirilmiştir. Ö.A. 28/5/2018 tarihli dilekçesiyle kendi rızası ile denetimli serbestliği sonlandırarak ceza infaz kurumuna döndüğü için çok pişman olduğunu, kalan cezasının denetimli serbestlik uygulaması ile infaz edilmesini talep etmiştir. Ö.A. ayrıca 29/5/2018 tarihinde koğuşuna uyum sağlayamadığını, tek kişilik müşahede odasında kalmak istediğini belirtmiştir. Oda değiştirilmesine ilişkin 29/5/2018 tarihli tutanakta, koğuş arkadaşlarının Ö.A.nin psikolojik sıkıntıları olduğunu, sabaha kadar ranzaya vurarak rahatsızlık verdiğini beyan ettikleri görülmüştür. Ö.A. 12/6/2018 tarihinde verdiği dilekçeyle tek kişilik odada kalmaya devam etmek istediğini Kurum idaresine bildirmiştir.

4. Ö.A.nın 28/5/2018 tarihli talebi, Kurum İdare ve Gözlem Kurulu tarafından 4/6/2018 tarihinde, kendi rızası ile denetimli serbestliğin sonlandırılması üzerine şartlı tahliyeye kadar Kurumda kalmasının yasal zorunluluk olduğu belirtilerek reddedilmiştir. Ö.A. söz konusu karara karşı infaz hâkimliği nezdinde itirazda bulunmuş, dilekçesinde Kuruma döndüğü için pişman olduğunu belirtmiştir [Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden infaz hâkimliği kararına ulaşılamamıştır.]. 18/7/2018 tarihli dilekçesinde açık ceza infaz kurumuna naklini isteyen Ö.A. 24/7/2018 tarihli dilekçesi ile de infaz hâkimliği kararının kendisine tebliğ edilmediğini, belirsizlik psikolojisinden kurtulmak için kararın tarafına tebliğ edilmesini talep etmiş; aynı günlü bir başka dilekçeyle de infaz kısmında görevli memur ile görüşmek istediğini beyan etmiştir.

5. Ö.A. 25/8/2018 tarihinde sabah saatlerinde yakınması üzerine sağlık kurumuna sevk edilmiş, psikoloji polikliniğine sevki uygun görülmüş ancak randevunun sonraki bir tarihe verilmesi üzerine Kuruma geri dönmüştür. Aynı gün saat 16.20 sıralarında Kurum görevlilerin verdiği yemeği istemeyen Ö.A. saat 19.00 sıralarında vardiya değişimi/sayım esnasında tepki vermemesi üzerine odasına girildiğinde kendisini odanın girişine göre sol tarafta bulunan demir korkulukların parmaklıklarına çarşafla asmış olarak bulunmuştur (Olay Yeri İnceleme Tutanağı'na göre Ö.A.nın odasının sol tarafı odanın içinin görünmemesi için havlu ve çarşaflarla kapatılmıştır.).Kurum personeli vakadan haberdar olunca hemen acil müdahale ekibine haber vermiş, ambulans gelmiş, sağlık ekibi tarafından canlandırma işlemi uygulanmış ama Ö.A. hayatını kaybetmiştir.

6. Olayı takiben Burdur Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan soruşturma kapsamında olay yeri incelemesi yapılıp tutanak tutulmuş, olay yeri fotoğrafları çekilmiş, olay yeri krokisi çıkarılmış, olay gününe dair görüntü kayıtları alınmıştır. Koğuşların içinde bulunmayan, koridordan kayıt yapan kameralara göre Kurum personeli saat 19.11'de Ö.A.nın odasının önünde gelmiş, saat 19.15'te kapı açılmış, saat 19.22'de infaz koruma memuru sedyeyle gelmiş, saat 19.24'te de 112 Acil sağlık ekipleri vakaya müdahale etmiştir.Ö .A.nın kanında uyuşturucu madde tespit edilmediğini ve ölümün haricî travmatik bir etkene bağlı olarak gerçekleştiği yönünde bulgu saptanmadığının belirtildiği 19/11/2018 tarihli otopsi raporuna göre Ö.A.nın ölümü ası sonucu meydana gelmiştir.

7. Başvurucular müşteki sıfatıyla alınan ifadelerinde özetle oğullarının denetimli serbestliği kendi rızası ile sonlandırarak Kuruma döndükten sonra psikolojisinin bozulduğunu, annesinin Kurumdaki ziyaretlerinde oğlunu bitkin ve halsiz gördüğünü, kendilerinin Kurum idaresine telefonla ulaşıp bilgi aldıklarında durumunun iyi olduğunun söylendiğini, intihar öncesi hastaneye götürüldüğünü ancak psikolog ile görüştürülemediğini, oğullarının tek kişilik odada kalmasının psikolojisini daha da bozduğunu, kurum içinde psikolojik baskı gördüğünü, sorumlulardan şikâyetçi olduklarını beyan etmiştir.

8. Kurumda infaz koruma memuru olarak görev yapan personel birbiriyle örtüşen ifadelerinde özetle olay akışını yukarıda verildiği şekilde aktarmış ve Ö.A.nın intihar etme riski olduğuna dair bir belirti olmadığını, sıkıntı çıkaran bir mahpus olarak gözlemlenmediğini, gözetim altında tutulması için bir emir verilmediğini beyan etmiştir. Kurumda memur olarak çalışan G.Ş. beyanında, Ö.A.nın yönetime sıkıntıları olduğunu belirten bir dilekçe sunduğunu ve tek kişilik odada kalmak istediğini beyan ettiğini bildiklerini ifade etmiştir.Acil tıp teknisyenleri ve acil sağlık istasyonunda doktor olarak çalışan personel de ifadelerinde olay akışını yukarıda verildiği şekliyle aktarmıştır. Bununla birlikte Kurumda sağlık memuru olarak çalışan R.A. ifadesinde olay akışını aktarmış ve olay günü sabah saatlerinde Ö.A.nın revire geldiğinde sıkıntılı olduğunu, intihardan söz etmediğini ancak şuursuzluğunun her hâlinden belli olduğunu söylemiştir. Soruşturma sürecinde mahpusların ve kurum yöneticilerinin ifadelerinin alındığı yönünde bir bilgi mevcut değildir.

9. Başsavcılık 4/1/2019 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiş, gerekçede, yukarıda yer verilen delilleri aktarmış; Ö.A.nın öldürüldüğüne dair bir bulgu veya intihara teşvik edildiğine dair emare olmadığını ve intihar vakasında herhangi bir kişiye kusur atfedilemeyeceği belirtilmiştir. Başvuruculara takipsizlik kararına yönelik olarak Kurumun Ö.A.nın psikolojik sıkıntıları olmasına, huzursuzluğunun anlaşılmasına rağmen tek kişilik odada kalmasına izin verilmesinde, gereken gözetim ve özenin gösterilmemesinde kusuru ve ihmali olduğu iddialarını içeren itirazları Burdur Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 5/11/2019

tarihinde reddedilmiştir.

10. Başvurucular, nihai kararı 5/6/2020 tarihinde öğrenmelerinin ardından 6/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucular, oğullarının psikolojik sıkıntılarının olduğunu, Kurum idaresinin de bunu bildiğini, tek kişilik odada kalmasına izin verilen oğullarının intiharında Kurumun ihmali ve kusuru olduğunu, soruşturmada da bu hususların ele alınmadığını belirterek anayasal hakların ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde öncelikle olaya ilişkin süreç, mevzuat ve içtihat detaylarıyla aktarılmış; Ö.A.nın kendi talebiyle tek kişilik odada tutulduğu, Kurum içinde yasaklı bir alet bulunmadığı, intiharın çarşafla gerçekleştirildiği, Ö.A.nın mümkün olan en iyi koşullarda barındırıldığı belirtilerek yargı makamlarının ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir hususun söz konusu olmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

13. Başvuru formundaki iddialar ve olayın niteliği dikkate alınarak inceleme yaşam hakkı kapsamında koruma ve etkili soruşturma yükümlülüğü yönünden incelenmiştir. Başvurucuların intiharın gerçekleşmesinden sonraki acil tıbbi müdahaleye ilişkin iddiaları söz konusu olmadığından koruma yükümlülüğüne ilişkin inceleme, intihar olayından önceki süreçle sınırlı olarak yapılmıştır.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurucuların yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Yaşam hakkı kapsamında devletin pozitif yükümlülükleri açısından benimsenen yaklaşıma göre devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında gerçekleşen ölüm olaylarında Anayasa’nın 17. maddesi devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak bu konuda ihdas edilmiş yasal ve idari çerçevenin yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanması, etkili idari ve yargısal tedbirlerin alınması görevi yüklemektedir. Bu kapsamda bazı özel koşullarda devletin kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı yaşamı korumak amacıyla gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Ceza infaz kurumlarında gerçekleşen ölüm olayları için de geçerli olan bu yükümlülüğün ortaya çıkması için ceza infaz kurumu yetkililerinin kontrolleri altındaki bir kişinin kendini öldürmesi konusunda gerçek bir risk olduğunu bilip bilmediklerini ya da bilmeleri gerekip gerekmediğini tespit etmek, böyle bir durum söz konusu ise bu riski ortadan kaldırmak için makul ölçüler çerçevesinde kendilerinden beklenenleri yapıp yapmadıklarını incelemek gerekir. Ancak özellikle insan davranışının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlemin veya yürütülecek faaliyetin tercihi dikkate alınarak pozitif yükümlülük, yetkililer üzerine aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmamalıdır. Tutuklanan veya hürriyeti bağlayıcı cezasının infazına başlanan kişilerin daha önce sahip oldukları pek çok özgürlükten mahrum kalmalarının ve günlük yaşamlarında ciddi nitelikte bir değişim yaşamalarının doğal bir sonucu olarak psikolojik durumları bozulabilmekte, dolayısıyla kırılgan ve korumasız bir konumda bulunan bu kişilerin intihar riski artabilmektedir. Bu nedenle bu kişiler hakkında daha duyarlı ve

dikkatli olunması, bu kişilerin hayatlarının tehlikeye atılmasını önleyici tedbirler alınmasının sağlanması gerekmektedir. Bu amaçla öncelikle risk taşıdığına ilişkin emare bulunan kişilerin davranışları ve sağlık durumları takip edilmeli, gerektiğinde doktor muayenesine başvurulmalı, kendileri için en uygun yerlerde kalmalarının temin edilmesi gibi önlemler alınmalıdır (alıntılanan ilkeler için bkz. T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021; Sadık Koçak ve diğerleri, B. No: 2013/841, 23/1/2014; Mehmet Kaya ve diğerleri, B. No: 2013/6979, 20/5/2015).

16. Diğer taraftan devletin yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin usule ilişkin yönü, doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Yürütülecek bu soruşturmanın temel amacı yaşam hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını, kamu görevlilerinin müdahalesiyle veya onların sorumlulukları altında meydana gelen ya da diğer bireylerin fiilleriyle gerçekleşen ölümler nedeniyle ilgililerin hesap vermelerini sağlamaktır (T.A., § 138). Usul boyutundaki yükümlülüğün yerine getirilmesindeki amaç; yaşamı etkili ve caydırıcı yaptırımlarla koruma altına almak, yaşam hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanabilmesini sağlamaktır (Aziz Biter ve diğerleri, B. No: 2015/4603, 19/2/2019, § 58).

17. Yaşam hakkı kapsamında devletin öncelikle yaşamı tehlikeye girebilecek kişilerin yaşamını korumak için yeterli yasal ve idari bir çerçeve oluşturması gerektiği yönündeki yükümlülük, ceza infaz kurumlarında bulunan kişilerin yaşam ve sağlıklarının korunması için de geçerlidir. Bu kapsamda ceza infaz kurumu yetkililerince yerine getirilecek kontrol ve denetim işlemleri ile bu konuda alınacak diğer tedbirlerin mevzuatta ayrıntılı olarak düzenlendiği daha önce Anayasa Mahkemesince tespit edilmiştir (Nejla Özer ve Müslim Özer, B. No: 2013/3782, 21/4/2016, §§ 74-89; Hilmi Moray, B. No: 2013/3053, 21/4/2016, §§ 25-36).

18. Yaşam hakkına ilişkin koruma yükümlülüğünün değerlendirilmesinde ilk etapta ele alınması gereken husus somut olayın gerçekleşme biçimi, olayı çevreleyen koşullar ve başvuruculaların ileri sürdüğü hususlar bağlamında kurum yetkililerinin Ö.A.nın intihar riskini bilip bilmediklerinin veya bilmelerinin gerekip gerekmediğinin (öngörülebilirliğin) saptanmasıdır. Ardından riski bildikleri veya bilmeleri gerektiği sonucuna ulaşılması hâlinde de Ö.A.nın kendisine zarar vermemesi açısından makul olarak beklenebilecek etkin ve pratik tedbirleri alıp almadıkları tespit edilmelidir.

19. Ö.A., hakkında verilen mahkûmiyet kararı nedeniyle 2016 yılının Mart ayında ceza infaz kurumuna yerleştirilmiş ve Kuruma kabulde yapılan görüşmelerde daha önce psikolojik yardım aldığı anlaşılmış ise de herhangi bir olumsuzluk, rahatsızlık veya kendisine zarar verme ihtimali/riski tespit edilmemiştir. Hatta ilk yılında Kurumda çalıştırılması uygun görülmüş ve olumlu davranışları nedeniyle de ödüllendirilen Ö.A. 2017 yılında denetimli serbestlikten yararlanarak tahliye edilmiştir. Bu aşamaya kadar Ö.A. açısından süreçte risk taşıyan olumsuz bir hâl gözlenmemiştir.

20. Ö.A., kendi talebiyle denetimli serbestliği sonlandırarak 2018 yılının Mayıs ayında yeniden ceza infaz kurumuna dönmüştür. Kuruma kabul esnasında yapılan görüşmelerde bir olumsuzluk tespit edilmediği, kendisine zarar verme ihtimalinin düşük olduğu değerlendirildiği gözlemlense de Ö.A.nın denetimli serbestliği toplum içinde baskı görmesi (bkz. § 3) nedeniyle sonlandırdığı anlaşılmıştır. Kuruma yerleştirilmesinden itibaren birkaç gün içinde Ö.A. koğuştaki diğer mahpuslarla uyum sağlayamaması nedeniyle odasını

değiştirmek ve tek kişilik müşahede odasında kalmak istemiştir. Hatta koğuşta kalan diğer mahpuslar Ö.A.dan geceleri ranzaya vurması nedeniyle rahatsızlık duyduklarını, Ö.A.nın psikolojik rahatsızlığı olduğunu beyan etmiştir. Tek kişilik odada kalmaya başlayan Ö.A. aynı tarihlerde ceza infaz kurumuna döndüğü için çok pişman olduğunu, yeniden denetimli serbestlikten faydalanmak istediğini belirterek başvuruda bulunmuşsa da talebi kabul edilmemiştir. Bu süreçte Ö.A. zaman zaman verdiği dilekçelerle açık ceza infaz kurumuna alınmak ve infaz memuru ile görüşmek gibi taleplerde bulunmuş, tek kişilik odada kalmaya devam etmek istemiştir. Söz konusu dilekçelerinde Ö.A. belirsizliğin yarattığı psikolojiden kurtulmak istediğini ifade etmiş, intihar girişiminde bulunduğu günün sabahında yakınmaları nedeniyle sağlık kurumuna sevk edilmiş, psikiyatri kliniğine sevki uygun görülmüş ancak sonraki tarihe randevu verilmesi sonucu Kuruma geri getirilmiştir. Ayrıca Kurum personeli G.Ş. ifadesinde Ö.A.nın sıkıntıları bulunduğuna dair Kurum yönetimine dilekçeler sunduğunu, Kurumun sağlık memuru R.A. da olay sabahı Ö.A.nın sıkıntılı ve şuursuz olduğunu belirtmiştir.

21. Tüm bunlar, gördüğü toplumsal baskı nedeniyle ceza infaz kurumuna kendi isteğiyle dönen Ö.A. için sürecin Kuruma yeniden yerleştirildikten sonra mental açıdan olumsuz seyrettiğini gösteren emarelerdir. Denetimli serbestlik ile tahliye edilen bir kişinin ceza infaz kurumuna dönmek istemesi hayatın olağan akışında makul karşılanması mümkün olmadığı gibi kuruma geri döner dönmez tekrar tahliye olmak istemesi ve ısrarla tek kişilik odada kalma talebi de Ö.A.nın mental durumunun diğer mahpuslardan farklı olarak gözlemi/kontrolü gerektirir olduğunu düşündürmektedir. Kaldı ki Kurum personeli ile mahpusların beyanları (bkz. §§ 3, 8) ve intihar günü sağlık kurumunda psikiyatri kliniğine sevkin önerilmesi de rahatsızlığı açıkça ortaya koymaktadır. Bu bağlamda 2018 yılı Mayıs ayından itibaren başlayan süreçte, dışarıda toplumsal baskı gördüğünü beyan eden Ö.A.nın mental açıdan kendisini iyi hissetmediğinin, psikolojik sıkıntılar yaşadığının ve bu anlamda Kurum içinde risk taşıyan bir mahpus olduğunun Kurum tarafından bilinir, öngörülebilir olduğunun kabulü gerekir.

22. Bu aşamadan sonra Kurumun öngörülebilir riski bertaraf etmek için kendisinden beklenen etkin, pratik önlemleri alıp almadığının değerlendirilmesi gerekir. Yukarıda alıntısı yapılan ilkeler uyarınca ceza infaz kurumunda kalan kişilerin davranışlarının ve sağlık durumlarının takip edilmesi, gerektiğinde doktor muayenesine başvurulması, diğer yandan risk taşıdığı anlaşılanların kendileri için en uygun yerlerde kalmalarının temin edilmesi gerektiği açıktır.

23. 2018 yılının Mayıs ayı itibarıyla başlayan süreçte Ö.A.nın Kuruma alınırken sosyal çalışmacı uzmanla görüştürülerek koğuşa yerleştirildiği, hemen akabinde kendi talebi ile tek kişilik odaya alındığı ve yine Kuruma alınmasının hemen akabinde denetimli serbestliğe son vermesinden dolayı pişman olduğunu belirterek yeniden denetimli serbestliğe dönmek istediği görülmekle birlikte Kurum idaresinin koğuşa uyum sağlayamayan, geceleri rahatsız edici davranışlarda bulunan, diğer mahpuslarca psikolojisinin bozuk olduğu beyan edilen, toplumsal baskı nedeniyle Kuruma geri döndüğünü ifade eden ancak Kuruma geldikten birkaç gün sonra ayrılmak isteyen ve tek başına kalmak isteyerek yalıtılmışlık durumunun devam etmesini talep eden Ö.A. için bu ayırt edici hâllerine rağmen ayrıca bir gözetimin, takibin veya kontrolün yapılmadığı görülmüştür. Bu durum infaz koruma memurlarının Ö.A.nın gözetim altında tutulması için kendilerine bir emir verilmediğini ifade eden beyanlarından da anlaşılmaktadır. Gözetim ve takibin yapılmamasının yanı sıra Ö.A.nın risk taşıdığını gösteren bu ayırt edilmesi mümkün davranışlarına rağmen mayıs ayından intihar

vakasının gerçekleştiği ağustos ayına kadar herhangi bir kontrol olmadan tek kişilik odada kalmasına izin verilmesi de gereken özenin gösterilmediğini ortaya koymaktadır.

24. Ayrıca intiharın vuku bulduğu gün yakınmaları nedeniyle sağlık kurumuna sevk edilerek psikiyatri kliniğine görünmesi uygun görülen ancak hâlihazırda randevu alınmaması nedeniyle Kuruma geri getirilen Ö.A.nın bu durumuna ek olarak aynı gün akşam yemeğini de yemeyi reddetmesine rağmen herhangi bir gözleme, kontrole tabi tutulmaması, dahası herhangi bir kontrol planlanmadan tek kişilik odada kalmaya devam etmesine izin verilmesi de gözetim/denetim eksikliğinin varlığını pekiştirir ve doğrular niteliktedir.

25. Bu tespitler ve açıklamalar ışığında Kurum yetkililerinin Ö.A.nın yaşamının korunması için gerekli olan makul ve etkili tedbirleri almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

26. Bu aşamadan sonra yaşam hakkına ilişkin pozitif yükümlülüğünün usul boyutu olan etkili soruşturma yükümlülüğünün değerlendirilmesi gerekir. Somut süreçte Başsavcılık,Kurum personeli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir (bkz. § 9).

27. Kişilerin yaşamı ile vücut bütünlüğü üzerinde ortaya çıkan risklerin en aza indirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması konusunda sorumluluğu olan kişilerin tespit edilebilmesi ve tespit edilen sorumluluklar karşısında devletin göstereceği yargısal tepki benzer olayların yaşanmaması bakımından da önemlidir.

28. Ö.A.nın intiharında yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlali sonucunu doğuran olgular yukarıda aktarılmıştır. Başsavcılığın soruşturma sürecinde anılan -yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edilmesine neden olan- hususlara ilişkin bir değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür. Ayrıca Kurum yöneticilerinin ifadesinin alınmaması, Kurumda kalan diğer mahpusların da bilgisine başvurulmaması sürecin özenli yürütüldüğü hususunda görülen eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Bu bağlamda ciddi/yakın riskin varlığına karşın etkin ve pratik önlemlerin alınmasında yetersiz kalındığı, özetle kamu görevlilerinin eylemleri/eylemsizlikleri ile bağlantılı olarak yaşamı koruma yükümlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından kamu görevlileri hakkında -ihlale neden olan hususlara dair herhangi bir değerlendirme yapılmadan-takipsizlik kararı verilmesinin ve bu bağlamda sorumluların ortaya çıkarılmasının engellenmesinin yaşam hakkı kapsamında etkili ceza soruşturması yürütülmesi yükümlülüğü bakımından ihlal sonucu doğurduğu kanaatine ulaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucular, ihlalin tespiti ile birlikte yeniden soruşturma yapılması talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşamı koruma yükümlülüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan etkili soruşturma yapma yükümlülüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Burdur Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2018/4429, K.2019/41) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SARP ULAŞTIRMA ORGANİZASYON TURİZM TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2020/26624 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/26624

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SARP ULAŞTIRMA ORGANİZASYON TURİZM TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/26624)

Karar Tarihi: 15/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 25/10/2024-32703

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Sarp Ulaştırma Organizasyon Turizm

Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Muhammet Fatih SÖNMEZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; açtığı tazminat davasının reddedilmesi ile aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/7/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar vermiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvurucu, araç kiralama sektöründe hizmet veren bir şirkettir. Başvurucunun maliki olduğu aracı kullanan Y.C.B. 19/3/2011 tarihinde saat 00.30 sıralarında şerit ihlali yaparak karşı yönden gelen ve S.J. Sigorta Şirketi (Sigorta Şirketi) tarafından sigortalı olan H.B. yönetimindeki araca çarpmak suretiyle H.B. ile eşinin yaralanmasına neden olmuş; her iki araçta da maddi hasar meydana gelmiştir. Trafik kazası nedeniyle hukuk ve ceza davaları açılmıştır.

A. Taksirle Yaralama Suçundan Y.C.B. Hakkında Açılan Kamu Davası

8. Sanık Y.C.B. nin 19/3/2011 tarihinde saat 00.30 sıralarında alkollü şekilde kullandığı araçla şerit ihlali yaparak karşı yönden gelen H.B. yönetimindeki araca çarpmak suretiyle H.B. ile eşinin yaralanmasına neden olduğundan bahisle hakkında taksirle yaralama suçundan kamu davası açılmıştır.

9. Karşıyaka 6. Asliye Ceza Mahkemesi 27/12/2011 tarihli kararıyla sanık Y.C.B.nin taksirle yaralama suçundan 1 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, sabıkasız olan sanığın yargılamada gösterdiği davranışlara göre cezasının ertelenmesine karar vermiştir. Anılan karar, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 23/1/2014 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir.

B. Suç Üstlenme Suçundan S.B. Hakkında Açılan Kamu Davası

10. Karşıyaka Cumhuriyet Başsavcılığı 4/1/2013 tarihli iddianame ile şüpheli S.B.nin suç üstlenme suçundan cezalandırılması için kamu davası açmıştır.

11. Sanık S.B. savunmasında "Abim Y.C.B yönetimindeki araç ile kaza yapıp bu durumu bana bildirince ben olay yerine geldim, emniyette ve CBS de benim suç işleme kastım yoktu, abim bu şekilde beyanda bulunmamı istediği için böyle beyanda bulundum olayların bu noktaya gelmesinden son derece üzgünüm, mahkemeden beraatimi istiyorum, bu mümkün olmadığı takdirde lehe olan tüm hükümlerin uygulanmasını, ayrıca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının uygulanmasını talep ederim. " şeklinde beyanda bulunmuştur.

12. Karşıyaka 3. Sulh Ceza Mahkemesi 11/11/2013 tarihli kararıyla sanık S.B.nin suç tarihinde alkollü olarak araç kullanırken kaza yapan ağabeyi Y.C.B.yi cezadan kurtarmak amacıyla aracı kendisinin kullandığını söylemesi üzerine olayla ilgili olarak polis merkezinde ve Cumhuriyet Başsavcılığınca sanık sıfatıyla ifadesinin alındığı, sanığın ağabeyini cezadan kurtarmak amacıyla suçu üstlendiğinin sanığın samimi ikrarı ve Karşıyaka 6. Asliye Ceza Mahkemesinin 2011/148 Esas sayılı dosya içeriği ile sübuta erdiği anlaşıldığından sanık S.B.nin üzerine atılı suç üstlenme suçunu işlediği kanaatine varmış; sanığın eylemine uyan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 270. maddesi uyarınca takdiren alt sınırdan ayrılarak 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, sabıkasız oluşuna, kişilik özelliklerine göre ileride yeniden suç işlemeyeceği konusunda olumlu kanaat oluştuğundan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Karar itiraz edilmeksizin kesinleşmiştir.

C. Başvuruya Konu Olan Tazminat Davası

13. Trafik kazası sonucu meydana gelen maddi zararların tazmini için çeşitli davalar açılmıştır. Öncelikle başvurucu 16/7/2012 tarihinde Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesinde Trafik Tespit Tutanağı'ndan ve karakolda verdiği ifadeden hareketle kazanın S.B.nin sevk ve idaresindeyken meydana geldiğinden bahisle S.B. ve Sigorta Şirketi aleyhine dava açmıştır. Başvurucu, daha sonra kaza yapan sürücünün S.B. değil Y.C.B. olduğunu öğrenince 26/9/2012 tarihinde Ankara 6. Asliye Hukuk Mahkemesinde Y.C.B. hakkında ek bir dava açmıştır. Ankara 6. Asliye Hukuk Mahkemesi 3/10/2012 tarihinde dosyanın Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2012/416 Esas sayılı dosyası ile birleştirilmesine karar vermiştir. Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesi 3/10/2012 tarihinde görevsizlik kararı vermiştir. Bu kararın kesinleşmesi üzerine dosya Ankara 5. Asliye Ticaret Mahkemesine (Mahkeme) gönderilmiştir.

14. Akabinde Sigorta Şirketi de İzmir 1. Asliye Ticaret Mahkemesinde poliçe kapsamında ödenen toplam 24.000 TL'nin araç maliki olarak başvurucudan rücuen tahsili için yapılan icra takibine haksız olarak itiraz edildiğini belirterek itirazın iptali davası açmıştır. İzmir 1. Asliye Ticaret Mahkemesi 23/10/2013 tarihli kararı ile dosyanın Ankara 5. Asliye Ticaret Mahkemesinin (Mahkeme) 2013/170 Esas sayılı dosyası ile birleştirilmesine karar vermiştir. Sonrasında tüm dosyalar Mahkemede birleştirilmiştir.

15. Mahkeme; kaza sırasında aracı kullanan kişinin Y.C.B. olduğunun Karşıyaka 6. Asliye Ceza Mahkemesinin kesinleşen 2011/148 Esas sayılı dosyası ile sabit olduğu, bilirkişi raporu ile kazanın oluşumunda Y.C.B.nin asli ve tam kusurlu olduğu, kazayı alkollüyken yaptığının ve kazanın münhasıran alkolün etkisinde meydana geldiğinin tespit edildiği, İzmir 1. Asliye Ticaret Mahkemesinin birleşen dosyasında münhasıran alkolün etkisi ile asli kusurlu olarak kazanın oluşumuna neden olan sürücünün kullandığı aracın işleteni olan başvurucunun zarara uğrayan araçlar nedeniyle ödeme yapan sigorta şirketine karşı sorumlu olduğu kanaatine vararak asıl davanın reddine, Ankara 6. Asliye Hukuk Mahkemesinin birleşen 2012/53 Esas sayılı davada davanın kabulü ile 12.965 TL'nin dava tarihinden itibaren yasal faiziyle tahsiline, İzmir 1. Asliye Ticaret Mahkemesinin birleşen 2012/159 Esas sayılı davada davanın kabulü ile İzmir 11. İcra Müdürlüğünün 2012/3526 Esas sayılı icra takibine davalının yaptığı itirazın iptali ile takibin devamına, asıl dava yönünden yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca takdir olunan 1.980 TL vekâlet ücretinin başvurucudan tahsili ile davalılara verilmesine karar vermiştir.

16. Başvurucu, mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 26. Hukuk Dairesi 12/3/2020 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

17. Nihai karar başvurucu vekiline 30/3/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 13/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durdurulduğundan başvurunun süresinde olduğu görülmüştür.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "I. Dürüst davranma" kenar başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır.

Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz."

19. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 323. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Yargılama giderleri şunlardır:

...

ğ) Vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücreti.”

20. 6100 sayılı Kanun'un "Dürüstlük kuralına aykırılık sebebiyle yargılama giderlerinden sorumluluk" kenar başlıklı 327. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"(2) Bir kişi davada sıfatı olmadığı hâlde, davacıyı, davalı sıfatı kendisine aitmiş gibi yanıltıp, kendisine karşı dava açılmasına sebebiyet verirse, davanın sıfat yokluğu nedeniyle reddi hâlinde, davalı yararına yargılama giderlerine hükmedilemez."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 15/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Başvurucu Tarafından Açılan Tazminat Davasının Reddedilmesi Yönünden

22. Başvurucu; özellikle alkolün etkisi nedeniyle meydana gelen kazalarda ortaya çıkan hasarların teminat dışı bırakıldığını, yargılamada kazanın özellikle alkolün etkisinden dolayı meydana gelip gelmediğinin açıklığa kavuşturulmadığını, bilirkişi raporlarına yönelik itirazların incelenmediğini, asıl davanın reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaatinin olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

24. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

25. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma beklentisi -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti

Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54).

26. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; Mehmet Şentürk, § 42). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 37).

27. Somut olayda öncelikle başvurucu açısından mevcut bir mal varlığı bulunup bulunmadığı incelenmelidir. Başvurucu, meydana gelen kaza sonrasında uğradığı zararın tazmini için alacak davası açmıştır; Mahkemece yapılan yargılama sonunda aracı kullanan kişinin Y.C.B. olduğunun kesinleşen ceza mahkemesi kararı ile ortaya konulduğu, bilirkişi raporu ile kazanın oluşumunda Y.C.B.nin asli ve tam kusurlu olduğu, kazayı alkollü iken yaptığı ve kazanın münhasıran alkolün etkisinde meydana geldiği sonucuna varılarak asıl davanın reddine karar verilmiştir. Mahkemenin somut olaya ilişkin yorumunda açık ve bariz bir takdir hatası bulunmadığı değerlendirilmiş, bu bağlamda başvurucunun alacak davası açtığı ancak alacağın varlığını mahkemeler önünde ispatlayamadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan bir mülkü veya mülkü elde etme yönünde yeterli hukuki temele dayalı meşru bir beklentisi bulunmamaktadır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Aleyhe Hükmedilen Vekâlet Ücreti Yönünden

29. Başvurucu; S.B.nin kendi kusurlu davranışıyla dava açmaya sebebiyet verdiğini, kollukta ve Savcılıkta kazayı kendisinin yaptığını beyan ettiğinden davayı S.B. hakkında açtığını, S.B. hakkında açtığı tazminat davasının reddedilmesi sonucunda vekâlet ücreti ödemek zorunda kaldığını ve aleyhe hükmedilen vekâlet ücreti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

31. Somut olayda başvurucunun açtığı asıl davanın reddedilmesi sonucunda aleyhine hükmedilen vekâlet ücreti nedeniyle mal varlığında somut bir azalma meydana geldiğinden başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında korunması gereken bir mülkünün olduğu sonucuna varılmıştır.

32. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere

mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirir (Eyyüp Boynukara, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 44).

33. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında devletin pozitif yükümlülükleri ile negatif yükümlülükleri arasında kesin bir sınırın tanımlanması mümkün olmamakla birlikte uygulanacak ilkeler benzerlik taşımaktadır. Somut olayda özel hukuk kişileri arasında bir uyuşmazlık söz konusudur. Bu bağlamda eldeki başvurunun devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

34. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma, oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etmeyi de içermektedir (Selahattin Turan, B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41).

35. Özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklarda olayda tarafların birbirleriyle çatışan menfaatleri bulunmaktadır. Dolayısıyla tarafların karşı karşıya gelen menfaatleri çerçevesinde mülkiyet hakkını korumakla yükümlü olan devletin maddi ve usule ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği dikkate alınarak sonuca varılmalıdır. Bu bağlamda ilk olarak belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığı irdelenmelidir (Hüseyin Ak, B. No: 2016/77854, 1/7/2020, § 53).

36. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken yargı mercilerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık bir keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak yargı mercilerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

37. 4721 sayılı Kanun'un 2. maddesinde, herkesin haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorunda olduğu ve hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeninin korumayacağı düzenlenmiştir. Yine 6100 sayılı Kanun'un 327. maddesinde bir kişinin davada sıfatı olmadığı hâlde davalı sıfatı kendisine aitmiş gibi davacıyı yanıltıp kendisine karşı dava açılmasına sebebiyet vermesi hâlinde ve davanın sıfat yokluğu nedeniyle reddi hâlinde davalı yararına yargılama giderlerine hükmedilemeyeceği kurala bağlanmıştır.

38. Başvuru konusu olayda kaza sonrası kollukta ve Savcılıkta verilen ifadeye göre S.B. kazayı kendisinin yaptığını ileri sürmüştür (bkz. § 11). Başvurucu, bu beyana dayanarak S.B. hakkında tazminat davası açmıştır. Daha sonra S.B. nin, ağabeyi Y.C.B. yi korumak amacıyla kollukta ve Savcılıkta beyanda bulunduğu anlaşılmıştır. Nitekim S.B. nin suç üstlenme suçundan cezalandırılmasına karar verilmiştir (bkz. § 12). Başvurucu, bu gelişme üzerine asıl dava yanında Y.C.B. hakkında ek bir dava daha açmıştır. Mahkeme asıl davada kaza

sırasında araç sürücüsünün S.B. değil Y.C.B. olduğunun sonradan kesinleştiğine vurgu yaparak S.B. hakkında açılan davanın reddine karar vermiş ve başvurucu aleyhine vekâlet ücretine hükmetmiştir (bkz. § 15). Olayda S.B. açılan hukuk davasında davalı sıfatı kendisine aitmiş gibi kendisine karşı dava açılmasına sebebiyet vermiş olup bu bağlamda Mahkemenin başvurucu aleyhine vekâlet ücretine hükmetmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı anlaşılmıştır.

39. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

40. Başvurucu, yargılamaların makul süre içinde tamamlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

41. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

42. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

43. Başvurucu, ihlal edilen her bir hak için ayrı ayrı 1.000.000 TL maddi ve 1.000.000 TL manevi tazminatın ödenmesine hükmedilmesini talep etmiştir.

44. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

45. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin aleyhe vekâlet ücreti yönünden mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 5. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2014/825, K.2017/1067) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminata ilişkin talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderlerinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN KANTAR

B. No: 2020/27349 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27349

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN KANTAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/27349)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Aydın KANTAR

Vekilleri : 1. Av. Bülent Teoman ÖZKAN

2. Av. Senem DOĞANOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, geçici askerlik görevi sırasında meydana gelen ölüm nedeniyle yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucuların oğlu U.K., Kıbrıs 28. Mekanize Piyade Tümeninde geçici askerlik görevini yerine getirmekte iken disiplin cezası nedeniyle bulunduğu Tümen Disiplin Ceza Tutukevinde askerî personelin kasıtlı eylemleri sonucu yaralanarak sağlık kurumuna kaldırılmış ancak tedaviye cevap vermeyerek 2011 yılında hayatını kaybetmiştir. Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanlığı Askerî Mahkemesi 8/7/2015 tarihli kararı ile eylemi bizzat gerçekleştiren askerî personel A.A. ve F.K.yı neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçundan müebbet hapis cezası ile cezalandırmıştır (Failler hakkında ayrıca tekrarlayan yaralama fiillerinden dolayı hapis cezasına hükmedilmiştir.).Ayrıca Tutukevi Müdürü A.Ş. hakkında da ihmal suretiyle görevi kötüye kullanma suçundan 7 ay 15 gün hapis cezasına hükmedilmiş ancak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar verilmiştir.

3. Yargıtay 8. Ceza Dairesi (Daire) 28/5/2019 tarihli kararı ile hükmü takdirî indirim nedeni olmadığı hâlde indirim yapılması ve kasten yaralama suçlarına ilişkin ek savunma hakkı verilmemesi nedeniyle bozmuştur (Başvurucu, formda bozma kararının ardından yapılan yargılama safahatına ilişkin olarak sürecin nasıl işlediğine/devam ettiğine dair herhangi bir bilgi vermemiştir.). Daire, kararında ayrıca HAGB hükmü yönünden incelemenin itiraz yoluyla yapılacağını belirterek hükmün A.Ş.ye yönelik kısmı için inceleme yapmadan dosyayı mahalline iade etmiştir.

4. Yargıtayın mahalline iade kararı sonrası süreçte HAGB hükmünün itiraz incelemesi için dosyanın gönderildiği Ankara 30. Ağır Ceza Mahkemesi, A.Ş. için verilen HAGB hükmüne yönelik itirazı 28/5/2020 tarihinde kesin olarak reddetmiştir. Başvurucular vekilinin itirazın reddine dair kesin kararı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) 2/6/2020 tarihinde saat 17.03'te okuduğu görülmüştür. Başvurucular 6/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemelerinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucular; oğullarının işkence sonucu hayatını kaybettiğini, oğullarının hayatının korunamadığını, A.Ş. ile ilgili verilen karar sonucu işkence yasağının ve yaşam hakkının ihlal edildiğini, HAGB kararının cezasızlık sonucu doğurduğunu ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadı aktarılarak süreç özetlenmiş;yapılacak incelemede yargılama süreci derdest iken başvuru yapıldığı hususunun ve olayın kendine özgü koşullarının değerlendirilmesi gerektiği beyan edilmiştir (Bakanlık görüşünden ayrıca Yargıtayın bozma kararı sonrası Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesince 30/6/2021 tarihinde F.K hakkında işkence sonucu ölüme neden olma suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmedildiği, kararın 23/2/2020 tarihinde onandığı, A.A.nın dosyasının tefrik edildiği, yargılamasınındevam ettiği anlaşılmıştır.). Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanında formdaki iddialarını yinelemiş ve HAGB kararı verilmesinin temel hakları etkisiz kıldığını belirtmiştir.

7. Başvuruculaın A.Ş. hakkında verilen HAGB kararına yönelik itirazı reddeden Ankara 30. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/5/2020 tarihli kararını bireysel başvuruya temel aldıkları açıktır. Başvurucular Yargıtayın 28/5/2019 tarihli bozma kararı sonrası devam eden yargılama sürecine yönelik herhangi bir bilgi vermedikleri gibi bu devam eden süreç yönünden ayrıca bir iddiada (etkisizliği gibi) bulunmamıştır. Dahası başvuruculaın iddiaları -formun genelinden ve Bakanlık görüşüne cevap dilekçesinden de açıkça anlaşıldığı üzere- A.Ş. hakkında HAGB kararı verilmiş olması temelinde ileri sürülen şikâyetlerdir. Bu bağlamda başvuru; başvuruculaın iddiaları, başvurunun gerçekleştirilme zamanı, temel alınan yargısal karar dikkate alınarak yaşam hakkı ve kötü muamele yasağı bağlamındaincelenmiştir.

8. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince bireysel başvuruda bulunulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmesi gerekir. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca da bireysel başvurular başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmalıdır. Otuz günlük süre kuralı bireysel başvurunun ön şartlarından biri olup bu

sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihi esas alınır. Nihai kararın gerekçesinin tebliği öğrenme şekillerinden biri olmakla birlikte başka yollardan da öğrenmenin mümkün olduğu açıktır. Bu bağlamda kullanıcıların UYAP üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma vb.) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucu öğrenme tarihinin tespiti mümkündür. Bu gibi hâllerde nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti durumunda bireysel başvuru süresinin ilgilinin evrakı okumatarihinden itibaren başlatılması gerekmektedir (özetlenen ilkeler için bkz. A. C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016; Hüseyin Aşkan, B. No: 2017/15649, 21/7/2020).

9. Başvurucu vekilinin Ankara 30. Ağır Ceza Mahkemesinin A.Ş. için verilen HAGB hükmüne yönelik itirazı kesin olarak reddeden 28/5/2020 tarihli kararı UYAP'tan (avukat portal uygulaması) 2/6/2020 tarihinde saat 17.03'te okuduğu görülmüştür. Bir başka ifadeyle başvurucu vekili, ileri sürdüğü ihlal iddiaları bakımından nihai kararı 2/6/2020 tarihi itibarıyla öğrenmiştir.

10. Diğer taraftan COVID-19 pandemisi nedeniyle 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun'un geçici 1.maddesi uyarınca bireysel başvuru dâhil yargı makamlarına başvuru süreleri 13/3/2020 tarihinde durdurulmuş ve 15/6/2020 tarihinde yeniden başlatılmıştır. Başvurucunun ileri sürülen ihlal iddiaları bağlamında nihai hükmü 2/6/2020 tarihinde öğrendiği açık olup pandemi nedeniyle sürelerin durmuş olması da dikkate alınarak en geç 15/6/2020 tarihinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu sürenin geçirilmesi suretiyle 6/8/2020 tarihinde yapılan başvurunun süresinde olmadığı açıktır.

11. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AKIN ÜLKÜNER VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/33629 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/33629

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AKIN ÜLKÜNER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/33629)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucular : 1. Akın ÜLKÜNER

2. Alaattin ÜLKÜNER

3. Ayfer ÜLKÜNER

4. Eşref ÜLKÜNER

5. İlhami ŞIRLANCI

6. Kamil ERGEN

7. Özden HARMANDALI

8. Seher KILINÇ

Vekili : Av. Coşkun DOĞRU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedeli ödenmeksizin idare adına tescil kararı verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculardan Ekrem Ülküner'in başvuru tarihinden sonra 16/11/2022 tarihinde vefat

ettiği, başvurucunun mirasçılarının 2/5/2024 tarihli dilekçeyle başvurunun devamı talebinde bulundukları anlaşılmıştır.

A. Kamulaştırma Süreci

3. Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü (Arsa Ofisi/İdare) tarafından 9/5/1979 tarihinde başvurucuların murisleri adına kayıtlı İzmir'in Gaziemir ilçesi Yeşil Mahallesi 233 ada 67 parsel sayılı 7.959 m² yüz ölçümüne sahip taşınmazın 5.326 m²lik bölümünün 29/4/1969 tarihli ve 1164 sayılı kamulaştırma işleminin gerçekleştiği tarihteki adıyla Arsa Ofisi Kanunu'nun 2. maddesinde belirtilen amaçları gerçekleştirmek üzere kamulaştırılmasına karar verilmiştir.

4. İdare 21/9/1979 tarihinde bankaya gönderdiği yazıda Gaziemir konut bölgesine giren taşınmazların kamulaştırma bedelleri ve İdare tarafından ödenmesi gereken vergiler dâhil olmak üzere toplam 130.000.000 TL'nin bankadaki hesaba bloke edildiğini ve harcama yetkilisi olarak İdarenin gösterildiğinin bildirildiğini açıklamış, kamulaştırma bedellerinin malik ve hissedarlar adına bloke edilmesini talep etmiştir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Davası Süreci

5. 8/12/2004 tarihli ve 5273 sayılı Arsa Ofisi Kanunu ve Toplu Konut Kanununda Değişiklik Yapılması ile Arsa Ofisi Genel Müdürlüğünün Kaldırılması Hakkında Kanun'un 1. maddesiyle Arsa Ofisi kaldırılmış, 2. maddesiyle Arsa Ofisinin belirtilen istisnalar dışındaki diğer tüm hak ve yükümlülükleri Toplu Konut İdaresi Başkanlığına (TOKİ) devredilmiştir.

6. Başvuruculların aralarında bulunduğu kişiler tarafından TOKİ'ye karşı İzmir 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) 2/6/2011 tarihinde kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davası açılmıştır. Dava dilekçesinde kamulaştırma işleminin tebliğ edilmemesi ve kamulaştırma bedeli ödenmemesine rağmen taşınmazın TOKİ tarafından kullanıldığı belirtilmiştir. Diğer yandan başvuruculların murislerinin mirasçıları olan üçüncü kişiler tarafından İzmir 12. Asliye Hukuk Mahkemesinde kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasının Mahkemede görülen davayla birleştirilmesine karar verilmiştir. Mahkeme 4/12/2012 tarihinde asıl davanın kısmen kabulüne, birleşen davanın ise kabulüne karar vermiştir. Kararda, kamulaştırma kararının 1930 ve 1932 yıllarında vefat eden malikler hakkında alındığı ve kamulaştırma işleminin ilanen tebliğ edildiği açıklanmıştır. TOKİ'nin bloke edildiği belirtilen kamulaştırma bedelini davacı mirasçılara ödediğini gösterir ödeme belgesi sunmadığına işaret edilmiştir. Banka kayıtlarının 10 yıl süreyle saklanması sebebiyle dava tarihi itibarıyla bloke edilen kamulaştırma bedelinin mirasçılara ödenip ödenmediğinin belirsiz olduğu açıklanmıştır. Kararda son olarak kamulaştırma kararının davacılara tebliğ edilmemesi nedeniyle kamulaştırmasız el atma olgusunun gerçekleştiği vurgulanmıştır.

7. TOKİ'nin temyiz talebinde bulunması üzerine Mahkeme kararı, Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin (18. Hukuk Dairesi) 30/4/2013 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma kararında Mahkemede görülen tapu iptal ve tescil davasına ilişkin Mahkeme kararında kamulaştırma işlemi ilgililere tebliğ edilmemiş ise de taşınmaz maliklerinin mirasçılarının davaya dâhil edildiği ve vekilleri aracılığıyla davayı kabul etmeleri üzerine tescil kararı verildiğinin açıklandığı belirtilmiştir. Kamulaştırmadan haberdar olan ve tescil davasında kabul beyanında bulunan taşınmaz maliki mirasçıların yasal süre içerisinde bedel artırım davası açma haklarını kullanmadıkları anlaşıldığından kamulaştırmasız el atma davası açma haklarının da bulunmadığı ifade edilmiştir. Bozma kararında açıklanan nedenlerle davanın

reddi yerine kısmen kabulüne karar verilmesinin doğru olmadığı açıklanmıştır. Başvuruculların da aralarında bulunduğu davacıların karar düzeltme talebi 18. Hukuk Dairesinin 12/12/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

8. Mahkeme, bozma kararına uyarak asıl ve birleşen davanın reddine karar vermiştir. Kararda bozma kararında yer alan gerekçelere işaret edilmiştir. Davacılar tarafından temyiz edilen Mahkeme kararı, 18. Hukuk Dairesinin 3/11/2015 tarihli kararıyla onanmıştır. Başvuruculların karar düzeltme talebi aynı Dairenin 30/10/2017 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

C. Başvuru Konusu Dava Süreci

9. İdare 1983 yılında başvuruculların murislerine karşı Mahkemede 31/8/1956 tarihli ve 6830 sayılı İstimlak Kanunu'nun 17. maddesine dayalı olarak tapu iptal ve tescil davası açmıştır. Dava dilekçesinde taşınmazın kamulaştırma bedeli olan 322.103,34 TL'nin davalılar adına bloke edildiği belirtilmiştir. İdare davalı olarak gösterilen taşınmaz maliklerinin vefat ettiğinin anlaşılması üzerine Mahkemeden bir kısım başvuruculların murisi olan Ayşe Ergen ve diğer başvuruculların dâhil olduğu mirasçıların davaya dâhil edilmesini talep etmiştir. Mahkeme 17/10/1984 tarihinde davanın kabulüne ve dava konusu taşınmazın 5.326 m²lik kısmının 322.103 TL karşılığında kamulaştırılmasına karar vermiştir. Kararda 1930 ve 1932 yıllarında vefat ettikleri anlaşılan taşınmaz maliklerine kamulaştırma işleminin tebliğ edilmediği ve maliklerin mirasçılarının dava dâhil edilerek yargılamaya devam edildiği açıklanmıştır. Duruşmaya katılan davalı vekillerinin davayı kabul ettiklerine dair beyanda bulunduğu vurgulanmıştır.

10. Başvurucular 22/12/2015 tarihinde Mahkeme kararını temyiz etmiştir. Temyiz dilekçesinde tapu iptal ve tescil davasında taşınmaz maliklerinin tamamının davaya dâhil edilmeden karar verildiği, davayı kabule yönelik beyanda imza bulunmadığı kaldı ki davanın açıkça kabul edilmediği ve kamulaştırma bedelinin ödenmediği ifade edilmiştir. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi (Daire) 25/9/2019 tarihinde Mahkeme kararının onanmasına karar vermiştir. Daire kararında, dosyada bulunan kanıt ve belgelerle kararın dayandığı gerekçelere göre davanın kabulüne karar verilmesinde bir isabetsizlik görülmediği açıklanmıştır. Başvuruculların aynı gerekçelere ilişkin karar düzeltme talebi, Dairenin 22/9/2020 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

11. Başvurucular, nihai hükmü 6/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 22/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucular, kamulaştırma işlemi tebliğ edilmeden ve kamulaştırma bedeli ödenmeden taşınmazın İdare adına tesciline karar verilmesinden yakınmaktadır. Tapu iptal ve tescil davasında taşınmaz maliki olan murislerin mirasçısı olan kişilerin davaya dâhil edilmediğini ve beyanlarının alınmadığını belirtmişlerdir. Anılan davada mirasçıların vekilinin beyanlarında davanın kabulü yönünde bir ifade bulunmadığı gibi bu beyanların imzayla tasdiklenmediğini de açıklamışlardır. Sonuç olarak başvurucular açıklanan gerekçelerle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

13. Bakanlık görüşünde; başvuruculların İdare tarafından bloke edilen kamulaştırma bedelinin ödenmesine ilişkin bankaya yazılan müzekkere, mal sahipleri adına konulan bloke ve yapılan ödemeler dikkate alındığında mağdur sıfatının sona erdiği açıklanmıştır.

İnceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formunda yer alan iddialarını tekrarlamışlardır.

14. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir. Öte yandan somut olayda başvurucuların da aralarında bulunduğu kişilerin murisleri adına tapuda kayıtlı olan taşınmazın kamulaştırılmasına karar verildiği anlaşılmıştır. Başvurucuların malikleri arasında olduğu taşınmazın kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği tartışmasızdır. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32; AYM, E.1988/34, K.1989/26, 21/6/1989; E.2011/58, K.2012/70, 17/5/2012).

16. Başvuru konusu olayda taşınmazların kamulaştırılması, 6830 sayılı Kanun'un 17. maddesine dayanmaktadır. Öngörülebilir, açık ve ulaşılabilir mahiyette olduğunda tereddüt bulunmayan hüküm dolayısıyla yapılan müdahalenin kanuni bir dayanağının olduğu kuşkusuzdur. Kamu yararı, doğası gereği geniş bir kavramdır. Yasama ve yürütme organları toplumun ihtiyaçlarını dikkate alarak neyin kamu yararına olduğunu belirlemede geniş bir takdir yetkisine sahiptir. Somut olayda taşınmazın 1164 sayılı Kanun'un 2. maddesinde belirtildiği üzere konut, sanayi ve turizm bölgeleri ile çeşitli kamu hizmet ve tesisleri için arazi ve arsa sağlama amacıyla kamulaştırılmasında kamu yararı amacı bulunduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önem taşıyan ölçüt ise orantılılıktır. Bu itibarla kamulaştırma işlemiyle başvuruculara aşırı ve orantısız bir külfet yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

17. Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasında kamulaştırmanın taşınmazın gerçek karşılığının ödenmesi şartıyla kullanılabilecek bir yetki olduğu hükme bağlanmıştır. Gerçek karşılığın ödenmesi, Anayasa'nın 46. maddesiyle maliklerin lehine olarak getirilen özel bir güvence mahiyetindedir. Dolayısıyla taşınmazın gerçek karşılığı ödenmeden yapılan kamulaştırma işlemleri Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasındaki gerçek karşılığın ödenmesi güvencesine aykırı olacaktır (Kübra Yıldız ve diğerleri [GK], B. No: 2018/32734, 28/7/2022, § 61). Bu madde ışığında Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine göre müdahalenin ölçülü olabilmesi ve gerçek değerin ödenmesinin sağlanabilmesi için gerekli usule ilişkin güvencelerin etkili bir biçimde uygulanması ve mahkemelerin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunması gerekir.

18. Somut olayda başvurucular, İdarenin kamulaştırma nedeniyle açtığı tapu iptal ve tescil davasında Mahkemece kamulaştırma işlemi ve kamulaştırma bedelinin bloke edilmesine ilişkin işlemden haberdar edilmemelerine rağmen taşınmazın İdare adına tesciline karar verilmesinden yakınmaktadır.

19. Mahkemece başvuru konusu tapu iptal ve tescil davasının değerlendirilmesinde esas alındığı anlaşılan 6830 sayılı Kanun'un 13. maddesinde, kamulaştırma konusu taşınmazın tespit edilen malikine ve diğer hak sahiplerine kamulaştırma kararının, plan ve krokisinin ve diğer ilgili bilgi ve belgelerin noter marifetiyle tebliğ edileceği düzenlenmiştir. Diğer yandan

Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrası gereği usulüne uygun bir kamulaştırma işleminden bahsedilebilmesi için taşınmazın gerçek karşılığının ödenmesi zorunludur.

20. Başvurucular, kamulaştırma işleminin ve kamulaştırma bedelinin bloke edildiğinin kendilerine bildirilmediği gibi kamulaştırma bedelinin de ödenmediğini ileri sürmüşlerdir. Bu hâlde öncelikle çözümlenmesi gereken mesele kamulaştırma işleminin hak sahiplerine tebliğ edilmemesinin ve tarafların kamulaştırma bedelinin bloke edildiğinden haberdar edilmemesinin kamulaştırma işleminin usulüne uygun şekilde tamamlandığının kabulüne engel olup olmadığıdır. Mahkeme, başvuru konusu dava öncesinde taşınmaz maliklerine kamulaştırma işleminin tebliğ edilmediğini tespit etmiş ancak maliklerin açılan davadan haberdar edilmesi ve davanın kabulü yönündeki beyanlarını dikkate alarak dava öncesinde tebligat yapılmamasını bir eksiklik olarak değerlendirmemiştir. Öte yandan Mahkeme kararında, kamulaştırma bedelinin bloke edildiği ve taşınmaz maliklerinin bloke işleminden haberdar olduğuna dair bir tespite yer verilmediği anlaşılmaktadır.

21. Başvuruculaın kamulaştırma bedelinin bloke edildiğinden haberdar edilmeyerek yapılan kamulaştırma işleminin Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen gerçek karşılığın ödenmesi güvencesine aykırılık teşkil edeceğinden şüphe bulunmamaktadır. Diğer bir anlatımla kamulaştırma bedelinin tek başına bloke edilmesi taşınmazın gerçek karşılığının ödendiğinin kabulü için yetersiz olup maliklerin kamulaştırma bedeline kavuşabilmeleri bloke işleminden haberdar edilmelerine bağlıdır. Ancak bu hâlde kamulaştırma bedelinin fiilen malike ödenecek şekilde bloke edildiği kabul edilebilir.

22. Bu bağlamda somut olayda taşınmazın her iki kayıt malikinin de kamulaştırma işleminden çok önce vefat ettiği Mahkeme tarafından tespit edilmişken kamulaştırma bedelinin bloke edildiğinden başvuruculaın ne şekilde haberdar edildiğinin açıklığa kavuşturulması son derece önem arz etmektedir. Ancak Mahkeme kararında kamulaştırma işleminin tebliği ve kamulaştırma bedelinin tespitine ilişkin değerlendirmelere yer verilmiş, kamulaştırma bedelinin bloke edilmesi ve maliklerin bloke işleminden haberdar olduğuna yönelik değerlendirmede bulunulmamıştır. Daire kararında da başvuruculaın bu yöndeki temel iddialarının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile tartışılmadığı anlaşılmaktadır. Böylece yargılama makamları tarafından başvuruculaın kamulaştırma işleminin usulüne uygun olarak yapılmadığına ilişkin iddialarının yanıtsız bırakıldığı görülmüştür.

23. Sonuç olarak yargısal sürecin bütününe bakıldığında mülkiyet hakkının korunmasında usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği, başvuruculaın bu güvencelerden yararlandırılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple başvuruculaın mülkiyet hakkı ile müdahalenin dayandığı kamu yararı arasında olması gereken adil denge, başvurucular aleyhine bozulmuş olup mülkiyet hakkına yapılan müdahale ölçüsüzdür.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucular, ihlalin tespiti ile 700.000 TL maddi tazminat ve 700.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

26. Başvuruda mülkiyet hakkı yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal

kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekmektedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 4. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.1983/182, K.1984/655) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL İBRAHİM ŞEN

B. No: 2020/36425 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36425

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL İBRAHİM ŞEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36425)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Halil İbrahim ŞEN

Vekili : Av. Dursun KARACA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1- Başvuru, hükme esas alınan bilirkişi raporunun tebliğ edilmemesi ve eksik incelemeye istinaden karar verilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2- Başvurucu Van Albayrak 6. Hudut Alay Komutanlığında uzman çavuş olarak görev yapmaktayken rahatsızlanması üzerine hastaneye sevkedilmiş ve hakkında düzenlenen 19/10/2010 tarihli sağlık raporunda "Her İki Kulakta 4000 (Dahil) Frekanstan İtibaren 60 DB Üzerinde Sensörinöral İşitme Kaybı" tanısıyla "TSK'da görev yapamaz." kararı alınmıştır. 20/12/2010 tarihi itibarıyla başvurucunun Türk Silahlı Kuvvetleriyle (TSK) ilişiği kesilmiştir. Sağlık kurulu tarafından yapılan değerlendirme neticesinde; başvurucunun rahatsızlığının vazifesinin sebep ve tesiriyle meydana gelmediğine, 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 44. maddesi uyarınca adi malul olduğuna karar verilmiştir.

3. Başvurucu rahatsızlığının görevinin neden ve etkisiyle meydana geldiğinden bahisle

hakkında 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu uyarınca vazife malulü sayılması talebinde bulunmuş talebinin zımnen reddedilmesi üzerine Ankara 14. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır.

4. Mahkeme 23/2/2018 tarihli kararla davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; 26/12/2017 tarihli ara karar ile başvurucunun maluliyetine neden olan rahatsızlığın görevinin neden ve etkisiyle meydana gelip gelmediğinin saptanması amacıyla Ankara Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi Sağlık Kurulundan uyuşmazlığa ilişkin rapor alındığı belirtilmiştir. Alınan raporda; yüksek frekanslardaki sensörinöral işitme kaybının görevi sırasında oluşmuş olabileceği, fakat daha öncesinde odyometri değerlendirmesi ve olay tutanağı olmadığı için işitme kaybının görev sırasında olup olmadığının belirlenemediği tıbbi kanaatine varıldığı yönünde görüş ve kanaat bildirildiği ifade edilmiştir. Bu durumda; başvurucunun maluliyetine neden olan rahatsızlığının görevinin neden ve etkisiyle meydana geldiğinin Ankara Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi tarafından düzenlenen raporla da ortaya konulamadığından dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir. Ayrıca, başvurucunun söz konusu maluliyetine neden olan, ancak görevinin neden ve etkisiyle meydana geldiği ortaya konulamayan rahatsızlığının, dosyadaki bilgi ve belgeler ile yasal düzenlemelerin birlikte değerlendirilmesinden 3713 sayılı Kanun'da tanımlanan şekilde terör eylemine muhatap kalması sonucu meydana gelmediği, dolayısıyla anılan Kanun hükümlerinden yararlandırılamayacağı anlaşıldığından, dava konusu işlemde bu yönüyle de hukuka aykırılık bulunmadığı vurgulanmıştır.

5. Başvurucu, hükme esas alınan raporun kendisine tebliğ edilmediğini, gerekli belgelerin çalıştığı kurumdan alınmadığını ve Sosyal Güvenlik Kurumunun bildirdiği evrakla yetinildiğini ileri sürerek istinaf talebinde bulunmuştur.

6. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi 8/10/2020 tarihinde Mahkeme kararını hukuka uygun bularak istinaf talebini reddetmiştir.

7. Başvurucu nihai hükmü 5/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 26/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu, hükme esas alınan sağlık raporunun kendisine tebliğ edilmediğini, bu nedenle rapora karşı itiraz hakkını kullanamadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

9. Başvurucunun söz konusu şikâyetleri adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında incelenmiştir.

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

11. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri de silahların eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usul hakları bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve

taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

12. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılanma hakkı, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir. Bu çerçevede başvuranların bilirkişi raporunun sonucuna itiraz edememesi ya da delillerle ilgili görüş bildirmelerine fırsat verilmemesi çelişmeli yargılanma hakkının ihlali olarak değerlendirilebilmektedir (Hüseyin Sezen, B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 38).

13. Mevcut yargılamada geçerli olan delil sunma ve inceleme yöntemlerinin adil yargılanma hakkına uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp Anayasa Mahkemesinin görevi başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında taraflara iddialarını sunmak hususunda uygun olanakların sağlanması şarttır. Bu anlamda delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddialarının da yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilmesi gerekir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

14. Başvurucu, sağlık raporunun kendisine tebliğ edilmediğini, bu rapora karşı itirazda bulunamadığını ileri sürmüştür. Başvurucunun tebliğ edilmediğini belirttiği sağlık raporu, hükme esas alınan 15/2/2018 tarihli rapordur. Dosya içeriğinden ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinde yapılan incelemeden Mahkemenin, 26/12/2017 tarihli ara kararı uyarınca Ankara Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi tarafından düzenlenerek Mahkemeye gönderilen sağlık raporunu başvurucuya tebliğ etmeden yargılamayı sonuçlandırdığı, başvurucunun yargılamanın sonuçlanmasında esas alınan söz konusu sağlık raporuna dair bilgileri Mahkemenin gerekçeli kararı ile öğrendiği anlaşılmaktadır.

15. Mahkemenin belirtilen uygulamasının silahların eşitliği veçelişmeli yargılama ilkeleriyle örtüşmediği açık olmakla birlikte bu durumun adil yargılanma hakkı bakımından bir ihlale yol açıp açmadığının belirlenebilmesi için bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetinin zedelenip zedelenmediği değerlendirilmelidir.

16. Başvurucunun tebliğ edilmediğini belirttiği, hükme esas alınan 15/2/2018 tarihli sağlık raporuna Mahkemenin 23/2/2018 tarihli gerekçeli kararında ayrıntılarıyla yer verilmiş, raporun tespit ettiği hususlar tek tek açıklanmıştır. Bu bağlamda başvurucunun sağlık raporundan gerekçeli karar ile haberdar olduğu ve istinaf dilekçesinde diğer itirazlarla birlikte rapora dair itirazlarını da sunabildiği görülmektedir. Kaldı ki belirtilen rapor uyuşmazlık konusuna ilişkin olarak alınan ilk rapor da değildir. Düzenlenen rapor, daha önce başvurucu hakkında verilen raporla aynı doğrultudadır (§ 2). Nitekim başvurucu dava dilekçesinde ilk alınan rapora karşı da şikâyetlerini dile getirmiştir.

17. Başvuruya konu somut yargılamanın bütünü yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda incelendiğinde başvurucunun yargılamanın sonucunu etkileyecek usule ilişkin bir imkândan mahrum kalmadığı anlaşıldığından silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine yönelik açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

19. Başvurucu, Mahkemenin olaya ilişkin gerekli belgeleri çalıştığı kurumdan temin etmediğini, görevdeyken çok sayıda patlayıcı madde kullandığını, Mahkemenin bu hususu araştırmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması, uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

21. Somut olayda iddia, savunma ve tüm dosya kapsamı incelenerek yukarıda belirtilen (bkz. § 4) gerekçe ile hüküm kurulmuştur.

22. Mevzuatın, somut olayın ve delillerin yorumlanması, yukarıda anılan ilkeler uyarınca uyuşmazlığı çözmekle görevli mahkemenin takdirinde olup bireysel başvuruda değerlendirmeye konu edilemez.

23. Buna göre başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup kararda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

H.U.Y.

B. No: 2020/38559 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38559

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

H.U.Y. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38559)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : H.U.Y.

Vekili : Av. Yusuf İnan ALTUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, dava konusu edilen atanmama işlemi iptal edilmesine rağmen aynı davada söz konusu işlem nedeniyle mahrum kalınan parasal hakların tazminine dair talep hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi nedeniyle karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuruya Konu Yargılama Süreci

2. Başvurucu, devlet hizmeti yükümlülüğü kapsamında Mardin Derik Devlet Hastanesine pratisyen hekim olarak yerleştirilmiştir.

3. Başvurucu hakkında 3/10/2016 tarihli ve 676 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (676 sayılı KHK) 74. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bent uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlanması nedeniyle başvurucunun ataması gerçekleştirilmemiştir.

4. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali ve dava konusu işlem nedeniyle mahrum kaldığı özlük ve parasal haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi talebiyle 24/5/2019 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde, hakkında açılan herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca adli sicil kaydının bulunmadığını da eklemiştir. Güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasına yol açacak herhangi bir durum olmamasına rağmen haksız ve hukuka aykırı bir şekilde atamasının gerçekleştirilmemesinden yakınmıştır.

5. Ankara 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 12/3/2020 tarihli kararıyla dava konusu işlemin iptaline, işlem nedeniyle mahrum kalınan parasal hakların ödenmesine yönelik talep hakkında ise karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir. Kararda, dava konusu işlemin 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bendi hükmüne dayanılarak tesis edildiği, Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararı ile anılan düzenlemenin iptal edilmiş olması karşısında bu düzenlemeye dayanılarak tesis edilen işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı belirtilmiştir. Mahkeme ayrıca, dava konusu işlemin iptal edilmiş olmasının başvurucunun doğrudan atanması sonucunu doğurmayacağını, başvurucunun durumunun davalı idarece makul bir süre içinde yeniden değerlendirmeye tabi tutulabileceğini ve bu değerlendirmenin sonucunda başvurucunun uyuşmazlığa konu kamu görevine atanıp atanamayacağına ilişkin yeniden bir işlem tesis edilebileceğini belirtmiş, bu itibarla dava konusu işlem nedeniyle mahrum kalınan parasal hakların tazminine yönelik talep hakkında bu aşamada karar verilmesine imkân bulunmadığını ifade etmiştir.

6. Başvurucu, Mahkeme kararı üzerine 22/6/2020 tarihinde Mardin Derik Devlet Hastanesindeki görevine başlatılmıştır.

7. Başvurucu uyuşmazlığın parasal haklara ilişkin kısmı yönünden, Sağlık Bakanlığı (İdare) ise iptal edilen kısım yönünden istinaf yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 8/10/2020 tarihinde istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

8. Nihai karar başvurucuya 12/11/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 2/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

9. Başvurucu, göreve geç başlamasının idarenin hizmet kusurundan kaynaklandığı iddiasıyla tarafına maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebiyle 18/11/2020 tarihinde İdareye başvuru yapmış ancak başvurusu zımnen reddedilmiştir.

10. Başvurucu zımnen ret işlemi üzerine 6.000 TL maddi ve 25.000 TL manevi tazminatın 1/10/2018 tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte tarafına ödenmesi talebiyle 9/2/2021 tarihinde Ankara 7. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) tam yargı davası açmıştır. İdare Mahkemesi 31/12/2021 tarihinde davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, İdarenin yargı kararı ile hukuka aykırı bulunan işlemi nedeniyle başvurucunun statü dışında kaldığı Ekim 2018-Mayıs 2020 tarihleri arasında oluşan 208.271,81 TL maddi tazminatın yasal faiziyle tarafına ödenmesinin, manevi tazminat talebinin ise koşullarının oluşmadığından reddinin gerektiği belirtilmiştir.

11. İdare, karara karşı 19/7/2022 tarihinde istinaf yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, olayda hizmet kusurunun bulunmadığı, fiilen çalışılmayan dönem için geriye yönelik parasal hak talebinde bulunulamayacağı ileri sürülmüştür.

12. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi 7/3/20123 tarihinde istinaf talebini kabul etmiş ve davanın reddine kesin olarak hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, Mahkemenin verdiği iptal kararının başvurucunun atanması sonucunu doğurmadığı, bu karar akabinde başvurucunun atanmasının idarenin takdir yetkisi kapsamında tesis ettiği bir işlem olduğu, yine başvurucunun durumunda olanların göreve başlatılması hâlinde geçen sürede ödenmeyen özlük ve parasal haklarının ödenmesine imkân tanıyan yasama organı tarafından geçmişi kapsayacak şekilde bir düzenlemenin de yapılmadığı hususlarına vurgu yapılmıştır. Buna göre, başvurucunun geç atanmasında idarenin kusurundan, davalı idarenin işlemi nedeniyle başvurucu açısından oluşmuş bir zararın varlığından söz edilemeyeceği belirtilerek söz konusu iptal kararına dayanılarak geçmişe yönelik parasal hak talebinde bulunulamayacağı ifade edilmiştir.

13. Söz konusu kararın tebliği üzerine başvurucu, mülkiyet ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasıyla 6/6/2023 tarihinde yeni bir bireysel başvuruda daha bulunmuştur. Anılan başvuru Anayasa Mahkemesinin 2023/52972 başvuru numarasına kaydedilmiş olup hâlen Komisyonlar önünde inceleme aşamasındadır.

14. Diğer yandan Sağlık Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 18/10/2022 tarihli yazısına göre Ankara 7. İdare Mahkemesinin kararında hükmedilen mali ve özlük haklarına ilişkin tazminatın başvurucuya ödendiği anlaşılmış olup başvurucu bu hususta herhangi bir itiraz ileri sürmemiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu, Mahkemenin özlük ve parasal haklarına yönelik herhangi bir değerlendirme ve inceleme yapmadan karar verdiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özünün, davaya konu ettiği talep hakkında verilen kararın uyuşmazlığın çözümüne dair bir değerlendirme içermemesine yönelik olduğu anlaşıldığından başvuru adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkı yönünden incelenmiştir.

17. Anayasa’nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında, hiçbir mahkemenin görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı, kişilere davanın görüldüğü mahkemeden uyuşmazlığa ilişkin bir karar verilmesini isteme güvencesini de sağlar. Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkeme hakkı şeklinde genel bir hakkı düzenlediğini kabul etmekte ve bu hakkın karar hakkını da içerdiğini ifade etmektedir (İbrahim Demiroğlu [GK], B. No: 2017/15698, 26/7/2019 § 54).

18. Demokratik bir toplumda vazgeçilmez bir hak niteliğindeki adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkeme hakkı uyuşmazlığın bir mahkeme önüne getirilebilmesini, dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı iddia ve savunmaların yargı merciince incelenerek değerlendirilmesini ve bir karara bağlanmasını, ayrıca verilen kararın icra edilmesini gerektirir. Buna göre mahkeme hakkı; mahkemeye erişim hakkı, karar hakkı ve kararın icrası haklarını içerir. Karar hakkı genel itibarıyla mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını isteme hakkını ifade eder. Zira dava hakkını kullanan bireyin asıl amacı uyuşmazlık konusu ettiği talebinin esasıyla ilgili olarak davanın sonunda

bir karar elde edebilmektir. Bir başka ifadeyle dava sonucunda şayet bir karar elde edilemiyorsa dava açmanın da bir anlamı kalmayacaktır. Öte yandan karar hakkı bireylerin sadece yargılama sonucunda şeklî anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz. Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir (bazı farklarla bkz. İbrahim Demiroğlu, § 55).

19. Mahkemenin önündeki uyuşmazlığı karara bağlarken taraflardan birinin iddia ve savunmasına bağlı kalarak buna karşı diğer tarafın öne sürdüğü esaslı itirazları tartışmadan yargılamayı sonuçlandırması hâlinde -ortada şeklî anlamda bir karar bulunsa bile- gerçek anlamda bir yargılama yapıldığından bahsedilemeyecektir. Bu durumda uyuşmazlığa karşı yargı yolunun teorik olarak açık olması pratikte bir anlam ifade etmeyecek, böylece karar hakkı ve dolayısıyla adil yargılanma hakkı bir yanılsamadan ibaret kalacaktır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Berrin Baran Eker [GK], B. No: 2018/23568, 2/7/2020, § 56).

20. Mahkemenin önündeki uyuşmazlığın esasını incelememesi sadece adil yargılanma hakkını zedelemekle kalmaz, aynı zamanda davanın konusunu oluşturan medeni hakkın bağlantılı bulunduğu diğer (maddi) hak ve özgürlükler yönünden etkili başvuru hakkının ihlal edilmesine de yol açabilir. Yargısal başvuru yolları, çoğunlukla bir hak veya özgürlükle bağlantılı uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulması amacıyla ihdas edilmiştir. Kişiler dava açmak suretiyle mahkemelerden hak ve özgürlükleriyle ilgili olarak yargısal koruma talep etmektedir. Bireylerin yargısal koruma taleplerine cevap vermek, bu bağlamda dava konusu uyuşmazlığın esasını inceleyerek iddia ve savunmaları değerlendirdikten sonra davayı karara bağlamak yargı mercilerinin anayasal yükümlülüğüdür.

21. Bununla birlikte öngörülen yükümlülüğün mutlak olmadığı da belirtilmelidir. Bu bağlamda karar hakkının görülmekte olan bir davanın yargılama usulü kuralları gereğince esasının incelenemeyeceği durumlara özgü olarak neticelenmiş olmasını da (düşme, açılmamış sayılma, karar verilmesine yer olmadığı, süre aşımı vb.) yasaklamadığı belirtilmelidir. Davanın usule ilişkin haklı bazı nedenlerle reddedilmesi, karar hakkı yönünden bir sorun oluşturmaz. Zira söz konusu hakkın sağladığı güvence bakımından önemli olan husus açıldığı sırada davanın -usule ilişkin sorunlar hariç- uyuşmazlığın esasını çözüme kavuşturma potansiyeline sahip olmasıdır (bazı farklarla bkz. İbrahim Demiroğlu, § 56).

22. Diğer yandan adil yargılanma hakkı davanın sonucuna yönelik bir güvence içermemektedir. Anılan hak yargılama sürecinin adil olarak yürütülmesini temin edecek birtakım usul güvenceleri sunmaktadır. Dolayısıyla bireysel başvuru incelemelerinde adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirme yapılırken davanın sonucuna ilişkin bir çıkarım yapılması mümkün değildir. Bununla birlikte adil yargılanma hakkı kapsamında karar hakkının gereği olarak mahkemelerin başvurucunun talepleri ile ilgili olarak etkili bir karar vermeleri zorunlu olup bireysel başvuru kapsamında bu husus irdelenecektir.

23. Başvuruya konu olayda Mahkeme, özlük ve parasal hak talebine yönelik olarak dava konusu işlemin iptali ile başvurucunun doğrudan atanması sonucunun doğmayacağı, İdarece başvurucu hakkında yeniden bir işlem tesis edilebileceğini belirterek dava konusu işlem nedeniyle mahrum kalınan parasal haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesine yönelik talep hakkında bu aşamada karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

24. Mahkemenin, gerekçeli kararında atıfta bulunduğu Anayasa Mahkemesinin yukarıda

sözü edilen iptal kararında güvenlik soruşturmasının hiçbir şekilde yapılmayacağının değil, güvenlik soruşturması detaylarının kanunda gösterilmesi, kişisel verilerin güvenliğine ve özel hayatın gizliliğine ilişkin güvenceleri sağlayan kuralların kanunda yer alması koşuluyla güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının yapılabileceğinin ortaya konulduğu görülmektedir.

25. Bu durumda, tazminat ödenmesi için gerekli şartların oluşup oluşmadığını somut olayın hukuksal koşulları çerçevesinde değerlendirerek söz konusu talep hakkında bir hükme ulaştığı görülen Mahkemenin, yargısal fonksiyonun esasını oluşturan uyuşmazlığın içinde yer alan maddi ve hukuki sorunların bütünüyle ele alınması ve karara bağlanması işlevini yerine getirmediğinden söz edilemez. Bu itibarla adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkı yönünden bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN HÜSEYİN AVŞAR

B. No: 2021/4 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/4

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN HÜSEYİN AVŞAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/4)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Hasan Hüseyin AVŞAR

Vekili : Av. Ramazan YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yan parsel sahibine verilen inşaat ruhsatı ve yapı kullanım izin belgesinin iptal edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Konya ili Beyşehir ilçesi Hacıarmağan Mahallesi 83 numaralı ada 5 numaralı parselin ve üzerindeki bahçeli kârgir evin malikidir. Başvurucunun parseline bitişik olan, aynı adadaki 23 m²lik çıkmaz yol, yol olmaktan çıkarılıp 7 numaralı parselle birleştirilmiş ve Beyşehir Belediye Encümeninin (Encümen) 4/11/2013 tarihli kararıyla 7 numaralı parselin maliki N.D.S.ye satılarak N.D.S. adına tescil edilmiştir. Akabinde 1 işyeri ve 1 dubleks mesken için N.D.S.ye 4/4/2014 tarihli inşaat ruhsatı verilmiştir.

A. Satışa yönelik Encümen Kararının İptali Davası Süreci

3. Başvurucu, Encümenin 4/11/2013 tarihli satış işleminin iptali için dava açmıştır. Konya 2. İdare Mahkemesi (2. İdare Mahkemesi) 8/5/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Başvurucu, bu karara karşı temyize başvurmuştur. Danıştay Altıncı Dairesi 30/10/2014 tarihli kararıyla Konya 2. İdare Mahkemesi kararının bozulmasına karar verilmiştir.

4. 2. İdare Mahkemesi 5/10/2017 tarihinde bozma kararına uyarak dava konusu işlemin iptaline karar vermiş ve bu karar kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir. Mahkeme iptal gerekçesinde dosyada davacıya ait taşınmazı da kapsayan alanda daha önce parselasyon yapıldığına dair herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığı, davalı idare tarafından belirtilen esaslar doğrultusunda alanın bütününü kapsayan parselasyon işlemi yapılmak suretiyle yürürlükteki imar planına uygun olarak düzgün imar parsellerinin oluşturulması ve mülkiyet sahiplerine yapılaşabilecekleri imar parsellerinin tahsis edilmesi gerekirken, kapanan kadastral yolun diğer bir parsel malikine satılması ve sonrasında ifraz ve tevhit yapılarak imar parseli oluşturulmasında hukuka uyarlık bulunmadığını açıklamıştır.

B. 4/4/2014 tarihli İnşaat Ruhsatının İptali Davası Süreci

5. Başvurucu, N.D.S.ye verilen 4/4/2014 tarihli inşaat ruhsatının iptali için Konya 1. İdare Mahkemesinde (1. İdare Mahkemesi) iptal davası açmıştır. 1. İdare Mahkemesi 13/7/2015 tarihli kararıyla dava konusu işlemi iptal etmiştir.

6. 1. İdare Mahkemesi kararına karşı yapılan temyiz başvurusu reddedilmiş, iptal kararı Danıştay Altıncı Dairesinin 11/9/2018 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir.

7. İptal kararı sonrasında Encümen, satışı yapılan taşınmaz yönünden N.D.S. tarafından ödenen bedelin iade edilmesine ve taşınmazın terkin edilmesine karar vermiş, 15/5/2017 tarihli kararla Konya ili Beyşehir ilçesi Hacıarmağan Mahallesi 83 numaralı adanın bulunduğu alanda 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 18. maddesi uygulaması yapılmasına, düzenleme sahasına ait parselasyon planları ve dağıtım cetvellerinin onaylanmasına karar vermiştir.

C. Parselasyon İşleminin İptali İçin Açılan Dava Süreci

8. Başvurucu 3194 sayılı Kanun'un 18. maddesi gereğince imar uygulamasına dair Encümenin 15/5/2017 tarihli parselasyon işleminin iptali için dava açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde kendi arsasının kişisel amaç güdülerek başka parsel lehine küçültüldüğü, evin ışıklandırılmasının ortadan kaldırıldığı ve işlemin hukuka aykırı olduğunu iddia etmiştir. 2. İdare Mahkemesi 18/10/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde, dava konusu imar uygulamasının, dayanağı 1/5.000 ölçekli nazım ve 1/1.000 ölçekli revizyon uygulama imar planına ve 3194 sayılı Kanun'un 18. maddesinde belirtilen amaçların gerçekleştirilmesine uygun olduğu, imar düzenlemesi sırasında kadastro yollarının dikkate alındığı, düzenleme öncesi mevcut kadastro yollarının düzenleme sonrasında da yine kamu mülkiyeti üzerinde bırakıldığı, dava konusu parsel üzerinde bulunan 1 katlı kârgir yapının, “bitişik yapı nizamı (B)- 4 kat” plan verisine sahip yere isabet ettiği, bu yapının dava konusu uygulamada dikkate alınmak suretiyle korunduğu açıklanmıştır.

9. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf talebi Konya Bölge İdare Mahkemesi, 2. İdari Dava Dairesinin 28/10/2020 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Başvurucu bu karara karşı temyize başvurmuştur. Temyiz incelemesi hâlihazırda devam etmektedir.

D. Başvuru Konusu İnşaat Ruhsatı ve Yapı Kullanma İzin Belgesi İptali Davası Süreci

10. Encümen uyuşmazlık konusu 83 ada 7 numaralı parselde kayıtlı taşınmaza 1 işyeri ve 1 dubleks mesken için 21/6/2018 tarihinde yapı ruhsatı ve 2/8/2018 tarihli yapı kullanma izin belgesi düzenlemiştir.

11. Başvurucu tarafından, kendi taşınmazına bitişik olan 7 numaralı parsele verilen 21/6/2018 tarihli yapı ruhsatı ile 2/8/2018 tarihli yapı kullanma izninin iptali için dava açılmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde davaya konu edilen taşınmaza önceden verilen yapı ruhsatının Mahkeme kararıyla iptal edildiği, idarenin mahkeme kararını görmezden gelerek binayı yıktırmayıp bunun yerine parselasyon yaptığı, parselasyon işleminin iptali için açılan davanın derdest olduğu, N.D.S.ye yapı ruhsatı ve yapı kullanma izin belgesi verilmesi nedeniyle evinin güney cephesinin tamamen kapanacağını belirtmiştir.

12. 1. İdare Mahkemesi 26/9/2019 tarihinde mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmasına karar vermiştir. 26/11/2019 tarihli bilirkişi raporunda 3194 sayılı Kanun kapsamında gerçekleştirilen parselasyon işlemi sonrasında yeni imar hakkına göre yeniden yapı ruhsatı ve inşaat ruhsatı düzenlendiği, dava konusu edilen yapı ruhsatı ile yapı kullanma izninin temelini oluşturan İmar Kanunu 18. madde uygulamasının iptaline ilişkin açılan davanın reddedildiği, mevzuata uygun olarak yeniden yapı ruhsatı alındığı için yapı kullanma izin belgesi için gerekli şartların mevzuat çerçevesinde sağladığı belirtilmiştir. Başvurucu, bilirkişi raporuna karşı itirazda bulunmuştur. Başvurucu itiraz dilekçesinde parselasyon işleminin baştan hukuksuz olan inşaat ruhsatını geçerli hâle getirmek amacıyla yapıldığını, idarenin ilk iptal kararını uygulamadığını ve taşınmazın üç cepheden bitişik nizam hâline gelmesinin haksızlık olduğunu belirtmiştir.

13. 1. İdare Mahkemesi 11/2/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir.İdare Mahkemesi bilirkişi raporunda belirtilen tespitlere yer vererek yeni imar hakkına göre düzenlenen inşaat izni ve yapı kullanım izin belgesinin verilmesinde hukuka aykırılık bulunmadığını açıklamıştır. Kararda başvurucunun rapora yönelik itirazlarının değerlendirildiği belirtilmiştir. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Konya Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi 2/12/2020 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

14. Nihai karar başvurucuya 14/12/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 22/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu, ilk ruhsatın iptaline ilişkin mahkeme kararının gereğinin yerine getirilmediğini, bilirkişi raporlarına yönelik esaslı iddialarının Mahkemenin gerekçeli kararında karşılanmadığını, idarenin parselasyon işlemi sonucunda evinin üç cephesinin de bitişik nizam konumuna getirildiğini, idarenin yıkım işlemi yapması gerekirken yapmadığını, üç cephesi bitişik nizam hâline gelen taşınmazın konut vasfını yitirdiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31). Somut olayda,

müdahale iddiasına konu olan taşınmazın başvurucunun mülkiyetinde olduğu ve Anayasa'nın 35. mülkiyet hakkı kapsamında mülk teşkil ettiği hususunda tereddüt bulunmamaktadır.

20. Anayasa’nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, semerelerinden yararlanma ve tasarruf etme olanağı verir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, §§ 28, 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması, mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53). Somut başvuruda parselasyon işlemi sonrasında başvurucuya ait parselin yan parselinde bulunan taşınmaz için inşaat ruhsatı ve yapı kullanma izin belgesi verilmesinin etki ve sonuçları itibarıyla başvurucunun mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. İnşaat ruhsatı ve yapı kullanım izin belgesi verilmesi kamu makamlarının kontrol ve düzenleme yetkisi kapsamındadır. Bu sebeple başvurunun mülkiyetin kullanımını düzenleme ve kontrole ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

21. Anayasa’nın 13. ve 35. maddelerine göre mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62). Başvuruya konu somut olayda müdahalenin 3194 sayılı Kanunu'nun 18. ve 30. maddelerine dayalı olduğu ve kanuni dayanağının bulunduğu açıktır.

22. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılmasına imkân vermekte ve bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır. Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir kavram olup objektif bir tanıma elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Nusrat Külah, B. No: 2013/6151, 21/4/2016, §§ 53, 56; Yunis Ağlar, B. No: 2013/1239, 20/3/2014, §§ 28, 29). Yerleşim yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak, halkın can ve mal güvenliğini korumak amacıyla şartların gerçekleşmesi hâlinde inşaat ruhsatı ve yapı kullanım izin belgesi verilmesinde kamu yararı bulunduğu açıktır.

23. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araç arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

24. İmar planlarına uygun şekilde gerçekleştirilen parselasyon işlemleri sonrasında yeni oluşan kadastral parseller üzerine inşaat ruhsatı verilmesi ve yapı kullanım izin belgesi düzenlenmesinin düzenli ve planlı kentleşmeyi sağlama amacına yönelik olduğu gözetildiğinde müdahalenin kamu yararını gerçekleştirmek bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez. Somut olayda başvurucunun mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden birçok işleme karşı iptal davası açtığı görülmektedir (§§ 3-10). Nihai olarak inşaat ruhsatı ve yapı kullanım izin belgesinin iptaline yönelik başvuruya konu davayı açan başvurucunun anılan yargısal süreçte bilgi ve deliller ile iddia ve savunmalarını etkin bir şekilde yargı mercileri önünde ileri sürme imkanına sahip olduğu, başvurucunun iddialarının

mahkemelerce değerlendirildiği anlaşılmaktadır (§§10, 13). Öte yandan başvurunun yan parsel sahibine verilen inşaat izni ve yapı kullanım belgesi verilmesi nedeniyle uğradığını iddia ettiği zararları için 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu kapsamında tam yargı davası açma imkânına da sahip olduğu gözetildiğinde mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemediği değerlendirilmiştir.

25. Bu kapsamda başvurucunun mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı ve müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HATİP OYMAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/2045 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2045

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HATİP OYMAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2045)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucular : 1. Hatip OYMAN

: 2. Mehmet Şirin OYMAN

: 3. Mesut OYMAN

: 4. Metin OYMAN

: 5. Peyrüze OYMAN

: 6. Semire OYMAN

: 7. Şerife BİNGÖL

Vekili : Av. Ahmet Kerem ÖZŞAHİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; terör olayları nedeniyle uğranılan manevi zararın tazmin edilmesi istemiyle açılan tam yargı davasında hukuk kurallarının açık bir biçimde hatalı uygulanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Türkiye, 2015 yılı Haziran ayından itibaren yoğun bir şekilde terör saldırılarına maruz kalmıştır. Bu kapsamda PKK tarafından Şırnak'ın merkezi ile Cizre, Silopi ve İdil ilçelerinde,

Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde, Diyarbakır'ın Silvan, Sur ve Bağlar ilçelerinde, Mardin'in Dargeçit, Nusaybin ve Derik ilçelerinde, Muş'un Varto ilçesinde cadde ve sokaklara hendekler kazılıp barikatlar kurularak, bu barikatlara bomba ve patlayıcılar yerleştirilerek teröristler tarafından bu yerleşim yerlerinin bir kısmında öz yönetim adı altında hâkimiyet sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çok sayıda terörist, halkın bu yerlere giriş ve çıkışını engellemek istemiştir. Güvenlik güçleri, hendeklerin kapatılması ve barikatların kaldırılması suretiyle yaşamın normale dönmesini sağlamak amacıyla operasyonlar yapmış; teröristlerle çatışmaya girmiştir. Aylarca devam eden bu operasyon ve çatışmalar sırasında yaklaşık iki yüz güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiş, tonlarca bomba ve patlayıcı imha edilmiştir (Figen Yüksekdağ Şenoğlu, B. No: 2016/25187, 4/4/2018, § 18).

3. Hendek olaylarının yaşandığı dönemde başvuruculların yaşadığı Mardin'in Nusaybin ilçesinde Mardin Valiliği tarafından sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Başvurucular, yaşadıkları Nusaybin ilçesini geçici bir süreliğine terk etmek zorunda kalmıştır.

4. Başvurucular, İçişleri Bakanlığına sunduğu 12/7/2017 tarihli dilekçeyle manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucular dilekçelerinde özetle, yerleşim biriminde meydana gelen terör olayları nedeniyle ilan edilen sokağa çıkma yasağı sürecinde evlerinden ayrılmak zorunda kaldıklarını, ailevi ve iktisadi düzenlerinin bozulduğunu belirterek uğradıklarını iddia ettikleri manevi zararların giderilmesini istemiştir. Başvuruculların manevi tazminat talepleri reddedilmiştir.

5. Başvurucular, aynı iddiaları ileri sürerek manevi tazminat ödenmesi istemiyle Mardin 2. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) tam yargı davası açmıştır. İdare Mahkemesi özetle, başvuruculların doğrudan terör olayları nedeniyle bedeni ve cismani zarar sonucunda yaşama ve kazanma güçlerini azaltan bir olay söz konusu olmadığı gibi idarenin hukuka aykırı bir eylem ya da işlemi sonucunda uyuşmazlık konusu göçün gerçekleşmediğini belirterek idarenin tazmin sorumluluğunun olmadığı sonucuna ulaşmış ve davayı 22/11/2018 tarihinde reddetmiştir.

6. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusuna konu kararın hukuka ve usule uygun olduğu, kararın kaldırılmasını gerektirecek yasal bir sebebin bulunmadığı tespitiyle 30/10/2019 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

7. Karar başvurucular vekilince Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) 18/12/2020 tarihinde öğrenilmiş, 15/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

8. Komisyon tarafından yapılan inceleme sonucunda; başvuruculların yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olması nedeniyle adli yardım talepleri kabul edilmiş; adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

9. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

10. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucular, manevi tazminat ödenmesi için gerekli koşullar oluşmasına rağmen İdare Mahkemesinin hakkaniyete aykırı gerekçelerle davayı reddetmesi nedeniyle hakkaniyete

uygun yargılanma hakkının, dile getirdikleri iddiaların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Bakanlık görüşünde, mevcut başvuruda başvurucuların hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınmasının faydalı olacağı belirtilmiştir.

13. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi Murat Beydili ([GK], B. No: 2019/14642, 17/6/2021) kararında Danıştay içtihadına göre devletin sosyal risk ilkesi sorumluluğunun doğabilmesi için zararın terör eylemleri veya terörle mücadele amacıyla yürütülen faaliyetler kapsamında gerçekleşmesi, zarar görenin bu olayların ortaya çıkmasında bir katkısının bulunmaması, zararın özel ve olağan dışı olması koşullarının bir arada bulunması gerektiğine işaret etmiştir (Murat Beydili, § 68). Anılan kararda, derece mahkemesince varlığı kabul edilen zararın terör eylemleri ve terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sonucu ortaya çıktığı ve zararı doğuran olayın gerçekleşmesinde başvurucunun bir katkısının olmadığı noktasında tereddüt bulunmadığı vurgulandıktan sonra idare mahkemesinin, başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığı kabulünün adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya keyfîlik içerip içermediği incelenmiştir (Murat Beydili, §§ 69, 70).

16. Anayasa Mahkemesi anılan kararında, devletin anayasal ödevleri kapsamında sözü edilen bölgelerde yaşayanların can ve mal güvenliklerini emniyete almak için aldığı tedbirler başvurucunun manevi zararlarını azaltan veya en azından zararlarının artmasını önleyen etmenler olarak görülebilirse de bu tür tedbirlerin alınmasının başvurucunun uğradığı zararı özel ve olağan dışı olmaktan çıkardığının kabulünün oldukça güç olduğunu belirtmiştir (Murat Beydili, § 71). Hendek olaylarından tüm toplumun belli ölçüde etkilendiği görüşünde haklılık payı bulunduğunun altını çizen Anayasa Mahkemesi, toplumun diğer bireylerinin yaşadığı ortamdan ve evinden ayrılmak zorunda kalan, bu sebeple de yoğun stres, kaygı ve ıstırap durumuyla karşılaşan başvurucu ile aynı ölçüde zarara uğradığının, dolayısıyla başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığının söylenmesinin makul ve kabul edilebilir bir yorum olmadığını ifade etmiştir (Murat Beydili, § 72).

17. Anayasa Mahkemesi sonuç olarak İdare Mahkemesinin başvurucuların uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığı yorumunun bariz takdir hatasına dayalı olduğunu değerlendirmiş ve başvurucuyu manevi tazminat hakkından mahrum bırakan bu yorumun bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediğine karar vermiştir (Murat Beydili, § 73).

18. Mevcut başvuruda anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucular; yeniden yargılama yapılmasına ve maddi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mardin 2. İdare Mahkemesine (E.2017/4380, K.2018/2374) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat talebinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara müştereken ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

PEMBE BOZDEMİR

B. No: 2021/5923 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5923

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

PEMBE BOZDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5923)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Osman KODAL

Başvurucu : Pembe BOZDEMİR

Vekili : Av. Yasin KARACA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kira sözleşmesinden kaynaklanan alacak davasında kanun hükümlerinin hatalı uygulanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; kira sözleşmesinden kaynaklanan alacak davası açmış, Mahkeme davanın reddine karar vermiş, İstinaf Mahkemesi başvurucunun istinaf talebini reddetmiş, Yargıtay 3. Hukuk Dairesi de başvurucunun temyiz talebini reddederek hükmü onamıştır.

3. Nihai karar 17/1/2021 tarihinde e-tebligat yoluyla başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvuru 29/1/2021 tarihinde yapılmıştır.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu; kira sözleşmesinden kaynaklı olarak açtığı alacak davasında sadece sözleşme hükümlerinin dikkate alınarak karar verildiğini, kanun hükümlerinin uygulanmasında hata

yapıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler ... "

7. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

8. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de otuz günlük süre kuralıdır. Sürenin başvurunun her aşamasında dikkate alınması gerekir (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). Otuz günlük süreye ilişkin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihi esas alınmalıdır.

9. Bireysel başvuruların 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak başvuru yollarının tüketildiği tarihten söz edilmekteyse de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibarenin nihai kararın gerekçesinin öğrenildiği tarih olarak anlaşılması gerekir (A.C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016, § 25).

10. Bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliği, öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Başvurucunun nihai kararın gerekçesini dava dosyasını incelemek suretiyle öğrenmesi mümkündür. Bu doğrultuda dosyadan suret alınması gibi hâllerde başvurucunun gerekçeli kararı öğrendiği kabul edilebilir. Başvuruculların nihai kararın gerekçesini öğrendiklerini beyan ettikleri tarih de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

11. Diğer yandan somut olayın şartlarında başvurucunun nihai karardan daha erken bir tarihte haberdar olması gerektiğinin değerlendirilmesi durumunda Anayasa Mahkemesi, başvuru süresinin başlangıcı için bu tarihi de esas alabilir (Ögeday Akın, B. No: 2014/2345, 10/6/2015, § 38).

12. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, henüz avukatına tebliğ edilmemiş olmakla birlikte nihai karar olan gerekçeli Yargıtay ilamının ilk derece mahkemesine ulaştığı, başvurucunun avukatının ise bireysel başvuru formunda bu karardan haberdar olduklarını belirttiği tarihten daha önce ilk derece mahkemesine söz konusu ilamın tebliğe çıkarılması için birden fazla talepte bulunduğunun anlaşıldığı bir bireysel başvuruda başvuru süresinin avukatın ilk yazılı talep tarihinden itibaren işlemeye başladığını kabul etmiştir. Anılan kararda Anayasa

Mahkemesi, gerekçeli nihai karar ilk derece mahkemesine ulaştığından başvurucunun haberdar olduğu ve bu durumda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) Avukat Bilgi Sistemini kullandığı görülen başvurucu vekilinin nihai kararın sonucunu ve gerekçesini kesin olarak öğrenme imkânı olduğu konusunda şüphe olmadığını ifade etmiştir (Suat Bircan [GK], B. No: 2014/16800, 1/12/2016, §§ 25-27).

13. UYAP; kullanıcıların kendilerini ilgilendiren bilgi ve belgelere, ihtiyaç duymaları hâlinde hızlı ve kolay şekilde ulaşabilmelerini sağlamaktadır. Her türlü bilgi ve belge alışverişi de UYAP üzerinden elektronik ortamda ve anlık denebilecek kısa sürede gerçekleştirilebilmektedir (Hüseyin Aşkan, B. No: 2017/15649, 21/7/2020, § 26).

14. Yargı sisteminin parçası olarak avukatlar; sistemde vekâletleri bulunan dava dosyalarını internet aracılığıyla UYAP'tan yararlanarak inceleyebilmekte, bu dosyalardan suret alabilmekte, elektronik imza ile sistemdeki dava dosyalarına evrak ekleyebilmekte, yeni dava dosyası açabilmekte ve harç ödeyebilmektedir. Ayrıca nihai kararın gerekçesine erişmenin mümkün hâle geldiği durumlarda başvurucu avukatları bu sistemi kullanmak suretiyle nihai kararın gerekçesini kesin olarak öğrenme imkânını da elde etmektedir (Hüseyin Aşkan, § 27).

15. Tüm bu işlemler yapılırken bilgi ve belgelerin son hâli, değişmez ve güvenli bir şekilde veri tabanında saklanmakta ve belgeler üzerinde yapılan işlemler UYAP evrak işlem kütüğünde kayıt altına alınmaktadır. Evrak işlem kütüğü, evrak üzerinde yapılan işlemleri (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına almaktadır. Kayıt altına alınan evrak üzerindeki işlemleri yapan şahsın adı, soyadı, sıfatı, birimi, yapılan işlemin niteliği, tarihi ve saati sistemde saklanmaktadır (Hüseyin Aşkan, § 28).

16. 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu’nda vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde, tebligatın vekile yapılacağı düzenlemesine yer verilmiştir. Ancak 7201 sayılı Kanun'dan sonra 2011 yılında kabul edilen 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurularda otuz günlük başvuru süresi ihlale neden olduğu iddia edilen karar veya işlemin öğrenildiği tarihten başlamaktadır. Yargılama sonucu verilen bir kararın kanunen tebliğ zorunluluğu bulunsa dahi o kararın gerekçesiyle birlikte herhangi bir şekilde öğrenilmesiyle bireysel başvuru süresi başlamaktadır (Ümran Özkan [GK], B. No: 2019/13338, 8/3/2023, § 39).

17. Başvuruya konu olayda, nihai karar olan Yargıtay kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan inceleme neticesinde ilgili kararı başvurucunun 29/12/2020 tarihinde okuduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu işlemi yapan ilgililerden işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrenmeleri beklenir. Böyle bir durumda işlem yapılırken nihai kararın sonucunun öğrenildiği kabul edileceğinden bireysel başvuru süresinin bu tarihten itibaren başlatılması gerekir.

18. Bu kapsamda nihai kararı başvurucunun UYAP üzerinden 29/12/2020 tarihinde okuduğunun, dolayısıyla nihai karardan haberdar olduğunun ve bu doğrultuda bireysel başvuru süresinin 29/12/2020 tarihinden itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Ümran Özkan, § 45). Nitekim ilgili usul kuralları uyarınca sürenin münhasıran tebliğden itibaren işlemeye başlayacağının kabul edildiği uygulamaların aksine bireysel başvuru yolunda başvuru süresi, ihlalin öğrenilmesi esasına bağlanmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Mehmet Özcan, B. No: 2019/6266, 15/1/2020, §

27).

19. Bu itibarla nihai karardan 29/12/2020 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun otuz günlük bireysel başvuru süresinin 28/1/2021 tarihinde dolduğu ancak başvuruyu 29/1/2021 tarihinde gerçekleştirdiği, diğer yandan sürenin son gününün resmî tatil gününe denk gelmediği ve herhangi bir mazeret de bildirmediği anlaşıldığından bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT ECEVİT UÇAN (2)

B. No: 2021/11186 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/11186

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT ECEVİT UÇAN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/11186)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Bülent Ecevit UÇAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gerekçeli karar hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun temlik alan sıfatıyla açtığı tazminat davası, Kocaeli 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülmüş; istinaf aşamasından geçtikten sonra Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 9/9/2020 tarihli onama kararı ile kesinleşmiştir.

3. Nihai hükmün 28/9/2020 tarihinde öğrenilmesinden sonra başvuru 10/3/2021 tarihinde yapılmıştır.

4. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve

Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

6. Anayasa Mahkemesi Mehmet Özcan (B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27) kararında, tebligatın elektronik tebliğ yöntemi ile yapıldığı hâllerde elektronik tebligatın açıldığı tarihte başvurucuların bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olunduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

7. Somut olayda, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede nihai karar olan Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 9/9/2020 tarihli onama ilamının; tebligatın yapıldığı tarihte başvurucunun vekili sıfatı bulunan avukata 28/9/2020 tarihinde elektronik tebligat yoluyla iletildiği, avukatın da aynı tarihte tebligatı açarak karardan haberdar olduğu anlaşılmıştır. Bu itibarla nihai kararın öğrenildiği 28/9/2020 tarihinden itibaren başlayan otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra 10/3/2021 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı bulunduğu anlaşılmıştır.

8. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik kriterleri yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ZEKİ ÇELEBİ

B. No: 2021/11288 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/11288

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ZEKİ ÇELEBİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/11288)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Habip OĞUZ

Başvurucu : Mehmet Zeki ÇELEBİ

Vekili : Av. Mehmet ERBİL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararına dayanılarak yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru 19/2/2021 tarihinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Melle Malgir (B. No: 2014/11355, 15/2/2017) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede somut olayda bireysel başvuru tarihinden sonra başvuru süreci devam ederken 18/5/2022 tarihinde başvurucunun yaşamını yitirdiği ancak başvurucunun vekiline yapılan tebligata rağmen mirasçıların başvuruyu devam ettirmek istediğine ilişkin taleplerini Anayasa Mahkemesine iletmediği ve başvurunun incelenmesini devam ettirmeyi gerekli kılan ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında

öngörülen nedenlerden birinin de bulunmadığı anlaşılmakla başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN DEMİRTAŞ

B. No: 2021/12687 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/12687

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN DEMİRTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/12687)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Cafiye Ece YALIM

Başvurucu : Hasan DEMİRTAŞ

Vekili : Av. Esen CULHA GÜNDÜZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mal varlığına haksız şekilde uygulanan elkoyma tedbirinin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru 11/3/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

2. 1/10/2022 tarihinde Büyükçekmece ilçesi, Kumburgaz beldesi, Güzelce Mahallesi Yat Limanı mevkiinde deniz yolu ile yasa dışı yollarla getirilen yaklaşık 30 ton akaryakıt taşıyan başvurucuya ait Ferhat Kaplan isimli balıkçı teknesi ile tekneden hortumlarla akaryakıt yükleyen iki adet kamyon, yükleme esnasında ihbar üzerine yakalanmıştır. Büyükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) başvurucuya ait tekneye ve diğer araçlara el konulmuştur.

3. Başsavcılıkça başvurucu hakkında kaçakçılık suçundan soruşturma başlatılmış, soruşturma sonucunda 9/12/2002 tarihinde iddianame düzenlenerek başvurucunun da aralarında bulunduğu şüpheliler hakkında 7/1/1932 tarih ve 1918 sayılı mülga Kaçakçılığın

Men ve Takibine Dair Kanun'un 25. maddesinin 2. fıkrası ve 33. maddesinin son fıkrasına uyarınca cezalandırılmaları talebiylekamu davası açılmıştır.

4. Büyükçekmece 1. Asliye Ceza Mahkemesince (Mahkeme) iddianame kabul edilerek yargılamaya başlanmış, bilirkişi raporu alınmıştır. Bilirkişi raporunda 25.532 litre motorinin yurda kaçak olarak sokulduğubelirtilmiştir.

5. Mahkeme 13/2/2009 tarihinde başvurucu hakkında kaçakçılık suçundan mahkûmiyet kararı vermiştir. Anılan kararın temyiz incelemesi sonucunda Yargıtayca anılan kararın bozularak davanın zamanaşımı nedeniyle düşmesine karar verilmiştir. Anılan kararda el konulan eşya ve araçlar hakkında Mahkemece her zaman karar alınmasının mümkün olduğu belirtilmiştir.

6. Mahkemece 27/1/2021 tarihinde ek kararla başvurucuya ait Ferhat Kaplan isimli teknenin sicili üzerindeki şerhin kaldırılmasına karar verilmiştir. Anılan ek karar, taraflarca temyiz edilmeksizin 25/3/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Başvurucu kararı 14/2/2021 tarihinde öğrendiğini belirtmiş 11/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; teknesine uzun süre el koyma tedbiri uygulanması nedeniyle maddi sıkıntı içine düştüğünü, teknesi üzerinde tasarrufta bulunamadığını mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20).

10. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 4/7/2013 tarihli ve E.2013/8830, K.2013/18335 sayılı, 23/9/2013 tarihli ve E.2013/14435, K.2013/21106 sayılı, E.2014/19906, K.2015/19237 sayılı ilamlarından da anlaşıldığı üzere 14/12/2015 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde düzenlenen yol, bir yandan başvurucunun maruz kaldığı elkoyma işleminin hukuka aykırılığının tespitini, diğer yandan da uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Bu nedenle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolu başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı, makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır (Mehmet Ali Aslan, B. No: 2013/2429, 30/3/2016, § 28).

11. Somut olayda başvurucunun mal varlığına uygulanan elkoyma tedbiri, Mahkemece 27/1/2021 tarihinde kaldırılmıştır.

12. Öte yandan başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yoluna başvurduğuna ilişkin bilgi ve belge sunmadığını da vurgulamak gerekir. Bu doğrultuda başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarını 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolunda ileri sürmeden bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar

verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YILMAZ ŞENOL

B. No: 2021/17870 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/17870

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YILMAZ ŞENOL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/17870)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Yılmaz ŞENOL

Vekili : Av. Arzu PAMUKÇU YÖRDEM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör olayları nedeniyle uğranılan manevi zararın tazmin edilmesi talebiyle açılan tam yargı davasında hukuk kurallarının açık bir biçimde hatalı uygulanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Türkiye, 2015 yılı Haziran ayından itibaren yoğun bir şekilde terör saldırılarına maruz kalmıştır. Bu kapsamda PKK tarafından Şırnak'ın merkezi ile Cizre, Silopi ve İdil ilçelerinde, Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde, Diyarbakır'ın Silvan, Sur ve Bağlar ilçelerinde, Mardin'in Dargeçit, Nusaybin ve Derik ilçelerinde, Muş'un Varto ilçesinde cadde ve sokaklara hendekler kazılıp barikatlar kurularak, bu barikatlara bomba ve patlayıcılar yerleştirilerek teröristler tarafından bu yerleşim yerlerinin bir kısmında öz yönetim adı altında hâkimiyet sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çok sayıda terörist, halkın bu yerlere giriş ve çıkışını engellemek istemiştir. Güvenlik güçleri, hendeklerin kapatılması ve barikatların kaldırılması suretiyle yaşamın normale dönmesini sağlamak amacıyla operasyonlar yapmış; teröristlerle çatışmaya girmiştir. Aylarca devam eden bu operasyon ve çatışmalar sırasında yaklaşık iki yüz güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiş, tonlarca bomba ve patlayıcı imha edilmiştir

(Figen Yüksekdağ Şenoğlu, B. No: 2016/25187, 4/4/2018, § 18).

3. Hendek olaylarının yaşandığı dönemde başvurucunun yaşadığı Diyarbakır'ın Sur ilçesinde Diyarbakır Valiliği tarafından sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Başvurucu, yaşadığı Sur ilçesini geçici bir süreliğine terk etmek zorunda kalmıştır.

4. Başvurucu, İçişleri Bakanlığına sunduğu 3/10/2018 tarihli dilekçesinde manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucu dilekçesinde yerleşim biriminde meydana gelen terör olayları nedeniyle ilan edilen sokağa çıkma yasağı sürecinde evinden ayrılmak zorunda kaldığını, güvenlik güçlerinin talimatıyla evinin yıkılması nedeniyle eşyalarının kullanılamaz hâle geldiğini belirterek uğradığını iddia ettiği manevi zararın giderilmesini istemiştir. Başvurucunun manevi tazminat talebi reddedilmiştir.

5. Başvurucunun, terör olayları nedeniyle ilan edilen sokağa çıkma yasağından dolayı zarara uğradığından bahisle 28/11/2015 tarihinden itibaren işleyecek faizi ile birlikte 15.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle açtığı tam yargı davası Diyarbakır 1. İdare Mahkemesince reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun tazminat talebine konu ettiği zararının terör eylemleri sonucunda uğranılan zarar olmayıp idarece terörle mücadele faaliyeti kapsamında ilan edilen sokağa çıkma yasağının uygulanması sırasında maruz kalınan zorluk ve katlanılan külfetlerden kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu hâliyle zararın idarenin faaliyet alanında ve bir idari faaliyet sebebiyle meydana geldiği iddiasına dayalı olarak açılan davada, idari faaliyet ile zarar arasında illiyet bağının varlığı nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen zararların tazmininde sosyal risk ilkesinin uygulanmasına imkân bulunmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca kararda hizmet kusuru ve kusursuz sorumluluk ilkeleri çerçevesinde de değerlendirme yapılmıştır. Buna göre somut olayda ilgili süreçte yürütülen faaliyetlere yönelik başvurucu özelinde idareye atfedilebilecek herhangi bir hizmet kusurunun olmadığına ve idarenin tazmin sorumluluğunu gerektiren, kamu külfeti olmaktan çıkan, hizmetten yararlanan başvurucu yönünden özel ve olağan dışı niteliğe dönüşen bir manevi zararın bulunmadığına işaret edilmiştir.

6. Başvurucunun istinaf talebi üzerine Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

7. Başvurucu nihai hükmü 13/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 16/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

9. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, Sur ilçesinde gerçekleşen terör olayları nedeniyle ağır bir üzüntü yaşadığını, aile ve ekonomik düzeninin bozulduğunu, idarenin ağır hizmet kusurundan dolayı zarara uğradığını, kendisiyle aynı durumda olan kişilerin açtıkları davalarda lehlerine manevi tazminata hükmedildiğini, zararının tazmini talebiyle başvurabileceği etkili bir hukuki yolun bulunmadığını belirterek adil yargılanma hakkının, etkili başvuru hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Bakanlık görüşünde, başvurucunun iddiaları esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğundan söz konusu iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığı

hususunun değerlendirilmesi gerektiği, mahkeme kararının bariz takdir hatası veya keyfîlik içermediği, İçişleri Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmasının faydalı olacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte mevcut başvuruda başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının da gözönünde bulundurulmasının yarar sağlayacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

12. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Murat Beydili ([GK], B. No: 2019/14642, 17/6/2021) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, Danıştay içtihadına göre devletin sosyal risk ilkesi sorumluluğunun doğabilmesi için zararın terör eylemleri veya terörle mücadele amacıyla yürütülen faaliyetler kapsamında gerçekleşmesi, zarar görenin bu olayların ortaya çıkmasında bir katkısının bulunmaması, zararın özel ve olağan dışı olması şartlarının bir arada bulunması gerektiğine işaret etmiştir (Murat Beydili, § 68). Kararda derece mahkemesince varlığı kabul edilen zararın terör eylemleri ve terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sonucu ortaya çıktığı ve zararı doğuran olayın gerçekleşmesinde başvurucunun bir katkısının olmadığı noktasında tereddüt bulunmadığı vurgulandıktan sonra İdare Mahkemesinin, başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığı kabulünün adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya keyfîlik içerip içermediği incelenmiştir (Murat Beydili, §§ 69,70).

15. Anayasa Mahkemesi anılan kararında devletin anayasal ödevleri kapsamında sözü edilen bölgelerde yaşayanların can ve mal güvenliklerini korumak için aldığı tedbirler, başvurucunun manevi zararlarını azaltan veya en azından zararlarının artmasını önleyen etmenler olarak görülebilirse de bu tür tedbirlerin alınmasının başvurucunun uğradığı zararı özel ve olağan dışı olmaktan çıkardığının kabulünün oldukça güç olduğunu belirtmiştir (Murat Beydili, § 71). Hendek olaylarından tüm toplumun belli ölçüde etkilendiği görüşünde haklılık payı bulunduğunun altını çizen Anayasa Mahkemesi, toplumun diğer bireylerinin yaşadığı ortamdan ve evinden ayrılmak zorunda kalan, bu sebeple de yoğun stres, kaygı ve ıstırap durumuyla karşılaşan başvurucu ile aynı ölçüde zarara uğradığının, dolayısıyla başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığının söylenmesinin makul ve kabul edilebilir bir yorum olmadığını ifade etmiştir (Murat Beydili, § 72).

16. Sonuç olarak İdare Mahkemesinin başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığı yorumunun bariz takdir hatasına dayalı olduğunu değerlendirmiş ve başvurucuyu manevi tazminat hakkından mahrum bırakan bu yorumun bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediğine karar vermiştir (Murat Beydili, § 73).

17. Somut başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

18. Başvurucu yaşam hakkı ile özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüşse de adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde söz konusu ihlal iddiaları yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması ve miktar belirtmeksizin tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddiaları yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine (E.2018/2229, K.2019/1918) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET SİNAN KARAKURT

B. No: 2022/36355 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/36355

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET SİNAN KARAKURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/36355)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Ahmet Sinan KARAKURT

Vekili : Av. Büşra Nur KALE EKİNCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu 29/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti dışındaki iddialar yönünden kabul edilemezlik kararı vermiş, başvurunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyetine ilişkin kısmının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile

yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET KAĞAN COŞKUN

B. No: 2022/37570 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/37570

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET KAĞAN COŞKUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/37570)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Ahmet Kağan COŞKUN

Vekili : Av. Hamit PERAŞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu 28/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti dışındaki iddialar yönünden kabul edilemezlik kararı vermiş, başvurunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyetine ilişkin kısmının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN ŞAFAK VE RÜSTEM ŞAFAK

B. No: 2022/38674 | Karar tarihi: 15.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/38674

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN ŞAFAK VE RÜSTEM ŞAFAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/38674)

Karar Tarihi: 15/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Ramazan ŞAFAK

2. Rüstem ŞAFAK

Vekili : Av. Ramazan ŞAFAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. 2022/64342 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyasının kişi yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2022/38674 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilerek incelenmesine, incelemenin 2022/38674 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç

(B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucuların iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Ne var ki Anayasa Mahkemesi yapılan kanun değişikliğini iptal etmiştir. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 3. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/551, K.2020/347) ve Konya 4. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/964, K.2020/193) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara 1.328,20 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 20.128,20 TL yargılama giderlerinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT YILDIRIR

B. No: 2019/5210 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/5210

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT YILDIRIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/5210)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucu : Murat YILDIRIR

Vekili : Av. Zeycan BALCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sendika yöneticisi olan başvurucunun kanuna aykırı bir şekilde iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 8/11/2007-2/12/2016 tarihleri arasında davalı işyerinde ölçüm teknikeri olarak çalışmıştır. Başvurucu 2015 yılına kadar işyerinde yetkili olan Türk Metal Sendikasına üyedir. Sonrasında bu sendikadan ayrılarak 30/9/2015 tarihinde Tüm Otomotiv ve Metal İşçileri Sendikasına (TOMİS) üye olmuş ve 27/1/2016 tarihinde TOMİS denetim kurulu yedek üyeliğine seçilmiştir. Başvurucu iş sözleşmesinin sonlandırıldığı tarihte TOMİS denetim kurulu yedek üyesidir.

3. Başvurucunun iş sözleşmesi 2/12/2016 tarihinde işveren tarafından 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 18. maddesi kapsamında performans düşüklüğü gerekçesiyle geçerli nedenle feshedilmiştir.

4. Başvurucu, yapılan feshin sendikal nedenle gerçekleştirilen haksız ve geçersiz fesih olduğunu ileri sürerek işe iade ve sendikal tazminat talepli dava açmıştır. Başvurucu ayrıca,

işyeri sendika yöneticisi olduğunu, 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 24. maddesi kapsamında iş sözleşmesinin geçerli nedenle feshedilemeyeceğini savunmuştur.

5. İlk derece mahkemesi 16/10/2017 tarihinde davanın kabulü ile başvurucunun işe iadesine ve başvurucunun sendika temsilcisi güvencesinden yararlandırılmasına karar vermiştir.

6. Kararın istinaf yargı yoluna götürülmesi üzerine Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi 25/1/2018 tarihli kararıyla istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

7. Bölge Adliye Mahkemesi kararının temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 11/12/2018 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozularak ortadan kaldırılmasına ve davanın kabulüne karar vermiştir. Yargıtay kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Somut uyuşmazlıkta, iş yeri sendika temsilciliği güvencesini düzenleyen 6356 sayılı Yasa'nın 24.maddesinde düzenlenen hak yetkili sendikanın iş yeri temsilcisi için olup,davalı iş yerinde yetkili sendika olan Türk-Metal İş'in iş yeri temsilcisi davacı değildir. Davacının temsilcisi olduğunu söylediği TOMİS ise davalı iş yerinde yetkili sendika değildir. Açıklanan nedenle davacı işçinin iş yeri sendika temsilcisine has özel düzenleme getiren 6356 Sayılı Kanunu'nun 24.maddesindeki düzenlemeden yararlandırılması hatalıdır"

8. Karar düzeltme istemi Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 13/3/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

9. Başvurucu 15/2/2019 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

10. 6356 sayılı Kanun'un "Tanımlar" kenar başlıklı 2. maddesinin (i) bendi şöyledir:

"(i) Yönetici: Kuruluşun ve şubesinin yönetim kurulu üyelerini, ifade eder."

11. 6356 sayılı Kanun'un "İşçi kuruluşu yöneticiliğinin güvencesi" kenar başlıklı 23. maddesi şöyledir:

"(1) İşçi kuruluşunda yönetici olduğu için çalıştığı işyerinden ayrılan işçinin iş sözleşmesi askıda kalır. Yönetici dilerse işten ayrıldığı tarihte iş sözleşmesini bildirim süresine uymaksızın veya sözleşme süresinin bitimini beklemeksizin fesheder ve kıdem tazminatına hak kazanır. Yönetici, yöneticilik süresi içerisinde iş sözleşmesini feshederse kıdem tazminatı fesih tarihindeki emsal ücret üzerinden hesaplanır.

(2) İş sözleşmesi askıya alınan yönetici; sendikanın tüzel kişiliğinin sona ermesi, seçime girmemek, yeniden seçilmemek veya kendi isteği ile çekilmek suretiyle görevinin sona ermesi hâlinde, sona erme tarihinden itibaren bir ay içinde ayrıldığı işyerinde işe başlatılmak üzere işverene başvurabilir. İşveren, talep tarihinden itibaren bir ay içinde bu kişileri o andaki şartlarla eski işlerine veya eski işlerine uygun bir diğer işe başlatmak zorundadır. Bu kişiler süresi içinde işe başlatılmadığı takdirde, iş sözleşmeleri işverence feshedilmiş sayılır.

(3) Yukarıda sayılan nedenler dışında yöneticilik görevi sona eren sendika yöneticisine ise başvuruları hâlinde işveren tarafından kıdem tazminatı ödenir. Ödenecek tazminatın hesabında, işyerinde çalışılmış süreler göz önünde bulundurulur ve fesih anında emsalleri

için geçerli olan ücret ve diğer hakları esas alınır. İşçinin iş kanunlarından doğan hakları saklıdır."

12. 6356 sayılı Kanun'un "İşyeri sendika temsilciliğinin güvencesi" kenar başlıklı 24. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) İşveren, işyeri sendika temsilcilerinin iş sözleşmelerini haklı bir neden olmadıkça ve nedenini yazılı olarak açık ve kesin şekilde belirtmedikçe feshedemez

...

(3) Temsilcinin işe iadesine karar verilirse fesih geçersiz sayılarak temsilcilik süresini aşmamak kaydıyla fesih tarihi ile kararın kesinleşme tarihi arasındaki ücret ve diğer hakları

ödenir. Kararın kesinleşmesinden itibaren altı iş günü içinde temsilcinin işe başvurması şartıyla, altı iş günü içinde işe başlatılmaması hâlinde, iş ilişkisinin devam ettiği kabul edilerek ücreti ve diğer hakları temsilcilik süresince ödenmeye devam edilir. Bu hüküm yeniden temsilciliğe atanma hâlinde de uygulanır.

...

(5) Bu madde hükümleri işyerinde çalışmaya devam eden yöneticiler hakkında da uygulanır."

13. 6356 sayılı Kanun'un "İşyeri sendika temsilcisinin atanması ve görevleri" kenar başlıklı 27. maddesi şöyledir:

"(1) Toplu iş sözleşmesi yapmak üzere yetkisi kesinleşen sendika; iş yerinde işçi sayısı elliye kadar ise bir, elli bir ile yüz arasında ise en çok iki, yüz bir ile beş yüz arasında ise en çok üç, beş yüz bir ile bin arasında ise en çok dört, bin bir ile iki bin arasında ise en çok altı, iki binden fazla ise en çok sekiz işyeri sendika temsilcisini iş yerinde çalışan üyeleri arasından atayarak on beş gün içinde kimliklerini işverene bildirir. Bunlardan biri baş temsilci olarak görevlendirilebilir. Temsilcilerin görevi, sendikanın yetkisi süresince devam eder.

(2) Sendika tüzüğünde işyeri sendika temsilcisinin seçimle belirlenmesine ilişkin hüküm bulunması hâlinde, seçilen üye temsilci olarak atanır.

(3) İşyeri sendika temsilcileri ve baş temsilcisi; işyeri ile sınırlı olmak kaydı ile işçilerin dileklerini dinlemek ve şikâyetlerini çözümlemek, işçi ve işveren arasındaki iş birliğini, çalışma barışını ve uyumunu sağlamak, işçilerin hak ve çıkarlarını gözetmek ve iş kanunları ile toplu iş sözleşmelerinde öngörülen çalışma şartlarının uygulanmasına yardımcı olmakla görevlidir.

(4) İşyeri sendika temsilcileri, işyerindeki işlerini aksatmamak ve iş disiplinine aykırı olmamak şartı ile görevlerini yerine getirir. İşyerlerinde, sendika temsilcilerine görevlerini hızlı ve etkili biçimde yapmalarına imkân verecek kolaylıklar sağlanır. "

2. Yargıtay İçtihadı

14. İlgili Yargıtay içtihatları için bkz. Yakup Tekin [GK], B. No: 2019/19836, 28/3/2024, § 21-26).

B. Uluslararası Hukuk

15. İlgili uluslararası sözleşmeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı için bkz. Yakup Tekin, § 27-30).

C. Somut Olayın Değerlendirilmesi

16. Somut olayda başvurucu; iş sözleşmesi sonlandırıldığı sırada mensubu olduğu sendikanın denetim kurulu yedek üyesi olduğunu ve bu nedenle 6356 sayılı Kanun'un 24. maddesinin son fıkrası kapsamındaki korumadan yararlandırılması gerektiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu Kanun'un sağladığı korumadan yararlanmak için yetkili sendikanın yöneticisi olma şartının olmadığını ileri sürmüştür.

17. Başvurucu, iş sözleşmesinin sonlandırıldığı tarih itibarıyla TOMİS denetim kurulu yedek üyesidir. 6356 sayılı Kanun'un 2. maddesinin "Yönetici: Kuruluşun ve şubesinin yönetim kurulu üyelerini, ifade eder." biçimindeki (i) bendine göre yöneticiler yönetim kurulu üyeleri ile sınırlanmıştır. Başvurucu denetim kurulu üyesi olması nedeniyle yönetici olmanın ilk şartını sağlayamamaktadır. Bu durumda başvurucunun 6356 sayılı Kanun'un işyeri sendika temsilciliğinin güvencesini düzenleyen 24. maddenin son fıkrasının "Bu madde hükümleri işyerinde çalışmaya devam eden yöneticiler hakkında da uygulanır" hükmünden yararlanma imkânı bulunmamaktadır.

18. Her ne kadar Yargıtay kararında başvurucunun yetkili olmayan bir sendikanın temsilcisi olması nedeniyle 24. madde kapsamında korunmayacağı belirtilerek; sendika yöneticisi olup olamayacağı tartışılmamış ise de Anayasa Mahkemesinin değerlendirmeleri sonucunda başvurucunun sendika hakkına bir müdahalede bulunulmadığı anlaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

UĞUR SEVİMLİ İNŞAAT ELEKTRİK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2019/8076 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/8076

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

UĞUR SEVİMLİ İNŞAAT ELEKTRİK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/8076)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucu : Uğur Sevimli İnşaat Elektrik Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Fatma Betül OKUR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; hatalı imar uygulamaları nedeniyle taşınmazın uzun süre kullanılamaz durumda bırakılmasında idarenin kusuru bulunmasına rağmen zararın karşılanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Uyuşmazlığın Arka Planı

2. Başvurucuya ait Karaman'ın Ermenek ilçesi Değirmenlik Mahallesi 174 ada 2 parsel sayılı taşınmaz üzerinde inşaat yapılabilmesi için Ermenek Belediye Başkanlığı (İdare) tarafından 14/10/2005 tarihli inşaat ruhsatı düzenlenmiştir. Başvurucunun anılan taşınmaz üzerinde başlattığı inşaat, 12/4/2006 tarihli yapı tatil zaptı ile 2/11/1985 tarihli ve 18916 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 29. maddesine aykırılık bulunduğu gerekçesiyle

durdurulmuştur. Ardından Ermenek Belediye Encümeninin 18/5/2006 tarihli kararıyla 14/10/2005 tarihli inşaat ruhsatı iptal edilmiştir. Kararda, Yönetmelik'in 24. maddesi gereğince İdarece bir parselin imar adasına ait planı yapılıp İdare tarafından kabul edilerek tapuya tescil edilmeden adadaki herhangi bir parsele ruhsat verilemeyeceği belirtilmiştir. Kararın devamında başvurucuya ait farklı kullanım ve yapılaşma kararı getirilen, ayrıca ifraz hattı bulunan taşınmazla ilgili imar planına göre imar uygulaması yapılması gerektiği açıklanmış, imar planı adasına ait parselasyon planı yapılması sonrasında yeniden inşaat ruhsatı verilebileceğine işaret edilmiştir.

3. Başvurucu, Konya 1. İdare Mahkemesinde (1. İdare Mahkemesi) 9/6/2006 tarihinde İdareye karşı inşaat ruhsatının iptal edilmesine ilişkin işleme karşı dava açmıştır. 1. İdare Mahkemesince 26/10/2007 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararda, 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 18. ve 23. maddesi ile Yönetmelik'in 24. maddesinde yer alan düzenlemeler dikkate alındığında parselasyon işlemi ile imar planı, plan raporu ve diğer mevzuat hükümlerine göre üzerinde yapı yapmaya elverişli imar parsellerinin oluşturulmasının amaçlandığı, parselasyon planları hazırlanmadan kadastral duruma göre yapı ruhsatı verilemeyeceğinin anlaşıldığı açıklanmıştır. Kararda, idarelerin açık hataya düşerek tesis ettikleri işlemleri her zaman geri alabilecekleri ve bu işlemlerin ilgilileri açısından kazanılmış hak doğurmayacağının açık olduğu belirtilmiştir. 1. İdare Mahkemesine göre İdarenin açık hataya düşerek tesis etmiş olduğu işlemini geri almasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmamaktadır, nitekim başvurucunun İdarenin hatası sonucu bir zarara uğramış olması hâlinde bu zararının tazmini için tazminat davası açabileceği tartışmasızdır. 1. İdare Mahkemesinin kararı temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, Konya 2. İdare Mahkemesinde (2. İdare Mahkemesi) 15/12/2006 tarihinde İdareye karşı Ermenek Belediye Encümeninin 20/6/2006 tarihli kararıyla onaylanan imar uygulamasının ve imar uygulamasına itirazın reddine ilişkin işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. 2. İdare Mahkemesi 31/10/2007 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararda; dava konusu imar uygulamasının, düzenleme ortaklık payı ile düzenleme ortaklık payı oranı hesabında kadastro yolundan ihdasın hesaba dâhil edilmesi ve İdare adına imar parseli oluşturularak bu parselin yine İdare adına tescil edilmesi sebebiyle imar mevzuatına aykırı olduğu belirtilmiştir. İdare tarafından 3/1/2008 tarihinde temyiz edilen karar, Danıştay Altıncı Dairesinin (Daire) 10/3/2010 tarihli onama kararıyla kesinleşmiştir.

5. Başvurucu, 1. İdare Mahkemesinde 13/12/2007 tarihinde İdareye karşı başvuru konusu taşınmazın bulunduğu alanda 3194 sayılı Kanun'un 18. maddesi uyarınca yapılan ve Ermenek Belediye Encümeninin 25/9/2007 tarihli kararıyla onaylanan imar uygulamasının iptali talebiyle dava açmıştır. 1. İdare Mahkemesi 10/9/2008 tarihinde konusu kalmayan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Kararda, başvurucu tarafından iptali istenen imar uygulaması yerine 3194 sayılı Kanun'un 18. maddesi uyarınca yapılan yeni imar uygulamasının Ermenek Belediye Encümeninin 15/5/2008 tarihli kararıyla onaylanıp askıya çıkartılmasıyla konusu kalmayan dava hakkında karar verilmesine olanak bulunmadığı açıklanmıştır. Karar, temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

6. Başvurucu 1. İdare Mahkemesinde 6/5/2008 tarihinde inşaat ruhsatının iptali işlemi nedeniyle uğradığı zararın tazmini amacıyla tam yargı davası açmıştır. 1. İdare Mahkemesince 13/5/2008 tarihinde davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilmiştir. Kararda tam yargı davasının başvurucunun 1. İdare Mahkemesinin 26/10/2007 tarihli kararının tebliğinden itibaren altmış gün içinde açılmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun

24/6/2008 tarihli temyiz başvurusu üzerine karar, Dairenin 30/6/2010 tarihli kararıyla onanmış; başvurucunun karar düzeltme talebi 6/6/2012 tarihli karar ile reddedilmiştir.

7. Başvurucu, 2. İdare Mahkemesinde 2/7/2008 tarihinde başvuru konusu taşınmazı kapsayan parselasyon işlemine ilişkin Ermenek Belediye Encümeninin 15/5/2008 tarihli kararının iptali talebiyle İdareye karşı dava açmıştır. 2. İdare Mahkemesi 16/7/2009 tarihinde konusu kalmayan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Karar, dava konusu işlemin Ermenek Belediye Encümeninin 25/6/2009 tarihli kararıyla iptal edilmesi üzerine davanın konusuz kaldığı açıklanmıştır. Karar, temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

8. Ermenek Belediye Encümeninin 30/6/2009 tarihli kararıyla uyuşmazlık konusu başvurucuya ait taşınmazın da içinde bulunduğu 10 ve 11 numaralı düzenleme alanlarındaki parsellere yapı ruhsatı verilebilmesi için parselasyon planının yapılıp onaylanması gerektiği belirtilerek Ermenek Belediye İmar ve Şehircilik Müdürlüğü tarafından hazırlanan parselasyon planlarının Yönetmelik'in 24. maddesi gereğince onaylanmasına karar verilmiştir. Karar, Ermenek Belediye Encümeninin 25/6/2009 tarihli kararıyla 10 ve 11 numaralı düzenleme alanlarında yapılan imar uygulamasının hatalı olarak yapılması ve ada bazında parselasyon yapılmasının daha pratik ve ekonomik olacağının anlaşılması sebebiyle söz konusu alanlarda yapılan imar uygulamasının iptal edilmesine karar verildiğine işaret edilmiştir.

B. Başvuru Konusu Tam Yargı Davası Süreci

9. Başvurucu 25/11/2009 tarihli dilekçesi ile İdareye başvurarak proje tadilat bedeli ve taşınmaz üzerindeki inşaatta yapılan düzeltmeler sebebiyle oluşan zararın yanı sıra inşaatın zamanında tamamlanamamasından kaynaklı kâr mahrumiyeti dikkate alınarak tespit edilen maddi zararın ödenmesini talep etmiş, İdare başvurucunun talebine cevap vermemiştir.

10. Başvurucu 12/4/2010 tarihinde 1. İdare Mahkemesinde taşınmaz üzerindeki inşaatın mühürlendiği tarih ile imar mevzuatına uygun olarak imar düzenlemesi yapıldığı tarih arasında taşınmaz üzerindeki inşaatın atıl durumda bırakılması nedeniyle oluşan kâr mahrumiyeti olarak 180.000 TL maddi tazminatın tahsili talebiyle İdareye karşı tam yargı davası açmıştır. İdare Mahkemesince 6/12/2010 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararda değinilen hususlar özetle şöyledir:

i. İdarenin zarardan sorumlu olup olmadığının tespit edilmesi için kendisine atfedilen eylemde hizmet kusurunun olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

ii. İdareye 3194 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle imar planlarına uygun olarak imar programları hazırlama ve mahallî müşterek ihtiyaçların karşılanması için konut, sosyal tesis alanı, yol gibi çeşitli ihtiyaçlara yönelik arsa ve arazi düzenleme yetkisi verilmiştir. Anılan düzenlemeye göre bu yetki arsa ve arazi sahipleri ile diğer hak sahiplerinin muvafakati aranmaksızın ihtiyaç hasıl olması durumunda kullanılabilir.

iii. Belli bir süre içinde 18. madde uygulaması yapılması ve parselasyon planlarının hazırlanması gerektiği yönünde zorlayıcı bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle belirli bir süre içinde bu yetkilerin kullanılmaması veya hukuka uygun kararlar alınmaması hizmetin geç işlemesi anlamına gelmemektedir.

iv. Belirtilen hususların yanı sıra İdarenin 2006, 2007 ve 2008 yıllarında 18. madde uygulamasına yönelik kararlar aldığı ancak hatalı uygulamalar nedeniyle bu kararların iptal

edildiği veya İdare tarafından başkaca bir işlemle geri alındığı dikkate alındığında İdarenin hizmet kusurunun bulunmadığı anlaşılmaktadır.

11. Başvurucunun 16/2/2011 tarihinde temyiz talebinde bulunması üzerine Daire 16/10/2014 tarihinde İdare Mahkemesi kararının değişik gerekçeyle onanmasına karar vermiştir. Daire kararında değinilen hususlar özetle şöyledir:

i. İdarenin kusursuz sorumluluk hâlleri hariç olmak üzere hukuki sorumluğunun kabul edilebilmesi için yürütmekle yükümlü olduğu hizmetin kusurlu şekilde işletilmiş olması gerekir. Hizmet kusuru iradi bir işlem veya eylemden doğabileceği gibi idarenin eksikliğinden, dikkatsizliğinden, tedbirsizliğinden, ihmalinden, yasal görevlerin beklendiği ya da gerektiği şekilde yerine getirilmemiş olmasından kaynaklanabilir.

ii. Somut olayda, imar işlemleri sürekli olarak iptal edilmesine ve aradan uzun bir süre geçmesine karşın İdarenin başvurucunun taşınmazından yararlanmasını sağlayacak şekilde imar düzenlemesi yapmamasıyla ve yapılan hatalı imar düzenlemeleriyle hizmet kusurunun oluştuğu anlaşılmaktadır.

iii. Ancak maddi tazminat talebinin kabul edilebilmesi için İdarenin hizmet kusurundan kaynaklanan ve hesaplanabilir, somut bir zararın ortaya konulması şarttır. Başvurucunun sözü edilen kazanç kayıplarının muhtemel nitelikte bulunması ve somut olarak ortaya konulabilecek nitelikte olmaması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddedilmesi gerekmektedir.

12. Başvurucunun karar düzeltme talebi Dairenin 16/1/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 25/2/2019 tarihinde öğrendikten sonra 15/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, İdarenin imar planlarını zamanında yapmaması nedeniyle üzerindeki inşaat üç yılı aşkın süre boyunca tamamlanamayan mülkünden 12/4/2006 ve 30/6/2009 tarihleri arasında faydalanamadığından yakınmaktadır. Başvurucu, inşaat sektöründe faaliyette bulunulduğu dikkate alındığında belirtilen dönemde inşaatın süresinde tamamlanması hâlinde kâr elde edileceğine ilişkin kabulün hayatın olağan akışına uygun olduğunu belirtip kazanç kaybına uğradığını ifade etmiştir. Başvurucu, mahrum kaldığı kârın bilirkişi incelemesiyle tespiti mümkünken bu yönde bir araştırma yapılmadığını vurgulayarak açıklanan gerekçelerle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. İhtilaf konusu taşınmazın başvurucunun mülkiyetinde olduğu açıktır. Dolayısıyla mülkün mevcudiyeti konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Başvurucu, imar mevzuatına uygun

olarak imar planları yapılmasının gecikmesi nedeniyle taşınmaz üzerindeki inşaatın tamamlanamamasından yakınmaktadır. İmar planının yapılmasındaki gecikmenin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği sonucuna ulaşılabilmesi için bunun bir bütün olarak imar planlama sürecinin olağan sonuçlarından farklı olarak ayrıca taşınmazın kullanım durumunda belirsizliğe yol açmış olması gerekir. Anayasa Mahkemesi taşınmazların mülkiyet durumunun uzun süre belirsiz bırakılması biçimindeki müdahaleleri mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin genel kural çerçevesinde incelemektedir (Hüseyin Ünal, B. No: 2017/24715, 20/9/2018, § 41).

19. Başvuru konusu taşınmaz üzerindeki inşaat ruhsatı 3194 sayılı Kanun'un 18. ve 23. maddeleri ile yine anılan düzenlemelere dayalı olarak hazırlanan Yönetmelik'in 24. maddesi gereği bir parselin bulunduğu imar adasına ait parselasyon planı yapılıp belediye encümenince kabul edilip tapuya tescil edilmeden o adadaki herhangi bir parsele yapı ruhsatı verilemeyeceği gerekçesiyle iptal edilmiştir. Buna göre uyuşmazlık konusu taşınmaz üzerindeki inşaatın tamamlanmasına ilişkin durumun taşınmazın bulunduğu imar adasına ait parselasyon planlarının yapılmasıyla birlikte belirli hâle geleceği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla 3194 sayılı Kanun'un 18. maddesi uyarınca imar planlarının yapılmasına ilişkin düzenlemeyle gerçekleştirilen müdahalenin kanuni bir dayanağının olduğu kuşkusuzdur. Somut olayda müdahaleyle yerleşme yerleri ve bu yerlerdeki yapılaşmaların plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun olarak oluşturulması için imar parsellerinin tesis edilmesinin amaçlandığı dikkate alındığından müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu değerlendirilmiştir. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önem taşıyan ölçüt ise orantılılıktır. Bu itibarla uygulanan tedbirle başvurucuya aşırı ve orantısız bir külfet yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

20. Başvurucu, parselasyon işlemi yapılmaması sebebiyle üzerindeki inşaata ilişkin ruhsatı iptal edilen taşınmazını imar planlarının süresinde hazırlanmaması nedeniyle kullanamadığından şikâyet etmektedir. Bu çerçevede üzerinde durulması gereken husus İdare tarafından verilen inşaat ruhsatı uyarınca taşınmaz üzerinde başlatılan inşaatın tamamlanması için parselasyon planlarının hazırlanması gerektiği tespit edilmesine rağmen mevzuata uygun imar planları yapılmamasının başvurucunun mülkiyet hakkının sağladığı hak ve menfaatleri kullanmasına engel oluşturup oluşturmadığına ilişkindir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Ayten Temeltaş, B. No: 2019/2192, 19/10/2022, § 43).

21. Başvuru konusu somut olayda, İdarece yapılan imar işlemlerinin mevzuata ve imar hukukuna ilişkin genel ilkelere aykırı olması nedeniyle mahkeme kararıyla veya İdarenin bizzat kendisi tarafından iptal edildiği, böylece İdarenin uzun bir süre boyunca başvurucunun taşınmazından yararlanmasını sağlayacak şekilde imar düzenlemeleri yapmamasıyla hizmet kusurunun oluştuğu Dairenin kabulündedir (bkz. § 11). Ancak İdarenin hizmet kusurunun bulunduğu kabul edilmesine rağmen başvurucunun kazanç kaybına ilişkin zararının muhtemel nitelikte bulunması ve somut olarak ortaya konulabilecek nitelikte olmaması nedeniyle tazminat talebinin reddine karar verilmiştir (bkz. § 11).

22. Başvurucu, İdarenin hizmet kusuru neticesinde taşınmazını kullanmadığına yönelik iddiasını taşınmaz üzerindeki inşaata ilişkin ruhsatın iptal edilmesi işlemine dayandırarak temellendirmiştir. Başvurucunun mülkiyet hakkının kamu yararı amacı çerçevesinde kısıtlandığı ancak bu kısıtlamanın ortaya çıkardığı belirsizliğin bir zarara yol açtığı açıktır. Bu hâlde başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olduğundan yani adil dengenin sağlandığından söz edilebilmesi için meydana gelen zararın en uygun giderim

vasıtasıyla ortadan kaldırılması gerekir. Somut olayda taşınmaz üzerinde inşasına başlanan yapının tamamlanması yönünden meydana gelen belirsizlik nedeniyle ortaya çıkan zarar başvurucuya tazminat ödenerek karşılanabilecektir. Bu kapsamda kamu yararı ile bireylerin mülkiyet hakkının korunması arasında adil bir dengenin kurulabilmesi bakımından taşınmazda kısıtlılık nedeniyle meydana gelen zararı karşılayacak düzeyde uygun bir tazminatın belirlenmesi ve başvurucunun zararının giderilmesi gerekir.

23. Sonuç olarak yargı makamlarının muhtemel nitelikte bulunan ve somut olarak ortaya konulabilecek nitelikte olmaması nedeniyle kazanç kaybına ilişkin zararların tazminine olanak bulunmadığına yönelik yorumu başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemiştir. Bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengenin başvurucular aleyhine bozulduğu ve müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Halim Erdoğdu ve Zeynep Banu Güler, B. No: 2017/34914, 21/7/2020, § 47; Ayşe Bulut, B. No: 2018/28925, 11/3/2021,§ 41; Kutbettin Turan ve diğerleri, B. No: 2018/9004, 26/5/2021, § 49; Emrullah Yılmaz, B. No: 2019/37252, 15/6/2022, § 51).

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılanma yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

29. Başvuruda mülkiyet hakkı yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin

(2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 1. İdare Mahkemesine (E.2010/546, K.2010/1478) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LEYLA UĞURLU

B. No: 2019/21264 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/21264

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

LEYLA UĞURLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/21264)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Leyla UĞURLU

Vekili : Av. Halil ÇINAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; idarenin ticari bir taksinin tahsis yerini değiştirmesinden kaynaklanan zararın tazmin edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul İl Trafik Komisyonu 1979 yılında 34 AC 077 plakalı ticari aracın Silivri ilçesine tahsisine karar vermiştir. Araç 19/7/1982 tarihinde yapılan satışla C.A. adına tescil edilmiş ve kaydına "Silivri Taksi" ibaresi düşülmüştür. Araç kayıtları 30/10/1989 tarihinde 34 M 0333 numaralı plakaya aktarılmıştır. Araç R.H. adına kayıtlı iken 1/8/1990 tarihinde yapılan nakil işleminde tanzim edilen belgede aracın cinsi "Silivri İlçesi'ne tahsisli taksi oto" iken "Büyükçekmece taksi oto"ya dönüştürülmüştür. Sonrasında da gerçekleştirilen işlemlerde araç kaydı "Büyükçekmekce taksi oto" olarak devam etmiştir.

3. S.Ö. adına kayıtlı iken 18/7/2001 tarihinde tanzim edilen motorlu araç tescil belgesinde "Büyükçekmece taksi" ibaresi yer alan araç başvurucuya satılmıştır. Başvurucu adına 5/11/2002 tarihinde düzenlenen ticari plaka tahsis belgesinde "B.çekmece Ticari Taksi"

ibaresi yer almıştır. Yine motorlu araç tescil belgesinde başvurucuya ait aracın cinsi "B-Çekmece taksi oto" olarak gösterilmiştir.

4. İstanbul Emniyet Müdürlüğü 1/4/2004 tarihinde Silivri'ye tahsisli olduğu hâlde Büyükçekmece sınırları içinde faaliyet yürütmesi nedeniyle başvurucuya ait aracın trafikten men edilmesine karar vermiştir. Elkonulan araç 11/5/2004 ile 18/12/2004 tarihleri arasında otoparka çekilmiştir. İşlemin iptali için başvurucunun açtığı davada İstanbul 2. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 25/9/2006 tarihinde trafikten men kararını iptal etmiştir. İdare Mahkemesi, idarenin sehven verildiğini iddia ettiği ticari plaka tahsis belgesinin iptaline yönelik herhangi bir karar alınmadığından hukuken geçerli bir ticari plaka tahsis belgesi bulunan aracın trafikten men edilmesine ilişkin işlemde hukuka uyarlık bulunmadığını kaydetmiştir. Danıştay 8. Dairesi (Danıştay Dairesi) 19/11/2008 tarihinde kararı onamış, 17/5/2010 tarihinde karar düzeltme istemini reddetmiştir.

5. Başvurucuya ait araç 15/1/2009 tarihinde trafikten men edilmiştir. Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME) 22/5/2009 tarihinde başvurucu adına düzenlenen 5/11/2002 tarihli ticari plaka tahsis belgesinin iptal edilerek aracın Silivri ilçesinde ruhsatlandırılmasına karar vermiştir. Araç 15/1/2009 ile 25/6/2009 tarihleri arasında otoparkta tutulmuştur.

6. Başvurucu 18/8/2009 tarihinde UKOME işleminin iptali ve uğradığı zararların tazmini için İstanbul Valiliği ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığına karşı dava açmıştır. Başvurucu; plakayı trafik sicil kayıtlara güvenerek satın aldığını, kendisinden önce de birçok kişinin trafik sicil kayıtlarına göre devraldığını ve yıllarca Büyükçekmece bölgesinde çalıştırdığını ileri sürmüştür. Başvurucu, idarenin hatalı işleminden kaynaklı olarak Büyükçekmece yerine Silivri'de ticari faaliyet yürütmek zorunda kalması nedeniyle bu yerler arasında hem ticari taksilerin günlük kazançları hem de alım satım fiyatları arasındaki farktan kaynaklı zararının tazmin edilmesini istemiştir. Başvurucu ayrıca aracın trafikten men edildiği iki dönem için (11/5/2004 ile 18/12/2004 ve 15/1/2009 ile 25/6/2009) uğradığı kazanç kaybının ve otopark ücretinin de tazmin edilmesini talep etmiştir.

7. İdare Mahkemesi 30/1/2012 tarihinde ilgili dava konusu işlemin mevzuata uygun olduğunu belirterek 5/11/2002 tarihli ticari plaka tahsis belgesinin iptal edilerek aracın Silivri'de ruhsatlandırılmasına ilişkin iptal talebi yönünden davayı reddetmiştir. İdare Mahkemesi, sonradan iptal edilmiş olan trafikten men kararından dolayı 11/5/2004 ile 18/12/2004 tarihleri arasındaki kazanç kaybı ile otopark ücreti için 3.734,68 TL tazminatın başvurucuya ödenmesine karar vermiştir.

8. Buna karşılık İdare Mahkemesi, daha önce hukuka aykırı olarak tesis edilmiş bir işlemin idarece her zaman geri alınabileceğini ve idarenin hukuka uygun işleminden doğan zararın tazmininin söz konusu olmayacağını kaydetmiştir. Bu bağlamda başvurucuya ait aracın Silivri'de faaliyet yürütmesi gerekirken usulsüz tescil nedeniyle uzun süre Büyükçekmece'de çalıştırıldığını, dolayısıyla söz konusu hukuka aykırılığın giderilmesi için tesis edilen işlem nedeniyle ortaya çıkan zararı idarenin tazmin etme yükümlülüğü bulunmadığını belirtmiştir.

9. Danıştay Dairesi 20/6/2018 tarihinde kararı onamış, 8/4/2019 tarihinde ise karar düzeltme istemini reddetmiştir.

10. Başvurucu nihai hükmü 28/5/2019 tarihinde öğrendikten sonra 25/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

1. Tahsis Yerinin Değiştirilmesinden Doğan Zararın Tazmin Edilmediğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; Büyükçekmece'de kayıtlı olan taksiler İstanbul genelinde faaliyet gösterebilirken Silivri'ye kayıtlı taksilerin sadece ilçe sınırları içinde faaliyet gösterebildiğini, iki ilçe arasında taksilerin kazanç ve plaka fiyatları bakımından çok büyük fark olduğunu ve idarenin hatasından kaynaklanan zararı tazmin etmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

13. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31). Somut olayda başvurucuya ait uyuşmazlığa konu ticari plaka tahsisi belgesinin gelir getirici bir faaliyete imkân sağladığı gözetildiğinde ekonomik bir değer oluşturduğu ve dolayısıyla Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülk teşkil ettiği açıktır.

16. Ticari taksinin tahsis yerinin değiştirilmesi nedeniyle ortaya çıkan zararın giderilmemiş olmasına ilişkin şikâyetlerin devletin mülkiyet hakkının korunmasına yönelik pozitif yükümlülükleri kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Vedat Oğuz, B. No: 2018/35120, 15/9/2021, § 42).

17. Somut olayda mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükler kapsamında değerlendirme yapılacağından başvurunun Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında yer alan ve mülkten barışçıl yararlanma hakkını düzenleyen genel kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

18. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (Eyyüp Boynukara, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 44). Ancak hemen belirtmek gerekir ki bazı durumlarda devletin pozitif ve negatif yükümlülüklerinin birbirinden ayrılması da mümkün olamamaktadır. Üstelik devletin ister pozitif isterse de negatif yükümlülükleri söz konusu olsun, uygulanacak ilkeler de çoğunlukla önemli ölçüde benzeşmektedir (Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, § 70).

19. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulması durumunda bu müdahalenin malik üzerinde doğurduğu olumsuz sonuçların mümkünse eski hâle döndürülmesini, mümkün değilse malikin zarar ve kayıplarının telafi edilmesini sağlayan idari veya yargısal birtakım hukuki mekanizmaların oluşturulması devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereğidir. Bu bağlamda hak ihlalinin sonuçlarının giderilmesi bakımından ne tür hukuki mekanizmaların öngörüleceği hususu devletin takdirindedir. Bu husus kural olarak Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin tercih edilen idari veya yargısal mekanizmanın malik üzerinde doğurduğu olumsuz etkilerin düzeltilmesi bakımından yeterli ve elverişli olup olmadığı hususundaki denetim yetkisi saklıdır. Bu bağlamda düzeltici bir mekanizmanın hiç oluşturulmaması veya oluşturulan mekanizmanın müdahaleden önceki durumu tesis edici veya oluşan kayıpları giderici bir nitelik arz etmemesi durumunda mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler ihlal edilmiş olur (Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi, § 46).

20. İdarenin ölçülülük bağlamında iyi yönetişim ilkesine uygun hareket etme yükümlülüğü bulunmaktadır. İyi yönetişim ilkesi, kamu yararı kapsamında bir husus söz konusu olduğunda kamu otoritelerinin uygun zamanda, uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmelerini gerektirir (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 68). Bu bağlamda idarelerin kendi hatalarının sonuçlarını gidermeleri ve bireylere yüklememeleri gerekir (Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. [GK], B. No: 2015/6728, 1/2/2018, § 100).

21. Somut olayda başvurucu üzerinde ticari taksi plakası olan aracı S.Ö.den satın almıştır. Başvurucunun aracı satın aldığı sırada aracın motorlu araç tescil belgesinde "Büyükçekmece taksi oto" ibaresi yer aldığı hususunda bir ihtilaf bulunmamaktadır. Yine satıştan sonra kamu makamlarınca başvurucu adına düzenlenen 5/11/2002 tarihli ticari plaka tahsis belgesinde de "Büyükçekmece ticari taksi" kaydı yer almaktadır. Başvurucunun aracı satın almasından önce ticari taksinin tahsis yerinin Silivri'den Büyükçekmece'ye sehven veya usulsüz olarak dönüştürüldüğü kamu makamlarınca ve mahkemelerce belirtilmektedir. Öte yandan başvurucunun aracı devraldığı tarihte tahsis yerinin değişikliğine ilişkin söz konusu durumu bildiğine veya bilmesi gerektiğine dair bir iddia bulunmamaktadır. Üstelik resmî kayıtlara güvenilerek aracın satın alındığı iddiasının aksi de kamu makamlarınca ortaya konulmamıştır.

22. Başvurucu, aracını devraldıktan sonra ticari plaka tahsis belgesine dayalı olarak Büyükçekmece sınırları dâhilinde çalıştırmıştır. İstanbul Emniyet Müdürlüğü aracın Silivri'ye tahsisli olmasına rağmen Büyükçekmece'de çalıştırıldığı gerekçesiyle 1/4/2004 tarihinde aracı trafikten men etmişse de bu kararı İdare Mahkemesi, başvurucunun geçerli bir ticari plaka tahsis belgesine dayandığı gerekçesiyle iptal etmiştir. Ayrıca İdare Mahkemesi başvurucunun söz konusu dönemde aracı işletememesi nedeniyle oluşan zararının ve otopark ücretinin de tazmin edilmesine hükmetmiştir. Dolayısıyla söz konusu aracın Silivri'de ruhsatlandırılması hakkındaki 22/5/2009 tarihli UKOME kararına kadar başvurucunun hukuken geçerli bir belgeye istinaden ticari taksiyi çalıştırdığı hususu açıktır.

23. İşlemin iptali ve ortaya çıkan zararın tazmini için başvurucunun açtığı davada İdare Mahkemesi öncelikle tahsis yerinin değiştirilmesinde hukuka aykırılık bulunmadığını, buna bağlı olarak da hukuka uygun bir işlem nedeniyle ortaya çıkacak zarardan idarenin sorumlu tutulamayacağını belirtmiştir. Şu husus yeniden vurgulanmalıdır ki iyi yönetişim ilkesi uyarınca idarenin hatalı bir işlemi hukuka uygun hâle getirmek amacıyla düzeltmekle

birlikte kendi hatasının sonuçlarını bireylere yüklememesi gerekmektedir. Bu bağlamda İdare Mahkemesinin kararı incelendiğinde idarenin hukuka aykırılığın giderilmesi için tesis ettiği bir işlem nedeniyle ortaya çıkan zararı tazmin etme yükümlülüğü bulunmadığının belirtilmesiyle yetinildiği görülmektedir. Buna karşılık başvurucuya atfedilebilecek bir kusurun varlığına işaret edilmemesinin yanında ayrıca ticari plaka tahsis belgesindeki yer değişikliğinin bütünüyle idarenin gözetimi ve denetimi altında gerçekleştirildiği, başvurucunun resmî kayıtlar çerçevesinde aracı satın aldığı ve idarenin söz konusu işlemden makul görülemeyecek bir süre sonunda geri döndüğü gibi hususlar gözetilmemiştir. Dolayısıyla başvurucu, idarenin işlemi sonucunda ticari taksinin çalışma bölgesinin değişmesi nedeniyle zarara uğradığı iddiasını İdare Mahkemesi önünde inceletememiştir. Başvurucunun karara karşı yaptığı temyiz başvurusu ise kararın usul ve hukuka uygun olduğu açıklanarak reddedilmiştir.

24. Sonuç olarak derece mahkemelerinin vardıkları netice, idarenin hatalı işlemi nedeniyle ortaya çıktığı iddia edilen zararın varlığını mahkemeler önünde inceletme imkânından başvurucuyu yoksun bırakmış ve idarenin kendi hatasının sonuçlarının tamamen başvurucu üzerinde bırakılmasına neden olmuştur. Bu durum ise başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemiş ve kamu yararı amacı ile mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulmasına yol açmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Tahsis Yerinin Değiştirilmesine İlişkin İddia

26. Başvurucu, aracın Silivri'de ruhsatlandırmasına ilişkin işlemden yakınmaktadır.

27. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

28. Başvurucuya ait ticari plaka tahsis belgesinin mülk teşkil ettiği yukarıda (bkz. § 15) belirtilmiştir. Tahsis belgesinde yer değişikliği yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin mülkün kullanımının kontrolü veya denetlenmesine ilişkin üçüncü kural kapsamında incelenmesi gerekir. Müdahalenin 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumluluklarını belirleyen 7. maddesine dayalı olduğu ve şehir içi ulaşımın düzenlenmesi amacı çerçevesinde bir kamu yararının bulunduğu değerlendirilmiştir.

29. Ölçülülük unsuru yönünden ise öncelikle mülkiyet hakkının korunması bağlamında başvurucuya usuli güvencelerin sağlanıp sağlanmadığı incelenmelidir. Başvurucu, tahsis belgesindeki değişikliğe ilişkin iddia ve itirazlarını derece mahkemeleri önünde ileri sürebilmiş ve kendisini avukatla temsil ettirmiştir. İdare Mahkemesi ilgili ve yeterli bir gerekçeyle iddia ve itirazları karşılamıştır. Başvurucu, karara karşı temyiz kanun yoluna gidebilmiştir. Diğer taraftan müdahalenin türü ve meşru amacı gözetildiğinde kamu makamlarının toplu taşımaya ilişkin tedbirler konusunda geniş bir takdir yetkisi bulunduğu hatırlatılmalıdır. Dolayısıyla sonuçlarına ilişkin iddiaların yukarıda da değerlendirildiği gözetildiğinde şikâyete konu UKOME kararı yönünden müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu, meşru bir amaç taşıdığı ve ölçülü olduğu kanaatine varılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

31. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığıiddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

33. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Ticari taksinin tahsis yerinin değiştirilmesinden doğan zararın tazmin edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Ticari taksinin tahsis yerinin değiştirilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL

EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 2. İdare Mahkemesine (E.2009/1437, K.2012/107) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VEHBİ ŞİMŞEK

B. No: 2020/833 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/833

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEHBİ ŞİMŞEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/833)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Vehbi ŞİMŞEK

Vekili : Av. Şevket ARZIK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza soruşturmasında araca el konulması sonucu uğranılan zararın giderilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/12/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

8. Kolluk kuvvetlerince 18/11/2012 tarihinde yapılan yol aramasında başvurucunun aracında toplam 11.740 karton muhtelif marka gümrük kaçağı sigara ele geçirilmiştir.

9. Afyonkarahisar Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) talebi üzerine Afyonkarahisar 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 18/11/2012 tarihli kararıyla, soruşturma sırasında ele geçirilen kaçak eşyalara ve başvurucunun bu eşyaların taşınmasında kullanılan aracı için uygulanan elkoyma işleminin onaylanmasına karar verilmiştir.

10. Akabinde Başsavcılığın 10/1/2013 tarihli iddianamesiyle başvurucu ile diğer şüphelilerin bandrol ve yasal uyarıları bulunmayan sigarayı ticari amaçla bulundurma suçundan 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 3. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile 13. maddesi uyarınca cezalandırılması ve ayrıca şüpheliler hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 54. maddesinin uygulanması istemiyle kamu davası açılmıştır.

11. Afyonkarahisar 1. Asliye Ceza Mahkemesince (Asliye Ceza Mahkemesi) 3/7/2013 tarihinde başvurucunun beraatine, kaçak eşya ile el konulan nakil aracının ise 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre müsaderesine ve aracın müsaderesi imkânsız hâle gelir ise bedeli kadar olan maddi karşılığının müsadere olunmasına karar verilmiştir.

12. Asliye Ceza Mahkemesinin kararı henüz kesinleşmeden araç İzmir Tasfiye İşletme Müdürlüğü tarafından satış programına alınmış ve 8/12/2016 tarihli e-ihale ile 18.882,16 TL bedelle satılarak alıcısına teslim edilmiştir. Aracın satış bedelinden gerekli ayrıştırmalar yapıldıktan sonra kalan 5.516,94 TL başvurucu adına emanete alınmıştır.

13. Asliye Ceza Mahkemesi kararının temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 7. Ceza Dairesi (Daire), 8/6/2017 tarihli ilamı ile "Hükümden nakil aracının müsaderesine ilişkin 6 numaralı bendin çıkarılması, yerine '63 ND 114 plakalı aracın sahibine iadesine ve trafik kaydı üzerindeki şerhin kaldırılmasına' yazılması" suretiyle hükmün düzeltilerek onanmasına karar vermiştir.

B. Başvuru Konusu Tazminat Davasıyla İlgili Süreç

14. Başvurucu 30/3/2018 tarihinde Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) haksız elkoyma nedeniyle Maliye Hazinesi aleyhine 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında tazminat davası açmıştır.

15. Mahkemece 11/5/2018 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararda başvurucunun aracı sanık A.B.Y.ye rızasıyla verdiği, dolayısıyla zarardan haksız fiil hükümlerine göre A.B.Y.nin sorumlu olduğu ve 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde düzenlenen tazminat isteme koşullarının oluşmadığı belirtilmiştir.

16. Başvurucu tarafından yapılan istinaf başvurusu Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 16. Ceza Dairesinin (Bölge Adliye Mahkemesi) 23/10/2019 tarihli ilamı ile kesin olarak reddedilmiştir.

17. Nihai karar başvurucu vekiline 28/12/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 25/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

19. Cumhuriyet savcısı tarafından 9/1/2020 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesi kararına 5271 sayılı Kanun'un 308/A-1 maddesi gereğince itiraz edilmiştir.

20. Bölge Adliye Mahkemesi, itirazının kabulü ile 23/10/2019 tarihli kendi ilamı ile Mahkemenin 11/5/2018 tarihli kararının kaldırılmasına karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi gerekçeli kararında, ceza dosyası getirtilerek araca el konulma tarihi olan 18/11/2012 tarihinden iade edilmesine dair Yargıtayın düzelterek onama kararı verdiği 8/6/2017 tarihinden sonra ilgilisine teslim edildiği tarih aralığında aracın nerede ve ne şekilde muhafaza edildiği, bu süreçte değerinde bir azalma olup olmadığı, iade kararı sonrasında aracın başvurucu tarafından teslim alınıp alınmadığı hususlarının araştırılması; ayrıca el konulan araç ile 2012-2017 yılları arasında ne kadar gelir sağlanabileceği, bu bedelden bakım, yakıt, amortisman giderleriyle tahakkuk ettirilecek gelir vergisinin düşülmesi suretiyle net kazanç kaydı tespit edilip sonucuna göre karar verilmesi gerektiğini açıklamıştır.

21. Mahkeme 5/11/2021 tarihinde davanın kısmen kabulü, kısmen reddi ile araca elkoyma tarihi olan 18/11/2012 tarihinden işleyecek faizi ile birlikte 63.319,07 TL maddi tazminatın başvurucuya verilmesine, manevi tazminat talebinin ise reddine karar vermiştir.

22. Mahkeme kararına karşı taraflar istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi 30/5/2022 tarihinde başvurucunun manevi tazminatın reddine ilişkin istinaf başvurusunun esastan reddine, maddi tazminata ilişkin hükmün taleple bağlılık ilkesi gereğince 50.000 TL'ye indirilmek suretiyle düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 16/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

24. Başvurucu, kaçakçılık suçuna ilişkin ceza yargılamasında beraat etmesine ve el konulan aracın iadesine karar verilmesine rağmen aracın tasfiye edilmesi ve uğradığı zarar sebebiyle açtığı tazminat davasının da reddedilmesinden yakınmaktadır.

25. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28; Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31).

26. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici

bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., § 29; Mehmet Güven Ulusoy, § 32).

27. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

28. Somut olayda başvurucu, 5271 sayılı Kanun'un 308. maddesi kapsamındaki itiraz sonrasında yeniden başlayan yargılama süreci (bkz. §§ 19-22) hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemiştir.

29. Bireysel başvurunun yapılmasından sonraki süreçteki gelişmelerin bildirilmesi başvurucunun mağdur statüsünün değerlendirilmesine yönelik kabul edilebilirlik ve esas incelemesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Buna karşılık başvurucu, İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda ifade edilen olgulara ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurunun mahiyeti dikkate alınarak 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük’ün 83. maddesi uyarınca başvurucu aleyhine disiplin para cezasına hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Başvuru, başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddedildiğinden ve başvurucunun adli yardım talebinde bulunduğu anlaşıldığından yatırılmayan 364,10 TL harcın başvurucudan TAHSİLİNE 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEDEF OFLAS UYAR

B. No: 2020/1881 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/1881

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEDEF OFLAS UYAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/1881)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Sedef OFLAS UYAR

Vekili : Av. Bilgin DAĞDELER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, icra dairesince gerçekleştirilen ihale ile satın alınan taşınmaz hakkında soruşturma aşamasında sulh ceza hâkimliği tarafından şerh konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Alacaklı İ.K., borçlu A.G.den olan alacağını tahsil etmek amacıyla ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibine girişmiş ve A.G.ye ait taşınmaz 7/4/2016 tarihinde açık artırma ihalesi sonucunda 366.000 TL bedelle başvurucu tarafından satın alınmıştır.

3. İhale sonucunda satılan taşınmaz hakkında Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının 16/1/2017 tarihli yazısı ve Bakırköy 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin 17/1/2017 tarihli kararı ile şüphelilerden İ.K.nın liderliğindeki suç örgütü yönetici ve üyeleri hakkında "örgüt faaliyeti çerçevesinde nitelikli yağma, tefecilik, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması vs. suçlarından" Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan soruşturma kapsamında elkoyma izni verilmiştir. El koyma kapsamında satışa konu taşınmazın tapu kütüğüne şerh işlenmiştir. Bu tarihte ihalenin feshi davası henüz kesinleşmediğinden

taşınmaz eski malik A.G adına kayıtlıdır. İhalenin feshi davasının kesinleşmesi sonrasında taşınmaz başvurucu adına 28/8/2019 tarihinde tescil edilmiştir.

4. Başvurucu tarafından elkoyma kararının kaldırılması talebiyle yapılan başvuru Bakırköy 14. Ağır Ceza Mahkemesince reddedilmiştir. Karar gerekçesinde özetle tedbir kararının ihale kesinleşmeden önce verildiği, kararın görünüşte haklılık ilkesi, gecikmesinde sakınca bulunan hâl kapsamında ölçülülük ilkesi çerçevesinde alındığı belirtilmiştir. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı itiraz, Bakırköy 15. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 5/2/2019 tarihinde reddedilmiştir. Bu karar 8/12/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

5. İstanbul 8. Ağır Ceza Mahkemesi 27/12/2022 ve 23/2/2023 tarihli duruşmalarda elkoyma kararlarının kaldırılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu; suç isnadı kapsamında kamu makamlarınca taşınmaz üzerine tedbir konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini, müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığını iddia etmiştir.

7. Adalet Bakanlığı görüşünde öncelikle başvurucunun mal varlığı değerleri hakkında uygulanan şerh koyma tedbirine ilişkin olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davası açma yolunu tüketip tüketmediğinin ve başvurucunun hukuken korunmaya değer bir mülkün bulunup bulunmadığının yapılacak kabul edilebilirlik incelemesinde ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Mülkiyetten yararlanma hakkını kontrol etme ve bu konuda düzenleme yapma konusunda suçla mücadele gibi zor bir alanda hangi tedbirlerin gerekli olup olmadığının değerlendirilmesinin öncelikli olarak ilgili kamu makamlarının yetkisinde olduğu, bu alanda ne gibi tedbirlerin alınması gerektiği hakkında sorumlu ve yetkili otoriteler daha isabetli karar verebilecek konumda olduklarını açıklamıştır.

8. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17). 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendinde, eşyasına veya diğer mal varlığı değerlerine koşulları oluşmadığı hâlde el konulan veya bunların korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer mal varlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Anayasa Mahkemesi ceza soruşturması veya kovuşturması sırasında yargı organlarınca şüphelilerin eşyasına ya da mal varlığı değerlerine elkoyma tedbirinin uygulandığı durumlarda bunun hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmış da olsa 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Sinan Aydın Aygün (2), B. No: 2014/922, 16/6/2016, §§ 61-69; Nuray Işık, B. No: 2014/7561, 28/9/2016 §§ 60-67).

10. Somut olayda başvurucunun mal varlığı hakkında uygulanan elkoyma tedbirinin başvuru tarihinden sonra -23/2/2023 tarihinde- kaldırıldığı görülmektedir. Bu durumda elkoyma tedbiri nedeniyle uğranılan zararların giderimi bakımından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel

başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincillik niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

11. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHU DOĞAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/3455 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/3455

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHU DOĞAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/3455)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucular : 1. Ahu DOĞAN

2. Ayşe AÇIK

3. Faruk DOĞAN

4. Kamil DOĞAN

5. Saliye DOĞAN

Başvurucular Vekili : Av. Feray DURAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; atama işleminin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Birinci başvurucu, Mersin ilinde bulunan Silifke M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda infaz ve koruma memuru olarak görev yapmakta iken aynı yerde görevli infaz ve koruma başmemuru M.S. ile görev mahallinde genel ahlak ve edep dışı davranışlarda bulunduğundan bahisle 4/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinin (ı) alt bendi uyarınca 18/3/2013 tarihinde kınama cezasıyla cezalandırılmıştır.

3. Anılan işlemin iptali talebiyle açılan davada Adana 1. İdare Mahkemesi 14/10/2014 tarihli kararıyla dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde disiplin soruşturmasını yapmakla görevlendirilen soruşturmacının daha sonra disiplin amiri sıfatıyla ceza verdiği ve bu durumun objektiflik ve tarafsızlık ilkesine uygun olmadığı belirtilmiştir. Tarafların bu karara yönelik itirazı Adana Bölge İdare Mahkemesinin 4/6/2015 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

4. Bu karardan sonra iptal kararının gerekçesine uygun olarak tekrar disiplin soruşturması başlatılmış ve başvurucunun bu kez 25/12/2014 tarihli işlemle kınama cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. İşlemin iptali talebiyle açılan davada Adana 2. İdare Mahkemesi 17/5/2016 tarihli kararıyla dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, disiplin soruşturma raporu içeriğindeki bazı personelin disiplin soruşturmasına konu olayla ilgili duyumları olduğu yolundaki ifadelerinin dışında raporda başkaca herhangi bir somut bilgi ve belge bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucu hakkındaki iddiaların sübuta ermediği vurgulanarak kimliği belirlenemeyen bir ihbar dilekçesi üzerine başlatılıp yeterli kanıt bulunmayan iddia nedeniyle başvurucuya kınama cezası verilmesine ilişkin işlemin hukuka uygun olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu karara karşı yapılan itiraz Konya Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesince 24/5/2017 tarihinde reddedilmiştir.

5. Öte yandan söz konusu disiplin cezasının tesis edilmesine müteakip başvurucu Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (İdare) tarafından 25/6/2013 tarihinde bulunduğu kurumda görevine devamının uygun görülmediğinden bahisle Adana ilinde bulunan Karataş Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna naklen atanmıştır.

6. Başvurucu bu işlemin iptali talebiyle Mersin 2. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, atama işlemine dayanak olarak gösterilen kınama cezasının bir iftira sonucunda verildiğini vurgulayarak atama işleminin hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir.

7. İdare Mahkemesi 5/6/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun disiplin soruşturmasına konu olan fiillerinin niteliği, görev yerinin disiplin kurallarının sıkı sıkıya uygulanmasını gerektirecek konumu, iddianın niteliği açısından başvurucunun görev yapmasının kendisi açısından da kamu hizmetlerini olumsuz yönde etkileyeceği hususu vurgulanarak atama işleminin kamu yararı ve hizmet gerekleri çerçevesinde gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

8. Başvurucu bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu dava dilekçesindeki beyanlarını tekrar etmekle beraber atama işlemine dayanak olan disiplin cezasına ilişkin devam eden davanın sonucu beklenmeden karar verildiğini ifade ederek İdare Mahkemesi kararının yürütmesinin durdurulmasını ve bozulmasını talep etmiştir.

9. Danıştay Beşinci Dairesi (Daire) 24/12/2014 tarihinde dava konusu işlemin ve İdare Mahkemesi kararının yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir. Kararda başvurucunun atama işlemine dayanak olan disiplin cezasına ilişkin soruşturma raporunda, başvurucunun fiilinin sabit olduğuna yönelik somut bilgi ve belgenin bulunmadığı, kimliği belirlenemeyen bir ihbar dilekçesi üzerine başlatılıp yeterli kanıt bulunmayan iddia nedeniyle başvurucunun görevinden alınıp başka bir komisyon emrine atanmasının hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir.

10. Akabinde Daire temyiz başvurusuna konu işin esasını incelemiş ve 11/2/2019 tarihinde

İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğu, temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenlerin kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediği gerekçesiyle temyiz başvurusunun reddine ve İdare Mahkemesi kararının onanmasına karar vermiştir.

11. Başvurucu bu kararın düzeltilmesi talebinde bulunmuştur. Dilekçede başvurucu, disiplin cezasına ilişkin işlemin Adana 1. İdare Mahkemesi tarafından iptal edildiğini ve bu kararın kesinleştiğini, ayrıca Dairenin 24/12/2014 tarihli atama işleminin yürütmesinin durdurulmasına ilişkin kararında anılan işlemin hukuka aykırı olduğu hususu tespit edilmiş olmasına rağmen 11/2/2019 tarihli kararında bu tespitle çelişecek şekilde İdare Mahkemesi kararının onanmasına karar verildiğini vurgulamıştır. Daire 13/11/2019 tarihinde karar düzeltme talebinin reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu, nihai kararı 25/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 21/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Birinci Bölüm Birinci Komisyon tarafından 6/11/2023 tarihinde başvurucunun şikâyetleri adil yargılanma hakkı ve özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmiştir. Başvuru adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkı yönünden başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur. Özel hayata saygı hakkı yönünden ise başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

13. Öte yandan başvurucu vekili tarafından 31/8/2021 tarihinde bireysel başvuru dosyasına sunulan dilekçede başvurucunun vefat ettiği bildirilmiştir. Bireysel başvuruda manevi tazminat talebinin de bulunduğu vurgulanarak başvurucunun mirasçılarının başvuruyu devam ettirmek istedikleri belirtilmiştir. Başvurucu Ahu Doğan 27/6/2021 tarihinde vefat ettiğinden diğer başvurucular bireysel başvurunun tarafı hâline gelmişse de anlatım kolaylığı açısından Ahu Doğan başvurucu olarak nitelendirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; iftiraya uğrayarak görev yerinin değiştirildiğini, eski görev yerinde ailesi ile birlikte yaşarken bahse konu atama işlemi nedeniyle ailesinden ayrılmak zorunda kaldığını belirtmiştir. Devam eden süreçte babasına kanser teşhisi konulduğunda babasıyla ilgilenemediğini, babasının vefatından sonra da annesine yeterince destek olamadığını belirten başvurucu psikiyatrik ilaçlar kullanmak zorunda kaldığını ifade etmiştir. Bununla birlikte duyumlardan hareketle kınama cezasının verildiğini ve başvuruya konu atama işleminin tesis edildiğini, savunmalarına itibar edilmediğini ve haksız yere başka bir yere atandığını vurgulayan başvurucu adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısında, başvurucunun mirasçılarının bireysel başvuruyu devam ettirmekte menfaatlerinin olup olmadığının, başvurucunun atanmasının özel hayata saygı hakkını ne şekilde etkilediğini yeterince ortaya koyup koyamadığının, söz konusu müdahalenin özel hayatında neden olduğu etkilerin mahiyetine ve boyutuna ilişkin somut yansımaları gösterip gösteremediğinin ve iddialarına uygun bir şekilde destekleyici deliller sunup sunamadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında; yetersiz delille işlem yapıldığını, başvurucunun uğradığı zararın idari ve yargısal makamlar tarafından dikkate alınmadığını belirtmiştir.

16. Anayasa Mahkemesine sunulan 31/8/2021 tarihli dilekçede incelenmekte olan bireysel başvuru dosyasında manevi tazminat ödenmesine hükmedilmesinin de talep edildiği gözönüne alındığında başvurucunun mirasçılarının başvuruyu devam ettirmekte menfaatleri bulunduğu anlaşıldığından başvurunun incelenmesine devam edilmesi gerekmektedir (bu

hususta ki değerlendirmeler için bkz. Elberan Vural ve diğerleri [GK], B. No: 2018/30235, 17/1/2023, §§ 33-43).

17. Başvurucu her ne kadar bireysel başvuru formunda söz konusu atama işleminin ailesi üzerindeki birtakım etkilerinden bahsetmiş ise de söz konusu şikâyetlerin derece mahkemeleri önünde dile getirilmediği görülmektedir. Bununla birlikte başvurucu bahse konu atama işleminin özel hayatına yönelik bir iftira sonucunda gerçekleştiğini, aynı zamanda söz konusu atamanın özel hayatına da etkilerinin olduğunu hem derece mahkemeleri önünde hem de bireysel başvuru formunda ileri sürmüştür. Başvuru bu bağlamda özel hayata saygı hakkı yönünden incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmiştir.

19. Somut olayda başvurucu hakkında özel hayatı kapsamındaki eylemleri nedeniyle verilen kınama cezası sonrasında aynı eylemler nedeniyle atama işlemi tesis edilmiş olduğundan başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik bir müdahale söz konusudur. Bununla birlikte 657 sayılı Kanun'un 125. maddesine dayanılarak ortaya çıkan müdahalenin Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrası kapsamında kamu hizmetinin etkin bir şekilde yürütülmesi ve mesleki disiplinin sağlanması amacıyla tesis edildiği değerlendirilmiştir (Namet Sevinç, B. No: 2015/9155, 10/1/2019, §§ 41-43). Bu bağlamda anılan müdahalenin kanunilik şartını sağladığı ve meşru amacının bulunduğu sonucuna varılmıştır. Öte yandan söz konusu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olup olmadığının ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

20. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre personel rejimi gibi sıkı kural ve şartlara tabi bir alanda, kamu görevini yürütmekle görevli kişilerin hak ve özgürlüklerine herhangi bir vatandaşa uygulanamayacak sınırlamalar getirilmesi demokratik bir toplumda gerekli olabilir. Bu kapsamda kamu makamlarının, faaliyetin niteliği ve sınırlamanın amacına göre değişen geniş bir takdir yetkisinin bulunması doğaldır. Ancak müdahalenin haklı olduğunun kabul edilebilmesi için kamu makamlarınca müdahalenin gerekliliği konusunda ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulması gerekir. Buna göre özel hayata saygı hakkına yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez (Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, §§ 44-47; Namet Sevinç, §§ 47, 48; A.K., B. No: 2015/10298, 7/3/2019, §§ 50, 51).

21. Başvurucunun, aynı yerde görev yapan infaz ve koruma başmemuru M.S. ile görev mahallinde genel ahlak ve edep dışı davranışlarda bulunduğundan bahisle kınama cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş ve akabinde başvurucu bulunduğu yerde görev yapmasının uygun olmadığı gerekçesiyle başka bir ceza infaz kurumuna atanmıştır. Vurgulamak gerekir ki başvurucu hakkında tesis edilen atama işleminin gerekçesi anılan kınama cezasına konu olaydır.

22. Başvurucu tarafından kınama cezasının iptali talebiyle açılan davada Adana 2. İdare Mahkemesi 17/5/2016 tarihli kararıyla başvurucu hakkındaki iddiaların sübuta ermediği, kimliği belirlenemeyen bir ihbar dilekçesi üzerine başlatılıp yeterli kanıt bulunmayan iddia nedeniyle başvurucuya kınama cezası verilmesinin hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle işlemin iptaline karar vermiştir. Bu karar itiraz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir (bkz. § 4). Buna rağmen atama işleminin iptali talebiyle açılan davanın reddine ilişkin İdare

Mahkemesi kararı ise Dairenin 11/2/2019 tarihli kararıyla onanmıştır. Karar düzeltme talebi de Dairenin 13/11/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir (bkz.§ 11).

23. Öncelikle başvurucunun atanmasına ilişkin işlem tesis edilirken, başvurucu hakkındaki kınama cezasına ilişkin yargılamanın devam etmekte olduğunu belirtmek gerekir. Diğer bir deyişle başvurucunun kınama cezası ile cezalandırılmasına müteakip bulunduğu yerde çalışmasının uygun olmadığı gerekçesiyle söz konusu atama işlemi tesis edilmiştir. İdare Mahkemesinin 5/6/2014 tarihli kararında ise başvurucu hakkındaki iddianın niteliği açısından başvurucunun bulunduğu yerde görev yapmasının kendisi açısından da kamu hizmetlerini olumsuz yönde etkileyeceğine yönelik bir gerekçe ortaya konulmuştur. Buna karşın başvurucu iftira sonucunda mevcut görev yerinden alındığından ve atanma sebebi nedeniyle yeni görev yerinde zor durumda kaldığından şikâyet etmiştir. Öte yandan Adana 2. İdare Mahkemesinin 17/5/2016 kararında ise başvurucunun aynı yerde görev yapan infaz ve koruma başmemuru M.S. ile görev mahallinde genel ahlak ve edep dışı davranışlarda bulunmasına yönelik isnat, kimliği belirlenemeyen bir ihbar dilekçesi üzerine başlatılıp yeterli kanıt bulunmayan bir iddia olarak nitelendirilmiştir. Dairenin 24/12/2014 tarihli kararında da aynı niteleme yer almaktadır.

24. Başvurucuyla aynı yerde görevli infaz ve koruma başmemuru M.S. ile görev mahallinde genel ahlak ve edep dışı davranışlarda bulunduğundan bahisle başvurucu hakkında tesis edilen kınama cezasının, yeterli kanıt bulunmayan bir iddia üzerinden verildiği yargı kararıyla kesinleşmiştir. Aynı olay nedeniyle başvurucunun görev yaptığı Mersin ilinde bulunan Silifke M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Adana ilinde bulunan Karataş Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna atanmasına yönelik işlemin iptali talebiyle açılan dava safahatında ise başvurucunun atanmasına gerekçe olan olay hakkında yargı yerlerince ortaya konulan husus dikkate alınmamıştır. Nitekim Dairenin 24/12/2014 tarihli yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararında da aynı gerekçe yer almasına rağmen, bunu ortadan kaldıracak mahiyette bir gerekçe işin esasına yönelik temyiz kararında ve karar düzeltme talebinin reddine ilişkin kararda yer almamaktadır.

25. Netice itibarıyla somut olayın koşullarında atama işlemiyle gözetilen kamusal yarar ile başvurucunun özel hayata saygı hakkından yararlanmasındaki bireysel çıkar arasında makul bir dengenin kurulmadığı, bahse konu atama işleminin kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacıyla alınması zorunlu bir tedbir olduğu hususunun ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmadığı anlaşılmıştır. Netice itibarıyla başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin demokratik toplumun gereklerine uygun ve ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

28. Başvurucu vefat etmiş olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

29. Öte yandan diğer başvuruculara, taleple bağlı olarak net 20.000 TL manevi tazminatın

müştereken ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvuruculara net 20.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Mersin 2. İdare Mahkemesi (E.2013/960, K.2014/569) ve Danıştay Beşinci Dairesi (E.2016/20006, K.2019/914) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/5/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, infaz koruma memuru olan başvurucunun görev mahallinde genel ahlak ve edep dışı davranışlarda bulunduğu iddiası sebebiyle naklen atanmasının özel hayata saygı hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Çoğunluk tarafından; başvurucunun naklen atanması işleminin sebep unsuru olan disiplin cezasının iptaline karar verilmesine rağmen atama işleminin hukuka uygunluk denetiminde bu durumun göz ardı edildiği, atama işlemiyle gözetilen kamusal yarar ile başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkından yararlanmasındaki bireysel çıkar arasında makul bir dengenin kurulmadığı belirtilmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, kamu görevlisi olmanın sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında bazı külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı sınırlamalara tabi olmayı da gerektirdiğini belirtmiştir. Kişinin kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayıldığını, kamu hizmetinin kendine has özelliklerinin bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kıldığını ifade etmiştir (İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38).

4. 657 sayılı Kanun'un 76. maddesinde devlet memurlarının kazanılmış hak aylık ve dereceleriyle başka yerlerdeki diğer kadrolara naklen atanabileceği öngörülmüştür. Dolayısıyla kamu görevlilerinin naklen atanması konusunda idareye oldukça geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. Nitekim idarenin kamu hizmetlerinin etkin işlemesini sağlamak için hangi gerekliliklere ihtiyaç bulunduğunu tespit edebilmek yönünden en iyi konumda bulunduğu açıktır. Bu bağlamda somut olayda çözülmesi gereken mesele, hakkında disiplin soruşturması yürütülmesine sebep olan eylemi sonucu oluşan durum dikkate alındığında başvurucunun idarenin bu konudaki geniş takdir yetkisine rağmen hizmet gereği naklen atanmasının demokratik bir toplum düzeninde gerekli olup olmadığıdır.

5. Anayasa Mahkemesi kamu görevlilerinin özel hayatlarındaki davranışlarının memuriyetlerini etkilemesi hâlinde fiilleriyle orantılı bir disiplin cezasına maruz bırakılabileceklerini kabul etmiştir (Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, § 63). Oysa haklarında disiplin soruşturması yürütülen kamu görevlilerinin hizmet gereği naklen atanması şeklindeki somut müdahale yönünden böyle bir gereklilik aranmamıştır. Başka bir deyişle hakkında disiplin soruşturması yürütülen kamu görevlisinin naklen atama işlemine tabi tutulabilmesi için yükümlülüklerine aykırı davrandığı tespit edilerek disiplin cezasıyla cezalandırılması gibi bir şart öngörülmemiştir. Başvuru konusu naklen atama işlemi için öngörülen ve idarenin takdir yetkisini sınırlandıran tek şart, işlemin hizmet gerekleri doğrultusunda yapılmasıdır. İdarenin bu konudaki geniş takdir yetkisinin sebebi ise esasen naklen atama işleminin kamu görevlileri üzerinde caydırıcı etki yaratacak bir yaptırım olarak değil kamu hizmetlerinin etkin şekilde işlemesini sağlamak amacıyla başvurulabilecek bir araç olarak öngörülmüş olmasıdır. Yani kamu görevlisinin bu statüsü kapsamında kusurlu bir davranışı bulunmasa dahi kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacıyla yeri değiştirilebilir.

6. Nitekim Anayasa veya kanunlarda kamu görevlilerine coğrafi teminat verilmemiştir. Bu nedenle kamu görevlilerinin şu veya bu nedenle başka bir yere atanmaları -söz konusu atama nedeniyle kimi zorluklar yaşasalar ve yaşamları üzerinde ciddi etkiler bırakılsa bile- otomatik olarak bir cezalandırma olarak görülemez veya otomatik olarak Anayasa'da koruma altına alınan haklarının ihlaline neden olmaz.

7. Bununla birlikte idareye disiplin soruşturması geçiren memurların hizmet gereği naklen atanmaları konusunda geniş bir takdir yetkisi verilmesi, bu yetkinin keyfî olarak kullanılabileceği anlamına da gelmemektedir. İdare, disiplin soruşturması geçiren kamu görevlisinin naklen atanması konusunda kamu görevlisinin bir kusuru bulunup bulunmadığından bağımsız olarak kamu hizmetinin etkin bir biçimde devam etmesi amacıyla bu araca başvurulduğunu ilgili ve yeterli gerekçelerle somut olarak ortaya koymalıdır. Aksi hâlde başvurucunun disiplin soruşturması geçirmesine sebep olan eylemleriyle bağlantılı olarak anayasal haklarının ihlal edilmesine sebep olunabilir.

8. Somut olayda başvurucu infaz koruma memuru olduğundan atama işlemi hem infaz koruma görevinin nitelikleri hem de başvurucunun özel durumu gözönüne alınarak irdelenmiştir. Bu kapsamda ilk derece mahkemesi tarafından atama işlemine karşı açılan davanın reddine ilişkin kararın gerekçesinde, disiplin soruşturmasına konu olan fiillerin niteliği, görev yerinin disiplin kurallarının sıkı sıkıya uygulanmasını gerektirecek konumu, iddianın niteliği kapsamında başvurucunun aynı yerde görev yapmasının kendisi açısından da kamu hizmetlerini olumsuz yönde etkileyeceği hususu vurgulanarak atama işleminin kamu yararı ve hizmet gerekleri çerçevesinde gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

9. Sonuç olarak infaz koruma memuru olan başvurucu hakkında derece mahkemesinin kamu hizmetinin olumsuz etkilenebileceğine dair değerlendirmesinin keyfî ya da hukuka aykırı olmadığı, bu doğrultuda başvurucunun görev yerinin değiştirilmesinin demokratik bir toplum düzeninde zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı kanaatine varılmıştır.

10. Açıklanan nedenlerle derece mahkemelerinin ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karar verdikleri ve başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediği kanaatine vardığımdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Yılmaz AKÇİL